

VETERUM
PERSARUM
ET
PARTHORUM
ET
MEDORUM
RELIGIONIS
HISTORIA.

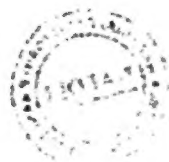

Autor est THOMAS HYDE, S.T.D. Linguæ *Hebraicæ* in Universitate *Oxon.* Professor *Regius*, & Linguæ *Arabicæ* Professor *Laudianus*.

EDITIO SECUNDA.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO, MDCCLX.

HISTORIA
RELIGIONIS
VETERUM
PERSARUM,
EORUMQUE
MAGORUM.

Ubi etiam nova ABRAHAMI, & MITHRÆ, & VESTÆ, & MANETIS, &c. Hiſtoria; atque ANGELORUM Officia & Præfecturæ ex Veterum Perſarum Sententiâ.

ITEM,

Perſarum Annus *Antiquiſſimus* tangitur, is τ̃ *Gjemſhîd* detegitur, verus τ̃ *Yêzdegherd* de novo proditur, is τ̃ *Melicſhâh* expenditur, is τ̃ *Selgjûk* & τ̃ *Chorzemſhâh* notatur, & is τ῀ *Katâ* & τ῀ *Oighûr* explicatur.

ZOROASTRIS VITA;

Ejuſque & aliorum Vaticinia de MESSIAH è Perſarum aliorumque Monumentis eruuntur:

Primitivæ Opiniones de DEO & de Hominum Origine referantur:

Originale Orientalis SIBYLLÆ Myſterium recluditur:

Atque Magorum Liber SAD-DER (ZOROASTRIS *Præcepta* ſeu Religionis *Canones* continens,) è Perſico traductus exhibetur.

Dantur VETERUM PERSARUM Scripturæ & Linguæ (ut hæ jam primò *Europæ* producantur & Literato Orbi poſtliminiò reddantur,) Specimina.

De Perſiæ ejuſdemque Linguæ Nominibus; déque hujus Dialectis, & à Modernâ Differentiis, ſtrictim agitur.

ILLUSTRISSIMO

ET

HONORATISSIMO VIRO,

JOHANNI

DOMINO

SOMMERS,

BARONI

DE

EVESHAM,

HUNC LIBELLUM

HUMILLIME

D.D.C.Q. AUTOR.

ILLUSTRISSIME

DOMINE,

CUM *Religionis Veterum Persarum* Notitiam à multis desiderari perspicerem, eámque à nostratium Nemine sat fusè & sat accuratè tractatam fuisse animadverterem, ego quidem, feliciori Fato, aliquot ipsorum veteres Libros (seu potiùs Κειμήλια) nactus, *Persicâ Linguâ* etiam non destitutus, illud in me pensum suscipere non dubitavi, ut plenìorem ejusdem Historiam concinnare aggrederer, nec desisterem à pertexendo tunc exorsam Telam eámque persequendo, donec tandem, aliquot Annorum Labore, eandem ad umbilicum perduxeram: ratus id Operis Doctis & Curiosis haud ingratum fore, si in tam desideratam Antiquitatis Partem inquirendo, hujus Rei Veritas, quæ in Tenebris, maximâ ex Parte, hactenus delituerat, jam excuteretur, & omnibus liquidò constare posset. Ut, cùm talis Historia Luce donaretur publicâ, dicta Gens à *Græcorum* & *Mohammedanorum* Offuciis ac Calumniis liberata & vindicata esset; eámque semper ab *ipso Diluvio* veri Dei Cultum tenuisse, & fermè ab illis Temporibus (quod à paucis speratum aut creditum,)

creditum,) rectè constitutam Ecclesiam cum *benè regulatâ Hierarchiâ* habuisse compareret. Adeò ut, quamvis primitivam suam puriorem Religionem interpolando, multas, Processu Temporis, admiscuerint Superstitiones, hâc tamen Ratione refutaretur vulgatus ille Error Virorum Doctorum superioris Seculi, *istum Populum fuisse merè idololatricum, ejúsque Linguam & Literas prorsus exolevisse, & scripta Monumenta intercidisse ac periisse, & de his omnibus, quasi de Rebus intermortuis, conclamatum fuisse* credentium. Cùm è contra, dicta eorum Ecclesia (ex quo humanum Genus à *Noacho* reparatum,) Deicola semper extiterit; & præsertim in *Medicæ* Monarchiæ Initio maximè florens, triplici *Sacerdotum* & *Præsulum* atque *Archipræsulum* Ordine, ab illis Temporibus usque ad *Yezdegherd ultimum*, (circa millesimum abhinc Annum) tanquam Sol in suâ Abside, fulserit, suæ Religionis authenticos Libros, ut vivas & perennantes Tabulas, summâ Curâ conservans. Eáque sanè hactenùs (quamvis minùs florens,) est suorum Rituum tenacissima, & ad hunc usque diem vigilantissima in Custodiâ sui *Prophetæ* Codicum, in quibus (præter alia Curiosa,) latere creduntur *de Messiah Prophetiæ* plures quàm quas hactenus novimus; cùm *Vetus Testamentum* non fuerit ei ignotum, & is (quamvis *Pseudopropheta*) peculiaribus quibusdam Revelationibus adjutus videatur. Et hinc factum est, ut post *Christum* Hæretici hoc subolentes, prætenderint se habuisse *Zoroastris Revelationes de Christo*; genuinorum Codicum Loco, exhibendo nothos & spurios, ex suo cerebro confictos, quos, sub ejus Nomine, ignaro Populo talium avido obtrudebant.

Cúmque

EPISTOLA DEDICATORIA.

Cùmque hoc Opus conſcripſeram, & publici juris faciendum decreveram, haud committendum duxi, ut peregrinæ hæ Literæ (tanquam Advenæ ad oras noſtras adpellentes,) relinquerentur *ſolivagæ*, alicujus Magnatis Præſidio & Patrocinio deſtitutæ. Unde ad Illuſtriſſimi Viri Limen deduxi, & præ foribus ſtiti eas humiliter intromitti affectantes. Ubinam enim excipi ſperarent tales Hoſpites, potiùs quàm àpud Virum *Honoratiſſimum* pariter ac *Doctiſſimum*, qui adventantibus Favores liberè impertit, eóſque amore proſequitur, & tales Peregrinos, à reliquo Orbe neglectos & repudiatos, ambabus Ulnis amplectitur? Apud quem, inquam, famigeratiſſimus ille *Veterum Perſarum Legiſlator Zerdùſht* (qui *Zoroaſtres)* ſe excipiendum ſperaret, meliùs quàm apud *Legiſperitiſſimum*, Juris & totius politioris Literaturæ conſultiſſimum, qui in Rei publicæ Commodum, Rei ſuæ (i.e. Sanitatis) immemor, proh nimis aſſiduè! ſuum cuique tribuendo allaborare, ſatagere, & incumbere, & à Mane ad Veſperam inſudare ſolebat; dum *Angliæ Cancellaria*, ſub Ipſius (tanquam Æquiſſimi Judicis) Præfecturâ, tot annos verè floruiſſe comperta eſt. Faxit DEUS OPT. MAX. omnium bonorum Dator, ut, Axe ſentiente Onus, non deſit talis Herois Humerus; atque (qualis Ipſe fuit) in poſterum tanto aliquo *Amico* nunquam privetur *Eccleſia*, nec tanto *Patrono* orbetur *Lex*, nec ejuſmodi fido *Conſiliario* deſtituatur Rex Invictiſſimus GUILIELMUS (Belli & Pacis totius *Europæ* ſolus *Arbiter*, Religionis Proteſtantium Stator ἀπὸ μηχανῆς,) quem diu ſoſpitet & conſervet Deus: ut, ipſo ſeriùs in Cœlum redeunte, hæc Regna diu ſub fauſtiſſimo ejus Imperio perennare pergant.

Impoliti

Impoliti verò istius Operis Autor indignus, qui Beneficiis Tuis se semper devinctum fuisse gratus agnoscit, (cùm meliora non habeat,) istud, qualecunque sit, Munusculum submissè offert: limatissimum interim Judicium Tuum reformidans, Severitatem deprecatus, & Favorem obtestatus, ut non *Censoriâ Virgulâ*, sed *Amicâ Manu* illud tractare velis; non ejusdem Nævos nimis acriter perstringendo, sed potiùs Paroramata pertranscundo, Defectus excusando, & (pro innatâ Benignitate) Erroribus condonando. Ut, ex tali Tuo Exemplo, alii, qui ad alienos Labores carpendum atque sugillandum proniores, nostris Conatibus favere, hiantes Rimas implere, & Errata tegere discant.

Et is interim apud Supremum omnium JUDICEM contendere non desinet, ut IPSE, pro infinitâ suâ Clementiâ, longam Tibi Vitam largiri velit, eámque ad extremam usque Senectutem prorogare dignetur. Quod ex Animo semper vovebit,

Illustrissimi Nominis Tui

Cultor devotissimus

THOMAS HYDE.

AD LECTOREM

PRÆFATIO.

PRomiſſorum Fidem ut tandem liberare poſſim, en Religionis *Veterum Perſarum* Hiſtoriam! in quâ quidem contexendâ ſecutus ſum Methodum naturalem, eam ab Origine Gentis inchoando, eandemque continuando ad hunc uſque diem, quo ab iis in eâdem Fide perſeveratur. Inter ea quæ ab *Europæis* de hoc ſubjecto dicuntur, multa quidem ſunt vera, & alia quædam admiſcentur falſa, prout Linguæ Perſicæ Beneficio deſtitutis competebat. De eorum itaque Relationibus, (uti etiam ſubinde de earundem Partibus & Citationibus quas dedimus,) aliquando meritò dicatur العهدة علي الراوي *Fides ſit penes Autorem*; ut de rebus dubiis & incertis ajunt Orientales.

At quamvis Perſarum, & Medorum, & Parthorum, eadem fuit Religio, ejuſdem tamen Monumenta à *Zoroaſtre* (ſub finem Monarchiæ Medicæ vivente) ſcripto conſignata ſunt *ſolâ Linguâ Perſicâ Veteri*, ut hodiè ex ejus Libris apparet. Hæ Gentes omnes (non obſtante Linguæ Perſicæ & Medo-Parthicæ Diverſitate,) eiſdem utebantur Literis, quæ utriuſque Linguæ ſonis dextrè exprimendis ſunt optimè adaptatæ, utpote quæ ab Initio cum illis Linguis natæ. Talium autem Literarum Uſus (Religionis cauſâ, ut ſuo loco diximus,) tandem exolevit apud *Perſas Mohammedanos*, qui in earum locum *Arabicas*, non tam benè dictarum Linguarum ſonis accommodas, introduxerunt. Utriuſque autem Gentis Leges politicæ fuerunt planè eædem: unde conjunctim memoratum eſt, *Medorum & Perſarum Leges eſſe immutabiles*.

In hoc igitur Opere tractamus tantùm Religionem *Persarum Veterum:* non verò *Moderniorum Mohammedanorum*, quorum Religio præcipuè continetur in *Corano*, qui eis est *Agendorum & Fugiendorum* Norma; quamvis etiam, cum Tempore, introducta fuerint alia quædam Instituta, quæ tamen dicto Libro non sunt *contraria*, nec in eo *vetita*. Inter quæ est solennis *Visitatio Sepulchrorum* aliquot Insigniorum Sanctorum, quæ (ardentibus Cereis & astantibus nocte dieque Vigilibus) cum magnâ Pompâ, & diligenti Custodiâ, in augustis Ædificiis ad hoc (ex Piorum Legatione) extructis, & Reditibus donatis, servantur. Aliud *Mohammedanorum* est Religiosæ ac Voluntariæ Paupertatis Institutum, in quo quivis Religiosus, Deo devotus, *Persicè in genere* vocatur پارسا *Pârisâ*, *Arabicè* ابدال *Abdâl*, & *exoticâ Voce* قلندر *Kalender*, seu *Kalandar*, quasi dixeris Καλὸν Ανδρα. Vel alias, generaliori Titulo, vulgò *Persicè* audiunt درويش *Dervîsh*, *Arabicè* فقير *Fakír*, i.e. *Pauperes Mendicantes*, Religiosi, qui Eleemosynas, Religionis Causâ, à Populo semper petunt. Ex horum Cæremoniis est in uno Pede diutina *Gyratio*, talis quæ ab *Europæis* fieri non potest. Hi non sunt *Monachi*, sed *uxorati Religiosi*, qui Mundo renuntiantes, spontaneam Paupertatem sub religioso Habitu profitentur; Vagabundi, Mendicantes, atque subinde in Ecclesiis pernoctantes. Et *Abdalorum* quivis grande quoddam Cornu ad latus appensum habet, ad inflandum, & (dum religiosam in Foro Oratiunculam habituri sunt,) ad convocandum ad se Populum. Quinetiam datur religiosum quoddam genus, magis *speciatim* dictum صوفي *Sûphi*, seu *Sophi*; idque, vel à صوف *Sûph*, *Lanâ*, quasi dicantur *Lanigeri*, (quia Religiosi Sericum non induunt,) vel q. d. Σοφόι. Hi sunt Doctiores, Rebus Theologicis operam dantes, qui Sermonem mysticè velare & involvere solent, Res divinas & spirituales per Res mundanas adumbrando. Circa Annum *Christi* MD, ex horum Ordine & Numero fuit religiosum Habitum gestans (ut narrat *Gjannabius* Cap. 75,) quidam *Sheich*, dictus شيخ حيدر الصوفي *Sheich Haidar AlSophi*, seu *Assophi*, quem aliqui dicunt paucis Mensibus regnâsse. Utcunque tamen fuerit, certissimè ad Thronum evectus est ejus Filius, ideò dictus شاه اسماعيل صوفي *Shâh Ismael Sophi:* unde factum est ut, apud aliquos, *Persarum Sophi* audiret *Persarum Rex*. Hujus Successor fuit illius Filius طهماسب *Tahmasp*. Deinde (si rectè memini) per biduum in regnum successit hujus

hujus tertius Filius حيدر خان *Haidar-Chân*: mox *Tahmaſpis* ſecundus Filius اسماعيل خان *Iſmael-Chân* ejus Nominis II: & tandem primus Filius dictus محمد خدابنده *Mohammed Chodâ-bendâ*, qui fuit luſcioſus: & poſteà ejus Filius عباس *Abbâs*. Et circa annum MDCXXX p. m. regnavit *Abbâſi* Abnepos صفي *Sephi* I. Poſteà *Sephi* II, qui, propter inauſpicatum Coronationis Tempus & Res minùs proſperas, rurſus coronatus eſt, mutato Nomine in *Soleimân*, qui Imperii ſui Anno primo miſit ad *Carolum* II Epiſtolam de Vectigalibus Urbis *Ormûz*. Et hodie regnare dicitur *Hoſein*. Dictus itaque Titulus *Sophi* non fuit (ut aliqui perperam ſentiunt,) omnium ſequentium Regum, ſed ad ſolum *Iſmaelem* I pertinebat. Errorem autem peperit ſoni Vicinitas in Titulo *Sophi* & Nomine *Sephi*, quamvis iſte (ut vides) poſt longum Tempus ſucceſſit, nec fuit ex Religioſorum Ordine, unde tali Titulo gaudere poſſet.

Dictorum *Suphiorum*, ſeu *Sophorum*, Theologia Myſtica continetur in Libro Perſico dicto مثنوي *Mêſnavi*; & multi Ritus in alio Libro Arabicè conſcripto, cui Titulus علم تصوف *Ilmi Taſâvvuph*, i. e. *Scientia Suphiiſmi*, ſeu *Notitia Sophiſmi*, qui eſt علم الوقوف مع الاداب الشرعية ظاهرا وباطنا *Scientia perſiſtendi in Virtutibus legalibus tam externè quam internè*. Iſte enim Liber agit de Amore divino, & de Virtutibus ac Vitiis, &c. Dictus Liber *Mêſnavi* (qui valdè prolixus & copioſus,) totus conſcriptus eſt Carmine Perſico, cujus unum Exemplar olim (cum aliis MSS Orientalibus, jam fortè combuſtis,) vidi in Collegio Sionenſi, cujus Forma erat in *Quarto*, amplo & craſſo, exili Manu ſcripto, ubi quævis Pagina III aut IV Columnas denſè ſcriptas continebat. Pro hoc Libro habemus in *Archivis Bodleianis* peculiare Gloſſarium Perſicum, dictum لغت مثنوي *Logâti Mêſnavi*, i. e. *Vocabularium pro Libro Mêſnavi*; ut in Oriente Mos eſt *Gloſſaria peculiaria* pro ſingulis melioris Notæ Libris conficere. Alius de dicto Subjecto Liber MS Perſicus Proſaïco-metricus, qui Mole minor & Materiâ brevior, in Bibliothecâ Bodleianâ reperitur, dictus معنوي ومثنوي *Ma'navi & Mêſnavi*, i. e. *Senſalis & Repetitionalis*; ſc. brevibus Paragraphis Rei ſenſum ſeu ſignificationem Proſâ exhibens, & deinde ejuſdem aliis Verbis Repetitionem, & uberiorem Explicationem, Carmine continens. Et ſic per totum Librum, in ejuſmodi brevibus Para-

Paragraphis, معني *Ma'ni* seu *Sensus Materiæ* primò datur Prosâ, & deinde ejusdem مثني *Mésni* seu *Repetitio*, aliis Verbis, mox sequitur Carmine expressa.

Sed ut ad Pensum de *Abrahamo* & *Veteribus Persis* redeamus; in eâ, quam dedimus, *Abrahami* Historiâ, non afferuntur omnia trita & alia Frivola (ut apud *Arabes* quædam sunt,) quæ de eo dicuntur; ejusmodi enim multa, eo nomine, omisimus: sed potiùs in medium adduximus tantùm præcipua quædam, quæ etiam nova sunt, non vulgò nota. Et ferè idem dicendum est tàm de *Manetis* quàm de aliorum Historiâ: non enim Lectori obtrusimus omnia quæ peti potuerunt ex Operibus *Augustini* & aliorum, sed potiùs ea quæ selectiora sunt.

Apud *Veteres Persas*, vera & *antiquissima Religio*, quæ primò erat in omnibus Partibus orthodoxa, posteà, Processu Temporis, interpolata est multis Rebus superstitiosis, (ut suo loco dicitur,) quæ potiùs amputendæ essent. Cæremoniarum quædam sanè ut *externa* Signa *internæ* Puritatis habentur, uti est *Corporis Lotio*: & sic *Ungues præscindere*, est *Impuritates naturales abjicere*; cum ejusmodi aliis. At erga Ignem & Sydera *nimius Respectus*, & *faustorum ac infaustorum Dierum Observatio*, &c. sunt *meræ Nugæ*, eæque peccaminosæ; cùm in *Lege Mosaicâ* omnes superstitiosæ Rerum & Temporum Observationes sint vetitæ, quia à Timore Dei abducunt, ut, missâ in Deo Confidentiâ, homines seducantur ad confidendum in ejusmodi vanis Superstitionibus.

Veterum Persarum Propheta *Zerdùsht* seu *Zerátusht* (*Græcis* perperam dictus Ζωροάςρης,) scripsit aliquammultos Libros de variis Subjectis, (ut suo loco docuimus,) omnes *Linguâ antiquâ*, in plerisque locis jam obsoletâ, qui manent sicut Thesauri obsignati, quos nondum rimati sunt Doctorum Oculi. Isti Codices omnes, diligenti Custodiâ ad hodiernum diem servati, apud illius Doctrinæ Asseclas nunc extant: quod tamen fortè ægrè persuasum sit nostratibus, qui in hisce Rebus Hospites, ne quidem somniantes *veteres Persas* semper habuisse benè regulatam Ecclesiam quæ sua Monumenta conservaret; eámque in Splendore durâsse usque ad *Yézdegherd* ultimum, circa M abhinc annis regnantem; & postmodùm ab eo Tempore (quamvis minùs splendidè) huc usque continuâsse.

Dicti *Zoroastris* Libri sunt in nostro Orbe Europæo ferè peregrini, nisi fortè alicubi lateant ignoti. At eorum aliqui (ne supradicta gratis dixisse

dixiſſe videar,) penes me in privato Muſæo ſunt, *Theologiam* ſpectantes, qui *antiquis Linguâ & Charactere* exarati, Auro contra chari, quos longo Labore & Pecuniâ ex Oriente redemi. Zoroaſtriana Autographa omnia, inquam, ſcripta ſunt *veteri Linguâ Perſicâ* purâ & immixtâ, utpote quæ tunc (ſine *Arabiſmi* Mixtione) obtinebat in *Chorasanæ* ſeu *Bactriæ* Partibus, ubi erat *Guſhtaſpis* Curia: & quæ ibidem hodiè obtinet. Sicque eâdem Linguâ exſcripta ſunt pleraque Apographa; exceptis quibuſdam pro vulgatiore hodiernorum uſu, quæ aliquando admixtas habent voces *Medicas* & *Arabicas*, ut كتاب *Kitâb*, & نبي *Nubî*, ſeu نوي *Nivî*, quæ omnia notant *Librum*; quo nomine, à *Perſis Mohammedanis*, ſeu *Medo-Perſis*, aliquando emphaticè appellatur *AlCoranus*, q. d. τὸ βιβλίον. Optandum eſſet ut omnia *Zoroaſtris* Opera è Magorum Tenebris in noſtram Lucem producerentur, unde proculdubio, multa nova, quæ Europæum Orbem hodiè latent, in Doctorum & Curioſorum Uſum eruerentur. Ideóque, Literarum Patronis (dum Deus Opportunitatem largitur,) Pecuniam in hunc uſum maturè erogare incumbit. Tale Opus planè eſſet aliquo Principe, aut Magnate, dignum: nam ſine neceſſariis Sumptibus nihil poterit præſtari: ad quod tamen haud magnâ Summâ Opus eſſet.

Zoroaſtri quidem (ut ſuis Locis fuſiùs diximus,) ex Converſatione cum *Captivis* in Perſiâ *Judæis*, benè notum fuit *Vetus Teſtamentum*, & multi ex eo Ritus in Perſarum uſum deducti ſunt, uti conſtat, tàm ex ejus *Hiſtoriâ Creationis* & *Igne Sacro* in Templis, & aliis Rebus cum Judaïſmo coïncidentibus, quàm ex eo quòd (referente *Gjannabio*) multa *Davidica* in ſuos Libros inſeruit, & *Prophetias* edidit de *Meſſiah*, in *Veteri Teſtamento* prædicto & ſubobſcurè revelato. Sed prætereà neceſſe erat ipſum clariore & magis peculiari Revelatione fuiſſe obſecundatum, eandémque (ut durabilis eſſet, nec cum Tempore intercideret,) in ſuis Libris ſcriptam reliquiſſe pro Magis ſuis, *per Stellam* ducendis ad *Chriſtum* natum in *Judæâ*, Regione longinquâ; cùm aliàs certè id non noviſſent, nec in Judæam, à longinquo, ex Oriente veniſſent: nam iſti Peregrini hanc Rem meliùs perſpectam habuerunt quàm Incolæ Urbis *Bethlehem*, & Rex, & Judæi omnes, qui ab illo *Magorum Evangelio* condocefacti ſimul & terrefacti fuerunt. Quæ omnia ſuadent & perſuadent *Zoroaſtem*, hac in Parte, verè divinam Revelationem habuiſſe: cùm compertum habeamus, quòd Deus aliquando (quia ipſius Sapientiæ ſic viſum eſt,) falſis Prophetis

Prophetis Res veras revelare dignatus. Ex hujusmodi externis Testimoniis Biblica Veritas fortassis munitior & fortior reddatur. Nam quamvis sacrorum nostrorum Bibliorum Autoritas, sine ullo externo Testimonio, sit per se evidens, ipsáque Biblia sint authenticâ Traditione & diligenti Conservatione ad nos deducta, nec aliâ Defensione indigentia; tamen, propter eos qui extrà sunt, ad corroborandum aliquantulùm juvet, quòd ista Biblia, aliquibus in Partibus, ex *AlCorano*, & *Ethnicorum Scriptis*, tanquam ex abundanti, aliquas Attestationes & Confirmationes acceperint. Et eodem quoque modo, è *Zoroastris* Operibus, multò antiquius haberi poterit Testimonium, itidem ab extrà petitum, quod melius; ut hujus & futuri Temporis *Atheistæ* & *Deistæ*, seu *Anti-scripturarii*, Veritatem Biblicam ab *Inimicis* & *Extraneis* confirmatam & suffultam videant. *Zoroastris* Prophetias de *Messiah*, auditu saltem, resciviſſe videntur *veteres*, post *Christum*, *Hæretici*, qui multa ex eo prætendebant, ejúsque *arcanos Libros*, seu *Revelationes* de *Christo*, secum habuisse jactitabant. Cùm igitur, tàm ex *Sacro Evangelio*, quàm ex aliis Rerum Circumstantiis, certum sit, Persas *Christi* in Carne Adventum sibi revelatum habuisse, eósque eundem Adventum ex Scriptis *Zoroastrianis* prænovisse, oporteret nos Christianos in hanc Rem meliùs inquirere, ut dicta ejus Scripta in ipsius verbis legere possimus. Tales itaque ejus Libri, hoc solo Nomine (præter aliam Curiositatem,) æstimandi sunt Thesauri quovis Pretio redimendi.

Apud *Persas* autem extat alius Liber, *Zoroastrianis* Scriptis antiquior, cui Titulus جاودان خرد *Gjavidân chràd*, seu *Æterna Sapientia*, agens de حكمت عملي *Sapientiâ Practicâ*, seu *Philosophiâ Practicâ*, cujus Autor fuit *Medorum* Rex tantùm non antiquissimus هوشنك *Hûshangh*, occisus (ut ajunt) Ictu Lapidis; qui in *Arabum* Libris aliquando perperam scribitur اوشهنج *Oushabàngj*; qui à Nostrate quodam exponitur *Hermes*. Inter antiquos etiam Persarum Libros numerandi sunt بزرجمهر في مسائل النجوم *Buzurgjúmhuri Quæstiones de Stellis*; & de *Arte Chemicâ* Liber اسطانس الحكيم *Osthanis Magi & Philosophi*, qui *Zoroastris* Præceptor. Et sic sunt *Isphendiyâri* & *Ciaxaris Institutiones Astronomicæ*, dictæ زيج اسفنديار *Zîgj Isphendiyâr*, & زيج شهريار *Zîgj Shahriyâr*.

Quoad

Quoad *aliarum Gentium* (ut id obiter moneam,) *veteres Libros*, in alterâ Extremitate Orbis, *Chinenses* habent valdè antiquos philosophicos *Cum-fu-çu* seu *Confucii*, quos in Bibliothecâ Bodlejanâ possidemus, cum aliis, tam Medicis, quàm Historicis. Ex ejusmodi veteribus Historicis *Sinicam Historiam* contexuit D. *Martinius*. *Indorum Shaster*, seu *Librum Creationis*, habemus in Linguâ *Malabaricâ*, sine Versione, ex Dono Doctissimi Viri *Thomæ Smith* S. T. D. Ex eo tamen multa extraxit D. *Henricus Lordius* in Descriptione *Religionis Baneanorum in Indiâ*. Sed *mysteriosi Indorum* Libri *Poran* Versionem *Anglicam* olim vidi apud aliquem Mercatorem *Londinensem* quatuor Tomis in 4°. *Sabiorum* Libri antiqui, (quos Patriarchæ *Seth* fuisse prætendunt,) habentur in *Syriâ*, & *Mesopotamiâ*: sed sub Pœnâ maximâ exteris non revelandi. Nihilominùs tamen, astu eos evolverunt *Mohammedani* & *Judæi*, qui quædam ex eis prodiderunt. *Zamolxis* autem Leges nullibi extant. Is fuit olim *Getarum* in *Thraciâ* & *Samothracum* Legislator, ad quem postea, sive Hominem, sive Genium (dicente *Herodoto*) *Getæ*, singulis quinquenniis, aliquem è suis legare solebant, ut is de eorum Rebus certior fieri posset. Hujus Vitam scripsisse dicitur Doctissimus *Carolus Lundius* Professor *Upsalensis*.

Tempore *Tarquinii Superbi* olim supererant, & peculiari Custodiâ conservabantur, *tunc* vetusta, *Sibyllina Carmina Latina*. Hæc autem & alia *Ethnicorum* Oracula longè ante *Christi* Tempora sponte conciderunt, ut notat *Strabo*: nam, meliore Luce subortâ, & Fraude detectâ, ea omnia cessârunt & siluerunt. Et, eâdem de causâ, sic etiam hodiè (ut spero,) cessabunt ab *Obsopæo* & *Patritio* edita illa ΜΑΓΙΚΑ ΛΟΓΙΑ, seu ΖΩΡΟΑΣΤΡΟΥ ΛΟΓΙΑ Pseudoracula, pessimè conficta Carmine Græco. In his memorantur ΜΟΝΑΣ, & ΔΥΑΣ, & ΤΡΙΑΣ, & deinde ΠΑΤΗΡ, & ΝΟΥΣ, cum ejusmodi aliis, quæ planè *Christianitatem* & Novitatem olent, uti & faciunt moderna illa, quæ circumferuntur, *Sibyllina Græca*, planè ex S. *Bibliis* extracta & collecta. Cùm itaque genuina *Zoroastris Præcepta*, seu *Effata*, hactenus sub *Persismi* Involucro latentia, jam Luce donentur, quid valent dicta illa Spuria? Certè Res, in hac Parte, censebitur ita se habere, perinde ac haberi solet de Re quâvis viliore comparatâ cum pretiosiore; ad quam alludentes Persæ solent dicere, در بازار جوهریان شبه جوی نیارد *In Gemmariorum Foro Gagates ne Granum hordeaceum valet*. En! itaque genuina ejus *Præcepta* (nisi cum aliis loquendo, *Oracula* vocare mavis,) eruta è Magorum Libro صد در SAD-DER, cujus *Autor*, seu *Collector*, fuit *Melicshâbi Filius*, nobis itaque *Melicshabides* dictus.

At pro ملكشاه *Milicshâh*, aliud Exemplar, factâ Metathesi, legit شاه ملك *Shah-meliki Filius*. Certè dolendum est quòd iste Autor proprium suum Nomen à nobis celaverit.

Iste Liber est *Codex Præceptorum* seu *Canonum Ecclesiæ Magorum*, è *Zoroastris* Operibus collectus: & quicquid ibi reperitur, est *illis* æquè authenticum ac *nobis* est quidvis in *Nostræ Ecclesiæ Canonibus*, aut S. *Bibliis* repertum. In eo est Bonorum ac Malorum Farrago: sc. multa valdè bona & pia, & alia valdè superstitiosa & meræ Nugæ: omnia simul (benigne Lector) bona cum malis accipe, & æqui bonique consule. Uncis inclusa, in *Charactere Romano*, non sunt in *Textu Persico*, sed à nobis adduntur, vel explicationis ergô, vel aliâ de causâ. Et quamvis reddiderim Prosâ, omnia in illo Libro (utpote non à *Zoroastre*, sed à moderniore Autore scripto,) CC abhinc Annis condebantur viliore carmine Persico, quale solebat esse illud Monachorum in *Angliâ*, aut hodiè *les Ballades*. Et quidem suis Interpretibus Negotium plus quàm ordinarium facessere solent tales vulgares Versificatores; qui dum Metrum & Rythmum prosequuntur, bonum sensum aliquando amittunt; & ad complendum dictum Metrum vel Rythmum, sæpè, sinè aliâ Necessitate, addunt multa superflua verba, quæ plerumque omisi. Et ut alicubi Pleonasmis, alibi Defectibus laboratur, omittendo verba ad sensum necessaria, quia Metro aut Rythmo non favebant. Tales Poetæ etiam sæpiùs coguntur adhibere frequentiorem vocum Metathesin & Numerorum Enallagen, misera malorum Poetarum Confugia! incommodum reddentia sensum, qui aliàs esset magis rotundus, & minùs interruptus videretur. Ideóque Venia indulgenda est Interpreti, dum talia Interpretationem minùs gratam efficiunt: cùm è contrà, elegans & genuina Poësis omnia reddidisset gratiora. Si autem, Quisquilias excutiendo, tandem invenimus Gem mas, debemus abire contenti: & insuper Poetæ ignoscere, quamvis non fuerit in suo genere *Coryphæus*; cùm omnia satis ad captum indocti Vulgi (pro quo hæc scripsit) expresserit, idque Carmine, quod eis gratius & jucundius habebatur. Is enim (ut alibi monuimus) magis *Religiosus* quàm *Poeta* fuit: & quantumvis aliarum Rerum rudis, tamen in *Zoroastris* Libris peritissimus & doctissimus.

In isto *Melicshabidis* Libro aliquando invenies eadem Præcepta in variis *Portis* seu *Capitibus* repetita & inculcata. Nescio an id ex zelo factum, quasi digna essent quæ repeterentur; vel an aliàs, quia ille Autor, in *Extractum* suum ex *Zoroastris* Libris faciendo, repererit eadem Præcepta in variis locis repetita, unde *Melicshabidi* in suo Com-

Compendio eadem quoque inculcare viſum fuerit. Mihi autem tale quidvis potiùs videtur inter ejus *Παροράματα* numerandum, & ut ejus *Αναμφίβολα* habendum. Et ſic certè eſt, quòd in pronuntiando Supplicium contra Peccata, id facit, quaſi omnia Peccata eſſent Reatu æqualia & paria. Nam cum unum tantùm (ſive Peccatum ſive Supplicium) poſſet eſſe omnium maximum, ille ſtatuit ferè quodvis Peccatum eſſe omnium maximum, & pro eo Supplicium maximum, ſcil. pro eis ferè omnibus (ſive maximis ſive minimis) decernit Supplicium æquale, *Gehennam* & Damnationem æternam.

Sinicus Character vocis *Chă* (quem nobis dare omiſit *Chinenſis* noſter,) à D. *Mullero* in Libro de *Chataiâ* p. 41 ſic datur [illegible]. Sed cùm ejus Autoritas in hac Parte ſit dubia, aut potiùs nulla, inter authentica *Sinica Aſtronomica Tab. V*, viſum eſt hujus Characteris locum vacuum reliquere, potiùs quàm *incertum* pro *certo* Lectori obtrudere. *Mulleri* enim ſubleſta Fides, tàm alibi, quàm in eodem loco cernitur; ſcil. cum non ſciret verum Characterem vocis *Fengh*, pro illo ſubſtituit Characterem vocis *Fungh*, prorſus diverſum, & Significatione contrarium. Ideóque, ex *Chinenſis noſtri* Autoritate, utrumque in ſuis Locis dedimus, conferendi Cauſâ.

Infra in hoc Opere p. 391, ex Libro *Mu'gjizât Pharſi* memoratur, apud Perſas olim fuiſſe X Viros, præ cæteris, in toto Orbe Excellentes, quorum VI fuit *Gjamaſp*. Sed quia Curioſis fortè non ſit ingratum ſcire quinam etiam reliqui fuerint, en! (ex eodem Libro in ipſiſſimis illius Autoris Verbis) *horum Primus fuit Perſarum Monarcha* فريدون Phridûn, *totius Orbis Rex, qui univerſum Mundum Juſtitiâ & Æquitate reparavit, poſtquam à* Dahâko *vaſtatus fuerat.* II. *Secundus fuit* Alexander, *Filius* Darâi, *Filii* Darâi, *Rex maximus & ſapientiſſimus,* Ariſtotelis *Diſcipulus, qui* Indos *&* Chinenſes *ſubjugavit, & obiit XXXII Annos natus.* * III. *Tertius fuit optimus Rex* انوشيروان Anuſhirravân *Filius* Kobâd, — *qui ob Juſtitiam adeò inclytus fuit, ut* Mohammed *in* Corano *de ſe notaverit* انا ولدت في زمان الملك العادل *Ego natus fui Tempore Regis Juſtiſſimi,* quo Epitheto iſte Rex, ſine alio Nomine, fuit notiſſimus & celeberrimus. *Is fuit tam Juſtus, ut apud Oſtium ſuum poſuerit Ciſtam pro Grava-*

* Heic notanda ſunt quædam Autoris iſtius *Ἁμαρτήματα*: nam *Alexander* non tranſivit ultrà *Gangem*, & multò minùs ad *Chinam*, quam nunquam vidit. Nec fuit *Darii Filius*, quamvis Perſæ, pro ſuo Honore, id aſſerant & credant. *Darius* quidem obtulit Filiam ſuam *Alexandro* in Uxorem: ſed recuſavit eam, aliàs is fuiſſet *Darii* gener.

minum رقاع Schedulis, & *ibidem appenderit Tintinnabulum, ut gravati illud pulsare possent: quod tamen Septennio vix pulsatum fuit,* &c. IV. *Quartus fuit* Behrâm *Filius* Yezdegherd, *vulgò dictus* بهرام گور Behrâm Ghûr, *qui* (præter alias Dotes,) *in jaculando parem non habuit: adeò ut, dum Grex Damarum illum pertransiret, Puellæ quam secum habuit dixerit; Quâ Parte vis ut talem Damam feriam? Puella dixit, Ejus Ungulam ejusdem Auri affige. Unde* Behrâm, *accipiens Balistam, globulo percussit Aurem Damæ; quæ itaque levavit Pedem ut Aurem scaberet. Et tum statim Rex, sagittam jaciens, Ungulam affixit Auri.* V. *Quintus fuit* Rustem *Filius* Zâl, *tantus Heros & Eques ut talis alter Equi dorsum nunquam conscenderit. Hoc ei peculiare fuit, ut si secum habuerit mille Equites, &* [bis] *mille fuerint contra eum, illos bis millenos* Rustem *fuderit. Et, si fortè cum aliquo de Fortitudine contendebat, eundem lanceâ ab Equo dejiciebat.* † VI. *Sextus fuit* Gjamasp, Vezîr, *seu* Consiliarius Regis Gushtasp, *ob* Prophetias, & Rem Astronomicam *atque* Astrologicam, celebris, de quo suo Loco dictum est. VII. *Septimus fuit* بزرجمهر Buzurgjúmhur, Vezîr, *seu* Consiliarius dicti Regis *Anushirravân. Is summâ Sapientiâ suâ fuit celeberrimus: &, invento ab* Indis Shahiludio, *ille eis* Nerdiludium *reposuit.** VIII. *Octavus fuit nomine* باربد Bârbud, *qui erat* مغني Archimusicus *Persici Regis* Cosrav-Pervîz: *eique in illâ Facultate tunc par non fuit in toto Mundo. Ajunt quòd, quando ei erat animus aliquod negotium* Cosroi *offerre, nec daretur Opportunitas, ille tunc suum* باربد Bârbud, *seu* Barbiton, *pulsabat; & quoque Rem Carmine complectens, eidem Carmini* آوازي aliquem Tonum [a Tune] *componebat; & posteà, tale Canticum Instrumento suo ludendo sub auditu* Cosrois, *tum Regi innotuit eum adesse: & hoc modo apud Regem Negotia sua peragebat.* IX. *Nonus fuit* صانع شبديز Factor (quisquis fuerit) τῶ Shabdîz, *qui Equus pulcherrimus, cui plures Facultates peculiares erant: adeò ut,* Cosroës *moriturus jusserit ut in latere Montis* پیستون Pîstûn *fieret Porticus lapideus, in cujus medio collocaretur Figura hujus Equi, & super Dorso ejus sedens* Cosroes, زره Loricâ indutus. *Hujus artificium adeò*

† Hujus & *Alexandri* Statuæ marmoreæ, ut Equitantes (dignæ quæ accuratè delineentur,) hodiè tribus milliaribus ab *Istachr* versus occasum cernuntur in colle inde dicto نقطۀ رستم *Punctum Rustemi*.

* De eo itaque & de *Anushirravân* fusè diximus in nostro Libro *de Ludis Orientalibus*, edito 1693, 8º.

pul-

pulchrum erat, ut ſint qui dicant eam Figuram fuiſſe Opus Dæmonum, cùm Homines tale quid feciſſe nequiverint. Hujus Statuæ دسوفيق Congruitas, *ſeu* Concinnitas, *dicitur fuiſſe talis, ut Clavi plane non comparerent: & in Figuræ Sculpturâ, ubi oportet ut ſit nigrum, ibi eſt nigrum; & ubi album, ibi album; & ubi rubrum, ibi eſt rubrum: & hinc eſt quòd Homines dixerint illud Opus non fuiſſe Mortalium, ſed Dæmonum.** X. *Decimus fuit* فرهاد Pherhâd, *qui fecit* قصر شيرين Caſr Shîrîn, ſeu *Palatium pro* Shîrîn Amaſiâ ſuâ: *& is fuit qui conatus eſt aperire dictum Montem* Pîſtûn, *& partem ejus abſcidit. Sunt qui aſſerunt ipſius fuiſſe Artificium,* ſeu *Fabrefactionem,* τȣ̃ Shabdîz: *& quia is fuit* Amaſius τῆς Shîrîn, *igitur fecit Statuam illius tantâ Pulchritudine, ut ſint qui dicant quendam, hanc Statuam videndo, dementatum fuiſſe: ideòque hoc Tempore naſum ejus fregerunt, ne aliquis in poſterum dementaretur.* [Hactenus ex Libro *Mu'gj.*] Sed ego ſanè ſubdubito, annon (in Lib. *Mu'gj.*) *Caſr Shîrîn* ſit mendum, pro eo quod infrà ex *Ali Birgjendio* legitur *Coſrav Shirîn?* & annon id quod dicitur de *Amaſiâ τȣ̃ Pherhâd*, potiùs ſpectet ad *Shîrîn*, quæ *Amaſia Coſrois*, qui aperiri juſſit latus montis *Pîſtûn*, quod à *Pherhâd* Mechanico præcipi non potuit. Cùm itaque *Factor Equi Shabdîz* ſit aliquis innominatus, & *Pherhâd* habeatur tàm *Factor Equi Shabdîz* quàm etiam *Statuarum Coſrav & Shîrîn*, hâc, inquam, Ratione (ſi ita ſit,) tum dicti Viri Excellentes erant Numero tantùm *Novem*. Et *Pherhâd* erat Sculptor inſigniſſimus qui parem non habuit.

Ex ſupradictis videmus unde ſit *Barbiton*, ſeu, ut in Gloſſâ meliùs legitur, *Barbutum*. Mittantur ergò nugatoriæ illæ Derivationes quæ apud *Martinium* in *Lexico Philologico* leguntur, ut & fabuloſum illud *Callimachi*, qui in Epigrammate quodam *Barbiti* Inventionem tribuit *Melpomenæ*, Muſarum quartæ, Μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον εὗρε. Quod autem ſuprà rectè *Perſicè* vocatur باربد *Bârbud*, *Arabes* & *Turcæ*, illud vocabulum uſurpantes, id ſcribunt بربط *Bárbut*, & ſubinde ſonant *Bárbet*. Hoc hodiè apud *Arabes* habetur *Teſtudo quædam vilior VI Chordarum:* fortè tale quod apud nos vulgò dicitur *Bandóra*, quæ eſt *Pandura* tenuior, ſeu minùs craſſa, cui VI aut VII Chordarum ænearum Paria uniſona. D. *Meninſkius Bárbet Italicè* vo-

* Hactenus Liber *Mu'gj.* At, inquit *Ali Birgjendi*, Mons *Pîſtûn* eſt in Regione جبل *Montanâ*, (ſeu, ut Lex. Geogr. dicit, in *Irâc-agjam*, i. e. *Hyrcaniâ* ſeu *Parthiâ*;) & ad ejus cacumen aſcendi nequit. Deinde addit; In Dorſo Montis eſt Spelunca, in quâ eſt fons aquæ: & ibidem ſunt Statuæ خسرو وشيرين *Coſrav & Shîrîn*, ſeu *Coſrois & Dulcibellæ*, ut exponi poſſit, Figurâ humanâ.

cat

cat *Colascione*, *Polonicè Kopza*, i. q. *Turcicum* قپوز *Kopüz*, & *Arabicum* عود *Oúd*, & *Persicum* ششتا *Sheshtâ*, seu, ut *Turcæ* sonant, چشده *Tchéshda*. Si rectè memini, in *Bablulidis* Exemplari *Cantabrigiensi*, *Oud* aliàs Calamo (ut apud *Syros*) depingitur in triquetrâ formâ ut *Cithara*. Adeò incerta est tàm Veterum quàm Recentiorum Res musica. Sed ad Defensionem properandum est: nam, secundùm quosdam, benè faciendi Studium nil juvat, si in paucis aliquibus Punctulis subindè erretur, quod evitâsse plusquam humanum est.

Celeberrimus ille *Camûsi* Autor *Phiruzabadius*, pro grandi suo Opere Apologiam attexens, in suâ Præfatione addit; فالانسان محل النسيان وان اول ناس اول الناس, *Homo est Locus Oblivionis, cùm sanè primus Obliviscens fuit primus Homo*. Cùm itaque humanum sit oblivisci & errare, humanum quoque esse debet errantibus & obliviscentibus ignoscere. Doctissimus *Shabristanius* in Opere suo *de Religionibus Orientalium & Opinionibus Philosophorum* Græcorum, Librum suum (candidi Lectoris Judicio submittens) sic claudit; هذا ما وجدته من مقالات اهل العلم ونقلته علي ما وجدته فمن صادف فيه خللا في النقل فاصلحه اصلح الله عز وجل حاله وسدد اقواله وافعاله *Hoc est quod inveni in Scriptis Virorum doctorum, illudque* [ex eis] *transtuli secundùm id quod inveni. Quicunque in eo offenderit aliquem in Translatione Defectum, eúmque emendaverit, sanè Deus Opt. Max. ipsius Conditionem emendare, & in illius Dictis & Factis biantes Rimas explere dignetur*. Quod quidem tàm ipsius Dictum quàm illius Votum, jam meum esse volo voveóque. Nos enim non sumus à communi Mortalium Fato exempti: nam quoad præsens Opus, sumus satis conscii Imperfectionum ejus, præ eo quod optaveramus: pro quibus itaque Defectibus, benigni Lectoris Veniam & Ignoscentiam petimus; precantes, ut si fortè quædam in eo bona & utilia sint, ea malis & inutilibus præponderare, & pro eis compensare censeantur.

Sunt autem alîus Generis Lectores & Censores, quibus placere nec datur, nec à nobis studetur; qui aliorum quosvis Lapsus aut Defectus censoriâ Virgulâ notando, eosdem, quantum possunt, publicè exponere & propalare student. Si offendunt aliquam incautam Phrasin,

Phrasin, quæ à currente Calamo fortè exciderit, aut alium aliquem, vel Typographi, vel Autoris, Defectum, inter *Paroramata* numerandum, de eo statim Triumphos agunt, tanquam de repertis aliquibus Thesauris absconditis, aut reportatis Spoliis. Pro tali Delicto (illis judicibus) nulla est Compensatio: si mille utilia & mille Thesauros eis aperueris, non satisfacit, sed talis dictus Defectus his omnibus præponderat. Isti, suæ Sortis immemores, Nodum in Scirpto quærere satagunt, & Gloriolam sibi aucupantur, aliena Opera sugillando; quosvis Libros rimantes, non ut aliquid boni inde capiant, sed ut Mendas carpant. *Orientales populi* credunt se habere *Averruncum*, seu *Amuletum*, contra maligni Oculi Aspectum, quem زخم چشم *Zάchmi Tcheshm*, *Ictum*, seu *Fascinum*, *Oculi* vocant *Persæ*. Utinam & nos haberemus ejusmodi *Amuletum* contra tales nostri Laboris Inspectores, qui dum post Salices latent, alios pro libitu vellicare & pungere non dubitant. Contra hujusmodi Homines (sumptâ Similitudine ab Apibus,) præcavet, & Sententiam suam vibrat *celeberrimus Persa*;

زنبور درشت وبي مروت را گوي — *Asperæ & incivili dicas Api,*
باري چو عسل نمي دهي نيش مزن — *Quando Mel non facis, pungere quoque desinas.*

Isti itaque amicè monendi sunt, ut vel à Censuris & Dicteriis abstineant, vel edant sua: aliàs enim, de eis non erimus multùm soliciti. Nam solis Bonis & Probis placuisse sufficit. *Vale.*

INDEX

SCULPTURARUM.

IX. Magorum *Sacerdos* miniſtrans, ſeu Officium Precum ex Libro *Zendaveſtâ* recitans, τῷ *Súdra* indutus, & *Cingulo quadrinodi* cinctus, *Virgarum* Faſciculum Manu tenens: atqui (ne deformaretur Figura,) relicto Ore detecto, quod inter miniſtrandum velari debuerat. Ex Autorum Deſcriptionibus. *Ad pag.* 375.

X. *Phraates*, ſeu *Phraortes*, Parthorum Rex, qui *Magos* ad Dominum & Salvatorem noſtrum CHRISTUM agnoſcendum & adorandum legavit: unà cum Milite *Parthico*, & Corona *Parthica*. Ex veteribus Nummis. *Ad pag.* 384.

XI. Signi Cœleſtis *Geminorum* (ex noſtrâ Sententiâ) tria paria, ſc. Pecorum *Gemelli vitulini*, Pecudum *Gemelli agnini*, atque *hœdini*, ut utrum horum mavis accipias, & in emendatiorem Globum inſeras. *Ad pag.* 397.

XII. Ex Mythologiâ, ad Rem illuſtrandum, datur (hodiernâ Figurâ veterum Analogiam æmulante) *Perſica* ſeu *Chaldaica Virgo ſpicilega*, à Symbolo vulgò ſynecdochicè nominata *Chaldæis* Σίϐυλλα, i. e. *Spica*, *Perſis Súmbula*, *Græcis* Στάχυν, unde corruptum Nomen dederunt *Albumaſaris* Scribæ. *Ad pag.* 399.

XIII. Magorum *Conditoria* duo. Item (338) *Focile Brachii* cum *Focili Arundineo* collatum. *Ad pag.* 415.

XIV. Inſcriptiones *Perſepolitanæ* & *Palmyrenæ* inter ſe & cum variis aliis Linguis collatæ, atque cum *Alphabeto Naturali* in MS. *Arabico* reperto, & cum eo *Magicorum* quod *Scriptura Diaboli* vulgò audit, ex MS. *Perſico*. Ex his novum aliquid ſtatuitur,& omnibus hactenus factis Conjecturis occurritur. *Ad pag.* 547.

XV. Specimen benè exaratæ Scripturæ *Tatarorum Mogulenſium* ſupra Murum *Chinenſem*, qui hodiè *Chinam* regunt. *Ad pag.* 551.

XVI. Specimen Scripturæ *Mendæorum* ſeu *Nabatæorum* qui (veterum *Aſſyriorum* Soboles) *Chaldæam* hodiè incolunt; *Linguâ & Alphabeto Syriacis*, ſed valdè corruptis, utentes. *Ad pag.* 551.

XVII. Specimen nitidæ Scripturæ *Tatarorum de Boutan*, ſc. tale Diploma quod vocari ſolet *un Paſport*, ſeu *Salviconductûs Literæ*, ſubſcriptæ *Sigillo* atramentario continente Nomen Principis dictorum *Tatarorum*, Literis Majuſculis, quod viſu rarius. *Inter pag.* 551. 552.

XVIII. Specimen ex Initio eleganter ſcripti Libri *Tatarorum* ? *Katâ &* ? *Oighûr*, (vulgò *Chatâ*, ſeu *Chitâ*, & *Jougour*,) qui in Globis noſtris ponuntur *Sinis* proximi, quâ Parte ab *Arctozephyro* flatur. Hujus etiam Principium exhibet Majuſculas horum *Tatarorum* Literas. *Ad pag.* 552.

For the Book-Binder.

When two Sculptures are upon the ſame Plate, divided by a Line of Points, the Book-Binder muſt cut them aſunder, and put them to their reſpective Pages or Places noted at the upper Corners of the Plates.

MONITIO
AD
LECTOREM.

MOX sequentur omnium *Capitum Contenta* seu *Argumenta*, eáque plerumque justo breviora: ne aliàs, singularum Rerum Recapitulatione in nimiam Molem excrescente & tumescente, hoc Modo, ex isto Libro alius Libellus exurgeret, quod in tantâ Subscriptionum Deficientiâ erat incommodum. Sed hoc fortè parùm referat, cùm haud multos in *nudis Argumentis* (tamquam in *Limine*) diu immorari, sed potiùs in *ipsam Domum* ingredi velle, speretur.

CAP. I.

Persarum Distinctiò in Veteres & Moderniores. Gens modernior an simplex, vel ex quibus aliis conflata & composita? Persarum & Medorum Nomen (quia ambo olim sub eodem Imperio) apud Historicos sæpè promiscuè & indistinctè usurpatum. [Exempla videas tàm apud Brissonium & alios, quàm apud Rualdum in Animadversione Latinâ ad Plutarchum in Calce Tomi primi Operum Plutarchi.] *Religionis Persarum Status triplex. An veteres ab Initio habuerint veri Dei Notitiam, & eandem semper retinuerint? An fuerint* Sabaitæ *seu* Sabii? *Religionem suam, quatenus Dei Unitatem agnoscit, acceptam referunt* Abrahamo. *Cultus divinus datus soli* Deo, *at* Mithræ & Igni *Cultus civilis: contrarium affirmantes falluntur Autores. Sacerdotum eorum ad hoc responsum.* Mithra *ab eis numquam vocatus* Deus, *uti nec* Ignis: *nec necessitatum Petitiones eis unquam exhibitæ. Qualia Sacra bis fiunt. Judæorum Sententia de Prostratione, &c. Quales Ritus à Judæis acceperint, aut in quibus cum eis convenerint. Nam* Zoroastres *non fuit ignarus Veteris Testamenti, nec à Judæorum Conversatione alienus.* Zoroastres *in Religione Reformator, & in eâdem Legislator, ut ante eum fuit* Poreodekéshangh, & *post eum* Erdavirâph. *Ve-*

terum Persarum recta in Deum Fides & antiquissima Ecclesia (quod de nullâ aliâ [*Gente,*] *exceptâ Judaïcâ, dici potest,) fermè ab ipso Diluvio, à* Shemo *& primis Patriarchis post-diluvianis derivata, huc usque continuatur. Et, etiamsi* Sabaismi *&* Pyroduliæ *(non autem* Pyrolatriæ) *Nugas miscuerint, ii tamen devoti Cultores Dei semper fuerunt; quamvis à Mohammedanis & aliis Calumnias passi fuerint. Qualis Color in Vestibus & Rebus aliis ab eis æstimatur. Veteres Persæ valdè pii & boni Homines. Ubi Locorum habitant, & quomodo ab aliis habiti. Quo Tempore Persarum Imperium dissolutum fuit & finitum, & Migratio facta in Indiam. Pleraque in hoc Opere ex genuinis eorum Monumentis extracta sunt, & secundum eorum Tenorem dicta.* Zoroastris Opera *nondum Europæis perspecta: ea quantivis Pretii redimenda: qualis Doctrina in Genere ex eis expectanda. Ad* Zoroastrianos Libros *ex Oriente comparandum præparatoria biennalis Opera necessariis Sumptibus acceleranda, ut posteà* Zoroastrianorum Editio *sequatur; ne, ex nimiâ Tardatione, talis vel comparandi vel edendi Occasio prorsus intercidat. Qualis sit Magismus orthodoxus, & qualis hæreticus. Quot sunt in eo Sectæ, & quot in Christianismo, & quot in Mohammedismo. Quid de his & de illis sentiendum. Liber SADDER est Breviarium, seu Compendium, ex* Zoroastris *Libris Theologicis, à docto quodam Sacerdote olim in Usum vulgi extractum.*

CAP. II.

Veteris Religionis Persicæ Nomen: & quomodo suam esse eam Abrahami *jactitant. Quâ Occasione datur nova* Vitæ Abrahami Historia: *ubi de verâ ejus Religione Disquisitio, & Persicæ Religionis cum eâ Collatio. Persicæ Religionis Liber à* Zoroastre *conscriptus, vocatur* Sohfi Ibrahim, *i. e.* Codex Abrahami; *quia* Zoroastres *Religionem* Abrahami *tradidit Persis.* Abrahami *per totum Orbem Fama apud Paganos. Quot Gentes se ab eo denominârunt, eum ut Patronum sibi adsciverunt, & se illius Religionem habere prætenderunt. Quàm variè & malè apud eos interpretatum fuit ejus Exemplum in offerendo Isaacum. Nominis* Abrahami *Formulæ diminutivæ apud* Arabes. *Is fuit Sacerdos, atque Propheta, & ab omnibus sic creditus. Magnus Princeps fuit, & à Persis aliquando vocatus Rex. Quomodo in authentico Turcarum Catechismo, Turcicè conscripto, docetur quid post Mortem respondendum sit de Religione* Abrahami.

Abrahami. *Fabulosum apud* Arabes *quòd* Abraham *extruxerit* Caabam, *&c. Quale fuit* Terachi *Nomen Ethnicum apud Orientales. Ejusdem Nominis Occasione agitur de* Martio *Mense, & de Initio Anni apud veteres: ubi* Chaldaica *quædam Nomina explicantur, novâ Luce ab Oriente derivatâ.* Abrahami *Nativitas, quo Anno.* Abraham *natus in* Cûtha: *vixit Tempore* Nini, *qui* Nimrod, *cujus malè parta haud diu durârunt. Res Chronologica tractatur, fusè.* Nini *Successores.* Belus *fuit* Cûsh, *in Babyloniorum Dialecto dictus* Cûth, *ex Orientalium Sententiâ.* Cûshi & Cushitarum *Sedes, ex* Arabum & Persarum *Historiis. Unus tantùm* Cûsh *in S. Bibliis.* Cûsh *nunquam notat* Æthiopiam: *at cur sic exponatur in Græco; quod fecit, ut alius* Cûsh *à quibusdam excogitetur & supponatur, sed sine fundamine. Locus Biblicus de Egressione* Nimrodi in Assyriam, *exponitur fusè: & quot Urbes is extruxerit. Non* Zoroastres, *sed* Oxyartes *fuit* Bactriæ Rex. *Quale fuit Nomen* Oxyartes: *unde alia quædam Persica Nomina Biblica Lucem fænerantur. Quamdiu* Abraham *mansit in* Haran. Harani *Fratris* Abrahami *Mors, qualis.* Abrahami *Transitus in* Canaan. Abrahami *Bellum cum* Chedorlaomer *Persarum & vicinarum Gentium Monarchâ. Idololatria Tempore* Eber *inchoata, & eadem stabilita Tempore* Sarugh. *Exponitur quales fuerint* Benè Eber. *An Lingua Hebraïca ab* Eber, *vel ab* Ibri, *prolixè: ubi de* Eberi *Sede & Religione. Multis exponitur & restituitur Locus Biblicus depravatus* Num. XXIV. 24, *de* Eber *& de Navibus* Chittim. Abraham *in Ethnicismo natus: quo modo, & quo Ætatis Anno conversus, ex Orientalium Traditione.* Abrahami *Contentio cum Idololatris: ejúsque Incarceratio per aliquot Annos, ex Textu Talmudis. De Urbe* Ur, *seu* Urchoë, *ubi vixit* Abraham: *& de Cognomine Urbe* Urhoi, *ubi etiam diversatus est* Abraham. *De* Chesed & Chasdæis, *inter quos non fuit* Abraham: *id in S. Bibliis prolepticè dictum. Qualia habuit* Abraham, *apud Persas veteres, Nomina antiquissima. De* Saræ *Nomine Ethnico. De Morte* Abrahami & Saræ.

CAP. III.

Disquiritur quænam qualisque fuerit Veterum Persarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami *olim convenerit, vel hodie conveniat: ubi etiam de Persarum & aliorum Sabaismo.*

CAP.

CAP. IV.

Mithræ apud Persas Cultum non esse Adorationem divinam, non obstantibus eis quæ Græci & Latini & alii in hujus contrarium dixerunt. Persarum Sacerdotes id expressè negant, affirmantes se solum Deum adorare. De Mithræ Antro, &c.

CAP. V.

Peculiare Caput (per Modum Digressionis) in quo strictim agitur de sequioribus Sabaitis, seu Sabiis, sc. de Sabaismo & Idololatriâ Gentilium Nationum, quæ sub Influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas, unde Ortum habuit Idololatria, uti & à Magnatum Statuis; ut Lectori innotescat inter utrumque Sabiorum Genus Differentia. Ubi de ratione Denominationis Dierum Septimanæ.

CAP. VI.

De Persarum custodiâ Aquæ, simul & Ignis, cum variis Observationibus.

CAP. VII.

De Vestâ Romanorum & Græcorum.

CAP. VIII.

De Vestâ Persarum, seu de Ignis Custodiâ apud Sacerdotes Magos. De antiquis Pyreis ante Zoroastrem. Et Manugjabri Regis Oratio pia, &c.

CAP. IX.

Persarum primitiva Principia duo; unum æternum, alterum creatum; cum utriusque Nominibus. Hæc Zerdusht vocavit Lucem & Tenebras, intelligendo Deum & Diabolum. Opiniones de Deo. Creatio Mundi in VI Temporibus, cum eorum Nominibus & Descriptionibus. Solennis eorundem Observatio strictè Persis injuncta, in Memoriam Operum Dei.

CAP.

CAP.

CAP. XVIII.

De Anno seu Epochâ τῆς Katâ & τῆς Oighûr.

CAP. XIX.

Explicatio Nominum Angelorum singulorum Mensium: ubi de dictorum Angelorum Officiis & Præfecturis. Item de Sabbatis, & præcipuis Magorum Festis, & Diebus solennioribus. De Diebus faustis & infaustis, & quid in singulis agendum aut evitandum. In his omnibus, multi eorum religiosi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Consuetudines illustrantur: ex quibus, qualis fuerit hujus Populi Genius & Indoles elucescit. De Festis Appendicum, & Parentalium, &c.

CAP. XX.

Explicatio Nominum reliquorum Angelorum & Dierum Mensis, qui in præcedentibus omittebantur. De Gabriele, & Michaele, &c. Et de Regionum Angelis.

CAP. XXI.

De veterum Persarum Legislatoribus. De Ecclesiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis Statu: atque de Hæreticis, & eorum Hæresibus ac Sectis; ubi de Manete, Mazdek, & aliis.

CAP. XXII.

Persarum Opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis suæ Principiis, seu Articulis primis, ex Damascio, & Plutarcho, & Shahristanio, atque ab Indo-Persis.

CAP. XXIII.

Vitæ Gushtaspis seu Darii Hystaspis Breviarium.

CAP. XXIV.

Zerdushti seu Zoroastris Vita.

CAP.

CAP. XXXII.

Ex Orientali Mythologiâ unius Σιϐύλλης *Origo, reliquarum Explosio. Apud Chaldæos & Phœnices,* Virginis *Cælestis Signum Synecdochicè & tectè notari solebat suî Symbolo,* Σιϐύλλα, *seu* Spicâ, *quo Nomine subinde intelligebatur totus Asterismus. Unde Docti & Sacerdotes, Mythologiæ Cusores, de Cælesti & Miraculosâ* Virgine *Vaticinatrice, pro Ingenii sui Specimine, mira finxerunt & credulo Vulgo obtruserunt, ut in cæteris solent facere: adeò ut, tandem Mos esset cuilibet Insanienti* Virgini *se Vaticinatricem prætendere. Quâ etiam Occasione, de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum Origo Græcorum Fictionibus antecessisse statuitur. De illis & aliis Astris videri possunt Notæ nostræ ad Ulugh-Beighum Persico-Latinum.*

CAP. XXXIII.

Veterum Persarum Fidei Summa: quæ tamen pleniùs petatur ex subsequente Libro Sad-der. *Quid credant de Deo & ejus Attributis; quòd sit Omnipotens & Æternus, sine Quantitate & sine Qualitate, &c. De Ponte Judiciali, & de Beatorum & Miserorum Statu.*

CAP. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptismo seu Lotione: atque de Sepulturis.

CAP. XXXV.

De Persiæ & Persarum Nominibus: & de Modernâ atque Veteri Linguâ Persicâ, ejúsque Dialectis: sc. de Persiâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum Regionum Linguis & Dialectis.

Pro hujus Operis Coronide, eſt *Appendix* continens aliquot Diſſertationes, quarum SYLLABUS heic datur.

c 2 X. In-

LECTORI

LECTORI BENEVOLO.

DE Natura & Præſtantia hujus Operis celeberrimi de *Religione Veterum Perſarum*, quidquam dicere ſupervacaneum erit. Quid igitur in hac ſecunda Editione expectandum, paucis accipe.

Interpunctionem, commodius, ut ſperamus, refinximus. Menda quædam leviora, ſed manifeſta, ſuſtulimus. Sententias quaſdam, uncis olim incluſas, ſed Lectionem turbantes, ad imam Paginæ Oram rejecimus. Curas Auctoris ſecundas ſuis Locis inſerendas interpoſuimus. Sed de propriis quidquam addere, vel *Hydianis* detrahere, omnino Religio fuit.

Inter Tabulas Æri inciſas, quas Autor Cl. poſt ſe reliquit, unam *Chinenſis Arithmeticæ* Notas continentem invenimus, & hic adjecimus.

Alteram Regum *Medorum* & *Perſicorum*, ut videntur, Nummos complectentem, Vir Digniſſimus & Ornatiſſimus, *Matt. Duane*, pro ſuo erga has Literas Amore, nobiſcum humaniſſimè communicavit. Quorum vero ſint Regum, & quando, vel ubi cuſi, non eſt Sententiam noſtram interponere. Doctis, ſuum cuique Judicium integrum eſto.

Ne quid denique huic Editioni deeſſet, Alphabetum *Vetus Perſicum*, Auctoris noſtri propria Manu deſcriptum, hic adjunximus.

Reſtat,

Reſtat, ut plurimas maximaſque Gratias agamus Sereniſſimo Regi Georgio II. bonarum omnium Literarum Patrono, pro Uſu *Typorum Metallicorum* Veteris Linguæ *Perſicæ*, & *Codicum* quorundum rariſſimorum, tam Antiquâ, quam hodiernâ Linguâ *Perſicâ* conſcriptorum; ſine quibus hæc Editio minimè ſuſcipi, nedum perfici potuit. Nec minora grati Animi teſtimonia debentur eximiis illuſtribuſque Viris, *Muſæi Britannici* Curatoribus, qui, poſtquam, Optimi ejuſdem Principis Munificentiâ, pretioſa hæc Supellex ex *Bibliothecâ Regiâ* in eorum poſſeſſionem tranſierat, ulteriorem ejus Uſum benignè nobis & perhumaniter indulſerunt [a]. Cúmque doctiſſimus Auctor Lexicon celeberrimum, فرهنگ جهانگيري *Pharangh Gjihânghîri*, ſæpe citat, cujus poſteriorem Partem, dictam خاتمه *Châtima*, ſeu *Appendicem*, nobis deeſſe multum queritur, eamque ex *Indiâ Orientali* quovis pretio conquirendam enixè commendat [b]; ſciendum eſt, hunc ipſum *Appendicem* jam noſtrum factum eſſe, quippe quem, cum ingenti aliorum Codd. MSS. *Perſicorum* Theſauro, Vir Cl. & Linguæ *Perſicæ* ſcientiſſimus, *Jacobus Fraſer*, Mercator, apud ipſos *Indos Orientales*, paucis abhinc annis, magno ære comparaverat: quos deinde univerſos ab ejuſdem Hæredibus, Viri Cl. & Munificentiſſimi, ſupremi *Johannis Radclivii* M. D. Teſtamenti Curatores redemerunt,

a Nimirum, hic eſt ille ipſe egregius *Codd. MSS.* & *Typorum Metallicorum* Apparatus, quem ſibi, conſcribendæ atque imprimendæ hujus *Hiſtoriæ* gratiâ, magno pretio, & multo labore comparavit Auctor eruditiſſimus; à cujus deinde Hæredibus redemptus eſt à Reginâ Pientiſſimâ Anna f. m. & in *Bibliothecâ Regiâ* repoſitus; unde, poſt multos annos, Munere Optimi & Beneficentiſſimi Regis Georgii II. in *Muſæum Britannicum* eſt tranſlatus. Quin & *Tabulæ Æneæ* (ut id obiter notemus) eædem quoque ſunt, quas ſibi inſculpi fecit, quibuſque uſus eſt ipſe *Hydius*; quippe quas Academia, cùm jam novam hanc Editionem meditaretur, ab ejus Familiâ coemit.

b Pag. 435.

merunt,

merunt, & *Bibliothecæ Radclivianæ*, pro summâ suâ erga hanc Academiam Benevolentiâ, dono dederunt. Imò duo desideratissimi hujus *Appendicis* Exemplaria in hâc *Collectione* inveniuntur; unum ipsi Lexico subjunctum, alterum seorsîm parvulo volumine compactum. Ex quibus omnibus MSS. tam *Fraserianis*, quam *Hydianis* (seu iis qui jam ad *Musæum Britannicum* pertinent) siquæ Variantes Lectiones & Emendationes huc accesserint, eas Viro Cl. *Thomæ Hunt* S.T.P. & Linguarum *Orientalium* Professori Doctissimo deberi scias. Ejus Hortatu hæc Editio suscepta est, & Consiliis ad Finem perducta. Vale.

Ex Aula S[ti] Albani,
Prid. Cal. *Octob.*
A. D. M.DCCLX.

G. COSTARD.

E R R A T A.

Pag. 7. line 29. *lege* קרדה. p. 8. l. 14. *l.* בכריעה. p. 17. l. 28. post زو *adde* زای, quæ vox defuit etiam in primâ Editione. p. 18. l. 2. *l.* [illegible]. p. 24. l. 7. *l.* وظيفة. p. 39. l. 7. pro بون hic & alibi passim *l.* بون: Et sic pro رون, quod statim sequitur, *l.* رون. p. 42. l. 1. *l.* وتطاولش. p. 66. l. 14. *l.* נרגל־־אזר. p. 90. l. 17. *l.* بيمنخش. p. 95. ad Calc. pro XVI *l.* XIII. p. 122. l. 23. *l.* وكفش. p. 127. l. 36. *l.* الفلاحة. p. 164. l. 31. post vocem *præcedente*, *adde* hanc notam in margine; Huic conjecturæ favet Exemplar Lexici *Ph. Gj. Fraserianum*, quod habet وكوشيار حكيم; in voce گاهنبارها. p. 191. l. 4. post vocem *Sororibus*, *adde* hanc notam in margine; Capite 41. hujus Libri dicuntur پنج دخترا seu دختريا *Quinque Puellæ seu Virgines*. p. 226. l. 3. *l.* مغولاجين. p. 236. —— 240. l. 1. pro 18 *l.* 19. p. 239. ad Calc. *l.* *Zevarîn.* p. 251. l. 5. *l.* از آنجا بتن بير ازانكان. p. 265. l. 7. pro ماراسفنى, *l.* ماراسفند. p. 266. l. 11. *l.* درونيه. p. 268. l. 24. *l.* پيرت. p. 270. ad Calc. *l.* فرشقة. p. 314. l. 17. *l.* عونى. ibid. l. ult. *l.* بن ورشت. p. 316. l. 1. *l.* سندومان. p. 367. l. 12. *l.* seu. ibid. l. 27. *l.* دين. p. 381. l. 22. *l.* پادشاه. p. 382. l. 31. *l.* ܡܘܩܕܐ. ibid. ad Calc. *pro* ܐܚܝܕܐ *l.* ܐܡܚܝܕܐ. p. 383. l. 1. *l.* ܐܠܡܣܝܘܢ. ibid. l. 3. *l.* ܟܛܡܘ. ibid. l. 12. *l.* ܡܠܟܘܬܐ. p. 391. l. 11. *l.* مشهور. p. 423. l. 30. *l.* ܡܘܩܕܐ. p. 427. l. 8. *l.* شادباخ *Shâdbâch*. p. 560. l. 34. *pro* Herwood *l.* Herbood.

HISTORIA RELIGIONIS VETERUM PERSARUM EORUMQUE MAGORUM, &c.

CAP. I.

Argumentum primi Capitis, in quo (quasi pro Introductione) præmittuntur generaliora quædam Religionis veterum Persarum, quorum recta in Deum Fides & antiquissima Ecclesia (quod de ullâ aliâ in toto terrarum orbe Ecclesiâ & Gente, exceptâ sacrâ lineâ Judaicâ, dici & monstrari nequit,) ab ipso Diluvio arcessitur huc usque continuata. Et quamvis processu temporis, aliquas nugas Sabaismi & Pyrodouliæ (non autem Pyrolatriæ) miscuerint, tamen devoti cultores Dei semper fuerunt omni ævo sine interruptione ad hoc usque tempus. Ea itaque Persicorum Magorum Ecclesia, à Græcis & Mohammedanis, veteres ejusdem Ritus ignorantibus, ejúsque religiosos Libros non satis intelligentibus, invidiosè & injustè Ethnicismi taxata est, quasi Persæ aliquid præter Deum divino cultu adoraverint, idve Deum vocaverint, quod nunquam fecerunt, nec hodie faciunt, erga verum Deum Zelotæ maximi.

PERSARUM Religionem & Ritus descripturus, ut à Lectore promptius intelligar, præmitto, Persas distinguendos esse in *Veteres*, eorúmque Sobolem & seros Nepotes, qui antiquam Religionem & Disciplinam adhuc retinent; & in *Moderniores*; quæ Moderniorum Gens (ut & eorum Lingua) olim ex aliquot aliis conflata est, partim ex Alienigenis Saracenis & Tataris, præcipuè verò ex aliquibus Indigenis Parthis & Medis & Veteribus Persis ad Islamismum desciscentibus, præter Fœminas ex Georgiâ & aliis Regionibus raptim corrasas. Hæc dicimus, totius hodierni Imperii Incolas notando: nam aliàs antiquitùs Persæ & Medi fuerunt prorsus distincti & immixti, nisi quòd Religione & Literis convenirent, & sub eodem Domino viverent.

Dicti Moderniores ii sunt qui hodie rerum potiuntur in Perside, profitentes Mohammedanismum, seu Religonem ferè eandem cum illâ Turcarum, de quâ *Turcicâ*, distinctum aliquem Tractatum non

ita pridem edidimus. Illi autem de quorum Religione & Ritibus heic agitur, ſunt *Vetuſtiſſimi Perſæ*, quorum pura & immixta Soboles, hodie ſuperſtes inter Mohammedanos & alios (aut quaſi ſeorſim) in Perſide & Indiâ vivit, veterem ſuam Religionem & priſcos mores colens, & antiquiſſimos Ritus uſque ad hodiernum diem retinens, cum nullis niſi ſuis libenter edens aut bibens; & inter ſuos, tantùm cum contribulibus nubens; cum alienigenis autem (quantum poteſt) in nullá re, niſi in Mercaturâ, communicationem habens.

Iſtorum itaque Veterum Perſarum eorúmque Poſterorum Religionem, ab initio repetendo, & ab illius Gentis primordiis arceſſendo & perſcrutando, compertum habemus, nullum eſſe dubium, quin Aborigines Gentis Medicæ & Perſicæ Conditores, fuerint orthodoxi; prout Noachides Shem, à quo oriundi ſunt, ſuam familiam & populares docuit, eóſque cum primævâ ſimplicitate in veri Dei cultu & cognitione primò inſtituit. Nam piè credendum eſt, quòd Elam Perſarum Pater, aut Avus, (Shemi filius moriger) poſt tam ſtupendam à Diluvio liberationem, paternam Religionem retinuerit, & in eâdem firmiter perſtiterit; & tantum erga ſe Divinæ Bonitatis Miraculum recente memoriâ habens, à Patre Shemo acceptam Doctrinam ſalutarem ſuis filiis & nepotibus inſtillaverit, illóſque eâdem probè imbuerit. Ita ſaltem benè initiati fuerunt Medi & Perſæ: nam quia utriuſque Gentis eadem ſemper fuit Religio, & hæc Nomina ſæpè ab Autoribus promiſcuè uſurpentur, de his ambabus Gentibus, ſub ſolo Perſarum Nomine, in ſequentibus dicturi ſumus.

Sed ut hominum corrupta & depravata natura in pejorem partem ſemper vergit & propenſior eſt, & paulatim in deteriora degenerat & prolabitur; ſic & iſti ſuam Religionem, quam primò intemeratam & immixtam ſervaverant, proceſſu temporis deinde corruperunt & multis nugis interpolârunt, Dei notitiam cum plurimis Superſtitionibus tenentes, & lucem cum tenebris commiſcentes; tam bono auri & *pretioſorum lapidum* fundamento ſuperſtruentes *ſtramen & ſtipulam*, quæ *in die diſtinctionis ignem probationis non ferent*. Nam quamvis orthodoxiæ tunc jactum fundamen non fuerit prorſus ſummotum, quin ſemper omni ævo veri Dei notitiam retinuerint; ſequendo tamen *figmenta cordis ſui* & *viſum oculorum*, primæ Religioni orthodoxæ ſuperaddiderunt Sabaiſmum, venerationem quandam (non quidem Divinam, ſed tamen nimiam) tribuendo Stellis & Elementis. Et tandem ſumpto exemplo ab Igne Altaris in Templo Dei, Perſæ etiam didicerunt in ſuis Pyreis Ignem ſervare

servare perennem, quem quamvis non cultu Divino adoraverint, nimis tamen superstitiosè habuerunt, & hodiè habent.

Veterum itaque Persarum Religio triplici respectu, secundùm triplicem ejusdem statum, consideranda venit. Primò, quatenùs primitivæ Doctrinæ sequaces, solius Dei veri & æterni cultores fuerint, ejus cognitionem veram & devotum cultum, quem à Protoparentibus Shem & Elam acceperant, immixtum retinentes. 2, Quatenùs cum veri Dei cultu commiscuerunt Sabaismum, (seu partem Religionis illorum qui vulgò *Sabii*, seu *Zabii* audiunt,) Solem & Planetas (ut diximus) non quidem Divino cultu adorando, sed tamen nimiam reverentiam eis persolvendo. Hæc (ut nos vocamus) fuit *Interpolatio Sabàitica prima*. Atqui ad omnem sui temporis alienum cultum & Sabaismum opponendum & profligandum, pro virili allaboravit Abraham. Cùm itaque Persæ Religionem suam orthodoxam, quâ Dei Unitas asseritur & agnoscitur, à Protoparentibus Shem & Elam primò habuerint, eamque ab irreptitiis quibusdam corruptelis postea repurgatam & reformatam, acceptam referant Abrahamo, (nam nisi reformata, Abrahami esse non potuit,) fas fit credere Abrahamum omnes eorum in Religione superfluitates & additiones superstitiosas sustulisse, easque nugas dedocuisse Persas: qui tamen, si ita fuit, easdem posteà malo relapsu, (quæ *Interpolatio Sabaitica secunda,*) rursus arripuerunt & de novo resumpserunt, *redeuntes ut Canis ad vomitum & ut Sus lota ad volutabrium cæni*. At in illis ipsis diebus (quamvis admistâ superstitione,) veri Dei cultores fuerunt, ab omni Iconolatriâ immunes; & posteà tandem evaserunt vehementes Iconoclastæ, Idololatrica Græcorum Templa vastantes; utpote qui putarent Deum, qui totum Mundum implet, inter angustos Templi parietes contineri & comprehendi non posse. Nulla igitur tunc Templa habebant Persæ, ut notat Herodotus & alii, sed sua Sacra omnia sub Dio peragebant: nec ullas Imagines aut statuas adorabant, nec quævis Sculptilia, aut χειροποίητα faciebant, aut formabant: excepto quòd tandem declinante vetere Imperio Persico, solius Veneris Statuam, per aliquod tempus, quasi colendam servaverint, Templis & Sacerdotibus ei passim assignatis, Regis alicujus Persici jussu, ad id adducti & coacti, ut suo loco docebitur. Hoc autem planè hæreticum fuit, & ab orthodoxo Magismo prorsus alienum. Nihilominus tamen Sacerdotes ad hoc assignati, jussis andientes, fuerunt contenti Reditibus, quamvis non crediderint illam esse Deam, nec Divinum cultum ei tribuerint; cùm eisdem tempo-

ribus Perſæ omnes Deum Opt. Maximum verè agnoſcerent & devotè colerent, in quo omnis eorum cultus fuit terminatus, & hodie terminatur. 3, Quatenus ad imitationem Ignis Altaris Hieroſolymitani, Perſæ talem in Arâ Ignem perennem ſervaverint, ut Græci & Romani & alii fecerunt. Hunc quidem Ignem æſtimarunt valdè Sacrum, non autem ut Deum habuerunt; ſed aliàs, orthodoxiam ſuam retinentes, *in ipſis Ignibus celebrarunt Jehovam.* Hoc modo Religione ſuâ planè abundando, prioribus illis Principiis ſuperaddiderunt aliquam Pyroduliæ ſpeciem, ad ineptas illas Ceremonias furioſè incenſi & inflammati. Sed ſaniore & mitiore ſenſu hic accipimus *Pyroduliam*, ut diſtinguatur à *Pyrolatriâ*, quæ ad eos non pertinet. Quamvis verò ſuperdictam originem, tam apud Perſas, quàm apud alias Gentes habuerit Pyrodulia, talis tamen ejuſdem origo, ex temporis diuturnitate, hodie fere ignoratur ab eis, propter talium Gentium *ἀνιστορησίαν*. Ideóque aliqui apud Perſas ſunt, qui à minùs remotâ origine eandem arceſſunt, *viz.* à *Zoroaſtre*; minùs rectè: ille enim tantùm eorum Pyroduliam de novo *reformavit*, & eandem ampliavit ac auxit. Sed quamvis aliqui ſic credant, nos eam, ex alia autoritate, à remotioribus ante *Zoroaſtrem* temporibus ortam & petitam fuiſſe, in hujus Operis ſequelâ probaturi ſumus.

Quòd Perſæ olim fuerint *Sabaitæ*, ſeu *Sabii*, fidem facit *Ibn Phacreddîn Angjou* Perſa in Libro *Pharhangh Gjihângîri* de Perſis Shemi proneptibus loquens in Prooemio ſuo, وكان دينهم الصابية ثم تمجسوا وبنوا بيوت النيران *Illorum Religio tunc fuit Sabaiſmus: at tandem facti ſunt Magi, & ædificarunt Ædes Ignium.* Dicti Sabaiſmi ſequaces, tam Perſæ quàm alii, Perſicè dicebantur *Nogûſhâ*, ſeu *Nogûſhâk*, & *Ghebr*, i. e. *Infideles* in genere. At nomen *Ghebr*, ſeu *Ghabr*, magis ſpecialiter hodie tribuitur *Ignicolis*, ſeu iis qui ita habentur. Quando enim Perſarum antiquiori Religioni ſuperaddita fuit *Pyrodulia*, tum à Mohammedanis eis tributa ſunt Nomina *Gebr*, & *Atèſh-perèſt*, & *Adurkîſh*, de quibus in calce hujus Libri fuſiùs dicetur.

Verum quidem eſt, quòd totus fere Mundus tunc fuit peſſimo *Sabaiſmo* involutus; talis enim fuit generalis omnium Religio: ideóque Deus, in Lege Moſis, contra talem *Sabaiſmum* præcavendo, Iſraelitas monet, *Ne fortè eleves oculos tuos, & intuendo copias cæleſtes, te proſternendo adores eas.* Nam quia ea fuit omnium vicinarum Gentium Religio, ideo Deus eam vetuit Iſraelitas, videns quàm proni & propenſi eſſent ut, aliorum exemplo, tali cultu inficerentur, & à

viâ

viâ rectâ in quâ eos posuerat Deus, deflecterent. Sed (ut suo loco fusiùs docebitur,) *Sabii* fuerunt duorum generum, scil. *Cultores Planetarum*, qui meliores; & *Cultores Idolorum*, qui deteriores. Prioris generis fuerunt Persæ, qui tamen planè negant se divinum cultum his tribuere, aut unquam tribuisse. Græci quidem & Mohammedani, affatim Persis impingunt Divinam Adorationem Solis & Planetarum & Ignis. Atqui haud mirum est si falluntur, cùm exteri non satis intelligant Ritus Persarum veterum; quippe qui studiosè suam Religionem celant, quia Religioso *Zoroastris* Præcepto in Libro *Sad-der*, vetitum est, vel eam, vel veterem ejusdem Linguam & Scripturam cuivis extero revelare & docere. Ille enim prudenter prævidit, incommodum fore ut alieni in Libros & Religionem ejus inspicerent, aut de eis ferrent censuram, quam suspicabatur fore iniquam. Ne autem de eorum Cultu & Religione hæc gratis dixisse videar, Veterum Persarum Sacerdotes in *Indiâ*, meo suasu & consilio de illo cultu, quem *Mithræ* tribuunt, seriò interrogati à singulari Amico nostro in *Indiâ* tunc degente, *Quibus temporibus, quibúsque Ceremoniis Solem adorarent?* Responderunt, *Quòd nunquàm adorabant Solem*, & talem Adorationem planè negarunt: & mox addiderunt, *Se non exhibere Divinam aliquam Adorationem Soli, aut Lunæ, aut Planetis; sed tantùm erga Solem se convertere inter orandum:* hocque (ut alio tempore responderunt Petro de la Valle,) *quòd Sol propiùs accedat ad naturam Ignis.* Ego (propter receptam à nostratibus opinionem,) primâ vice mirabar, ratus eos velle talem suam Adorationem à nobis celare: donec tandem inter Zoroastris Præcepta illis præscripta, invenirem tantùm Solis *Niyâish*, i. e. *Salutationes*, seu Elogia quotidie dicenda; sine mentione alicujus *Prestish*, i. e. *Servitûs* seu Adorationis alicujus Divinæ exhibendæ.

Et sanè quamvis cum corporis prostratione hæc faciant, non tamen præsumitur esse Adoratio talis quæ Deo præstari solet, eóve animo fieri; cùm (dicente D. Sanson & aliis qui inter eos vixerunt) *Persæ Mohammedani* qui omnem Idololatriæ speciem exosam habent & detestantur, hoc idem quoque faciant, atque *Armeni Christiani* in Persia degentes, coram oriente Sole se quotidie *Crucis Signo* decussare soleant, & corpora sua profundâ reverentiâ inclinent & incurvent, corpus fere duplicando; qui quidem mos nuperis annis mihi ob oculos ostensus fuit à *Gjulphensibus Armenis*. Et hoc in Armenis eò magis mirum videtur, quia olim tempore Regis Saporis, multa Christianorum millia in Armeniâ & Persiâ martyrium passi sunt,

ſunt, potiùs quàm Perſarum juſſu, tale dictum Homagium externum vel Regi, vel Soli præſtarent, ut notat *Sozomenus*, quia Chriſtianis videbatur eſſe Adoratio Divina, vel ſaltem ei valdè ſimilis; & noluerunt eſſe contenti reſervatione mentali, ut multi ſolent facere. Quia itaque ut Criterion eis imponebatur, id planè recuſabant; cùm aliàs fortè injuſſi id non recuſaſſent, ſed ultronei plura & majora ſponte præſtitiſſent, ut hodie fit. Et ſanè difficile eſt intuentibus ex ſolo viſu, atque tam Sacras, quàm alias Hiſtorias legentibus, ex vi vocum, diſtinguere inter Adorationem Divinam & Civilem, niſi aliqua ſit in externo geſtu differentia, aut prolata verba diſtinguant: præſertim cùm in Sacris Scriptis idem vocabulum Hebraicum utrique ſpeciei indifferenter tribuatur. Nam השתחויה *Adoratio-proſtrationis* quæ propriè & ſtrictè ſoli Deo debita, (ut *Deut.* XLVI. 3.) etiam impunè aliquando tributa fuit Hominibus, ut 2 *Reg.* IV. 37, & *Gen.* XLII. 6; & Angelis *Gen.* XVIII. 2. Aliqui Judæorum volunt diſtinctionem eſſe tantùm in mente adorantis. Et quidem verum eſt, quòd in pleriſque rebus Intentio facit Actum ſolennem, ut D. *Paulus* dicit de *Idolothytis*. Sed quando externè ab Adorante non diſtinguitur, nemo alius poteſt diſtinguere ex mero intuitu. Ideóque in ſecundo Decalogi Præcepto, non tantùm cuivis fuit vetitum לעבוד *colere*, ſeu *ſervire*, ſed & quoviſmodo להשתחוה *proſternere*, ſeu *incurvare* ſe Idolis; quia nimia ſuſpicio eſſet Idololatriæ, quamvis prætenderetur quòd tantùm civiliter & ſine religioſâ intentione id fieret. Non autem vetitum, idem civiliter præſtare erga Magnates, utpote ubi nulla poſſit eſſe ſuſpicio Idololatriæ. At (magis ad præſentem caſum,) qualis erat *Proſtratio* quæ *Divinæ Adorationis* ergò fiebat, docet R. Sal. Iſaaki dictus *Jarchi*, ſeu *Lunelenſis*, qui ad *Lev.* XXVI. 1, ait חשתחואה בפשוט ידים ורגלים היא ואסרה התורה לעשות כך חוץ מן המקדש *Hiſhtachavaah*, ſeu *Proſtratio ſit cum expanſione manuum & pedum: unde prohibet Lex ſic facere extra Sanctuarium*, ſc. extra Templum, quod totum ſæpe Sanctuarii nomine vocari ſolet. Ergò talis Proſtratio erga Homines facienda non erat: ſed contra hoc Præceptum, ſeu hanc Regulam, ſæpè peccatum fuiſſe multùm vereor. Dicta manuum expanſio talis erat qualis eſt Orgyia. Hoc autem nimis ſtrictè & abſolutè dixit *Jarchi*, quaſi excludendo talem Reverentiam erga Magnates, quæ ſine metu Idololatriæ præſtari poteſt & ſolet. At ejus mens eſt (ut reliqui Judæi exponunt,) quòd non licebat talem Proſtrationem adhibere coram אבן משכית *Lapide Effigiei*, ſeu effigiato & picto, ſive deaurato, niſi in Templo, in quo erant

erant tales lapides cælati & caſi, uti & *Cherubim*; & tamen Proſtratio adhibebatur *coram* illis, non *ad* illos: nam in Templo non erat metus Idololatriæ, ut erat in aliis locis. Rabbi Shemuel Jazia in Libro מבקש השם p. 31, agit de hac re, & concludit quòd in Templo licebat adorare ſuper אבנים המפוצלות *Lapidibus fiſſis*, ſeu elaboratis, ſc. ſuper Pavimento, quia ibi non erat ſuſpicio Idololatriæ, de quâ, in aliis locis ſuſpicio fuiſſet.

Salomon Rex, in primâ Dedicatione Templi, genuflexus orabat ad Deum ſuper כיור *Conchâ* æneâ, ſeu Suggeſto ad hoc erecto. At hoc ſupponitur factum fuiſſe poſt peractam priùs *Adorationem Proſtrationis*. Nam Terra ibi erat Sancta, & Judæi ſemper ingrediebantur diſcalceati in Templum, cujus primo ingreſſu, in benè mundato Pavimento (ubi nulla veſtium inquinatio) proſtrati, expanſis manibus in terrâ adorabant verſus Sanctum Sanctorum: dein ſtantes orabant: & tandem ultimo devotionis actu, ad genua ſe flectebant, aſpiciendo ſemper ad Sanctuarium, & mox retrorſum cedendo exibant, & deinde lateraliter, facie interm in Sanctuarium intentâ: poſteriora enim illuc obvertere, nefas. Talia fecit Pſalmiſta *Pſal.* 95. 6, באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עשנו *Venite, Proſtratione-adoremus, & incurvemus nos: genua flectemus coram Deo Creatore noſtro.* Loco autem Proſtrationis in ingreſſu, ſæpe adhibebatur tantum הכריעה *incurvatio ad genua*, quæ erat quaſi Geminatio, ſeu Duplicatio corporis. Nam ad hunc locum ſcribit Kimchi, נכרעה denotare *Incurvationem Capitis cum quâdam corporis parte*, ſcil. non flexo poplite. Sed mihi videtur utrumque denotare, ſc. incurvare ſuperiores corporis partes uſque ad genua, atque etiam incurvare כרעים *crura*, ſeu poplites & genua, ut *Jud.* 7. 6. כרעו על ברכיהם *incurvarunt ſe ſuper genua ſua* ad bibendum aquam. Judæorum autem Proſtratione præmittebatur קדה *Kidda*, *inclinatio capitis & humerorum*, & ſæpe legitur, ויקד וישתחוה ליי *& inclinavit-caput & proſtravit ſe Deo.* Nam quamvis *Kidda* erat *levior capitis inclinatio*, & à profundiori Reverentiâ remotior, aliquando tamen ea profundiorem illam Reverentiam immediatè præcedebat, & ad illam fermè extendebatur, ut *Exod.* 34. 8, ויקד ארצה וישתחו *& inclinavit ſe in terram & procidit*, nam talis Procidentia, ſeu Proſtratio eſt Adoratio: i. e. à leviore capitis inclinatione, mox immediatè in totam longitudinem procidendo. At multò magis & faciliùs à propiori כרע in proximam profundiorem Reverentiam deſcendebatur, & quiſque devolvebatur, prout factum eſt in primâ Templi Dedicatione, ut 2 *Chron.* 7. 3. ויכרעו

ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחו & *incurvarunt ſe faciebus in terram ſuper Pavimento, & adorando-proſtrarunt ſe*; i. e. ad medium corporis incurvarunt ſe, & deinde ſuper pavimento lapideo Templi ſe proſtrarunt adorando: erat enim Actus duplex, ſed quaſi junctim præſtitus. Nam certè pavimentum erat mundum, cùm (dicente Maimonide) *in toto Monte Domûs non licebat expuere, (ſed in Sudariolum exſcreandum,) nec calceos habere in pedibus, nec baculum in manu, nec pecuniam in crumenâ,* (excipe pro oblatione pauperibus,) *nec pulverem pedibus hærentem inferre in Templum.* Nam Dominus Deus debebat eis ſufficere pro omnibus neceſſitatibus.

De populi exitu retrorſum poſt Precem finalem עמדה *Amedà* (quâ ſtatur coarctatis pedibus,) legitur in *Orach Chajim* Autore Jac. ben Aſher in *Hilcoth tephillà* fol. 83. 2, numero קכג״ 123, וכורע ופוסע שלוש פסיעות לאחריו בכריעה אחת ובעודנו כורע קודם שיזקוף יטה בראשו לצד שמאלו כמי שבא ליפטר מרבו ואחכ׳ לימינו *Uſque ad genua-incurvabat ſe, & regrediebatur tribus paſſibus retrorſum incurvatione unâ: & dum adhuc incurvabatur, antequam elevaret ſe, inclinabat caput ſuum ad latus ſiniſtrum, ſicut ille qui ingreditur ut diſcedat à Præceptore ſuo: & deinde ad dextram ſuam*, ſcil. ad latus ſiniſtrum & dextrum Majeſtatis Divinæ, ſeu Sanctuarii.* De ſummi Sacerdotis exitu è Sancto Sanctorum, legitur in Miſhna Tract. *Joma*, *Perek* 5, fol. 52. 2, ſubobſcurè, יצא ובא לו בדרך בית כניסתו *exivit & venit ſibi per viam* [ſeu *modum*] *domûs ingreſſûs ſui*, i. e. Exivit & introivit *eodem modo*, ſcil. *eo modo* quo ingreſſus fuerat, eâdem corporis poſitione & ſitu exibat: nempe ut ingrediebatur facie verſus Sanctuarium, ſic etiam egrediebatur facie verſus Sanctuarium. Sic enim vult ad hanc Miſhnam Maimonides, היה יוצא אחורנית ופניו כלפי קדשי קדשים ואחריו אל פתח *Exibat retrorſum, ſc. facie ſuâ verſus Sancta Sanctorum, cum poſterioribus ſuis verſus Oſtium.* Imò, & ubicunque terrarum erant, debebant aſpicere verſus Sanctuarium, ſeu Templum, inter orandum, ut *Mohammedani* faciunt erga Meccam, ſeu *Kiblam* ſuam, habentes Tabulas calculatas pro inveniendâ تحويل القبلة *Converſione*, ſeu *Circumgyratione Kiblæ*, ubicunque terrarum ſint. *Kibla* itaque Judæorum qui extra Jeruſalem, erat ipſa Urbs: intra Urbem, Templum fuit eorum *Kibla*: in ipſo Templo, occidens (ubi S. S.) erat omnium *Kibla*: nam verſus Occidentem (ubi Majeſtatis Divinæ ſedes,) flectebant ſe & proſternebant ſe Judæi omnes in Templo exiſtentes, veneratione humillimâ, quæ vocatur עבודה *Avodà*, Perſicè

* Ibidem videas plura.

پرستش

پرستش *Prestish*, *Latria*, *Servitus* tam Animi quàm Corporis intensiones comprehendens, Deo jussus, Idolis vetitus. Et ut Judæi prosternebant se, sic etiam Mohammedani (ut id obiter notem) primo ingressu in Synagogam suam, peragunt Deo Adorationem Prostrationis, idque (ut aiunt) super 7 corporis membris; quæ fit super سجادة *Segjâda*, quæ aliàs vocatur خمرة *Chumra*, quæ est حصير *Hasîr*, seu *Teges* ex foliis palmæ contexta, longitudinem humanam non excedens. Aliquid enim humo insternunt, ne frontem & manus ei applicatas inquinent, aut lædant. Sic pro Regibus, aut nobilioribus Persis, & (ut puto) pro Judæis, *Tapetum* erat humi stratum, vel saltem dicta *Teges*, ut innuit celeberrimus Poëta Persicus *Hâphiz*,

سجاده مي رنگين كن اگر پير مغان گويدت *Adorationis-Tegetem vino tingito, si Mogorum senex tibi præceperit.* Nempe si Presbyter Mogorum [i.e. *Magorum*] tibi injunxerit, Templum adiens, dictam *Tegetem* amore divino & lacrymis humecta, intensè orando.

Adoratio Prostrationis (ut & omnis alia Adoratio) ab Idololatris fiebat τῷ *Baal*, 1 *Reg.* XXII. 54. A Deo autem & Prophetis ubique vetita fuit Idolis, uti & Soli atque Stellis & omnibus diis alienis, ut *Deut.* IV. 19, & *Ezek.* VIII. 16, & alibi. Persæ autem hoc faciunt Soli, tam quia Sol, ratione puritatis, est quasi Dei Imago, habens, eâ in parte, naturam Ignis, quàm quia aliqui eorum (non omnes) credunt Solem aliquando esse Dei sedem, ibique (ex quorundam ignarorum sententiâ) esse Beatorum Paradisum. Alii autem aliter de Paradiso statuunt, ut suo loco dicetur. At cùm veteres Persæ, à *Missionariis* Europæis Idololatricæ Adorationis taxati, planè negent suum *Mithræ* cultum esse *Adorationem divinam*, sed tantùm *Civilem* esse asserant, & planè profiteantur se nihil adorare præter Deum; tum, inquam, hujus rei Judicium à solâ Adorantium mente (de quâ nemo judicare potest) pendere videbitur, nisi assâ voce aliquid prolatum sit: nam de Adorantium mente & corde, tantùm Deus; sed de enuntiatâ verborum formulâ, quivis Homo judicare potest. Cùm autem per externa Signa (dum verba, vel non audita sint, vel non intellecta) plerumque judicari soleat, haud multùm culpandi sunt severi, in hac parte, Censores illi qui istos Persas de Idololatriâ damnant, dum eorum verbis in veteri illâ Linguâ non intellectis, observant illos, externâ specie, tam superstitiosos, qui *Creaturis* præstent talia, quæ (si ex animo fiunt) solo *Creatore* digna esse videantur. Mentis autem intentionem, & quo animo talia faciunt Persæ, ii li-

 berè

berè & apertè fatentur omnibus quibus in colloquium cum eis venire, & quæstionem movere placet, agnoſcentes ſuam intentionem eſſe, neminem præter Deum adorare, ut ſupra notavimus. De quâ re (ut ſpero) haud multùm dubitabitur, cùm certum ſit, quòd Perſæ nullibi unquam dixerunt *Mithram* eſſe Deum, nec Dei nomine eum unquam appellaverunt, (quamvis *Græci* hoc eis impegerint) nec ullas Neceſſitatum Petitiones ei fecerunt; quinimò è contra, Laudationes, ſeu Celebrationes quas in *Mithriacis* adhibent, in Omnipotentis Dei nomine incipiunt, & ad eum immediatè diriguntur, in ejus gloriâ deſinentes. Si itaque olim unquam Perſæ fuerint in hac parte Sabaitæ, ſunt & adhuc Sabaitæ: nam talia quæ olim fecerunt, etiam hodie faciunt. Et, ſi vice verſâ, non fuerunt olim magis Sabaitæ quàm ſunt hodie, planè conſtat, eorum Sabaiſmum non fuiſſe talem qui eos à vero Dei cultu avertebat, eumve negabat.

Idem quoque dicendum eſt de eorum cultu Ignis, quem (ut ſupra tetigimus) *imitando Judæos* in *Pyreis* ſervarunt. Nam quamvis ei exhibuerint Reverentiam quandam, eámque per Proſtrationes, hæ tamen non fuerunt Adoratio divina, ſed tantùm civilis, prout ſe habet mos Orientis erga quoſvis *Magnates*, & olim fuit erga *Angelos*, tanquam Dei Legatos, ejus perſonam repræſentantes; cujus rei exempla affatim ſuppetunt non tantùm in Veſt. Teſt. ſed & in Novo, ubi fœminæ ad veram Fidem converſæ (viſis apud Chriſti ſepulchrum Angelis) adorarunt, procidentes faciebus in terram: idque quamvis probè ſcirent non eſſe Deum, ſed Angelos, ut conſtat ex verbis earum profitentium *ſe vidiſſe viſionem Angelorum*. At Perſæ poſt peractam proſtrationem coram Igne, ſtantes ad Deum orabant, & aliquando genuflexi. Sic apud vetuſtiſſimum Palatium *Perſepolitanum*, cernuntur marmoreæ ſtatuæ Regum ſtantium & orantium ad Deum, coram Sole & Igne ſuperiùs in pariete poſitis: & (referente *Herberto* & *Mandelſlo)* una aliqua ſtatua cernitur genuflexa ad Deum orans coram eiſdem. Nam Soli & Igni præmittebant Venerationem civilem & Salutationes, at Preces & Petitiones verbatim dirigebant ad Deum. Id autem faciebant coram Igne, utpote quem habebant Sacrum, in Templo Dei ſervatum, & rem puriſſimam, *colore* repræſentantem Planetam *Martem*, atque *puritate* Deum; ideóque ſacer Ignis in Pyréis ſervatus, vocatur *Ignis Martis*. Nam ut omnis Ignis in *Templo Dei* apud Judæos ſervatus, meritò reputabatur ſacer, iſque ſolus pro Incenſo adhibebatur; ſic & *Perſarum Ignis* ab eo exemplo deſumptus, itidem habitus

tus

tus fuit ſacer; quâ de cauſâ, ei præmittebatur Veneratio civilis, at mox fundebant preces Deo, putantes ſe, in hac parte, imitari veteres Judæos. Nam ut Judæi olim, in Templi introitu, utebantur proſtratione verſus ſanctuarium, dum arderet juxta eos Altaris Ignis, hoc modo verè colentes Deum; ſic & Perſæ tam illuſtre exemplum ſecuti, (addendo autem Ignis venerationem civilem) divino cultu adorabant Deum & ad eum preces fundebant, dum Ignis, in eorum Pyréis, ſuper Arâ arderet juxta eos. Et ut Ignis ſacer cœlitùs accenſus, ſervatus fuit in Templo Dei, eodem nomine, talem in ſuis Pyreís etiam habuerunt Perſæ cœlitùs accenſum: & quia dictus Ignis, juſſu divino, perpetuò ardens & inextinctus fuit ſervatus in Templo Dei Hieroſolymitano, ergo & Perſæ, quaſi eidem præcepto parentes, (vel eodem exemplo ducti) paritur in ſuis Pyréis Ignem (ut ſuprà diximus) conſervari voluêre perpetuum. Si itaque vetuſtiſſimi Perſæ, Judæorum, hac ratione, æmuli & bonâ mente ducti, minùs rectam aliquam, in hac parte, notionem conceperunt, quaſi novo illo lumine ſeducti; id eis ignoſcendum, quia Judæorum imitatione factum eſt. Ideóque iſti qui primò optimi cultûs divini Zelotæ, haud temerè damnandi ſunt ab iis qui eorum Religionis primævæ puritatem & inculpatam praxin non perſpexerunt, nec meminerunt, nec iſtius ſuperſtructionis, ſeu interpolationis, innocentiam probè perpenderunt; dum, inquam, Perſæ innocenter, ſed tamen perperam, putarint Judæos inter venerandum Deum, proſtratione ſuâ civiliter quoque veneratos fuiſſe Ignem, cùm id non facerent, ſed procidendo tantùm venerarentur Deum, ſine reſpectu ad Ignem.

Non itaque eſt cauſa cur eis imputemus *Pyrolatriam* veram, (quæ cum religioſâ animi intenſione) cùm ex animo planè & apertè contrarium profiteantur. Cùm enim Amicus in *Orientali India*, meo ſuaſu, eorum Sacerdotes ſeriò conſuleret, *An in cultu ſuo aliquas preces funderent directè ad Ignem?* Reſpondebant, *Quod nullas preces fundebant directè ad Ignem, ſed omnes preces ſuas dirigebant immediatè ad Deum Omnipotentem.* Et cùm D. *Sanſon* apud *Iſpahân*, & D. *Tavernier* apud *Kirmân* Perſidis, eorum Sacerdotes de hac eâdem re conſulerent & interrogarent, ſemper invenerunt eos planè negantes ſe divinam aliquam Adorationem perſolvere Igni, ægrè ferentes ut, eo nomine, haberentur Idololatræ, cùm nihil præter Deum adorarent. Adeo ut omnes eorum Sacerdotes, iique in regionibus à ſe invicem longè diſſitis habitantes, de hac re interrogati, uno conſentiente ore affirment, ſe Deum tantùm *divino cultu* adorare, Solem autem & Ignem non niſi

civili respectu honorare, ut solet fieri tam Regibus quàm Magnatibus in Oriente, quos prostratione venerantur Clientes omnes. Ideóque cum grano salis (ut dicimus) legendi & intelligendi sunt Autores qui contrarium asserunt, sine certâ scientiâ loquentes, & externâ Adorantium specie decepti; cùm realis distinctio non sit in externo corporis gestu, sed in mente Adorantium, quæ non dignoscenda nisi ex prolatis verbis, (quæ mentis indices) quibus utuntur tales Adorantes: ideóque Persas suos-ipsorum esse, in hac parte, Interpretes relinquemus.

Iis itaque ductis persuasione Ignem suum esse sacrum, illúmque ut venerabile quiddam suspiciendo, si quis solenni Juramento adigendus erat, id fiebat coram Igne in eorum Arâ ardente, uti Judæi idem faciebant sistendo solenniter jurantes coram Altari Hierosolymitano cum Igne ardente super eo. Hoc idem quoque faciebant *Arabes* pagani, qui (si suspicio falsi juramenti,) clanculùm injiciebant salem, cujus crepitatio esset in terriculamentum perjurii.

Et cùm Judæorum sacer Ignis fuit pro Sacrificiis, igitur & Persæ offerebant Victimas, & Holocausta comburebant in suo Igne sacro: nam Sacrificia, apud utramque gentem, non inquinabant Ignem, ut aliæ res prophanæ & sordidæ; uti nec apud *Romanos*, cùm integri Vituli cremarentur in *Vestali* Igne. Si autem alias sordes in aliquem horum Ignium quis injecisset, aut inspuisset, capitale erat. Persarum Reges & homines ditiores aliquando Uniones & pretiosa Olea atque Aromata inspergebant, ut Ignis delicatiùs pasceretur, quæ vocabantur, *Epulæ Ignis*, ut posthac dicetur. Sed omnia quæ faciebant Igni, aut per Ignem, in honorem Dei facta sunt, & in eo terminata. Id voluit *Cyrus*, qui (ut in primo Libro *Ezræ*, VI. 24. proditum,) in Diplomate jussit, ut extrueretur Templum Dei Hierosolymitanum, *in quo Sacra Deo fiebant perpetuo Igne*; eodem scil. modo quo Persæ tunc Deum colebant, & hodie colunt, ad *eum solum* orantes; non ad *Ignem*, sed tantùm *coram* eo; nec Ignem unquam vocantes Deum, nec, ejus causâ, Deum negligentes, aut ab ejus cultu aliquid defalcantes. Ignis enim apud eos reputatur tantùm Creatura, seu Elementum quod lignis pascitur, facilè extinguitur, vel si (opus sit) sub pedibus conculcatur; scil. unum ex notissimis *Quatuor Elementis*. Et cùm Ignem inter Elementa creata numerent, impossibile est ut eundem reputent esse Deum, & hoc modo cœcutientes, rem *conditam* cum ejusdem *Conditore* confundant. Cúmque sint religiosi erga Deum Zelotæ, eum ut cœli & terræ Creatorem agnoscentes in Li-
bris

bris ſuis, non eſt probabile quòd cultum divinum tribuerint alteri. An tale quid ſit Deus, quod ab hominibus extingui & annihilari queat, & Aquâ, vel Terrâ, tam facilè obruatur? An totidem habuerunt Deos Elementarios, & præptereà 7 Deos Planetarios? Abſit! Meliora certè & majora concipiunt de Deo, ejus Omnipotentiam & reliqua omnia ejus Attributa glorioſa (ut prope calcem Operis fuſiùs dicemus) promptè agnoſcentes, quorum nulla tribuunt Mithræ, aut Igni, nec in eorum Libris de Religione agentibus tale quid unquam comparet. *Syri*, in hiſce rebus planè hoſpites, perperam vocant Magos *Cultores Elementorum.* An ergò qui Dei Unitatem agnoſcunt, reputabuntur habere 4 Deos, aut potiùs 11 Deos, quaſi *Polytheiſmi* eſſent damnati, quia civiles aliquas Elementis & Planetis Cæremonias faciunt, quæ aliquando incautis plus quàm civiles videntur? Cùm ſint potiùs *Curatores Elementorum*, ut ea in puritate conſervare, & ab omni pollutione vindicare poſſint. Nam (ut alibi magis particulariter notavimus) cùm, præter exemplum Ignis Judaici, putent Elementa, ut omnium rerum Principia & Semina, eſſe quodammodo ſacra, & in ſuâ nativâ puritate conſervanda, olim habuerunt, & adhuc habent pro Singulis Elementis *Curatores*, qui ſtipendiis ad id aluntur, ut Aquæ & Fluminibus & Fontibus invigilent, & qui Aërem, quantum poſſunt, à Fœtoribus, & Ignem à Sordibus, & Terram à Cadaveroſis defendant, eáque è platéis eliminent; unde eſt quòd mortuos non ſepeliant. Et ne Aërem Cadavera nimium contaminent, Corvi & Vultures curant, eadem in viſceribus ſuis ſepelientes: his enim ſepeliendos tradunt defunctos ſuos. Et ab eiſdem Principiis eâdemque origine eſt, quòd *Veſtales* olim, ex Inſtitutione *Numæ*, quatuor Elementorum curam geſſerint, ratione Inſtitutionis ſuæ: unde eſt quòd *Veſta*, quæ præcipuè *Ignis*, aliquando *Terra* exponatur: & *Veſtales* Aquam (*Camænarum* Fontem) Templo ſuo propè adjunctam curare tenebantur.

Cùm ergò Igni non tribuerint, nec hodie tribuant, ulla Divinitatis Attributa, præter Puritatem, nec Ignis ab eis unquam vocatus fuit *Deus,* nec hodiè ſic vocetur, nec Petitiones ad eum dirigantur, nec cum *Intentione* colatur, ut Deus, ſatis conſtat quòd à *Mohammedanis* & aliis injuſtè eis affigatur & inuratur abſolutum *Ignicolarum* nomen; cùm ea Proſtrationis Reverentia quæ Igni & Mithræ præſtatur, non ſit alius cultus quàm qui per Orientem omnibus Regibus & Magnatibus civiliter exhiberi ſolet. Eorum itaque erga Ignem Reverentia non avertebat, avocabátve à veri Dei cultu, ſed ut Inſtrumentale

mentale ad ipsius cultum pertinebat pro Sacrificiis & aliter, eúmque cultum promovebat & ad eundem faciebat, uti faciebat Ignis Altaris Judaici in Templo Dei. Cùm igitur Persarum Ignis eos non avertebat quò minùs Dei cultum cum vigore & veritate prosequerentur, eósque ad eundem magis accenderet, cessent in posterum *Calumniatores* qui nimiam culpam, in hac parte, impingunt eis qui reverà putant non esse culpam, sed rem innocentem & innocuam, ad verum Dei cultum magis facientem, cùm honori divino nihil, eo nomine, derogetur, sed immane quid ejus honori, hac ratione, addatur, Dei cultum non minuendo per cæremonias erga Ignem, sed eundem cultum augendo & meliùs celebrando.

Si Mithram, aut Ignem, habuissent Deos, proculdubiò res suas solenniores exorsi fuissent in alterutrius nomine. At tale quid nunquam fiebat, nec hodie fit, in nomine Mithræ, aut Ignis, sed semper in nomine Dei: & quidem Libros suos antiquissimos omnes in Nomine Dei semper inchoant, plerumque in hac sequente formâ,

[illegible] *In Nomine Dei Clementissimi Justissimi.*

Et in hac Formulâ, Nomen Dei tale est quod alteri competere non potest: nam Solis aut Ignis mentionem facientes, id non aliter faciunt quàm propriis suis Nominibus eos vocando. Plura & majora de eorum orthodoxâ in Deo fide, in hujus Operis processu occurrunt.

Ignis ergò, multiplici respectu, habebatur sacer, sc. tam ut exemplum Ignis Judæorum, quàm ut originale aliquod Elementum, & ut res suâ naturâ purissima, &c. ut suis locis diximus. Proximè eorum Fidem ab initio arcessemus.

Et quidem ab initio Monarchiæ eorum, possumus esse sat certi de *Medorum* & *Persarum* fide in solo Deo, cùm illa tempora inter, vel Orientalis, vel Occidentalis Historiæ limites veniant: quamvis & de antecedentibus temporibus non dubitemus, quoniam in initio Monarchiæ *Medicæ*, illa Fides (ut ex eorum Historiis infrà constabit,) non videtur tunc quasi nova, sed videtur fuisse receptissima, quasi à longo tempore tunc diu stabilita, absque coactione ullâ, aut aliunde petitis Principiis. Et profectò, si res benè inquiratur & perpendatur, Quis (aliàs) debuerit eos ad Dei Fidem convertisse? Quis fuerit tam potens, ut potuerit convertere, & ad novam aliquam Religionem cogere Medos (sub quibus tunc erant Persæ,) totius Orbis Monarchas? Verum quidem est, Deo succensente, Jeremiam, [XLIX. 34.] temporibus *Zedekiæ* & *Nebucadnessaris*, pronuntiâsse *Elamitas* esse

esse debellandos, & inter omnes Gentes dispergendos pro tempore; illos autem pòst restituendos, & dictam dispersionem esse recolligendam, & reducendam esse Captivitatem eorum. Hoc verò non fuit initio Monarchiæ, sed longè postquam vera Fides inter eos diu stabilita fuerat. Dato autem, & non concesso, quòd aliqui exteri *potuerint* hoc facere, idque fecerint eosque coëgerint, quis ex circumjacentibus nationibus Ethnicis *voluit* eos ad veri Dei Fidem vocare & convertere, cùm circumpositæ Nationes omnes tunc essent Infideles? Sanè ante suam Monarchiam, Medi erant sub Monarchiâ *Assyriorum*, qui proculdubiò (si possibile) eos potiùs pervertissent, illósque à veri Dei cultu ad Idololatriam abduxissent. Sed Assyrii (qui dubio procul omnes de suâ Religione esse voluerunt,) hoc non fecerunt, nec id efficere potuerunt dum eis subjicerentur Medi & Persæ, qui, ante *Arbacem*, erant Assyriorum Exarchia. Cùm itaque Medi (ut & Persæ) ineunte suâ Monarchiâ fuerunt veri Dei cultores, non ab Assyriis, aut aliis coacti, aut conversi, inde satis constat eos ultrò fuisse tales primò, etiam longè ante illud tempus, (ante Monarchiam suam,) idque ab initio Gentis: quia impossibile fuit ut, vel *Assyrii*, vel *Babylonii*, vel aliæ aliquæ Gentes Idololatricæ eos converterent ad veri Dei cultum, quippe quem tales Gentes ipsæ repudiabant & odio habebant & deridebant, Idololatriæ prorsus addictæ. Cùm itaque temporibus *Arbacis*, in initio Monarchiæ suæ, Medi & Persæ inventi fuêre Orthodoxiæ tunc sequaces; & nec ante, nec post illud initium, possit assignari certum aliquod tempus quo, vel dictum Cultum reliquerunt, vel eundem resumpserunt, præsumendum est, Aborigines Medos & Persas in primo suo Religionis fundamine, ab antiquo benè initiatos fuisse in veri Dei cultu, & in eodem posteà semper perstitisse; atque eos posterioribus temporibus (sc. post 140 annos) in eodem cultu plus confirmatos fuisse & plura orthodoxa didicisse ex conversatione cum *Israelitis*, quos Captivos *Salmanassar* transtulit in *Shushan* & *Hara* & *Gozan* & reliquas urbes Medorum. Nam (ut inde colligimus) pro aliquo tempore, Medi videntur redacti sub plenariâ potestate Assyriorum, vel saltem erant eorum confœderati, quia *Salmanassar* habuit libertatem ibi collocandi *Samaritas* Israëlitas, & vice versâ ejus Nepos, *Sennacheribi* filius, *Esarhaddon* (Cuthæis aliàs dictus *Asnapper*) in *Samariam* transtulit *Medos*, *Susanitas*, *Debitas*, & *Elamitas*, &c. Et quòd Fideles erant & veri Dei cultui addicti, ideò Deus ducentis annis antequam *Cyrus* nasceretur, per *Isaiam* prædixit, eum cum Persis & Medis suis capturum *Babyloniam* & eorum Idololatriam perditurum:

rum: ſic *Iſa.* XXI. 2, 9, *Aſcende ô Elam, obſidionem pone ô Media.* ——*Cecidit Babylon, omnia Deorum ejus Sculptilia ad terram uſque confregit.* Hoc facturi erant Medi & Perſæ, quòd eſſent veri Dei cultores Idololatriam exoſi.

Et ut in primis temporibus erant Fideles, ſic pro eorum continuatione in veri Dei Fide, ſub finem ejuſdem Monarchiæ, apparuit *Zoroaſtres* Medorum & Perſarum Præceptor, qui in Dei notitiâ educatus Veteri Teſtamento non fuit inaſſuetus, nec à *Judæorum* converſatione alienus; imò à quibuſdam in *Palæſtinâ* natus cenſetur: qui itaque ipſe Deum noſcens, ſuos Medos & Perſas in Dei cultu continuavit & ulteriùs informavit in orthodoxiâ, quam itaque eorum poſteri ad hodiernum uſque diem retinent, ut ex eorum Religioſis Libris conſtat. Hoc modo Medorum & Perſarum orthodoxiam ad hoc uſque tempus deduximus.

Iſte *Zoroaſtres* fuit Religionis Perſo-Medicæ *Reformator*, qui novas ſuas Lucis & Tenebrarum explicationes dedit, hæc duo, ex Creationis Hiſtoriâ, ut Religionis Principia ſtatuens, cum multis aliis quæ ſuis locis docebuntur. Is etiam cùm eſſet inſignis Philoſophus, Religione auſterus, & totius *Matheſews* peritiſſimus, hac ratione, Perſas ſui admiratione perculit, & ſuæ Doctrinæ attentos reddidit. Præſertim coluit Deum in naturali quodam *Antro*, quod ille *Mithriacum* effecit & mirificè, ac *mathematicè*, comparavit; ubi ſcil. Mithra præſidens, hæc inferiora Regio modo regens eáque impraegnans ſedebat: adeò ut omnes poſteà non tantùm in ſummis Montium jugis, antiquiſſimo more, Deum colebant, ſed & ſubinde illius exemplo, *Sacra ſua Mithriaca* in tali *Antro* præſtare & peragere didicerent. In eo erant Mithræ & hujus Mundi Symbolica philoſophicè & mathematicè ſpectanda & contemplanda, non autem colenda; quâ itaque in re falluntur Autores: nam Perſæ tunc talia Simulachra non colebant. Romani autem & Græci, à Perſis mutuantes talium Mithriacorum figuras, eas coluerunt & in uſum Idololatricum verterunt. At montium jugis & Antris Mithriacis, poſteà tandem pro cultu divino ſuperaddita ſunt Pyréa; non quidem ad continendum Deum, qui nullis parietibus comprehendi potuit, ſed ad alendum Ignem neceſſaria Domicilia, cùm propter pluvias & alia incommoda, ſub Dio vivere & conſervari non potuit. Et ſanè talium Pyreorum pleraque in editioribus locis & ſummis montium jugis eminebant, primitivo mori, eo ſitu, conformia.

Dictus

Dictus *Zoroastres* (inquit *Agathias* p. 54,) eam Religionem quam hodiè exercent, instituit, eámque stabilivit. Id autem non sine magnis difficultatibus & contentionibus cum Persis, à quibus incarceratio-nem passus est; (ut suo loco monstrabitur ex Libro *Shâbnâma-Nesr*, qui diversus est à *Shâbnâma-Nezm)* nec ad Regem admitti potuit propter illius temporis Sacerdotes, qui tanquam pro Aris & Focis contendentes, ejus admissionem prohibebant. Cúmque tandem astu ad Regem intraverat, dicti Sacerdotes eum accerrimè oppugnabant cum eo disputantes, & asserentes, *Quòd quamvis rationi consentanea diceret, non tamen æquum esse ut aliquæ in Religione mutationes, aut innovationes fierent, sine præmissis miraculis.* Is itaque miracula quædam (ut suo loco dicetur) præstitit, ut illis videbatur; quamvis per meram philosophiam illis ignotam omnia fecerit: & ut Doctrinæ suæ pleniorem fidem faceret, novas quasdam Revelationes prætendebat. Nam ante Zoroastrem, sub alio *Sabaitico* Legislatore *Poreodekéshangh*, aliquam Religionis diversitatem agnoscunt Persarum Sacerdotes in Indiâ, sc. *Sabaismum* absque *Pyrodulia.* Hanc autem Religionem quam hodiè habent, hoc modo emendatam & reformatam, credunt divinitùs approbatam, & præ omni aliâ puram: hocque fuisse cœlitùs revelatum Prophetæ suo *Zoroastri* (illis dicto *Zerdûsht*, seu *Zerâtusht*,) uti scriptum extat in Libro *Sad-dèr*, qui est Præceptorum & Canonum Ecclesiæ *Magorum* Syntagma, à doctissimo aliquo Magorum Sacerdote, ex religiosis Zoroastris Libris, olim collectum, per modum Epitomes ad communem populi usum; cujus aliquot Exemplaria penes me habeo. In dicto, inquam, Libro, qui maximæ apud eos autoritatis habetur, sequente modo, de receptâ tunc Persarum Religione (quæ etiam hodiè usitata,) testatum est, his verbis,

[illegible] *Hoc enim ad Zerâtusht venit pro certo,*
[illegible] *Istam esse omnium Religionum optimam.*

At non obstantibus *Zoroastris* Revelationibus (ut vulgò creditum,) & in eis per multa secula fide receptissimâ, de eâ tamen Religione, Persarum Regi *Ardeshîr Babacan*, vulgò dicto *Erdashir Bobgân* (quamvis dictam Religionem externè profiteretur & tueretur,) suborta sunt quædam dubia & Scrupula, præsertim de futuro statu: unde totius Regni sui *Clero* majore (sc. *Præsulibus)* ad generale Concilium convocato, eos consuluit, hæc illis præfatus,

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Id mihi oſtendant, ut dubia è Mundo Procul arceam, & Dei Religionem amplectar. Cupio ut mihi de eâ Demonſtrationem oſtendant, Veritatem toti Mundo demonſtrent.

Hæc Dubia ſolvebat Perſarum in Sacris Legiſlator ultimus *Erdavirâph*, qui ad id à Rege & toto Concilio electus, ex novâ Revelatione (ut prætendebatur, ſed reverà aſtu quodam adhibito,) dictam Religionem clariùs explicavit, Regis Fidem confirmavit, Dubiis ſatisfecit, omnes ab erroribus ſuis reduxit, & tunc receptam Zoroaſtris Religionem veram eſſe demonſtravit; uti in hujus Operis ſequelâ ſuo loco fuſiùs monſtrabitur ex ipſius Libro *Erdavirâph-nâma* dicto, qui penes me ſervatur. Interim breviter accipe id quod p. 321. (interlin.) ibidem de totius rei eventu & ſucceſſu legitur: ſc. quòd tandem

[illegible] [illegible]

Omnes in viâ Zerâtuſht Sphitamân Iverunt, in Religione τῦ Mazdiyaſenân.

Sphitamân breviatè legitur pro *Eſphintamân* Zoroaſtris patre. *Mazdiyaſenân* eſt eorum Codex ſacer Verbi Dei, (ſc. *Zeratuſhti* Scripta,) ut quando nos *Scripturam ſacram*, aut *Bibliorum Codicem* nominamus.

Porrò ex *Shahriſtâni* & *Xenophonte* & *Herodoto* conſtat, tam *Perſas* quàm *Scythas Sabios* Solis cultores, Ignem Sacrum ſervâſſe *ante* tempora Zoroaſtris. At cùm ille novos Ritus inſtitueret, & ejus ſuaſu, plurima Pyréa extruens *Guſhtâſp*, ad novos iſtos Ritus amicè invitaret vicinum τῆς *Turân*, ſeu *Scythiæ Orientalis* Regem *Argjâſp*, iſte pro vetere Religione Zelotes planè ſuccenſuit; & propterea alterum bello invadens, dicta Pyréa diruit & ſolo æquavit, ad tales in Religione Innovationes à Guſhtaſpe invitari renuens. Donec tandem Victor evadens *Guſhtâſp*, ea rurſus inſtauravit, ut *Megjdi* Hiſtoricus Perſa in *Guſhtaſpis* Vitâ multis tradit. A Perſis itaque talis Ignis, etiam hodiè, perpetuus & per plurima ſecula inextinctus, in omnibus eorum Pyréis die noctéque alitur, & per quaternos homines ſemper curatur & fovetur. A *Scythis* etiam, ſeu *Tataris*, Ignis hodiè (ut & olim) habetur Sacer, at non pari Rituum apparatu ſervatur.

In hac quidem Religione, omnem Ignem quodammodo honorant: & tamen (ut in Sacerdotio Levitico) valdè cauti ſunt ab *Alieno Igne*, ne

ne in aliquod Pyréum introducatur & coram Deo ponatur: nullum Ignem æstimantes verè Sacrum, nisi qui ritè & legitimè accendatur, sc. vel à Sole, vel à Silice, vel ab Arâ alterius Pyréi, ubi Ignis Sacer diu conservatus & legitimè primò accensus fuit. Multa enim habent communia cum Judæis, à quibus hujus Religionis magna pars desumpta est. *Suratenses* nullum habent Pyréum, sed (ut Judæi faciunt in Synagogis suis,) Lampadibus Olei in ædibus privatis conservant Sacrum Ignem accensum à Pyréo eorum in urbe *Nússari*, quæ ad Lat. 20 graduum cum 40 minutis: eáque 10 milliaribus distat à *Surát*. Non autem accendunt ab urbe *Gúndavy*, (ut vult *Pet. de la Valle*,) 7 milliaribus distante à *Nússari*.

Grave erat & malè mulctandum peccatum in eo cujus neglectu Ignis Sacer extingueretur, aut moreretur apud Judæos: nam Maimonides agens de Sacrificio jugi, Tract. VI. §. 6, ait, *Si quis Ignem Altaris (vel unum Carbonem de majore Rogo sublatum) extinxerat, verberandus erat: at si Ignem Candelabri, aut Thuribuli extinxerat, impunè ferebat, utpote qui non tenebatur esse perennis.* Nec tale quid erat minùs mulctabile apud Persas. Sed cùm Persis essent plures ejusmodi Ignes, id eis non erat æquè *portentosum* ac fuit *Romanis*, apud quos, *unicus* tantùm fuit pro toto Imperio *Ignis sacer*. *Græcis* erant plures Ignes *Delphis* & alibi: & *Pausanias* notat Ignem perpetuum fuisse in *Cereris* & *Proserpinæ* Templo, quem extinxisse nefas. Persæ Ignem suum æstimant tam Sacrum, ut nihil Igni ingratum facturi sint: ideóque nec in Sacrum, nec in quemvis alium Ignem, unquam inspuunt, aut sordes injiciunt, & multò minus eum Aquâ extinguunt; nec *Candelam* exanimant, sed sponte emori sinunt, uti etiam fecêre *Romani*: nec domûs suæ incendium aliter supprimunt, quàm per injectionem terræ, aut alio modo suffocando. Imò quod augeret flammam, Oleum adderent, potiùs quàm injicerent Aquam quæ extingueret, si alterum horum faciendum esset. Ignem non extinguunt Aquâ, utpote quæ sit itidem sacra. Præterea Aquam injicere, esset summâ vi & injuriâ utrumque violare & probro afficere, & inter duo Elementa sacra pugnam instituere: adeò ut, florente olim Persarum Imperio, Ignem & Aquam commisisse, erat crimen capitale & malâ morte mulctandum piaculum, nec minore pœnâ expiandum, idémque in altero Mundo, post Resurrectionem, variis suppliciis corporalibus puniendum credebant. Hinc neque Persæ in *Indiâ* calens ferrum (utpote quod Ignem in se contineat,) in Aquam immittunt, ne violentiam inferant Igni, quod damnabile. Eâdem de causâ etiam Gladios non portant, nec

armati accedunt Ignem, ne violentiam illaturi & minaturi videantur. E contra autem, ignem alere & fovere, five communem, five facrum, meritorium habetur; cùm tam ex Fide erga Deum, quàm ex pietate & bonis operibus falutem æternam fperent, *ita tamen ut per Ignem*; non quidem purgatorium, nam tale quid, ut in fe abfurdum, fic & illis prorfus inauditum: nec credunt fupplicium aliquod futurum per Ignem.

Quoad veteris ftirpis Perfarum Habitum, (dicente *Mandelflo* & aliis teftibus oculatis,) ii qui in *Indiâ* degunt, tam Sacerdotes quàm Laïci, albis veftibus induti incedunt. Hoc autem ideò eft, ut meliùs imitentur *Banianos Indos*, & in hoc fe iis conforment, inter quos, & fub quibus vivunt. Unde nec porcinam edunt: fed urgente neceffitate, eam tangunt. Hofce in *Indiâ* Perfas *Magos* planè indigitavit *Diogenes Laërtius*, quos fuo tempore dixit albis veftibus indutos tunc effe. Et hi iidem funt quos *Mobéiyida*, feu *Candidatos*, vocat *Gjéubari*, المبيضة فرقة من الثنوية وهم المقنع سموا بذلك لتبييضهم ثيابهم مخالفة للمسودة من اصحاب الدولة العباسية *Candidati funt Secta quædam Dualiftarum, (funt nempe Al Mokánna',) qui fic nominantur, quia albas induunt veftes; in contrarium Nigratorum qui funt homines Dynaftiæ Abbafidum.* Tales سپيد جامگان *Candidati* reverà funt Perfæ in Indiâ *Dualiftæ*. Nomen *Mokánna'* fignificat *Calanticâ indutos*, vel etiam *Galeâ indutos*: fed prior fignificatio eligenda, nam non gerunt Pileos tumentes ficut Mohammedani. Sed cùm Perfæ in Indiâ degentes, fint è patriâ exules & extorres, videntur etiam in quibufdam aliis rebus (præterquam in Veftibus) infecti alienis moribus, fubjectione fubacti, ideóque nec in opinionibus religiofis femper orthodoxi: unde horum praxis fortè non fit femper probanda, nec fint orthodoxis Perfis, tam in hoc quàm in aliis quibufdam rebus, exemplar imitabile. Nam à veteribus Perfis antiquæ ftirpis in Perfide, ubi liberiùs vivitur, in aliquibus rebus aliter fit: ibi enim gratiâ Ignis (apud eos qui regulares funt) quivis tam *fplendens*, quàm *rubens* color, in omnibus cujufcunque generis rebus, æftimatur & facer habetur: & ut olim, fic etiam hodie, (dicente *Thevenoto)* affectant induere veftes flavefcentes, aut rubefcentes, flammei, feu latericii coloris, quippe qui fit Ignem quodammodo referens fimulánfque: hinc *Curtius* meminit in *Xerxis* folenni Proceffione (fecundùm numerum dierum Anni,) fuiffe 365 *juvenes puniceis amiculis velatos*, i. e. rubeis. Et eodem modo, melioris notæ fœminæ Peplum luteum, Flam-

Flammeúmve ponè dependere ſinunt, ſc. talis coloris Pallam muliebrem gerunt. In hujus Operis proceſſu, plura de eorum habitu ex Autore Gallico Autopte notantur. Atque propter ſupradictam cauſam eſt, quòd *Rubinus* & *Balaſcius* & *Carbunculus* & *Pyropus* & *Hyacinthus* ruber & *Granatus*, æſtimentur præ aliis Gemmis & in pretio habeantur. Et ſic in omnibus aliis rebus.

Et propter eam quam cum Igne inferore convenientiam habent, Stellas & Ignita Meteora & Coruſcamina & Ignes cœleſtes omnes in honore ſemper habuerunt, & etiamnum habent & magni faciunt. Et, ſi aliquem tetigerit Fulgur, id pro *fauſto omine* reputatur, quamvis eo tactus fortè lædatur; quia ſi quis ſit à cœlo tactus, id digito divino factum cenſetur: nam reſpectu puritatis, tam Ignis, quàm Sol & Luminoſa omnia ſunt cognata, & eorum opinione, res divinæ. Ideóque omnis Ignis, ſive ſit cœleſtis & ſuperior, ut Planetarum & Meteororum; ſive terreſtris & inferior, aliquid Sanctitatis & Beatitudinis in ſe habere creditur. Sed (ut ſupra dictum,) non ut Deus adoratur: Deum enim Omnipotentem cœli & terræ Creatorem ſolum adorant, idque devotiſſimè, ſcrupuloſâ conſcientiâ malum fugientes & bonum facientes & exercentes, pietate & timore Dei excellentes, & pleraſque totius Orbis Gentes, in hac parte, ſuperantes. Et quidem de eis peculiariter notari debet, quòd veterum Perſarum Eccleſia & Gens ſola ſit & in toto terrarum Orbe unica, quæ (exceptâ Iſraelitarum & Judæorum lineâ ſacrâ,) continuò & conſtanter à ſuis primordiis, ſeu incunabulis, & ab ipſo Diluvio ad hoc uſque tempus, veri Dei notitiam & cultum ſemper, ſine ullâ temporum interruptione, retinuerit & adhuc retineat. Et quamvis (ut ſuperiùs notavimus,) *Sabaiſmi* & *Pyroduliæ* externâ ſpecie, Religionem ſuam veriorem interpolaverint & inquinaverint, & plurimas ſuperſtitioſas & peccaminoſas nugas cum vero cultu (ut *Lolium* cum *Tritico*) miſcuerint, id quidem, erroneæ conſcientiæ ductu factum, Dei timorem & cultum non excluſit, quin omni ævo, veræ Religionis & pietatis energiam ſemper retinuerint. Eos itaque tam miram Religionem habuiſſe, cum talibus nugis Dei timorem tenendo, atque ſoli Deo cultum divinum, Elementis autem & Planetis cultum tantùm civilem exhibendo; talem, inquam, eorum, in hac parte, praxin ante *ter mille annos* uſitatam, nunc ſerò tandem hiſce temporibus reſciviſſe & detexiſſe, certè juvat, multum juvat rereſcreátque! Omnis autem talis praxis in Sacro Codice damnata eſt. Quid verò de Deo crediderunt & adhuc credunt, quantopere eum honorant, & quanto ardore illum venerantur, (cum Fidei eorum ſummâ,

mâ, & omnibus illis Attributis, quæ à mortalium religiosissimis Divinæ ejus Majestati tribui solent, aut possunt,) sub finem hujus Operis particulatim docebitur. Supradictæ erga Solem & Ignem cæremoniæ, (quatenùs sunt respectus externi & tantùm civiles erga tam gloriosa corpora, dum veri Dei timorem & cultum, tam internè quàm externè, retinuerint & cum zelo exercuerint,) in iis qui S. Scripturæ lumine destituti, erant aliquantulùm excusabiles: nam quamvis Zoroastres *viderit* & *noverit* Vet. Testamenti *Biblia Sacra*, ea tamen suis integrè non tradidit. Et, quòd ea quæ præstant, sint meræ civilitates potiùs quàm divinus aliquis cultus, vel hinc constat, sc. quòd talia (referentibus *Pers-Armenis* ut supra dictum,) erga Solem præstant *Persæ Mohammedani* & *Armeni Christiani*, qui ambo ab omni Idololatriæ specie satis remoti: inde, inquam, planum est quòd isti omnes non reputant tale Homagium esse Idololatriam. Sed nihilominus, me judice, tale quid in iis qui S. Scripturam & Mentis Divinæ Revelationes nôrunt, (ut qui sub Novo Fœdere nati,) est planè intolerabile.

Animalia noxia peculiari odio prosequuntur Persæ, de quâ re alibi diximus: & è contra, alia quædam nimis æstimant, ut *Canes*, & *Gallos gallinaceos*, &c. unde Canes ex religioso Zoroastris præcepto pascunt; & Gallos, labentis temporis nuntios, ita æstimant, ut severissimam commissi criminis pœnam subire contenti sint, potiùs quàm Galli caput amputare. Inde meritò apud *Aristophanem* Persica, aut Medica Avis habetur Gallus: & usque hodie Gallinis adeò scatet Media, ut eo ferè solo cibo & earum Ovis (unâ cum carne Ovinâ) excipiantur nostrates ibi peregrinantes. Ab illâ regione jam utilissima hæc Avis per totum Orbem multiplicatur. Hocque novisse juvat: nam rebus alienigenis, longo temporis tractu, apud nos factis tanquam indigenis, unde primò venerint tandem ignoratur; quod de multis Plantis & Arboribus verum, & de Animalibus haud paucis, atque etiam de plerisque rebus aliis per commercium in usum nostrum aliunde adoptatis; cùm *antiquo tempore*, à toto Orbe magis divisi & disjuncti essent *Britanni*, qui jam commercio conjunctiores.

Prædicta Persarum Religio, ea est quæ, fermè ab ipso Diluvio, in *Parthiâ* & *Mediâ* & *Persiâ* apud Gentes ibi incolentes, duravit & viguit, quæ etiam hodie à dictarum gentium sobole in eisdem regionibus mixtim vivente continuatur. Hujus religionis *Metropolitana* Ecclesia, quæ à devotis peregrinantibus solenniter visitari solebat, olim extructa fuit à Rege *Gushtasp* in urbe *Balch* prope confinia Indiæ: &
idem

idem Rex eandem Religionem transplantavit ex Persiâ in superioris Indiæ urbem *Keshmír*, ubi (uti colligitur ex *Bundâri Isspahanensi)* idem Rex extruxit Pyréum, illudque solenniter adire jussit omnes Indiæ Regulos, missâ Idololatriâ suâ, illam Indiæ partem (ut videtur) sub se tunc habens. Eam autem *Deicolam* Religionem brevi ibi extinxit *Indorum* Idololatria. Et tandem, longo post tempore, totaliter everso Persarum Imperio, & ingruente persecutione, (ut fusè narrat D. *Henr. Lord,*) aliqua Persarum pars concessit in Indiæ inferioris partes, ad *Suràt* & *Nússari*, ubi hodie eadem Religio ab eis servatur & colitur, & (ut postmodùm intelleximus,) *ultra* Indiam, in Insulâ *Gilolo* etiam recepta est. Dicta migratio, seu fuga in Indiam, facta est tempore Regis *Yezdegherd filii Shahriyâr* veterum Persarum ultimi, (à cujus *Inthronizatione* suam *Æram* ducunt veteres:) nam cùm *Othmân filius Affân*, circa annum Christi 646. cum suis *Saracenis* Persiam invaderet & occuparet, aliqua Indigenarum pars, potiùs quam Tributis gravioribus vexari, aut incarcerari & omnibus bonis spoliari, *Islamismum* (Victorum Religionem) amplexa est, & *Saracenorum* jugo paruit; dum altera Indigenarum pars, veterum Rituum tenacior, potiùs quam ullâ vi ad Circumcisionem & alios Mohammedanorum Ritus novamque Fidem cogi, *(Zoroastrem* pro *Mohammed*, & *Zend* pro *Alcorano* commutando,) fugâ sibi consulens, in remotiores Regionis angulos & montes partim, partimque in Indiam secessit; & hi in hisce locis veterem suam Religionem exercentes, hodiè pacificè vivunt, à Mohammedanis & reliquis rerum Dominis tolerati: sed tamen contemptui habiti; & præsertim in *Isspahân*, ubi Curia Regia, semper fuerunt pejus habiti quàm in aliis locis. Et nuper (quod dolens refero) isti veterem suam Religionem deserere & *Islamismum* amplecti fuerunt coacti à novo Persarum Rege *Hosein*, qui vetus istorum suburbium *Ghawr-abâd*, de se nominari jussit *Hosein-abâd*. In Indiâ autem (in *Suràt* & *Nússari* urbibus Provinciæ *Guzuràt*,) victum quærunt plantando Nicotianam, & extrahendo Vinum Palmeum, & aliâ agriculturâ & mercaturâ, & quibusvis occupationibus, exceptâ eâ Fabrorum Ferrariorum, propter reverentiam Ignis, ne eum profanare videantur: nec, ut supra dictum, ignitum ferrum (quamvis alius aliquis id in Ignem immiserat,) in quovis liquore extinguunt, quod Fabris esset necessarium. Sed præsertim, multi eorum sunt Textores telarum Indicarum, quæ tam in Europam quàm in omnes alias Mundi partes deferuntur. At Mohammedani nimis alto supercilio hanc & omnes alias Religiones aspiciunt, & ut erroneas despectui habent, & easdem hodie

hodie delere satagunt. Unde *Sheich Saadi* Mohammedanus Persa *Shirazensis*, olim, veteres nostros Persas æstimans *Ignicolas* & *Infideles*, eos æquiparat Christianis, de quorum Salute desperat, & utrosque, ut misellos, contemnit, magnificando Misericordiam & Clementiam Dei qui tam indignos homunciones quotidiè ex Bonitate suâ alere & sustentare dignatur, his sequentibus verbis in Libro *Gulistân*, ای کریمی که از خزانهٔ غیب گبر و ترسا وظیفه خور داری *O quàm Liberalis es, qui ex Thesauro abscondito, Ignicolis & Christianis quotidianum alimenti demensum præstas!*

خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده — *Mensa Beneficentiæ ejus profusæ ubique sternitur!*
باران رحمت بی حسابش همه را رسیده — *Pluvia Misericordiæ ejus infinitæ ad omnes pervenit!*

Nomen *Tersâ*, seu *Tarsâ*, quo heic *Christiani* notantur, & alibi apud alios Autores notari solent, in quodam vocabulario (ut dicitur) ab aliquo Mohammedano exponitur *Idololatra*; sed minùs rectè, nisi quatenùs Mohammedanorum opinione, aliqui Christiani sint Idololatræ, adeóque illi Termini apud eos sint convertibiles. De hoc autem fusè egimus in Dissertatione quam, ante aliquot annos, emisimus, pro Bibliorum Polyglottorum Defensione, contra *Carmelitam* quendam, sui *Ordinis* olim in Persiâ *Præfectum*; qui jam in viciniâ agens, nihil hactenus reposuit, ut me defuncto, impunè id facturus sit.

Hoc autem præsens Opus quod spectat, in eo, pauca quædam extraximus ex *Græcis* & *Latinis*, & alia quædam ex *Arabibus* & Persis *Mohammedanis*. Sed Mohammedani haud multa produnt de Magorum Ritibus, utpote quos vilipendunt, & ex ignorantiâ & malitiâ eos aliquando invidiosè repræsentant. Nos itaque abstrusiores res, ex obscuris suis latebris, sedulâ diligentiâ & dispectione eruendo, genuinis ipsis Veterum Persarum Monumentis præcipuè freti sumus, ex eorum mente & tenore in sequentibus dicturi, inde eliciendo quantum de *vetere Persismo* & eorum Magismo impræsentiarum sitienti animo sufficiat, donec *ipsissima Zoroastris Scripta* (quantivis certè redimenda) publici juris fortè facta fuerint, si modò Bonarum Literarum Fautoribus tale quid Sumptibus suis procurare & promovere videbitur; ut illam Antiquitatum partem, nondum tentatam, & hactenùs inexploratam, nobis tandem scrutari & rimari liceat. Et sanè, (nisi surdescat ævum,) si aliquid hujus generis præstandum speretur, oporteret, ut jam statim suppeditatis necessariis sumptibus, (sine quibus id nunquam fieri poterit,) mox inchoetur & acceleretur biennalis opera præparatoria,

peratoria, quæ ad res ex Oriente coëmendas requiretur; ut (si interim ex Oriente comparari potuerint,) quam primùm Prelum ab hoc Opere vacaverit, immediatè aggrediamur alterum illud Typis mandare: ne fortè aliàs dum moras trahimus, cito pede prætereunte ætate, planè excidat illud designatum & hactenùs desideratum Opus (quale esset *Zoroastrianorum editio*,) antequam ad optatum finem perducatur. Ego, ex meâ parte, paratus sum suscipere laborem, & (quantum in me est) aliquid in bonum publicum præstare. Perpendant Cordatiores an operæ-pretium sit, necne? ut, si tale quid sit desiderabile, & tamen nunquam fit, non in nos culpa redundet, sed in illos ditiores Literarum Patronos qui tale præconium à nobis jam per aliquot annos audiverunt. In hisce rebus ex Oriente procurandis, erit difficultas, cùm Incolæ, ex Religioso Præcepto, sint talium rerum tenaces, & in eis prodendis valdè cauti. Sed nihilominus per pecuniæ vim & alias artes, ad nos cogi & feliciter deduci poterunt talia Orientis κειμήλια, aliàs ad nos nunquam perventura: quia me defuncto, apud nos fortè pauci erunt superstites, qui *Quid* sit comparandum, & *Ubi* locorum inveniendum, & *Quomodo* id ad nos deducendum sit, noverint. Ideóque dum vivitur & aurâ vescimur æthereâ, aliquid citò in hujusmodi opere faciendum videtur; nam post fata cessandum: *fronte capillatâ, pòst est occasio calva.* Additâ autem primâ vi, quæ est motionis continuandæ principium, dum in præsente Opere heic edendo sudatur, indies ad nos properabit accita materia: imò dum heic dormitur, aut aliud agitur, nocte dieque confecto itinere & sulcato æquore, aliunde ad nos accelerabitur.

In hoc autem Opere quod jam præ manibus est, in unum congessimus pleraque (sive bona & orthodoxa, sive mala & hæretica,) quæ de Magorum Religione sparsim apud Autores leguntur. Cùm itaque in hac Religione fuerint Sectæ plures quam 70, (uti etiam sunt in Christianitate,) non est expectandum, ut omnia quæ de eorum Religione fortè dicta fuerint, pertineant ad Magos orthodoxos, sed aliqua etiam ad hæreticos; haud magis quàm omnia quæ de Christianismo alicubi dicta fuerunt, ad solos Orthodoxos pertinuisse censeantur, nec aliqua ad Hæreticos, cùm plurimæ fuerint etiam in Christianitate Hæreses. Hac enim ratione (propter talem inibi malorum & bonorum mistionem & farraginem,) de tota Christianitate statim pessimè sentirent eámque damnarent Gentiles, de quorum conversione aliàs sperare possemus, & Dei Nomen blasphemaretur inter Gentes; si tam iniquo modo judicarent. Magorum autem Secta orthodoxa (breviter) ea est

D quæ

quæ de duobus Principiis credit unum fuisse æternum, alterum verò creatum; Deum esse amandum & adorandum eique soli serviendum, Diabolum autem detestandum & odio habendum; cum multis aliis rebus Dei Unitatem & alia ejus Attributa spectantibus. Hæretici autem fuêre tam alii, qui in processu hujus Operis enumerantur, quàm Magi Dualistæ (ut vocantur) statuentes hæc duo Principia fuisse coæterna, &c. ut *Manichæi*, & alii in aliis rebus minùs orthodoxè sentientes, qui infrà ex Autoribus memorati: cùm non sit expectandum ut ulla unquam Gens suos omnes habeat orthodoxos. Nam semper fuit, & etiamnum erit impossibile, ut in ulla Religione omnes idem sentiant, quin judicii diversitas sit de quovis ferè Religionis Articulo: unde in omnibus totius Orbis Religionibus tot Sectæ & Divisiones emerserunt, & ex improborum & stultorum hominum corruptis cordibus & inventionibus, tanquam è Tartaro pullulârunt. His adde, quòd contra Persas quædam sint falsò & malitiosè dicta per Mohammedanos & Græcos & alios hujus populi eorúmque Religionis inimicos, & rerum eorum ignaros & iniquos æstimatores, quæ ab ipsis Persis & eorum amicis longè aliter dicuntur. Ideóque, cum aliquid de isto populo refertur, candidus Lector debet perpendere, qualis sit Relator & quænam ejus Religio, an Mohammedanus, vel aliàs vetus Persa, & an horum res satis calluerit; ut ita æquum de tali sententiâ & de hac Religione judicium ferre valeat. Prætereà, multa irregularia aliquando facta fuêre à quibusdam Persarum Regibus, qui ex plenitudine potestatis, pro libitu sæpè fecerunt, & fieri jusserunt ea quæ non erant sancta; quibus orthodoxi Sacerdotes non potuerunt resistere eáve impedire. Unde tanta olim Magorum cura, ut Reges & Regum filii instituerentur in orthodoxiâ, utpote à quâ tandem (ut sperabatur) ne latum unguem discessuri essent.

Propter dictas causas, in hoc Opere perlegendo, supradicto modo sentiendum est de multis quæ in eo sparsim traduntur; & cum dictis limitationibus & cautionibus de Magorum Religione judicandum; nec statim omnia quæ de Magis unquam dicta fuerunt, vero Magismo impingenda; cùm sanè orthodoxi talia non faciant, nec agnoscant. Insuper Persarum Magia, (quæ præcipuè erat Theologia & Philosophia naturalis,) diligenter distinguenda est à maleficorum Diabolicâ Magiâ, quæ Persarum Magis planè Ignota fuit. Qualis autem fuerit Magorum vera & Reformata Religio, tum demum pleniùs innotescet, & de eorum orthodoxiâ tunc rectiùs judicabitur, quando supradicti Zoroastris (Viri, omnium consensu, Doctissimi) Libri integri lucem viderint;

viderint; ex quibus etiam multa Philoſophica & Hiſtorica & Medica & Aſtronomica & Aſtrologica in ſinu temporis, & Archivis Perſicis nondum recluſis, hactenùs latentia, in publicam lucem emergent. Nam ſolam Religionem ſpectat Liber *Sad-der* qui heic exhibetur, qui eſt breve quoddam Compendium, ſeu Manuale, à docto quodam Sacerdote, olim in uſum vulgi, ex ejus Libris Theologicis ſelectum, & affectato ſtylo, compoſitum carmine, quod ſemper vitavit Zoroaſtres, omnia ſua conſcribens proſâ. Et quamvis iſte Liber pro Canone habeatur, ejus Contenta, reſpectu totius, ſunt tantùm pauca. Doctiores, veterem Linguam & Literas (quibus ejus Opera ſcripta ſunt,) callentes, plura & meliora ſciunt. Sed interim, Partem noviſſe, eſt melius quàm totum ignoraſſe.

Cap. II.

Quomodo veteres Perſæ ſuam eſſe Abrahami Religionem jactitant, illámque ei acceptam referunt: quâ occaſione heic exhibetur nova Vitæ Abrahami Hiſtoria, & de verâ ejus Religione diſquiſitio, & Perſicæ Religionis cum eâ Collatio, &c.

DICTA veterum Perſarum Religio ab Arabicè loquentibus nuncupata eſt ملت ابراهيم *Millat Ibrahîm*, & à Perſo-Medicè loquentibus كيش ابراهام *Kîſh Abrâhâm*, quæ utraque ſonant *Religio Abrahami*, gloriando eam primò ab Abrahamo Patriarchâ & Fidelium Parente profectam. Inde eſt quòd eorum Liber eandem Religionem continens docenſque, ab Orientalibus Arabicè vocetur صحف ابراهيم *Sohfi Ibrahîm*, i. e. *Liber Abrahami*. Quibus aliis etiam nominibus, tam Abraham ipſe, quàm dictus Liber gaudeat & Titulis decoretur, infrà ſuo loco dicetur.

Dictum Librum cœlitùs *Abrahamo* demiſſum credunt Perſæ veteres, eodem modo, quo à *Muſlimis* creditur *Coranus* Mohammedi demiſſus, *Evangelium* Chriſto, *Lex* Moſi, & *Pſalmi* Davidi. Et apud Shâh-Cholgji Perſam, inter Muſlimorum Dies celebriores, notatur peculiaris hujus rei Dies, ubi legitur, غرة رمضان — نزول صحف بر ابراهيم ع م *Novilunio Ramazân fuit deſcenſus τῦ Sobf ſuper Abrahamum, cui pax*. Nomen *Sobf* à Perſis uſurpatum, ex vi vocis, Arabicè

eſt

eſt *Codex*, ſeu *Liber* in genere. Atqui, ſaltem Decem Libros ad Abrahamum deſcendiſſe ajunt, quorum Decimus habetur *Pâzend*, plenus conſiliis & ſapientiâ & ſecretis. Quin & omnes *Zerduſhti* Libros (qui plures ſunt) in cenſum Librorum Abrahami venire volunt. Decem Libros Abrahami etiam numerat *Abu Mohammed* Arabs. Omnium autem peſſimè nugantur Judæi, Abrahamo tribuentes Librum merè Cabbaliſticum, cui Tit. ספר יצירה *Liber Jetſirà*, ſeu *Creationis*.

Horum Librorum deſcenſum, ſeu demiſſionem, craſſiore modo affirmare videntur Orientales, ſi illorum nuda verba ſpectemus: ſed hoc tantùm volunt, ſc. quòd dictorum Librorum ſenſus à cœlo inſpiratus fuit dictis perſonis. Abrahamum itaque in re ſacrâ Perſicè پیشوا *Pîſhvâ*, ſeu Arabicè امام *Imâm*, i. e. *Antiſtitem* ſuum vocant aſſerúntque, illúmque ſibi ut Patronum vendicant, ſeipſos illius Aſſeclas ejúſque Religionis ſequaces jactitantes. Prætereà (ut videtur) volunt eum aliquando vixiſſe in *Bactris*, quæ بلخ *Balch*; unde in *Epit. Ruſtemi AlMáulavi* legitur بلخ شهر ابراهيم پيغامبر ع م *Balch eſt urbs Abrahami Prophetæ, cui pax*. Iſta urbs verſus Indiam in ulterioribus partibus Ditionis Perſicæ ſita eſt: Abrahamum autem unquam eas partes luſtrâſſe, aut ad eas peragraſſe, ex ſacra Hiſtoria colligi non poteſt. Prætereà obſtat, quòd *Balch* condita fuit à Rege *Lohrâſp*, longè poſt tempora Abrahami: ideóque ſi quid inſit, pro *Balch* ſubintelligenda eſt antiquior ibi urbs *Bamiyân*, in cujus locum (vel ad parvam diſtantiam) ſucceſſit *Balch*, ubi *Lohraſpis* filius *Guſhtâſp* extruxit inſigne Pyréum, multis divitiis ditatum, & reditibus dotatum, ad quod (cùm haberetur urbs Abrahami) tanquam ad ſacrum locum quotannis ſolennem Peregrinationem Religiosè ſuſcipere ſolebant veteres Perſæ, ut *Arabes* hodiè faciunt ad *Meccam:* ſic Libri Perſici *Shahnâmæ* Interpres Arabs *Bundâri* Iſpahanenſis, — بلخ وكانت عند الفرس بمنزلة مكة عند العرب *Balch fuit Perſis ſicut Mecca Arabibus*. Mihi autem videtur quòd *Balch* vocata fuerit *Urbs Abrahami*, quia propter Religionem Abrahami (ut vocant) fuit celebratiſſima; non autem quaſi Abraham ipſe aliquando ibi fuerit, aut ibidem vixerit.

Quin & Abrahami famam hauſerunt pleræque Gentes, etiam Idololatricæ; quarum aliquæ eandem, in bonam partem, & aliquæ in malam partem, traxerunt: tam celebris per totum Mundum fuit Abraham! Scilicet ſumma ejus erga Deum pietas, & maximus apud Deum favor, ubique terrarum percrebuit, & ejus fama de offerendo Iſaaco,

&

& de intentione eundem immolandi, apud Gentes diffusa est tanquam de Isaaco actu immolato; quâ itaque in parte, perperàm interpretatum, malè cessit Abrahami exemplum. Nam ex malè intellectâ Abrahami Historiâ, Ethnici elicuerunt, Quòd si aliquis grande aliquid à cœlo petendum haberet, id obtineret per Holocaustum humanum, sc. comburendo filium suum primogenitum, uti fecisse crediderunt Abrahamum. Inde Vivicomburium prævaluit apud erroneas Gentes, à quibus infecti fuêre Israelitæ, tanquam novâ quâdam doctrinâ à cœcutientibus receptâ, qui primi hujus erroris fundamenti immemores. Apud *Plutarchum* in Libro de *Superstitione* p. 171, de Fœminis Gentilibus memoriæ proditum, *Quæ nullam habebant prolem quam Idolis mactarent, emebant à pauperioribus Infantes, tanquam Agnos, aut Pullos mactandos; &, si Mater adstans fleret, mulctabatur pretio. Et ante Simulachrum, omnia strepitu Fistularum & Tympanorum* [Tabour and Pipe] *opplebantur*. Meritò itaque ad meridiem Hierosolymorum, talibus Sacrificiis destinatus locus dicebatur *Tophet*, à *Toph*, quod est Tympanum parvum unâ tantùm facie præditum, ad quod fistulâ canebatur. Hoc cum S. Scripturâ convenit eámque confirmat, Testimonio ab extra petito, quod melius. Harum autem Gentium posteri talia facientes, ea non nominatim referunt Abrahamo, primi sui Instituti occasionem ignorantes. Tam diabolici fuerunt Imitatores falsi & Pseudomimi.

Ab Abrahami exemplo (ut eis videbatur) filium primogenitum offerendi, procedebant ad offerendum quemvis filium, aut Hominem in genere, tacito Abrahami nomine; idque non semper filium, aut filiam comburendo, sed & defodiendo in terrâ & demergendo in aquis. *Plutarchus* de *Amestre* Xerxis uxore refert, *Quòd ipsa defodiebat XII homines vivos pro sese τῷ ᾍδῃ*. Hujus Historiæ meminit *Herodotus*, qui etiam parem de Xerxe historiam præmittit: nam p. 477. de Xerxe ejúsque exercitu in Græciâ agens, narrat, *Per Novem vias Edonorum ivêre, juxta quas Strymonem pontibus junctam invenêre. Audientes autem eum locum* Novem vias Edonorum *appellari, totidem illic Pueros ac Virgines virorum Indigenarum vivos defoderunt. Persicum enim est defodere viventes. Nam & Amestrin Xerxis uxorem, jam provectæ ætatis, audio bis septem Illustrium Persarum Liberos defodisse, ad referendam pro se gratiam deo qui sub terrâ esse fertur*. Idem fecêre *Romani* casibus extraordinariis, ut *Livius* docet Lib. II. cap. 57, *Ad Oraculum missum, ut sciretur quis tandem esset finis Cladibus quæ Imperium afficiebant. Interim, ex Fatalibus Libris, Sacrificia aliquot extraordinaria facta*;

facta; inter quæ, Gallus & Galla, Græcus & Græca, in Foro Boario vivi demissi sunt in locum saxo conseptum. Ægyptii submergendo vivam virginem, fecêre victimam: ii enim quotannis (referente *Múrtadi) Virginem* sacrificabant *Nilo* suo, ut justum suum Incrementum servaret. Sed quo tempore Ægyptum subjugarent *Mohammedani*, Generalissimus Dux *Amru filius Aas*, ut Victor, ingrediens mense *Baun*, tam hunc quàm alios Ethnicos eorum Ritus Edicto prohibuit & abolevit. Unde conquesti sunt, se non posse in regione suâ subsistere absque Incremento Nili, qui servabat Regulam suam secundùm Legem quandam. Illo interrogante, *Quænam esset Lex?* Responderunt, *Hujus mensis Baun 12 die accipimus Virginem, (satisfactione priùs datâ parentibus,) quam adornamus vestibus pretiosis & gemmis; & eandem, nocturno tempore, in Nilum projicimus, ut aquis suffocetur.* Ille autem dixit, *Hoc non posse continuari per Legem Muslimanicam, quæ omnes profanas consuetudines tollit.* Quin & Arboribus & reliquis Diis falsis, apud alias Gentes, litari solebat Victimis humanis, ut suo loco fusiùs dicetur.

Aliæ quædam Gentes erroneas res suas tam celebri Autori disertè & nominatim referre gestiebant primitùs: quamvis jam hodie & à multis seculis originalis Instituti causa apud eos in oblivionem abierit. Nam Indorum Idololatricorum (in suâ vix intelligibili Religione mysteriosâ, quæ tam specioso nomini non respondet,) Antistes olim primarius perhibetur برهمه *Brahma*, seu *Brâhama*, qui ab *Abrahami* nomine *Hebraico* sic vocatus creditur, *Abrahamum* ipsum hoc nomine indigitando; ut & à *Persico* ejus nomine *Brâhâm*, dictæ Religionis Indicæ Sacerdotes etiam (ut in Libro *Pharh. Sur.*) dicuntur برهمن *Brahman*, seu *Brâhaman*; quos quasi אברהמיים *Abrahamitici* sic dici volunt Judæorum Docti, specialiter Autor Libri *Shilte Gibborîm.* Arabes Abrahami ipsissimum Nomen (pueris aut juvenibus applicatum) subinde diminutivâ formâ efferunt بريهيم *Boreihîm*, seu *Breihim*, vel بريه *Boreih*, seu *Breih*, sive ابيره *Obeirih*, quibus omnibus notatur *Abrahamulus.* Hæc in plurali sunt ابارمة *Abârima* & ابارهة *Abâriha*, & ابارة *Abârih.* Hæ quidem formulæ rem prædictam illustrant, monstando in quàm varias formas Abrahami nomen aliquando torqueri solebat. Supradictam etiam opinionem tradit *Shahristâni* Arabs, quam tamen putat se refutâsse, quamvis reverà eam potius confirmaverit,* dicendo, *Quosdam existimare* براهمه *Brahamanos sic dici ab* ابراهيم *Ibrahîm; id tamen fieri non posse, quia isti* [sc. Indi] *omninò*

* In calce sui Libri, ubi de Religionibus *Indiæ* agit.

negant

negant omnem Prophetiam; populum verò qui credit in Prophetiam Abrahami, esse Dualistas, qui asserunt Lucem & Tenebras. Sed Brahamanos sic dici ab homine cui nomen ابراهام *Abrâhâm.* Hoc modo *Shahristâni* disputat contra seipsum, sc. ignorando quòd *Ibrahîm* apud Arabes sit idem nomen quod *Abrâhâm* & *Brâhâm*, quæ dicti nominis Abrahamitici forma apud Persas.

Dictus autem *Shahristâni* haud gratis de Abrahamo loquitur tanquam de propheta: nam qui in Bibliis dicitur נביא *Nabi*, aliàs etiam dici solebat חוזה *Chozè*, seu רואה *Roè*, i. e. *Videns, prævidens*, qualis fuit Abraham; id quod *Christus* de eo testatur, *Abraham vidit Diem meum, & gavisus est.* Sed quòd is reverà fuit Propheta, aliàs testatum relictum est ab ore Dei, *Gen.* XX. 7, *Nunc itaque restituite homini uxorem suam, nam is est Propheta*: sc. familiari Dei colloquio honoratus, & divinâ Revelatione donatus, ut in casu Sodomæ & aliter; quippe qui omnium Fidelium Pater, Fide insignis, Prævisione notabilis, & toti Orbi timoris divini, pietatis, justitiæ & obedientiæ semper imitandum Exemplar. Alibi etiam vocatur Propheta, ut *Tob.* IV. 12, *Nos enim sumus filii prophetarum Noæ & Abrahami & Isaaci & Jacobi.* Et sic apud Orientales semper audit ابراهيم پيغامبر *Abraham propheta.* Et in altero *Arabico* Libro *de Primis & ultimis*, multa *Prima* tribuuntur Abrahamo, quòd scil. ille fuit *Primus* quem fecit Deus Patrem Prophetarum, cùm ex ejus lumbis prodierint 1000 prophetæ à suo tempore ad Mohammedem. *Primus* qui migravit à suis in viâ Dei & religiosè fugit. *Primus* qui vestibus nudatus fuit in viâ Dei. *Primus* qui discessit è patriâ suâ in causâ Dei, servando fidem suam. *Primus* qui hospitio excepit Hospites, inde dictus *Pater Hospitum. Primus* qui extruxit Domum pro Hospitibus, faciendo eam cum duabus Portis. *Primus* quem Deus nominavit *Haniphæum*, eximendo eum à vocationibus vel Judaismi, vel Christianismi. *Primus* qui *Muslimos* nominavit *Haniphæos. Primus* qui in ignem projectus fuit pro causâ Dei, & Ignis fuit super eo refrigerans & salutaris. *Primus* qui mortuos suscitavit per preces suas. *Primus* Prophetarum & Constantium, qui tentando probatus fuit. Hinc Noah & Abraham & Moses & Christus emphaticè vocantur اولو العزم *Homines constantiæ.* Hactenus ille. Et cum his ibidem adduntur alia multa, quæ omnia desumpta sunt ex تاريخ قدسي *Arabico Chronico Hierosolymitano.*

Ille etiam fuit Sacerdos, uti fuit quodvis familiæ Caput, ut Cain & Abel, & Job, quamvis Rex; aliàs enim (ex Judæorum sententiâ) non

non habuiſſent jus offerendi Sacrificia. Abraham obtulit Beſtias & Aves; & illas diviſit, has non item. Et, ut Holocauſtum, offerre voluit Iſaacum, quamvis (à Deo rurſus prohibitus) eum non immolaverit. Sacerdotum etiam Poſt-diluvianorum ſummus & ſenior fuit Noah, qui ideò Arabibus dictus شيخ المرسلين *Sheich Al Murſelin*, i. e. *Senior Prophetarum*, ſeu eorum Magiſter & Doctor. Et poſt eum, talis fuit *Shem* Hieroſolymorum Rex, ſcil. *Melchiſédek*, qui vitam prorogavit ferè (ſc. minus 25 annis) ad mortem Abrahami, cui Abraham ſolvebat Decimas Spoliorum, ut *Act.* VII. 4. Et ſic ſtatuunt plerique Judæi, excepto *Aben-Ezrâ*, qui *contrarium* ſtatuit, ſc. Melchiſedekum dediſſe Decimas Abrahamo. At non obſtante Abrahami exemplo, Judæi vix agnoſcunt Spoliorum Decimas ſolvendas, quia non eſt poſitivum præceptum: ſed tamen voluntariè, abſque Decimarum nomine, partem Deo dabant, ut *Num.* XXXI.

Abrahamum autem quod attinet, in Occidentalibus etiam Mundi partibus, olim apud puros Ethnicos invaluit fama ejus, ut Viri Sanctiſſimi & Religionis Antiſtitis celeberrimi. Nam referente Lampridio, *Alexander Severus* Romanorum Imperator Ethnicus, *effigies Apollonii & Chriſti & Abrahami & Orphei in majore ſuo Larario inter Divos Principes & Animas ſanctiores poſuit*, ibique conſecravit. Proh deûm atque hominum fidem, in quàm miſerum Nebulonum, in hoc Larario, conſortium inciderunt Chriſtus & Abrahamus, infeliciter inter nequitiæ Duces illapſi!

Et, ut in omnibus rebus præferatur Abrahamus, & ipſe ut omnium bonarum rerum Exemplar ſtatuatur, in *Turcarum* Liturgiâ publicâ orant Deum, ut propitiùs ſit *Mohammedi & familiæ ejus, uti propitius fuit Abrahamo & familiæ ipſius.*

Cumque laudabile ſit res ſuas ab Abrahamo denominare, Mohammedani expreſſè aſſerunt hodiernam ſuam Religionem eſſe eam Abrahami; idque meliore prætextu, cùm non tantùm Deum verum & unicum hodiè colant, (ab omni Idololatriâ & Sabaiſmo, quibus olim infecti fuerant, abhorrentes,) ſed & cùm Arabes, præcipuos hujus Religionis cultores & ſequaces, ab Abrahamo rectâ lineâ, ſecundùm carnem, deſcendiſſe, ejúſque naturalem ſobolem eſſe, nemo dubitet: unde neceſſarió, de Protoparentis ſui Religione, antiquitùs proculdubio aliquid inaudiverint, eaque illis innotuerit; quamvis fœdè olim eam deſeruerint, donec palantes reduceret *Mohammed*, (quod opus valdè laudabile,) eos ab Idolorum cultu ad veri Dei notitiam ducendo.

Et

Et propter Abrahami famam, aliqui, quibuſcum collocutus ſum, *Conſtantinopolitani* affectabant vocare Linguam ſuam Turcicam ابراهيم دلي *Ibrahîm dili*, ſeu *Linguam Abrahami*; quamvis ea vulgò à *Turcis* vocetur مسلمانچه *Muſlimântcha*, *Lingua Muſlimânica*, & عثمان دلي *Othmân dili*, *Lingua Othmanica*, à Turcarum Inſtitutore & Duce *Othmân-Beigh*, qui ferè 400 abhinc annis hodierni Imperii Turcici fundamenta in Europâ jecit.

Quòd autem Orientales Religionem ſuam ab Abrahamo arceſſere prætendant, conſtat ex authentico Turcarum *Catechiſmo* MS. *Turcicè* conſcripto, cui Titulus اصول دين *Oſûli Dîn*. i. e. *Principia Religionis:* Liber ipſe poſſidetur à Doctiſſimo D. Tho. *Gale* Londinate. Ibi (inter alia) agitur *de mortuorum Quæſtione & Torturâ*, de quâ etiam nos fusè egimus in Notis ad *Relig. Turc.* Et ibidem in dicto Catechiſmo docetur quomodo à Muſlimis omnibus reſpondendum ſit Angelis Inquiſitoribus poſt mortem tempore Inquiſitionis, ſequente modo: اگر صورسلر كم كيمك ملتي سن جواب وير كم ابراهيم خليل ملتيم اگر صورسلر كيمك مذهبندن سن جواب وير كم امام اعظم ابو حنيفي كوفي مذهبندنم اگر صورسلر پيغمبرمزك مذهبي كمندندر جواب ور ابراهيم خليل مذهبندندر وابراهيم آدم صفيدن *Si de quânam Religione ſis, interrogaverint; reſpondeas, Ego ſum de Religione Abrahami Amici* Dei. *Si de quâman Sectâ ſis, interrogaverint; reſpondeas, Ego ſum de Sectâ Abu-Hanîphi Cuphenſis. Si interrogaverint, de quânam Sectâ fuerit Propheta noſter, reſpondeas, Eum fuiſſe de Sectâ*, ſeu *Religione Abrahami Amici* Dei. *Et quidem Abraham fuit ab Adamo ſincero*, ſeu *Sancto*. Adam enim Orientalibus dicitur صفي الله *Saphiyo'llâh*, i. e. *Sincerus Dei*. *

Ut autem pergamus; in Corani *Sur.* 3 *de familiâ Amrân*, docetur quænam (ex Mohammedis ſententiâ) fuerit Religio Abrahami; ſc. quæ Dei Unitatem aſſerit, non conjungendo cum eo ſocios ſeu pares: ibi enim legitur, قل صدق الله فاتبعوا ملة ابراهيم حنيفا وما كان من المشركين ان اول بيت وضع للناس الذي ببكة مباركا وهدي للعالمين فيه آيات بينات مقام ابراهيم *Dicito, Verax eſt Deus, ideòque*

* Hoc in loco à Lectore peto, ut ſi fortè inciderit in ſupradictas Notas noſtras ad *Relig. Turc.* p. 20, velit ibi corrigere Lapſum noſtrum, quo (fallente memoriâ) in hujus loci recitatione ibidem factâ, ſcripſimus *Al Hanbal*, & *Hanbalæa*, pro *Al Hanîphi*, & *Haniphæa*.

E *ſequimini*

ſequimini Religionem Abrahami ut ſitis Haniphæi; nam is non fuit ex Aſſociatoribus. Utique prima Domus quæ poſita fuit hominibus [pro Viſitatione ſacra,] *ea eſt quæ in Becca* [ſeu Mecca] *in Benedictionem & Directionem Mundanorum. In eâ ſunt Signa manifeſta,* ſc. *Statio Abrahami*, &c. Ex hoc Mohammedis dicto, conſtat Arabum traditionem fuiſſe, quòd Abraham fuit Fundator Templi Meccani: & inter hujus rei ſigna manifeſta, habetur *Statio Abrahami*, ut indelebile & & hodie ſuperſtes monumentum. *Statio Abrahami* eſt حجر اسود *Lapis niger*, quo volunt Abrahamum miraculosè adjutum fuiſſe in extructione *Caabæ*; ſcil. dum eum loco Parapegmatis habuit ſtando ſuper illum, ille Lapis ſurſum & deorſum ſe ſponte movebat pro occaſione ſtructuræ. Et idem hodie in Templo Meccano religioſè ſervatur. Propter inſignem Abrahami ſanctitatem & favorem apud Deum, omnes Regiones per quas tranſivit, notabile aliquod ejus memoriale retinere ſemper cupiverunt. Et quidem certum eſt Abrahamum, in ſuo ad Terram promiſſam itinere, tranſiviſſe per medium Arabiæ. Hinc itaque Arabes colligunt eum diverſatum fuiſſe in *Mecca*, ibique extruxiſſe Oratorium, ſeu Sacellum: unde ille locus tam ſacer habitus eſt, & ſacrâ Viſitatione quotannis adeundus præſcribitur in *Alcorano*; qui etiam poſteà Mohammedis nativitate nobilitatus. De dictâ Traditione certò perſuaſus videtur Mohammed, ideóque in ſuâ ad Arabes Concione, ſeu *Homilia* ſecundâ p. 11, 12, 14, Abrahami Orationem, ſeu precandi formulam in jaciendo fundamento exhibet, tanquam Dei juſſu recitans Mandatum pro Sacelli, ſeu Templi *Caabæ*, extructione, & pro ſolenni peregrinatione ad illud faciendâ. Hæc etiam videri poſſunt in Homiliâ XXII. p. 105, ubi pariter ordinatur ſolennis Proceſſio ad illam بيت العتيق *Domum antiquiſſimam.* †

Libri *Mu'gjizât* Autor Mohammedanus Perſa, p. 223, de veteribus Arabibus eorúmque Religione loquens, dicit عرب در قديم زمان بر ملت ابراهيم بودهاند پس از آن مختلف شدند *Arabes olim fuiſſe Religionis Abrahami; poſteà tamen ab eâ in diverſum abiiſſe.* Nempe prope tempora Abrahami, illius Religionem profeſſi ſunt Arabes: poſteà verò evaſerunt Idololatræ. Sed rurſus tandem ad unici Dei cultum reducti ſunt operâ Mohammedis, (quod fuit bonum opus,) omni Idololatriâ prorſus exactâ; ut hodie eſt apud Mohammedanos qui omnem Idololatriæ ſpeciem exoſam habent: nec Mohammedem

† Hoc Sacellum, ſecundum quoſdam, eſt 12 pedes latum, 15 pedes longum: & ſecundum *Sheriphe'l Edriſi*, eſt 23 cubitos latum, 24 cubitos longum, 27 altum.

colunt,

colunt, uti fabulantur noſtratium aliqui harum rerum ignari. Cùm itaque ferè quævis Religio ſua Inſtituta ab Abrahamo derivare ſatagat, ſic etiam faciunt Mohammedani; ideóque Pſeudopropheta Mohammed in dicto *Corani* Capite † *de Familiâ Amrân*, deridet Judæos & Chriſtianos ſuam Religionem referentes Abrahamo, (cujus religio ab his diverſa fuit,) his verbis يا اهل الكتاب لم تحاجون في ابراهيم و ما انزلت التورية و الانجيل الا من بعده افلا تعقلون ها انتم هاولاء حاججتم في ما ليس لكم به علم والله اعلم وانتم لا تعلمون ما كان ابراهيم يهوديا ولا نصرانيا ولكن كان حنيفا مسلما وما كان من المشركين *O populi qui Biblia amplectimini, quare inter vos diſputatis de Abrahamo, cùm non deſcenderit Lex nec Evangelium niſi poſt eum? Annon intelligitis? En vos ii eſtis qui diſputatis de eo quod non intelligitis: Deo quidem notum eſt, vobis autem ignotum. Non enim fuit Abraham Judæus, nec Chriſtianus; fuit autem Haniphæus Muſlimus: nec fuit ex Aſſociatoribus*, i. e. ex eis qui aſſociant aliquid cum Deo, uti faciunt Chriſtiani & Idololatræ. *Haniphæus Muſlimus* eſt is *qui declinat* ab aliis Religionibus ad *Iſlamiſmum*. Ad hunc locum Commentator Arabicus ait, زعم كل فريق اليهود والنصاري ان ابراهيم كان منهم *Exiſtimavit utraque Secta tam Judæorum quàm Chriſtianorum, Abrahamum fuiſſe de ſuâ parte*, ſc. de *Religione ſuâ*; de quâ itaque diſputârunt cum Mohammede.

Sed ut redeamus ad Perſas veteres; ex eorum ſententiâ, in Libro *Pharhàngh Surûri*, ſupradicta Perſarum Religio vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerduſht*, ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*; volunt enim Abrahamum fuiſſe ejuſdem Religionis cum *Zerduſht*, qui diu poſteà ſucceſſit; & *Zerduſhti* Religionem ab Abrahamo derivatam, & eandem cum eâ Abrahami fuiſſe. Et quidem per *Religionem Abrahami*, Perſæ nihil aliud volunt quàm *Religionem quæ (rejectâ interpolatione Sabaiticâ primâ) ſolius unici Dei veri cultum docet, omnes falſas Religiones repudiando*, eam ſcil. quam profeſſus eſt Abraham, quam ſanè Religionem primò intemeratam & incorruptam tenuerunt Perſæ; qui, quamvis ſupradictas ſuæ Religioni Additiones fecerint, antiquum tamen ejuſdem Titulum retinent, eam à potiore parte denominantes, & fundamentalia ejuſdem Principia ad hunc uſque diem

† Quod eſt tertium.

continuantes; non autem, ut Arabes & reliquæ Gentes, eam in Idololatriam vertentes; nec ut *Durzii* & *Calbii* † & reliquæ *Curdorum* Gentes Sabaiticæ in *Libano* & *Gordiæâ* hodiè existentes, qui Deum ipsum planè deseruerunt, Diabolum ejus loco amplectentes.

Cùm itaque Abraham (post suos Protoparentes *Shem* & *Elam,*) semper meritò habitus fuerit *omnium Fidelium* Pater, & in veri Dei cultu Antistes totius Orbis celeberrimus, non est mirum si pleræque sanioris mentis gentes quæ aliquid de eo inaudiverunt, ejus Pratrocinium sibi quæsiverint; ipsum ut suæ Fidei & Religionis Patronum adsciscentes, & res suas ab ejus Institutis arcessere satagentes. Quia igitur Persæ Abrahamum suæ Religionis primò reformatæ Autorem statuunt, illámque ei acceptam referunt, priusquàm Religionem Persicam ulteriùs prosequamur, fortassis operæ pretium futurum sit, nec Lectori ingratum videatur, pauca de Abrahami temporibus præmittere, & deinde quænam qualisque reverà ejus Religio fuerit disquirere.

Et sanè Judæi & Orientales omnes statuunt Abrahamum fuisse tempore *Nimrodi*, qui à profanis Scriptoribus vocatur *Ninus*. Et quidem certum est נמרוד *Nimrod* fuisse *vituperii* Nomen, postliminiò (ut in S. Scripturâ sæpè fit) ab aliis impositum, *Rebellem* contra Deum & *Contumacem* notans: quod itaque ab inimicis, non autem à suis, impositum quisque credat.

Illius Pater fuit כוש *Cûsh*, cujus Sedes fuit in Tractu *Babylonico*, unde ejus posteri (cùm *Chaldæa* tunc esset nimis angusta,) trajecerunt in vicinam Arabiam, ibique Sedem suam fixerunt. Et hinc est, quòd quæ postea *Arabia* dicta est ab يعرب *yaarab filio Joktan* (qui etiam eam regionem inhabitavit, & ut Dominus eam possedit,) priùs dicta fuerat *Terra Cûsh*, & deinde *Terra Havila*. Inde Mosis uxor, *Arabissa* ex *Midian*, vocata est כושית *Cushith*, seu *Cushissa*: & *Tirhaca* fuit *Arabiæ felicis* Rex, non *Æthiopiæ*: nec *Cush* ullibi *Æthiopiam* notat in totis S. Bibliis, sed potius, vel *Babyloniæ* territorium, vel *Arabiam*. Nam *Cushæi* ex dicto Territorio in vicinam *Nabathæam* & نجد *Negjd* trajicientes & transplantati, effecerunt ut Arabia sæpè vocaretur *Cûsh*, (præsertim ea pars Chaldææ adjacens,) quamvis aliam Arabiæ partem eodem tempore inhabitaverit dictus Arabum Protoparens *Yaarab*: nam Arabia non semper fuit unius possessoris. Unde 2 *Chron*. XXI. 16, memorantur *Arabes habitantes juxta Cushæos*, scil. Arabes interiorem Arabiæ partem inhabitantes, haud procul à *Naba-*

† Vid. Append. No. I.

thæâ

thæâ & *Negjd*, quæ tunc *Cushæa* dicta, in viciniâ veteris *Cushææ*, seu Territorii Babylonici. Adeò ut Arabia, partim à *Cushæis*, & partim ab Arabibus filiis *Yaarab* occupata fuit: unde factum est, ut eadem Regio aliquando *Cûsh*, & aliquando *Arabia* vocetur, cùm nomine *Cûsh* semper *Arabia*, vel aliqua ejus pars intelligatur. Unde *Topaz τῆς Cush*, est Topaz *Arabiæ*, non autem *Æthiopiæ*, quæ, dicente D. *Ludolpho*, nullas producit gemmas, ut à Sacerdote suo *Æthiope* edoctus fuit; quod etiam Mercatores nostri verum esse nôrunt, Nam Patriarcha *Cûsh* fuit tantùm unus, non autem ejusdem nominis duo, ut quidem imaginantur, propterea quòd in Versione Græcâ *Cûsh* vertatur *Æthiopia*; inde fingentes quòd opportuerit fuisse alium *Cûsh* qui Æthiopum Pater: sed eorum Pater reverà fuit פוט *Phût*, unde *Ezek.* XXVII. *Phûtim*, Λίβυες. Quia verò *Cushitæ* erant *subnigri*, & *Æthiopes* etiam erant *Nigritæ*, inde fit ut *Cûsh* in *Græco* exponatur Αἰθίοψ & Αἰθιοπία, eodem modo quo Æthiopes *Garamæ*, seu *Garamantes*, à quibusdam impropriè vocabantur *Indi*, quia utrique eorum erant ejusdem coloris: ut, *ultra Garamantas & Indos protulit imperium*. Talia autem, vulgari quidem loquendi modo, impropriè & catachresticè sic dicuntur. Ex dictis constat quòd *Cush* semper in S. Bibliis sit *Arabia*: unde emendanda in hac parte *Versio Anglicana*, & pro *Ebed-mélech Æthiope*, reponendum *Ebed-melech Arabs*, seu *Cushita*, rem in medio relinquendo.

At Christo citeriores *Syri*, ignorando quòd *Phût* fuit Pater Æthiopum, atque Veteris Testamenti Versione Græcâ seducti, subinde accipiunt ܟܘܫ *Cûsh* pro *Æthiopia*: unde vice versâ *Act.* VIII. 27, pro *Æthiops*, Versio Syr. legit ܟܘܫܝ *Cûshi*, seu *Cushita*. Atque (quod eodem recidit) ibidem *Saadiæ* Versio Arabica legit *Vir Habashiæ*: at Versionis *Æthiopicæ* autor, ex Græco Textu, retinet Nomen ኢትዮጵያ *Etiopia*, ignorando, aut reticendo, verum & antiquissimum Æthiopum Nomen *Phût*. Judæi etiam (*Hellenistæ* olim) à Græcâ Versione seducti & delusi, fuerunt in eodem errore: & inter alios, *Abr. Peritsol* ait, כוש הוא איטיופיאה *Cûsh est Æthiopia*. Et apud alios Judæos כושי *Cûshi* est *Æthiopicum*, seu nigrum quidvis. Et sanè miror Doctissimum *Buxtorfium* eos in hac opinione secutum fuisse. Omnes autem ab eodem erroris fonte hauserunt.

Et quidem Patriarchæ *Cûsh* primaria Sedes fuit in terrâ *Shin'ar*, in territorio *Babylonico*; quam quidem regionem ego voco *Cushæam antiquissimam*, quæ eadem posteà vocata fuit *Chaldæa*. Cúmque Hebræorum *Shin* in Dialecto Babylonicâ soleret mutari in *Thau*, is qui Hebræis

Hebræis *Cûsh*, Babyloniis dictus est *Cûth*; eodem modo quo pro שלש dicitur תלת, cum ejusmodi aliis appellativis omnibus. Sic proprium אתור *Attûr*, quia est nomen omnibus notissimum, nec ullum periculum confundendi aut obscurandi illud, ut esset in Appellativis; cùm aliàs in Versionibus Biblicis *Paraphrastæ* Chaldaici non servârint dictam regulam in Propriis, neque in *Shibbôleth*, ne viderentur planè pervertisse eorundem sonos; ideóque in Bibliis tam Heb. quàm Chald. legitur כוש *Cush:* sed in Appellativis illam regulam semper observant dicti Paraphrastæ. Hoc dicimus tantùm de Paraphrastis Biblicis: sed res aliter se habuit apud illarum regionum vetustissimos incolas ante S. Biblia, qui etiam posteà, nec Bibliorum nec Paraphrasium rationem habuerunt, sed omnes secundùm linguæ suæ dialectum, per *Thau* semper scripserunt & in communi sermone pronuntiârunt, tam in Propriis, quàm in Appellativis.

His præmissis, nemo (ut spero) mirabitur si magna illa in territorio Babylonico Urbs, quæ hujus Patriarchæ sedes, ab eo denominata fuerit כותה *Cûth*, seu כותא *Cûtha*, quæ (ut videtur) ab *Abu Mohammed* in suâ Universali Historiâ *Arabicè* conscriptâ, vocatur etiam كوثا *Cûtha*, quæ ab eo recensetur tanquam juxta Babelem in Provinciâ *Erech*, seu *Erâk* sita. Quia verò datur duplex *Erâc*, scil. *Erâc* in *Persiâ*, & *Erâc* in *Babyloniâ*, falluntur quidam (inter quos *Flavius Josephus*,) ponentes istam *Cûtham* in *Erâc* Persidis, quæ reverà est, aut erat in *Erâc* Babyloniæ. Hinc erant homines *Cûth* qui colebant *Nergal*, quod erat Idolum Babyloniorum. Nam à *Cûtha* & *Babel* translati fuerunt homines Idololatrici in *Samariam:* unde (propter mixtum cultum) odium fuit inter *hos* & *Judæos*, qui ideò improperii causâ & per abusum, omnes *Samaritanos* vocabant *Cuthæos*; affirmantes, *Quòd nemo deberet respondere Amen, post Cuthæum benè precantem.* Et vicissim Samaritani *Sichemenses*, ad nos aliquando scribentes Epistolas, rogitârunt ut non mitteremus Responsum per *Judæum*, quia oderunt Judæos. *Elias* in *Tishbi* ait, *quòd Rabbini Samaritanos vocant* כותיים *Cuthæos, quia multi ex eis tales erant.* Ideóque cùm à Cl. *Buxtorfio* כותה *Cûth* exponitur *Samaria*, & כותי *Cuthi Samaritanus*, id intelligendum est secundùm sententiam Judæorum, & non aliter. Nam aliàs כותי *Cûthi* reverà esset *Babylonicus*, seu *Cuthensis* in territorio Babylonico.

De *Cûtha* in *Erâc-Arabum*, seu Tractu Babylonico, ubi antiquissima *Cuthæa*, *Saphioddîn* in Lexico Geographico Arabico (si rectè capio vitiosam scripturam) docet, *Quòd* كوثي *Cûtha fuit nomen quatuor*

tuor Fluviorum; *atque etiam trium Locorum in pagis τῆς Erâc in territorio Babylonico, quibus olim combustis, producta fuerunt alia: & quòd Cûtba sit quoque in Mecca Domicilium τῶν Beni Abdoddâr.* In fine hujus Capitis videas plura quæ addit *Saphioddîn* eodem loco. Ne autem videar gratis dixisse quòd *Cûsh* sit *Cûth*, & quòd is Sedem habuit in Tractu Babylonico, de eâdem re fidem facit *Tábari* Persa in Capite de *morte Saræ*, كوش واين كوثي ملك بود از اقليم بابل و بعراق اندر بود وبدان كه اين كوثي رودست كه همي رود واين رود كنده است وآن ملك را بدان باز خوانند *Cûsh (is est Cûtba) fuit Rex territorii Babel, & residebat in Erâc. Scias quoque quòd iste Cûtba sit Fluvius qui fluit, quem iste fodiebat; ideóque istam Regem ab eo denominârunt.* Ego autem vice versâ, potiùs vellem Flumen à Rege ejúsque Urbe denominatum fuisse. Est fortè idem illud quod à Chaldæis nuncupatum fuit נהר מלכא *Flumen Regis*, quod ab Orientalibus tribuitur Nimrodo *Cûshi* filio. Cúmque jam (ut supra diximus,) hujus Patriarchæ Sedes fuit in Babyloniâ, aliqui ejus filii, aut nepotes, concesserunt in vicinam Arabiam, quæ ideò dicta fuit *Terra Cûsh*; (ut supra diximus,) sc. terra filiorum & posterorum ejus. Sed eæ, quas ibi condiderunt, urbes, temporis diuturnitate ferè obliteratæ & deletæ sunt, & rara vestigia, nisi quòd (ut supra dictum) *Cûtba* sit Domicilium in Mecca, & in Arabiâ felice sit urbs dicta كوث *Cûth*, & ibidem sit etiam urbs ab ejus filio dicta سبا *Saba*, quæ in Persico Commentario ad Tabulas *Ilchanicas* ponitur Synonyma τῇ Μαριάβᾳ Ptolemæi, سبا مارب عح ٠ يد ٠ اليمن *Saba est Marab, Long.* 78°.0': *Lat.* 14°.0', *in Al Yaman.* Cúmque *Cûsh* primò Sedem habuit in Babyloniâ, & tot ejus nominis monumenta ibi extent, nec legatur quòd inde exiverit, concludendum est eum ibidem ad vitæ finem regnâsse.

Dictus *Cûsh*, propter pietatem & benignitatem & mansuetudinem & Sanctitatem, *Beli* nomine decoratus fuit, quasi Deum quendam inter se habuissent in terris: quem itaque (ut refert *Chronici Alexandrini* Autor p. 87. *Persæ in numerum Deorum retulerunt.* Fallitur autem dictus Autor ponendo *Picum esse Beli patrem, & Belum super Assyrios regnâsse tantùm duos annos.* Iste itaque tam pius & mansuetus justúsque Imperator, non in omnes alios exorbitando & sæviendo Imperium dilatâsse, & multò minùs novum fundâsse, à peritioribus creditur; prout fecit ejus Successor *Potens hominum venator*. *Cûsh* autem, seu *Belus*, intra Babyloniæ limites se continuit, ibique Imperium exercuit,

&

& multa sui vestigia (ut dictum) ibidem reliquit. Neque filius ejus & Successor *Ninus*, vivente adhuc Patre, (initio Imperii sui) videtur è Babyloniâ exivisse; cùm ex Textu Biblico constet, *Initium regni ejus fuisse in Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ubi, decedente Patre, primò regnavit.

Græci itaque rectè statuunt *Assyriorum* Imperium fundatum à *Nino*: &, si is fuit *Nimrod*, tum eò meliùs cum aliâ veritate Historicâ conciliabitur *Orientalium* Historia Abrahami. Nam *Eusebius* in suâ Chronologiâ ponit Abrahamum tempore Nini, qui vocabatur נין *Nín*, seu *Filius* Beli: & additâ terminatione Græcâ, dictus est Νῖνος. Iste non tantùm Imperium ampliavit, sed & novum quæsivit & fundavit. Cùm enim initium regni ejus fuerit *Erech & Babel in terrâ Shin'ar*, ille (id dilatare gestiens) è terrâ illâ egressus est in *Ashur*, & ibi ædificavit tam alias Urbes maximas, quàm etiam *Nineven*, aliàs ab eo denominatam *Ninum*. Sic Hieronymus in Isaiam, *Ninus — apud Assyrios Ninum sui Nominis condidit urbem.*

Heic autem oritur Quæstio de sensu loci *Gen*. X. 11, ubi legitur, מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר וַיִּבֶן נִינְוֵה *E terrâ illâ egressus est Ashur, & ædificavit Nineven.* Sunt qui hunc locum intelligunt de egressione τȣ̃ *Ashur*, alii de egressione τȣ̃ *Nimrod*. Qui dictum locum accipiunt de egressione τȣ̃ *Nimrod* in Assyriam, legunt quasi cum *He* locali, *Assyriam versus*, vel *in Assyriam exivit Nimrod*: quo casu pro אשור *Ashur*, legendum est אשורה, vel אשור' *Ashurà*, ubi Apex, abbreviationis Nota, supra *Resh* (cùm sit exile quiddam,) censetur à Scribis omissus, uti & aliquando factum est in aliis locis Biblicis. Hujus interpretationis sequaces sunt tam alii quàm *Junius* & *Tremellius*, & *Jonathan ben Uzziel*, qui legit, *E terrâ illâ egressus Nimrod regnavit in Assyriâ, quia noluit assentire ædificatoribus Turris, nec cum eis consentire: ideóque Deus eum prosperavit; & loco 4 urbium quas reliquit, ei dedit 4 alias urbes, sc. Niniven, & Resen, & Rehoboth, & Calach.* Sed non obstante Paraphrastæ excursione, meritò dubitandum est an *Nimrod* tunc natus fuerat, cùm Turris extructionem aggrederentur. Ideóque cessante illâ ratione, *Nimrod* exivit in Assyriam ad ampliandum Imperium, cùm esset magnus & potens *Hominum Venator coram Deo*, i. e. Venator maximus. Et talis videtur esse verus dicti loci sensus, de Nimrodi egressione in Assyriam. Iste enim locus non potest intelligi de egressione τȣ̃ Ashur, cùm is tunc non esset recensitus, quia Historiæ Ordo ad eum nondum venerat: is enim postcà venit inter filios *Shemi* suo loco, non autem inter filios *Cúsh*, de quorum numero non

non fuit. Quamvis autem ex Sacro textu non colligitur, omninò ſupponendum videtur, quòd Aſhur antehac è Chaldeâ egreſſus fuerat in regionem ab eo poſtea dictam Aſſyriam, ibique habitârat, dando nomen ei regioni. Si enim quæritur unde illa regio dicta eſt Aſhur, non poteſt alia aſſignari ratio, quàm quòd ibi habitavit Aſhur qui eidem regioni nomen dedit.[1] Nam cùm omnes ex Arcâ exeuntes conveniſſent in Campo *Shin'ar*, neceſſe fuit, ut paucis annis plurimi rurſus inde exirent; quia creſcentibus familiis, impoſſibile fuit ut omnes diu ibi ſimul conſiſterent & cohabitarent; præterquàm quòd Dei judicio & decreto diſpergendi erant. Ideóque inter alios exivit *Aſhur*. Priùs autem quàm exiret, videtur fundâſſe, vel *Ur*, vel præcipuam aliquam Urbem in Chaldæâ, uti colligimus ex *Eſaiæ* XXIII. 13, *En terram Chaldæorum! iſte populus non fuit: Aſhur fundavit eam pro ſiticuloſis.* Nempe non fundavit ſolum populum, ſed fundavit urbem, cùm fundandi notio ſic potiùs intelligenda ſit. Quin & fundârit quoque populum: nam ſi extruxit urbem, proculdubio id fuit pro familiâ ſuâ, ibique reliquit aliquos de ſuis, qui talis urbis fuerunt primi incolæ, quamvis ab aliis invaderentur poſteá. Sed quamvis *Aſhur* fundavit eam, illum tamen exegit *Nimrod*, quippe qui, poſt patrem, fuit primus Chaldææ Rex qui primò ſolus regnavit *in Erech & Babel*, &c. à cujus perſecutionibus fugiſſe videtur *Aſhur*, Deo ejus egreſſionem partim per hunc modum efficiente. Sed nec ibi in Aſſyriâ tutus fuit, quin alter illum ibi etiam aſſequeretur, & illam ejus terram poſſideret, quæ ideò poſteà dicta eſt *Terra Nimrod:* ſic *Micah* V. 6, *Gladio vaſtabunt Aſſyriam, terram Nimrod.* Cùm itaque *Aſſyria* primò denominata fuit ab *Aſhur*, & dicta eſt *Terra Aſhur*, non eſt dubitandum quin *Aſhur* è Chaldæa exiens dedit Nomen *Aſſyriæ*, & fortè Urbis ejuſdem primariæ Fundator fuit, quæ probabiliter dicta fuit *Aſhur*, à Conditore. De facto etiam conſtat quòd *Ninus*, ſeu *Nimrod*, poſteà etiam è Chaldeâ exiens, graſſatus eſt in *Aſſyriâ*, occupando primariam illam urbem, & eandem augendo; quæ ideò, ut Imperii Sedes, à Victore appellata eſt נין *Nin*, ſeu Νίνος, quæ à Propheta *Jonah* ſtylo Biblico vocatur נינוה *Nineve*, pro נין־נוה *Nin-neve*, i. e. *Nini habitatio:* Unde meritò (ut ſuprà) *Aſſyria* poſteà dicta eſt *Terra Nimrod.*

Quòd itaque Nimrod, priuſquam ex Chaldæâ egrederetur in Aſſyriam, primò regnavit in Erech & Babel, ex ſacra Hiſtoriâ conſtat: & *Arabum* Hiſtoriæ etiam idem aſſerunt, eum ſcil. regnâſſe in السواد *Al Sowâd*, i. e. *Nigrâ-regione:* ſic *Abu Mohammed Muſtapha* refert,

[1] Sic *Cedrenus* pag. 16. Ἀσσοὺς ἀφ' οὗ Ἀσσύριοι.

وتطاولت مدة نمرود بالسواد اربعماية سنة ثم تولي السواد بعده رجل من نسله يقال له نبط بن قعود ماية سنة *Duravit Nimrodi tempus in AlSowâd* 400 *annos: & tum post eum* τῷ *AlSowâd præfectus fuit de sobole ejus vir cui Nomen fuit Nabat filius Köûd per* 100 *annos*. Sic ille. Et hinc est quòd Chaldæa aliàs vocetur *Nabathæa:* ejusmodi enim Nominibus ab eis vocatur *Irâk*, seu territorium Babylonicum. At dictum est *Sowâd*, quia *Scenitæ Arabes* ibi passim degunt in Tentoriis *nigris*, ex quibus eorum oppida apparent nigra; eodem modo quo reliqui Arabes habitabant in אהלי קדר *tentoriis nigredinis:* talia enim amabant. Fluvius Regius, Euphratis ramus, (juxta quem habitabant Judæi) ducens ad Paludes & ad *AlSowâd*, illam regionem secans & *Irâcæ* pagas interfluens, in Epist. *Baruchi* cap. 5, vocatur نهر سود *Fluvius Soud*, seu fluvius *nigræ* regionis & *nigrorum* oppidorum. Non ignoro quòd apud Syros ܣܘܕ *Sowd* exponitur *Samarcand:* sed hoc propriè est سغد *Sogd*, nomen fluvii & regionis in quâ est *Samarcand*.

At postquam *Gen.* X. enumerati sunt filii τῦ *Cûsh*, deinde seorsim additur, *Et Cûsh genuit Nimrod*, quippe cujus Historia esset notabilior, & magis particulariter recenseri mereretur. Is enim non tantùm Assyriam, sed (ut videtur) *Mediam* & *Persiam* & *Bactriam* usque ad *Indos* sibi subjugavit, ibique propagavit Imperium. Nam *Diodorus Siculus* fidem facit, *quòd à Nino tunc in bello devictus est* Ὀξυάρτης *Bactrianorum Rex*; sc. is qui ab aliis Autoribus perperam dictus est Ζωροάστρης.[1]

Nomen Ὀξυάρτης in Mediâ & Persiâ & Bactriâ & omnibus Regionibus ubi Lingua *Persica* obtinet, fuit plurium etiam Regum Nomen, seu Epithetum commune, aliàs apud Græcos itidem corruptè scriptum Ὀξυάρης, à quo demptâ terminatione της, seu ης, manet Ὀξυάρ *Ocsuár*. Sed cùm vetustissimis illis temporibus, Lingua *Græca* multùm æstimata fuerit, (ut ex multis instantiis colligere liceat,) Persicorum Nominum propriorum formæ sæpiùs ex illâ linguâ peti solebant; ut in *Isaiâ*, id quod Punctatores legunt כורש *Coresh*, rescribendum est כורש Κῦρος: ut & in *Estherâ* id quod legitur דריוש *Darjávesh*, rescribendum est דריוש Δαρεῖος, quæ à Punctatoribus non fuerunt percepta. Sic cùm apud veteres Judæos esset Nomen Persicum אחשור Ὀξυὰρ, seu *Acsuàr*, (& apud recentiores אורשור Ὀρξυὰρ,)

1 Vid. Append. No. II.

subinde

ſubinde addendo terminationem Græcam, legebatur, ut apud profanos Autores, אחשורוש οξυάρης, vel οξυάρος, vel *Acſuaros*, ſeu ut apud Biblicos Ασσύηρος: ſed Punctatores id non percipientes, præſcripſerunt legendum *Abaſh-véroſh*, ſeu *Achaſh-veroſh*, pro eo quod melius eſſet *Achſuáres*, ſeu *Achſuéros*; & abjectâ rurſus terminatione, οξυὰρ, ſeu οξυήρ. Et ſanè mirum eſt per quot corruptionis gradus hoc Nomen tranſiverit, dum corruptio unius eſt generatio multorum: nam Arabes conſtanter in Libris ſuis id Nomen ſcribunt per *Ze*, & legunt ازدشير *Azdeſhîr*, (unde & Judæi aliquando habent in Libris ſuis אשרשיר *Aſdeſhîr*,) pro eo quòd à Perſis aliter ſemper rectè ſcribitur اردشير *Ardeſhîr*, ſeu *Ardaſhîr*: unde ab *Agathiâ* & quibuſdam Græcis factæ ſunt adhuc aliæ hujus Nominis formæ, ſcil. Αρταξούρας, Αρταζάρης, & Αρταξίρξης: atqui abjectâ rurſus terminatione Græcâ, reſtat Αρταξὶρ, ſeu *Ardaſhîr*. His addenda eſt alia hujus Nominis corruptio (ut in Libro *Nehemiæ*) ארתחשסתא Αρτα-ξάστης, ſeu *Artab-ſhaſt*, uti (ut in Αρταξὶρ) litera ξ tam formâ quàm ſitu & ſono reſpondet inverſo *Hebraico* ש & *Arabico* ش *ſhîn*; & (ut ex analogiâ liceat conjicere) in aliis originitùs ita ſonuiſſe videtur. At quia Græci, ad inſtar *Ephraimitarum*, non ſonabant *ſh*, ideò pro poſſe ſuo paulò aliter ſonuerunt. Vel fortè talis fuerit *Cadmi* Dialectus qualis erat *Ephraimitica*. Nam Græcarum Literarum originales ſoni colligendi ſunt ex *Phœniceis Cadmeis* à quibus accepti fuêre: ideóque Θ *Theta* (quæ tam Alphabeti ordine, quàm numerali poteſtate, reſpondet *Hebraico* ט & *Arabico* ط & *Samaritico* ▼,) non ſonanda eſt per *Th* conjunctim, ſed ad inſtar dictarum literarum diviſim, *T'heta*. Et hoc modo enucleatum habes corruptiſſimum illud *Oxyartis* Nomen.

Supradictus *Ninus* apud *Euſebium* perhibetur regnâſſe annos 51, (apud *Simſonum* 52,) & ibidem Abraham ponitur in ejus Anno 43, apud *Simſonum* noſtratem in ejus Anno ultimo, quod fortè minùs benè. Nam Doctiſſimus *Scaliger*, in ſuis ad *Euſebium* Notis, planè monſtrat *Euſebium* in multis errâſſe, imò ſpontè & ex induſtriâ, contra *Africanum* & contra Codicum ſuorum (quos ſequi prætendebat) fidem, annorum numerum voluntariè mutâſſe; & particulariter Abrahami Nativitatem 14 aut 15 annos ultra juſtum tempus promoviſſe. Secundùm hunc cenſum, Abraham reverà fuit circa Nini annum triceſimum. Et, ſi ita ſit, tum id quod Orientales dicunt de Abrahami in Ignem projectione per *Nimrodum*, (ut in ſequentibus docebitur,) de Nino intelligendum eſt: quod notandum duxi, ut hæc res ulteriori aliorum peritiorum examini ſubmittatur. Et quidem

dem *AlGjannâbi* Mohammedanus in Chronico ſuo ait, *Quòd Abrahami nativitas fuit in Cûtha in regione Babel in terrâ AlIrâc (ſecundùm ſententiam maximè præferendam,) in tempore Nimrod*, ut poſteà dicetur. Ea autem perſecutio quam Abraham paſſus eſt ſub Nino, ſeu Nimrodo, erat 20 (aut fortè multò pluribus) annis ante Abrahami pugnam cum 4 Regibus, quæ fuit aliquot annis poſtquam veniſſet in terram Canaan. Et ut ſemper eſſent memores iſtius contentionis Abrahami cum Nimrodo, inter *Mohammedanorum* Præcepta ad ſuos, jubetur, ut mites & pii ſint ſicut Abraham erat contendendo cum *Nimrod*, ut *Turcicè* legitur, نمرود اوله ابراهيم اول ابراهيم رنجور اولمغل حكيم اولغل *Nimrod ne eſto, ſed Abraham eſto: Abraham oppreſſus ne eſto, ſed Sapiens eſto.* Nempe eſto manſuetus ut Abraham, non rebellis in Deum & violentus in homines ut erat Nimrod; quod dictum eſt, ut contraria inter ſe comparata magis eluceſcant, ex iſtorum contemporaneorum collatione.

Ut autem aliquantulum proſequamur Succeſſionem, in *Chronico Alexandrino* p. 89 legitur, *Nino ſucceſſit Thurras, cui Zames Pater Rheæ frater,* [1] *Martis nomen indidit, à Planetâ:* ᾧ τινι Ἄρεϊ ἀνέστησαν πρώτην τὴν στήλην οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ὡς Θεὸν προσεκύνουν αὐτόν. [2] Fortaſſis *Martis* nomine innuatur alius Succeſſor Ἄρειος, de quo mox dicetur. Secundùm *Euſebium* & alios, ſub matris ſuæ *Semiramidis* regentiâ, *Nini* filius & Succeſſor is fuit qui Euſebio dicitur Ζάμης Νινύας, *Africano* Νινύας Ζάμης. Horum nominum Notatitionem rectè ſtatuere, eſt perquam difficile. Si tamen conjecturæ locus ſit, fortè Νινύας ſec. aliam pronuntiationem ſit נינוה Νινύη, ſeu nomen urbis in quâ habitavit. Niſi velis Νινύας factum fuiſſe ex Νιν-υιος *Nini filius*, ſicut reverà fuit. Altera nominis pars Ζάμης eſt adhuc magis peregrinum; niſi fortè ſit pro Ζαύης: nam زو *Zav* inter *antiquiſſimorum* Regum in illis partibus Nomina occurrit. Vel aliàs زاب *Zâb* quod vulgus ſonat *Zâv*, eſt *Lycus*, ſcil. nomen duorum Fluminum Aſſyriæ, à quibus fortaſſis denominatus fuerit. Sed poſt hæc omnia, aliàs fortè denominatus fuerit à زم *Zàm* urbe Meſopotamiæ tunc ſub Nino, eodem modo quo alii Regum filii, illis temporibus, nominati fuêre ab urbibus in quibus nati ſunt, ut *Narſes* à *Nars*, ſeu *Ners*, & *Vologeſes* à *Vologeſiâ*, & *Pacorus* à *Pacoriâ* Babyloniæ urbibus in quibus hyemem tranſigebant Perſarum & Parthorum Reges, & ibi Reginæ puerperium egerunt.

1 Sic *Cedrenus* pag. 16.
2 Βαὰλ ὀνομάζοντες, ὃ ἑρμηνεύεται Ἄρης πολέμων θεός. *Cedren.*

Qualia-

Qualiacunque verò fuerint hæc nomina, iste Rex, ratione temporis, debet esse ille qui aliàs in Libro Geneseως vocatur אמרפל *Amraphèl Rex Shin'ar*, quocum pugnavit Abraham: fuit inquam Rex τῆς *Shin'ar*, non quidem in *Chaldeâ*, seu *Babyloniâ* quæ nimis distabat ab Abrahamo, sed τῆς *Shin'ar* in *Mesopotamiâ*, quæ (magna urbs ad radicem montis 3 diebus à *Mausil*,) hodiè *Arabicè* scribitur سنجار *Singjâr*, *Ptolemæo Singara*. Is inquam est cum quo bellum gessit Abraham, quod *Eusebii* Chronologiam in hac parte justificare videtur. Illo autem tempore, Assyria à Nino ejúsve Successore abrepta, & ad Persas, seu Medos translata apparet; cum eodem tempore quo Abraham dicto Bello interfuit, omnes vicini Reges confœderati fuêre cum Rege *Elam*, cujus nomen *Chedorlaomer*, ei parentes & subservientes. Cum itaque *Chedorlaomer* Persiæ & Assyriæ & vicinorum regnorum (quæ anteà sub Nino fuerant,) esset Monarcha, & duo Monarchæ in eodem loco consistere non possent, satis planum est quòd, vel Ninus exclusus fuit ex Assyriâ & in Chaldæam, unde primò venerat, retrusus, vel saltem quòd idem factum fuit ejus Relictæ *Semiramidi*, filii minorennis Rectrici; quæ ideò ex Assyriâ exclusa, in solâ Babyloniæ regione floruit, & inter alia magnalia *Babelem* mœniis cinxit.[1] Cùm inquam tam potens Rex Persicus præfuerit regioni *Elam*, quæ Assyriæ ad ortum confinis est, tunc certè Monarchia ab Assyriis cessavit, & ab eis planè ablata, ad *Elamitas* translata est. Nam ut nullum violentum est perpetuum, sic Ninus obiens, *Ninyam* filium minorennem & impuberem reliquit; à quo itaque & à matre, malè partæ & injustæ iniquissimi Patris Acquisitiones ablatæ sunt, eâdem vi abreptæ quâ ipse ab iis rapuerat. Eidem bello etiam interfuit, Rex *Ellasar*, *Arioc*, qui est Eusebii Ἄρειος, q. d. *Martius*, seu *Martialis* ac bellicosus vir; de quo Nomine, seu Titulo gloriari solebant. Et hæc fortè sit verior Chaldaici Nominis scriptura, cùm אריוך *Areioc* (quantum scimus) nihil significet: sed *Martis* notatio apud eos fuit celebris, ut in seqq. fusiùs dicetur.[2]

1 Ea Regina, ut obiter moneam, videtur orta ex Persiâ (tunc sub mariti sui ditione) ab ejusdem nominis urbe سميرم *Semîram*, quæ hodie parva est, inter *Ispahân* & *Shirâz*. Et cùm *Abulpheda* fuit *Syro-Arabs*, is in illo nomine (ut & in paucis quibusdam aliis *Persicis* & *Tataricis*) errat, præscribendo ut legatur Arabum more *Somairam*, quod (illius veniâ) fieri non potest de *Persicâ* urbe, nec datur talis lectionis exemplum in quovis alio nomine *Persico* per totam Persiam. In Globo *Cæsiano* alio situ malè legitur *Samireni* (pro *Samîrem*) in *Adilbegia* ad Long. 83°, Lat. 37°.

2 Vide ea quæ suprà notavimus de Nini Successore, ex Chronico Alexandrino.

Deinde

Deinde oritur Quæſtio de primâ Abrahami Religione, an ſcil. ille ſemper fuerit veræ & orthodoxæ Religionis Cultor; vel annon priùs Idololatra, & poſteà per Dei gratiam & cordis illuminationem converſus? Ut itaque hæc Quæſtio ritè ſolvatur, præmittendum eſt, Abrahamum prognatum fuiſſe à *Shem*, (qui tunc adhuc in vivis,) qui proculdubiò veram Religionem tenuit: nam (ut ſupradictum) is eſt qui alio decoratus Titulo audit *Malchiſédek*, qui in occurſum venit Abrahamo cum *pane* & *vino*, eique *benedixit* poſt dictam pugnam; eique, ut ſummo Dei *Sacerdoti*, ſpoliorum *Decimas* ſolvebat Abraham.

Deinde *Shemi* filius fuit *Arpácſhâd*; qui genuit *Shêlach*, cujus filius fuit *Eber*, qui genuit *Pélegh* & *Joktan*. Et *Pélegh* genuit *Rëû*, cujus filius fuit *Serûgh*. Iſte genuit *Nachor*, cujus filius fuit *Terach*, qui Pater *Abrahami*. Et quidem Abraham à Cananitis (quamprimùm eum viderent,) dictus eſt עברי *Ibri*, ſeu *Ivri*, i. e. *Ibræus*, ſeu ut vulgò effertur, *Hebræus*. Aliqui (propter Nominis conſonantiam,) eum ſic dictum volunt ab *Eber*, quaſi is fuerit reliquis Patriarchis notabilior propter ejus in verâ fide firmitatem; quod idem etiam de poſteris ejus inſinuare volunt, hæc colligentes ex loco de *Shem*, qui *pater omnium filiorum Eber*.

At cur iſtius Libri Scriptor anticiparet mentionem Patriarchæ *Eber* antequam Hiſtoriæ ordo ad eum duceret, nulla ſanè ratio (quatenus vidi) datur, præter illam de pietate *Eberi*: quæ cùm æquè vera ſit de aliis Patriarchis, non erat cauſa cur ille, tanquam egregius, diſtinctè memoretur extra ordinem ſuum. Cùm enim *Gen.* Cap. X. agatur de Sedibus Gentium, eorúmque per terram diſperſione, (ubi *Shem* vocatur *Pater omnium Benè Eber*,) ſcopus loci dictam quorundam Interpretationem de *Generatione filiorum Eber* non admittit, ſed planè alium poſcit ſenſum, qui potiùs ſpectet *Habitationes filiorum Eber* eorúmque Sedes per terram. Ideóque huic occaſioni magis accommoda eſt Interpretatio *Salomonis Jarchi* & aliorum, quòd ſc. *Benè Eber* ſint *Filii ultrajecti*, ſeu ulterioris partis fluminis, ſimili ratione & loquendi formulâ quâ populi *Orientales* vocantur בני קדם *Bnè Kédem*, *filii Orientis*. Dicta autem vocis *Eber* mentio & ſignificatio, ad hoc non ſufficit, quippe quæ ſit nimis arcta & reſtricta, poſſitque reſpicere ſolos *illos* Shemi filios qui *ultra Euphratem* & *Tigrim* in Meſopotamiâ & Elymaide tunc degentes ſeniores, qui pauciores; omittendo reliquos *citra* Euphratem in *Arabiâ* degentes, qui numero erant plures. Igitur quærenda eſt alia magis ſufficiens Interpretatio

terpretatio quæ complectatur omnes *Benè Eber*, *filios oræ*, ſcil. Shemi filios & nepotes qui vixerunt, partim citra Euphratem, & partim ultra Euphratem & Tigrim, quia ille certè fuit Pater omnium tam *ulteriorum* quàm *citeriorum* qui juxta illa flumina habitarunt. In hunc finem perpendendum eſt, quòd quamvis vocula *Eber*, plerumque notet *trans*, ſeu *ulteriorem partem*, aliquando tamen notat *citra*, ſeu *citeriorem partem*, atque etiam *juxta*, ſeu *ad tranſitum* in utrâvis parte. Sic *Deut*. I. 1, & III. 8, phraſis illa בעבר הירדן *in tranſitu Jordanis*, ſeu *ad tranſitum*, vel *juxta Jordanem* indefinitè, reſpectu *Palæſtinæ*, erat *ultra Jordanem*, at reſpectu Sacri Scribæ qui loquebatur in *Deſerto* Arabiæ, erat *citra Jordanem*, prout rectè ibidem ſe habet *Anglica* Verſio. Et hoc magis clarè elucet per ortum Solis ex *Joſ*. I. 14, 15, ubi, dum eſſent in Deſerto, dictum eſt בעבר הירדן מזרח השמש *citra Jordanem ad ortum Solis*. At 1 *Reg*. IV. 24, *Salomon dominatus eſt in totum* עבר הנהר *latus fluminis*, ſc. in ſolam *citeriorem* partem occidentalem: nam *ultra* Euphratem nunquam dominatus eſt. Sic in Heb. *Gen*. L. 10, 11: at *Anglica* Verſio heic rectè legit beyond. Adeò ut, totâ re benè perpensâ, videatur quòd per *Filios Eber* notentur ii quorum Sedes fuerunt *ad oram*, ſeu *tractum fluminis* in utrovis latere: nam talem ſitum habuerunt Shemi poſteri omnes, ſc. vel in hac parte, vel in alterâ, haud procul à fluminibus illis. Indefinitè ubique legit Verſio *Perſica* درگذاري *in tranſitu*, ſcil. *juxta tranſitum*, vel *ad tranſitum*. Eodem etiam ſenſu uſurpatur eadem vox ܥܒܪ *Evàr*, ſeu ܥܒܪܐ *Evro* apud Syros, ut habet MS Lexicon Syro-Arabicum *Bar-Bahlûl* ܥܒܪ ܕܝܡܐ ساحل البحر *Evro de Jamo eſt littus maris*. Et mox ܥܒܖ̈ܐ الاقطار *Evre ſunt Oræ*, *Tractus* ſeu *latera*. Et rurſus, ܥܒܪ ܕܪܓܠܬܐ ܗܘ ܓܒܐ ܕܪܓܠܬܐ ذلك الجانب *Evar dargélto eſt Latus fluvii*, ſcil. *hoc latus*, ſeu *citra*. Et ſic in *Bibliis* ut ſuprà citato loco *Deut*. I. 1, ܒܥܒܪܐ *Gabriel Sionita* rectè vertit *Cis*: & in Lat. Verſione ad *Targum Jonathan* & *Hieroſol*. in edit. *Lond*. rectè legitur *Citra*: ſic nempe emendavimus: nam in *Pariſienſi* Edit. (quam maxima ex parte ſecuti ſunt *Londinates*,) legebatur *ultra*, ſeu *trans*. Ut itaque meliùs contemplemur Interpretum pugnam, (nam contraria non poſſunt eſſe ſimul vera,) notandum eſt quòd Græcus incurioſè in hoc loco legit πέραν, Vulgatus *trans*, uti etiam legitur in Latinâ Verſione quæ ad Chald. & Samar. & Arab. Et ſic *Deut*. III. 8, *Sionita* incautè legit *trans*: at in hoc loco in Verſione Lat. quæ ad Targ. Jon. rectè legitur *citra*: Arabs autem indefinitè في جانب *in latere*. Et eodem modo

modo ab Interpretibus in diversum itur, 1 *Reg.* IV. 24, ubi Vulgatus legit *trans*, Gr. *πέραν τοῦ ποταμοῦ*: at Syr. & Arab. *cis:* Chald. בכל עבר פרת *in omni loco trans Perâth*, malé: Buxt. meliùs vertit *in omni latere Euphratis.* Mox in eodem Versu בכל מלכי עבר פרת & *omnibus Regibus citra Perâth*, bené. Ibidem Syr. ܒܟܠܗ ܥܒܪܗ ܕܢܗܪܐ *in totâ citeriore parte fluminis*, bis, & quidem rectè. Tanta vis tantúmque pondus est in parvâ hac voculâ, ad cujus verum sensum non satis accuratè attendebant omnes Interpretes Latini.

Cùm itaque *Eber* sit aliquando *citra*, & aliquando *ultra*, quivis Latinus Interpres debuerit diligenter perpendisse utrum horum verus cujusque loci sensus deposceret. Cananitæ (ut videtur) in loco de Abrahamo, tunc accipiebant pro *ultra*, aspicientes eum ut advenam qui ab ulteriori parte Euphratis ad eos veniebat, ut constat ex *Gen.* XIV. 13, *Et venit evasor* (sc. *Cananæus* quidam) & *nuntiavit Abrahamo ha-Ibri*, scil. *Ibræo*, seu *ultrajectino.* Iste nuntius de eo sic loquebatur recepto more, hoc Titulo ab omnibus promptè intellecto. In *Bereshith rabba* Sect. 41. prope finem, dictus *Evasor* perhibetur fuisse *Og* Rex Bashan, qui cupiens uxorem ducere Saram, nuntiavit Abrahamo de Captivitate Nepotis, ut iret ad bellum & ibi interficeretur. Deinde ibidem adduntur de Abraham *Ibræo* (cur sic vocetur) tres sententiæ: 1, (quia ab *Eber pars*, seu *latus*, sit *Ibri* partialis, seu lateralis,) *R. Juda dixit, Totus Mundus fuit ex unâ Eber*, seu *parte*, *& ille fuit ex alterâ Eber*, seu *parte:* sc. ille fuit contra totum Mundum eorúmque Idololatriam, & ii contra ipsum. 2. *R. Nehemia dixit, Quòd ille fuit ex filiis filiorum Eber*, sc. Patriarchæ, q. d. *Eberæus.* 3. *Rabbini nostri dixerunt, Quòd ille fuit ex Eber fluminis,* והוא משיח בלשון עברי & *ipse loquebatur linguâ Ibræâ:* scil. ille fuit ex *Eber*, seu *ultrajecto* fluminis, & loquebatur linguâ *Ibræâ*, seu *ultrajectinâ.*

Heic objiciatur quòd Lingua ultrajectina, seu transfluvialis, nòn fuit generaliter Hebraica, utcunque eam calluerit Abraham in colloquio cum Cananitis: ejus enim Parentes (quatenus scimus,) utebantur linguâ Chaldaicâ, seu *Aramæâ.* Sed cùm Abraham fuit magnus Princeps, illius educatio & cum aliis nationibus conversatio eum duxerit ad cognitionem linguæ Hebrææ. Et prætereà peculiari providentiâ, seu Dei prævisione, factum videtur, ut primitiva lingua apud Patriarchas & in Abrahami familiâ retineretur, etiam inter ipsos Chaldæos, tam ut Abraham posset commodiùs colloqui cum Cananæis, quàm ut continuaretur ea lingua in quâ posteà Biblia Sacra, Dei Oracula, erant exaranda & cum humano genere communicanda. Et quidem si

ſi Lingua Hebræa continuata fuit in totâ lineâ Patriarchali, (quod ex ipſorum filiorum nominibus conſtat, Linguarum diverſitate ſubortâ ex nepotibus, ſeu creſcente familiâ,) tum non erat (ut quidam ſentiunt) peculiare in Ebero eam conſervaſſe, uti nec erat peculiare in Abrahamo eandem intellexiſſe. Sed diſquiſitio noſtra eſt de ſolo Nomine, an ſc. ab hoc, vel ab illo, deſumptum, & quando impoſitum fuerit?

Et ſanè quòd Lingua Hebræa in Abrahami familiâ fuerit, conſtat tam ex ipſius nomine, quàm quia *Nachor* Abrahami frater (*Gen.* XXII. 21, &c.) filiis ſuis in Chaldæâ natis, impoſuit Nomina Hebraicâ; quæ itaque videtur junctim cum *Aramæâ* obtinuiſſe in urbe *Ur* ubi vixit Abrahami familia. Abrahami autem Epitheton *ha-Ibri* à Cananæis impoſitum videbatur propter aliquam diſtinctionem, vel Linguæ, vel Gentis Abrahami. Non autem opus erat ut, quaſi pro diſcriminatione, acciperetur de Lingua Abrahami, cùm illa videatur tunc fuiſſe eadem cum Cananiticâ: nil igitur novi, eâ in parte, nuntiâſſe videbatur ille *Evaſor*. Cùm itaque ea Lingua Cananitis tunc eſſet communis & vernacula, illud Abrahami Epitheton pro aliqua diſcriminatione non ſufficiebat. Nam ſi ante Abrahami adventum, linguæ *Hebrææ* nomen alicubi extitiſſet, tum videretur quaſi denominata ab *Eber* Patriarchâ, quod aliqui volunt, inſinuantes quaſi is fuerit de verâ religione plus quàm alii Patriarchæ eiſque pientior; quamvis alii etiam ex eis eſſent Fideles æquè ac *Eber*, nec de eo ſciatur hodie plus quàm de aliis, præter nudam ejus (ut putant) mentionem, malè fundatam, in illâ phraſi *Benè Eber*. Cùm itaque planum ſit quòd Abraham Gente erat *Tranſeuphratæus*, qui ad Cananitas tranſfretabat, magis probabile videtur quòd eo Epitheto ſignificaverint eum fuiſſe (prout erat) *Ultrafluvialem*, ſeu ab *Eber fluminis*, potiùs quàm de Gente *Eber* Patriarchæ. Et proculdubiò ſubſequentium temporum Iſraelitæ maluerunt Linguam ſuam denominari *Ibri* à Patre ſuo Transfluviali, potiùs quàm ab *Eber* Patriarchâ: & planè noluerunt eam denominari *Cananiticam*, (utpote quæ tunc erat in Canaan,) cùm illis temporibus Canaan eſſet Idololatrica. Longè autem aliter ſe res habuit poſterioribus temporibus, poſtquam Canaan evaſerat orthodoxa, à Fidelibus occupata Iſraelitis: tunc enim non ſine honore memorari ſolebat *Lingua Canaan*, ut *Iſa.* XIX. 18, & alibi.

Noſtram deductionem ab Abraham ha-*Ibri*, confirmat *Heſychius*, Ἑβρεὶ, Ἑβραῖος· καὶ ὁ Ἑβραῖος, περάτης. Et ſic in *Euſebianis*, ubi agitur de tempore Tranſitûs, Ενθα ἔρχεται τῶν Ἑβραίων προσωνυμία· Ἑβραῖοι γὰρ οἱ περάται

 περάται

περάτῃ ἑρμηνεύοντι, διαπεράσαντος Εὐφράτην Ἀβραὰμ, καὶ οὐχ' ὡς οἴονταί τινες, ἀπὸ Ἐβέρ. A Cananæis itaque (ut suprà) Abraham dictus est *Ibri*, seu *Hebræus*, non propter *Eberum* ejúsve linguam, sed q. d. *Ultrajectinus*, seu *Transfluvialis*, quia tanquam Advena ad eos venit ab *Eber*, i. e. *trans* flumen: & ab ipso tunc dicto *Ibri*, posteà denominata est Lingua *Hebræa*. Quæ quidem phrasis hoc benè patitur; ut, *Patres vestri* (inter quos Abraham) *servierunt diis alienis* בעבר הנהר be-Eber ha-Nahar *in ultrajecto fluminis*, i. e. in *Mesopotamiâ*, loco scil. unde ad eos veniebat Abraham. *Saadias* etiam legit في عبر النهر *in Ibri fluminis*, seu ultrajecto fluminis. At sive *Eber* sit Proprium, sive Appellativum, ab utroque denominativa forma est *Ibri*: adeò ut nihil sit in vocis formâ quod in hoc casu juvet, aut controversiam terminet.

Et sanè si rem ulteriùs perpendimus, multò verisimilius est denominationem factam fuisse à propiore, potiùs quàm à remotiore: & quamvis linguæ primitivæ praxis & usus per totam sacram Patriarcharum lineam continuata fuerit, multò probabilius est hujus linguæ denominationem sumptam fuisse à propiore eorum Parente Abraham *Ibri*, seu *Transfluviali*, (cujus memorabilis Transfretationis certè meminisse juvabat,) potiùs quàm à præcedentium generationum 7ma, ab *Ebero*. Prætereà non constat Judæos tantam secum retinere famam *Eberi*: nam si tanti eum æstimâssent, ut nominati fuissent *Hebræi* ab *Eber*, tum proculdubiò seipsos etiam nominâssent *Filios Eberi*, eodem modo quo seipsos nominant *Filios Abrahami*. Cùm autem propior & celebrior (imò celeberrimus) fuerit Abrahamus inter Patriarchas Religionis Antistes, multò probabilius est ab ipso *Ibræo* desumptum fuisse linguæ nomen, potiùs quàm ab alio remotiore & minùs celebri, cùm ab illis temporibus ad hunc usque diem (tacitâ mentione *Eberi*,) gestiant nuncupari *filii Abrahami*, à quo (quamvis degeneres) se descendisse gloriantur, ut Deus promiserat.

Ut autem ulteriùs excutiamus vim vocis, sunt qui volunt quòd אברם העברי *Abram Ibri* sit *Abram transitor*, quia ille reverà pertransivit flumen. Sed is propter unum simplicem Actum, vix potuit frequentativè vocari *Transitor*, transeundi continuatum habitum notando; nisi dictus transeundi Actus fuisset repetitus & frequentatus. Prætereà grammaticalis significatio hunc sensum non feret: tunc enim potiùs legeretur *Oberi*. Nec quidem potest esse, ut Hesychii περάτης videatur huic sensui favere: neque hoc patitur forma vocis עברי *Ibri*, quæ est Adjectiva forma ab *Eber* πέρα, seu πέραν, *trans, quod altero latere,* *ultra-*

ultrajectinum. Et hinc περάτης, non erit *Transfretator*, ut volunt, sed *Ulterior*, *Transfluvialis*, qui olim habitabat ultra fluvium, & inde περάτης, seu *ultrajectinus* dictus. Sic apud Constantinopolitanos, *Galata* audit Πέρα, & ejus incolæ sunt περαῖοι, seu περάται *ultranei*, uti Abraham fuit *ultraneus* Cananæis, qui (ut & posteri ejus) eum tali Epitheto notarunt. Talem situm alibi (unde hujus phrasis usus elucescat,) habuit בית־עברא *Beth-Abara*, seu *locus ultrajecti*, qui expressè exponitur πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *locus ultrajectinus*, seu *ultrajordanensis*. Nempe hæc duo exempla supradictam loquendi formulam illustrant, eamque in communi usu fuisse monstrant.

Non autem est heic prætermittendum, quòd, ad astruendum *Ebero* veræ fidei honorem, & Abrahamum ejusque linguam ab eo denominandum, à quibusdam, probationis, seu illustrationis causâ, adducitur locus qui mihi nihil tale probare nec illustrare videtur. Scil. *Num.* XXIV. 24, וצים *Et naves ab orâ Chittim, & affligent Ashur & affligent Eber, & ipse erit usque in perditionem*, seu *usque dum periens sit*. Heic subaudiendum est Verbum *venient* ab orâ *Chittim*, aliàs sensus est valde imperfectus. Hoc in loco, *Eber* quibusdam habetur Nomen proprium; quamvis aliter dubitari possit annon sit potiùs adverbialiter, seu appellativè sumptum, quod mihi videtur. Nam *Eber*, *contra*, *è regione*, *ultranea*, seu *opposita pars*, aliquando usurpatur sine mentione loci quem respicit & cui opponitur. Sic 1 *Sam.* XXVI. 13, ויעבר דוד העבר *Et transivit David ad Eber*, sc. ad alterum, seu adversum latus, respectu sui, vel respectu loquentis: nam tale quid eo in casu semper subintelligendum. Sic בכל עבר ופנה *in omni latere & angulo*, seu *circumquaque*, ubi subintelligitur quòd in centro sit persona loquens. Et quidem *trans flumen*, sæpe est *trans Euphratem*, aliquando etiam *trans Tigrim*. Targum *Onkelos* hunc locum exponit esse לעבר פרת *ultra Euphratem*, seu transeuphratæam partem: & Targum *Jonathan* eodem sensu habet בני עבר *filios Eber*, i. e. filios ultrajectaneos, seu ultrafluviales. Targum *Hierof.* magis explicite, כל בני עבר נהרא *omnes filios ultrajecti fluminis*, indefinitum relinquens, ut intelligantur, vel *Transf-Euphratæi*, vel *Transf-Tigritani*. Cùm itaque per *Eber* possit intelligi *Regio Transf-Tigritana*, & cùm *Assyria* fuerit in alterâ parte *Tigris* respectu *Arabiæ* ubi Balaam hæc verba enuntiavit, *Eber* commodè sit exegeticum τοῦ *Ashur*; ut sensus sit, *Affligent Assyriam & totum Eber*, seu *transfluvialem regionem*, sc. τὸ πέραν ubi est *Ashur*: nempe eodem sensu quo in plurali formâ *Isa.* VII. 20, narratur per cujus manum, quosnam Deus tanquam novaculâ rasurus

erat, ſcil. בעברי נהר במלך אשור *per ultrajectaneos fluminis*, ſc. *per regem Aſſyriæ*; vel aliàs potiùs in neutro genere, *per ultrajectanea fluminis*, figuratè ſumpto *loco* pro hominibus loci. Et ſanè in dicto *Numerorum* loco, ſive *Meſopotamiam*, ſive *Aſſyriam* intellexeris, interpretatio erit ſat commoda: ſed poſterior horum videtur mihi commodior, quia ibi *Aſhur* & *Eber* non videntur duo diverſa, ſed unum idemque, idque propter ſingulare הוא *ipſe*, ſeu *erit* cum utriſque conſtructum, *Et ipſe in perditionem*, ſeu *& erit in perditionem*.

Si *Eber* ibi aliter accipiatur pro Nomine proprio, nihilominùs alia orientur dubia, ſc. ubi gentium ſitus fuerit *Eber*, & quomodo naves *Europææ* potuerint affligere Gentem *Eber*, atque multò minùs *Aſſyriam*, terram tam longè diſſitam & planè mediterraneam? Verum quidem eſt quòd צים *tſiim* ſignificet *naves*, quippe quæ ſint intus *ſiccæ* in mediis undis: at cur in hoc loco eam ſignificationem habeat, non video, neque eo ſenſu acceptum fuit ab Orientalium Verſionum autoribus, à quibus וצים vel non intellectum, vel pro ſpuriâ & ſuſpectâ lectione habitum; unde nullam *navium* mentionem faciunt. *Tuſæus* in Verſione *Perſicâ* videtur pro וצים legiſſe קצים *ketsîm, aliqui* (ſic nempe accepit, quamvis talis forma pluralis non ſit alibi in uſu,) unde exponit, وجوقي از اهل روم *Et aliqui ex populo Rûm:* vel (quia *gjauk* eſt etiam *caterva*,) ut olim interpretati ſumus, *Et caterva populi Romæ:* nam *aliqui* non potuerunt aliquid facere contra totam Gentem. Sed & quia *Rûm* non tam *veterem Romam* quàm *novam Romam*, ſeu *Conſtantinopolin & Græciam* præcipuè notat, jam vertemus *Aliqui ex Græcis*, vel *Caterva populi Græciæ*. Rabbi *Saadias* pro וצים videtur legiſſe vel רצים *ratsîm, currentes*, vel אצים *atſîm, feſtinantes*, quia exponit in Verſione *Arabica*, الدارمين من فرضة قبرس *ſurripientes ſe è portu Cypri*. Nos autem mallemus vertere *properantes:* quia Participium *darimîna*, eſt à Verbo Arabico درم *dárama*, quod (inquit *Turgjmân Arabs*) eſt Perſicè گام خرد نهادن *paſſus curtos ponere*, vel ut *Phiruzabâdi* exponit, eſt *propinquis*, vel *brevibus & deproperatis paſſibus incedere, prout incedit Erinaceus*; ubi videmus *properantiam* eſſe in ſignificatione. Hocque non poteſt dici de curſu navium, ſed tantùm de inceſſu animali, ad inſtar hominum qui non apertè, ſed clam, abſque ſtrepitu & ſono aliquid ſuſcipere tentant, quaſi ſurripiendo ſe, id autem properanter. Cùm itaque is non meminerit *navium*, ſed tantùm *portûs*, fortè voluerit, quòd cùm homines navibus vecti ad terram appuliſſent, ii terreſtrem expeditionem ſuſceperint, idque properanter. Cur autem tam brevibus paſſibus ſuſci-

ſuſciperent tam longum iter quale eſt à maritimis *Palæſtinæ* ad *Aſſyriam*, equidem non video. Ideóque non exiſtimo multum ponderis eſſe in ſtricto verborum ejus ſenſu, cùm fortè *Saadias* ex intricato & difficili loco ſatis habuerit aliquem ſenſum, non commodum, ſed tolerabilem elicere. Textus autem *Hebræus* alicubi fortè reſtituendus ſit ex Textu *Hebræo-Samaritano*, quamvis & Codices *Samaritani* heic inter ſe differant. Utcunque tamen, videntur legiſſe יוצאים *yotſëim*, vel aliquid ab illâ Radice natum. In Bibliis Polyglottis *Pariſienſibus*, quæ, ut exemplar, ſecuti ſunt *Londinates*, (exceptis Emendationibus & defectuum Supplementis ex authenticis Codicibus MS,) legitur ࠉࠅࠑࠉࠀࠌ *yotſiam*, quod D. *Morinus* verterat *exibunt*, quaſi legiſſet *yotſëim:* ſed *Londinates* emendarunt Verſionem in hoc loco, ut legeretur *eduxit eos*. Eodem quoque modo Codex MS (qui olim) *Uſſerianus* minor, jam in *Arch*. C, legit *yotſiam:* ſed alter major legit ࠌࠅࠑࠉࠀࠌ *motſiam, educens eos:* & eodem ſenſu *Arabica* Textûs *Samaritani* Verſio (MS in *Arch*. C. ex dono D. *Joſephi Taylor* LL. D.) legit يخرجهم *educet eos*. *Samaritana* Verſio quæ in linguâ *Samariticâ*, legit ࠀࠐࠒࠅࠍ *appekûn eduxerunt*. At omnium optimè MS Codex *Laudianus* in Bibliothecâ *Bodl.* hoc loco legit ࠉࠅࠑࠀࠉࠌ *yotſëim egredientes*, unde ſuperior noſtra ſententia confirmatur. Hancque lectionem in ſuis exemplaribus videntur habuiſſe Verſionum Orientalium autores plerique, qui adducunt aliquod Verbum *educendi*, vel *exeundi*, ut Syr. ܢܦܩܘܢ *nephkon, exibunt*, Chald. Onk. יפקון *yippekun, educent*, Jon. & Hier. יצטרדון *emittentur:* & Græcus habet Καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρῶν Κιτιαίων: quæ omnia confirmant veram lectionem fuiſſe יוצאים *yotſëim*. Hæcque indicant in Codd. *Heb*. vel varietatem, vel ſaltem lectionem fuiſſe ſuſpectam & non ſatis intellectam, ſc: quomodo naves *Europææ* affligerent *Aſſyriam!*

Et ſanè talis Hebraici Textus reſtitutio fieri poſſe videtur ex Græco *Dan*. XI. 30, ubi occurrit ferè eadem phraſis Hebraica, באו בו ציים כתים *Venient in eum naves Chittim*, ſc. contra Regem Auſtri: nam pro בו ציים, *Græcus* ibi videtur in ſuo Exemplari *Hebraico* legiſſe יוצאים *yotſëim Chittim*, quia ibi vertit ἐκπορευόμενοι Κίτιοι, *egredientes Cyprii:* nam Κίτιοι poſſunt eſſe *Cyprii*, ſeu *Cypriotæ* (ut *Saadias* ſuprà,) quia præcipua eorum urbs fuit Κίτιον. At 1 *Mac*. I. 1, tota Græcia vocatur γῆ χεττιείμ. Nempe *Chittim* eſt fere tota Europa auſtralis: ideóque Rabbini eo nomine intelligunt non tantùm filios *Javan*, ſeu Græcos, ut *Gen*. X, ſed & Romanos, & reliquos illarum partium Europæos *catervatim* degentes; cùm *Chittim* ſit forma plura-

lis

lis à singulari כת *cath*, i. e. *caterva*, *cœtus*, *societas* hominum. Sic in dicto loco *Num.* XXIV, in MS^to Heb. Chald. in Archivis *Bodlejanis*, (ubi Chaldaica Paraphrasis versiculatim & alternatim interponitur,) pro *Chittim*, legitur רומאי *Rumæi*, i. e. *Græci*: & eodem loco in *Targ. Hierof.* legitur דרומאי *Daromæi*, i. e. *australes*; & tamen in adjunctâ Versione Latinâ, est *Romani*, non bené: & in Targ. *Jon.* est קוסטנטיני *Constantîne*, i. e. *Constantinopolis*, intelligendo *Græcos*.

Sed ut (quod res est,) possimus meliùs judicare de Patriarchæ *Eberi* linguâ & religione, ad quos superiore loco (ex quorundam sententiâ) alluditur, præmittendum est, ei fuisse duos filios, *Pelegh*, & *Joktan* qui *Arabibus* dicitur قحطان *Kahtan*, cujus Sedes fuit in *Arabiâ Felice*. Ubi autem habitaverit *Pelegh* (seu *Palegh*, ut in pausâ legitur,) non dicitur: sed ab ejus primogenito filio *Rëu*, seu Ῥαγαῦ (nam reliqui tacentur,) conditæ sunt Ῥαγαὶ in *Mediâ*, ubi usque ad finem penultimi Millenarii relicta fuit orthodoxia ab ipsis Diluvianis temporibus ibidem instituta & plantata. Non itaque dubitandum, nec diffitendum, quin *Eber* ejusque familia orthodoxiam tenuerint: sed cùm alii pariter idem fecerint, non est cur ille præ aliis eo nomine celebretur, aut tam peculiaris habeatur, & Hebræorum Gens ab eo potiùs quàm ab alio quovis Patriarchâ denominata fuerit. Quòd etiam pura Lingua Hebræa in eâ familiâ exculta & continuata fuerit, pariter fatendum est, cùm Lingua *Medica* multa Linguæ *Hebrææ* vestigia ad hodiernum usque diem in se contineat: sed cùm in aliis etiam Linguis talia vestigia maneant, non possumus multum inde inferre. Quamvis itaque (quod piè credendùm) *Eber* & *Pelegh* & *Rëû* fuerint orthodoxi, nihilominus non potuerunt crescenti Idololatriæ ita resistere, quin (ut venerabilis *Beda* in Chronico asserit,) constet *Tempore Phaleghi ædificata fuisse Templa, & in eis Principum Statuas pro Diis adoratas fuisse*; idque cum Idololatriâ pessimâ, ignorando quòd tantùm bonæ memoriæ causâ primò erectæ fuerant tales statuæ. Et, si tempore *Phaleghi* in tantum excreverit Idololatria, probabiliter eadem inchoata fuerit tempore *Eberi*.

Si autem detur, & non concedatur, quod in prædicto loco *Num.* XXIV, intelligantur *Eberi* posteri, non scio quid boni hinc sibi elicere velint *Eberi* assertores, qui istum Textum pro *Eberi* celebritate adducunt, præsertim cùm illi ipsi eundem Textum exponant de *clade* posterorum *Eberi*, non autem de *felicitate*, aut prosperitate eorum. Scilicet, quia à *Pelegh* filio *Eberi*, longâ successionum serie, per Abrahamum tandem orti fuerunt Israelitæ, (idque postquam Peleghi tam sedes

ſedes quàm Lingua & Religio mutatæ & deperditæ fuerant,) ſunt qui volunt *Balaamum*, eâ prophetiâ, ſub nomine *Eberi*, collimâſſe in Iſraelitas, eorúmque tunc futuram cladem prænuntiâſſe: dum interim hi Interpretes obliviſcuntur quòd hoc non fuit pro dignitate *Eberitarum*, ut iſtum Textum adducerent, quem potiùs tacuiſſe debuerant. Verum quidem eſt, quòd Iſraelitæ affligendi erant & quaſi perituri in captivitate perpetuâ, & quòd *Græci* & *Romani*, (qui *Kittæi* ſeu *Chittimitæ*,) tempore Imperii ſui *affligebant Judæos*, (non autem *Iſraelitas*, quippe qui anteà in captivitatem abierant,) quorum potentia periit, Regno eis adempto. Sed certè, planè impoſſibile quòd in dicto Numerorum loco intellecti fuerint Iſraelitæ, quaſi cum maledictis connumerati & cum *Amalekitis* & *Aſſyriis* perituri; id quod exoptaverat *Balak*, ſed non potuit obtinere. Non itaque credibile Deum per os Balaami tum *maledixiſſe* Iſraelitis; quia cùm eos jam tum, juſſu divino, pronuntiaverat *Benedictos*, *ſtellam orituram ex Jaacob*, & *eum qui habiturus dominium*, &c. non potuit fieri ut eoſdem, quaſi eodem halitu, rurſus denuntiaret maledictos, ſcil. quòd *idem* Balaamus in *eâdem prophetiâ*, *eoſdem* Iſraelitas *eodem* tempore *benedictos* & *maledictos* declararet. Abſit! Balaam itaque per *Eber*, non intellexit Iſraelitas, quippe qui coràm & in conſpectu erant, atque Iſraelis, ſeu Jacobi nomine, tunc Arabibus & Moabitis notiſſimi, adeò ut his tunc non fuerit opus vocandi eos *Eber*, longè petito nomine; nec jam nobis opus ſit ſentiendi, quòd ii tunc cum Amalekitis & Aſſyriis fuerint ſubjecti maledictioni, quippe quæ tutiùs credatur denuntiata in *ſolos* Aſſyrios qui in *Eber* fluminis, qui reverà Invaſiones *Chittimitarum*, ſeu *Græcorum* & *Romanorum* aliquando paſſi ſunt.

His præmiſſis, prædictus locus ita erit vertendus de ſolo Aſſyrio perituro, legendo, *Exeuntes*, erunt *à manu* [ſeu *orâ*] *Chittim*, & *affligent Aſſyriam & affligent ultrajectum* fluminis: & *quoque ipſe uſque dum pereat*, ſeu *uſque ad perditionem*, ſive *atque etiam erit uſque in perditionem:* nam עדי ſæpè ſupplet locum Verbi ſubſtantivi *eſt* ſeu *erit*. Vel ſic vertamus. —— *Et affligent Aſſyriam, ſcil. affligent ulteriorem partem fluminis, quæ etiam æternùm peritura eſt.* In hoc verſu ſecunda copula *et* eſt conjunctiva, non autem disjunctiva; ita ut *Eber*, ſeu *ultrajectum*, ſive *ulterior pars*, ſit exegeticum præcedentis *Aſſyriæ*, Imò tota Enuntiatio ſecunda eſt exegetica prioris: ut legatur, *affligent Aſſyriam*, i. e. *affligent totam ulteriorem partem, quæ ipſa peritura eſt.* His poſitis, fortè in Bibliis Anglicanis ſic emendatiùs legatur, **And they ſhall go forth from the coaſt of Chittim, and ſhall afflict**

flict Ashur and shall afflict the other side *of the river:* **and he also** *shall be* **even to perdition,** vel **until he perish.** *Versio Samaritana* (quæ diversa à *Textu Samaritano*,) quasi pro עדה *adè* legerit עד *êd*, sic exponit, יהובד לסהד · הוא · ואף *& quoque ipse testis peribit*, sensu incommodo. *Persa* totum Versum sic reddit, omittendo *Copulam* secundam, quod meliùs, وجوقی از اهل روم برنجانند اشور وبرنجانند عبر و نیز او جاویدن گم شود *Et caterva* [seu *aliqui*] *ex populo Græciæ affligent Ashur & affligent Eber: & ipsa etiam æternùm peritura est*; respiciendo vel Græciam, vel Assyriam: vel aliàs si vis, *& ipse etiam æternum periturus est*, respiciendo vel populum Græciæ, vel aliàs τὸν Ashur, sive ut hominem, sive ut populum. Nam in explicandis prophetiis datur latitudo, utpote quæ sæpè sint obscuræ & incertæ: & utrovis modo verum esse potest. *Vulgatus* pro צים videtur legisse באים, quia habet *venientes*.

Si autem (ut ad rem redeam) supradictus locus exponatur de *filiis Eber*, scil. de *Eberitarum* religione verâ, planè constat id non fuisse verum de seris *Eberi* nepotibus filiisve, quippe qui fuerunt Idololatræ, ut & de cæteris omnibus probabile, & certò manifestum est de Abrahami patre & avo, &c. ut infrà mox fusiùs monstrabitur. *Orientales* (inter quos *Chondemîr* Persa,) ajunt Idololatriam primò introductam fuisse à *Sarugh*, qui vixit in *Mesopotamiâ*, ubi hodie extat ejusdem nominis urbs سروج *Sarug* ad *Longit* 75°. 55′. ad *Lat.* 36°. 30′. ut in Comment. ad Tabulas *Ilchanicas* legitur. *Abulpharagius* Syrus ait, *In diebus Sarugh multa erexerunt homines Idola, è quibus dæmones mira ediderunt signa.* Et in diebus *Sarugi* & *Tharæ* renovatam fuisse Idololatriam testantur *Clemens* & *Theodoretus* & *Epiphanius* & *Eusebius* & alii, inter quos *Suidas*, cujus sensum abbreviatum exhibeo: Σερὺχ — *ab eo originem duxit Idololatria. Censuit enim Imaginibus & statuis honorandos esse viros qui olim virtute præstantes fuerant & hominibus Benefactores. — Hoc usque ad Tharram, — cujus filius Abraham opera patris contrivit Carris in Mesopotamiâ. — Defunctorum Imagines quotannis adorari voluit. Hinc Polytheismus & Idololatria, usque ad patrem Abrahami Tharram, qui Statuarius, ex variâ materiâ faciens imagines, quas dicebat esse deos & adorandos ut Bonorum Autores. — Hinc Græci colebant Hellenem Gigantem in Turris fabricatione socium, ubi linguæ divisæ, & homines ideò dicti* μέροπες. Hæc quidem fuit una Idololatriæ causa, seu origo: altera autem fuit ab Imaginibus stellarum, seu Planetarum, ut alibi dictum. Sed bonâ eorum veniâ, Idolo-

Idololatriæ origo altiùs petenda eſt à temporibus *Eber* & *Shelach*, (ut, ſi opus eſſet, abundè probare poſſemus,) qui tamen ambo erant orthodoxi & orthodoxiæ Prædicatores ad coævos & conterraneos ſuos Idololatricos *Aaditas* & *Themuditas* (Arabiæ Tribus hodiè deperditas,) olim inter *Ommân* & *Hadramût* degentes, quos tandem procelloſis ventis & mobilibus, ſeu fluentibus arenis, obruit, & tonitru atque terræmotibus profligavit & deſtruxit Deus.

Illa itaque eorum prædicta de Abrahami Titulo *Ibri* ſententia tanquam de *Eberita*, haud bono nititur fundamento. Nam ſi *Hebræi* titulus Abrahamo datus fuerat propter veram illam religionem quam tenebat *Eber*, eodem jure, is æquè denominari potuit *Shilchi* à *Shelach*, aut *Arpacſhadi* ab *Arpacſhad*, aut potiùs *Shemi* à *Shem:* nam hi omnes veram religionem tenebant æquè ac *Eber*. Sed perpendamus, eos qui hunc ei titulum dederunt, fuiſſe *Cananitas:* & an putabimus eos noviſſe Abrahami proſapiam, ſeu genealogiam tam longè remotam, eámve conſuluiſſe? Vel, ſi fortè noverint, an ideo eos ſelegiſſe eique aptaſſe titulum petitum à verâ ejus religione quam illi ipſi non tenebant nec probabant, quaſi *Eberitam* eum ideò denominaverint? Hoc planè abſonum fuiſſet in illis, ei arceſſere titulum tam remotè petitum, cùm faciliori negotio talem titulum potuerant petiiſſe à *Terach*, aut *Nachor*, quorum memoria recentior, qui etiam Canaaniticæ religioni addicti.

Quia verò Abraham *tandem* de verâ Religione fuit, & omnium Fidelium Pater habitus, ergò multorum eſt ſententia (ut ſuprà innuimus,) Abrahamum *ſemper* à pueritiis fuiſſe de verâ Religione, quam volunt neceſſariò ad eum derivatam fuiſſe ab *Eber*, à quo tam Proſapiæ quàm Religionis cauſâ denominatus fuerit *Hebræus*, q. d. *Eberæus*. Si hoc eſſet verum, tum omninò neceſſe ut Abrahami Pater non fuerit Idololatra, ſed Fidelis; quod tamen creditu abſurdum. Hanc, ut magis piam, arripiunt ſententiam, ad quam etiam inclinat *Pererius* in *Joſuæ* locum, ubi legitur, *Patres noſtri ſervierunt diis alienis ultra Fluvium*, reſpondendo, quòd hoc de Iſraelitarum Patribus, ſeu Majoribus remotioribus, non autem de propioribus, intelligendum ſit. Hæc autem Reſponſio non valet: nam Iſraelitarum Patres propiores (qui Abraham & Iſaac & Jacob) excepta Abrahami juventute, nec ſervierunt diis alienis, nec ultra flumen vixerunt. Ideóque dictus locus intelligendus eſt de illis Patribus, qui neceſſariò fuerunt Abrahami majores Idololatrici, quia hi ſoli *ultra* flumen in *Meſopotamiâ* vixerunt.

Et (quod monſtrandum eſt,) ſi Abrahami Patres, ſeu majores, iique propiores, ſervierunt diis alienis, ergò & ſuum Filium Abrahamum educârunt in illo eodem cultu: cui itaque, dum puer, ipſe adhæſit, donec adultior & Divinæ gratiæ capacior evaderet. Nam quòd *Terach* fuit Idololatra, nemo dubitat, cùm legatur *Joſ.* XXVIII. 2, *Ultra flumen habitârunt patres veſtri olim, Terach pater Abrami & pater Nachoris, & ſervierunt diis alienis.* Et verſu 14, *Removete deos quibus ſervierunt patres veſtri ultra flumen.* Cúmque res ita ſe habuerit, imaginari Abrahamum à parentibus natum *Fidelem*, eſt quaſi putaremus aliquem à *Turcicis* parentibus naſci poſſe *Chriſtianum*, quod valdè ridiculum. Videtur autem quòd *Terach* tandem, filii ſuaſu, fuerit converſus, quia cum Abrahamo migravit ex *Ur* ad *Haran*, tranſiturus in terram Canaan: illuc tamen non tranſivit, ſed obiit in Haran, ut legitur *Gen.* XI. 31, 32.

Quamvis itaque aliqui alteram ſententiam, ut pientiorem, amplectantur, mihi quidem æquè pium videtur, credere Abrahamum à Parentibus natum fuiſſe Ethnicum, & poſteà per infuſam Dei gratiam converſum; ac ſi crediderim eum in verâ Religione natum, quod tantum in ſe miraculum non haberet. Peculiaris itaque erga Abrahamum favor erat, & planè miraculoſum, quòd Deus illum in terram promiſſam introducturus, poſt tantam Parentum & Majorum Idololatricorum ſeriem, Abrahamum, ante Tranſitum, luce cœleſti donaret, & tenebricoſum ejus animum veri Dei cognitione illuſtraret: quia tunc erat tempus quo neceſſariò faciendum eſſet, nec ulteriùs differendum.

Et ſanè quòd Abraham natus fuit Gentilis, & poſteà per Dei gratiam cœleſtem & mentis illuminationem converſus, nobiſcum ſentit *Epiphanius*, p. 8, *Simulachra primùm ex argillâ figlinóque opere reperta ſunt, Artifice Tharrâ.* Et deinde p. 9, *Abraham erat tum domi Patrem obſervans, cùm Dei Oraculo vocatus, domeſticis renunciavit,* &c. Et ſic *Maimonides* in *More Nevochim* Arabicè ſcripto *literis Hebraicis* part. 3, Cap. 29. quæ verba ſic *Arabicè* reſcribenda, אברהם אבינו معلوم ان نشا في ملة الصابة ومذهبهم ان لا يكون الاه الا الكواكب *Notiſſimum eſt Abrahamum Patrem noſtrum educatum fuiſſe in Religione Sabaitarum, quorum opinio eſt, nullum eſſe Deum præter Stellas.* Et quidem *Maſius* in *Joſuam*, & alii, & Judæi omnes, & tota Orientalium cohors, hanc ſententiam, perpetuâ apud eos traditione, acceptam & huc uſque continuatam, conſtanter tenent; qui etiam particularem ejus Converſionis Hiſtoriolam hoc modo narrant: inter quos, de

de converſione Abrahami, eſt *Tábari* Perſicè conſcriptus, referens Quòd ſc. cùm Abraham eſſet puer XV annorum, incipiebat quærere Deum. Et hâc piâ diſquiſitione verſatus, noctu contemplabatur cœleſtia Corpora, inter quæ, præ cæteris ſplendebat *Venus*; quâ viſâ dixit, هذا ربي *An hæc eſt Dominus meus?* Venere autem mox diſparente & occumbente, aliâ nocte foràs prodiens intuitus eſt *Lunam*, de quâ dixit, هذا ربي *An iſta eſt Dominus meus?* Sed Luna etiam mox occubuit. Poſteà aliâ vice foràs egreſſus, obſervavit omnes Stellas tandem occumbere & diſparere; de quibus itaque dixit, لا احب الافلين *Non amo occumbentes.* Deinde matutino oriente *Sole*, dixit, هذا ربي هذا اكبر *Iſte eſt Dominus meus; iſte eſt maximus:* vel interrogativè, *An iſte eſt Dominus meus? nam iſte maximus.* Sed cùm Sol ad inſtar reliquorum occumberet & diſpareret, Matri ſuæ dixit, *Hæc non poſſunt eſſe Dei, quia mox ſubducunt ſe & evaneſcunt.* Hæc Hiſtoria in *Alcorano* Cap. VI. p. 82, ſeq. modo narratur, ابراهيم — فلما
جن عليه الليل راي كوكبا قال هذا ربي فلما افل قال لا احب الافلين
فلما راي القمر بازغا قال هذا ربي فلما افل قال لين لا يهدني ربي
لاكونن من القوم الضالين فلما راي الشمس بازغة قال هذا ربي هذا
اكبر فلما افلت قال يا قوم اني بري مما تشركون اني وجهت وجهي
للذي فطر السموات و الارض حنيفا و ما انا من المشركين *Et poſtquam ſupervenit ei nox, videns Stellam, dixit, Hæc eſt Dominus meus. At poſtquam occubuit, dixit, Non amo occumbentes. Et poſtquam vidit orientem Lunam, dixit, Hæc eſt Dominus meus. At poſtquam occubuit, dixit, Niſi me dirigit Dominus meus, ero ex populo errante. Et poſtquam vidit orientem Solem, dixit, Hic eſt Dominus meus, hic major eſt. At poſtquam occubuit, dixit, O popule, ego ſum purus* [ſeu innocens] *ab eo quod* [Deo] *aſſociatis. Nam ego converti faciem meam ad eum qui creavit cælos & terram purè, neque ego ſum ex Aſſociatoribus.* Scil. ſubtiliùs quæſivit horum omnium Creatorem, quem (relicto Stellarum cultu & totâ Religione paternâ,) unicè coluit, & palam præ omnibus colendum commendavit & prædicavit. Cum his ferè conveniunt ea quæ *Joſephus* tradit, *Abrahamum ſuam de Deo ſcientiam collegiſſe ex obſervatione Terræ & Maris, & eorum quæ circa Solem & Lunam & reliqua Sydera videbat accidere; ſc. neceſſariò eſſe ſuperiorem aliquam potentiam quæ horum curam gerat & omnia decenter adminiſtret.*

Quo certo ætatis anno Abraham primò converſus fuerit, tanto jam temporis intervallo ſcire, eſt planè impoſſibile. *Genebrardus* in Chronico, ex R. *Joanne* & *Anina* citat, quòd Abraham XLVIII ætatis anno cœpit verum Deum colere. *Maimonides* in *Jad chaz.* Tract. *Madda'*, fol. 25, ait, בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו *Abraham XL annos natus agnovit Creatorem ſuum.* Mox ibidem additur, יש אגדה שלש שנים *Extat Aggada, Tres annos natus.* Sic etiam *Talmudis* Tract. *Nedarim*, 32, 1, אמר ר' אמי בר אבא בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו *Dixit Rabbi Ame filius Abba, Abraham tres annos natus agnovit Creatorem ſuum. Abu Mohammed Muſtapha* Mohammedanus in Capite de vitâ Abrahami, ait وكان ابراهيم يومئذ ابن ستة عشر سنة *Quòd Abraham tunc fuit filius* XVI *annorum*, ſc. quando Dei Unitatem aſſerendo, perſecutionem paſſus eſt à popularibus ſuis, & ut aliqui volunt, conjectus eſt in Ignem. *Maimonidis* quadragenaria ætas (quæ etiam in *Alcorano* memoratur) nimia eſt, ut Abraham tamdiu perſiſteret infidelis. Et triennalis ætas non fuit ſatis, ut tam altè inquireret, & quando vidit Sphæram circumvolvi, (ut dicit Maim.) ſecum ratiocinaretur, eam non poſſe circumduci ſine Ductore, &c. & ſic veniret ad cognitionem Dei. Magis igitur competit quindecennalis ætas, ut volunt Perſæ; vel ut *Cedrenus* vult, XXIV annorum ætas.

Abraham itaque (ſive dicto modo, ſive aliter) converſus, totam familiam & Cognationem convertere operam dedit; ſecundùm id quod de eo prædixerat Deus, *Novi eum, quòd filiis ſuis præcipiet & familiæ ſuæ, ut cuſtodiant Mandata mea*, &c. Abrahami igitur converſi primum opus erat fortificare fratres, & omnes alios convertere: & primò quidem familiam ſuam ad orthodoxiam adducere; unà cum ſeniore fratre *Haran*, qui ante Abrahami tranſitum obiit in terrâ nativitatis, ſcil. in *Ur* Chaldæorum, ubi vixit Abraham: quis ergo condidit & nuncupavit urbem *Haran*, non dicitur. In hanc etiam Converſionem veniſſe credamus Avum ejus *Nachor*, quippe qui tunc adhuc in vivis erat. Quodnam fuerit Nomen ejus Ethnicum, nondum mihi compertum: ſed *Nachor* videtur fuiſſe Converſionis Nomen, eo quòd Abrahami frater eodem etiam nomine poſteà gauderet; quod non fuiſſet factum, ſi nomen *Nachor* fuiſſet Ethnicum. Verum quidem eſt quòd Avus *Nachor* naſcebatur infidelis: ſed poſt Converſionem, nomen mutatum & ex poſtfacto impoſitum, ut frequenter fit in S. Bibliis, & tamen recenſitum tanquam primitivum Nomen. Et quidem

quidem Abrahami frater *Nachor* videtur converſus, quia filium ſuum *Lot* (qui Abrahamum comitatus eſt in terram Canaan,) in verâ Fide educavit, & quia Abraham ex ejus familiâ adſcivit uxorem *Iſaaco*, abhorrens ab Idololatricis filiabus *Heth*, ſeu *Hittitis*. Præterea Nachor Abrahami frater filiis ſuis impoſuit Nomina *Hebraica* orthodoxa, non autem *Chaldaica* Idololatrica, quamvis in Chaldæâ viveret, ut *Gen.* XXII. 21, &c. Et converſi videntur *Bethuel* & *Laban*, quia in illis nuptiis agnoſcebant Dei providentiam; quamvis *Laban* Ethniciſmi reliquias *Teraphin* retineret ad divinandum. Sed *Cheſed* (vel ex neglectu parentum, vel ex perverſitate ſuâ) non videtur fuiſſe converſus quia Abraham nunquam vidit eum, utpote qui natus poſt Abrahami diſceſſum in Canaan. Ille non inſtituit filios ſuos *Chaſdæos* in verâ Religione, quin is cum poſteris Abrahamum Avunculum ſuum perſecuti ſunt, uti etiam fecit Abrahami frater *Haran:* nam fratres uterini non ſunt ſemper religione fratres. Patri ſuo *Terach* etiam convertendo allaboravit, uſque ad pugnam; idque (ut fas eſt credere) tandem effecit: nam quòd fuit *Terach* Converſionis nomen nullus dubito, cùm aliud ejus nomen Ethnicum habeamus compertum fuiſſe آذر *Adur*, ſeu آذر *Azur*, vel ut apud Arabes ſcribitur & ſonatur آزر *Azer*, ſeu *Azar*. Cumque Abrahami pater hoc nomine *Azer* alibi inclaruiſſet, in Alcorano quoque (tacito nomine *Terach*) ita appellatus fuit.

De Abrahami Matre S. Scriptura ſilet. Sed in Textûs Talmudici *Gemara*, in Tract. *Bava Bathra* 91. 9, traditur אימיה דאברהם אמתלאי בת כרנבי אימיה דהמן אמתלאי בת עורבתי אימיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אימיה דשמשון צלפנית ואחתיה נשיין *Mater Abrahami fuit Amtelâi filia Kerambi: Mater Hamanis fuit Amtelâi filia Orbethi: mater Davidis fuit Nitſabath filia Adaël: mater Samſonis fuit Salponîth, cujus ſoror fuit Neſhayan.* Hæc autem apocrypha & incerta. Nomen *Amtelâi* appellativè ſumptum ſignificat *Simile, veriſimile, probabile:* ſed ut Nomen proprium, minùs probabile.

Orientales narrant *Terach* fuiſſe *Magnatem*, (de quâ re non dubitamus,) & in ſummo favore apud Imperatorem, quippe pro quo Idola parabat, cùm profeſſione eſſet بت تراش *Idolorum Sculptor*, ſeu *Fabricator* (quod apud eos honorabile, ut Formator deorum,) in quâ Arte erat omnium peritiſſimus. Hoc enim ritè præſtare non potuit quivis Lignifaber, ſeu communis Lignorum aut Lapidum exaſciator; cùm hæc Ars depoſceret peritiſſimum Aſtrologum qui eſſet gnarus talia fabricandi apto tempore & ex aptâ materiâ; cùm (ut in Proverbio dicitur) Ex *quovis Ligno non fieret Mercurius.* Nam tam *Ligna* quàm

quàm *Lapides* & *Metalla* ſuo quævis *Planetæ*, à *Chaldæorum Aſtrologis*, olim adſcripta & *dedicata* fuêre, utpote quæ de ejuſdem Influentiâ præ aliis participare credita. Idolum itaque ſub fauſtâ cœli poſiturâ & ex materiâ tali Planetæ appropriatâ fabrefactum, tum ritè paratum & legitimè factum credebatur. Et quidem *talis Artifex* fuit Abrahami Pater *Azer*.

Hoc Nomen originaliter in Libro *Zend* ſcriptum eſt آدر *Adur*: ibi enim Litera ذال *Zâl* non habetur. At in aliis recentioribus Libris Perſicis ſcribitur آذر *Azur*: quod tamen vulgus ſonat eodem modo quo ab Arabibus ſcribitur آزر *Azer*, ſeu *Azar*: & eodem modo factum à Chaldæis, qui ab antiquo hoc & alia multa Perſica in ſuam Linguam adſciſcere ſolebant. Hoc nomine, antiquiſſimis temporibus, ſignificatus fuit *Mars*, (aliàs dictus بهرام *Behrâm*,) & vetuſtiſſimis Perſis ſic dictus fuit *Martius* menſis. Nam quia illo nomine originitùs & primariò ſignificabatur *Ignis*, (uti etiam hodiè ſignificat,) id nominis ab ipſis & à Chaldæis tranſlatum eſt ad *Planetam igneum*, & inde ad *menſem Perſicum* ab eo ſic denominatum. Et quidem propter rubedinem, idem Planeta aliàs ſubinde *Perſice* dicitur بخون *Bachûn*, i. e. *Sanguineus*.

Et quia *Azur* eſt *Ignis*, ideò *Fulmen*, ſeu *Fulgur*, quibuſdam dicitur آذرماه *Azuri Mâh*, i. e. *Ignis Lunæ*, in conſtructione: nam aliàs, extra conſtructionem appoſitivè, *Azur Mâh* eſt *Azur Menſis* ſic dictus. At in *Nim. Laud. Fulmen*, ſeu *Fulgur*, aliàs vocatur آذر يزدان *Azuri yezdan*, i. e. *Ignis Dei* formâ conſtructâ. Ibi autem Mohammedanus Interpres addit, *Hoc etiam eſſe ex Nominibus Dei Excelſi*, perperam legendo *Azur yezdân* in appoſitione, q. d. *Azur Deus*. Debuerat autem ſcire quòd apud Perſas hoc nomine ſignificetur *Azur Angelus*, cùm in Angelorum Catalogo iſte Angelus ſemper vocetur آذر يزد *Azur yezèd*; quia *yezèd*, quod ſæpè *Deum*, aliquando *Angelum* notat. Et à ſignificatione *Ignis*, hoc nomen *Azur* transfertur etiam ad Planetam igneum, (ut diximus) quaſi ille Planeta vocetur *Igniculus*. *Azur* itaque, ſeu *Azar*, eſt *Mars*, igneus ille ferocis naturæ Planeta, qui fauſti ominis ergô & ſucceſſûs in Bellis,) ab *Aſſyriis*, *primis* omnium, Deus agnitus eſt, idque ſub formâ Columnæ: ſic *Chronicon Alexandrinum* p. 89, *Aſſyrii primi erexerunt Columnam Marti, eúmque inſtar dei coluerunt*, ut ſuprà notavimus. Scil. quia *Mars* belli deus igneus, eum repræſentârunt ſub formâ Columnæ (ut videtur) pyramidalis, flammam æmulantis figurâ ſuâ. At quia Chaldæis & Aſſyriis *Azur* erat quaſi *Deus* quidam, ſeu *Numen* Planetarium, ſc.

Mars

Mars qui de Igneâ naturâ participat, unde & assumptum est in nomina Magnatum, qui honorificum ducebant ab Idolis, seu Numinibus suis, denominari. Id enim Nomen erat tam ignei Planetæ *Martis* quàm *Idoli* huic Stellæ dicati, aliàs olim à *Sepharvaitis* dicti אדרמלך *Adrammélech*, pro אדר המלך *Adar ha Mélech*, seu *Adar Rex*: nam Planetæ ab illis Gentibus habiti & vocati sunt *Reges*. Hinc est quòd idem Planeta *Hebræis* & aliis appelletur מולך *Molech*, *Rex*, seu *Dominator*, quibusdam aliis Gentibus corruptè מלכום *Milcom*. Quin & in Linguam *Copticam* assumptum est Nomen Μολοχ, quod in Onomastico *Copt-Arabico* exponitur مريخ *Mirrich*, *Mars*.

A significatione *Ignis* & *Martis*, factum est, ut *Martius* mensis (à Marte denominatus) Chaldæis etiam dictus fuit אדר *Adâr*, Syris ܐܕܪ *Odar*, Syro-Arabibus Syriam inhabitantibus آذار *Adâr*, seu (ut Persæ & Turcæ sonant) *Azâr*. Is hodiè Annum ducit apud *Syros*, ut & olim fecit apud *Romanos* & *Persas*. In *Chronico Alexandrino*, seu *Fastis Siculis* p. 261 legitur, *Romulus postquam Urbem mænibus cinxisset*, *Templum erexit Marti & Festum instituit*, *à Marte*, Martium *appellans mensem*, *qui anteà* Primus *vocabatur: eúmque diem Festum in Campo Martio celebrant*. Nam cùm ex igneâ hujus Stellæ Influentiâ & rubedine (ut credebant,) Annus inciperet *calescere*, Anni *initium* ei dedicabant veteres omnes: atque ideò *Romani*, ineunte Mense Martio, sacrum suum Vestalem Ignem de novo accendebant, cùm exeunte vetere Anno eum emori siverant; quod alio quovis tempore fecisse, nefas. Talis nempe ab eis facta est *Allusio Symbolica* & quasi *Sympathetica*, in magis faustum futuri Anni *Omen*: ut scil. cùm exeuntis Anni calor à Marte & Igne profectus deficeret, innueretur, ipsummet Numen *(Ignem Sacrum)* id persentiscere & emori: & ut ineuntis *novi Anni* Vernum tempus eò faustiùs procedere posset, voluerunt significare quasi unà cum ipso Numine, Annus *novo calore* & vigore imprægnandus esset.

Hoc Nomen *Azer*, seu *Azar* (Judæorum more scriptum) comparet in multis *Chaldaicis* Magnatum & Regum Nominibus Biblicis, cùm (ut dictum) ab Idolis, seu diis suis denominari honorificum duceretur. Judæi autem non videntur rectè assecutos esse vix ullos in Bibliis exoticorum Nominum sonos; cùm pleraque *Chaldaica* & *Persica* & reliqua *exotica*, non secundùm orthographiam, sed secundùm receptum suo tempore vulgarem sonum (eúmque corrumptum) in Bibliis dederint; idque quia non ex Libris & Scriptis talia hauserunt, sed tantùm auditu, ex vulgi ore, ea acceperunt: quod idem fecêre

Græci

Græci & Scriptores omnes: adeò ut ſi veteres Heroës hodie reviviſcerent, ſua Nomina hoc modo ſcripta & pronuntiata audientes, ea non agnoſcerent nec intelligerent. Et hoc ſanè non eſt ex minimis cauſis quæ rei Hiſtoricæ difficultates augent. Et ſi primi Hiſtoriarum Autores vix rectè aſſecuti ſunt talium exoticorum Nominum veros ſonos, quomodo poſt tantum temporis defluxum potuerint S. Bibliorum Punctatores talium omnium, in variis linguis, veros ſonos nobis poſteris exhibere? In hiſce enim Nominibus Biblicis duplex fuit difficultas; primò in Conſonantium ſcriptione in ipſis Autographis, deinde in Vocalium Adſcriptione à Punctatoribus. Et tamen ſæpe miratus ſum eorum peritiam & diligentiam, quod ſc. in exoticis *Appellativis* fere ſemper aſſecuti fuerint veritatem punctationis, & quòd in *Propriis* plerumque tam prope acceſſerint ad eam, nec longiùs aberraverint!

Dictum, inquam, Nomen *Azer*, ſeu *Azar* (ſed minùs rectè ſcriptum) reperitur in *Aſſyriacis* & *Chaldaicis* Nominibus, quale eſt פלסר *Piléſer*, quod alibi, plenioris ſoni cauſâ, cum *Nun* Epenthetico ſcribitur etiam פלנסר *Pilnéſer*, cùm ſine dictâ Epentheſi nimis curtus videretur ſonus. Et quidem *Piléſer* componitur ex *Azer* & *Pil* (quod aliàs ſubinde ſcribitur *Pal*, *Pul*, *Pol*, *Phul*, *Phel*, &c.) vulgari pronuntiatione idem quod בעל *Bel*, i. e. *Jupiter*: adeò ut *Pil-eſer* ſonet *Jupiter* & *Mars*, q. d. *Jovimartius* homo, fauſtâ utriuſque Planetæ influentiâ felix, & ab utroque Numine ſumptâ denominatione gaudens, & hac ratione beatior & honoratior. Et ſanè nullus dubito quin Βέλεσυς nomen Babylonici Sacerdotis, atque etiam Ducis qui contra Sardanapalum cum Arbace conſpiravit, (Scribarum incuriâ malè ſic ſcriptum,) rectiùs reſcribendum ſit Βελέσυρ, ſeu *Peleſer*, quia idem nomen pluribus & diverſis perſonis commune fuit: nam propter *Gr.* ρ & ς finalis ſimilitudinem in quibuſdam Libris, talis apud antiquos fuit pronus Scribarum error, ut infrà fuſiùs monſtrabitur. Et, eodem modo, quamvis ſint diverſæ perſonæ, *Piléſer* eſt idem Nomen ex quo componitur תגלת־פלסר *Tiglat-Piléſer*, (aliàs perperàm *Tilgat*,) ubi fauſtioris ominis ergô, Regis nomini præmiſſum eſt Sacri Fluminis Nomen דגלת *Diglat*, ſeu ܕܩܠܬ *Diklat*, Plinio *Diglito*, notans *Tigrim*, ex cujus affluentiâ beatius redditum Aſſyriorum & Babyloniorum Regnum & Imperium: nam omnia tam majora & profundiora Flumina (quàm immanes Montes & proceræ Arbores & Dracones vaſtiores (ſuo genere juſto grandiora & immaniora) veteribus, ex mole plus quàm ordinariâ, habita fuêre Sacra, utpote quæ ideò aliquid

quid Divinitatis in ſe habere crederentur, & quæ exinde damnum vel lucrum afferre poſſe cenſerentur: omnia enim à quibus vel damnum metuebant, vel lucrum ſperabant, Sacra & Adoratione digna æſtimârunt.

Cúmque (ut ex multis indiciis conſtat) olim horum magnorum Imperiorum tempore, Lingua *Græca* tam celebris fuerit, ut plurima propria nomina *Perſica* & *Chaldaica* terminationibus *Græcis* deſinere & *Græco* more ſonari ſolerent, inde eſt quòd pro בעל *Bel*, ſæpe in *Chaldaicis* nominibus legatur Βῆλος *Jupiter*. Et ſic apud *Syros* (teſtante *Bar-Bablûl*) ܒܠܬܝܣ Βέλτης inter alia *Veneris* nomina recenſetur. Erat enim *Phœnicibus* בעל Βαὰλ & *Beèl*, *Jupiter*, unde contractè *Bel*: & à *Phœnicum* בעלתה *Baalta*, eſt *Beelta*, *Domina*, fœmininâ formâ; unde apud *Græcos* autores legitur Βαάλτης *Venus*, quæ in Libro *Jeremiæ* aliàs vocatur מלכת שמים *Malcath Shamaim*, *Regina Cæli*, cui Placentas conficiebant.

Ex dictis conſtat quòd nomina quæ à Punctatoribus leguntur בֵּלְשַׁאצַּר *Belſhâſſar* & בֵּלְטְשַׁאצַּר *Belteſhâſſar*, veriùs repunctanda & reſcribenda ſint בֵּלְשַׁ־אָזַר Βῆλος-Αζαρ & בֵּלְטֵשׁ־אָזַר Βέλτης-Αζαρ. Et tale erat Regis Tyri nomen *Beleazar*, ſc. בְּעֶל־אָזַר Βελ-Αζαρ. Miror ſanè Punctatorum in dictis nominibus anomaliam: nam quamvis veram in eis punctandi rationem non attigerint, impoſſible erat quin perſpectum habuerint, ſuam punctationem non eſſe naturalem & regularem, ut ſc. *Pathach* vocalis brevis immediatè præcederet literam quieſcentem, quam neceſſariò ſonus craſſior & productior præcedere debuit. Eâ igitur dictorum nominum punctatione, non ſine ratione, rejectâ, altera quam dedimus, cum meliore ratione, ejus loco ſubſtituenda ſit. Ex dictis conſtat, quòd nomina *Belſhâſſar*, & Βέλεσις, ſeu Βελέσιρ, & *Piléſer*, (quatenùs pluribus hominibus communia,) ſint omnia originitùs idem nomen, quamvis diverſimodè ſcriptum, & diverſis perſonis, variis temporibus, tributum. Quod quidem perſpexiſſe, curioſis fortè non ſit ingratum.

Prædictum nomen *Azer*, ſeu *Azar*, comparet etiam tam in aliis multis, quàm in nomine נְבוּכַדְנֶאצַּר, ſeu נְבוּכַדְנֶצַּר *Nebucadnéſſar*, ubi *Nun* epentheticum, ſeu ut aliàs ſubinde ſcriptum eſt, נְבוּכַדְרֶאצַּר *Nebucadréſſar*, cum *Reſh* epenthetico. Et quidem pro vulgi pronuntiatione exprimendâ, meritò deſiderari videtur talis Epentheſis. Heic autem brevis vocalis *Segol* ante literam *Aleph* quieſcentem, pejus ſe habet quàm in ſupradictis *Pathach*. Meliùs itaque hoc nomen reſcribendum eſſet נבו־גד־אָזַר *Nebo-Gad-Azar*, i. e. *Mercurius*, *Jupiter*,

 Mars

Mars. Est quidem *Gad* magis *Hebraicum* quàm *Chaldaicum*: sed non semper eandem compositionis rationem servabant: nam (ut infra dicetur,) *Venus* non semper ab eis vocata est Βέλτης, sed aliàs aliquando Hebraicè *Negó*. Supradicti Regis pater magis Chaldaicè dictus est *Nabo-Pol-Assar*, quod est נבו־בעל־אזר *Nabo-Bel-Azar*, seu *Nebo-Bel-Azar*, i. e. *Mercurius, Jupiter, Mars.* Nebucadnessari avus syncopatâ Deitate mediâ, vocatus fuerat *Nabonassar*, i. e. נבונאזר *Nabon-Azar* cum *Nun* epenthetico ad implendum sonum; cùm aliter dixisse נבו־אזר *Nabo-Azar*, seu *Nebo-Azar*, non tam benè sonuisset propter Cacophoniam ex duarum Vocalium concursu. Istius nomen, quamvis unà minùs deitate constans, satis faustum habitum est: & tamen dictus illius filius felicior, quippe qui triplici deitate beatior & honoratior. Sic is qui scriptoribus Græcis Νηριγασσολάσαρ seu Νηρικασσολάσαρ, (mirè distortum Nomen!) est נרגל־אזר *Nergal-Azar*. De his autem fortè plura, si Deus vitam & vires dederit ut Notas Biblicas perficere & typis mandare aggrediamur.

Ut itaque ad pensum redeam de *Terácho* alias dicto *Azer*, ejus Nomen, à Persis scriptum, sonat تارخ *Târuch*. Sic in Libro *Pharhàngh Gibânghîri* legitur, تارخ *Târuch* est آزر *Azer Idolorum sculptor: sed in vetustissimâ linguâ Persicâ, est i. q.* كنه *Ghenè, i. e. Ricinus* animal. *Orientales* narrant quòd Abraham sæpius suaserit Patri ut veterem religionem relinqueret: sic ex Alcorano *Shahristanius*, فقال لابيه آزر لم تعبد ما لا يسمع و لا يبصر و لا يغني عنك شيا *Non coles*, seu interrogativè, *Quare colis id quod non audit, nec videt, nec prodest tibi quicquam?* Et alibi memoratur, quòd cùm *Azer* simulacrorum cultum, quem à suis didicerat, adhuc prosequeretur, nec filium Abrahamum ab eo dehortantem audiret, parum abfuisse quin à verbis ad verbera deveniretur. Hujus rei meminit *Alcoranus*, & ex eo quoque *Sheich Saadi* Persa in Libro *Gulistân* quingentis abhinc annis scripto, چون آزر بت تراش كه بحجت با پسر بر نيامد بجنك بر خاست كه قال الله تعالي لين لم تنته لارجمنك *Perinde ac Azer simulachrorum sculptor, qui cùm argumentis in filium prævalere non posset, in certamen surrexit; adeò ut Deus altissimus dixerit, Nisi equidem abstinueris, te lapidibus obruam,* Nempe sic vocatur *Terach* in *Alcorano*, qui illis est *Verbum Dei*, ut nobis sunt *Biblia Sacra*: & quando Deus aliquid dixisse memoratur, tum illud in *Alcorano* dictum esse intelligitur.

Alco-

Alcorani Cap. II. p. 26, narratur *Abrahami contentio cum eo qui habuit Dominatum*, quem omnes Interpretes *Arabes* & *Persæ* ajunt fuiſſe *Nimrod*. De ejus diſputatione cum Idololatris, videri poſſit Alcorani Cap. VI. p. 82, & quomodo Deus eum Argumentis inſtruxit, &c. Et Cap. IX. p. 123, Abraham noluit orare pro Patre, donec promiſerat converſionem ſuam: nam dum eſſet inimicus Deo, erat quoque inimicus Abrahamo. Et ſic p. 36. Et Cap. XIX. p. 187.

Hanc autem Hiſtoriam prolixiùs narrant *Arabum* Hiſtorici. Sic inquit *Ahmed Ibn Júſuph Arabs*, "Deus abſcondebat Abrahamum in "ſpeluncâ, ſeu cavernâ, propter periculum à Nimrodo: & ibi ſugebat "pollicem ſuum qui emittebat lac. Et is adoleſcebat quovis die quan-"tum quivis alius integro menſe: & ætate unius anni utebatur ſer-"mone, qui primò erat, *O mater mea, quis eſt Dominus meus?* quæ "reſpondit, *Ego*. Tum ille, *Et quis eſt Dominus tuus?* quæ reſpon-"dit, *Pater tuus*, Mox ille, *Et quis eſt Dominus patris mei?* quæ re-"ſpondit, *Nimrod*. Tum mater alapam dans, tacere juſſit: & adiens "maritum, retulit ei quid dixit puer. Tum veniens Pater eodem "modo cum eo collocutus eſt. Dicitur autem manſiſſe in ſpeluncâ "III annos; ſec. alios, VII annos. Pater ejus *Azer* conficiebat Cor-"puſcula (ſc. Idola) quæ tradidit Abrahamo ut ea divenderet. Dixit "autem Abraham, *Quis vendet illa quæ ei nocent, nec ei proſunt?*"

Inquit *Abu Mohammed Muſtapa Arabs*, "Quando Deo placuit "emittere Abrahamum, Nimrod ſomniavit quaſi videret Stellam "quandam orientem, quæ obfuſcaret Solem & Lunam, adeò ut abie-"rat lumen eoram. Unde timens ſibi timore magno, collegit Hario-"los & Divinos, quos de hoc conſuluit: qui ei dixerunt, hoc anno "naſciturum in iſtâ regione aliquem, per cujus manum tu periturus "es & regnum tuum abiturum. Tum juſſit Nimrod interficere "quemvis puerum qui illo anno in illâ regione naſceretur, & præce-"pit ſeparare fœminas à viris, viros verò eduxit ad militiam, & pro-"hibuit eos à fœminis. —Erat autem Azer amicus ipſius & Janitor. "—Tum Abrahami mater metuens ne filius occideretur, abſcondit "eum in ſpeluncâ: & quiſque dies, in adoleſcendo, erat Abrahamo "ſicut menſis, & quiſque menſis ſicut annus: donec tandem diceret "matri ſuæ, *Educito me*. Cúmque educeret eum veſperi, obſervavit "& contemplatus eſt Creationem cœli & terræ. Deinde intuendo "cœlum, vidit Stellam; & dixit, *An iſta eſt Dominus meus?* &c. Et "non deſtitit Abraham invitare eos ad Dei Unitatem agnoſcendam, "& contemnebat Idola eorum: donec tandem, quodam Die Feſto,

"retrò mansit, nec exivit cum eis: & tunc patravit id quod fecit Idolis eorum quoad Fractionem. Cúmque in hoc obstinatus esset, dixerunt, *Comburite eum, & opitulamini diis vestris, si facturi estis.* — "Deinde Deus immisit in eos Culices qui consumpserunt exercitum "ejus, & unus eorum penetravit in aurem Nimrödi." Sic ille.

Quantis itaque difficultatibus Abraham veri Dei cognitionem & cultum apud suos populares propagaverit, illisque eam inculcaverit, facilè est hariolari; cùm certè absque acerrimâ cum eis contentione & vitæ periculo id fieri non potuerit, nec Idolorum cultus damnari potuit, absque gravissimâ in illum Idololatrarum irâ & persecutione vehementissimâ; cùm cuivis Genti nihil Religione suâ antiquius & charius habeatur, nec Diis suis honoratius, pro quibus itaque (ut apud Romanos) tanquam pro *aris & focis* contendere debuerint. Illam enim Religionem, eásque consuetudines, & illos mores in quibus Gens aliqua nata fuerit & in eis educata, (eósque diu coluerit inque eis adoleverit,) non temerè relinquit, sed perticinaciter & mordicùs tenet: atque in eis aliquid innovare, adeò mirum & inusitatum videtur, ut potiùs quàm aliquid de novo introducat, aut de veteri aliquid concedat, in bellum surgat.

Abraham autem fuit ex Magnatibus & potentissimus Princeps, aliàs non potuisset cum eis contendere, quin eum statim profligâssent. Præterea ille erat insignis *Astronomus*, astrorum & cœlestium observationum peritus & syderum scientiâ pollens, si credamus *Josepho*, qui Antiq. Lib. I. Cap. 8, sic refert, *Meminit Abrahami Patris nostri Berosus, (non tamen eum nominans,) his verbis; Post Diluvium Decimâ Ætate apud Chaldæos erat quidam Vir Justus, qui etiam rerum cœlestium peritus. Is etiam in Ægypto de hisce rebus cum applausu (cùm esset Vir Sapiens & gnarus,) coram Ægyptiis disserebat.* Et ibidem Cap. IX, *Ob has Dissertationes in pretio habitus, ut qui magnam tam intelligendi quàm eloquendi docendique facultatem præ se ferret, & Numerorum scientiam & Syderum doctrinam benignè cum eis communicavit. Nam ante Abrahami ad Ægyptios adventum, Ægyptii rudes erant Disciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, & tandem ad Græcos pervenerunt.* Hinc constat *Ægyptios* non (ut aliqui volunt) fuisse in hisce scientiis primos, sed ab *Abrahamo Chaldæo* sua *Astronomiæ* & *Arithmeticæ* rudimenta habuisse.

Quòd autem Abraham cum Chaldæis acriter contendebat de Religione, est proclive creditu: & præterea Historici, tam alii Orientales, quàm Judæi, id unanimiter affirmant & multis exponunt. Tradunt

dunt enim (ut breviter dicam,) Abrahamum omni Idololatriæ ſe acriter oppoſuiſſe, & cum omnibus ejuſdem falſi cultûs Aſſeclis, etiam Magnatibus, contendiſſe; eò uſque dum apud Regem (qui ſupradictus *Nimrod*,) accuſatus & acriter objurgatus fuit: & cùm ſæpè admonitus noluit abſtinere, in carcerem, & tandem in foveam ignis conjectus eſt; eodem modo quo in Hiſtoriâ *Danielis*, tres Pueri in Chaldæâ conjecti ſunt in Fornacem, ſeu Foveam ignis pro ſupplicio maximo. Et quòd Abraham in ipſâ cum Nimrodo contentione primò incarceratus fuit, & quantùm poſteà de obitu ejus doluerunt Gentes, meminit Textus Talmudicus in *Bava bathra* 91. 1, in *Gemara*, אמר רב עשר שנים נחבש אברהם אבינו שלש בכותי ושבע בכרדו ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא אמר רב חסדא עיברא זעירא והו אור כשדים־־אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות דעולם ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברניטא *Dicit Rav, Abraham pater noſter incarceratus eſt* 10 *annis, ſcil. tres in Cûtba, & ſeptem in Corduenis; ſed Rav Dime Nehardeenſis tradit contrarium,* [ſeu *viceverſâ.*] *Dicit Rav Chaſda, In Ibra-Zëira, quæ eſt Ur Chaſdæorum. — Dicit Rav, Ipſo die quo Abraham pater noſter ex hoc Mundo deceſſit, omnes Magnates gentium Mundi ordine ſtantes dixerunt, Væ Mundo cujus Dux periit! & væ Navi cujus periit Gubernator!* De dictâ Abrahami incarceratione, *Gloſſa Talmudica* ibidem dicit, *Incarceravit eum Nimrod.* In *Aggada* dicitur, *Incarceravit eum Terach pater ejus, quia deſtruxerat Idola ejus.* Urbis *Ur* hoc nomen *Ibra-Zëira* eſt *tranſitus parvus*, ſeu *ultrajectus parvus*; quod de hujus Urbis ſitu aliquid ſubinnuit, quòd fortè fuerit in ultrajecto alicujus fluminis reſpectu Babelis: ſed ex Chartis videtur longiuſculè diſtare verſus Arabiam. De hac urbe ſic legitur in Gloſſâ Talmudica, עיברא זעירא כך שמו והו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו *Ibra-zëira, ſic eſt nomen ejus: eſt ſc. Ur Chaſdæorum ubi projectus fuit Abraham pater noſter*, ſcil. in ignem. Ibidem memorata *Nabàr-déa*, [i. e. *flumen ſcientiæ*,] *Ptolemæo* Ναάρδα, eſt nomen antiquæ Judæorum Academiæ in terrâ *Babelis* ad *Euphratis* ripam Orientalem ſitæ; unde propter vicinitatem τῆ *Ur*, dictum teſtimonium eſt magis authenticum. Hæc olim *Academia* (à quâ 20 milliaribus inferiùs diſtabat *Sora*,) erat plurimis milliaribus ſupra locum unde, in oppoſito latere, derivatur *Flumen regium* (imò & ſupra alterum *Flumen fœtidum*,) quod ad Paludes ducit per *Babelem*, quæ anteà à quovis flumine (ut etiam ab *Euphratis* occidentali latere) diſtabat: urbem autem alluebat flumen regium. Et paulò occidentalior

lior in aliâ lineâ huic fere parallelâ, eſt *Ptolemæi* Νααρσάρης, ſeu נהר סרי *Nabar-Sare*, *Fluvius fœtidus*, qui etiam ducit ad Paludes ubi exoneratur. At de illo altero agit *Am. Marcellinus* p. 498, ubi vocatur *Naarmalcha*, vetere nomine Chaldaico longè ante Romanorum tempora impoſito, quod ab eo etiam rectè exponitur fluvius regius. *Naarmalcha — tunc aridum. — Id antebac Imp. Trajanus, poſteáque Severus, egeſto ſolo fodiri in modum canalis ampliſſimi, ſtudio curaverat ſummo, ut aquis illuc ab Euphrate transfuſis, naves ad Tigridem commigrarent: Tutiſſimumque ad omnia viſum eſt eadem loca purgari, quæ quondam ſimilia Perſæ timentes, mole ſaxorum obruêre multorum. Eâ autem valle purgatâ*, &c. Iſte itaque Canalis quem *Nimrod* (ut orientales ajunt) effoderat, temporis proceſſu ſuffocatus & aridus, à *Trajano* & *Severo* de novo effoſſus & mundatus atque purgatus eſt. At qui primò pro irrigatione iſtius ſoli & pro loci amœnitate (ubi juxta flumina Babelis morabantur captivi Judæi,) excavatus fuerat, poſt inventam & excultam navigationem, compertus eſt huic territorio & urbi incommodus, periculum ab hoſtibus unà cum mercibus adferens.

Satis probabile, quòd Abr. incarceratus fuit in *Ur*, quia ibi vixit, & (dicente S. Scripturâ) inde eductus eſt. Sed an ibi natus, ex S. Bibliis non conſtat, nec ubi juventutem tranſegerit: nam fortaſſis pluſquàm Sexagenarius diſceſſerit ex *Ur*, cùm Septuagenarius & quinarius diſceſſit ex *Haran*. Orientales volunt eum natum in *Cûtba*, & ibi etiam (ut vides) incarceratum: quod valdè probabile, quia ea tunc fuit Imperialis Civitas, ſeu Sedes Regia, ab ipſo Imperatore, ſeu Patriarchâ *Cûth* (qui primus illas partes incoluit) denominata, ubi Abrahami pater *Azer* fuit ex ſupremis ejus Miniſtris, atque ideò Abr. neceſſariò ibi natus: fortè autem propter perſecutionem, inde fugerit ad *Ur*. De natali ſolo Abrahami, *Abulpheda* in Hiſtoriâ Gentium refert, قيل بالاهواز وقيل ببابل في العراق *Dicitur in Abwâz: & aliàs dicitur in Babyloniâ, quæ eſt Erâc.* Eſt quidem *Abwâz* præcipua urbs *Huzæorum* in Elymaide. *Abu Mohammed Muſtapha* peremptoriè aſſerit in *Cûtba*, وكان مولد ابراهيم بكوثا من اقليم بابل بارض العراق على ارجح الاقوال في زمن نمرود *Natale ſolum Abrahami fuit in Cûtba ex territorio Babel in terrâ Erâc, idque ſec. præferentiorem ſententiam, in tempore Nimrodi.* *Ahmed Ibn Jûſuph* plures opiniones recenſet, ابراهيم — وهو ابو الانبيا وتاج الاصفيا — وكان مولده بقرية كوثا من اقليم بابل وقيل بقرية برزة من اعمال دمشق وقيل ولد بقرية حران

حران ونقله ابوه الى بابل وقيل كان مولده بالسوس من اهواز في زمن نمرود الجبار *Abraham fuit Pater Prophetarum & Corona Sanctorum.— Et fuit natale ſolum ejus in Cûtha ex territorio Babel. Sunt qui dicunt in urbe Berza ex ditione Damaſci. Alii dicunt, Natus fuit in Harrân, & pater ejus portavit eum ad Babel. Alii ajunt Natale ejus fuiſſe in Sûs* [ſeu Suſis] *ex ditione Ahwâz, tempore Nimrod Gigantis.* Idem Author in alio loco dicit, كوثا قرية بسواد العراق قديمة ينسب اليه ابراهيم الخليل ع م وبها كان مولده *Cûtha eſt urbs inter pagos Erâc* [ſeu *Chaldææ*] *antiquiſſima, cui relatus fuit Abraham Amicus* Dei, *cui pax, & in eâ fuit natale ſolum ejus.* Sunt autem duæ hujus nominis Urbes, de quibus vide plura in fine hujus Capitis. Apud nuper laudatum Autorem *Ahmed* memoratur ejuſdem nominis Flumen, à Nimrodo effoſſum, نمرود الجبار — وهو الذي احتفر انهارا بالعراق اخذها من الفرات فيقال ان ذلك نهر كوثا من طريق الكوفة *Nimrod Gigas,— is erat qui effodit aliquot Fluvios in Al Irâc quos deduxit ex Euphrate; & dicitur ejuſmodi eſſe Flumen Cûtha in viâ Cûphæ.* Hæcce *Cûpha* eſt urbs in *Erâc* quæ eſt Chaldæa, ſeu Territorium Babylonicum. Urbis *Cûthæ* meminit S. Scriptura, 2 *Reg.* XVII, *Et Rex Aſſyriæ traduxit colonos à Babel & Cûtha,— Et homines Babelis colebant Succoth-benòth, & homines τῆς Cûth colebant Nergal.* Hinc videmus *Cûtham* fuiſſe ex primariis & præcipuis urbibus τῆς *Erâc*, à quâ Imperii Sedes tandem tranſlata eſt ad Babelem. Et quidem *Cutha* ab Orientalibus memoratur ut urbs hodiè extans, quamvis veteri gloriâ privata. Sed dolendum eſt quòd noſtra *Chaldææ* & *Aſſyriæ* (potentiſſimarum olim Monarchiarum) *Geographia* ſit valdè imperfecta: adeò ut nobis tantæ potentiæ veſtigia vix perſequi liceat. *Babelis* quidem haud procul ab *Euphrate* ſitus hodiè agnoſcitur, utpote unde Lateres ad alia ædificia tranſportant, cujus tamen locum occupat parva Villa: gloria enim diſceſſit ad *Bagdâd*, triduo inde itinere, ad *Tigrim* ſitam, contrà quàm noſtrates credunt.

Sed ut ad rem redeam, cur nempe à *Nimrodo* in fornacem, ſeu foveam ignis, projectus eſt Abraham, cauſam reddit *Chondemír* Perſa; Quòd ſcil. dum Chaldæi [ſeu potiùs *Cuſhæi* & *Nimrodæi*] publicæ alicui lætitiæ in campis extra urbem intenti eſſent & in eâ occupati, Abraham in eorum بتخانه *Delubrum* (ſeu بتكده *Fanum*) ingreſſus, omnia Idola dejecit & fregit: & pro iſto facinore, Nimrodi Decreto, à Chaldæis in ignem conjectus eſt: ab Angelo autem liberatus, nec ignis

ignis eum lædere potuit, juſſu Dei, qui (ut in Alcorano) præcepit, يا نار كوني بردا وسلاما على ابراهيم *O Ignis, eſto refrigerans & ſalutaris erga Abrahamum.* Apud *Kas Kyriacum* in Syrorum Calendario (quaſi certò creditum) memoratur quo die id factum fuit, ſc. *Januarii 25 fuit* و قوع الخليل في نار *caſus Abrahami in ignem.* Dicta hiſtoriola in *Alcorano* extat Cap. XXI, p. 197, ab illius temporis delirantibus Judæis accepta: nec mirum, cùm Pſeudopropheta *Sergium Monachum*, & *Judæum* quendam, in condendâ Religione coadjutores habuit. *Jonathan ben Uzziel* ad *Gen.* XI. 28, hanc hiſtoriam Chaldaicè narrat ſequente modo, והוה כד רמא נמרוד ית אברהם לאתונא דנורא וגו' *Accidit quando Nimrod projecit Abrahamum in fornacem ignis, eò quòd non coleret Idolum ſuum, ut non eſſet Igni poteſtas comburendi ipſum. Ideòque dubitatio orta eſt Harano, dicendo, Si vicerit Nimrod, ſtabo à partibus ejus: ſin verò vicerit Abraham, ſtabo à partibus illius. Cùm autem Chaldæi viderent ignem non dominatum eſſe in Abrahamum, dixerunt in corde ſuo, Annon Haran Abrahami frater, divinationibus & auguriis plenus, incantavit ignem ut non combureret fratrem ſuum? Et ſtatim cadens* [alius] *ignis ex altiſſimo cælo, conſumpſit eum, & mortuus eſt Haran coram conſpectu Terach patris ſui, quando combuſtus eſt in terrâ nativitatis ſuæ, in fornace ignis quam paraverant Chaldæi Abrahamo fratri ejus.* Sacra Scriptura dicit quòd Haran obiit in *Ur*: modo autem non indicato. *Abulfaragius* refert, *Quòd cùm Abraham incendiſſet Idolorum Templum, Haran frater ejus, ad extinguendum ignem ingreſſus, combuſtus eſt.*

Deinde narrant, quòd creſcente diſſidio inter Abrahamum & Nimrodum, conſcripto utrinque exercitu, tandem obortum eſt bellum; in quo Deus, Culicum ſeu Cimicum agmina mittens, Idololatrarum exercitum hac ratione profligavit: & quòd horum Cimicum unus in Nimrodi cerebrum per Aurem (al. per Narem) penetrans, eum necavit. In aliquo *Syrorum* Calendario (quaſi certum & notiſſimum fuerat) Nimrod ponitur interfectus octavo die *Tamûz*, ſeu *Julii*, cui ibi adſcribitur, قتل نمرود عليه اللعنة *Interfectio Nimrodi, in quem ſit maledictio. Saphioddîn* meminit urbis dictæ تخارات *Tacharât*, ſeu تخاران سار *Tacharân-ſâr*, به سكة نمرود *in quâ erat Officina monetaria Nimrodi.*

Dicta opinio de Abrahami projectione in ignem, (quæ in Alcoranum aſſumpta & ad Arabes propagata,) videtur malè fundata in perperam interpretato loco Biblico qui olim à veteribus Judæis, & nuperiùs

periùs ab aliis, haud satis rectè intellectus est. Nam cùm Abraham Dei promisso fretus, patriam suam jussu divino monitus deseruit, & peramplum ibi patrimonium reliquit, ut novam sibi promissam patriam quæreret, is dicitur à Deo *eductus* מאור הכשדים *ex Ur Chasdæorum*, quod volunt esse *ex Igne Chaldæorum*, quia *Ur* etiam significat *Ignem*. Hinc veteres Judæi nugis abundantes, qui (ut Christus suo tempore de eis pronuntiavit,) in rebus religiosis erant *Stulti & Cæci*, excuderunt supradictam interpretationem, eámque communicârunt cum Christianis, (inter quos cum D. *Hieronymo*,) & posteà cum *Mohammede*, concludendo quòd Abraham contra Chaldæorum Idololatriam contendens, ab iis in Ignem conjectus est. *Hieronymus* hoc *Judæorum fabulam* vocat, ut &, quòd *Haran* mortuus fuerit in Igne Chaldæorum: quamvis verum sit quòd *Haran* obiit in *Ur*. Et cùm *Hieronymus* hoc priùs vocaverat *Fabulam*, tamen mox posteà videtur idem credere, his verbis, *Vera est illa Hebræorum traditio quam suprà diximus, quòd egressus sit Thare cum filiis suis de Igne Chaldæorum, & quòd Abraham fuit Babylonico vallatus incendio, quòd illud adorare nolebat, & quòd fuerit Dei auxilio liberatus:* viz. diversis temporibus hæc scribens interpolansve Hieronymus, suî oblitus est, suam Hypothesin evertens. Sed illius veniâ, *Chaldæi* & *Babylonii* non *adorabant* Ignem, nec Chaldæi tunc in Mundo extabant. Quid adorarunt, S. Scriptura docet. Miserè itaque falluntur isti, perperàm in hoc loco accipientes *Ur* pro *Igne*, cùm id reverà fuerit in Tractu Babylonico (ubi posteà Chaldæa) urbis nomen, *Ptolemæo* Ορχόη. Quo alio nomine vocata est *Ur*, vide supra. *Eusebius* in Præp. Evang. p. 418, adducit Historiam Abrahami ex *Eupolemo*, qui inter alia, dicit eum *Astronomiam* docuisse *Phænices* & *Ægyptios*, illúmque natum fuisse in urbe *Camarina*, seu *Urie*, quæ Græcis dicta *Chaldæopolis*.

Supradictum hujus Urbis nomen *Ur* in S. Bibliis, videtur contractum pro *Ptolemæi Orchoá*, seu *Urchóa*, seu potius pro *Syro-Chaldaico* nomine *Urhoi:* nam quamvis situ longè distent, quærendum est annon Synonymum sit cum *Mesopotamiæ* urbe *Urhoi* quæ *Edessa*, in quâ etiam aliquando vixit Abraham. Quamvis enim in Libro *Gen.* memoretur Abrahami iter ab *Ur* immediatè ad Haran, videtur certè pluries divertisse aliubi in Mesopotamiâ; cùm *Act.* VII. 2, legatur, *Gloria Dei apparuit Abrahamo cùm esset in Mesopotamiâ, antequàm habitaret in Haran.* Cúmque tam celebris sit Abrahami commemoratio in *Urfa*, videatur ibi aliquamdiu divertisse, vel saltem id insinuare volunt Incolæ habentes ibi Ecclesiam Abrahami memoriæ dicatam, (hodiè,

ut dicitur, à Mohammedanis usurpatam,) sub cujus fundamento erumpit Fons copiosus, unde Fluviolus in quo Pisces, quos pascunt cicures, qui vocantur *Pisces Abrahami*, quos lædere nefas eisque nocere vetitum. Hæc urbs *Plinio* audit Καλλιῤῥόη, à dicto (ut videtur) Fonte denominata. *Syris* vocatur ܐܘܪܗܝ *Urhoi*, Arabibus رها *Roha*, seu الرها *Erroha*, vulgò Incolis *Urfa*, cujus Territorium *Suidæ* dicitur Ὀσροήνη, aliis minùs rectè Ὀσροήνη, redundante *Sigma*. Et quidem *Abu Mohammed Mustapha* Arabs in cap. de vitâ Abrahami, id disertis verbis asserit, negando autem quòd Abrahami Pater conversus fuerit: ولما نزلوا حران مات بها آزر علي كفره فمكث بها ابراهيم ثم خرج ونزل الرها *Et cùm diversarentur in Harrân, obiit ibi Azer in infidelitate suâ. Ibi moratus est Abraham. Et dein egrediens, diversatus est in Roha.* Talis erat via ad Terram S^tam^: sc. ab *Harrân* ad *Roha*, & hinc ad بير *Bîr*, ubi trajiciendus erat Euphrates & transeundum per Arabiam rectà (ut volunt) ad *Berza*, & hinc ad Damascum. Hoc modo sectanda sunt Abrahami vestigia. Ex dictâ urbe *Ourhoi*, seu *Roha*, prodierunt multi viri Docti, ut ܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ *Jacûb Urhôyo*, (i. e. *Urhoyensis* seu *Rohensis*,) cum aliis, qui tam *Syriacè* quàm in *Gershûni* Libros ediderunt. Heic etiam fuit اكبر *Acbar* (vulgò *Agbarus*, seu *Abgarus*, Herodiano Αυγαρος *Augarus)* qui ad *Christum* scripsit Epistolam, quam olim Londini Arabicè vidi.

Abraham itaque posteà, trajecto flumine, per Arabiæ partem tendebat in Syriam, & (dicente *Ahmed Ibn Jûsuph*,) venit ad قرية برزة . . . ابراهيم تعبد في مسجده بقرية برزة فمن صلى فيه اربع ركعات خرج من ذنوبه كيوم ولدته امه و استجيب دعاءه *urbem Berza —ubi Abraham adorabat in ejusdem Templo in urbe Berza. Et quicunque ibi perorat quatuor Genuflexionibus, exit è peccatis suis sicut die quo eum peperit mater ejus, & exaudiuntur preces illius.* Arabum traditio vult insinuare, eum, trajecto Euphrate, tetendisse sinistrorsum per Arabiam felicem. Sed credat Arabs appella. Credendum verò potiùs eum ivisse rectiore viâ ad Syriam: nam ipse habitavit etiam in *Damasco*, ubi est Vicus dictus Αβραμυ οἴκησις *Domicilium Abrahami*; quod etiam ab illius regionis hominibus audivi. Et dum Abraham in vetustissimâ illâ urbe habitaret, adscivit sibi Oeconomum, qui *Eliezer Damascenus:* anteà enim illius religionis homines fuerunt Abrahamo ignoti. [1] Integram

1 At ut aliqui *Arabum* volunt eum tetendisse nimis australiter per *Meccam*, sic alii eorum nimis borealiter per Haleb, quæ Aleppo: sic *Ibn Al Mallâ Halebensis*, qui dicit *Haleb* fuisse ex locis ad quæ peregrinatus est Abraham, qui ibi aliquamdiu substitit post discessum suum ab *Haran*. Proh Nugæ!

hujus

hujus Patriarchæ Historiam scripsit *Hecatæus*, qui inter deperditos Autores numerandus. Quomodo autem maximos & rapidissimos Fluvios trajecerint & hodiè trajiciant, in Oriente artem habent facillimam per *Rates*, quæ in S. Bibliis vocantur רפסדת ῥάψωδ, quæ constant ex plurimis colligatis Lignis, margini applicatis inflatis Pellibus ad instar Vesicarum. Talis vocatur عمد *Amàd*, ejúsque Artifex Ratiarius faber seu compactor, est عمدگر *Amad-ghèr*, *Ratifex*. Ratis *Turcis* audit سال *Sâl*, & *Mesopotamiensibus* كلك *Kélek*. Hac arte fit, ut nullus Fluvius eis obstet, & magna Mercium onera per *Tigrim* & *Euphratem* facili negotio deportent.

Sed ut in viam redeam, dicti *Chasdim*, seu *Chasdæi*, (vulgò *Chaldæi* facilioris soni causâ,) sic denominati sunt à כשד *Chesed* filio *Nachor* fratris Abrahami, qui unà cum filiis & posteris dictam urbem *Ur* & tandem totam illam regionem inhabitârunt. At notandum est, quòd quamvis Abraham [*Gen.* XI. 31,] dicatur exivisse ex *Ur Chaldæorum*, dictus *Chesed*, à quo isti denominati sunt (quamvis senioris fratris filius,) tunc quando Abraham exivit, non fuit natus: *Nachorem* verò deinde habuisse VIII filios (inter quos *Chesed)* narratum fuit Abrahamo [*Gen.* XXII. 20, 22,] tanquam lætum nuncium ei anteà inauditum: nam si nati fuissent ante ejus exitum, Abraham id satis novisset, nec fratris filiorum nativitatem, dum in Mesopotamia erat, ignorâsset. Sed post Abrahami exitum nascebatur *Chesed* ibi Sedem figens, à quo & ab ejus posteris illa urbs dicta est *Ur Chasdæorum*, eóque nomine celebris evasit: & tota illa terra dicta est *Chasdæa*, & minùs rectè *Chaldæa*. Ideóque *Mosaicæ* Historiæ Scriptor (qui longè postquam illa omnia transacta sunt, vixit,) prolepticè eam vocavit *Ur Chasdæorum*; cùm debuerat ad captum nostrum potiùs dixisse, *Abraham exivit ex Ur, ubi posteà vixerunt Chasdæi.* Nam Abrahami tempore, tam in *Ur* quàm in كوثا *Cûtha* fuerunt tantùm *Cushæi* seu *Cuthæi*, scil. posteri τῦ *Cûsh* & prosapia τῦ Nimrod, qui omnimodam persecutionem moliti sunt in Abrahamum, religionis causâ.

Quamvis verò Abram in Sacrâ Historiâ nominetur priùs, fuit tamen filius natu minimus: nam dicuntur *Abram & Nachor & Haran*, eodem ordine ac *Shem & Ham & Japheth*, incipiendo à juniore. Abram enim videtur natus anno post Diluvium 349, *Terachi* anno 129, aut 130, quibus addendo Abrami ætatem 75 quando discessit ex *Haran*, completur *Terachi* tempus 205 annorum. Post hoc tempus, Abram transiturus in Canaan, migravit ex *Haran*, ubi jam tum manserat aliquam multos annos, (scil. usque dum moreretur Pater ejus *Terach*;) quia

quia dicitur exportâsse secum *omnem substantiam & omnes Animas quas fecerant in Haran*, quod fecisse requirebat multorum annorum tempus: nam in fine præcedentis Capitis dicitur, *Venientes ad Haran, ibi habitârunt*. Nempe postquam incarceratus fuerat Abram in *Cûtha* & in *Ur*, ad evitandum ulteriorem persecutionem, discessit ex Chaldæâ ad *Haran* Mesopotamiæ urbem, ibique mansit ad mortem Patris sui, & tum statim discessit postquam ad tempus à Deo assignatum præstolatus fuerat. Et quidem decrepitum Silicernium nec secum portare nec commodè relinquere potuit: ideóque, vel eâ de causâ, expectandum erat usque ad mortem ipsius.

Ex supradictis constat, Abrahamum exeuntem ex *Ur* (scil. Ορχόη seu *Orboi*) quæ in Chaldæâ, transivisse in Mesopotamiam ad urbem *Haran*, & inde ad cognominem urbem *Urboi*, seu *Roba*, (nam in tanto itinere per plures urbes transeundum,) ut suprà dictum. Et quando reliquit *Damascum*, fixit Sedem in Cananææ urbe à Conditore primò dictâ *Mamre*; posteà *Kirjath τῦ Arba'*, ab *Arba'* gigante qui ibi vixit: is erat pater τῦ *Anak* & *Anakæorum*. Ibi primò regnavit *David* antequam regnaret in Hierosolymis. At postquam ea urbs uniretur cum regno Hierosolymitano, tunc tandem dicta est חברון *Hebron*, *socia* urbs, seu *socium* regnum. Adeò ut eo loco ubi primò Sedem fixit, & Sepulcretum pro suis acquisivit Abraham in Canaan, ibi David, ex semine ejus, primò regnavit super Israelitas, providentiæ divinæ ductu. Tot nominum mutationes subiit illa urbs! Quamprimùm autem pedem poneret in Terrâ promissâ, gratitudinis ergô extruxit Altare inter *Bethel* & *Hai*, & aliud posteà in Campestribus *Mamre:* & pro tempore secessit ad Philistæos in *Gerar:* & ad alia in Canaan loca non memorata pro lubitu concessit, redeundo semper ad *Mamre*; nam peragravit totam Terram promissam ut lustraret eam, idque jussu Divino, ut *Gen*. XIII. 17, *Surge, peragrato terram per longitudinem & latitudinem ejus, quia tibi daturus sum eam.*

Locus ubi primò extruxit Altare, erat Planities ab eo inde dicta מורה *Morè*, i. e. *Monens, docens*, quia Deus ibi apparens Abrahamo, eum monuit, *Surge, peragrato*, &c. Et eâdem de causâ, sic denominata posteà fuit *Terra Moriah*, seu *Mons Moriah*, super quo etiam extruxit Altare, (& ibi tandem extructum fuit Templum Hierosolymitanum,) ubi Dominus monuit Abrahamum ne mactaret Isaacum. Inde in Psalmis ille Mons vocatur הר הבית *Mons Domûs* Domini, & in Lege, הר יהוה *Mons Domini*, & יהוה יראה *Jehovà jir'e*, i. e. *Dominus videbit*, seu *providebit*, quia providebat sibi Arietem loco Isaaci: unde

unde Proverbium ad difficultatum & dubiorum ſubſidium atque ſolatium, *In Monte Domini* [yeräè] *providebitur*. Hócque factum eſt, ut ibi oblatus *Iſaacus* eſſet *Typus* Chriſti poſteà Hieroſolymis immolandi pro peccatis Mundi, in eodem loco, ſeu ejuſdem Montis ramo extra Urbem exporrecto, malâ Metatheſi dicto Γόλγοθα pro ܓܓܘܠܬܐ *Gogûlta*, i. e. *Cranium*.[1] In hoc Monte eſt *Eccleſia Sancti Sepulchri*, aliàs dicta Ἀνάστασις, ſeu بيعة القيامة *Eccleſia Reſurrectionis:* at ubi erat Templum Hieroſolymitanum, jam eſt مسجد الاقصى *Meſgjedo'l Akſa*, i. e. *Eccleſia extima* Mohammedanorum, quam extruxit *Omar*, quo nomine apud *Arabum Geographos* ipſa Urbs tota etiam intelligitur.

Quinetiam, uti Abrahami pater in S. Bibliis vocatus in Converſione ſuâ *Terach*, habuerat aliud etiam Nomen Ethnicum à parentibus inditum, ſic quoque Abraham ipſe proculdubiò in pueritiis habuerat aliud Nomen, idque Chaldaicum, quo nominatus fuerat apud ſuos. Nam אברם *Abram* erat Converſionis Nomen poſtliminiò inditum, quo ſignificatur *celſus*, ſeu *ſublimis pater*, honoris cauſâ ſic vocatus; cui etiam poſteà Deus adhuc honoratius Nomen impoſuit אברהם *Abraham*, quod abbreviatum, eſt אב־רב־המון *Ab-rab-hamon*, i. e. *pater magnæ multitudinis*, cùm ejus proles futura eſſet ut arena maris & ut ſtellæ cœli innumerabilis, & in eo omnes terræ nationes benedicendæ eſſent. Apud *Arabes* & *Mohammedanos* omnes (ut & in S. Bibliis) Abraham donatus eſt Epitheto خليل الله *Chalîl Allâh*, i. e. *Amicus Dei*; vel aliàs ſæpè ſimpliciter & emphaticè vocatur *Chalîl*, id eſt, ὁ φίλος.

Quid fuerit ejus Nomen Ethnicum Chaldaicum, nullibi hactenùs didici. Illius autem apud veteres Perſas Nomen in Libro *Pharhàngh Gihânghîri* proditur fuiſſe زروان *Zervân*; quod aliquando aliàs ibidem ſcriptum reperitur زرفان *Zerfân* & زربان *Zerbân*, notans *Divitem*, ſeu ad verbum, *Auri cuſtodem*, ſeu *Pecuniæ poſſeſſorem:* ſic enim tam nomine, quàm re ipſe fuit, divitiarum famâ in Oriente celebris. Sic *Gen.* XIII. 3, perhibetur *Pecoribus & auro ac argento ditiſſimus:* & *Gen.* XXIII. 6. appellatur *Potentiſſimus Princeps*. Unde fortè ſit quòd vocatur *Rex* in Libro *Zend*, ubi etiam paulò aliter ejus nomen ſcribitur *Zerrevân:* ibi enim inter Benedictiones nuptiales quas Sacerdos Nuptis apprecatur, legitur hæc ſequens comprecandi & benedicendi formula, videlicet,

[illegible] *Sicut Zer-revân Rex fæcundi eſtote.*

1 De Hieroſolymis vide plura in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*.

Si

Si vim vocis ſpectemus, nomen *Zer-revân*, ſeu *Zar-ravân* Perſicè, eſt *Aurum means*, ſeu *meabile* & *tranſibile*, ſc. Aurum probum. Regem eum vocaverint Perſæ, fortè quia in capite exercitûs contra *Chedorlaomer* ad eos veniens, videbatur univerſæ terræ Canaan præfuiſſe. Et quidem noſter *Zervân*, ſeu *Zarvân*, eſt idem qui apud Theodorum Preſbyterum Mopſueſtienſem minùs rectè vocatur Ζαρσὰμ, nomine à Theodoro non intellecto.[1] Quin & ſupradictum Abrahami nomen ſubinde ſcriptum reperitur زرمان *Zermân*, & aliquando زرهون *Zerhûn*, quorum interpretatio eſt *Senex decrepitus*: niſi fortè orta fuerint ex corruptione alterius nominis. Quia verò Abraham tam magnus erat in Religione Antiſtes, à *veteribus Perſis* ſubinde etiam vocatus fuit زروان بزرگ *Zervân buzùrgh*, i. e. *Zervân magnus*, ὁ μέγας. Et quia ille cenſetur præiviſſe in eâdem Religione quam poſteà profeſſus eſt *Zerdùſht*, Perſicæ religionis Antiſtes poſterior, ideò Abraham à Perſis etiam nuncupatus eſt زردشت بزرگ *Zerdùſht buzùrgh*, i. e. *Zerdùſht magnus*, ſeu *maximus*; ſcilicet *Zoroaſtres magnus*, nam is idem eſt. Et in Libro *Pharhangh Surûri*, ut ſupra dictum, Perſarum Religio, quæ aliàs ſimpliciter vocari ſolet *Religio Abrahami*, ibi vocatur ملت ابراهيم زردشت *Religio Abrahami-Zerdùſht*, ſeu *Abrahamo-Zerduſhtenſis*: & ibidem vox ابستا *Abeſtâ* dicitur eſſe nomen Libri ابراهيم زردشت *Abrahami Zeratùſht*. Sic Perſæ veteres.

S. Scriptura nos docet, quòd Abraham obiens ſepultus fuit in *Speluncâ Machpela*, ſeu *duplicitatis*, ſcil. in Speluncâ quæ erat duplex, ſeu duabus Speluncis conſtabat, quam emerat apud *Mamre*. At quia Abraham natus fuerat in Chaldæâ, ergò & Mohammedani fabulantur eum etiam ibi ſepultum; cùm certè non erat Abrahamo (nec vivo, nec mortuo, neque familiæ ipſius) licitum reverti in Chaldæam, ne plus quàm Iſraelitis licebat reverti in Ægyptum: quia ex hiſce locis Idololatricis Deus eduxerat illum & illos, ut nunquam illuc reverterentur. Sed hiſce non obſtantibus, ſic volunt Arabes, qui multas nugas (quas omiſimus) de eo narrant, illúmque ponunt ſepultum in *Cútha* quæ in Chaldæâ juxta Babelem. Sic *Saphioddín* in Lexico Geographico Arabico, وكوثي بالعراق في موضعين كوثي الطريق

[1] Magnæ Autoritatis Autor *Ibn Phacreddín Angjou* in Libro *Pharhangh Gjihânghíri* ponit *Zervân* eſſe *Abrahamum*, qui (cum *Zervân* fuit tantum unus) proculdubio erat idem cum *Zaρσὰμ Theodori Mopſueſtienſis*, & cum *Zervan* Shariſtanii Cap. XXII. hujus. Ideoque dicti Autores qui minoris Autoritatis, cenſebuntur erráſſe ſtatuendo *Zervân* eſſe diverſum quendam ab Abrahamo, ejuſque opiniones diverſas; ex tam profunda Antiquitate veritatem expiſcari neſcientes.

وكوثي

وكوثي ربا وبها مشهد ابراهيم الخليل عم و هما قريتان بينهما تلول من رماد يقال انها رماد النار التي وقدها نمرود لاحراقه *Cûtha est in Erâc in duobus locis,* (seu est duplex,) *est sc. Cutha Al Taríc, & Cûtha Robâ, in quâ est Sepulchrum Abrahami Amici* Dei, *cui pax: hæ sunt duæ urbes, inter quas sunt multi Tumuli Cinerum, qui dicuntur esse Cineres ignis quem Nimrod accendebat ad comburendum illum.* Geographicam partem credimus: sed quoad Sepulturam & Cineres, credat Judæus apella. *Cûtha Al Taríc* est *Cûtha viæ*, scil. juxta viam publicam: & *Cûtha roba*, est *Cûtha Colliculorum*, seu *Tumulorum* dictorum.

Illius Uxor (decennio junior Abrahamo) erat perpulchra, ut S. Scriptura testatur; quam præ primis ad veram Fidem convertit. Ipsa priùs Ethnico nomine dicta fuit *Iscah:* sic Gen. XI. 29, ubi etiam ait *Jonathan ben Uzziel,* יסכה היא שרי *Iscah, ipsa est Sarai.* Nam posteà, Conversionis nomine, vocata est שרי *Sarai,* i. e. *Principissæ meæ*, seu *Dominæ meæ*, honoratiori stylo plurali; quod tamen communi acceptione sonat quasi singulariter tantùm *Principissa mea*, seu *Domina mea.* Deinde jussu divino nuncupata fuit שרה *Saráh*, i. e. *Principissa*, seu *Domina*, absolutè loquendo. Ethnici nominis rationem adducunt Syri, اسكا اسم ساره اي انها ذات الحسن والجمال *Isca erat nomen Saræ, i. e. quia fuit pulchra & formosa:* ita ut hoc nomine *pulchritudo*, seu *pulchra* denotari censeatur.

Sarah obiit anno ætatis suæ 127, Abraham anno 175. Appropinquante verò Abrahami obitu, (inquit *Tabári* Persa Mohammedanus,) *Angelo mortis jussum est ut caperet Animam Abrahami*, quod & fecit.[1]

Reliqua de *Abrahamo* & *Sarâ*, quæ ex S. Bibliis peti possent, sponte omitto, utpote quæ sunt omnibus nota. Multa de Abrahamo memorat *Cedrenus* in Chronologiâ suâ, & in Historiarum Libro: atque addit, quòd *in S. Scripturâ vocatus est Angelus:* sed locum non citat. Et post hæc, Abrahami contentionem cum Gentilibus distinctè narrat. Videri etiam possunt quæ de Abrahamo collegit *Raleighus* Hist. lib. 1, cap. 11, §. 2. Si autem reperiri possent *Hecatæus* & *Eupolemus*, qui Vitam Abrahami ex professo scripserunt, tum demum scirentur & luce donarentur desiderabilia multa, quæ jam in obscuritatis latebris & antiquitatis ruderibus sepulta jacent.

1 De *Angelo Mortis* videas Notas nostras ad *Relig. Turc.* p. 19. Is autem veteribus Persis dicitur *Murdâd*, & aliàs *Hisbîm-dív*, Judæis *Azriel*, Arabibus item *Azraël* & *Abu-Jáhja*, q. d. *Pater Johannis.* De isto Angelo in hujus operis sequelâ (suo loco) magis particulariter dicetur. Ex eorum sententiâ, istius est morientium Animas à Corporibus separare, qui ideò terribilis habetur: & quia opus ejus est multiplex, viginti manibus præditus censetur.

CAP.

CAP. III.

Disquiritur quænam qualisque fuerit veterum Persarum Religio, & quatenus cum eâ Abrahami olim convenerit, vel hodiè conveniat: ubi etiam de Persarum & aliorum Sabaismo.

HISCE jam præmissis de Abrahamo, quem Persæ primum suum Antistitem fuisse volunt, & Religionem suam ei referre gestiunt, restat disquirendum quomodo Persarum Religio cum eâ Abrahami convenerit, vel hodie conveniat; ut inde videri possit quo sensu, aut quâ ratione, tam speciosus Titulus ei quadrare posse censeatur. *Abrahamiticam* itaque esse afferunt suam Religionem, quia hæc religio (ut suprà innuimus) unius Dei cultum primitùs docuit, prout suos docuit jussitque Abraham. Et quamvis processu temporis inquinârunt & interpolârunt religionem suam, illam, sic interpolatam, reformavit & ad primitivam puritatem restituit Abraham, unde meritò appellari potuit *Religio Abrahami*.

Persæ quidem (ut in sequentibus planiùs & pleniùs constabit) Creationis historiam ab immemorialibus seculis quodammodo nôrunt; idque, vel ab Israelitis, vel (ut volunt) à suo Zoroastre. Et eandem historiam meliùs quàm aliæ aliquæ Gentes retinuerunt; in illâ fundantes Religionem suam, ejusque Principia inde petentes, nec quicquam ultra eam sapere prætendentes. Nam, ut in Codice sacro, nihil dicitur de eis quæ facta sunt ante Creationem Mundi, ita nec à Persis tale quid dicitur, nec quando Angeli, vel boni, vel mali, creati fuerunt, memoratur: nam de ejusmodi rebus apud eos prorsus siletur. Et certè à scrupulosâ inquisitione de illis rebus quæ ad nos non spectant & quas Deus noluit revelare, vel prorsus abstinere præstat, vel saltem modestiâ uti: cùm Deum omnium rerum Conditorem (unà cum generali Creationis historiâ) novisse, pro nobis sat duxerit Historicus Sacer.

De Angelorum Creatione strictè inquirere, est supra captum nostrum. Nam quamvis Angeli sint Creaturæ, adeóque non antiquitate æquales cum suo Creatore; nullum tamen est dubium quin extiterint infinito tempore ante Creationem Mundi, & sint tantæ antiquitatis quæ sit ultra humanæ mentis vires conceptionémque ritè considerare aut perpendere: quod piè credendum est, cùm non sit pium, aut decorum, imaginari Deum ullo unquam tempore fuisse Ministris destitutum,

tum, ſed ſemper habuiſſe Angelos miniſtrantes, qui ad nutum ipſius divinum, juſſa præſtare, conſtanter omni tempore parati fuerint. Nec in S. Scripturâ dicitur quando ceciderint Angeli mali, & graviſſimo illo lapſu facti fuerint Diaboli; quod tamen neceſſariò fuerit ante Creationem Mundi, adeòque ſit ſupra humanam poteſtatem illud tempus inveſtigare, cùm divina revelatio in hac parte ſiluerit. At fortè tam horribilis eorum lapſus & apoſtaſia non fuerit multò ante conditum Mundum; quia donec crearetur Homo, non erat pro Diabolo opus in Mundo agendum: nam omnia ſemper divino ductu & prævisione ex eodem filo pendebant. Sed Diabolum certè ante Adamum extitiſſe conſtat: nam quamprimùm creatus fuit Adam, eodem die, Diabolus ſub nomine & ſpecie Serpentis, ſtatim in promptu adfuit, ut poſſet illum tentationibus ſuis invadere, eúmque è beatiſſimo illo felicitatis gradu ejicere, atque ex primævæ innocentiæ ſtatu eliminare. *Chriſti* etiam ſeculo (ut *Apoc.* XII. 9. & XX. 2,) *Veteris Serpentis* nomine intellectus eſt Diabolus; eodem modo quo etiam ab *antiquis Perſis* & à toto Orbe (ut videtur) intellectus fuit, quod notatu dignum: nam quamvis nil niſi nudum *Serpentis* nomen memoratum fuerit, inde tamen collectum fuit per illum ſerpentem ſubintelligi Diabolum, ut ex ſequelâ manifeſtum. In *Novo Teſt.* etiam vocatur *Draco:* ſic *Michael cum Angelis ſuis pugnavit contra Draconem & Angelos ejus*, i. e. Diabolum. Sunt qui imaginantur quòd dictus Serpens fingebatur loquens, & reverà non loquebatur, ſed tantùm mulieris animo ſuggerebat tales res, ſecreto quodam inſtinctu, cum multis aliis opinionibus malè fundatis; cùm tutius ſit Sacram Hiſtoriam (quantum poteſt fieri) literaliter intelligere. *Diabolus* igitur videtur diſertis verbis & aſſâ voce cum *Eva* collocutus ſub ſpecie Animalis: ſic enim (ad amovendum abſurditatem) ejuſmodi Animalibus aliquando tribuitur loquela, ut *Apoc.* XIII, 11, *Et* [aliqua beſtia] *locuta eſt ſicut Draco.* Et quia Diabolus omnes ſonos facilè imitari novit, probabile eſt, quòd reverà articulatâ voce locutus eſt; idque, vel intrando in ſerpentem verum, vel aliter aſſumendo viſibilem ſpeciem ſerpentis; cùm aliàs Diabolus, qui Spiritus, videri non poſſet: & audita vox ſine viſâ perſonâ loquente, facilè mulieri perſuaſerit, eam Dei vocem fuiſſe, quæ abſque mulieris culpâ, eo nomine, obedientiam ejus exegiſſet. Porrò Serpens fuerit huic operi præpoſitus, non tantùm propter eam, quam in humanum genus habuit, inimicitiam, quâ mulieri non tam ſuaſerit quàm terrorem incuſſerit, ſed & propter innatam aliquam aſtutiam, quæ ut vera ad dictam

actionem qualificatio assignatur in Sacro Textu, *Et serpens fuit subtilior omni bestiâ agri*, quâ ratione esset Seductionis operi aptior & habilior: unde & Christus præcipit, *Estote sapientes ut serpentes*; quamvis toti eorum generi non competat id quod uni individuo fuit peculiare, qui habuit plus astutiæ quàm reliqui congeneres: qui tamen fortè astutiores sint quàm nos scimus, qui eorum naturam non satis perspectam habemus propter eorundem apud nos paucitatem. Serpens itaque apparuit sub propriâ formâ & specie suâ, quia, in ipso actu tentandi Evam, vocatur *Bestia agri*: & rursus Versu 14 legitur, *Quia hoc fecisti, maledictus es præ omni bestiâ.* Et, si non fuisset verus *Serpens*, iniquum fuisset inflixisse maledictionem in totum genus serpentum: nam totum serpentum genus fuit maledictum, quia eorum unus fuit instrumentum & vehiculum tentationis diabolicæ; ut & totum genus humanum propter unum hominem punitum est. Ideóque necessariò fuit vera species serpentis, quia pœna inflicta fuit tanquam in speciem serpentis, *Super ventre tuo gradiêris*, sive figuratè sive literaliter: sed non item literaliter, *Et pulverem comedes*, quia Diabolus qui Serpentem obsedit, non edit omnino; & serpens non edit pulverem, qui non est Alimentum cujusvis animalis. Sed *comedere pulverem*, metaphoricè est miserâ conditione esse, eodem sensu quo dicitur, *Et inimici ejus lambent pulverem.* At quamvis serpentes reverâ non edant pulverem, videntur tamen sic facere & eundem lambere, quia inter gradiendum, ora eorum terram contingunt: unde *Mic.* VII. 17, in profanas nationes minitatur Deus, *Et lambent pulverem ad instar serpentum.* Ideóque in dicto Geneseos loco, utraque Enuntiatio miseram & abjectam Serpentis conditionem notat. Deus enim qui prænovit quid futurum esset, priùs constituit serpentes astutos, eosque super ventre gradiri fecit, & causam declaravit posteà.

Sed ut resumam priorem discursum à quo digressus sum, quoad *Persas*, qui Shemi progenies, Gentis eorum Aborigines fuêre veri Dei cultores, (ut diximus) quamvis posteà unà cum reliquo Orbe illapsi sunt in aliquam *Sabaismi* speciem, quâ Religionem suam, quæ priùs orthodoxa fuerat, interpolarunt: donec Abrahami tempore, ad strictiorem orthodoxiam reducti fuerunt. Nam ante Abrahamum, *Sabaitica* Religio fuit ferè universalis, in quâ etiam (ut dictum) fuit Abraham puer in *Sabaismo* à parentibus educatus. Is autem adultior factus, illam religionem deseruit, parentes & totam familiam convertens, & ad solius Dei veri cultum perducens. Adeóque

que Perſarum tunc Religio orthodoxa, referenda eſt ad Abrahamum adultum, qui probè notus fuit *Perſis*, eò quòd *Chedorlaomer* Rex *Elam* & *Perſiæ* (illius temporis Monarcha) ab Abrahamo in bello fuſus & fugatus fuit. Illum itaque primò malâ experientiâ noverunt Perſæ; bono tamen eventu, cùm, hâc ratione, ab interpolatâ ad reformatam religionem converſi fuerunt. Nam (ut fas ſit credere) ab hoc tempore, & hac occaſione, Perſæ ſuam nominarunt *Religionem Abrabami*. Cùm enim Abraham tam parvâ militum manu (ut legitur) tot Regum copias fuderit, eiſque hoc modo terrorem incuſſerit, meritò crediderint eum cœlitùs adjutum, adeóque Religionem ejus amplexi fuerint, miraculo (ut *Nebuchadneſſar*) converſi. Sed ſive pluribus, ſive paucioribus, victoriam obtinuerit, haud multum refert, cùm certum ſit manum Dei fuiſſe cum illo. Utcunque (ut liberè dicam) quamvis nocturnâ invaſione & ſubitaneâ incurſione terrefacerent inimicos quos Deus terrefieri voluit, vix credendum eſt Abrahamum ſecum habuiſſe tantùm *trecentos* ſervos ſuos, tunc quando Regem Perſiæ ejuſque confœderatos Reges devicit: nam planè conſtat eum tunc ſecum etiam habuiſſe confœderatos ſuos tres Cananitarum Principes *Aner* & *Eſhcol* & *Mamre*, qui proculdubio ſuorum omnium conjunxerunt vires auxiliares, fortè aliquot *millenos* homines; præter relictos Sodomæ & ſpoliatarum urbium incolas, qui proculdubiò ad ſua recuperandum properârunt. Et tamen hi omnes fuêre pauci reſpectu adverſorum Regum. Aliàs autem, ſine Cananitarum ope, Abraham abſque miraculo non potuerit eos vincere; vel ſi viciſſet, tam pauci homines non potuerunt vel ipſa ſpolia reportâſſe. Hiſtoria verò narratur tacitis hiſce ſubſidiis & auxiliis, brevitatis causâ: eodem modo quo *Simeon* & *Levi* dicuntur ſpoliâſſe integram urbem, abſque mentione Servorum & aliorum eos concomitantium; cùm iſti duo à ſolis fœminis repulſi & interfecti fuiſſent; nec potuerunt abſque aliquot *centenis* ſecum viris abegiſſe pecora, & multò minùs omnia reportâſſe ſpolia. Iſti autem duo ſoli memorantur, ut præcipui & totius agminis Duces & Ductores, uti in alterâ expeditione memorantur ſolæ copiæ Abrahami, ut præcipui Ducis, qui ſuſceptæ expeditionis cauſa Efficiens & Suſceptor fuit. Hoc modo ab Abrahamo devicti ſunt Perſæ. Et cùm (ut in Oriente dici ſolet,) قوم علي دين ملوكهم *Populus ſemper eſt de Religione Regum ſuorum*, probabile eſt in hac converſione præiviſſe *Chedorlaomer*, quem igitur totus populus & omnes ejus confœderati Reges ſecuti ſunt.

Perſarum itaque Religio orthodoxa originalis referenda eſt ad Shem & Elam: & poſt eorum lapſum in Sabaiſmum, ejuſdem reſtitutio & reformatio referenda eſt ad Abrahamum. Sabaiſmum enim pro virili oppugnabat Abraham, qui cum Idolorum & Syderum cultoribus perpetuas lites fovebat. Quamvis verò Abraham ſedulò veram Religionem propagaret, & in debellando Sabaiſmum quotidiè laboraret, ita ut plurimi fuerint converſi; hoc tamen ejus Zelo Sabaiſmus non fuit planè deletus, ſed tantùm pro tempore debilitatus, qui itaque poſteà revaleſcere & priſtinas vires recolligere cœpit: nam is non potuit totum Mundum tunc Sabaiſmo involutum reducere, nec è ſuis familiaribus Idololatriam prorſus eradicare. Nam quamvis de familiâ ſuâ optimè proſpiceret, præcavendo contra nuptias cum infidelibus, & jubendo Iſaacum ne ſumeret uxorem de filiabus Heth, ſeu Hittitis, ſed è cognatione ſuâ, jam tum converſâ, quæ in *Padan-Aram*; Idololatricus tamen Sabaiſmus inter ejus nepotes adhæſit, nec ex eorum familiis prorſus aboleri potuit. Nam Eſau ſumpſit uxorem è filiabus Heth, quod dolori fuit Parentibus. Et quamvis Jacob veram Religionem tenuerit, tamen (non obſtante dictâ præcautione) Sabaiſmus & Idololatria manſit in ejus familiâ, uti legitur *Gen.* XXXV. 2, *Jacobus dixit familiæ ſuæ, & omnibus qui cum eo, amovete Deos alienos qui ſunt inter vos; & mundi eſtote, mutantes veſtes veſtras.* Adeò ægrè eradicata eſt Infidelitas quæ inter eos hæſerat.

Dicta gentium Religio Arabicè vocatur صابية *Sabîya*, i. e. *Sabiiſmus*, ſeu *Sabaiſmus*, quo etiam nomine Arabico, uti & nomine صابة *Sâba*, ſubinde notantur *Sabii*, ſeu homines eam religionem colentes. Participiali formâ ſingulari صابي *Sâbi* eſt *Sabius*, pluraliter صابيين *Sabiyîna*, *Sabii*, minùs rectè à quibuſdam dicti *Zabii*. Hi autem non ſunt particularis aliqua Gens, (eo modo quo à سبا *Sabâ*, Arabiæ felicis urbe, aliqui dicti ſunt *Sabæi*, qui Jobi peculium invadebant,) ſed illo nomine intelligitur peculiare hominum Genus per totum Orbem ſparſum, Stellas & Idola ſub eis conficta colens, & Suffimentis aliiſque Cæremoniis placare ſtudens. Hinc Arabes (extra linguæ ſuæ pomœria non quærentes, ideóque veram vocis originem non percipientes,) volunt Verbum صبا *Sábaa* ſignificare *Religionem mutare* in genere, & *ab unâ Religione ad aliam tranſire*, &c. Hæc autem eorum Interpretatio videtur coacta: cùm *Sabaa*, *mutare*, non dicatur abſolutè & in genere de quâvis Religione, (ut ſecundùm eos debuerat,) ſed tantùm de hâc ſolâ Religione dicitur. Nam aliàs quando aliquis relinquens *Ethniciſmum*, amplectitur *Iſlamiſmum*, id *Arabicè* dicitur

حنف

حنف *Hánafa inclinavit*: & quando relicto *Islamismo*, aliquis sequitur *Christianismum*, tunc dicitur كفر *Cáfara*, *abnegavit*, *apostatizavit*, vel انكر *áncara*, *negavit* veritatem. At his Religionibus relictis, ad Stellarum cultum se convertere, est *Sábaa*. Vera autem Etymologia petenda est ex linguâ *Hebraica*; nempe *Arab.* صبا *Sabaa*, *Sabaizavit*, est à צבא *Saba*, *exercitus*, *copiæ*: nam cùm colerent totum cœli exercitum, (ut S. Scriptura monet,) talis cultor rectè vocabatur צבאי *Sabâi*, *Sabaita*, q. d. *Copiarius*, seu copiarum cœlestium cultor, scil. is qui ab orthodoxiâ ad *Sabaismum* vergebat.

Persas olim fuisse *Sabaitas*, seu *Sabios*, referunt Scriptores Mohammedani. Sic supradictus *Ibn Phacreddîn Angjou* genere Persa, patriâ Indus, in Præfatione laudati Libri *Pharbàngh Gibânghîrî*, ubi de Veteribus Persis Elami proximis nepotibus *Persicè* narrat, (eodem modo quo anteà *Arabicis* verbis ibidem narraverat, ut *supra* p. 4. notavimus,) وكيش ايشان صابية بود پس ازان انتقال كردند بدين مجوس بنای آتشكده نهادند *Eorum Religio tunc erat Sabaismus: tandem verò transiverunt ad Religionem Magorum, Ignis Fana extruentes.* Et in eundem sensum Autor Libri *Mu'gjizât Phârsi* p. 224, de Persarum seris nepotibus refert, فرس در قديم زمان بر دين صابية بودندي كواكب پرستيدندي تا زمان گشتاسب بن لهراسب *Persæ antiquo tempore erant de Religione Sabaitarum Stellas colentes, usque ad tempus Gushtâsp filii Lohrâsp.* Tunc enim eorum Religionem reformavit *Zoroastres.*[1] Illis temporibus Sacerdotes vocabantur *Mog*, & *Ràd*, & *Mûbad*, &c. ut suo loco dicetur, quæ nomina adhuc retinentur: sed à tempore *Hystaspis* præcipuè vocati sunt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Præfecti Ignis*, quod quidem Nomen ipse Rex etiam tunc, zelo ductus, affectavit, quamvis tantùm infimus Sacerdotum Ordo hoc Titulo gauderet, ut infrà dicetur. Illorum quoque temporum alii Reges affectabant Nomina ad suam Religionem spectantia: unde fuit quòd Rex جم *Gjèm* cognominari voluit شيد *Shîd*, i. e. *Sol*; unde emersit Nomen جمشيد *Gjemshîd*. Rex *Phridûn* vocari voluit موبد *Mûbad*, i. e. *Præsul*. Et Rex كيقباد *Kei-Cobâd* assumpsit sibi Nomen Arabicum عبد الشمس *Abdo'l Shems*, i. e. *Servus Solis*; ad instar reliquarum Gentium Sabaiticarum quæ adsciverunt sibi Nomina Religionem spectantia, qualia apud Arabes erant عبد يغوث *Abd Yagûth*, i. e.

1 Videatur quoque de hac re *Abulpharagius* p. 2.

Servus

Servus Yagûthi; & غلام زحل *Golâm Zobàl*, i. e. *Mancipium Saturni*.

Shahristâni Arabs Sabaitas dividit bifariàm, *vel in* عبدة الهياكل *Cultores Sacellorum 7 Planetarum, (quæ quidem Secta* aliàs dicitur عبدة الكواكب *Cultores Stellarum*;) *vel in* عبدة الاصنام *Cultores Idolorum:* additque, *Sabaitarum Græcorum confugium fuisse ad Planetas, & eorum Indiæ ad Stellas fixas.* Prioris generis Sabaitæ erant *Persæ*, reverentiam exhibentes Stellis, non autem eas adorantes, nec pro Diis habentes: ideóque injustè eis impingitur, quasi *Mithram* & *Martem* haberent deos. Sic *Strabo* de *Caramania* (quæ est كرمان *Kirmân*, Persidis) loquens, dicit *Caramanos Asinum sacrificare Marti*, ὃν Περσαι σέβονται θεῶν μόνον, quod est falsissimum: nam *Martem* non putant Deum. *Casaubonus* in Notis agit de Equo sacrificato Flumini, cum aliis quæ hunc Strabonis locum illustrare putat. Sed *gratis* taxat dictam lectionem Græcam, volens ejus loco substituere, ὃν πῦρ καὶ σέβονται θεῶν μόνον, cùm anteà rectè se haberet. *Xenophon* in *Cyropædiâ* p. 233 ait, *Cyrus sacrificabat Jovi, Soli*, &c. *in summis montium jugis, ut mos tunc erat:* sc. immolando, sed non cremando. Et ibidem, *Cyrum pugnam commissurum, peragisse Sacrificia, militibus etiam indicando tam Deos quàm Aruspices prælium fore significâsse, & victoriam ac incolumitatem* ἐν τοῖς ἱεροῖς, *per Exta, pollicitos fuisse*, *Ctesias* p. 662, ut infaustum Omen refert, *quòd Cambyse sacrificante, cùm victimæ jugularentur, sanguis non flueret.* Idem *Ctesias* p. 663, asserit, *Quòd Darius Hystaspis Aram Jovi Diabaterio erigebat, sacrificiis eum celebrans.* Videatur *Plutarchus* in *Artax.* ubi *Ctesiam* fabulis & mendaciis refertum asserit, quale fuerit hoc de *Arâ Jovis Diab.* nam *Strabo* & *Herod.* in hujus contrarium ajunt, *Persæ nec statuas nec Aras erigunt.* Ego autem distinguo de temporum diversitate: Persæ quidem postquam habuerant *Pyrea* pro Sacro Igne, ibi habuerunt *Aras*, seu altiores *Focos*, in quibus etiam aliquando fiebant Sacrificia. Sed anteactis temporibus, quando Sacra faciebant solis Planetis, vel Deo, pro Planetarum influxu & cœli beneficio deducendo, hoc non faciebant super aliquâ Arâ, sed super montium jugis, sub Dio, seu in patente aëre. *Strabo* in dicto loco tempora confundit: nam primò loquitur de Persarum more antequam extruerentur Pyréa, & mox subjungit; *Quidam ut fertur*, &c. pergendo narrare quid à Persis fiebat postquam frequentia haberent Pyréa. Sic itaque se habet; *Persæ nec statuas nec Aras erigunt: sacrificant in loco excelso, cælum Jovem putantes. Colunt Solem, quem Mithram vocant: item Lunam & Venerem, & Ignem, & Tellurem,*
&

& Ventos & Aquam. Sacrificant in loco mundo, κατεπᾴδοντες imprecantes: & coronatam Hostiam statuunt, ubi Magus qui Sacrificium enarrat, Carnes in portiones distribuit: & suâ quisque acceptâ, abeunt, nullâ parte Diis relictâ; dicunt enim Deum nihil velle præter Hostiæ Animam. Quidam (ut fertur) Omenti partem Igni imponunt. Aliter verò Igni, aliter Aquæ, sacrificant: Igni ligna arida imponentes, adempto cortice, & Arvinâ superinjectâ: deinde infuso Oleo succendunt, non inspirantes, sed ventilantes. Si quis inspirat, aut mortuum quicquam cœnumve in Ignem injicit, morte punitur. Aquæ Sacra peragunt hoc modo: ad Lacum, vel Fontem, vel Flumen venientes, Scrobem faciunt, ibique Hostiam jugulant, caventes ne quid proximæ aquæ sanguine contingatur: sic enim omnia pollutum iri. Posteà Carnibus, Myrto Lauróque impositis, eas Magi gracilibus virgis comburunt: & factis Precationibus quibusdam, Oleum lacte & Melle mixtum inspergunt; non in Ignem, nec Aquam, sed in terram. Sed quàm stultum & falsum est, additionem Lignorum & Olei vocare *sacrificium Ignis*; cùm esset tantùm pro ejusdem accensione & continuatione, ne extingueretur.

Quo Persico nomine vocetur Aquæ Sacrificium, posteà dicetur. Mos autem injiciendi Oleum dulce & Fruges & Carnes in Ignem, Persis dicitur ضيافت آتش *Epulæ Ignis*, id quod fortè respiciat *Maximus Tyrius*, narrans eos hac occasione solere dicere, Πῦρ δέσποτα ἔσθιε. Hoc enim faciunt (inquiunt Græci) adhibitis Incantationibus; imò potiùs Precibus. Olei dulcis injectio erat, tam ut delicatiùs pasceretur Ignis, quàm ut flagrantiùs arderet, & in suis flammis quasi exultaret. Quoad *Coronatam Hostiam*, *Scaliger*, ex *Herodoto*, vult quòd non tam Hostia quàm Sacrificus erat ἐστεφανωμένος. Sed utrumque videtur verum: aliàs abesse censeretur solennitas. *Servius*, apud *Romanos*, meminit Vittæ quâ Victimæ coronabantur. Et *Xenophon* ait, Κῦρος μὲν ἐστεφανωμένος ἔθυε· παρήγγειλε καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι. *Magi* Sacrificiorum carnes, antiquissimo tempore, edebant, vel distribuebant: aliquando tamen, posterioribus temporibus, *Holocausta* cremabant, ut notat *Brissonius* Lib. II. p. 173, 174. Et sic *Romani Vestæ* cremabant *Vitulos*, ut alibi notavimus.

Ex *Strabonis* verbis & alibi etiam constat, quòd Elementa honorabant: unde apud *Bar Bahlûl* Syrum dicitur, ܡܓܘܫܐ ܦܠܚܝ ܐܣܛܘܟܣܐ *Magi sunt Cultores Elementorum*; quæ Persicè vocantur آخشيجان *Achshigján* seu آخشيگان *Achshighân*, i. e. *Contraria* sibi invicem. *Plutarchus*, p. 1022 ait, *Terram & Aërem colebant*, (sc. cultu quodam civili:)

civili:) *nam Artaxerxes Longimanus filiam ſuam Atoſſam, matrimonio ſibi conjunctam, tam perditè amavit, ut (quamvis Leproſi eſſent extra urbem relegandi,) dum Vitiligo, ſeu Lepra, ejus corpus depaſta eſſet, nihil quicquam fuerit eâ re offenſus: ſed pro eâ orabat* τῇ Ἥρᾳ *Junoni* [ſeu *Aëri*] *manibus Tellurem contingens; & Donorum tantam vim, juſſu ejus, Satrapæ & Amici mittebant, ut interjecta inter Fanum & Regiam* LX *ſtadia auro, argento, purpurâ, & Equis affluerent.* At nullus Perſa oravit Aëri, ergò falſum.

Hoc modo videmus quòd *Græci*, qui Idololatræ erant, non poſſunt aliter niſi ſuo ſtylo loqui de Perſis, qui non erant tales, memorando *Deos* in plurali, & fingendo quaſi oraverint *Junoni*, ſeu *Aëri*, cùm *Perſæ* agnoſcerent tantùm unum *Deum:* civiles itaque Perſarum cæremonias erga Elementa & Planetas, repræſentant tanquam divinum cultum, quem non intendebant Perſæ, ſed hæc tantùm civiliter præſtabant. Inſuper ſolennes precandi formulas & benedictiones quas in ſuis rebus adhibent ad Deum, perperàm & malitioſè vocant *Imprecationes* & *Incantationes*, &c. Adeò ut cautè de hiſce rebus legendi ſint Scriptores Græci.

Quod in præcedentibus *Strabo*, & in ſubſequentibus *Herodotus* aſſerit, *Perſas nullas habere ſtatuas*, non eſt abſolutè verum: nam optimus Rex *Gjemſhîd* de idololatriâ accuſatur, & declinante vetere Imperio, *Veneris* ſtatua à Perſis culta eſt in Templis ad hoc paratis, cum Sacerdotibus, ſeu Sacerdotiſſis, inter quas fuit *Aſpaſia*. *Juſtini* autoritate freti, plerique Autores ſtatuunt Perſas habuiſſe Sacerdotiſſas Solis. *Nam* (inquit) *cùm Artaxerxes Mnemon Cyri junioris formoſam pellicem* Aſpaſiam *in matrimonium duceret, hanc, filius ejus Darius, unà cum reſignato regno, jure ſibi cedere poſtulavit: quam itaque ex indulgentiâ erga Liberos,* [vel ut *Plut.* ait, *cùm ex Lege ei negare non poſſet,*] *pro tempore ei conceſſit: ſed poſteà ut eam adimeret, & id quod temerè promiſerat, honeſtè negaret, eam Solis Sacerdotio præfecit.* Quod ægrè ferens *Darius*, factâ Conjuratione periit, & Pater reſumpſit Regnum. Iſta erat Gente Græca, antè dicta Μιλτὼ, ſeu *Miniatis genis prædita:* à Perſis autem (ut videtur) dicta eſt اسباس *Iſpâs*, ſcil. *Laus*, ſeu laude digniſſima, unde Græcis *Aſpaſia*. Sed falli videtur *Juſtinus* de *Sacerdotio Solis*; cùm *Plutarchus*, qui rem fuſiùs proſequitur, aſſerat eam ab hoc Rege *lectam fuiſſe in Sacerdotium Dianæ* (ut *Lat.* Interpres habet,) ſeu potiùs *Veneris*, Ἀρτέμιδος τῆς ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀνεῖτιν καλοῦσι.[1] Hocque eò potiùs verum exiſtimo, cùm iſte dictus

1 Mallem legere Ἀνῖτιν, ſeu Ἀναῖτιν.

Rex

Rex is fuit qui primus *Veneris* Statuam colendam præſcripſit, eique *Templa* & *Sacerdotes* conſecrari curavit: id quod *Clemens Alex.* p. 32, teſtatum reliquit, his verbis: *Neque eorum celaverim inſcitiam: nam etſi maximè exiſtiment fugere ab errore, in alium tamen labuntur. Deorum quidem Simulachra Ligna & Lapides non exiſtimant, ut Græci; uti nec Ichneumonas & Ibides, ut Ægyptii; ſed Ignem & Aquam, ut Philoſophi. Multis tamen poſteà annorum curriculis, eos Figuras, hominum ad inſtar, expreſſas coluiſſe, oſtendit Beroſus in tertio Chaldaicorum, cùm hoc Artaxerxes Darii filius, Ochi nepos, introduxiſſet: qui cùm primus Veneris Tanaïdis* [i. e. Anaitidis] *ſtatuam erexiſſet Babylone & Suſis & Ecbatanis & Perſis & Bactris & Damaſco & Sardibus, eam oſtendit eſſe colendam. Fateantur ergò Philoſophi ſuos Magiſtros fuiſſe Perſas, vel Sarmatas, vel Magos, à quibus didicerunt impietatem venerabilium ſibi Principiorum.* Plura paſſim de cultu *Veneris* habet dictus *Clemens*, ut & *Pauſanias*, quos adeas. Herodotus, Artaxerxi Mnemoni ferè coævus, ait Perſas ab *Aſſyriis Arabibúſque* edoctos, didiciſſe *Uraniæ*, ſeu *Veneri*, ſacrificare. Veneris ſtatua apud Perſas (ut vides) erat humanâ formâ: ſed apud *Paphios* (ait *Max. Tyrius*) *Albæ Pyramidi haud diſſimilem dixeris.*

Quomodo in Veneris cultu apud Aſſyrios & Perſas viri ſe effœminatos reddebant muliebri ornatu & poliendo cutem, &c. docet *Julius Firmicus* Cap. 4 & 5: & quomodo apud Veneris Templum ſe proſtituebant fœminæ, docet *Herodotus* in *Clio*: *Erat* inquit *Babyloniorum Lex, ut omnes fæminæ ſemel in vitâ ſederent apud Templum Veneris, præſtolantes adventum peregrinorum, qui cum eis congrederentur. Harum ditiores ſumptuoſis Rhedis vectæ, famulitio interim retrò manente. Sedebant coronatæ Sertis, & inferiores Veſtes vinctæ funibus junceis fragilibus, qui ad congrediendum erant frangendi. Earum quoque Seceſſus erant Funiculis diſtincti, ut ad eas accedere ſcirent advenæ. Primum adventantem qui ſe offerebat, non debebant recuſare, nec eam quam offerebat mercedem quamvis non ita magnam, quæ in ſacrum uſum reponebatur. Advena dicebat,* Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα, *Tanti tibi Deam Mylittam imploro. Et quæcunque fæmina ſedere inceperat, non debuit abire donec vitiata fuerat: unde formoſæ citò dimiſſæ, ſed deformes unum aut plures annos expectabant.* Hæc pluribus narrat, quæ illuſtrant Epiſtolam Jeremiæ *Baruchi* VI, ubi eadem Hiſtoria legitur. Nec mirum de prædictis, cùm (narrante *Curtio* lib. V. 1,) *Babylonii* ſolerent *uxores* & *filias* pro pecuniâ peregrinis proſtituere, quæ inter ſaltandum impudicitiam omnem monſtrarent & pudenda detegerent. Supradicta fœmi-

M narum

narum proſtitutio videtur pellexiſſe dictum Regem ut (libidinis ſatiandæ ergò) nequiſſimum Veneris cultum, aliunde mutuatum, inter ſuos inſtitueret: & eâdem ratione ducti, alii ſuccedentes Reges eandem nequitiam continuârunt.

Dictus Veneris cultus apud Perſas continuatus eſt ultra tempora *Antiochi Epiphanis*, qui in *Veneris* Templo occiſus eſt, ut in *Maccab. libro* legitur. Dictus Rex in *Clementis* Textu legitur, Ἀρταξέρξης τῦ Δαρεῖυ τῦ Ωχυ, qui quidem *Beroſi* ordo ægrè conciliatur cum receptâ Chronologiâ. Sed ſciendum eſt, *Artaxerxem Longimanum* legitimum filium habuiſſe quendam *Xerxem*, & *Spurios* multos, inter quos *Ochus*, qui, ex *Beroſo*, ſuâ vice regnâſſe videtur: ita ut *Beroſi* ordo videatur eſſe, 1, *Artaxerxes Longimanus*; 2, *Ochus*, qui (ut videtur) Spurius, ſeu Nothus; 3, *Darius Nothus*, cujus filius fuit ὁ 4^{tus}, *Artaxerxes Mnemon*, qui dicti Cultûs Veneris Præſcriptor.

De Veneris nomine in veteribus Inſcriptionibus, vide *Gruterum* in primâ parte. Inter Veneris Nomina Perſica, eſt وپاراي *Vaparâi*; & بيدخت برك *Biducht-bergh*, ſeu ſimpliciter بيدخت *Bidùcht*: unde apud *Bar Bahlûl* etiam legitur ܒܝܕܘܟܬ *Bidoucht*. Sed receptius & communius ejus Nomen Perſicum, eſt ناهيد *Nâhîd*, ſeu ſubinde اناهيد *Anahîd*, & ناهيدا *Nâhida*, quorum originalis ſignificatio eſt نارپستان *Puniceis mammis prædita puella*, i. e. rotundis & tuberantibus mammis; ſcil. بخشش قير *adulta*, ſeu *puber virgo*, ut apud *Ruſtemi Al-Maulawi* Epitomatorem, *Turcicè* exponitur *Nâbid*, ſeu *Anâbid*. Hinc apud Autores Græcos Venus vocata eſt Ἀναῖτις & Νηῖτις. Et *Plato* in *Timæo* meminit, quòd in Ægypto in *Saïticâ* Præfecturâ colebatur Νηῒθ: quod quidem nomen à Latino Interprete exponitur *Minerva*, malé: falluntur enim in hoc Interpretes Platonis, ut & *Arnobius* & *Chalcidius* ex eo excerpentes.

Ex hoc Perſico Nomine depravatum videtur Veneris Nomen quod apud *Syros* legitur ܢܢܝ *Nani*, ſeu *Nanai*, Græcè ſcriptum Ναναῖα. Unde 2 *Macc.* I. 12, *Templum Nanææ*, & *Sacerdotiſſæ Nanææ* apud Perſas fuiſſe memorantur. Ab *Arabibus antiquis* Venus dicebatur (العزي *Al Uza*: poſteà à زهرة *Zahra*, *albedine* & ſummo ſplendore, dicta eſt زهرة *Zúhra*, ſeu *Zohrat*, quod in *Ægyptiorum* linguam receptum, eſt ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ. Aliàs *Arabicè* cum Articulo legitur الزهرة *Al Zuhra*, ſeu *Az-Zùhra*: unde *Straboni* p. 512, minùs rectè Ἀζαρα vocatur *Minervæ & Dianæ Templum Perſicè*, ut ille dicit: cùm Ἀζαρα reverà ſit *Arabicum* Nomen corruptum, non quidem *Templum*, ſed ipſam

ipsam *Venerem* notans. Hinc est apud *Hesychium* Ζαρῆτις· Ἄρτεμις, Πέρσαι. Imo potiùs Ζαρητ est زهرة, sc. Arabum *Venus*. Sed *Dianæ* nomine etiam alibi intelligitur *Venus*.

Dictus Veneris cultus, lasciviâ duce, introductus est, ut supra notavimus: nusquam autem reperi Persas ullas alias habuisse statuas præter illam Veneris; exceptis hybridis illis & hæreticis in *Cappadociâ* Persis, quorum Sacra *Strabo* meminit se vidisse. Isti, inquit, dicti sunt Πύραιθοι, *Ignis accensores*, qui Iconolatriam cum Pyrodulia miscuerunt. Ejus verba sunt, *In Cappadociâ (nam ibi est* φῦλον *Tribus quædam Magorum qui Pyræthi vocantur, & multa Persicorum Deorum Templa,) non cultro, sed stipite quodam mactant Sacrificia, tanquam malleo verberantes. Sunt &* Πυραιθεῖα, scil. Σηκοὶ *Septa quædam ingentia, in quorum medio est* Βωμὸς *Ara,* seu *Focus, in quo Magi cinerem multum & Ignem perennem servant: & eò quotidie ingressi* ἐπάδουσιν *accinunt* [seu canunt preces suas] *ferè per horam, ante Ignem Virgarum fasciculum tenentes,* τιάρας πιλωτὰς *pileis coactilibus infulatis velati ex utrâque parte dependentibus, adeo ut Vittæ labia contegant & malas. Hæc in* Ἀναΐτιδος καὶ Ὠμανοῦ *Anaitidis & Omani delubris fiunt: nam & horum ibi delubra sunt, & Omani statua in pompâ ducitur. Ista nos vidimus: sequentia Historiæ memorârunt. In Fluvium Persæ non immejunt, nec abluuntur, nec Cadaver injiciunt, nec alia quæ immunda esse videntur. Cuicunque deo sacrificant, primùm Igni* εὔχονται, *preces fundunt. Reges habent ex eâdem stirpe: qui non paruerit, capite & brachio amputato forâs projicitur. Ducunt uxores complures, & multas pellices alunt, multiplicandæ sobolis gratiâ. Reges quotannis præmia proponunt iis qui plures filios progenuerint. Pueri ante quartum annum in patris conspectum non veniunt. Nuptiæ initio Æquinoctii verni celebrantur: deinde Sponsus in Thalamum venit, comesto priùs Malo, aut Cameli medullâ, & præter id nihil eo die. A quinto usque ad XXIV annum discunt sagittare, jaculari, equitare, & imprimis vera dicere. Pueri auro exornantur, cujus Igneum fulgorem venerantur: quare id neque mortuo apponunt, nec Ignem, ob honorem quem ei deferunt. Persarum Capiti imponitur Pileus turritus.—Tiaræ Magorum Infulis similes. Si notis & æqualibus in viâ occurrunt, eos osculantur: si humilioribus, genam eis præbent, eâque osculum excipiunt: qui humiliores admodum sunt, duntaxat genu flexo digniores venerantur. Corpora mortuorum humant, priùs cerotis involventes. Magos insepultos avibus edendos permittunt. Hi cum matribus (majorum instituto) coëunt.* Hæc ille, qui per *Magos*, fortè

 intel-

intelligit *Sacerdotes.* Sed cur alios mortuos humaverint, non video, cùm ſit Perſarum mori contrarium.

Rectè dicit Strabo, *non licere* putidum morticinium Igne cremare, ſed tantùm Sacrificium: nam *Herodotus* de *Cambyſe* refert, *Eum feciſſe id quod non erat Sanctum, cremando Amaſis Regis Ægypti Cadaver: cùm illud ſalitum & induratum reſiſtebat, adeo ut verberando & pungendo frangere non potuerant.* Item ejuſmodi illicitum, & tamen factum, legitur apud *Megjdi* in fine vitæ *Guſhtaſpis.*

Alibi Strabo de *Hyrcaniâ* agens p. 352, dicit, *In campo Petram quandam aggere complentes, ita ut rotundi Collis figuram referret, muro cinxerant: ibique Deæ Anaitidis & eodem Altari gaudentium Amani & Anandrati, Perſicorum geniorum, Templum poſuerunt, & τὰ Σακὰ* Saca, *ſolennem ei conventum, indixerunt. Is etiamnum ab iis celebratur qui* Ζῆλα Zela *tenent: eſt enim Oppidum in Armeniâ quod tenent Hieroduli*, ſcil. Sacrorum Miniſtri, ſeu Sacerdotes.

Quoad ſupradictum Σακὰ, videtur eſſe pro Σακία, quæ eſt سقيا, ſeu שקיה *Propinationis Feſtum*, quod in S. Bibliis vocatur משתה *Miſhte* Ahaſueri, *Feſtum vini.* Quoad Nomina Ανάνδρατος, & Αμανὸς, ſeu Ομανὸς, ſive Ωμανὸς, (nam tot modis, Scribarum errore, apud Strabonem ſcribitur,) ea Perſicè ſcripta nunquam vidi, & an genuina Perſica ſint multùm dubito. Ανάνδρατος videatur potiùs Græcum, q. d. *Eviratus*, fortè quaſi virilibus deſtituta ſtatua, modeſtiæ causâ: nam aliàs אנדרטא Ανδρατα in *Targumim* eſt *Statua virilis.* Quære ergò an in ſupradicto Ανάνδρατος, *Alpha* ſit privativum, q. d. *ſtatua non virilis*, ſeu *fæminina?* Sed hæ ſunt ſteriles conjecturæ. Quoad Αμὰν, quamvis ſono conveniat, vix puto id eſſe חמן *Hamman*; quamvis ad *Juſtinum* Annotator varius ſtatuat Αμανὸς & חמנים *Hammanim* eſſe *Strabonis* Πυραιθεῖα, quorum hoc à חמם, ſignificatione *caloris.* Sed hoc non poteſt ſic eſſe, quia in S. Bibliis *Hammanim* ſemper numerantur cum Lucis & Excelſis Idololatricarum Gentium quæ non colebant Ignem. Nec eſt à calore Ignis, ſed à חמה *Hamma, Sole*; unde in *Arabicâ* Verſione Judæorum *Maroccanorum*, qui valdè gnari, ad *Levit.* XXVI. 30, verbatim legitur شمساتكم *Solaria veſtra*, ſeu loca altiora Soli expoſita, quæ eminebant ſupra Altaria, ſeu Menſas in quibus Ciborum & Libationum patinas apponebant, ut in Oriente coram Idolis ſemper fieri ſolebat, & hodie fit. Sed hoc non convenit Perſis qui talia non faciunt. At cùm prætendatur quòd Αμανὸς ſit Deitas Perſica, ſi conjecturæ locus ſit, notabimus quòd in Bibliorum Polyglottorum *Evangeliis Perſicis*, à quodam *Tabrizenſi* Perſâ verſis, خمانا *Chamanâ* ſit

ſit i. q. هامانا *Hamanâ* & مانا *Manâ*: adeò ut per خمانادي *Chamanâi* ibi ſignificetur *Similitudo*, unde fortè & in genere *Simulacrum*. Sed cùm apud Gentes in more fuerit, ut quicquid grande & immane eſſet, pro deitate coleretur, potuerit eſſe quòd iſti ſupradicti *Cappadociæ Magi* hæretici (alienis moribus infecti) contra veri Magiſmi principia peccantes, Monti *Amano*, *Anatoliam* à *Syriâ* dirimenti, formaverint Statuam, *Jovem ter maximum* ſub iſtius grandis Montis nomine colentes, ut *Druides* Jovem ſub formâ proceræ arboris colebant. Et fortè tale quid de *Anandrato* ſentiendum. Sed hæc ſunt meræ conjecturæ. Et cùm neutrum horum nominum videatur *verè Perſicum*, nolo multiplicare conjecturas, ſed tantùm addam, quòd apud *Ægyptios* Αμων eſt *Jupiter*, corrupto nomine ab Αμμων, ſeu *Arenarius*, ſcil. qui inter *Libyæ arenas* colebatur: ſi fortè illi in *Cappadociâ* ſuum Αμανὲ nomen inde ſumpſerint.

Perſarum autem Sabaiſmum magis diſtinctè deſcribit Herodotus p. 62, 63, 64; "Porro ritus, quibus utuntur Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas neque [1] Templa neque Aras extruere conſuetudo eſt, quinimò hoc facientibus, [2] inſaniæ tribuere; ob id (ut mea

Animadverſa in præcedentem Herodoti Paragraphum.

1 Templa] Herodoti tempore habuerant Templa: ſed fortè loquitur de Perſis Sabaitis anteactis temporibus. Hinc *Tábari Perſa* de antiquiſſimo Rege *Kajomàras* refert, وكوهها ادنر بودني و با مردم كم آميختي *Quòd in Montibus verſari, & cum hominibus parùm miſceri, ſolebat*: ſcil. Religionis cauſâ ſecedebat, & magnam vitæ partem in Solitudinibus & Montibus & Speluncis tranſigebat, abſque Templorum uſu.

2 Inſaniæ] Hinc Xerxes Græcorum Templa vaſtabat, præcipuè autem quia Idololatrica erant: nam Xerxis tempore, Perſæ etiam Templis abundabant in quibus Deum adeſſe, ſed non comprehendi, ſentiebant; ut *Salomon* de Templo Dei Hieroſolymitano. Et tamen in ſuâ vaſtatione, Apollinis Templo Delio pepercit, atque Templo Epheſino; quia illud Soli dicatum prætendebatur, & hoc erat *Dianæ*, ſeu *Lunæ* ſacrum. D. *Seguinus* p. 9, 10, exhibet *Hierocæſarien* Nummum, ubi in *adverſâ* parte eſt *Dianæ Perſicæ caput*, cum *pharetrâ* quæ pone cervicem apparet, quaſi Dea arcu & ſagittis armata. In *averſâ parte* eſt *Ara cum Foco ubi ignis flammans* Perſico more. *Plutarchus* in *Lucullo* p. 507. agit de *Dianâ Perſicâ quæ colebatur trans Euphratem, cui ibi aliquæ Vaccæ ſunt ſacræ*, &c. Et D. *Seguinus* inſuper narrat ex *Gyraldo* & *Plinio* & aliis, *in Caſtabaldis Ciliciæ oppido fuiſſe Dianæ Perſicæ Templum, ubi ſacræ Virgines dicatæ quæ* (tantâ ſanctitate pollentes) *ſuper prunas nudis pedibus deambulant innoxiè*. Et ex *Tacito* citatur, *Hierocæſarienſes apud ſe habere Dianam Perſicam cui Delubrum à Rege Cyro dicatum*, quod reis erat Aſylum, cujus circumjectum ſpatium per bis mille paſſus habitum fuit ſacrum. Et cùm tales Sacerdotiſſæ debuerant eſſe virgines intactæ, malè fecerit (in ſupradictis) *Darius*, defloratam *Aſpaſiam* Veneris Sacerdotio præficiendo. *Diana* quidem Græcè vocatur Αρτεμις, & *Venus* eſt Αφροδίτη, quæ fortè (non obſtante Nominis & Deſcriptionis diverſitate,) eandem Deam plerumque notaverint: nam antiqui, temporis proceſſu, ſæpè perplexi, primæ Deitatum ſuarum originis & genuinæ deſcriptionis obliti, quales, aut quâ formâ fuerint tales deitates aliquando tandem ignorârunt, in earundem deſcriptionibus inter ſe differentes. Utcunque tamen hoc fuerit, certum eſt Perſas nunquam noviſſe *Dianam*, nec de

eâ

"fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, sentiant deos ex "hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscen- "sis montibus, [1] Jovi Hostias immolare, omnem gyrum cœli *Jovem* "appellantes. Soli Lunæque sacrificant, & Telluri, Igni, Aquæ, at- "que [2] Ventis, hisque solis Sacra faciunt jam inde ab initio. Posteà "verò didicerunt [3] *Uraniæ* sacrificare, ab *Assyriis Arabibusque* edocti.

est aliquid audivisse, & multò minùs sub *Artemidis* aut alio nomine eandem coluisse: sed potiùs quasi Ἄρτεμις & Ἀφροδίτη pro eâdem deâ habitæ fuerint, ubicunque apud autores memoratur *Artemis* Persis tributa, eo nomine intelligenda est *Aphrodite*. Quamvis enim *Artemis* solùm sumpta, sit *Diana*; tamen *Artemis Anaitis*, est *Venus*: nam quotiescunque *Artemis* memoratur *Persica*, sic distinguenda subintelligitur: & quidem *Anahid*, seu Ἀναΐτις quod est Persicum *Artemidis* nomen, planè *Venerem* significat, idque est *Planetæ Veneris* solum & unicum ubique receptum nomen. Atque quòd tam Ἄρτεμις quàm Ἀφροδίτη utræque fuerint *deæ armatæ*, certum est ex *Pausaniâ*: qui etiam tam *Dianæ*, quàm *Veneris* denominationes, à tot locis & tam variis occasionibus sumptas enumerando, inter alia, p. 192, memorat Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναϊτίδος *Dianæ Anaïtidis templum*, (i. e. *Veneris*,) quæ denominatio & distinctio supradictam inter autores differentiam quodammodo conciliare videtur. Apud *Plutarchum* quoque memoratur Ἄρτεμις quam vocant Ἀναΐτιδα, & *Clem. Alex.* meminit Ἀφροδίτης Ταναΐδος, pro Ἀναΐδος. Præterea in Bibliis Polyglottis *Act.* XIX, ubi in reliquis linguis legitur *Artemis*, seu *Diana*, in Arabicâ Versione legitur زهرة *Zohra*, *Venus Ephesiorum*: & in *Arabum* Libris ubi VII Climatum limites describuntur, unum aliquod Clima extenditur per هيكل الزهرة *Templum Veneris*, quo nomine *Templum Ephesinum* intelligere videntur: nam tacito *Ephesi* nomine, totam urbem intelligunt per *Templum Veneris*, denominatione sumptâ à potiore parte.

1 Jovi.] *D. Seldenus de diis Syris* p. 212, 213, ait quòd *Jupiter Persicus* sit *Jupiter Martialis*, quem absolutè *Martem* vocant, & Bello præficiunt. Ipse videat. Apud Persas, Planetarum cultus civilis erat immediatus: non autem per Statuas, uti fecerunt Sabaitæ Iconolatræ; qui etiam sæpè inter se dissentiebant de ejusdem Deitatis formâ, ut abundè constat ex *Plut. de Iside & Osiride*. In Libyâ apud Ammonios, Jupiter colebatur tam sub formâ *Capitis arietini*, quàm sub formâ *Umbilici*, qui à quibusdam creditur *Pyxis nautica*, tam ex figurâ, quàm quòd gestabatur in *aurato Navigio*, quando, tanquam Oraculum, pro Responso consulebatur. [a] Apud *Celtas* Jupiter colebatur sub formâ proceræ *Quercûs*, ut *Max. Tyrius* habet Orat. XXXVIII, Κελτοὶ σέβουσι μὲν Δία· ἄγαλμα δὲ Διὸς, ὑψηλὴ δρῦς. Hinc hujus Religionis homines dicti sunt *Dryides*, seu *Dryades*, (sc. quernæ religionis homines,) quos ex suâ Ditione abolevit *Claudius Imp.* 5. Hi Visco querno (vulgò Mistleto) nihil sacratius habuêre, nec ulla Sacra sine fronde quernâ peragebant. Et quia Quercus habebatur Sacra, hinc dictæ sunt Sylvestres Nymphæ *Dryades & Hamadryades*, utpote quæ simul cum Quercubus nasci & cum eis interire crederentur; vel quæ in Quernis sylvis versarentur. De Lucorum Consecratione, consulatur *Dempsterus ad Rosinum*, p. 21, 22. Constat enim Arboribus immolatas fuisse Hostias humanas, ex iis (inquit) quæ de Druidibus prodiderunt *Strabo*, *Mela*, *Plinius*, & *Cæsar*. De Sacerdotibus Lucorum aliàs affatim in S. Bibliis.

2. *Ventis*] i. e. Aëri. *Hisque solis*] hoc est falsum: nam Deum præcipuè colunt. Neque *Theogoniam* accinunt, ut is, Græcorum more, fabulatur.

3. *Posteà didicerunt Uraniæ*] posteà exegeticè sequitur, *vocant Assyrii Venerem, Mylittam*. Hoc confirmat *Hesychius*, Μυλίττα, τὴν Οὐρανίαν, Ἀσσύριοι. Scil. *Assyriacè* ܡܘܠܕܬܐ *Maulêdta* est *Genetrix*. *Herodotus* pergit docere, quòd *Venus* Arabibus dicebatur *Alitta*: quod quidem nomen fortè sit الالهة *Alihat*, seu potiùs *Ilahat*, i. e. *Dea*; nam Venus aliter vocatur

a Vid. Append. No. III.

Ara-

"Vocant autem Assyrii Venerem *Mylittam*, Arabes eandem *Alittam* "vocant, Persæ *Mitram*. Sacrorum autem ritum circa hosce jam "dictos deos, hujusmodi quondam instituerunt. *Persæ* quippe sacri-"ficaturi, nec Aras erigunt, nec Ignem incendunt prorsus: sed neque "σπονδῇ [1] Libamentis utuntur, *οὐκ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκ οὐλῇσι* aut *Ti-"biis, Infulisve, aut Molis:* verum, ut quisque divis his Sacra facere "statuit, in locum mundum Victimam sistens, Deum illum implo-"rat, Myrto maximè cinctam gestans Tiaram. Sacrificans autem non "pro se solo, privatimque vota nuncupat, sed communiter *universis "Persis* benè precatur. Imprimis quidem Regi, quoniam omnes "Persas idem quoque comprehendit. Ubi verò jam in minutas por-"tiunculas membratim Hostiam conscidit, carnibus elixis herbam "substernit quam mollissimam, maximè Trifolium. Huic imposi-"tis carnibus, [2] Theogoniam accinit: siquidem hanc esse Incantatio-"nem efficacissimam. Citraque Magum, nullum illis fit legitimum "Sacrificium. Mox Sacrificus, sublatis carnibus, utitur in quem-"cunque usum illi fert animus. Ex omnibus diebus, præcipuè colen-"dum censent quisquis suum Natalem: nimirùm, hoc die, plus aliis "æquum censentes ciborum apponere. Ut ditiores integros Boves, "Camelos, Equos, Asinos, eósque in Fornacibus tostos, illo die in

Arabicè. Cur autem addit *Eam Persis vocari Mitram*, planè nescio: nam cùm eo nomine semper significetur *Sol*, quamnam erroris ansam arripuerit, divinare non possum. *Julius Firmicus* itidem errando dicit *Mithram* esse *Ignem*. Cùm verò Herodotus dicat, *Posteà didicerunt*, id eum post *Artaxerxis* de cultu Veneris Institutum vixisse arguit. [a] Ut itaque res pateat, *Herodotus* quadragenarius, anno Artaxerxis primo, Historiam suam conscripsit, & ejusdem Regis anno tertio eandem publicè recitavit. Ideóque, vel Artaxerxes initio regni sui dictum cultum instituerit, vel aliàs, *Herodotus*, post publicatam suam Historiam, eandem dicti cultûs notitiâ & fortè aliis quoque additionibus interpolaverit.

1 Libamentis] In solenni Processione quam ex muro *Persepolitano* descripsit D. *Chardin*, multorum manibus binatim geruntur Patinæ (ut videtur) Libaminum. Et quòd Vinum in *Condy* libabant, ab aliis narratur. *Nec στέμμασι*] super citavimus D. *Scaligerum* in Notis ad Strabonem, ex Herodoto afferentem tam Victimam quàm Sacerdotes fuisse ἐστεμμένους. *Myrto cinctam gestans Tiaram*] quod si verum, tum Herodotus planè sibi contradicit. *Act.* XIV. 13, *Tum Jovis Sacerdos afferens Boves & Serta, voluit sacrificâsse*, &c. *Mola* in Sacrificiis erat vel Farina salita, vel Placenta salita, scil. vel Simila, vel Massa farinacea in Libum confecta & Sale conspersa in Sacris Gentilibus usurpata: nempe Mense *Junio* Vestæ offerebant Molam, de quâ re in sequentibus agetur. Vox est origine *Punica:* nam Romani eam acceperunt à *Phœnicibus*, qui cum reliquis Ethnicis erant in multis rebus Veræ Legis simiæ. Est sc. מלח *Móllah* (in Conj. *Pual*) *Salitum*, cum in Lege *Mosis* omne Sacrificium erat ממלח במלח *me-móllah ba mélah*, *salitum sale.*

2 Theogonia] Non potuit abstinere à phrasi Græcâ, quamvis falsò applicatâ. Prætereà sibi contradicit, cùm paulò superiùs dixerat, *eos non existimare Deos ab hominibus genitos*. Sed cùm Persæ suas Preces & Deo laudes cantarent, ille ineptè hoc vocabat *Theogoniam accinere.*

a Conferantur hæc cum Append. No. XVI.

"mensam

" menſam apponunt. Pauperes Natalem minoribus Pecoribus hono-
" rant. Cibis autem utuntur perpaucis, Bellariis multis, nec iis ad-
" modùm bonis. Hinc eſt quòd Perſæ dicant, Græcos finem edendi
" facere adhuc eſurientes, quòd à cœnâ nihil apponatur illis quod ſit
" alicujus pretii: quòd ſi tale quid apponeretur, non eſſe finem factu-
" ros quoad ſatiati eſſent. Vini valdè appetentes ſunt. Eiſdem, nec
" vomere coram, nec urinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſer-
" vantur. Poti, ſeu inebriati, de rebus maximè ſeriis conſultare con-
" ſueti ſunt. Quòd autem ipſis placuerit deliberantibus inter pocula,
" id poſtridiè proponit Dominus illius domûs in quâ deliberaverant:
" & ſiquidem placuerit ſobriis etiam, eo utuntur: ſin minùs, relin-
" quunt. De quibuſcunque autem ſobrii conſultaverint, inebriati ea
" in diſquiſitionem revocant."

" Si in viâ invicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares
" ſint; nam ſalutationis loco, ſe mutuò oſculantur: quòd ſi alter fue-
" rit inferior paulò, malas oſculantur duntaxat: ſi autem alter fuerit
" multò ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. Imprimis autem
" illos obſervant reverenter qui proximè habitant: ſecundas tribuunt
" iis qui à primis proximi: atque ſic deinceps progredientes, quò vi-
" ciniores, hos arctiore neceſſitudine junctos exiſtimant; ſe nimirùm
" omnium longè optimos arbitrantes: alios verò quò remotiores diſſiti
" ſunt, hos à virtute eſſe magis alienos: atque illos demum ſecundùm
" dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes, qui à Perſis abſint
" remotiſſimè."

" —— *Medi*. Iidem & affines perinde atque Perſæ colunt. ——
" Perſæ, *à Græcis edocti*, puerorum quoque indulgent amoribus. Vir-
" gines multas, uxorum loco, ducunt, ſed multò plures Pallacas ha-
" bent. Secundùm bellicam fortitudinem, potior ducitur numeroſæ
" ſobolis procuratio: & qui quamplurimos Liberos ediderit, huic Rex
" munera quotannis mittit: in multitudine enim poſitum eſſe robur
" exiſtimant. Liberos ſuos, à quinto anno incipientes uſque ad viceſi-
" mum, tribus duntaxat inſtituunt, *Equitare*, *arcu ſagittas excutere*,
" & [1] *vera loqui*. Ante quinquennium filius in conſpectum Patris non
" venit, ſed apud fœminas degit: quod eâ gratiâ ſic fit, ut ſi inter
" educationem decedat, nullam hæc prolis jactura Patri afferat moleſ-

1 *Vera loqui.*] Unà cum Herodoto & Strabonis dictis de Perſarum *ἱππεύειν* & *τοξεύειν* & ἀληθεύειν ſeu ἀληθίζεσθαι, cenſeatur celebris illa (in 1 *Ezdræ* cap. 3,) Zorobabelis ſententia de Veritatis prævalentiâ à Dario Perſarum Rege approbata. Conſulatur quoque & Xenophon in *Cyropædiâ* de *Foro liberali* pro educatione juventutis.

" tiam.

"tiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob "unam tantùm culpam liceat, vel ipsi Regi, occidere quempiam, ne- "que alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam suam ex- "ercere ob unum solum delictum: sed expendere jubetur quisque si "plura magna patraverit, atque tum demum justâ utatur indignatione. "Suum autem Patrem aut Matrem ajunt neminem unquam occidisse: "verum quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussâ, "hos tandem deprehensos tradunt aut subditos aut spurios. Quippe "haud verisimile videri ajunt, ut is qui verus parens sit, à proprio "filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec "dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs "alienum debere, cùm ob alias multas causas, tum quòd necessum "sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Si quis "è civibus leprâ aut vitiligine infectus sit, huic in civitatem accedere "non conceditur, neque cum aliis Persis consuetudinem habere. Di- "cunt enim hos morbos illis immissos, quòd in *Solem* peccaverint. "Exterum, qui eisdem correptus fuerit, è regione suâ exigunt. Ex- "pellunt quoque *albas Columbas*, eandem causam prætendentes. In "Flumen nec immejunt, nec inspuunt, nec manus in eo abluunt, "nec denique simile quippiam faciunt: sed Flumina inter omnia re- "ligiosissimè colunt. [*Deinde mendacium, de omnibus Nominibus* "*Persicis desinentibus in* Sigma, *omitto.*] Cadavera defunctorum "Persarum dicuntur non priùs humari, quàm ab Alite, aut Cane "trahantur. Magos tamen certè sat scio hæc factitare, quandoqui- "dem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum *κατακηρώσαντες Cerâ in-* "*tegentes* in terram condunt. Magi verò, cùm ab aliis hominibus, "tum à Sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius Ani- "malis occisione se pollunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: "Magi verò suis ipsorum manibus, excepto Homine atque [1] Cane, "quodvis occidunt: imò hoc palmarii loco ducunt, si Mures, For- "mices, [2] Serpentesque, & breviter reptilia atque volatilia plurima, "necaverint."

1 Canis habetur Animal quodammodo sacrum: ideóque inter Zoroastris Præcepta jubetur Charitas erga Canes eósque pascere. Quomodo eos moribundis hominibus applicant, vide in Appendice XVII nostrâ ea quæ notavimus ex *Taverneri* Itinerario.

2 Solennis apud eos datur dies in quo noxia animalia necare satagunt; de quo alibi diximus.

Hic desinunt Animadversa in præcedentem Paragraphum ex Herodoto desumptum.

Magorum Principia & Dogmata quædam tradit *Diogenes Laërtius* in *Proœmio* ad Vitas Philoſophorum, hoc modo: *Magos in Deorum Sacrificiis & Precibus ita verſari, quaſi ii ſoli ab eis exaudiantur; atque etiam eos de deorum naturâ & ortu diſſerere, quos & Ignem eſſe, & Terram, & Aquam putantes: ſtatuas repudiare, & eorum maximè opinionem, qui Deos mares & fœminas eſſe ajunt. De juſtitiâ verba facere; neſaſque arbitrari igne mortuos humare: fas exiſtimare cum Matre, aut Filiâ corpus miſcere, quemadmodum* Sotion *ait in XXIII. Prætereà Divinationem ac Prædictionem profiteri, deos ſibi ſe offerre dicentes: quinetiam Spectrorum plenum eſſe Aërem, quæ à vaporibus defluentia in oculos acutè cernentium introferri. Atque etiam eos ornamentis aurique uſu in veſtitu interdicere. Horum veſtitus quidem albus; cubile, terra; cibus, olera caſeiſque; & panis, cibarius; bacillum, arundo; quâ quidem (ut ajunt) caſeum figentes attollebant & comedebant. Sed γοητικὴν μαντείαν eos non noviſſe.*——Ariſtoteles, *in primo de Philoſophiâ, ait eos* Ægyptiis *antiquiores, & ex eorum ſententiâ duo eſſe* Ἀρχὰς Principia, *Bonum Malumque* Δαίμονα, *ſeu Larem; quorum alter eſt* Jupiter & Oromaſdes, *alter* Orcus & Arimanius *appellatur.*——Theopompus *in VIII* Philippicarum *ait, Magorum ſententiâ, Homines in vitam redituros immortaleſque futuros, & ea quæ ſunt, ſuis quæque vocabulis permanſura tradit.* Hecatæus *autem, Deos genitos eſſe, de eorum ſententiâ, prodit.* Clearchus *Gymnoſophiſtas à Magis progenitos eſſe ait.* — *Prætereà qui res Magorum ſcripſerunt,* Herodotum *refellunt: nec enim* Xerxem *Tela in* Solem *jeciſſe, nec* Compedes *in* Mari *demiſiſſe, quorum utrumque Magi Deum eſſe arbitrantur. Simulachra etiam jure ſuſtuliſſe.* Sic ille. De eorum opinionibus & praxi, vide *Briſſonium* p. 181. Qui de Perſarum Religione ſcripſerunt, ajunt Magos cenſuiſſe mortales aliquando revicturos & ſempiterno ævo fruituros, uti & nos ex eorum Scriptis magis particulariter docuimus ſub finem hujus Operis. *Briſſ.* p. 106, agit de Sacrificiis & pietate Regum, & quomodo *Cyrus* inſtituit eos qui quotidiè Divina Officia canerent: & poſteà de oblatis Holocauſtis. Præmiſſo ſemper Cultu Divino, res ſuas aggrediebantur, facto à Jove principio: ſic *Xen.* de *Cyro, Rem ſacram Jovi primùm Regi, deinde Diis cæteris fecit; additis Precibus, ut propitii benignique eſſent,* & *exercitui ſe Duces bonoſque commilitones & ſocios atque etiam rerum utilium conſultores præbere vellent. Prætereà Heroas, Medorum terræ incolas & curatores, imploravit. Cúmque ritè litâſſet, Tellurem etiam Libationibus propitiam ſibi reddidit, & Deos atque Heroas regionem Aſſyriorum incolentes εὐμενίζετο Sacrificiis placavit.*

Quibus

Quibus peractis, rursus Jovi patrio ἔθυε: *nec siquis alius Deorum se offerret, ullum neglexit. Cúmque Somnio moneretur se moriturum, excitatus, mox sumpsit* ἱερεῖα *Hostias, Jovi patrio & Soli & Diis cæteris, in summis montium jugis, ut Persis mos erat,* ἔθυε *sacrificavit, & hujusmodi preces concepit,* Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε καὶ πάντες Θεοὶ, *Jupiter patrie, Tuque Sol, & Vos Dii universi, accipite hæc* τελεστήρια, *Præstationes sacras, quibus & multis præclaris actionibus finem impono; hæcce* χαριστήρια *Gratulatoria, quòd mihi tam* ἱεροῖς *extis, & in* οὐρανίοις σημείοις *Cælestibus Signis, in* οἰωνοῖς *avibus, ea significâstis quæ vel facienda vel omittenda erant. Magnas etiam vobis gratias ago, quòd & ipse curam de me vestram agnoverim, & nunquam me rebus prosperis supra conditionem extulerim. Rogo vos, ut nunc quoque Liberis, Uxori, Amicis, Patriæque felicitatem largiamini: mihi verò peto, ut quale concessistis ævum,* [sc. pietate transactum,] *talem etiam exitum detis. Xenophon* hic pro lubitu concepit pro *Cyro* Orationem, seu Precationem ad *Jovem* & *Solem*, ut Homo Græcus, fingens eum orâsse ad plures Deos; cùm *Cyrus* nunquam oraret ad *Solem*, nec nisi ad Deum unum & verum vota nuncuparet: & hoc semper comperimus in Scriptoribus Græcis, qui non possunt loqui de *Deo* in singulari numero, sed (ut supra notavimus) perpetuò de *Diis* loquuntur in plurali. Prætereà superior illius ad milites pugnaturos Hortatio, non est secundùm stylum & loquendi morem apud Persas usitatum, uti meliùs constabit ex aliâ ad milites Hortatione *verè Persicâ*, quam in sequentibus adducturi sumus. Non immeritò ergo Xenophontis Cyropædiam *fictam* judicat *Cicero*.

Brissonio non constitit, Persas unquam in suis Sacris obtulisse *Odores*, cùm (ut videtur) tale quid de eis apud Græcos nunquam legisset. Sed in Libro *Pharhángh Gjihânghiri* memorantur VII antiquissima Pyréa, in quibus Ignem servabant & *Incensum* Planetis adolebant: ejus verba extant in voce الاذر *Azur*, ubi refert, هريكي ازين آتشكدهاي هفتگانه را منسوب بيكي از كواكب سبعة ميداشتند وبخوري خاصه متعلق بآن كواكب بوده در آن آتش ميسوختند *Horum septem Pyreorum quodvis alicui ex septem Planetis relatum habuêre: ibique Incensum, illis Planetis proprium, in illo Igne suffiebant.* Sed dicti Libri Autor *Mohammedanus*, fortè partialis fuerit in nostros de *Incenso ad* VII *Planetas*: id enim, tempore Sabaismi, sub dio fieri solebat: at in Pyreis posteà Deo offerebatur Incensum. Nam quòd & Deo offerebatur Incensum solennioribus temporibus in eorum Pyréis, in Libro *Erdavirâph-nâma* memoriæ proditum est; quomodo Odoribus fiebant

Suffitus & Pyréi Solum, ſeu Pavimentum, pretioſis Tapetibus ſternebatur, quando tempore Regis *Ardeſhîr Babecân* ſolenniter ad Templum proceſſum eſt ad ſolvendum Religionis Dubia, ut ſupradictum eſt p. 18,

[illegible] *Stragula pulchra margaritis intertexta straverunt,*

[illegible] *Suffitus & odores quaquaverſus ſparſerunt.*

Hoc didicerunt ex Ritibus Judæorum, ubi Incenſum Deo adolendum præſcribitur. Conſtat autem ea VII Pyréa non fuiſſe à VII Planetis denominata. Namque dicta illa ſeptem Pyréa antiqua, hæc ſunt, ſc. illud quod vocatur *Primum*, (nam ordine ſic nominantur à Perſis,) dictum erat آذر مهر *Azuri-Mihr*. *Secundum* آذر نوش *Azur-nûſh*. Deinde *Tertium* erat آذر بهرام *Azuri-Behrâm*. Quartum erat آذر آيين *Azur-âyîn*: & *Quintum* erat آذر خرين *Azur-Cherîn*, aliàs dictum آذر خورداد *Azuri-Chûrdâd*, (uti in Libro *Erdavirâph-nâma* etiam legitur آذري خرداد *Azuri-chúrdâd*,) erat Pyreum valdè ſublimis ſtructuræ in urbe Shirâz. *Sextum* erat آذر برزين *Azur-berzîn*, quod etiam valdè ſublime. *Septimum* erat vocatum آذر زردشت *Azuri-Zerdùſht*, ſeu آذر زردهشت *Azuri-Zerd-hùſht*, quod itaque neceſſariò ipſe *Zerdúſht* extruxerit: quin & in Libro *Pharh. Gj.* memoratur, alia quædam extitiſſe ante *Zerdúſht*.

Ex his (ut & ex ſequentibus) conſtat, quòd Pyreorum denominationes plerumque ſumi ſolebant ab ignitorum Meteororum apparitionibus & ſubitaneis coruſcationibus (quæ fauſtæ habebantur) in talibus locis ubi *Pyréa* poſteà fuerunt condita, dum talia fauſta indicia deſignarent loca pro talibus *Pyréis* ibidem condendis. Unde cujuſcunque generis aliquando fuerit ejuſmodi ignea apparitio, aut aërea coruſcatio, & à quocunque Planetâ, vel aliâ cauſâ, apud religioſos Divites, ab eâ ſumi ſolebat Omen & Nomen *Pyréi* ibidem condendi. Nam quoad ſupradicta Nomina, in eis vox *Azur*, ſeu *Adur*, (vel ut moderniores ſonant *Azer*, ſeu *Ader*,) eſt *Ignis*: adeò ut VII Pyreorum primum *Azuri-Mihr* ſit *Ignis Solis*, quaſi dedicatum Igni qui è Sole aliquando emerſerat & coruſcaverat: *Soli* enim referenda eſt omnis Ignis (etiam Elementaris) origo. Secundi nomen *Azur-nûſh* eſt *Ignis blandus*, ſeu *amœnus*, ſcil. innocuus & fatuus, nempe aliquod Meteorum vim cauſticam non habens: nam cùm Ignes omnes (quamvis ſecundùm Fomitem, ſeu materiam ignitam, colorati & inde lucentes, ibique tanquam in ſubjecto hærentes, & deficiente ſubjecto, ſtatim avolantes,) de

de eodem unico puro Ignis Elemento accendantur, ideò in hunc ſacrum cenſum veniunt (ut ſupra dictum) omnia ignita Meteora & Fulgura, omneſque Ignes lambentes & circumvolitantes, qui ſinguli *Sacri* æſtimantur; utpote qui cœlitùs ad nos veniant, & quaſi à Deo accenſi habeantur. Nec quidem culinaris ignis ſuâ veneratione & ſanctitate caret. Hocce Pyréum & hic Ignis aliàs, tranſpoſitis vocibus, vocatur نوش آذر *Nûſh-Azur, ignis blandus,* vel junctim نوشادر *Nuſhâdur,* quo quidem nomine apud *Chemicos* appellatur Exhalatio quædam calida, quæ interdiu ut Fumus, noctu ut Ignis apparet, in cujus honorem hoc Pyréum extructum eſt. Dicta Exhalatio evaporata, & ſuperinducto aliquo vaſe, aut aſſerum tecto excepta, evadit concreta: quæ quidem Concretio eſt *Sal* illud quod aliàs (quia in Libyæ arenis frequens) *Ammoniacum* vocatur, in *Chemicorum* Libris *Nuxâdur* (per *x Portugallicum* quod ſonat ut *ſh*) pro *Nuſhâdur.* Quin & ob ſimilitudinem, communis *Ignis fatuus* eodem nomine gaudet, quippe qui ſit Exhalatio ſalſa è paludoſis locis exurgens.

Tertii nomen *Azuri-Bebrâm* ſonat *Ignis Martis,* quaſi Pyréum denominatum ab Igne erumpente è rubente igneóve Planetâ *Marte*; cùm illius color ignis ſpeciem exhibere videatur. Quarti *Azur-Ayîn* ſignificatio eſt incerta: nam *Ayîn* eſt *Urceus,* quaſi in quo Ignis quidam ſervatus fuerit: vel fortè nomen corruptum ſit, ut & Quinti nomen *Cherîn,* nullam ſignificationem habens. Fortaſſis vitioſè ſcriptum ſit pro *Churdâd* Angelo, quod eſt aliud hujus Quinti nomen, quaſi talis Ignis quem ille aliquando ſparſerit. Quoad Sextum, aliàs apud *Chalîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh,* ſic legitur, آذر برزين آتشكاهيست بلند *Azer-ber-zîn eſt Pyréum quoddam ſublime:* & in eodem Libro ordine Literæ *Be,* ſupradictum *Berzîn* exponitur, *nomen alicujus Sectæ quæ aſſerit ſe eſſe de Religione Abrahami:* vel aliàs, *nomen alicujus Sacerdotis,* ſeu *Antiſtitis, qui tale Pyréum extruxit, quod itaque ab eo denominatum eſt.* Hæc ſecunda dicti nominis ratio affertur etiam in Libro *Ph. Gj.* ubi tamen (quia *Ber-zîn* eſt *ſuper Ephippium,*) ut magis probabile additur, *Quòd Rex* كيخسرو *Kei-Coſrav aliquando inter media tonitrua & fulgura equitando, ab equo ſuo dejectus eſt: & eodem momento Fulgur in ejus Ephippium cadens, Ephippium incendit & Equum voravit, nec extingui potuit. In cujus rei memoriam, devoti homines hujus nominis Pyréum extruxerunt, illud nominantes Azer-ber-zîn,* i. e. *Ignis ſuper Ephippium.* In Libro *Pharhàngh Surûri* hoc Pyréum dicitur extructum in loco dicto نوند *Navénd.* Septimum fuit propter Ignem quem fovebat *Zerdúſht,* ejuſdem extructor.

In

In Libro *Sad-der* cap. 43, memoratur Pyreum dictum آذرخره *Adur-chura*, i. e. *Ignis illuminationis-rationis*, q. d. mentis & rationis illuminatione aliquem inspirans. Estque juxta *Kirmân* illud Pyréum, illcque Ignis illuc traductus ex *Chorasân*, seu *Bactriâ*, ut vult *Shahristâni*. Hæc hodiè (ut alibi fusiùs dicetur,) est *Metropolitica* Ecclesia *Magorum* omnium, ad quam semel in Vitâ suâ tenentur *veteres Persæ* omnes Peregrinationem suscipere, Sacræ Visitationis ergô, ut olim faciebant ad antiquam Ecclesiam Cathedralem *Azur-Gushtâsp* in *Balch*, seu *Bactris*, & prout anteà fecerant ad multo antiquiorem ibidem Cathedralem *Nau-Bahâr*. Fuit enim in urbe *Balch* (ut mox dicetur) aliud antiquissimum Pyréum dictum نو بهار *Nau-Bahâr*, seu *Novum Ver*, propter vernantem ejusdem ornatum & picturas floridas. In Libro *Ph. Gj.* & alibi, memorantur sequentia aliquot Pyréa seu vetusta Templa Cathedralia, quæ non prætermittenda duxi. Horum unum legitur خرد سوز *Chùrd-Sûz*, quod alibi (ut videtur) rectiùs legitur خود بسوز *Chûd-bosûz*, i. e. *Ipse*, seu *sponte urito*, in regione *Aderbayagjân*. Urbem *Balch* extruxit *Lohrâsp*, *Gushtâspis* Pater, & in eâ paravit Pyréum آذر گشسپ *Azur-Gushàsp*, quod apud moderniores Persas sonatur *Ader Keshàsp*: illud autem in Libro *Pharh. Surûri* appellatur آذر گشتاسپ *Azur-Gushtâsp*: *Lohraspis* enim filius hoc loco natus, inde nominatus fuit گشتاسپ *Gushtâsp*, i. e. *Ignis saliens*, ut posteà pluribus dicetur. Dictus filius ibidem Sacri Ignis custodiam confirmavit, & eandem, posteà neglectam, renovavit. Erat etiam insigne Pyréum in monte البرز *Elbùrz*, prope urbem يزد *Yezd*. Aliud Pyréum dictum درخش *Dorùchsh*, seu *Doràchsh*, memoratur fuisse in urbe ارميه *Urmiya*, in *Curdistaniæ* montibus: cujus quidem Urbis & Pyréi (ut & Urbis *Shirâz*) extructor ditissimus fuit راس مجوسي *Râs Magjûsi*, seu *Magjusæus*, aliâs dictus راس البغل *Râs Al Bagàl*, i. e. *Caput muli*, à quo denominatus fuit Nummus quidam dictus درهم بغلي *Dirhem Bágali*, *Nummulus Bagalæus*. Prope urbem هرات *Herât* in *Chorasân* fuit in summitate montis Pyréum dictum سرشك *Sirishk*, quo nomine (inter alia significata appellativa) notatur *Scintilla ignis*, seu *Scintillarum elatio*. Fuit in urbe *Tabrîz* (vulgò *Tauris* in *Mediâ* quæ censetur *Ecbatana*,) ignis Fanum celeberrimum, & fortè omnium primum atque antiquissimum, dictum آذر آبادگان *Azur-Abâdaghân*; quo etiam nomine aliquando notatur ipsa urbs *Tabrîz* ejúsque Provincia, aliàs sonata *Adarbâyagjan*. Aliud Pyréum *Arabico* nomine gaudet بيت مارس *Beit Mâras*, si recte scriptum, nam idem alibi

alibi legitur بيت تارس *Beit-Târas:* fic *Shahristâni* Arabs propè calcem, in Sectione *de opinionibus Arabum tempore ignorantiæ*, ubi refert, *Fuisse Arabibus & Indis Ædes septem Planetarum, quarum aliquæ fuerunt conversæ in Ædes Ignium, & aliquæ non conversæ. Fuitque magnum inter Idololatras & Ignicolas dissidium: & quisque qui super alterum prævaluit, eas semper mutavit in Cæremonialia Religionis suæ. Ex his fuit Beit Târas in cacumine montis 3 Parasangis ab Ispahân, in quâ fuerant Idola, donec ea ejecit Hystaspes Magismum amplectens, eámque convertit in Ædem Ignis. Ex his etiam fuit* النو بهار *Al Nau-Bahâr, quam extruxit Rex Manûshahr in Balch, dedicata Lunæ: eam tamen posteà vastârunt Balchenses quando apparuit Islamismus. Ex his quoque fuit* بيت عهدان *Beit Abdân in urbe Sánaa Arabiæ felicis, quam extruxerat Dabbâk, illámque dedicaverat Veneri: eam autem vastavit Othmân filius Affân. Ex his item fuit* بيت كاوسان *Beit Cäusân, quam extruxerat Rex Cäus mirâ structurâ, eámque dicavit nomini Solis in civitate Phergâna: eam verò vastavit Al Mu'tasim.* Sic ille. Quid autem nominis sit supradictum *Târas*, seu *Mâras*, non scio: sed مرس *Marâs* fuit celeberrimus quidam *Magus*, qui fortè dictam Ædem extruxerit. Quoad Templum *Veneris*, agnoscimus pessimam illam hæresin ab aliquo Rege introductam fuisse. Sed quoad dicta *Solis* & *Lunæ Templa*, iste relator fuit ex *Arabibus* qui *res Persicas* haud satis nôrunt: nam *Persarum Sabaismus* nunquam eos abduxit à *Dei cultu*, adeò ut omnia eorum Templa Dei Omnipotentis nomini & cultui dedicata fuêre. Dicta itaque Templa, vel ab Idololatris extructa fuêre, & postea conversa in Pyréa: vel fortè ob externa talium Planetarum *symbola*, sic nominata fuerint, ut hodie omnia *Mohammedanorum Templa* crescentis Lunæ *symbolum* supernè gerunt. Aliàs enim, quamvis singulis Planetis adoleverint Suffitus, nunquam tamen (quatenus hactenus comperimus,) habuerunt talia Templa quorum denominationes ab illis Planetis desumptæ; imò hujus contrarium ex superioribus VII Pyreis apparet: ibi enim inter ea, necessaria fuisset talium Templorum mentio: ibi autem sola mentio Ædis ab *Igne Solis* denominatæ, non autem pro *cultu Solis* ordinatæ; cùm nulla Templa pro cultu Solis habuerint, nec Sacerdotes Solis, sed tantum Pyréa & Sacerdotes pro solius Dei cultu habuerunt.

In Libro *Pharh. Gj.* memoriæ proditum est, *Quòd Ardeshîr Bâbek, qui fuit ex Persarum Regibus ordinis posterioris, celsissimum quoddam ædificium dictum* تربالى *Terbâli extruxit ad Orientem urbis* شهرگون *Shahraghûn in Persiâ; & quod è regione hujus urbis sit Mons (in cujus cacu-*

cacumine est Pyrèum) emittens aquam quæ supra Verticem τῦ Terbâli transfluit. Hoc mirum, si verum. Alia etiam veterum Templorum Persicorum nomina in sequentibus memorantur: at eorum omnium Nomina hodie recuperare & recensere, est planè impossibile. Sed notandum est, quòd omne *Pyréum* fuit Ecclesia Cathedralis dotata ad alendum Episcopum & Sacerdotes necessarios, ut infra fusiùs dicetur.

CAP. IV.

Mithræ apud Persas cultum, non esse adorationem divinam, non obstantibus eis quæ Græci & Latini in hujus contrarium dicunt. Persarum Sacerdotes id expressè negant, & affirmant se solum Deum adorare. De Mithræ Antro, &c.

DE *Sole*, quatenùs Persarum Religionem cultúmve spectat, tractaturus, ut naturali ordine procedam, ejusdem gloriosi luminis, quæ in Linguâ Persicâ reperiuntur, Nomina præmittenda censeo. Corpus Solare seu Discus Solis in Libro *Pharb. Gj.* vocatur سپر سياه *Sipèr Siyâh*, i. e. *Pelta nigra*, seu *Clypeus niger*; idque propter rotundam formam. Et propter ejusdem intensè splendentis aqueum nigrorem, apud *Sheích Saadi* dictum corpus solare vocatur چشمهٔ هور *Tchéshmahi Hûr*, i. e. *Fons Solis*, quòd aquæ fontem imitetur splendente superficie. *Sol* autem (variis aliis sonans nominibus præter dictum *Hûr*,) nuncupatur etiam خور *Chûr*, & شيد *Shíd*, vel junctim خورشيد *Chûrshíd*, seu ut in *Pharb. Sur.* خورشاد *Churshâd*. Alias subinde vocatur قباس *Kobâs*, & شر *Shìr*, & كاليچه *Calîtcha*, & ليو *Lîv*, & لاب *Lâb*, & روز افكن *Rûz-afken*, i. e. *diem jaciens*, sc. diem seu lucem producens. Nominatur quoque هزار تابه *Hazâr-tâba*, i. e. *Mille-splendens*, sc. copiosè splendens: item گرد *Ghèrd*, i. e. *urbs*, vel *vertens*; item روزگرد *Rûz-ghèrd*, i. e. *Diei urbs*, seu *Diem vertens*, sc. diem

diem ſeu lucem circumducens. Inter ejus nomina quoque eſt هورخش *Huràchſh*, contractè pro هوررخش *Hûr-ràchſh*, i. e. *Solis Splendor*. Vocatur quoque مرغ *Mùrgh*, i. e. *Avis*, *Volucris*; fortaſſis eâdem ratione quâ Ægyptii Solem etiam *Phœnicem* eſſe myſterioſè fingebant: quam quidem *Fabulam* explicavimus in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*. Horum quædam ſunt rarò uſitata nomina vel tantùm apud Poëtas. Omnium uſitatiſſimum Solis nomen eſt افتاب *Aphitâb*, q. d. آب تاب *Abi-tâb*, ſeu آوتاب *Avi-tâb*, i. e. *Aquæ ſplendor*, ſeu *Aqueus ſplendor*, quod quidem nomen reſpicit ſupra dictam notionem de *Fonte Solis*. At in Religionis negotio, *Sol* præcipuè appellatur مهر *Mìhr*, quâ voce primariò ſignificatur *Amor*, *miſeratio*, *miſericordia*; quo quidem nomine inſignitus eſt *Sol*, quia totum Orbem fovet recreátque, & quaſi amore complectitur; notione haud multùm diversâ ab eâ vetuſtiſſimorum *Hebræorum*, quibus à *miniſtrando* ipſe *Sol* dictus eſt שמש *Shémeſh*, q. d. totius Orbis *Miniſter*, ſeu *Famulus* officioſus.

Quoad verum ſonum vocis *Mihr*, ſonanda eſt *Myr*, ſeu *Mir* per *i* tenue longum, non autem *Mîr* per *î* craſſum longum; eodem prorſus modo quo fit in ejuſmodi vocibus in linguâ Germanicâ, ubi litera 𝔥 in eundem ipſum uſum adhiberi ſolet: nam *mir* eorum literis exprimenda eſſet 𝔪𝔦𝔥𝔯. Græcis autem difficilis erat in mediâ voce Aſpiratio ſimplex; ideóque apud eos, per Aſpirationem cum literâ ϑ conjunctam, legitur Μίϑρα, ut ab eis factum eſt eâdem ratione in nomine Μιϑριδάτης, quod eſt مهرداد *Mihridâd*, i. e. *Amor juſtitiæ*, (ſc. is fuit, vel æſtimari voluit, Amator juſtitiæ,) quod *Græco* ore ſonari non potuit. Id melius ſonuit *Tacitus*, apud quem *Phraortis* filius vocatur *Meherdates*.

Propter Solis glorioſam figuram & ſummum, quod Orbi terrarum præſtat, beneficium, ferè ubique gentium ei erigebantur Templa, & Sacerdotes ſacrati, quòd nimis prolixum eſſet narrare. Tale Templum fuit *Palmyræ*, cujus meminit Fl. *Vopiſcus*, citans *Aureliani* Imperatoris Epiſtolam ad ſuum Generaliſſimum Ducem qui *Palmyram* expugnaverat, his verbis, p. 219, *Aurelianus Ceionio Baſſo. Non oportet ulteriùs progredi militum gladios: jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque occiſum eſt.—Templum Solis quod—diripuerunt, ad eam formam volo quæ fuit reddi: Habes trecentas auri libras è Zenobiæ capſulis: habes argenti mille octingenta pondo: de Palmyrenorum Bonis habes Gemmas regias. Ex his omnibus fiat cohoneſtari Templum: mihi & diis immortalibus gratiſſimum feceris. Ego ad Senatum ſcribam ut mittat Pontifi-*

cem qui dedicet Templum. Hinc constat, eorum Templa primò habuisse solennes Dedicationes; quæ, post expilationem & desecrationem, de novo reparata, easdem iterari postulabant. *Romani* (inquam) & *Græci* & pleræque nationes hoc superstitionis genere abundantes, habuerunt Templa & Sacerdotes Solis: sed *Persæ* non item, nec Templa, nec Sacerdotes, Solis aut Lunæ unquam habuerunt. Aliquis dicit *Zoroastrem*, in propagando religionem, habuisse contentionem cum Sacerdotibus Solis: sed perperam eos sic vocavit, propter aliquas ceremonias quas faciebant Soli; quarum tamen quasdam ipse toleravit & jussit quotidiè faciendas, ut ex ejus Præceptis constabit.

Græci eis impingunt *Mithræ* cultum divinum, quasi, posthabito Deo omnipotente, *Mithram* unicè colerent: sic *Hesychius*, Μίθρα ὁ πρῶτος ἐν Πέρσαις θεός. Et *Strabo* de Caramanis Persis agens, idem dicit de *Marte*, ὃν Πέρσαι σέβονται θεῶν μόνον. Hæc autem sunt ἀσύςατα; quasi *Sol* sit *unicus* Persarum Deus, & *Mars* sit *unicus* Persarum Deus: hæc non possunt eodem tempore & loco consistere, nec possunt esse simul vera; sed potiùs utraque sunt falsa: nam neuter horum *solus* colitur, nec *divino cultu* colitur, nec à Persis unquam vocatur *Deus*, sed agnoscuntur esse Creaturæ à Deo omnium Creatore conditæ. *Hesychius* insuper adducit Græcorum Mithricolarum juramentum, νὴ τὸν Μίθραν, & ὄμνυμί σοι τὸν Μίθραν. Et apud *Xenophontem*, Artabazus introducitur jurans μὰ τὸν Μίθραν, & fingitur Precatio ad Jovem & Solem, Ζεῦ πατρῷε καὶ Ἥλιε, &c. Illius autem veniâ, Persæ nunquam asseruerunt Solem esse Deum, nec (ut alibi diximus) necessitatum petitiones ei unquam exhibuerunt, quasi esset Deus. Quid autem sibi volunt Persæ, docet nos D. *Sanson* in *Hodierno statu Persiæ*, qui interrogatis eorum Sacerdotibus in *Ispahân* de cultu Solis, sic refert, *Gavri affirmant se non adorare istum Planetam, sed tantùm unum Deum.* Et in eodem Capite, *Hoc observavi, eos non habere Imagines, & planè abhorrere ab iis qui habent eas. Quando ab eis quæritur, Cur prostrati adorent orientem Solem? respondent, Se homagium præstare ei Creaturæ, utpote quæ, post Hominem, sit perfectissima earum quas Deus ex nihilo creavit. Ajunt quoque Deum in eo collocâsse Thronum suum; cujus itaque gloriosa Majestas debet humillimam eorum venerationem demereri. Hæc quæ orienti Soli exhibetur Salutatio, non est peculiaris illis solis: nam moderni Persæ eâdem quoque utuntur, ut & Armeni* [Christiani] *qui idem faciunt, seipsos coram Sole frequenter cruce signando.——Credunt quoque aliquem Paradisum dari in ipso Sole; atque Sanctorum suorum felicitatem consistere in clarâ Solis visione, quâ asserunt se videre Deum per reflexionem*

reflexionem ſicut in Speculo: neminem autem ad hanc admitti felicitatem, niſi triduo poſt mortem, &c. Cum itaque (ut vides) agnoſcunt Solem eſſe Dei Creaturam, impoſſibile eſt quòd eum colant pro ipſo Deo, qui à Perſis vocatur آفریدگار *Creator* omnium rerum, cum reliquis Attributis. Abſint itaque ſupradicti mendaces Græci qui pro Perſis Oratiunculas componunt ſtylo religionis Græcæ, quod æquè abſurdum eſt ac ſi tales pro nobis Chriſtianis eodem ſtylo componerent. Nimis temerè itaque de Perſis pronuntiant ea quæ non ſunt vera, & falſa eis pro lubitu impingunt. Adeò ut quando aliquid ex eis citatur, neceſſe ſit habere in alterâ manu calamum expurgatorium ad corrigendum & refutandum eos, de Perſis, vel falſa, vel perperam intellecta referentes. Et hoc modo ferè ſemper negotium nobis faceſſunt iſti nugatores, qui habuerunt opus inſtitutionis in Perſarum ſcholâ ubi docebatur ἀληθεύειν & diſcebatur ἀληθίζεσθαι.

Quoad id quod *Sanſonius* ſuprà retulit de *Paradiſo* in Sole, videtur opinio Heterodoxorum & *Manichæorum* potiùs quàm Orthodoxorum Perſarum: *Manichæi* enim, adorantes Solem & Lunam, credunt in hanc Animas ſuorum evehi, ibique fulgere, & his repletam tunc videri plenam Lunam; quæ ſe exonerans, eas tranſponit in Solem, quæ inde in ævum Beatorum migrant. Quod attinet ſupradictos Chriſtianos *Armenos* ad Solem ſe flectentes, de ejuſmodi Chriſtianis etiam ſuo tempore conquerebatur *Leo Papa* (Serm. VII. de Nativitate Chriſti,) *Priſcillianiſtas* arguens de cultu Solis, *Ut Sol exurgens — à quibuſdam inſipientibus de locis eminentioribus adoretur. Quod nonnulli etiam Chriſtiani adeò ſe religioſè facere putant, ut priuſquam ad D. Petri Baſilicam perveniant, ſuperatis gradibus, — converſo corpore, ad naſcentem ſe Solem reflectant, & curvatis Cervicibus, in honorem ſe ſplendentis orbis inclinent.* Et præter dictum *Sanſoni* teſtimonium de Armenis, ego etiam benè memini aliquos *Perſ-Armenos* (ut ſuprà innuimus,) quibuſcum collocutus ſum, mihi nuperis annis agnoviſſe quòd flectere ſe ſoleant coram Sole, eóſque id faciendi modum mihi monſtrâſſe. Sed olim tempore *Conſtantini*, ſub *Sapore* Perſarum Rege, quando in hoc conſiſtebat Criterion, (ut ſupra meminimus,) Chriſtiani voluerunt potiùs mori quam proſternere ſe Soli, credentes (ut videtur,) Perſas tunc cultum divinum Soli tribuiſſe; nec voluerunt eandem proſtrationem præſtare Regi, quamvis ſcirent eam eſſe tantùm civilem. Sic memoriæ proditum apud *Sozom.* II. 8, 9, 12, *Saporis juſſu, Simeon cum multis aliis, quòd Solem adorare recuſâſſent, ultimo ſupplicio adfecti.* Nempe XVI millia martyrium paſſi ſunt. Hinc fateor, quis

(niſi præmonitus) putaret Perſas divinum cultum tribuiſſe Soli, quia Chriſtiani videbantur id de eis credidiſſe. Cùm autem dicti Regis tempore, plurimi ex Perſis ad Chriſti fidem converterentur, *Magi* metuentes, ne etiam *Sapor*, ad Chriſtianitatem converſus, *Magorum* Religionem aboleret, excogitabant omnes aſtutias & technas quibus Chriſtianorum animis ſcrupulum injicerent ne Regi parerent. Scientes itaque Chriſtianos odîſſe omnem Idololatriam, tentârunt adigere eos ut Regem atque Solem adorarent Perſarum more, ut hoc modo contra recuſantes invenire poſſent criminationes. Hinc autem non arguitur, Perſas honorantes Regem & Solem, iſtos divinâ adoratione coluiſſe; ſed quia videbant Chriſtianos hoc averſantes, ideò Perſæ eò magis id urgebant, ut omnes recuſantes neci traderentur, eodem modo quo à *Chaldæis* aliquando factum eſt *Danieli*. Chriſtiani igitur (inquam) perperam exiſtimabant (vel ſaltem prætendebant) Perſas divino cultu adorâſſe Solem, quem itaque cultum contempſerunt & damnârunt; & vice verſâ, Magi Chriſtianorum averſionem percipientes, eò furioſiùs eos ad dictam ſuperſtitionem adigere tentabant, ut, hac ratione, Chriſtianitatem relinquere cogerentur. Sed (ut verum fatear,) dicti Chriſtiani, mihi videntur, ſuo humori & propriæ pertinaciæ plus quàm veræ conſcientiæ litâſſe, cum probè ſcirent, per totum Orientem (præſertim in Perſiâ) morem eſſe, civilem cultum præſtare adorando: ſic fecerunt *Joſephi* fratres (quamvis orthodoxi) in *Ægypto*. Imò & cùm Regibus non vacaret, (eiſve abſentibus,) eorum Statuis idem fieri ſolebat. Talia voluit Οὐαρδάνης *Vardanes*, is erat *Bardanes* in *Parthorum* dynaſtiâ, ſeu potiùs Οὐαραράνης *Vararanes*,) ut meminit *Philoſtratus* in *Vitâ Apoll.* lib. 1. cap. 19; ſcil. *Quando Apollonius Tyaneus Babylonem ingrederetur, Satrapa portæ Cuſtos, Regis Statuam auream illi obtulit; quam niſi quis procidens adorâſſet, civitatem intrare ei non permittebatur.* Hoc (inquit *Philoſtratus*) à *Barbaris* exigebant, non autem à *Romanorum Legatis*. Dicta reverentia proſtrationis fiebat etiam non tantùm *Regibus*, ſed & *Magnatibus*, ut in dicto exemplo *Joſephi*, & in Perſiâ *Hamano* & *Mordecai*: ſic in Libro *Eſteræ*, Regis *Ahaſueri* ſervi id faciebant *Hamano* כורעים ומשתחוים *incurvantes & proſternentes ſe.* Ideóque cùm Perſæ talia, de more, præſtare ſolebant hominibus, ſi haud minorem honorem & reverentiam præſtiterint Igni & Mithræ, non ſunt, in hac parte, adeò multùm culpandi, nec de Idololatriâ accuſandi.

Curtius, cum ipſe eſſet *Idololatra*, nimis temerè facit idem falſum judicium de *Perſis*, p. 49, malè eis tribuendo invocationem *Planetarum*,

rum, quod Perſæ nunquam fecerunt, cùm nunquam putarent eos fuiſſe deos qui preces exaudirent. Ille quidem ſuo modo narrat, *Quod Darius pugnam cum Alexandro commiſſurus, Solem & Martem ſacrúmque & æternum invocabat Ignem.* Nempe talia quæ Græci & Romani ipſi faciebant, eadem non dubitavit impingere Perſis. Quid autem Perſæ reverà præſtiterint *Mithræ*, quantum poſſumus colligere, ſub finem hujus Capitis videbitur.

Non autem de Perſis credenda ſunt, nec eis tribuenda, ea quæ *Græci* & *Romani* ſuperſtitiosè fecerunt poſterioribus temporibus, Mithræ cultum, qui apud Perſas erat tantùm civilis, in uſum Idololatricum atque in abuſum trahentes. Hæc enim, quæ mox tradituri ſumus, non ad antiquiſſima tempora, nec ad *Perſas* pertinuiſſe cenſeantur; ſed tantùm ad *Græcos* & *Romanos*, qui *Mithriacorum* uſum, ad ſe derivatum, planè mutârunt & perverterunt, & res falſas de Perſis retulerunt. Dicente igitur *Suidâ*, multa faciebant Sacrificia: & ut *Mithriacorum* Sacrorum *digni* fierent *diſcipuli*, ſponte multa patiebantur tormenta: Μίθραν νομίζουσι εἶναι τὸν Ηλιον καὶ τούτῳ θύουσι πολλὰς Θυσίας. Ουκ ἂν οὖν εἰς αὐτὸν διωήσαιτό τις τελεσθῆναι, εἰ μὴ διά τινῶν βαθμῶν παρελθῶν κολάσεων, δείξει ἑαυτὸν ὅσιον καὶ ἀπαθῆ. *Perſæ Solem cenſent eſſe Mithram, cui ſacrificant multa ſacrificia. Non autem poteſt quis initiari, niſi per aliquot Tormentorum gradus perveniens, oſtenderit ſeipſum Sanctum & Apathiæ aſſuetum.* *Greg. Naz.* in Orat. 3, meminit *Cruciatuum & uſtionum quæ in Mithræ Sacris:* & iterum deſcribens crudeliſſimos cruciatus *Marci Arethuſii*, ait, *Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloácas, crinibus & aliâ quâvis corporis parte (admiſtâ tormento contumeliâ) ab his trahebatur.* Hæc tormentorum genera à quibuſdam dicuntur VIII, ab aliis LXXX, quæ omnia patienter tuliſſe oportebat, ut hoc modo cultor humilis & diſcipulus moriger evaderet. Ex his erant, fodere ad extremam laſſitudinem, in ignem ſe conjicere, & diu jejunare, & ſimilia. Hæc ſunt *Romanorum Inventa:* nam Perſis jejunium religioſum eſt prorſus prohibitum inter *Zoroaſtris* Præcepta; nec in ignem ſpirare permittitur, & multò minùs ut quis ſe inibi volvat. Græci autem & Romani Mithræ cultum & nomen (ut dictum) à Perſis mutuantes, (eundem verò immutantes, ſeu minùs benè imitantes,) humana ei Sacrificia obtulerunt: ſic *Photius* in *Vitâ Athanaſii* p. 1446, Εν Αλεξανδρείᾳ ναὸν Ελληνικὸν, ἐν ᾧ, τὸ παλαιὸν, οἱ Ελληνες τελετὰς ἐτέλουν τῷ Μίθρᾳ, θύοντές τε ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, τοῖς σπλάγχνοις μαντευόμενοι. Sic Romani erexerunt Mithræ Aras, cum Inſcriptionibus, ſeu Titulis, quæ apud D. *Sponium* & alios leguntur,

DEO

DEO SOLI INVICTO MITHRÆ.

&

SOLI INVICTO MITHRÆ.

&

NVMINI INVICTO SOLI MITHRÆ
ARA.

&

SANCTISSIMO SOLI, &c.

Et ſuum, in hac parte, zelum commonſtrans, *Neroni* adblanditus *Tiridates*, *Eum perinde ac Mithram ſe adoraturum pronuntiavit. Lampridius* in *Commodo*, docet iſtum Imperatorem inter reliquum ſuum cultum promiſcuum, *Sacra Mithriaca homicidio vero polluiſſe, cùm illic, aliquid ad ſpeciem timoris, vel dici, vel fingi, ſoleat.* Hæc dicuntur de minitante Sacerdote, & de Milite eligente mortem præ coronâ. Nam *Lampridii* verbis (inquit *de la Cerda*) ſatis innuitur à Milite eligi cædem præ coronâ; non quaſi occidendus eſſet mortem eligens, quia minæ illæ erant tantùm ad ſpeciem. Sed ea fuit *Commodi* improbitas, ut ita polluerit Sacra illa homicidio vero. Et ſciendum, initiatos Mithræ Sacris, varia tormenta paſſos; ut hinc eludi poſſint quæ *Lampridius* de timore, tantùm ad ſpeciem, ſcribit. Eorum *Milites Mithræ* videntur vocari *Leones Mithræ*: ſic Tertul. *Aridæ & ardentis naturæ ſacrificia Leones Mithræ philoſophantur.* Aliàs autem, *Leo Mithriacus* pingitur ut *Leo vorans apem*, ut inter annexos Iconiſmos cernitur. De initiatione Militis Mithriaci, *Tertul. in Præſcrip. Hæret.* de Diabolo dicit, *Et ſub gladio redimit coronam:* ſic nempe in deteriorem ſenſum trahit. Quomodo autem Diſcipulos ſuos (quos Milites vocabant) initiare ſolebant, alibi magis particulariter docet idem *Tertullianus*, *Cùm Mithræ Miles initiatur in Spelæo, (in caſtris verè tenebrarum,) Coronam, interpoſito Gladio, ſibi oblatam, (quaſi mimus Martyrii,) dehinc capiti ſuo accommodatam, monetur obviâ manu à capite pellere, in humerum, ſi fortè, transferre; dicens Mithram eſſe coronam ſuam. Atque*

...um sculpturis desump-

Burghers sculp.

que exinde nunquam coronatur; idque in signum habet ad probationem sui, sicuti tentatus fuerit de Sacramento: statimque creditur Mithræ Miles, si dejecerit Coronam, si eam in deo suo esse dixerit. Talis *Miles* suæ etiam militiæ externum aliquod Signum gerebat, ut in eodem Libro *Tert.* notat his verbis, *Si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus Milites suos: celebrat & Panis oblationem, & imaginem Resurrectionis inducit, & sub gladio redimit Coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unis nuptiis statuit? Habet & Virgines, habet & Continentes.* De Tinctione, de Oblatione Panis, & de Imagine Resurrectionis, videatur Doctiss. *de la Cerda* ad ea *Tertulliani* loca, ubi de hisce rebus agitur. Gentiles *citra* Christum talia celebrabant Mithriaca, quæ videbantur cum doctrinâ *Eucharistiæ* & *Resurrectionis* & aliis Ritibus Christianis convenire, quæ fecerunt ex industriâ ad imitationem Christianismi: unde *Tert.* & Patres ajunt eos talia fecisse, duce Diabolo, qui vult esse *simia* Christi, &c. Volunt itaque eos res suas ita comparâsse, *ut Mithræ mysteria essent Eucharistiæ Christianæ imago.* Sic *Just. Martyr* p. 98, & *Tertullianus* & *Chrysostomus.* In suis etiam Sacris habebant Mithriaci *Lavacra (quasi Regenerationis) in quibus tingit & ipse* (sc. Sacerdos) *quosdam, utique credentes & fideles suos, & expiatoria delictorum de Lavacro repromittit, & sic adhuc initiat Mithræ.* De hoc in *Just. Mart.* & *Chrysostomo* legitur, *Hi ergò per singulos annos, post messem trituratoriam, ascendebant in montem aliquem qui vocatur linguâ eorum* Mons Victorialis, *(habens ibi in se quandam speluncam in Saxo,) fontibus & electis arboribus amænissimus; in quem ascendentes & lavantes se offerebant, & orabant in silentio Deum tribus diebus.*

Mithræ Figuræ, quas exhibemus, videntur esse tales quas *mathematicè* effinxerat olim *Zoroastres*, quæ non fuerunt cultûs ergò, sed ut per eas philosophicè & mysticè repræsentaretur Systema hujus Mundi. Ab illis itaque hasce figuras nacti *Romani* & *Græci*, easdem in Lapidibus sculpi curârunt, quæ repertæ fuerunt Romæ, unde nostrates eas habuerunt. Hunc nostrum Iconismum spectavit *Statius* in Versu, —— *torquentem cornua Mithræ.* In hunc locum cæspitans *Cælius Rhodiginus*, refert, *Quòd Mithræ simulachrum Leonis rictum præ se ferebat, cum Tiarâ, utrâque manu bubula premens cornua, qui Bos mox immolandus.* De Lunâ hoc exponit *Lactantius Placiades* ad *Statium.* Hisce interpretationibus seductus fuit *Marius in Scholiis ad* D. *Hieronymi Epist. ad Lætam*, ubi de Specu Mithræ agitur. De Leonis rictu & de Bove immolando fallitur *Rhodiginus:* quisque enim novit quòd

quòd *Mithræ* (sec. Græcos) immolabant *Equum*, *Jovi Taurum*, &c. Datur tamen unum irregulare exemplum, τῦ βυθυτεῖν ἐπὶ τὸν βωμὸν τῦ Ηλίυ; ut & erat eodem tempore, *Agesilai* dextram in ignem injectam comburendo absumpsisse; ut *Stobæus* p. 9, ex *Agathyrside Samio* de rebus Persicis. Nam *Agesilaus*, Græcorum Explorator, cùm *Mardonem*, loco *Xerxis*, interfecisset, à *Persis* comprehensus est: & *Xerxes*, tunc Bovem super Aram immolaturus, *Agesilai* dextram injecit; quo facto, is sponte obtulit sinistram, quam recusavit Rex, ejus fortitudine in tolerando deterritus.

In supradictâ D. *Hieronymi* Epistolâ hæc verba leguntur, *Gracchus — cùm Præfecturam gereret urbanam, nonne Specum Mithræ & omnia portentosa simulachra subvertit?* Qualia autem erant hæc portentosa simulachra, haud potest meliùs sciri quam ex talium Typo apud D. *Leonhardum Augustinum*, in *Antiquarum Gemmarum sculpturis* ab eo diligentissime expressis. Et ibidem Vir Doctiss. D. *Jacobus Gronovius* tres ejusmodi Icones præmisit, prout dedimus. Hæ erant ex Mithræ Figuris apud Romanos, de quibus Annotator ibi dicit, quòd Romæ, diversis in locis, reperiuntur Tabulæ marmoreæ antiquæ, cum insculpto *Deo Mithrâ Persarum*, in habitu ferientis prostratum Taurum, per quod allegoricè innuitur *virtus Solis super terram, & fæcunditas universæ naturæ*. De his ibi videas plura p. 53. D. *Hieronymus* per *portentosa simulachra* videtur intelligere Solem in XII Signis secundùm singula *Dodecatemoria*, quæ (inquam) videntur fuisse ex supellectili Antri Mithriaci. In istis itaque Figuris quas apposuimus, visitur *Mithra*, seu *Sol*, figurâ humanâ *Regis Persici*, qui subigit Taurum eumque calcat necátque, qui pedestris id facit, ferè ut solebant *Græci* Equestres in Ταυροκαθαψίων ἡμέρᾳ. *Sol* in hoc verno Signo positus, ibi sedet Mundum inferiorem regens & calore suo fovens ac fertilizans eundem; appictis etiam Animalculorum *Asterismis* in eodem *Dodecatemorio*, cum aliis rebus Symbolicis ad cœlestem apparatum spectantibus. Hoc autem Signum præ aliis exprimere & sculpere amabant, quia sequentis anni ubertatem promittere videbatur. His enim insinuatur, quòd provecto Vere, cùm Sol est in Tauro, omnia florere & vernare cernantur; unde (posito boni ominis Emblemate,) fertilitas & uberrimus terræ proventus speretur. Tunc enim, ineunte Vere, à Sole fit terræ Impprægnatio in totius anni sequelam benefica, quando moventur Sales, omnis vegetationis principia, quæ omnium rerum ubertatem procurare solent. Sol autem (qui homine Rege repræsentatur,) jam Tauri Signum supergressurus, Taurum ponè se

TAB. II. pag. 119.

Darius jaculaturus, prout in numismo Darico cernitur,

Reverendo Viro CAROLO RODERICK, S.T.D.r Coll. Regis *Cantabr. Præposito dignissimo et Eccl. Cath.* Eliensis *Præbendario, gratitudinis ergô lubens meritóq. DDD. Autor* T.H.

ſe ſemi-mortuum relicturus, ad reliquam Signorum conſequentiam quaſi alatus properat, omnia Signa peragrare & Duodecim Laborum ſuorum opus penitus abſolvere geſtiens. In ſuperiorem ſenſum *Macrobius, pag.* 73, *Vernum tempus jam obtinet, cùm, dicente Virgilio,*

> *Candidus auratis aperit cum cornibus annum*
> *Taurus.* ——

Tunc ſcilicet (ut idem monet *Macrobius,*) *Tauro geſtante Solem.* Sic nempe, pinguntur Signa: adeò ut in dicto Iconiſmo exhibeatur *Sol in Signo Tauri* Perſarum more deſignatus. Sic etiam in nummis *Magni Mogul* Imp. Indiæ exhibetur *Corpus Solare* ſuper dorſo Tauri, aut Leonis, qui illud eodem modo geſtat. Nam Sol videtur portari & circumduci ſuper XII *Zodiacalia* ſymbola, dum ſingula *Dodecatemoria* percurrit. In omnibus enim Cœleſtium Signorum nominibus ſymbolicis, Agriculturam ejuſque utilitatem præcipuè ſpectabant tam *Chaldæi,* quàm *Ægyptii* & *Perſæ veteres,* ut ſuis locis fuſiùs docebitur. Et inde veterum Perſarum Reges (ut monetur in Libro *Mu'gjizat,*) ut Agriculturam promoverent, ſolebant ſemel ſingulis annis deſcendere in familiare colloquium cum Agricolis & Colonis, hortando ut alacriter procederent, & agnoſcendo ſe non poſſe carere illis, nec poſſe vivere ſine fructibus agri, cum ejuſmodi aliis multis. Et tale quid faciebant veteres Reges *Chinæ,* ut ſuo loco dicetur, ubi de *Anno Sinico* agetur. Quid ibi faciunt moderni reges *Tatarici,* non ſcio.

Macrobius docet quomodo pleræque Ειδωλολατρίας formæ referri poſſint ad Solem, eúmque quodammodo repræſentent. Sed hoc ad noſtrum ſcopum non eſt: videant alii. Aliqui ex Solis cultoribus (ut refert *Max. Tyrius Orat.* XXXVIII,) Solem repræſentabant *parvo Diſco* Longurioni impoſito. *Palmyreni* adhibebant *Caput radiatum:* alii *Corpus radiatum* rotundum. Apud *Emiſſenos* (dicente *Herodiano*) Solis ſimulachrum erat *grande ſaxum* conicum nigrum, quod jactabant à cœlo fuiſſe delapſum.

In *Chronico Alexandrino* p. 26, legitur, *Romulus — equeſtre certamen, ſeu Circenſia in Urbe inſtituit* Ηλίῳ *Soli, ſubjectis ei quatuor Elementis, ratus, eâ de cauſâ,* ὅτι διὰ τῦτο, εὐτύχως φέροντα οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς εἰς τὺς πολέμυς, *utpote qui quatuor Elementa venerarentur. Romæ enim ante eum diem nullus honor & feſta dies nulla.—Oenomâus verò Rex Piſæ, ad Europæ partes, certamen peregit menſe* Δύςρῳ, *ſeu Martio, die* XXV, *in Solis, ut Titanis excelſi cultum;* *certantibus* (inquit) *Terrâ & Mari cæteriſque Soli ſubjectis Elementis.*

P Solem

Solem colebant *Julianus* & plerique Imperatores Romani: & (devictâ *Zenobiâ Palmyrenorum* reginâ,) Solis ſimulachrum Romam *Palmyrâ* advexit *Aurelianus Imp.* de quo *Zoſimus lib.* I. Et dicente *Herodiano*, iſte *Imp.* idem Solis ſimulachrum Romæ erexit, & Templum ei ædificavit egregiis donariis exornatum, inter quæ *Solis* & *Beli* ſimulachra infra memorata. Soli etiam conſecrabant Sacerdotes, inter quos erat *Balbillus*, atque *Elagabalus* qui gente *Syrus*, ſeu *Phœnix*. Ejus Icon quam exhibuimus, extat apud *Hemmelarium*, cum ſubſcriptione,

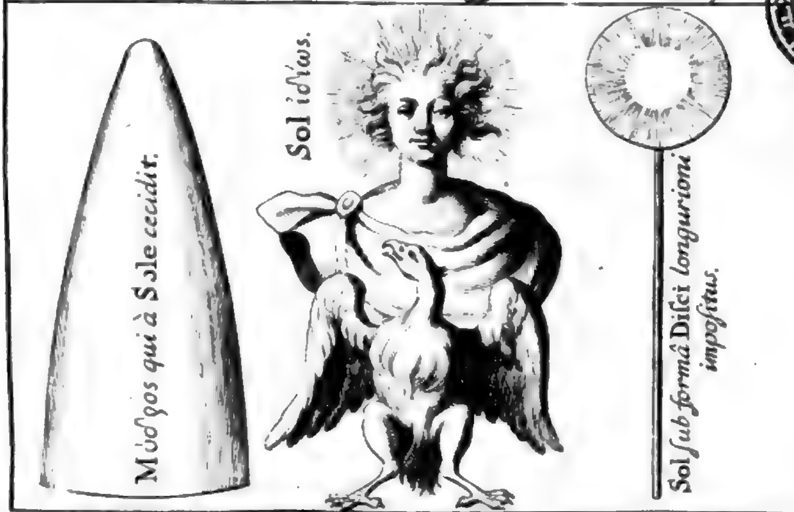
SACERDOS DEI SOLIS ELAGABALUS.

Qualia Sacra Soli peragebat, viſitur in ejus *Nummo*, in quo Ara cum ardente igne pro Sacrificiis, & Sacerdos cum Libatione & virente Herbâ in manu. Ibi enim ſtat, Sacrificantis ritu, togatus & velato capite, *Pateram* ſuper *Aram* effundens. Is (ut ſolebant) maximo honore duxit denominari à Deo ſuo, cùm nihil potuit eſſe honoratius, & (ut ego dicam) nihil arrogantius: nam idem *Herodianus* prodit, *Solem* à *Phœnicibus* cultum & dictum Ελαιαγάβαλον. Eodem etiam nomine *Sol* vocatus fuit apud *Romanos*, qui illud ex *Pæniſmo* mutuârunt. Sic autem dictus fuit per communem literarum metatheſin, pro עגול בעל *Agûl-Baal*, i. e. *deus rotundus*, ut D. *Seldenus (de diis Syris* p. 220, 221,*)* elicit ex antiquâ Inſcriptione p. 226, Αγλιβώλῳ καὶ Μαλαχ-βήλῳ πατρῴοις θεοῖς. Fortè meliùs legendum fuiſſet עגלי בעל *Aglibaal* Αγλιβήλῳ. Huic nomini quadrat Solis forma rotunda: ſed & iſte Imperator dicitur coluiſſe Solem ſub forma Saxi ab imo rotundi & conici, quâ formâ (ut dictum) apud *Emiſſenos* cultus fuit. Is fortè ductus fuerit (ut & illi) ſententiâ *Anaxagoræ*, qui (ut habet *Plut. de Placitis Philoſophorum*,) exiſtimabat Solem eſſe rotundum aliquem Lapidem ignitum, talem qui Græcis Μύδρος. Ille etiam (dicente *Plinio lib.* I. *cap.* 58.) "fertur *cæleſtium literarum* ſcientiâ edoc-"tus, prædixiſſe quibus diebus dictum Saxum à Sole eſſet caſurum: "idque interdiu in *Thraciæ* parte ad *Ægos* flumen fuiſſe factum: quod "quidem Saxum (inquit) etiam nunc oſtenditur magnitudine Vehis "ſeu Plauſtri, aduſto colore." Eſt itaque *Elagabalus* (abjectâ terminatione *us*,) nil niſi עגלי בעל *Agli-bal*, ſeu *Egli-bal*, i. e. *deus rotundus*, uti eſt tam Sol quàm Cinctura ſeu Scapus Coni. Apud D. *Sponium* etiam p. 1, extat ſupradicta Inſcriptio, dupliciter *Græcis* atque *Palmyrenis* characteribus exarata, ſub pedibus dictarum deitatum, quarum ibi cernuntur Imagines in eodem marmore. Cùm itaque *Solis*

&

TAB.III. Aglibaal et Malachbaal. *pag.114.*

Reverendo Viro ROBERTO HUNTINGTON, S.T.D.r Coll. SS Trinitatis apud Dublin quondam Præposito hancce Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

& *Beli simulachra* vocet ea *Herodianus* in *Macrino*, planum est illam dicti Monumenti dedicationem fuisse factam Imperatori *Elagabalo*, à Sole (vel à Saxo) denominato *Egli-Baal*, atque *Jovi*, seu *Belo*, qui dictus est *Malach-baal*, seu *Rex Baal*: nam apud Ethnicos *Planetæ* omnes *Regum* epitheto semper gaudebant. Quivis itaque *Planeta* vocabatur *Rex*, atque etiam *Baal*, i. e. *Dominus*, seu *Numen*: & sic quodvis *Numen* Idololatricum, ut *Vitulus* aureus. Talia autem omnia in plurali vocantur *Baalim*, i. e. *Domini*, *Numina*. Adeò ut, adulandi causâ, Imperator cum Jove junctus est, quasi Imperium cum eo æqualiter divisum habuerit, ut voluit Poëta,

> *Nocte pluit totâ, redeunt Spectacula mane:*
> *Divisum Imperium cum Jove Cæsar habet.*

Alii paulò aliter de illo Nomine sentiunt. Vide *Casaubonum* ad *Lampridium*.

Cananitæ Solis cultores, (ut quovis modo opitularentur Deo suo & se officiosos ostenderent,) prætendentes quasi vellent juvare Solem in cursu suo, ei dedicabant qui (2 *Reg.* XXIII.) vocantur סוסים השמש *Equi Solis*, & מרכבות השמש *Currus Solis*, ex metallo fusi & Soli dedicati. Dicti *Equi* subinde ut *Gryphes* fingebantur, ut videre est apud D. *Sponium* & alibi.

Quod verò ad præsentem scopum pertinere censeatur, miraculosum illud, tempore *Josuæ*, Solstitium (seu potiùs *Solis Regressio*,) non erat ignotum Mithræ celebratoribus *Magis*, qui Solis in *Achazi* Horologio retrogradi Memorialia retinent, si fides *Dionysio Areopagitæ Epist.* VII, (seu potiùs *Apollinari juniori*, qui putatur Librorum qui *Dionysio* tribuuntur *verus Autor*:) apud eum τριπλάσιος *triplo major*, seu *extensior*, dicitur *tunc Mithra*, propter talis Diei extensionem, his verbis, τοῦτο ταῖς Περσῶν ἱερατικαῖς φήμαις, καὶ εἰσέτι Μάγοι τὰ Μνημόσυνα τοῦ τριπλασίου Μίθρου τελοῦσιν. Ad hunc locum *Georgius Pachymerius*, Πέρσαι τὸ παρέκταμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς τελετῆς τῶν Μνημοσύνων τοῦ τριπλασίου σημαίνουσιν.

Per *Mithriaca*, intelligimus, vel Mithriacas figuras symbolicas, vel Mithriacos ritus & cæremonias. Quoad Ritus; eorum origo referenda est ad remotissimam antiquitatem. Hi omnes peragebantur in aprico *sub dio*, ut hodiè fit. At cùm *Zoroastres*, præcipuus Religionis Antistes & Reformator, in *Antro* vixerat, ibi Deum adorans, alii posteà ejus exemplo ducti, idem fecerunt, & solenne esse jusserunt, & *Antrum Mithriacum* etiam parârunt. Originitùs itaque universus eo-

rum cultus fiebat absque Templis; cùm crederent Deum qui totum Mundum implet, intra nullius Templi parietes comprehendi posse, ut de eis notat *Cicero*. Idem itaque in hac parte sentiebant cum *Salomono*, qui dixit Deo, *Qualem Domum ædificabo Tibi quem cæli cælorum non continent?* Hoc Persarum tunc de Deo orthodoxam opinionem monstrat, & à Mithræ, aut cujusvis alîus Numinis, *cultu divino* præcavet, eósque à quâvis Idololatricâ adoratione vindicat atque absolvit.

Quoad *Mithriacas figuras*, de his optimè agit *Porphyrius* in *Libro de Nympharum Antro*, ubi exponit qualia erant *Mithriaca* à *Zoroastre* excogitata & effica, quæ ibi ut monumenta *Philosophica* & *Astronomica* servabantur, non autem religiosè colebantur, quippe quod non ferebant Persarum Principia. *Porphyrius* quidem, ex suâ & Græcorum sententiâ, vocat *Mithram omnium patrem, eúmque Mundum condidisse insinuat*. *Persæ* autem (ut suprà) *Mithram* esse Creaturam, & Mundum à Deo Omnip. conditum credunt. Sic itaque se habet locus, *Eodem modo Persæ animarum in inferiora* κάθοδον *Descensum, & deinde* ἔξοδον *Regressum, mysticè significantes, Mystem initiant,* Σπήλαιον τόπον *Spelæum locum nominantes. Nam referente Eubulo, Zoroastres, primus omnium, in montibus Persidi vicinis Antrum nativum, floridum, fontibúsque irriguum, in honorem Creatoris, & omnium Patris Mithræ, consecravit: ita ut Antrum conditi à Mithrâ Mundi figuram ei repræsentaret: ea verò quæ intra Antrum erant certis invicem intervallis disposita, ut Elementorum Climatumque mundanorum symbola seu figuras gererent. Dein post Zoroastrem, apud alios quoque obtinuit, ut in Antris atque Specubus, sive nativis, sive manufactis,* τὰς τελετὰς ἀποδιδόναι *Præstationes sacras peragerent. Nam ut Diis cælestibus Templa & Delubra atque Altaria ponebant, Terrestribus verò & Heroïbus Aras, Subterraneis autem Scrobes &* μέγαρα *Ædiculas, ita Mundo Antra & specus; itidem & Nymphis, ob aquas in Antris distillantes & scaturientes, quibus Naides Nymphæ (ut mox dicemus) præsunt. Nec Mundi tantùm (ut diximus) geniti scil. ac sensibilis Symbolum faciebant Antrum, sed pro omnium quoque invisibilium virtutum Symbolo idem accipiebant: quòd Antra quidem obscura; virtutum verò illarum essentia incognita sit. Hinc & Saturnus in ipso Oceano Antrum extruxit, & Liberos suos in eo abscondit: sic & Ceres Proserpinam in Antro cum Nymphis educabat. Aliaque multa hujus generis, Theologorum Scripta pervolvendo, aliquis inveniet.—Et ab hisce quoque (ut opinor) Pythagorei, & post ipsos Plato, sumptâ occasione, Antrum atque Specum Mundum vocârunt,—Et apud* *Plato-*

Platonem libro VII de Republicâ, dicitur, "Ecce enim homines tanquam "in subterraneo Antro & in habitaculo simili Speluncæ, cujus ingressus "versus lucem latè per totum Antrum patet. — Nam habitaculum hoc "quod oculis usurpamus, Carceris habitaculo assimulandum: ignis autem "Lumen in eâ relucens, Virtuti Solari." Quòd igitur Theologi Antra Mundi virtutúmque mundanarum Symbolum posuerint, ex hisce manifestè perspicitur.

Hoc modo vides qualia erant Persarum *Mithriaca* in Antro servata. Falsò itaque eis impingitur quasi Mithram coluerint in Antro, loco ad hoc planè incommodo & inepto; cùm reverà Mithram non colerent, sed tantùm Deum ibi colebant, (ut de antiquissimo Rege *Kejomàras* suprà notavimus,) ad eum precando, & meditando in *Zoroastris* illam *cælestem* & *terrestrem* compagem ac structuram, in quâ *cælestia Signa* & *terrestria Climata* erant in eo Antro mathematicè comparata, ut ea essent ingeniosa aliqua Mundi repræsentatio per symbolicas figuras facta. Sed cavendum est ab iis quorum mos est quasvis cæremonias civiles & meram talium rerum custodiam vocare *Cultum*, quem divinum esse insinuant; cùm reverà talis non fuerit.

In singulis illis *Iconismis*, ter visitur *Mithra* seu *Sol*, sc. *suprà* ubi *Taurum jugulat* superatque, & (quasi interposito Tauro non luceret,) *infrà* interim (tanquam per faces) utrinque *Mundo lucem suppeditare* videtur. *Mithra* ibi est in figurâ Regis Persici, uti constat ex *Tiarâ directâ* & *Stolâ*, quæ solis Regibus competunt. *Stola Arabicè* dicitur حلة *Hilla* seu *Hulla*, si modò duplicata sit; si autem simplex, tum *Arabicè* رداء *Ridâ*, quæ in Libro *Turgjemân Turcico-Persicè* explicatur, طاش طون يعني جار *Ridâ est gemmata vestis, scil. Tchâr.* Talis Persica *Stola Curtio* Latinè dicitur *Palla*, quæ (si sit Latinæ originis,) ferè consonat cum *Persicâ* voce بالا *Bâlâ*, vulgo *Pâlâ*, i. e. *superior*, cùm بالاپوش *Balâ-pûsh* sit *superior vestis* (qualis erat *Stola*) ex panno aureo, gemmis plumata & animalium figuris intertexta. Erátque *Palla* tam virilis quàm muliebris.

In militaribus Persarum Processionibus, Solis imago simul portari solebat, & non procedebant nisi orto Sole, ut ei priùs debitum respectum solverent, utpote cujus favorabilem aspectum eis prodesse posse existimabant. Sic apud *Curtium* in *Darii* Processione, *Orto Sole procedunt: & super Regis Tabernaculo (unde ab omnibus conspici posset,) Imago Solis chrystallo inclusa fulgebat. Ignis argenteis Altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos* CCCLXV *Juvenes sequebantur puniceis Amiculis velati, ad numerum Dierum Anni.*

ni. Currum Jovi ſacrum albentes vehebant Equi: hos eximiæ magnitudinis Equus, quem Solis appellabant, ſequebatur. Aureæ Virgæ & albæ Veſtes regentes Equos adornabant. Et mox addit, *Regius Currus —cujus utrumque latus deorum Simulacha ex auro argentóque expreſſa decorabant: diſtinguebant intervenientes Gemmæ Jugum, ex quo eminebant duo aurea Simulachra cubitalia, quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem,* ſcil. inter *Darium* & *Alexandrum* faciendi. Hæc omnia Simulachra neceſſariò fuerint ornatûs, non autem divini cultûs ergò; cùm ab Imaginibus colendis abhorrerent. Nec tunc habebant aliquid *Carmine* ſcriptum, ut ille falsò dicit.

Apud Perſas non erat *Mithræ* cultus aliquis divinus, ſed tantùm civilis & cæremonialis, ſcil. *Proſtrationes*, & *Salutationes*; &, ut quidam volunt, *Suffitus:* qui tamen plerumque Deo fiebant in Pyréis, ut ſuprà ex *Erdavirâph-nâma* notavimus. Græci his dictis addunt *Libationes*, & *Sacrificia*. Sed quicquid *Deo* fecerint, Græci volunt eos id feciſſe *Soli*, eorum actiones perperam interpretando. Sic *Xen.* Τῷ ἡλίῳ ὡλοκαύτωσαν τοὺς ἵππους: imò & *Tauros*, ut ſuprà de *Xerxe* diximus. Ea autem Sacrificia non *Soli*, ſed *Deo* fiebant. Sic in religiosâ Proceſſione *Perſepolitanâ* eſt grande aliquod Sacrificium Deo faciendum, ubi viſuntur multi Boum pares alternatim procedentes: nulla autem *Solis Icon* ejuſve portatio ibi viſitur. In ſacrum uſum alebantur generoſiores Equi qui pompâ ducebantur, *ut Strabo, In Xerxis exercitu poſt* CCIↃↃ *militum cohortem, ſequebantur* X *Equi Niſæi grandes pulchrè ornati: & poſt hos, Currus Jovis ſacer albis Equis tractus; ponè Auriga: deinde Rex ipſe in ſuo curru.* Optimi Equi erant in *Mediæ* regione نسا *Neſâ*, ubi erat peramplus *Campus Niſæus*, (cujus meminit *Herod.* p. 155,) ubi tales Equi paſcebantur herbâ quæ inde ad nos tranſplantata, uſque hodiè à *Botaniſtis Europæis* vocatur *Medica*, ſeu *Pabulum Medicum.* †

In ſupradictâ Proceſſione viſuntur Homines binatim portantes *Libationes* in parvis patinis. Si Vinum libabant, erat (inquit *Athenæus*) in Paterâ magnâ dictâ *Condy*, continente X Heminas: nam oportebat eam fuiſſe magnam, tam ut eſſet Oblatio digna, quàm ut eſſet hominibus grata: talia enim ab aſtantibus conſumebantur. Aliàs ex *Phialâ aureâ* libabant, ut in ſeqq. dicetur. Hæc autem Deo fiebant, non Soli, ut putarunt Græci. Libri *Ph. Gj.* autor (ut ſuprà p. 99,) memorat VII antiqua Templa, in quibus (inquit) *Suffitus* offerebatur

† De cujus nominibus Orientalibus vide Append. noſtram No. IV.

VII Planetis. Sed cùm is fuerit *Mohammedanus*, ejus fidem in hac parte ſuſpicor, cùm planum ſit, illa Templa non fuiſſe dedicata Planetis: & cùm prætereà certum ſit, quòd quicquid fiebat Planetis, factum fuit ſub dio; & quicquid fiebat in Templis, factum fuit Deo. Ideóque ego (cum *Briſſonio*) ſuſpicor, an Perſæ unquam ſtellis incenſerunt *Suffitum*, quod erat pejorum *Sabaitarum* proprium. Sed è contrà, *Suffitum* in Pyreis Deo factum fuiſſe benè ſcio. Græci his dictis addunt *Libationes* & *Sacrificia* Soli: ſed ego diffiteor, donec à Scriptoribus Perſicis hoc edoctus fuero. Quòd *Libationes* & *Sacrificia* fecerint Deo, ſatis conſtat, tam aliunde, quàm ex Sacrâ Proceſſione apud *Perſepolim*.

Herodotus pro more dicit, quòd *Xerxes* εὔχετο πρὸς ἥλιον: quod tamen nunquam factum fuit. Sed cùm ad Deum oraret, Græci putarunt id factum fuiſſe ad Solem; planè ignorando quòd Perſæ Deum Omnipotentem colebant in aprico coram Sole. Id autem quod reverà Soli faciebant Perſæ, erat tantùm مهر نیایش *Mihr-niyâiſh*, i. e. *Mithræ celebratio*, ſeu *Laudatio*, ſive *Salutatio*, quæ incipiebat in nomine Dei, & ad eum dirigebatur, agendo Gratias pro beneficio Solis, qui glorioſo lumine Orbem illuſtrat, & totam Creationem calore ſuo fovet recreátque, &c. Et talis eſt eorum ماه نیایش *Lunæ Salutatio*, & بهرام نیایش *Martis Salutatio*, atque deinceps cæterorum Planetarum, Deo gratias agendo propter talia Luminaria, quæ noctis obſcuritatem illuſtrant, &c. Id quod *Soli* fit, eſt Sacrum quotidianum: nam inter *Zoroaſtris Præcepta* in Libro *Sad-der*, præſcribitur ter faciendum ſingulis diebus. Habebant autem (& hodie habent) ſemel in anno, (ſcil. in medio menſis *Mihr*) magnam per VI dies Feſtivitatem dictam *Mihragân*, i. e. τὰ Μιθριακὰ, ſeu *Mithralia*, quæ ſuo loco (ubi agitur de *Die Mihr* & de *Menſe Mihr*,) deſcribuntur: nolo heic repetere. Hoc tempus reſpiciens *Euſtathius* ad *Homerum*, ait quòd *erat certa Dies* καθ' ἣν τῷ Μίθρᾳ ἔθυον: *& quòd tunc Perſarum Regi licebat inebriari & Perſicum ſaltare*, quæ aliis temporibus illicita. Quod ille dicit ἔθυον, erat aliquas civiles cæremonias facere & lætitiam celebrare. Omnia quippe Feſta ſua (ut ex Libro *Ph. Gj.* conſtat,) celebrabant Solennioribus Precibus in Pyreis, quibus temporibus manè omnes ad Eccleſiam confluebant; & deinde poſt peractas preces, Comeſſationibus & Ludis & omnis generis Lætitiæ indulgebant, eodem modo quo apud Chriſtianos fit in diebus Feſtis. Sed in eorum Libris non inveni mentionem *Sacrificiorum*, ne quidem in Solenni illo Conventu MCCCC abhinc annis habito in tempore

pore *Ardifshir Babecán*, quando de Religione consulebatur; ubi tamen proculdubiò, florente tunc Imperio, nulla Solennia omittebantur. Si verò intra hosce mille annos (ex quo dissolutum fuit Imperium) apud paupertate & inopiâ pressos, Sacrificia majora & sumptuosa fortè cessaverint, non equidem miror.

Quicquid igitur Soli fecerint, id tantùm (ut dictum) civiliter factum est; non credendo Solem esse Deum, nec petitiones ad eum dirigendo, (quod inculcare debemus,) cùm semper Deum Omnipotentem (eúmque solum) religiose colerent. Quid autem cum Sole volunt, & an eum colent necne, docet supracitatus *Sansonus* pag. 108, quem videas. Nam quamvis Soli, aut Planetis, aliquas cæremonias fecerint, interim tamen de Deo rectè senserunt, ut docet *Dio Chrysostomus* in Oratione *Borysthenicâ* XXXVI, his verbis, *Alius autem sermo in reconditis mysteriis ab hominibus Magis ᾄδεται canitur admirandus, qui Deum hunc laudibus celebrabant, ut perfectum, & primum aurigam perfectissimi currûs. Solis enim currum recentiorem esse ajunt, cum illo comparatum, ut qui appareat & vulgò, utpote cursum faciens manifestum.* —— *Fortem autem & perfectum Jovis Currum nemo laudibus extulit dignè hoc modo, neque* Homerus *neque* Hesiodus, *sed* Zoroastres, *Magorúmque Discipuli canunt, ab illo edocti.* —— *Illi verò & alia juxta Sacros sermones faciunt, atque etiam Jovi alunt Currum Nesæensium Equorum, qui maximi pulcherrimique omnium qui sunt in Asiâ: Soli verò unum Equum. Interpretantur autem omnia Sermone: non quemadmodum apud nos Musarum prophetæ, singula magnâ cum persuasione dicunt, sed ex se valdè contumaciter. Esse enim dicunt universitatis rerum unam vectionem & aurigationem, à summâ quæ fiat experientiâ & robore semper, eámque inaccessibilem in inaccessibilibus seculi circuitibus. Solis autem & Lunæ cursus, veluti equorum, motus esse partium: unde & ab ipsis clariùs videri. Universi verò motum atque cursum haud multos intelligere, sed illius certaminis ignorare magnitudinem. Quæ post hæc sequuntur, erubesco dicere de Equis deque Aurigatione, quomodo interpretantur; non admodùm curantes, ut sibi usquequaque Imago similis fiat.* Quid deinde fabulentur Gentes de hisce Equis, prolixè docet, & unus Vestæ comparatus. *

Cùm autem Persæ tam impensè honorarent Solem, mirum est cur Magi Lunam sibi præesse prætenderent, præsertim cùm Rex ipse aliter crederet, donec audiret infallibiles Doctores & Ductores suos

* Qui plura cupit, Dionem adeat ipsum.

con-

contrarium affirmantes. Nam inopinatò superveniente Solis Eclipsi (ut *Herod.* p. 454,) quâ *Xerxes* putabat affici *Persas*, *Xerxi* respondebant *Magi*, Solem Græcorum, Lunam verò Persarum esse προδέκτορα. Hoc ergò videtur à Magis dolosè dictum Xerxi, ut ei placerent avertendo omen & timorem inde exortum. Hinc constat eos non novisse calculationem Eclipsium, cùm tale quid non, prævisum, eos inopinatos invaderet. Si novissent ejusdem causam esse naturalem, non erat opus ut Regi, malignum omen inde metuenti, doloso responso satisfacere satagerent.

Solis quidem Adoratio plus quàm civilis fuit ferè universalis: nam *Scythæ*, tam Occidentales, quàm Orientales, seu *Tatari* fecerunt. His *Sol* vocatur گونش *Ghiûnesh*, vel contractè گون *Ghiûn*; quo etiam notatur *Dies*, cùm ille sit effectus hujus. Sic *Luna*, & *mensis* per eam metitus appellatur آي *ái*. Talis est lingua *Tatarorum* citra *Imaum*, sc. *Turcica*. Ea autem ultra Imaum, est *Mogolo-Tatarica*, quâ *Sol* dicitur ناران *Nâran*, & *Luna* atque *mensis* سرا *Sarâ*. Quàm autem longè lateque iste Sabaismus, seu copiarum cœlestium cultus fuit diffusus, mirandum est; cùm ex probatis autoribus (ut alibi notavimus,) certum sit, in *Peruviano* tractu ante *Hispanorum* adventum, fuisse Templa dicata Soli, & in eis Virgines, aliquando ducentas, perpetuæ castitati addictas; nisi fortè aliqua ex Sole conceperat, ut astuti Sacerdotes ignaro populo persuadebant: nam populi simplicitas & Sacerdotum astutia omni ævo omnique regione semper notabilis. Et quidem talis eorum cultus videtur, vel ex communi hominum consensu profectus, vel ex eorum commercio & conversatione cum aliis Gentibus, quorum hoc posterius magis probabile, præsertim propter institutionem Sacerdotissarum Virginum: nam non est dubium quin olim *Pæni* & *Cananæi* ad eos navigaverint, uti ex *Hannonis* Periplo & aliunde fecimus probabile in *Notis ad Itinera Mundi*. Præterea in Bibliis Græcis legitur quòd *Salomon*, Tyriorum ope, accersivit sibi Aurum φαρφὶμ, i. e. *Peruvianorum*, unde verior nominis פרוים punctatio colligitur.

Cap. V.

Peculiare Caput (per modum digressionis) in quo strictim agitur de sequioribus Sabaitis, seu Sabiis, sc. de Sabaismo & Idololatriâ Gentilium nationum, quæ sub influentiis Planetarum formabant Imagines adorandas; ut Lectori innotescat inter utrumque Sabiorum genus differentia.

DE Gentium cultu Solis, multa diximus in præcedente Capite: illuc itaque Lectorem remittimus. *Sabii* non sunt *certa aliqua Gens*, sed *certum Religionis genus*, sc. eorum qui copias cœlestes colunt, ut in superioribus dictum, ubi egimus de ratione Nominis Sabiorum; quos etiam (ex *Shahristâni*) in duo genera distinximus, sc. *in Sabios colentes Stellas*, & *in Sabios colentes Imagines*. Prioris generis (qui meliores) erant olim Persæ, qui unà cum suo Sabaismo Deum solum divino cultu adorabant, Planetas autem & Elementa tantùm cultu civili, Iconolatriam repudiando. Posterioris generis (qui pejores) erant aliæ Gentes, quæ posthabendo & prorsus negligendo Deum, divino cultu colebant Angelos & Stellas atque Imagines sub earum influentiâ formatas, cum Idololatriâ absolutâ, eâque pessimâ. *Arabum* de ratione Nominis (sc. *à transeundo ab unâ religione ad aliam,*) sententiam suprà expendimus & refutavimus: eam tamen heic rursus propter adjunctam Sabaismi aliam Definitionem Persicam, repetimus ex Libro *Pharh. Gj.* in voce *Nogûshâ* atque ex Alcorani Interpretatione *Hoseinæâ*, صابیین که از دینی بدینی گردانیدگانند یعنی از هر دینی چیزی اخذ کرده‌اند وملایکه می پرستند وزبور میخوانند وروی بکعبه نماز می گذارند وگفته‌اند صابیان زنادقه اند یا ستاره پرستان

Sabii sunt qui ab unâ religione ad aliam convertuntur, i.e. ex quâvis religione aliquid arripiunt, & Angelos colunt, & Schedulas recitant, &, inter orandum, faciem Meccæ obvertunt. Sunt qui dicunt Sabios fuisse Saducæos, aut Astricolas. Isti *Nogushæi*, seu Sabii, aliter ibidem Persicè fusiùs describuntur *Colere stellas & adorare Solem, eique preces fundere* VII *vicibus quotidie:* [alii dicunt III vicibus.] *Hujus religionis homines duas habere opiniones, quarum altera est, Deum Excelsum esse Creatorem Mundi: cum tamen præcepisse Servis suis ut magni faciant Stellas, & ut ad* نورانیات *Luminosa corpora se convertant in Precibus.*

Altera

Altera opinio est, Deum Excelsum esse Creatorem Orbium cœlestium & Angelorum & Stellarum; & quòd Stellas rerum inferiorum Gubernatores esse constituit, & quòd res Incolarum hujus Mundi quoad Bonum & Malum & Sanitatem & Ægritudinem, &c. totaliter ab eis dependeant: ideoque oportere homines magnifacere illas, quippe quæ sint پروردگاران *Altores populi mundani & inferioris, & rerum eorundem Gubernatores. Et hanc fuisse opinionem Chaldæorum, de quâ Abraham cum eis disputavit, eámque refutavit.* Addam, & Abrahamum contra Chaldæorum *Iconolatriam* æquè ac *Syderolatriam* disputâsse.

Calcashendi Ægyptius Arabicè scribens narrat, *Sabiorum præcipua Festa esse illis diebus quibus contingit alicujus Planetæ Exaltatio: esse autem Saturni Exaltationem in XXI gradu Libræ, Jovis XXV Cancri, Martis XVIII Capricorni, Veneris XXIX Piscium, Mercurii XXV Virginis, Solis XXIX Arietis, Lunæ III Tauri. Sed maximum omnium Festum, quo meliores vestes induunt, esse ipsum Diem quo Sol Arietem ingreditur.* [Tum nempe erat initium Anni eorum.] *Eorum quoque Reges extruxisse* هياكل *Sacella, quibus appropriabant Festa, pro ratione Stellarum quarum nominibus talia Sacella dedicata sunt.* Scil. Festum Solis erat in Sacello Solis, Festum Martis in Sacello Martis, &c.

De hisce hominibus scribit *Ecleri*, الصابيون يزعمون انهم علي دين النوح ع م وقبلتهم علي مهب الجنوب *Sabaitæ reputant se esse de Religione Noachi, cui pax: & eorum Kibla est plaga australis:* scil. ut supra dicitur, convertunt se ad *Caabam*, i. e. australiter. D. *Augustinus* de sui temporis Sabiis in *Libro de Hæres.* refert, *Orationes faciunt ad Solem per diem, quaquaversum circumit; ad Lunam per noctem, si apparet: si autem non apparet, ad Aquiloniam partem, quâ Sol cùm occiderit, ad Orientem revertitur, stant orantes.* Ex supradictis colligitur, quòd quando particularem aliquam stellam adorant, se ad eandem convertunt in quâcunque plagâ fuerit; quod tam rationi quàm bonis moribus consentaneum. At diversum quid statuit *Phiruzabadius Camûsi* Autor, قبلتهم من مهب الشمال عند منتصف النهار *Eorum Kibla est plaga Septentrionalis tempore meridiano.* Nempe aliqui eorum (ut videtur) Septentrionem ejúsque Polum inter precandum respicere voluêre. Idque fortassis quia ea cœli pars semper serena est, oculos non perstringens; ea quoque semper visibilis & constans est, eos nunquam destituens: adeò ut ibi semper habeant Numen quod colant, & quod in inferiora influat: cùm reliquæ cœli partes sint inconstantes & aliquando invisibiles, aliquâ anni parte non comparentes, adeóque cultores

tores ſuos deſtituentes. Deitatum enim propinquitatem & præſentiam amant, longinquitatem autem & abſentiam deplorant.

Hoc modo inter ſe differunt Autores in aſſignando Sabiorum *Kiblam*. Sed fortè hæc eorum differentia quodammodo conciliari poſſit, perpendendo diverſitatem Stationis orantium in quâcunque Mundi plagâ fuerint; prout faciunt *Mohammedani*, qui (ut ſupra diximus) in hunc uſum habent Tabulas mathematicè calculatas quibus Titulus تحويل قبلة *Converſio*, ſeu *circumrotatio Kiblæ*, quæ *Caaba*; ut ubicunque fuerint, ſciant rectà ſe illuc convertere inter orandum. Si itaque Sabiorum (ut quidam ajunt) *Kibla* ſit *Mecca*, ſeu *Caaba*, idem de illis ſentiendum eſt. Ab *Auguſtini* patriâ, *Mecca* fuit inter Ortum & Boream: & aliis Borealibus, ſeu Boreo-orientalibus, *Mecca* fuit ad Auſtrum, qui ergò in communi ſermone nominando *Kiblam*, neceſſariò intelligant *Auſtrum*. Et ſic de reliquis plagis Orantium, quorum *Kibla*, ſeu *Anterior pars*, inter orandum, pro Stationis diverſitate ſemper variatur. *Calcaſhendi Ægyptius* habuit Meccam magis ad Boream: ideóque haud mirum eſt quòd ille poſuerit Sabiorum ſuorum *Kiblam* in eâdem plagâ. Si hæc conciliatio non ſufficiat, tum diverſitas (ſi quæ reſtat,) neceſſariò ſit in opinione Orantium, qui fortè omnes non idem ſentiant de ſuâ *Kibla*, dum alii in Meridie, & alii in Aquilone, eam collocant.

Quoad ſupra allegatum *Calcaſhendii* locum ubi Planetarum *Exaltationes* tanguntur, notandum eſt, ibi ineſſe aliquot menda, tam Autoris, quàm Exemplaris ex quo ipſe hæc deſcripſerat. Nam quamvis Autor ſuos *Numeros* exprimat diſertis *verbis*, videtur tamen eos ſumpſiſſe ex Tabulis ubi omnia erant numeralibus literarum *Notis* expreſſa, in quibus pronum eſt Scribis errare, & ſæpiſſimè erratur. Is ergò pro XXV *Cancri*, debuerat legere XV: & pro XVIII *Capricorni*, legendum erat XXVIII: & pro XXIX *Piſcium*, legendum XXVII: (nam تسعة eſt ſcribæ error pro سبعة:) & pro XXV *Virg*. leg. XV: & pro XXIX *Arietis*, leg. XIX. Cùm itaque ex Planetarum *Exaltationibus* ritè ſtatis, pendeant Sabiorum Feſta, vera *Exaltationis* loca habeto ex *Ali Birgjendi* Perſa, qui Cap. VIII ſcribit, *Exaltatio*

Saturni eſt in XXI gradu Libræ,	*Solis in XIX gradu Arietis,*
Jovis in XV gradu Cancri,	*Mercurii in XV gradu Virginis,*
Martis XXVIII gradu Capricorni,	*Veneris in XXVII gradu Piſcium,*

Lunæ in III gradu Tauri.

In

In Planetarum *Exaltationes* designando, cum his ad amussim concordant Astrologi *Anglicani*. At paulò aliter *Shâb-Cholgi* Persa in Comment. ad *Nassireddini* Tabulas, qui singulorum Planetarum *Exaltationes* per unum Signum retrahere videtur, seq. modo: viz. *Exaltatio*

Saturni		*Jovis*	*Martis*	*Solis*	*Veneris*	*Merc.*	*Lunæ*
est in signo	VI,	III,	IX,	O,	XI,	V,	I,
in gradu	XX.	XIV.	XXVII.	XVIII.	XXVI.	XIV.	II.

Heic ut vides, Saturni *Exaltatio* ponitur in *Signo sexto*, seu *Virgine*, cùm apud alterum sit in *Signo septimo*, seu *Librâ*. Sed distinguendum est inter Signorum *Dodecatemoria* & inter *Signa* ipsa, seu *Stellas*, cùm à tempore *Hipparchi*, stellæ *Virginis* promotæ sint in Dodecatemorion *Libræ*. Ergò *Ali Birgjendi* intelligit Signorum *Stellas*, & *Shâb-Cholgi* intelligit Signorum *Dodecatemoria*, ut constat ex *nullitatis notâ* Solis in *Ariete:* sic enim scribere, eo in casu, est mos Astronomorum Orientis. In *Syrorum* aliquo Calendario *Arabicè* conscripto, Planetarum *Exaltationes* adscribuntur sequentibus *Diebus:* viz. *Exaltatio Saturni* XVI *Januarii*, & V *Octobris:* *Jovis* XXVIII *Junii:* *Martis* IX & XXIX *Decembris*, & VII & XXVIII *Januarii*, & XV *Aprilis:* *Solis* XXIX *Martii:* *Mercurii* VII *Augusti*, & XXX *Decembris;* *Veneris* VIII *Martii*, & XVIII *Aprilis:* *Lunæ* XIV *Aprilis*, & XVIII & XXVIII *Augusti:* nempe è regione dictorum Dierum notantur tales singulorum Planetarum *Exaltationes* in dicto Calendario.

Plurimi autem Sabaitæ Religionem suam aliquantò altiùs petunt à Patriarchâ antediluviano *Seth*, quem vocant شيث *Sheit*, magni facientes τὸν صحف شيث نبي الله *Sohuph Sheit Nebiiûllah*, (sic enim sonant,) *Librum Sheit Prophetæ Dei*; qui est Liber satis grandis *Arabicè* conscriptus, in quo multa Moralia Præcepta de praxi Virtutum & fugâ Vitiorum continentur. Et quidem Sabaitæ, seu Sabii, in Monte *Libano* & alibi dictum Prophetam suum ita venerantur etiam hodiè, ut per eum jurare plus sit quàm per Deum jurasse: nam (quod ab incolis didici,) si aliquis ex istis juraverit tibi والله, *Wallâh*, *per Deum*, vix potes ei credere: at si وشيث *Washeit*, *per Seth*, tum tutò potes ei credere, cùm hocce Juramentum religiosissimè servaturus sit; id enim violare nefas.

Ibn Shahna in Libro *de Primis & Postremis*, dictum Librum memorans, *Arabicè* scribit, فقال ان الصابية اخذت دينهم عن شيث وادريس

والادريس والباقي *Dicuntur Sabii accepisse Religionem suam à Seth & ab Idrîs* [seu *Enoch.*] *Estque illis Liber dictus Sohuph Sheit, quia eum accensent τῷ Sheit: in eo agitur de Bonis Moribus, quales sunt Veracitas, Fortitudo, Affabilitas erga peregrinos, & ejusmodi alia quæ in eo præcipiuntur. Item in eo memorantur Vitia quæ prohibentur. Habentque* VII *precandi tempora; sc. quinque, (ut sunt quinque illæ* preces *Muslimorum,) & Precationem matutinam, atque septimam quæ fit completis* VI *horis noctis. Præscribunt firmam intentionem: nec preces suas cum aliis rebus commiscent. Precantur autem super Feretro absque Genuflexione aut Prostratione. Jejunant mensis tres primos dies, computantes Jejuniorum-solutiones ab ingressu Solis in Arietem. Jejunant quartâ-parte diei* [al. noctis] *usque ad occasum Solis. Magnifaciunt Meccam & Pyramides Ægypti: & solennem peregrinationem suscipiunt ad locum prope Harrân. Festa eorum sunt* V, *in ingressu Saturni & Jovis & Martis & Veneris & Mercurii in domos Exaltationis suæ. Festorum autem maximum est die quo Sol Arietem ingreditur. Seipsos derivant à Sâbi filio Idrîs, qui sepelitur in Ægypti Pyramide tertiâ. Dicit Ibn Hazm, Religio quam Sabaitæ profitentur, erat Religionum antiquissima per totum Mundum tunc prævalens, adeò ut plurima de eâ referant: Deus autem misit Abrahamum cum Religione in quâ jam sumus. Shahristâni dicit Sabios æstimare Spiritualia, seu Angelos, in contrarium Haniphæorum, qui magnifaciunt Corporalia, seu Homines.* Sic ille.

Maimonides in *More Nevochim*, parte III, Cap. 29, 30, plurima habet de Sabiis notatu digna. Ego, heic brevitatis causâ, tantùm rerum summam exhibebo, quæ apud eum & alios fusiùs leguntur. Dicti (inquit) Sabii olim agnoscebant, & hodiè agnoscunt, Deum esse Conditorem Mundi, & Cœli Possessorem; sed propter nimiam distantiam & plurimùm reverendam Majestatem, non esse accessibilem; ipsósque non posse adire illum immediatè, ne nimis audaces videantur. At more illorum qui Reges appellare volunt, necesse putant ut supremos illius Ministros primò adeant, qui sint apud tales Reges *Mediatores*, illorum negotia & petitiones ei impertientes, ejúsque voluntatem & determinationem sive responsum illis renuntiantes: sic Sabii adibant, & hodiè adeunt, Angelos & Planetas, ut *Mediatores*, quos septem minores Reges esse putant in luminosis illis corporibus habitantes, ut in tot Palatiis aut *Sacellis*; ad quorum imitationem alii ex eis *Sacella* etiam in terris fabricabant, in quibus collocatæ erant Imagines dictis Stellis dedicatæ. Talia *Sacella* in S. *Bibliis* vocantur *Tabernacula*, ut *Tabernacula Molech* & *Remphan*, &c. Nam cum Pla-

netæ

netæ etiam nimis dissiti essent, & aliquando quoque abessent, sub terrâ occumbentes & delitescentes, consultum duxerunt hisce Planetis erigere Imagines de eorum virtute participes, quæ nunquam abessent, sed semper cùm eis præsentes, ut eas perpetuò die noctéque adire possent. Cúmque illorum temporum *Astrologi*, omnes Colores, omnia Metalla, Ligna, Lapides, Arbores, Fructus, Herbas, & Animalia tum volatilia quàm quadrupedia, & quasvis res alias alicui Planetæ appropriare solerent, faciebant Imagines ex aptâ materiâ, quæ tali Planetæ esset propria & peculiaris; idque apto tempore, seu sub faustâ cœli positurâ, quando talis Planeta esset in suâ exaltatione, & in fausto cum aliis Planetis aspectu, &c. Et tum existimabant ejusmodi Imaginem ritè factam, talis Planetæ virtute imprægnatum iri. Nam in Imagines, ex tali materiâ, & sub tali cœlorum positurâ, *telesmaticè* confectas & conflatas, Idololatræ credebant per Preces & Suffitus facilè deduci posse superiorum Corporum Influentias: & quidem hujusmodi Imagines credebant easdem habere vires & virtutes cum Stellis ipsis quas repræsentabant.

Istiusmodi itaque Imagines æquè ac Stellas ipsas adorabant *Chaldæi Sabaitæ*, ad eas preces fundebant, eásque placare studebant Suffitu, seu Incenso; & Cultores ut & Confectores interim erant induti vestibus talis coloris qui tali Planetæ gratus & congruus esset, &c. Deum interim negligentes eúmque oblivioni dantes. Et hoc modo (uti etiam per Heroum Imagines, ut supra notavimus,) venit Idololatria in Mundum, nempe per malas Artes Astrologorum qui talia omnia excogitabant, & ignaro vulgo, talium nimis avido, hujusmodi nugas insusurrebant eisque obtrudebant, falsas Planetarum & Imaginum sub eis factarum virtutes prædicando, & suadendo, quòd si Stellas eisque dicatas Imagines ritè placarent, tum eos non tantùm esse feliciores & obtinere quasvis necessitates suas, sed & descensuros Imbres qui terram rigarent & fertilem redderent. Et hoc modo Pietatem cum Utilitate conjungentes Astrologi, faciliori negotio ista sua venena hominibus propinabant, & ab eis imbibenda procurabant, eos ad Idololatriam, hoc modo, seducentes: adeò ut hisce Stellis & earundem Imaginibus tandem Divinum cultum exhiberent, Creaturas solas respicientes, & omnium Creatorem negligentes. Hocque fiebat, magnâ ex parte, per *Chaldæorum* Librum cui Tit. كتاب الفلاحة *Kitâb Al Phalâhat*, i. e. *Liber Agriculturæ*, in quo docetur totam Agriculturam Astrologicè exercere, & conficere *Telesmata* ad deducendos Imbres, & ad averruncandas atque abigendas Locustas & res quasvis

vis noxias, quæ aliàs lætiorem terræ proventum, & vitam feliciter instituendam, turbarent & impedirent.

Adeò ut *Chaldæi Sabaitici* quamvis scirent Deum, eum tamen non colebant; sed in meram Idololatriam effusi, preces suas immediatè ad Imagines dirigentes, absque ullo ad Deum respectu, quem prorsus negligebant, inferiores tantùm causas respicientes. Unde in hos, & in populum suum *Israeliticum* istos imitantem, meritò succensuit Deus, qui per Prophetas suos de istiusmodi hominibus conquestus est, quòd Ligna & Lapides adorarent, & flecterent se trunco arboris, dicendo, *Juva me*, *nam tu es deus meus*; & quod ejusdem Ligni parte extruerent ignem, & ex reliquâ ejus parte conficerent Deum: de his, inquam, quotidianæ querelæ, pessimam eorum Idololatriam damnando. Ex supradictis constat *Chaldæos* non adorâsse Ignem, ut à quibusdam stultè & nimis temerè creditum. Quid autem adoraverint, docet *Plutarchus in Iside & Osiride*, & docetur in Libro *Danielis*.

Perperam itaque & fabulosè fingebatur Certamen inter Ignem *Chaldæorum* deum & *Canopum Ægyptiorum* numen sub formâ Hydriæ perforatæ & cerâ obductæ; (quasi inter utriusque Gentis tum Deos quàm Homines certamen fuerat;) cum Ignis non esset Chaldæorum deus: si enim Ignem æstimâssent sacrum, certè noluissent eum cadaveribus inquinare, homines in fornace igneâ comburendo; nec concedere, ut aquâ extingueretur, cùm apud omnes Ignicolas nefas sit eum quovis modo polluere, aut Ignem & Aquam committere: nam malâ morte mulctandus erat qui hoc fecerat. Si itaque *Ægyptii* ex unâ parte voluerint evincere *Canopum* suum esse deum, ex alterâ parte *Chaldæi* non opponebant Ignem tanquam deum, quia talem esse non existimabant. Et propter hasce rationes, nec de Persarum Igne verum esse potuerit tale certamen.

Pro exemplo Sabaitici cultûs Stellarum, consulatur *Abulfaragius*, qui notat unam Arabum Tribum coluisse المعصم *AlMi'tsam*, aliam coluisse الدبران *AlDebarân*, &c. quæ in *Notis nostris ad Olug-Begum* explicantur, uti & mox sequentes *Stellæ Gregis*. Pleræque autem majores Stellæ & insigniores Asterismi habebantur tot Reges, qualis fuit *Sepharvaitarum* deus, seu Astrum, ענמלך *Ana-mélech*, i.e. *Pecus Rex*, ab ענא *Ana*, seu ען *An*, quod semper collectivè, seu quasi pluraliter usurpatur, *Pecudes* minores (sc. Oves & Capras) notans. Hæc erat Constellatio illa, quæ à *Cepheo* Æthiopum Rege denominata, ejúsve pars, in quâ, ex Orientalium sententiâ, est الراعي *AlRâi*, i.e. *Pastor*,

Paſtor, & غنم *Ganam*, i. e. *Pecudes*, quæ etiam *Olug-Bego* vocantur كواكب الفرق *Stellæ gregis:* nam Arabibus & aliis paſtoralem vitam agentibus & in agris degentibus, pronum erat inter Pecudes & Stellas collationem inſtituere & inde rei paſtorali accommodata Nomina ſtellis imponere; præſertim cùm ab earundem influentiâ cenſeretur pendere fertilitatis & fœturæ omen. Quicquid enim vel prodeſſe, vel multùm obeſſe, putabatur, id ut Numen colebant & quovis modo placare ſtudebant Pagani Idololatræ. Hanc itaque pecuariam *Conſtellationem* & Pecudum figuras ſub proprio Planetâ effictas colebant: nam præter Stellas ipſas, habebant etiam Figuras ſub eis factas quæ eſſent hominibus propiores: unde probabile quòd ea Conſtellatio quæ *Sepharvaitis Anammélech*, *Sidoniis* alio nomine vocata fuit עשתרות *Aſhteròth*, à ſing. עשתרה *Aſhtarà*, i. e. *Grex*, & in hoc loco Biblico Chaldæus etiam legit עדרי *Adre*, *Greges*. Ad hunc locum *Kimchi* notat, *Aſhteroth eſſe nomen Imaginum Ovium formam habentium*, quas ſcil. *teleſmaticè* ſub illo Sydere (& ſub Planetâ cui ſubjectæ ſunt Greges,) factas, pro deitatibus colebant *Sidonii* & *Philiſtæi*, (ſc. omnes junctim pro uno Numine,) eum in finem, ut uberiorem in Gregibus ſuis fœtificationem, hac ratione, procurare poſſent. Nec mirum eſt de differentiâ Nominis ejuſdem Numinis apud varias Gentes, ut ſc. idem fuerit *Anammélech* & *Aſhteròth* quæ *Aſtarte*; cùm eodem modo *Ammonitarum* خموش *Chemôſh*, ſeu *Culex*, fuerit *Ekronitarum* בעל־זבוב *Beel-zebûb*, *Dominus muſcarum* averruncus, à *Judæis* per contemptum vocatus בעל־זבול *Beel-zebûl*, *Dominus ſtercoris*. Erat nempe magnus quidam *Culex metallicus teleſmaticè* confectus, apto tempore, ſcil. ſub fauſto aſpectu Jovis, aut Planetæ cui ſubſunt *Muſcæ*, & ex aptâ materiâ, cum Precibus & proprio Suffitu, &c. Igitur *apud populum τȣ̃ Chemôſh* & ejuſmodi alios, hocce *Teleſma* fuit idem quod apud Græcos Ζεὺς ἀπόμυιος *Jupiter muſcarum-abactor*, prout illi omnes ſtultè credebant. Quòd ſi eas aliquando non abigebat, tum danda opera ut Precibus, & Suffitu, & Libationibus, & aliis cæremoniis meliús placaretur.

Imaginum quoque cultu infamis erat totus Orbis, uti etiam *Arabes*, qui colebant اللات *Al Lât* & العزى *Al Uza*, &c. Et ſanè prolixum eſſet omnia Arabum Idola enumerare. Eos autem ab Idololatriâ ad unius veri Dei cognitionem & cultum perduxit *Mohammed*, quod opus laudabile. *Chinenſes* & *Indi* præter Imagines in *Pagodis*, ſeu *Delubris*, prægrandes, aliquando etiam integras Rupes (præſertim ſi naturâ in pyramidalem formam vergebant,) in Idola formare ſolebant. Talia

propè urbem *Bamiyân* (quæ posteà *Balch*, seu *Bactra*,) erant immania & prodigiosa illa *Persicè* dicta سرخ بت *Surc'h-Bùt*, i. e. *Idolum rubrum*, & خنك بت *C'hingh-Bùt*, i. e. *Idolum griseum* seu *cinereum*. Hæc (ut in Libro *Masâlik Mamâlik* Persicè describuntur,) erant *duæ prægrandes Statuæ ad altitudinem & magnitudinem Turrium è rupibus excisæ, intus cavæ, ita ut quis per plantam pedis subintrans, totam interiorem earundem partem usque ad extremos manuum & pedum digitos permeare posset.* In Libro *Pharh. Gj.* in *Indiâ* conscripto, hæ duæ Statuæ dicuntur *quinquaginta cubitos altæ, ad quas tempore ignorantiæ confluebant* مشركان *Pagani in aliquo loco urbis Bamiyân, ex territorio* كابل *Câbul, in limitibus regionis* بدخشان *Badachshân.* Hinc veniunt *Rubini Balascii. Hæc Idola* (inquit dictus Autor) *à quibusdam censentur esse ea quæ Arabibus dicta sunt* يغوث Yagûth, *&* يعوق Yäûk *tempore Noæ: & ab aliis habentur pro* منات Manât *&* Lâtt. *Et haud procul ab istis, dicitur esse aliud ejusmodi Idolum paulò minus, formâ Vetulæ, dictum* نسرم Nésrem, *seu* نسر Nesr, *sive* نسار Nesâr, *(atque* نسا *Nesâ,* si rectè,) quæ videtur Statua in Luco posita, quia *Nesr* (ut & reliquæ hujus Nominis formæ,) Persicè notat *Umbraculum ex virentibus frondibus, & talem in montosis locum ubi Sol nunquam splendet:* talia enim loca contra Solis ardores munita, pro cultoribus erant commodissima. At fortè Persicus autor erraverit, putando hæc fuisse Idola tempore *Noæ* in *Alcorano* memorata, cùm eorum descriptiones sint prorsus diversæ, ut ex sequentibus constabit. Illa enim erant intus cava ut inde clam darentur Responsa, contrà quàm erant *Arabiæ* Idola tempore *Noæ*, qui suis prædicavit ut talium cultum relinquerent, sc. cultum ود *Wodd*, & سواع *Sowâ*, & يغوث *yagouth* & يعوق *yäouk* (vel *yogouth* & *yöouk*,) & نسر *Nesr*. Illorum autem temporum Sacerdotes (non obstante præconio Noæ,) dixerunt لا تذرن عبادة الهتكم *ne relinquite cultum deorum vestrorum*, scil. ود *Wodd* qui (inquit Commentator *Persicus*,) erat in figurâ *Hominis*, & *Sowâ* in figurâ *Mulieris*, & *Yagúth* in figurâ *Leonis*, & *Yäûk* in figurâ *Equi*, & *Nesr* in figurâ *Vulturis*. Arabes autem videntur has formas elicuisse ex appellativis horum Nominum significationibus. Deinde dictus Commentator addit, واينها اسامي پنج مرد صالح كه ميان آدم ونوح ع م بودند كه مردم بديشان اعتقادي تمام داشتند بعد از مرگ ايشان را از چوب وسنگ پيكر ساختند وتعظيم آن مي نمودند ومردمان بپرستش آن مشغول شدند و بعد از طوفان ابليس لعين اين بتانرا

فرمون آن بپرستش را عرب و آورد بیرون بغادرا *Hæc fuiſſe inter Adam & Noah, (ſuper quibus pax,) nomina quinque piorum virorum in quibus fidem integram habuerunt homines: & poſt eorum mortem, eis fecerunt Imagines ligneas & lapideas quas venerati ſunt, & omnes in eorum cultu occupati fuêre. Et poſt Diluvium, Diabolus maledictus iſta Idola producens, Arabibus eorundem cultum præcepit.* Et dein (pergit Commentator) homines Tribûs *Beni Kelb* coluerunt *Wodd* tempore dynaſtiæ الجندل *AlGjéndal*, & *Sowâ'* colebatur in Tribu *Hodheil*, & *Yagûth* juxta littus maris eligebatur à *Beni Atîph* & *Beni Morâd*, & *Yäûk* erat in Hippodromo τῆς *Hamadân*, & *Neſr* erat numen Arabum اهل وال [l. وادي] ذي الكاع *incolarum Vallis di' lCâgh*, ſi rectè legerim malè exaratum. Ait autem *Beidâvi*, *Neſr erat Idolum* τῆς *Him'yar* in Arabiâ felice. Atque aliunde conſtat, quòd *Manât* erat Idolum Tribuum *Hodheilitarum* & *Choraatarum* inter *Meccam* & *Medinam*, ubi etiam *Yagûth* & *Yäûk*. At *AlLâtt*, ſi rectè memini, colebatur in *Mecca*, ubi etiam *Al Uza*.

In *Indiâ* paſſim cernuntur Statuæ, ad X aut plurium cubitorum altitudinem, è rupibus exciſæ: non autem pari cum duabus ſuperioribus arte elaboratæ. In *Perſarum* Libris memorantur مرخ وخنل *Murc'h & C'handl* Paganorum Idola duo, quæ manè ridere & veſpere flere ſolebant, uti jam fabulantur Orientales.

Clemens Alex. I *Stromatum*, Εισὶ δὲ τῶν Ινδῶν οἱ Βύτλα πειθόμενοι παραγγέλμασιν, *Sunt ex Indis qui Buttæ præceptis obſequuntur, quem, ob Sanctitatis excellentiam, ut Deum colunt.* Clemens ſc. credebat *Buttam* fuiſſe *Brachmanum* quendam in Sanctorum catalogum ab eis relatum. Si fortè particularem aliquem defunctum ſub eo nomine coluerint, cur eum donârunt nomine *Bùtt*, inde factum videtur, quia linguâ *Perſicâ* بت *Bùt* ſignificat Idolum in genere, quod *Arabes* in ſuam linguam aſſumentes, illud mutârunt in بد *Bùdd*, eodem ſenſu. Et cùm *Indorum* lingua communis admiſta habeat multa *Perſica*, inde & hoc nomen ad *Indos* propagatum: & Idolum quod in Inſulâ *Selàn*, ſeu *çeylon* colitur, eodem nomine gaudet. Et hinc (quod inter *Mithræ* Iconiſmos,) *Doctor religionis*, ſeu *Sacerdos*, *Selanenſium* linguâ vocatur *Budum*, fortè ſonandum *Bu-ndum*; & grandis illa *Arbor* ſub quâ dictum Idolum colitur, audit *Budum-ghàs*, ſeu contractè *Boghàs*, i. e. *Sacerdotum Arbor*, quæ *Luſitanis* in Indiâ degentibus *Arbor Diaboli* nuncupatur. Eſtque ſuo genere grandis, habens *Tiliæ* folia ſemper tremula, ſive Ventus flet, ſive non, ut me olim docuit Doctiſſimus *Hermannus* oculatus teſtis: fortè *Populi* aliqua ſpecies. Aliàs etiam

habent Templa lapidea. Sed ſub iſtâ arbore eſt *Area* variis circularibus ſepimentis incluſa, cujus mediam partem tanquam *Adytum* adiri prohibent Sacerdotes, prætendentes eſſe periculoſum: eam tamen partem per vim aliquando adiit *Europæus* quidam, nec damnum ſenſit. Talia fiunt non tantùm in *Selàn*, ſeu *Serandîb*, ſed & in *Gjuvadîb*, † & alibi. *Butta* autem eſt *Idolum* appellativè: & *Butta* ſic præcipit, i. e. *Idolum* ſic præcipit.

Iſtæ tamen Idololatricæ Gentes non planè ignorant *Deum*, quippe qui ab eis linguâ *Indicâ* agnoſcitur كرتار *Kertâr*, *Factor* omnium rerum, & سرجنهار *Sergjanbâr*, *Creator* Mundi. Sic etiam ab Idololatricis *Chinenſibus Deus* vocatur *Tien Chù*, i. e. *Cæli Dominus*, & *Shangh Ti*, i. e. *Supremus Magiſter*, ſeu *Imperator* univerſi. Attamen ſemper colunt *Fe*, & *Pu-ça*, &c. credentes rerum inferiorum Gubernationem his eſſe commiſſam. Quin & in quibuſdam *Chinenſium* Templis Idololatricis viſuntur procerrima Idola tria, diverſæ altitudinis gradualis, ſimul ſtantia, quæ putantur ex veteris ibidem *Chriſtianiſmi* reliquiis Sacroſanctam Trinitatem repræſentare.

Qualis & quàm multiplex fuerit Canaanitarum Idololatria, (quæ etiam nimis vicinos Judæos infecit,) omnibus ex parte notum eſt. Placet heic ſubjicere ex Libro *Jalkut* [fol. 61, col. 4,] ea quæ ibi notantur ad *Jer.* VII. 31, qualis fuerit cultus *Molechi*, ſeu *Martis*, de quo ſequente modo narratur: *Etſi fuerint omnes Domus Idololatricæ in ipsâ urbe Jeruſalem, ea tamen Molechi fuit extra urbem, in loco ſeparato. Quomodo Molech erat factus? Imago erat* [*ærea* inquit R. Salomon ad *Jer.* VII. 31,] *habens faciem Vituli, manus expanſas, inſtar hominis manus aperientis ut ab alio aliquid acciperet, intrinſecus excavata. Septem ipſi extructa fuêre Sacella, ſeu Tabernacula, ante quæ Imago iſta fuerat collocata. Avem, ſeu Pullum columbinum offerens, primum Sacellum ingrediebatur: Ovem aut Agnum, ſecundum: Arietem, tertium: Vitulum, quartum: Juvencum, quintum: Bovem, ſextum: qui denique Filium proprium offerret, ſeptimum ingrediebatur Sacellum. Hic Molechum oſculabatur; juxta illud, Sacrificatores hominum, Vitulum oſculantur*, Hoſ. XIII. 2. *Filius ponebatur ante Molechum, qui igne ſuppoſito ſuccendebatur, donec ignitus fieret inſtar lucis. Tunc Sacrificuli acceptum infantem candentibus Idoli manibus indebant: ac ne parens ejulatum ac clamorem pueri audiret, tympana pulſabant dicta* תפים tuppim, *unde & locus dictus eſt* תפת *Tophet*, ut ſuprà pag. 29, ex *Plu-*

† Vid. Append. No. V.

tarcho

tarcho notavimus. Aliquando traducebant Filios *per Ignem*, quod à priori diversum.

Molech (ut videtur) habens VII Tabernacula extra illa collocabatur, cùm idem individuum in singulis collocari non posset. Sed quæ habebant unum tantùm Tabernaculum, seu Sacellum, collocabantur intra illud tanquam in *Tuguriolo*. Sic memoratur Tabernaculum Dei vestri כיון *C'hiûn*, qui کیوان *Keivân*, i. e. *Saturnus:* qui in Versione Græcâ (quasi evanidâ parte literæ כ, legendo ריון *Revan*,) per *Mem* Epentheticum legitur Ῥέμφαν.

Dictus Sabaismus non tantùm per Orientem, sed & per Occidentem obtinuisse constat, cùm veteres Gentes Europææ, (sc. *Teutones*, *Germani*, *Sueci*, *Gothi*, *Dani*, &c.) Planetas etiam coluerint, Statuas eis erigendo, uti testantur, tam Antiquitatis Monumenta omnia, quàm *Dies Septimanæ*, ad hodiernum usque diem, à Planetarum *Regentiâ horariâ* denominati; qui mos ab *Ægyptiis* desumptus. Hujus rei meminit *Dion Cassius*, & ex eo *Xiphilinus* in *Epit. Dionis Gr. Lat.* p. 142: *Ab Ægyptiis profectum est ut Dies secundùm* VII *Planetas nominentur.—Planetarum ordo secundum Ægyptios, est Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Secundum hunc ordinem si Horas Diei Noctisque recensueris, reperies primam Diei* ἐπιούσης, *Soli tribui. Rursus in eisdem* XXIV *Horis supradictâ ratione perges, Lunæ primam Horam Diei tertii assignando.* Hæc est vera ratio cur Dierum denominatio non sequatur dictum Planetarum ordinem, qui semper interrumpi videtur, & unus Planeta semper intermitti, cùm à Die Solis ad diem Lunæ & deinde ad diem Martis transiliatur. Sed quia fortè non omnibus in promptu sit hoc intelligere, sequente exemplo illustrabitur. Præmittendum verò est, quòd quando auditur *hora septima*, mox debemus dicere, *Est jam hora octava*, scil. (contra quàm vulgò creditur & reputatur,) intelligi debet *octava hora incboata*; nam septimâ jam completâ & finitâ, tunc incipit octava; quæ etiam completa & finita erit quamprimùm ex Horologio audita fuerit Hora nona: nam sonante Horologio, tunc semper finitur Hora quæ eodem momento sonatur. Et sonatâ Nonâ, post semihorium, tum dicimus, *Est jam media decima:* sc. jam elapsa est Horæ nonæ dimidium, & restat aliud *Dimidium horæ usque ad Decimam:* non autem tunc erat *Dimidium Horæ post Decimam*, ut vulgò creditur & à *nostratibus* vulgò perperam intelligitur. His præmissis, & rectè statuto Horarum in communi sermone Initio & Fine, ponemus Exemplum, quòd scil. *die Saturni* horâ octavâ *Saturnus* supponatur in inferiora influere, quæ

itaque

itaque ab *Aſtrologis* vocatur *Hora Saturni:* & percenſitis VII Planetis, (unâ horâ ſingulis attributâ,) *Hora Saturni* erit rurſus *tertia poſt meridiem*; & rurſus *decima veſpertina*: & deinde *tertia nocturna*; & rurſus *decima matutina:* & ſic deinceps numerando, poſt ſingulas *ſeptenas* horas, ejus vices redeunt. Dum autem ſecundum hunc cenſum numeramus, Solis vices veniunt ſequentis diei *horâ octavâ matutinâ*, qui ideò dicitur *Dies Solis*. Et, ſi pergimus hoc modo numerare, *tertii* diei horâ *octavâ* venient vices *Lunæ*, qui itaque dies vocatur *Dies Lunæ*. Et eâdem ratione reliquorum Planetarum nomina Diebus ſibi propriis impoſita fuêre: quia nempe talis Planeta cenſetur peculiarem influxum emittere & omnia regere ſui diei horâ aſſignatâ, ſive ſextâ, ſive ſeptimâ, ſive potius octavâ: & ſic quâvis octavâ deinceps horâ. Et ſecundum hunc ritum *Aſtrologi* in Quæſtionibus horariis ſemper dicunt, Hæc eſt Hora *Saturni*, vel *Jovis*, *Martis*, aut cujuſvis tandem Planetæ; quorum vices (percenſitis τοῖς VII) octavâ deinde horâ redeunt, idque per totum *Septimanæ*, *Menſis*, & *Anni* circuitum: & ſic deinceps in æternum. Supradicta de *Horarum* initio & fine, ſunt ad diſtinguendum inter computationem *vulgarem* & computationem *Aſtrologorum*. Vulgò enim putamus, quòd quando ex Horologio audita eſt aliqua *Hora*, ea tunc inchoatur: ex. gr. auditâ primâ, putamus eſſe initium horæ primæ, quæ durare cenſetur donec audiatur ſecunda: & ſic deinceps. Uſus autem apud *Aſtrologos* eſt planè contrarius, ſc. ut auditâ aliquâ horâ, ea tum cenſeatur finita: nam ex Horologio *auditâ primâ*, tunc reputant finiri horam primam, & eodem momento tunc ſtatim inchoari horam ſecundam. Et poſteà *auditâ ſecundâ*, tunc eam finiri, & eodem momento inchoari *horam tertiam*. Et ſic deinceps.

Hujus Capitis ſubjectum hoc modo ita breviter ſtrinximus & parciùs tractavimus, cùm præter ſcopum erat de Gentilium Religione accuratiùs & prolixiùs agere. Infinitum eſſet reliquam eorum Idololatriam perſequi, quod integrum Librum poſtularet: ideóque ſuperſedendum duxi.

CAP. VI.

De Perſarum cuſtodiâ Aquæ, ſimul & Ignis.

PERSÆ erant quatuor Elementorum Cuſtodes & Curatores: unde à Græcis & aliis perperam vocantur *Cultores Elementorum*, qui erant tantùm *Excultores*. Cùm enim Elementa eſſent prima omnium rerum Semina, illa in honore habebant, &, eo nomine, in primitivâ ſuâ puritate conſervare ſtudebant. Hoc modo Aërem ita honorabant ut à fœtoribus (quantum eſſet poſſibile) immunem ſervarent: & propter officioſam illam dignationem & reverentiam, *Herodotus*, ſuo more, eos repræſentat, quaſi *Aërem* habuiſſent Deum, *totum* (inquit) *Cœli gyrum, Jovem exiſtimantes*. Et ut Terram ſervarent puram, mortuos ſuos non humabant, ſed Avibus & Feris vorandos & in eorum viſceribus ſepeliendos relinquebant, ut hoc modo ſiſteretur fœtor; ut de his ſuprà diximus. Omnia itaque Elementa ſervare pura, erat magnæ Pietatis Opus, & tam in hoc Mundo quàm in altero meritorium: nam maximè addicti erant puritati, omnem immunditiem fugientes & procul arcentes. Præcipuam autem curam impendebant in Ignem & Aquam, utpote quæ eſſent contaminationi maximè obnoxia. Græci iſtam curam & civilem reverentiam vocant *Adorationem*, & multa falſa eis imputant. Sic *Procopius lib.* II, cap. 24, dicit *in Ardabiganis eſſe* Μέγα πυρεῖον —— ὃ σέβονται Πέρσαι θεῶν μάλιστα. Ibi *Ignem inextinctum foventes Magi, cùm alia Sacra procurant ſtudiosè, tum* μαντείῳ ἐς τῶν πραγμάτων τὰ μέγιστα χρῶνται, i. e. *in gravioris momenti rebus ut Oraculum conſulunt*. Sic etiam *Agathias*, ait, *Quòd ignem* τῶν ἐσομένων πέρι ἀναπυνθάνονται, *de futuris rebus ſciſcitabantur:* ſed fides ſit penes autores, cùm tale quid aliunde non conſtet. Et apud *Herodotum* dicitur libatum fuiſſe mari; *Xerxes in Græciam trajecturus, ex aureâ phialâ libavit mari: & poſteà Phialam projecit in mare, unà cum Acinace Perſico*. Hoc fortè inter *Herodoti* mendacia numerandum, quaſi telo acuto violentiam faceret ſacro Elemento. *Herodotus* etiam p. 477, narrat de *Xerxis* exercitu quid fecerunt apud *Strymonem* fluvium, *cui Magi mactatis Equis candidis litavêre, aliis etiam quamplurimis medicamentis in fluvium jactis*. At *Diog.*

Diog. Laërtius refert, *Qui res Magorum scripserunt, Herodotum refellunt: nec enim Xerxem tela in Solem jecisse, nec compedes in mari demisisse; quorum utrumque Magi Deum esse arbitrantur.* Miror quid mali *Herodoto* fecerit *Xerxes!* Dolendum quòd antiquissimus Scriptor addictus fuerit mendaciis! *Plutarchus* integrum Libellum contra ejus mendacia scripsit in uno genere: quem si de omni genere scripserat, in crassum Tomum excrevisset. *Joh. Chrysost.* Tomo I, p. 67, eodem modo errat de Persis, Θεὸς παρὰ τοῖς Πέρσαις νομίζεται τὸ Πῦρ, καὶ τιμῶσιν αὐτὸ μετὰ πολλῆς θεραπείας οἱ βάρβαροι οἱ τὴν χώραν ἐκείνην οἰκοῦντες ἔτι καὶ νῦν. *Suidas*, οἱ Πέρσαι τὸ Πῦρ ὡς Θεὸν ἐσέβοντο. *Strabo* ait, τῷ πυρὶ καὶ τῷ ὕδατι θύουσι. Et *Socrates* ait, *Reges* ἐν οἴκῳ τινὶ τὸ διηνεκὲς πῦρ προσκυνεῖν. Hæc omnia, & ejusmodi alia apud Autores extantia, monstrant, talem fuisse exterorum omnium vulgò receptam opinionem; quam tamen ego audacter & peremptoriè assero fuisse vulgarem errorem. Et (quod potius ad præced. cap. pertinuerat,) *Justinus* ait quòd *Solem esse unum Deum Persæ credunt.* Et *Strabo* XI, Θεὸν δὲ ἥλιον μόνον ἡγοῦνται, τούτῳ δὲ ἱπποθυοῦσι. Bone Deus, quanta sunt hæc mendacia! Quæ tamen non licuisset detegere, nisi Persarum res meliore autoritate novissemus. Hæc itaque sunt impossibilia & absurda: nam *qui verè Deum toto corde & animo colunt, non possunt quidvis aliud colere cultu divino: sed Persæ verè colunt Deum, ideóque non potest esse verum quòd colant quidvis aliud cultu divino.* Irregulare quidem erat in *Xerxe* defodere vivos apud *novem vias Edonorum*, (si verum fuerit,) cùm hoc modo Terra inquinaretur. Nec licitum erat eo modo Aquam inquinare, ut *Tacitus* in *Annalibus* Lib. VI, de *Tiridate Armenorum* Rege refert; *Tiridatem* cùm videret *Vitellium* cum copiis ad alteram *Euphratis* ripam consistentem, *placando Amni Equum adornasse*, prosperi transgressûs causâ. Hoc inquam non erat probabile, cùm ejusdem *Tiridatis* cautela ab inquinatione Aquæ pateat ex eo quod notat *Plinius* lib. XXX. 11, *Tiridates Magus, ad Neronem veniens, navigare noluit, quia expuere in maria, aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam, fas non putavit.* Ideóque prædicta illa erant falsa, cùm contraria de eodem homine non possunt esse simul vera. Aliàs autem Reges ex plenitudine potentiæ aliquando fecerunt res extraordinarias & violentas, quæ orthodoxo *Magismo* non annumerandæ, ut cremando *Amasis* cadaver, cujus alibi mentionem fecimus. Is autem qui Aquam aut Ignem sponte inquinabat, putabatur morte dignus in hoc Mundo, & æterno supplicio in altero: & quicunque Ossa cadaverosa in aquam injecisset, certò damnatus credebatur. Magi itaque ubicunque fuerint, omnibus

omnibus ſibi vicinis aquis invigilabant, aſſignatis Cuſtodibus, quorum erat ei unicæ rei operam dare. Eademque Veſtalibus non tantùm Ignis, ſed & Camœnarum Fontis & omnis Aquæ cuſtodia demandata fuit: non autem ut eâ aſpergeretur Veſtæ Templum, ut exiſtimat *Lipſius*, ſed quia omnem ſibi vicinam aquam tueri debebant. Hujus rei exemplum eſt id quod in amœniſſimæ urbis *Samarcànd* deſcriptione refert *Jacutus*, Geographus Arabs, *Quòd ad rivum* [Sogd] *qui mediam urbem perfluit, tam hyeme quàm æſtate pernoctant Magi, eundem Rivum cuſtodientes; ad quos ideò, piæ donationis jure, frugum ripalium pars annuatim pertinet in perpetuum.* Nam cùm Deus nullâ artificiali Imagine repræſentari poſſet, de eis refertur, quòd putent Aquam & Ignem in puritate ſervata, eſſe ſolas Dei Imagines in terris. Sic ex *Dinone Clemens Alex. in Protreptico* ait, Τὺς Πέρσας, καὶ τὺς Μήδυς, καὶ τὺς Μάγυς, θύειν ἐν ὑπαίθρῳ τύτυς ὁ Δίνων λέγει, Θεῶν Αγάλματα μόνα τὸ Πῦρ καὶ τὸ Υδωρ νομίζοντας.

Imò Perſæ exiſtimant peculiari Angelo demandatum eſſe tueri Aquas, cui nomen eſt *Ardiſûr*, ſeu *Arduiſûr*, cui etiam peculiaris *Niyâiſh*, ſeu *Laudatio*, præſcripta eſt, ut legimus in eorum Libris,

[illegible] يعني دريا وروذ وچاه وچشمه *Laudatio τῦ Ardiſûr, gratiâ Maris, & Fluminum, & Puteorum, & Fontium,*

Laudando eum pro tali tuitione, & precando ut in eâ pergat, Deo gratias agendo pro talium uſu & utilitate, & pro beneficiis quæ ab hiſce Elementis accedunt hominibus. Is itaque Aquis præeſt: & quòd ſit Angelus, conſtat ex nuptiali Formâ, ubi inter Benedictiones Nuptiales quas Sacerdos apprecatur nuptis, (ut ſc. unus Angelus det eis talem Benedictionem, & alius Angelus aliam Benedictionem,) inter iſtas inquam Benedictiones Angelorum quibus hominum cuſtodia demandata eſt, additur & ſequens apprecatio quæ heic ſubjicitur,

[illegible] *Rivos aquarum Arduiſûr* det, ſcil. hiſce matrimonio junctis.

Et quidem pro fideli Aquæ & Ignis cuſtodiâ, promittitur magna remuneratio: ſic enim in Libro *Erdavirâph-nâma* narratur, uti in Capite de *Statu Paradiſiacorum* p. 232, 233, legitur, quòd quando *Erdavirâph*, Perſarum Legiſlator ultimus, à Gabriele à loco ad locum in Paradiſo deductus eſt, in uno loco vidit Populum felicem vultu ad inſtar Lunæ & Solis, amictum tamen alio colore, ita ut tale quid in toto Mundo nunquam auditum aut viſum fuerat: iſti multis aliis etiam Felicitatis ſignis ſplendebant. Cúmque quæreret, Quales hi

S eſſent?

eſſent? Gabriel ei reſpondit, Iſtos eſſe eos qui Eleemoſynas erogaſſent, & ex Meritis ſtamen, atque ex Religione ſubtegmen fecerant: qui,

[illegible] *In hoc Mundo cùm Aquam & Ignem benè curaſſent,*
[illegible] *Ideò pro mercede jam in Paradiſo ſunt.*

Et ibidem p. 236, Aquam & Ignem curare, poſcitur etiam à Fœminis, quibus promittitur Paradiſus, *ſi benè cuſtodierint Aquam & Ignem à fœdatione & malignitate, & à cadaveroſis ac ſordibus fœtentibus.* De cuſtodiâ *Ignis Martis*, conſulatur Liber *Sad-der*, Cap. 43 & 93. Cùm itaque quarundam rerum innata Puritas, & aliarum rerum Purificatio Legalis, ſint Deo & Hominibus grata & ubique præcepta; hæc duo Elementa (quæ, ratione puritatis, Deum quodammodo repræſentare exiſtimantur,) ut Puritatis Emblemata atque Inſtrumenta, meritò præ omnibus rebus inferioribus ubique Gentium foventur & æſtimantur. Nam ut alia multa ex Lege Moſaicâ auditu acceperant, ſic & hoc, quòd ſcil. interna Purificatio, per Legalem, ſeu Symbolicam & externam, corporis lotionem ſignificaretur: hoc enim in omnibus Perſarum Ritibus ſolenniter faciendum præſcribitur; & quotidie, in *Manus lavando* & *Cingulum induendo* ſunt Preces peculiares & cæremoniæ ſolennes, uti ferè in omnibus ſuis rebus habent Perſæ veteres. Ut autem Perſæ in æternum liberentur à falſâ illâ imputatione colendi Ignem, velim ut Lector adeat ſupra citata Capita 43 & 93 inter Præcepta Zoroaſtris (quæ ſunt Canones Eccleſiæ Magorum,) in Libro *Sad-der*, ubi tantùm præcipitur *cura* & *cuſtodia* Ignis, & Deum orare juxta eum: nulla autem Ignis adoratio ibi præcipitur.

Quamvis autem Fœminis apud Perſas præceptum fuerit benè cuſtodire Ignem & Aquam, id ſubintelligendum eſt de cuſtodiâ privatâ in ſuis ædibus: non enim legimus aliquid de Sacerdotiſſis, niſi in ſupradicto hæretico cultu Veneris, qui ad verum Magiſmum non pertinebat. Ad omnes autem homines apud Romanos pertinebant ſupradicta Præcepta, & eorundem Beneficia, de quibus participare credebantur Veſtales, de quibus jam proximè agendum.

CAP.

Cap. VII.

De Vestâ Romanorum & Græcorum.

POstquam (ut supradictum) jussu Divino in Templo Hierosolymitano institutus esset Altaris Ignis perpetuus, & quotidie offerretur עולת תמיד *Sacrificium juge*, eò quòd quotidie & perpetuò ab aliquibus peccaretur; ad hujus imitationem etiam Gentes Æternum Ignem fovendum curabant, novum huncce Religiosum Ritum veteri suo Sabaismo, seu Solis & Planetarum ac Elementorum cultui, superaddentes; existimando melius esse Religione suâ abundare, potiùs quàm in aliquâ ejus parte deficere: sic enim erat eorum mos, nova quævis amplecti, eáque veteribus accumulare; donec tandem egregiam & inexplicabilem Rituum farraginem consarcinâssent. Præcipua enim quæ Deus pro suo cultu instituerat, per Ethnicorum ignorantiam, & imperfectam de illis rebus cognitionem & incertam traditionem, in usum superstitiosum pertracta sunt. Sic erant *Urim* & *Thummim*, pro quibus *Arabes* habuerunt تميمة *Temîma*, seu τέλεσμα, scil. eâdem vocis vi pollente nomine. Et *Phylacteriorum* vice venerunt *Arabum* تعويذ *Ta'wîd*, *Præservativa*, seu *Averrunca*, & حمايل *Hamâîl*, *Appensoria*, seu *Amuleta*. Quædam *Telesmata* videntur à Deo permissa: qualia erant *Aurei Hæmorrhöides*, atque *Serpens æneus*, qui ab ipsis etiam Israelitis in abusum pertractus & pro Idolo tandem habitus; qui igitur à piis & orthodoxis posteà per contemptum dictus est נחשתן *Nebûshtan*, *æneum quiddam*; ideóque rejectus & abolitus est.

Judæi quidem olim, pro Sacrificio jugi in Templo Ignem in Altari alebant perpetuum: & ne fortè Ignis extingueretur, Lampadem habebánt in Templo, uti & hodie in Synagogis suis servant Lampades, quarum saltem una die noctéque semper ardet: & publicarum Precum tempore, ejusmodi plurimæ, vel saltem accensæ Candelæ, per totum Synagogæ circuitum in summo muro appensæ & lucentes cernuntur, Cumque Judaica Religio per Orbem percrebresceret, evidentibus miraculis confirmata, & Dei præsentiâ ejúsque familiari colloquio concomitata, & Divina Lex è terrebundis tenebris & Igne cum tonitruis in conspectu Gentium tradita in cacumine Montis *Sinai* in Arabiâ, & Israelitæ per *Mare rubrum* summo miraculo traducti; hæc inquam

omnia (cum perpetuis Victoriis, & Aquâ è petrâ elicitâ, & ductu Nubis & Ignis Israelitas præeunte,) justissimam admirationem in omnibus totius Orbis Gentibus genuerunt, imitationemq; pepererunt. Hinc sparsis rumoribus & perlatis nuntiis factum, ut celebres evaderent Judæorum Ritus, inter quos Custodia Ignis; unde non tantùm *Orientales*, sed & *Græci* ac *Romani* illustriorem hanc *Judaicæ* Religionis particulam sibi adsciverunt. Et, ut omnes alii fecerunt, sic etiam quòd *Numa* suum *Ignem Sacrum* ejúsque varium ministerium à malè intellectâ *Lege Mosaicâ* desumpserit, nobiscum sentit *Tertullianus* in Libro de *Præscr. Hæret.* p. 247, his verbis; *Cæterùm si Numæ Pompilii Superstitiones revolvamus, si Sacerdotalia Officia, Insignia, & Privilegia; si Sacrificia, Ministeria, & Instrumenta, & Vasa ipsorum Sacrificiorum, ac Piaculorum & Votorum curiositates consideremus, nonne manifestè Diabolus morositatem illam Judaicæ Legis imitatus est?* Nempe, ut in Altari Judaico Ignis semper die nocteque ardere debuit, sic fecit *Numa*, adhibitis omnibus Ritibus & Ministeriis *Mosaicis*.

Numæ autem *Igni Sacro* à *Latinis* impositum est nomen *Vesta*; quod quidem factum est à *Græco* Ἑστία, mutatâ Aspiratione in *V*, ut in Ἑσπέρα *Vespera*, & in multis ejusmodi aliis. Et quidem Ἑστία videtur circa tempora *Mosis* in Linguam *Græcam* adscita vox, cùm *Homeri* ætate esset vulgò ab omnibus recepta. Nam hoc non erat aliquod vulgare Ignis nomen, nec origine *Græcum*; sed exoticum. Ut enim suum Ignem Sacrum ab extra petiverunt, sic etiam unà & nomen: nam Ἑστία est *Hebræo-Chaldaicum* אשתא *Esta*, i.e. *Ignis:* adeò ut *Vestæ* sacrificare, sit *Igni* sacrificare. Cúmque Ἑστία planè sit ab *Esta*, videretur non tam per Spiritum asperum quàm per lenem legendum. Et ab eâdem origine, in eundem usum, *Zoroastres* captavit suum استا *Esta*, quo primariò *Ignis*, deinde *Liber* Ignis custodiam docens notari solet: & hoc apud *Persas* sæpè mutatur in وستا *Vesta*, & اوستا *Avestâ*, ut suo loco magis distinctè docebitur. *Procop. lib.* I. cap. XXIV, de Persarum Igne loquens, addit, Τοῦτ' ἐστὶ τὸ Πῦρ, ὅπερ Ἑστίαν ἐκάλουν τε καὶ ἐσέβοντο ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ῥωμαῖοι, *Hic est ille Ignis quem Romani Vestam vocabant, & superioribus temporibus venerabantur.*

Romæ quidem, *septingentis* ante *Christum* annis, *Vestam* instituit *Numa Sennacherîbo* coævus, circa initium Monarchiæ *Assyriorum*. Et sanè longè ante *Numæ* tempus *Græci* habuerunt suum Πῦρ ἄσβεστον, quod primò à Virginibus, &, cùm subinde vitiarentur, à Vetulis ultra nubendi ætatem provectis, die noctéque fovendum erat *Delphis* & *Athenis* alibi: &, si fortè extingueretur, non à communi culinari Igne

Igne accendendum erat, ſed à radiis Solaribus, aut alio curioſo modo renovandum.

Non licebat eis jurare niſi per *Veſtam* ſuam; atque Perſæ ſolenniter jurantes, id faciebant coram Igne. *Veſtæ Ædes* in vetuſtis Nummis Romanis cernuntur *rotundæ*. Secundùm *Feſtum*, *Penus* vocabatur locus intimus in *Æde Veſtæ*, tegetibus ſeptus, qui certis diebus circa *Veſtalia* aperiebatur. Ii dies religioſi habiti. Et quidem *Veſtæ* Templum de die patuit omnibus, & maſculis interdiu ingredi licebat; noctu autem non item, nam ibi pernoctare nefas fuit omni maſculo. Nec ulli unquam *Viro* hujus Templi Penetralia adire licuit, ſed ſolis *Virginibus Veſtalibus*, quæ Secreta Domûs celare tenebantur: cùm ibi ſervaretur Romani Imperii *Pignus*, quod à Doctioribus creditur *Palladium*, (ſeu parva *Pallas* IV cubitos longa,) quod nulli niſi Veſtalibus videre licuit; ut hac ratione religioſiùs ſervaretur dicti Pignoris Veneratio: cùm nimia familiaritas contemptum peperiſſet, ſed ignota veneramur ſciendi aviditate allecti. Nam in *Veſtæ* Templo *Simulachrum* erat *nullum* ab hominibus colendum, ſed tantùm *altior* quidam *Focus*, (ut in *Perſarum Pyrëis* hodiè cernitur,) ſeu Ara in quâ *Veſtæ* ſacrificabant, dicente *Pauſaniâ*. Nec opus erat Simulachro, cùm Ignis eſſet ſola Dei Imago. Nec *Veſtæ* propriè ſic dictæ *ulla* erat *Effigies:* quid ergò vult D. *Dempſterus* neſcio, dum dicat Romanos ferè ſingulis Domibus habuiſſe ad fores *Veſtæ effigiem*; quæ tamen (ni fallor) non erat *Veſta*, ſed *Hecate*. Niſi fortè id velit quod affert *Cæl. Rhodiginus* p. 562, ſcil. *Veſtam* quibuſdam haberi *Terræ Animam*, aliis *Terram*, quam veluti Mulierem fingebant Tympanum geſtantem, quoniam Ventos in ſe contineret.

Frequentia videntur fuiſſe Sacrificia; eáque non tantùm interdiu, ſed & noctu: nam *Seneca* in Lib. I. de *Providentiâ*, memorat *Sacras Veſtales noctibus excitari ſolitas ad facienda Sacra, dum aliis profanis ſomno indulgere licebat*. Virgo autem ſacrificatura habebat Tempora redimita Vittâ, ſeu Tæniâ laneâ, de quâ videri poſſunt plura in *Lipſii Tract.* de *Veſtâ* & *Veſtalibus*, cap. XII. Capiti quoque impoſitam habebat & ab eo dependentem promiſſiorem Stolam albam, prætextam, quadrangulam oblongam, quæ Fibulâ comprehendebatur: & in manu *Suffibulum* tenebat, dicente *Feſto*. Stolæ autem, ſeu Togæ (ſi ita appellare liceat) Lacinia erat in humerum rejecta, ne ſacrificantem impediret. *Suffibulum* à quibuſdam perperam accipitur pro Veſtalium dictâ Stolâ, ſeu Pallâ, ab humeris retrorſum dependente & anteriùs ſub gutture confibulato. Sic Lexicographi. Sed ut à *Thure* fit *Thu-*

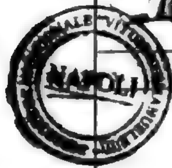
ribulum,

ribulum, ſic dicendum eſt quòd à *Suffitu*, ſeu *Suffiendo*, ſit *Suffibulum*. Et hoc ſenſu accipitur ab iis qui de Nummis ſcribunt, qui Veſtalem deſcribunt cum *Suffibulo*, ſeu *Paterâ libatoriâ*, hoc modo exponendo quid ſibi velint per *Suffibulum*.

Virgines Veſtales erant primò *Quatuor*, deinde *Sex*; non autem XX, ut quidam volunt, ſed ex *Viginti ſelectæ*. Hæ, quia ſacerrimæ habitæ, malâ morte mulctandæ erant, ſi impoſitam Caſtitatis Legem tranſgrediebantur: tunc enim *vivæ* in terrâ *defoſſæ ſunt* & ſuffocatæ. De his *A. Gellius lib.*I, Cap. XII, ex *Labeone Antiſtio* docet qualis eſſe debeat Veſtalis Virgo, ſcil. *Minorem quam annos VI, majorem quàm annos X natam negaverunt capi fas eſſe. Item, quæ non ſit patrima & matrima. Item, quæ linguâ debili ſenſûve aurium deminuta, aliave quæ corporis labe inſignita ſit. Item, quæ ipſa, aut cujus pater emancipatus ſit: etiam, ſi vivo patre, in avi poteſtate ſit: item, cujus parentes alter ambòve ſervitutem ſervierunt, aut in negotiis ſordidis deverſantur. Sed eam, cujus ſoror ad id Sacerdotium lecta ſit, excuſationem mereri ajunt: item, cujus pater Flamen, aut Augur, aut XV vir S. F. aut qui VII vir Epulonum, aut Salius eſt. Sponſæ quoque Pontificis, & Tibicinis Sacrorum filiæ vacatio à Sacerdotio iſto tribui ſolet. Prætereà Capito Atejus ſcriptum reliquit, Neque ejus legendam filiam qui domicilium in Italiâ non haberet, & excuſandam ejus qui liberos trîs haberet. Virgo autem Veſtalis, quæ ſimul eſt capta atque in atrium Veſtæ deducta & Pontificibus tradita, eo ſtatim tempore, ſine emancipatione, ac ſine capitis minutione, è patris poteſtate exit, & jus teſtamenti faciundi adipiſcitur. De more autem ritûque capiundæ Virginis litteræ quidem antiquiores non exſtant, niſi quæ capta prima eſt, à Numâ Rege eſſe captam. Sed Papiam Legem invenimus,—quâ cavetur ut, Pontificis Maximi arbitratu, Virgines è populo viginti legantur; ſortitioque in concione ex eo numero fiat; & cujus Virginis ducta erat, ut eam Pontifex Maximus capiat, eaque Veſtæ fiat. Sed ea ſortitio ex Lege Papiâ non neceſſaria nunc videri ſolet: nam, ſi quis honeſto loco natus adeat Pont. Max. atque offerat ad Sacerdotium filiam ſuam, cujus duntaxat, ſalvis religionum obſervationibus, ratio haberi poſſit, gratiâ Papiæ Legis per Senatum fit. Capi autem Virgo propterea dici videtur, quia Pontificis Maximi manu prehenſa, ab eo parente (in cujus poteſtate eſt,) veluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii Pictoris, quæ verba Pontificem Maximum dicere oporteat, ſcriptum eſt. Ea verba hæc ſunt:*

SACER-

Vestales ministrantes.

Vestalis cũ temone et globo effundens libationem.

Vestæ templum.

Vestalis manu tenens simpullum.

Vestalis armata, manu tenens Palladium.

Admodum Reverendo in Christo Patri, IOHANNI div. perm. Episcopo Ossoriensi, hasce Vestalium Icones ex vet. nummis desumptas, Gratitudinis ergô lubens meritóq. D.D.D. Autor T. H.

SACERDOTEM VESTALEM QVAE SACRA FACIAT

QVAE IOVS [Jovis] SIET

SACERDOTEM VESTALEM FACERE

PRO POPOLO ROMANO QUIRITIBVSQUE

VTEI QVAE OPTVMA LEGE FOVIT, [fuit,]

ITA TE AMATA CAPIO.

In *Com. Labeonis* quæ ad XII Tabb. compoſuit, ita ſcriptum eſt, *Virgo Veſtalis neque hêres eſt cuiquam inteſtato, neque inteſtatæ quiſquam: ſed bona ejus in publicum redigi ajunt:* id quo jure fiat, quæritur? *Amata*, inter capiendum, à *Pont. Max.* appellatur, quoniam quæ prima capta eſt, hoc fuiſſe nomine traditum eſt.

Aliquando offerebant Holocauſta, quæ à ſeniore Virgine ſacrificari debebant, ut canit *Ovidius* in IV *Faſtorum*,

Igne cremat Vitulos quæ natu maxima Virgo eſt.

Vitulos cremandi Ritum nondum vidimus in Nummis. Sed frequentioris uſûs erat Libatio. Et quidem hujus rei Ritus viſitur in *Galbæ* Nummo, ubi eſt *Temo* & *Globus*, & perſona aliqua in Arâ ſacrificans. Globus fortè vult, *Veſtam* aliquando *Terram* ſignificare.

Tricennale tempus, quo miniſtrare tenebantur Veſtales, partim diſcendo, partim docendo, & partim exercendo inſumebant, nempe Decennium in ſingulis. Harum ſenior dicebatur *Maxima*, ut ſuprà *Ovidius* habet. Et quævis Virgo, cùm primò à Pontifice caperetur, (nam quaſi vi arripi ſolebat, parentibus interim per præmia & aliter contranitentibus,) ab eo compellari ſolebat *Amata*, ut ſuprà ex *Gellio* habes: at ea quæ, ſuâ vice, ad ſacrificandum accincta, dicebatur *Armata*, autore *Feſto*. Ideóque eæ, in antiquis Nummis *ſtolatæ* ſtantes coram Arâ, *alterâ manu* tenent *Haſtam*, *alterâ* vel *Suffibulum*, vel *Pateram libatoriam*. Aliquando (ſc. ſummo imminente periculo Reip. ſeu Imperii ruinam minitante,) alterâ manu tenebatur *Palladium*, quod ſcil. in eodem Templo ſervatum, à nemine alio, ne quidem ab Imperatore hoc impetrante, viſendum. Aliis temporibus (nam varii erant Ritus,) Veſtales

Veſtales cernuntur *dextrâ Simpullum*, aliquando *Tympanum*, & *ſiniſtrâ Tædam*, ſeu Facem ardentem gerentes, quia de nocte etiam Sacra facienda erant: atque *Camœnarum* Fonti (qui dicente *Plutarcho* Veſtæ ſacer,) tam interdiu quàm noctu invigilabant ejúſque curam gerebant, quod ſine accenſâ face vix fieri potuit. Nam ut de Perſis ſuprà memoratum, Ignis & Aquæ cura erat tam in hoc Mundo quàm in altero meritoria, ſic etiam apud Romanos (dicente *Suidâ*) Veſtalibus Ignis & Aquæ cura demandata eſt. Præcipua itaque Veſtalium cura erat Sacrificia ritè peragere, Aquam ab omni immunditiâ immunem ſervare, & Ignem die noctéque alere, ne extingueretur: nam grave erat & terribile Imperio omen, ſi ſacer Ignis fortè extinctus eſſet. Quòd ſi Virginum culpâ factum accideret, illa Virgo cujus vices erant Ignem curare, à Pontifice flagro admonebatur; privatim tamen, & interpoſito Velo, pudicitiæ & modeſtiæ ſervandæ ergò. Et tamen ſemel quotannis Sacrum Ignem extingui libenter ſinebant, exeunte & finito veteri Anno; ut cum felici omine novus accenderetur, ineunte novo Anno, inchoato à menſe Martio, qui (ut ſuprà notatum) Igni ſacer, utpote qui ab igneâ Martis Stellâ denominatus eſt. Eorum itaque Annus tunc à *Martio* Menſe inchoabatur: & (dicente *Macrobio*) *Primâ die Menſis Martii Ignem novum in Veſtæ Aris ſolebant accendere; ut incipiente Anno, cura denuò ſervandi novati Ignis inciperet.* Hoc indigitâſſe videtur *Ovidius* in Libro *Faſtorum*,

Adde, quòd arcanâ fieri novus Ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

An novi Anni gratiâ hoc fecerint Perſæ, non dicitur: ſed idem facere ſolebant Perſæ in honorem Regum, (hoc eſt, in morte veteris & inauguratione novi,) ut Ignis ſacer aliquam cum eis ſympathiam habere videretur; nempe, ut defuncto & extincto Rege, ſacrum Ignem ſimul emori & ſponte extingui ſinebant, eundem rurſus, in novi Regis honorem, de novo accendentes; quaſi inſinuarent ab illis Regibus pependiſſe quicquid erat Sacrum, utpote cum eis ultrò moriens, & poſteà cum alio Rege reviviſcens.

Quando verò apud Romanos Ignis de novo accendendus eſſet, (ut dicit *Feſtus*) *mos erat felicis materiæ Tabulam ſeu Aſſerem terebrare, donec exiliret Ignis, quem cribro excipiens Virgo ad Ædem Veſtæ ferebat.* Sic etiam *Simplicius* in *Ariſtotelem*, Ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, &c. *Ignem ex Lignis excutiunt, alterum Lignorum tanquam Terebram in altero circumvertentes.* De hoc ritu apud Perſas & alios Orientales poſteà

steà differemus. *Plutarchus* refert, *Si apud Græcos Sacer Ignis extinctus, non à communi Igne rursus accendebant; sed ex ipso Sole, (ei oppositis Scaphiis, seu Vasculis metallicis quæ cavata sint æqualibus lateribus rectangulis trigonis, unde emicantes Radii in quoddam centrum coacti;) applicatum fomitem accendebant.* Hac nempe ratione putabant se Ignem cœlestem accepisse. Idem hodie solemus facere cum concavis *Ustoriis* metallicis; sed rotundâ formâ, quæ melior. His dictis & quoque multis aliis modis (scil. CI) Ignem sacrum de novo accendendum præscribunt Persæ, ut posteà suo loco dicetur. At ubi ad continuandum Ignem Ligna desunt, oleo in Lampade Ignis inextinctus servatur, ut fit in minoribus Synagogis indotatis apud Persas.

Macrobius Saturnalium Lib. I, cap. 16, innuit datum fuisse *Sacrorum Regem Regulúmve* his verbis, *Ad Regem Sacrificulum, seu Regem Sacrorum, Virgines Vestales certâ die ibant, & dicebant, Vigilâsne Rex? Vigila.* *Porphyrius* de *Abstinentiâ lib.* IV, fol. 82, insinuat Puerum quendam sacrificare solere: *Sicut enim in Mysteriis* ὁ ἀφ' Ἑστίας λεγόμενος παῖς *qui à Vestâ dicitur Puer, exquisitè omnia quæ mandata fuerint agendo pro omnibus qui initiantur, Numen placat; ita in Gentibus & Civitatibus idem faciunt Sacerdotes, dum pro omnibus sacrificant,* &c. *Alexander ab Alex.* Lib. III, cap. 12, dicit quòd Vestæ, non *Vino*, sed de *Numicio* flumine, libabatur: idque colligit ex *Virgilii* Versu,

Hæc fontis stagna Numici. ——

Sed videatur quòd Vino etiam libabatur, cùm *Juvenalis* canat,

Cum farre & vino Janum Vestámque rogabat.

De Vestæ Ritibus copiosè disserit D. *Dempsterus* ad *Rosinum*. *VI dies Martii (qui est pridie Non.) sacer Vestæ erat, Thus in Focis adolendo.* Et *Alexander ab Alex.* Lib. V, cap. 12, *Vestæ siquando Vestales Virgines sacra libarent, vel rem divinam facerent, eo cultu ornatúque, ut erant, & vittatæ peragebant. Album tamen* (ut suprà) *præterea vestimentum quod Suffibulum vocabatur, oblongum & prætextum & quadrangulum in capite sumebant, fibulâque subnectebant. Tum captâ Molâ & Sale tuso ac in ollam fictilem misso, mox in Aquam injecto, sacra faciebant: calicibúsque fictilibus, quas Culullos dicebant, Vestæ & Diis libabant.* Et idem *Dempsterus* p. 262, Vestalium Aræ adstantium & ministrantium Iconismum exhibet, additque, *Item, V Idus Junii feriæ erant Vestæ, seu* (ut *Varro* ait) *Vestalis dies, ut Virgines Vestales Vestæ sacrificarent. Hoc die, Convivia passim ante Focos agitabantur, cibi*

 etiam

etiam ad Virgines à civibus mittebantur Deæ Vestæ libandi; & *Asini floribus coronati, atque è pane veluti Monilia quædam gerentes circumducebantur per urbem. Molæ item Sertis & Floribus ornabantur, & quiescebant.* [Differt *Mola asinaria* à *falsâ Molâ* supradictâ.] De hoc *Ovid.* VI *Fastorum*,

> *Ecce coronatis panis dependet Asellis,*
> *Et velant scabras florida Serta Molas.*

Harum Cæremoniarum ac Rituum causas *Ovidius* explicat, viz. quòd olim nullus Molarum usus fuerit: sed Farra solummodo in Furnis Vestæ, hoc est, Ignis beneficio, torreri consueverit; indeque mos servatus fuerit ut hoc die & Foci & Deus Focorum (quæ Vesta est) à Pistoribus colerentur: & Asini, qui scil. primis temporibus, Vestæ beneficio, immunes à circumagendis Molis essent, cùm nullus earum Romæ usus esset, vacarent & feriarentur. Sic ille. Cur autem iidem Asini floribus coronati Panes ex collo dependentes gestare solerent, hanc rationem affert, quia scil. Asini *Sileni* clamore, Vesta è Somnis excitata, insidias & libidinem *Priapi* effugisset. Sic *Ovid.* VI *Fast.* versu 309,

> *Venit in hos annos aliquid de more vetusto,*
> *Fert missos Vestæ pura patella cibos.*

Vestales nudis pedibus ad Vestæ Templum ibant, quia (dicente *Ovidio)* eâ parte lacunæ essent, ut sicco pede Templum Vestæ adiri non potuerit; quod posteà, in vetustatis memoriam, quamvis siccatis jam lacunis, continuatum est.

Quomodo Vestæ obtulerint Molam, consule *Gyraldum Tom.* I, p. 224. Et ibidem vide plura de Vestâ p. 524. At apud *Alex. ab Alexandro* Lib. V. cap. 12. totum est de Vestâ, prolixè & benè: non transcribam, sed Lectorem illuc remittam. Ab eo fortè suum de Vestâ Tractatum mutuaverit *Lipsius*; qui etiam narrat *Ægyptios* & *Afros* eundem morem servandi Ignem Sacrum habuisse. Has opiniones foverunt Philosophi, de quibus *Clem. Alex.* p. 42, 43, *Parmenides Eleates introduxit deos Ignem & Terram. Ex his, alterum solum Deum existimârunt, Ignem, Hippasus Metapontinus & Ephesius Heraclitus.*— *Heraclitus & ejus Sectatores Ignem, tanquam ortûs rerum Principium, colebant, qui Ignis illis dictus est* Ἥφαιστος, *Vulcanus. Persarum etiam Magi Ignem coluerunt, & multi ex iis qui Asiam incolunt: quin etiam Macedones, ut ait Diogenes in primo Persicorum. Ne Sauromatas recenseam,*

censeam, quos refert Nymphiodorus in Libro de Legibus Barbaricis, Ignem colere, aut Persas & Medos & Magos?

In *Britanniâ* Minervæ Numen colebatur, in cujus Templo perpetui Ignes nunquam coalescere in favillos, sed in saxeos globos verti ferebantur, ex *Solino* cap. 35, sub finem. Et *Cambdenus* in *Britannia* p. 747, in Comitatu *Kildar*, meminit Sanctæ *Brigidæ* ante 1000 annos Sancti *Patricii* Discipulæ, *Cujus, inquit, miracula & Ignem inextinctum (tanquam in Vestæ adytis penetralibus) à Virginibus sacris asservatum, cinere nunquam excrescente, Scriptores commemorârunt.*

Vestam quoque coluisse *Scythas* seu *Sarmatas* tradit *Herodotus* p. 275, 276, *Scythas colere Solem & Vestam ante omnes: dein Jovem, Tellurem, Apollinem, Venerem cœlestem, Martem, Herculem, & Neptunum. Sed Simulacbra & Aras, & Delubra non facienda putabant, præterquam Marti. Eorum linguâ Vesta dicebatur Tabiti; Jupiter, Papæus; Tellus, Apia; Apollo, Oetosyrus; Neptunus, Thamimasades. Martis Templum fiebat Sarmentorum fascibus, sub quibus erat ferreus Acinacis, qui Martis simulacbrum, cui annuas Hostias immolabant; & plùs huic Acinaci quàm cæteris diis.* Hoc fit *Acinaci*, quia per Gladium suum vivunt & alios devincunt. De *Scythis* quoque *Mongolis* seu *Mogolo-Tataris* ultra *Imaum* talia tradit *Job. de Plano Carpini*, qui circa CCCCL ab hinc annis apud eos fuit: *Solem & Lumina & Ignem venerantur & adorant, & Aquam & Terram, eis Ciborum & Potûs primitias offerentes, idque potissimùm manè antequam comedant & bibant: nam de cultu Dei nullam Legem observant.——Utuntur Incantationibus,* &c. *Et cùm ipsis à dæmonibus respondetur, credunt quòd Deus ipsis loquitur; quem Deum vocant Ytoga, sed* Comani *eum* Cham *appellant.——Nam reverà colunt statuam Gingiz-chân, & cogunt alios eandem adorare, vel se erga eam flectere. Habent etiam Statuam in Curru ante Ordas suas, & alias Statuas è Filtro ad utrumque latus januæ: & credunt has tueri pecora sua.*

Apud *Festum* extat Barbarum nomen *Exfir*, quod exponitur *Genus suffitionis à Vestalibus parari solitæ.* An ergò Artem *Chemicam* noverunt? Hoc enim videtur malè scriptum pro *Arabico* اكسير *Exsír*, seu *Icsír*, vulgò cum Articulo الاكسير *El Icsír*, vel *Elixir*; quæ est *Quintessentia* Chemicis notissima, scil. purior & spiritualior pars ex crassiore quâvis materiâ extracta per vim ignis, quæ in ignem injecta flammam auget eámque vehementiorem & exultantiorem reddit. Est itaque reverà *Extractio*, seu *Extractum*. Sed quoad primam notionem vocis اكسير *Icsír*, eâ significatur *Fractio*; q. d. quando ex aliquo

corpore IV Elementis compofito (uti eft corpus naturale quodvis,) extrahitur aliquod *Quintum* ex eis omnibus conflatum, id itaque *Quintaeſſentia* vocatur: hæc fit, ea IV Elementaria corpora penetrando & quafi frangendo, quæ itaque perfracta relinquuntur, dum per ea perrumpitur extrahendo tale *Elixir*. Et eadem videtur ejufdem vocis vis apud *Mathematicos*, ubi in dimenfionibus Terræ, Diametri ejus Dimenfio, feu quantitas, per cubitos feu pedes numerata, in Libris *Arabicis* vocari folet اكسير الارض *Icsír terræ*, q. d. per medium ejus *perruptio*, ut talis ejufdem menfura eliciatur.

Cap. VIII.

De Veftâ Perfarum, feu de Ignis cuftodiâ apud Sacerdotes Magos. De antiquis Pyreis ante Zoroaftrem. Et Manugjabri Regis Oratio pia, &c.

Si vox استا *Efta*, feu وستا *Vefta*, originaliter fignificat *Ignem*, hi (fi opus fit) vocari poffunt *Igniarii Sacerdotes*, feu *Veftales Viri*, qui erant uxorati: nam tam his quàm omnibus aliis juffum eft nubere, quia procreatio Liberorum qui futuri fint *Fideles*, meritorium eft in hac vitâ & in alterâ. Ifti autem qui ab aliis vocantur *Sacerdotes Ignis*, meliùs merentur vocari *Sacerdotes Dei*, (uti reverà erant,) quamvis circa Ignem & ejufdem cuftodiam verfati, uti erant Judæorum Sacerdotes, quorum erat Altaris Ignem perpetuò alere & inexftinctum fervare. Atqui nec horum nec illorum totum negotium erat circa Ignem, fed & Preces publicè recitare & alia Officia Sacerdotalia & Ecclefiaftica quotidiè præftare, ut alibi in fuo loco docebitur, ubi miniftrandi modus monftrabitur. Quia verò, unà cum cultu Dei Omnipotentis, nimis officiofi erant circa Minifterium Ignis, *pyroduliam* quandam erga eum exercendo & præftando, *Græci* & *Mohammedani* (ut alibi innuimus,) hæc videntes & ignorantes quòd reverà colebant Deum, perperam imaginati funt totam eorum Religionem confiftere in folâ illâ *pyroduliâ*, feu civili cultu Ignis, eofque circa eam folam verfari, non dubitantes ergò eos abfolutè *Atèfh-perèft* feu *Ignicolas* nuncupare, cum aliis opprobrii nominibus, quæ pofthac fuo loco recitantur. Ifti nunquam peccata fua confitentur nifi Deo, nec eorum remiffionem petunt nifi ab illo: fed tamen amant hæc facere *coram Re Sacrâ*, fcil. *coram* Igne, aut Sole, tanquam *coram* tefte. Nam ut

ut Judæi in Templo confitebantur Deo peccata sua, dùm Ignis sacer arderet juxta eos, sic Persæ Deo confitentur peccata sua, Igne sacro ardente juxta illos. Et ut Judæi tenebantur tam alia Ministeria facere quàm Ignem sacrum die nocteque alere, sic & Persæ. Hi ergò non sunt magis Sacerdotes Ignis quàm erant Sacerdotes Judaici: cùm utriusque munus esset tam Ignem quàm alia Ministeria curare, eisque suis vicibus attendere & excubias agere. Si itaque alicui libet esse malitiosum, potest Judæorum Hierarchiam vocare *Sacerdotium Ignis*, & eorum Sacerdotes *Laniones* nominare.

Apud Persas itaque *Custodia Ignis* ejusdem originis ac antiquitatis est cum Romanorum *Vesta*, sumpto illustri exemplo à Templi Hierosolymitani Altari in quo *Ignis perpetuus* ardebat. Cùm enim Græci & Romani ab illis temporibus Sacrum Ignem servaverint, vix crediderim Persas in hac re fuisse ultimos. Et quidem non est dubitandum quin Persæ per *plurima* secula *Vestam* seu *Ignem* servaverint, antequam *Zoroastres* suas in Religione peculiares Reformationes *Gushtaspi* commendaret & obtruderet, suadendo ut adhuc plura *Pyréa* extruerentur. Suprà diximus veram Persarum Religionem fuisse & adhuc esse *veri Dei* cultum ejusque *solius* adorationem divinam; in quem usum, ex eorum sententiâ, non opus fuit Templorum, ut *Strabo* & *Herodotus* & *Cicero* aliique affirmant: eo itaque nomine Templa abhorrebant, quia Dei Majestas nimia erat ut intra angustos parietes comprehendi posset. *Græcorum* itaque Templa Idololatrica vastabat & subvertebat *Xerxes*, ut alibi diximus. Nec pro civilibus cæremoniis Mithræ præstandis, opus erat Templorum, quippe quæ meliùs ἐν ὑπαίθρῳ *sub dio* præstari potuêre. At pro custodiâ Ignis, à quo tempore eum servaverint, Templa (Judæorum exemplo) fuerunt semper necessaria; cùm sine ejusmodi Domiciliis, Ignis inextinctus servari non potuit. Ideóque, quæ tantùm pauca erant, multiplicari jussit *Zoroastres*, in suâ reformatione. Unde constat, quòd supradicti autores negantes Templa fuisse Persis, intelligendi sunt cum dictâ limitatione; cùm id, absolutè dictum, planè non fuerit verum.

Ex quo itaque Persæ servaverunt Ignem perennem, ex eo etiam necesse fuit eos pariter habuisse aliquot *Pyréa* in quibus talis Ignis servaretur. Non autem necesse fuit ut ubique habuerint *multa Pyréa*, cùm eisdem temporibus in *Græciâ* habuerint tantùm *pauca*, & in *Româ* tantùm *unum* in generale bonum totius Gentis, ubi pro populo universo litabatur. Et quidem quòd tantùm pauca *Pyréa* tunc habuerint Persæ (præterquam quòd rationi consentaneum sit,) colli-

colligimus ex eorum Historiis, in quibus narratur *Gushtaspem*, Zoroastris instigatione, multiplicâsse Pyréa, eáque ubique extruxisse; unde eorum anteà paucitas arguitur. Suam itaque Ignis custodiam habuerunt ante Zoroastrem: is enim non apparuit ante tempora *Hystaspis*: eos autem dictam Ignis custodiam habuisse sub *Medorum* Monarchiâ satis liquet. Nam de *Húshangh*, Medorum Rege tantùm non antiquissimo, refert *Tábari*, هوشنك — مغان كفتند كي آتش پرست بود وار ما بود وجهودان كفتند كي بر دين ما بود *Húshangh*—*Magi dixerunt quòd fuit Ignicola & ex nobis fuit: & Judæi dixerunt quòd de Religione nostrâ fuit.* Is nempe Deum adoravit, & Ignem honoravit: & cùm tam Magi quàm Judæi sic etiam facerent, & ambo talem etiam Ignem in respectivis suis Oratoriis tunc servarent, utræque Gentes, propter Ignis custodiam, hunc pientissimum Regem de suâ Religione fuisse voluerunt, de eo posteà contendentes & altercantes. Sed notandum est, quòd *Tábari Mohammedanus* perperam repræsentat Persas vocantes seipsos *Ignicolas*: quòd nunquam faciunt: sed hoc est Improperium, seu dedecoris nomen, à *Mohammedanis* impositum, & à Persis inter seipsos non usurpatur. Et idem in sequentibus ex *Tábari* citationibus observandum. Is enim de antiquo *Medorum* Rege *Aphiridûn* narrat, آفريدون — ومغان كويند كي وي آتش پرست بود *Aphiridùn*—*Magi ajunt quòd ille fuit Ignicola.* Historicus *Emir-chond* dicit hunc Religiosum Regem assumpsisse sibi Ecclesiasticum Titulum موبد *Mûbad*, seu *Præsulis*. Et posteà de tempore Regis *Manûgjabr* idem *Tabari* dicit, ايشان آتش پرست بودند *Et ii tunc Ignicolæ fuerunt.* Atque (ut de aliis intermediis Regibus taceatur,) certum est *Cambysis* temporibus Ignem æstimatum fuisse sacrum, cùm *Herodotus* taxet eum fecisse id quod (secundùm Persarum Religionem) non erat Sanctum, comburendo *Amasis* Regis Ægypti cadaver, quippe quo Ignis pollueretur, ut antea notavimus. De *Cyro* etiam constat, eum magnum aliquod opus suscepturum, adiisse Ecclesiam, ubi Deo cultum & Igni cæremonias faciebat: non quasi solum Ignem eo in casu adiisset, sed quia mos erat ut, primo ingressu in Ecclesiam, usitatam reverentiam exhiberent Igni, & deinde Deum orarent, ut alibi fusiùs docuimus. Sic *Xenophon* (si ei fides,) πρῶτον Ἑςίᾳ ἔθυσεν: ubi ἔθυσεν, non *Sacrificavit*, sed quasvis cæremonias fecisse significat. Et quamvis esset Dei Templum, tamen vocabatur *Pyreum*, seu *Ædes Ignis*, (quòd Ignis in eo aleretur ut in Templo Judaico,) quod non habebatur malum Epithetum: & quo zelo, *Cyrus* Deum adoraturus ad *Pyréum*

Pyréum ſeu Templum venerit, narrat *Phirdauſi*, Libri *Shahnâmæ* Autor, his Verſibus,

بيامد خروشان بآتشكده *Venit exultabundus ad Ædes Ignis,*
بگسترده بر موبدان سيم وزر *Circumfundens ſuper Præſules Argentum & Aurum,*
بر آتش پراكنده چند گهر *Et in ipſum Ignem aliquot Uniones ſpargens.*

Hoc modo deduximus Ignis cuſtodiam ab initio Monarchiæ *Medorum* ad *Hyſtaſpem*. His quoque pleniorem fidem facit *Shahriſtâni Arabs*, ſaltem à tempore Regis *Phridûn* & *Gjemſhîd*, واما بيوت النيران للمجوس فاول بيت بناه افريدون بيت بطوس وآخر بمدينة بخارا هو بردسون و الاخذ بهمن بيت بسجستان يدعي كركر اولهم بيت في نواحي بخارا يدعي قباذان وبيت نار سمي كوسية بين فارس و اصفهان بناه كيخسرو وآخر بقومس سمي جرير وبيت نار يسمي كنكدر بناه سياوش في مشرق الصين وآخر بارجان من فارس اتخذه ارجان جد بشتاسف وهذه البيوت كانت قبل زرادشت ثم جدد زرادشت بيت نار بنيشابور وآخر بفسا وامر بشتاسف ان يطلب نارا كان يعظمها جمشيد فوجدها بمدينة خوارزم فنقلها الي دارابجرد وسمي آذر خره والمجوس يعظمونها اكثر من غيرها وكيخسرو لما خرج الي غزو افراسياب عظمها وسجد لها ويقال ان انوشيروان هو الذي نقلها الي الكارمان فتركوا بعضها وحملوا بعضها الي فسا وفي بلاد الروم علي باب قسطنطينية بيت نار اتخذه شابور بن اردشير فلم يزل كذلك الي ايام المهدي وبيت نار باسفينيا علي قرب مدينة السلم لبوران بنت كسري وكذلك بالهند و الصين بيوت نيران و اما اليونانيون فكان لهم ثلثة ابيات ليس فيها نار وذكرناها *Fuerunt Magis aliquot Pyréa, quorum primum erat illud quod Aphridûn extruxit in Tûs: & aliud erat in urbe Bochâra, dictum Bérdeſûn. Præterea Bahman erexit in Sigjiſtân Pyréum dictum Ghérgher* [ſeu *Ghárgher.*] *Ex primis eorum fuit in Bochâra Pyréum dictum Kobâdân: erátque inter Phârs & Iſpahân Pyréum dictum Causíya, quod extruxit Kei-Choſrau: & aliud in Kûmus dictum Harîr. Erat quoque Pyréum dictum Ghangbdiz,*

diz, ad orienten Chinæ extructum per Siyâush: & aliud in Argjân Persidis, quod extruxit Argjân Avus Hystaspis. Hæc Pyréa fuerunt ante Zerdusht. Tum posteà novum fecit Zerdûsht Pyreum in Neishâbur, & aliud in Phesâ. Et Hystasp jussit ut exquireretur Ignis quem veneratus fuerat Gjemshîd, quem invenientes in Chorzem, transtulerunt ad Darâbgjerd, & [iste] *nominatus est Adur-chúra. Hunc præ cæteris venerantur Magi: cúmque Kei-Chôsrav exiret ad belligerandum cum Aferâsiyâb, eundem veneratus est coluitque. Dicitur autem Anushirravân fuisse qui eundem portavit in Caramaniam, ubi partem ejus reliquerunt, & aliam partem portârunt ad Phesâ. Porrò in regione Græcorum est Pyréum quod ad Constantinopoleos portam erexit Shâbur filius Ardeshîr, quod non desiit usque ad tempus Al Mahdi. Erátque in Esphinîya propè Bagdâd Pyréum quod extruxit Bûrân* [l. Tûrân] *filia Cosrois. Et sic in Indiâ & Chinâ erant Pyrèa. Erántque Græcorum tria Pyréa, quorum alibi meminimus: in eis autem non erat Ignis.* Plura Pyrea vide suprà p. 103.

In isto *Sharistánii* Paragrapho malè scripto, quærendum annon *Beràsun* perperam sic scriptum fuerit pro خود سوز *Chûdsûz?* & annon *Causîya* (in alio Exemplari كودسه *Cûnisa*,) sit pro كسريه *Kisrîya?* nam autores *Arabes* subinde solent errare in rebus *Persicis*, uti & dictus *Sharistáni* etiam alibi facit pessimé. An *Kûmus* sit pro *Kûm?* Et quid sit *Harîr?* *Ghangh-diz* est *fictitius* locus, de quo infrà diximus. In altero Exemplari pro *Ghergher*, est كوكو *Cûcû*; utrumque malé. In uno Exemplari *Arabico* scriptum est اذر خوا *Azur-chuwa*, in alio اذر حوب, quod cum optimâ ratione puto rescribendum آذر خره *Azur-chura*, ut feci: nam hunc Ignem in *Caramaniâ* præ cæteris usque hodiè venerantur Magi: ejúsque huc translatio mira fuit. Pro *Esphinîya*, in alio Exemplari legitur *Esphilîya*, utrumque malé.

De *veteribus* Persis fatendum est, quòd quamvis Deum Omnipotentem eumque solum divino cultu colant, omnia ejus Attributa agnoscentes, eos tamen habere inveteratas quasdam superstitiones præstandi nimias cæremonias Elementis & Planetis. Unde *Epiphanius*, quasi illorum misertus, ait, Παρὰ Πέρσαις Μαγουσαῖοι καλούμενοι, οἱ εἴδωλα μὲν βδελυττόμενοι, εἰδώλοις τε προσκυνοῦντες, Πυρὶ, καὶ Σελήνῃ, καὶ Ἡλίῳ. Sed illi interim, in hac parte cæcutientes, in his pergunt, non putantes aliquid mali esse in eis, quia ex animo verum Deum religiosè colunt: & ægrè ferunt ut propter externas quasdam cæremonias, quas putant innocuas, habeantur *Ignicolæ* & *Idololatræ*. Hi itaque ineluctabili fato ab omnibus reputabuntur meri Idololatræ, quia exteri, talia videntes, existi-

exiſtimant totam eorum Religionem in illis viſibilibus cæremoniis conſiſtere, propter externam ſpeciem, dum internam animi intentionem non vident. Unde miſera eſt, in hac parte, hujus Gentis ſors, quòd reputentur Idololatræ, cùm ſint ſolius Dei Adoratores, nihil magis quàm Idololatriam odio habentes: dum totus Mundus, in eorum Religione deceptus, putet eos eſſe cultores Creaturarum, propter aliquas nugas quas illis tantùm civiliter præſtant. Unde eſt quòd fere nihil aliud de eis prædicetur, quaſi talia eſſent in eorum Religione ſummum & principale, cùm reverà ſint tantum irreptitia, veriori & antiquiori eorum Religioni orthodoxæ ſuperaddita, & cum proceſſu temporis interpolata: dum interim vera & principalis eorum Religionis *Teſſera*, maximè notatu digna, ſit *eorum à diluvianis temporibus de Deo orthodoxia, ejúſque ſolius Adoratio divina, dum Ignis & aliorum cultus* (ut planè aſſerunt) *ſit tantùm civilis, nec ea unquam vocent Deos: nullas neceſſitatum petitiones eis exhibendo, nec preces illis fundendo, ſed meras civiles laudationes eis præſtando, pro beneficiis quæ, Dei ductu, Mundo impertiuntur.* Vera autem eorum de Deo orthodoxia ab aliis prorſus ignoratur & tacetur, & nil niſi Idololatria & Ethnicìſmus de eis interim prædicatur; propter aliarum Gentium de eorum Ritibus & Opinionibus Ignorationem, & cultûs eorum ſimilitudinem cum Idololatriâ. Et hoc pro pœnâ lucrati ſunt Perſæ, Religionem ſuam tam ſtudioſè celando: cùm Religionem & Linguam in quâ ſcribitur, peregrinis revelare ſit vetitum. Cùm itaque (ut diximus) id quod in eorum Religione *minimum* eſt, ubique Gentium circumferatur & celebretur ac propaletur, id verò quod reverà *maximum* eſt, prorſus omittatur & ignoretur; nos ſuſcepimus piam iſtam vero Deo devotam Gentem à tali vituperio vindicare, ut totus Mundus de eis in poſterum ſentiat meliora. Si enim comperîſſem Perſas *Solem* aut *Ignem* vocaſſe *Deos*, aut petitiones eis feciſſe, noluiſſem eos vindicare.

Omnia itaque quæ fiunt Igni, vel per Ignem, in eorum Eccleſiis, ſunt tantùm Apparatus ad mox ſequentem Dei cultum, in cujus gloriâ omnia deſinunt. Qualem autem erga Ignem reſpectum habent, teſtatur D. *Sanſon in Hodierno ſtatu Perſiæ*, qui de hiſce rebus collocutus eſt cum eorum Sacerdotibus, qui reſponderunt, *ſe tantùm credere Ignem eſſe omnimodo reſpectu dignum, cùm ſit omnium Elementorum puriſſimum.* Sed nunquam præcipitur eum پرستیدن *colere:* agnoſcunt enim eſſe merum Elementum, Dei Creaturam. Sic etiam teſtatur infra citatus *Am. Marcellinus, Quòd coram Igne, Magi mitrati, conſtru-*

entes lignis Ignem, preces accinunt invocato nomine Dei; ſcil. recitato nomine Dei: nam nihil ſine Dei nomine aggrediuntur, & quicquid faciunt, ad Dei gloriam fit. An hi ergò ſunt *Ignicolæ?* Abſit! Quales autem fuerint, ex ſequentibus meliùs conſtabit; ubi non tantùm Dei cultus ab eis affectatur, ſed & erga eundem cultum & Dei gloriam zelus monſtratur.

Supracitatus itaque *Tábari*, antiquus *Hiſtoricus Perſa*, de ſupradicto *Medorum* Rege penè antiquiſſimo refert, هوشنك — پادشاي كي زمين بگرفت وخلق را بخداي تعالي خواند *Hûſhangh — fuit Rex qui totam terram poſſedit, & populos ad Deum Excelſum vocavit*: ſcil. *Aſſyrios* & *Chaldæos*, qui ſub *præcedentibus* Monarchis fuerant Idololatræ, ſub ſuâ Monarchiâ *Medicâ* coëgit ad cognitionem & cultum veri Dei. Ab eodem *Tábari* & *Perſarum* Hiſtoricis omnibus, huic Regi tribuitur de Deo Liber hodiè extans, cui Tit. جاويدان خرد *Gjâvidân Chràd*, i. e. *Æterna Sapientia*; qui quidem Liber eſt omnibus Scriptis *Zoroaſtrianis* multò antiquior. Ab Ethniciſmo itaque procul fuit Autor, ut & *antiquiſſimi Medi* omnes. Idem *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr* narrat, quòd (quando, rupto cum Perſis fœdere, *Turcæ* fluvium *Gjeihun* trajecerunt Perſiam invaſuri,) convocatis Regni ſui Magnatibus & Proceribus, hæc verba ad eos fecit *Manugjahr* Rex, ايزد سبحانه وتعالي اين ملك مرا داد تا من اورا شكر وسپاس داري كنم ومملكت نگه دارم ورعيت را بنيكو دارم وداد كنم اندر ميان خلق تا خدا عز و جل اين ملك مرا افزون كند پس اگر ناسپاس كنم و شكر نكنم اين ملك ازمن بازستاند ومرا بدان جهان عقوبت كند وايزد سبحانه وتعالي مرا از اهل ملكان آفريد وملك من داد ومن اين ملك را ضايع نخواهم كردن &c. *Deus Sanctiſſimus & Excelſus hoc Regnum mihi dedit, ut ego Laudes & Gratiarum actionem ei haberem, & Regnum cuſtodirem, & Subjectos in bono ſtatu conſervarem, & inter populum exercerem juſtitiam; ut, hac ratione, Deus Optimus Maximus hoc Regnum mihi augeat. Nam ſi ingratitudinis reus non reponerem ei Gratias, is hoc Regnum mihi ademturus ſit, meque in altero Mundo affecturus tormentis. Cùm itaque Deus Sanctus & Excelſus me ex Regum ſtirpe creavit, & Regnum mihi dedit, ego hoc Regnum non amittam*, &c. Ex horum verborum tenore quivis ejus Fidem & in Deo Fiduciam facilè elicere poterit. Deinde idem Rex addidit,

addidit, *quòd si cras illum convenirent, prolixiore Oratione se illos excepturum, eúmque fusiùs perorantem audirent.* Quod & fecit: nam crastinâ luce coram omnibus habuit valdè prolixam Orationem, seu ad Nobiles & Milites Hortationem illam, quâ dictus Persarum Rex exercitum suum excepit, quo tempore *Orientales Scythæ* (quos *Turcas* appellat) è territoriis suis eruperunt Persiam invasuri. Ex dictâ Oratione excerpsimus hæc pauca sequentia: منوجهر بر تخت مملکت بنشست وتاج بر سر نهاد وموبد موبدان را بر کرسی زرین برابر تخت بنشاند واو مهتر موبدان بود و مهتر همه عالمیان آن زمانه —— خطبه کرد وایشان را پند داد و بابتداء خطبه ایزد سبحانه و تعالی سپاس داری کرد پس گفت ای مردمان این چنین خلق کی شما همه ببینید بدین بسیاری این همه را یکی خالق آفریدگارست وبر کسان نعمت از ویست واین خلق را او آفرید واورا باید پرستید وبنعمت او سپاس داری کردن وخویشتن بقضای او دادن وهر چه بودنی چاره نیست که نباشد و هیچ چیز ضعیفتر از مخلوق نیست واگر این مخلوق چیزی بجوید نیابد وهیچ قوی‌تر از خالق نیست زیراکه هر گهی که این مخلوق را بجوید بدست آرد و بدست او اندرست پس از همه خلق خالق قوی‌ترست —— وایزد تعالی مارا از بزرگی خویش این فضل داد و ما اورا سپاس داریم واروی آن خواهیم که مارا براه راست بدارد ودل ما بر دینی نگاه دارد و ما بدانیم که این همه از ویست و مارا باز گشت بدو *Manûgjahr super Solium Regni sedit, & Coronam capiti imposuit, & Præsulem Præsulum in Cathedrâ aureâ è regione Solii collocavit. Is erat præcipuus Præsulum & præcipuus omnium Doctorum ejusdem temporis. — Deinde Orationem habuit, eisque consilium dedit. Et in initio Orationis suæ, Deo Sanctissimo & Excelso gratiarum actionem fecit: & deinde dixit, O viri, istius populi, quos tantâ multitudine videtis, unus est Creator & Conditor, & hominibus impertita Beneficia sunt ab eo; ideòque ei oportet servire, & pro Beneficiis ejus gratias agere, & nosmetipsos illius determinationi permittere. Quicquid enim existit, non potest non esse: & nihil debilius est Creaturâ: nam si ista Creatura aliquid quærit, non invenit. Atque nihil fortius est Creatore: nam si is quovis tempore istam Creaturam quærit,*

U 2 rit,

rit, mox in manu suâ habet, & in manibus ejus est, i. e. in Potestate ejus. *Ideóque omni Creaturâ fortior est Creator.* Deinde post alia multa, subjungit sequentia, *Et Deus, ex magnificentiâ suâ, hunc favorem exhibuit nobis, & nos ei gratias habemus: & ab eo hoc petimus, ut nos in viâ rectâ contineat, & cor nostrum in veritate custodiat. Nam nos scimus, quòd totum hoc* [scil. Turcarum Invasio] *est ab eo, & nobis ad eum est Reditus.*

Ex hâcce dictæ Orationis particulâ possumus hominis Fidem & orthodoxam erga Deum Religionem agnoscere: nulla enim mentio illius temporis Mithræ, sed solius Dei, in quo suam confidentiam ponit, ad solum Deum confugit convolatque, & ad eum suas Preces dirigit. Quamvis itaque illis temporibus usitatas Cæremonias & Reverentiam persolverent Mithræ, constat tamen eos illum non coluisse, cùm necessitatis tempore ad illum non confugerent nec invocarent, nec in eo, sed in solo Deo confiderent. Imposterum itaque absit Censura quæ injustè taxat eos de divino aliquo cultu exhibito Mithræ aut Igni: nam isti veteres Persæ non loquebantur ut tales Mithriaci. Et inter alia hujusmodi Testimonia quæ de aliis *Persarum* & *Medorum* Regibus inveniri possunt, accipe hoc de *Lobrâsp*, ex *Ahmed Ibn Jûsuph* Historico Arabe, لما كان يوم المهرجان تنسم لهراسب سرير الملك واعتصب بتاج السلطنة فحمد الله و اثني عليه ثم قال ايها الحاضرون استشعروا الخوف من الله عز و جل المنزه القاهر الذي اجري البحار ونصب الجبال و رفع السما وجعلنا في الارض ذات الطول والعرض كنمال دارجة علي كرة في مقعد الفلك *Quando fuit dies Mihragjân,* [seu Æquinoctium autumnale,] *Lobrâsp inauguratus in Solio Regni, & redimitus coronâ imperii, laudavit Deum & gratias egit ei: & mox dixit, O qui præsentes estis, concipite animo timorem Dei Gloriosissimi & Sanctissimi & Omnipotentis, qui cursum dedit Maribus, & firmiter statuit Montes, & elevavit Cælum, & constituit nos super Terrâ longitudine & latitudine præditâ sicut Formicas reptantes super Tumulo-formicario in hac Sede Orbium,* scil. in Terrâ quæ est Centrum Orbium cœlestium.

Iste *Turcarum*, seu *Orientalium Scytharum* Rex, qui (sec. *Tábari*) dicto modo *Persiam* & *Mediam* invasit & eandem occupavit, fuit آفراسياب *Apherâsiâb*, qui (sec. *Emir-Chond*) postquam Persiam possederat XII annos, à Persis tandem profligatus & exactus est. Is fuit filius τοῦ پسنگ *Pushàngh*, ex *Tûri* familiâ, *Aphridûni* nepos. At *Emir-*

Emir-chond ponit ſupradictam Perſiæ Invaſionem non fuiſſe tempore *Manúgjábri*, ſed tempore τοῦ نودر *Nûdar* immediatè ſuccedentis Regis, nepotis *Aphridûni*, qui circa VII annos regnavit: nam *Apherâſiâb* audiens *Nûdar* eſſe Gubernationi ineptum, eam captavit occaſionem obruendi illum.

His, quæ de Medicorum & Perſicorum Regibus dicta ſunt, addatur id quòd ex S. *Scripturâ* conſtat, ſcil. *Darium Medum* planè cognoviſſe & agnoviſſe verum Deum, eúmque coluiſſe, uti colligitur ex ejus verbis in Libro *Danielis* & ad *Danielem*, *Deus tuus, quem colis, te liberabit:* & poſteà, *O Daniel, ſerve Dei viventis!* in contrarium Numinum mutorum quæ colebant Gentes. Præterea ad ſummum Magiſtratum extulit *Danielem* Dei ſervum, & juſſit ut omnes colerent Deum *Danielis*. Iſte ergò Rex, durante tempore regni ſui, quod fuit breve, probabiliter deſtruxit *Babyloniæ* Idola, & ad veri Dei fidem vocavit *Chaldæos* anteà ſubditos *Belteſchâſſari*, cui ſucceſſit.

Et ſi hinc deſcendimus ad *Cyrum* & *Hyſtaſpem*, planè inveniemus eos verum Deum agnoſcentes & colentes. Et longè poſthac, ſuo tempore, *Porphyrius* docuit, Magos eſſe ſolos qui Numen colerent, ut poſteà ex ejus verbis infrà adductis monſtrabitur, uti etiam ex *Laertio* monſtratum fuit: Deum enim verum colebant, quod circumpoſitæ nationes non faciebant.

Deinde iſtam Diſquiſitionem deducendo ad tempora Perſarum regis *Ardeſhir Babecân*, de quo ſupra; & ad tempora *Anuſhirravân* qui *Juſtiniano* Imperatori coævus, inveniemus apud *Symeonem Sethum* in Prolegomenis *Sapientiæ Indorum*, *Perzoëm*, dicti Regis Archiatrum, confitentem veram Religionem, orthodoxam de Deo & Reſurrectione & futuro ſtatu fidem. Iſte برزويه *Perzûya*, is erat qui pro ſuo Rege ex *Indiâ* attulit dictum Sapientiæ Librum, (in quo Perſonæ ſunt *Culîle* & *Dimne*, ſeu Στεφανίτης & Ιχνηλάτης, viz. Indorum *Rex* & *Veſtigiator* qui *Philoſophus*,) eúmque Perſicè vertit: quo opere æternam apud Perſas laudem meruit, & à Rege voluit ut بزرجمهور *Buzurgjúmhur*, (ibi dictus Περτζετζέμχαρ,) præcipuus Conſiliarius & Secretarius, Regis juſſu, totam *Perzois* Vitam ab infantiâ ad adultiorem ætatem deſcriberet, quod & fecit. Hæc videri poſſunt etiam in Libro انوار سهيلي *Anwâr Soheili*, i. e. *Flores Soheilæi*.

Atque ut veterum Medorum & Perſarum Fidei veritas ex antiquorum Scriptis elucet, ſic & eadem ad hodiernum uſque Diem continuata (nam ſuæ Religionis & Rituum ſunt valdè tenaces,) apud eorum Sobolem retinetur, ubicunque ſint; uti teſtatur D. *Tavernier* de

Cara-

Caramania, & D. *Sanson* de *Ispabân Persidis:* & idem ex veterum Persarum Conversatione in *Indiâ* testatur D. *Ovington* in *Itinerario Surattensi*, *Agnoscunt & adorant unicum Deum supremum, qui (ut est omnium rerum Principium,) primum cujusque Mensis Diem solenni cultûs ipsius celebrationi dedicant*, &c. Scil. cùm is est omnium rerum Principium, ergò Mensis Principium ei dedicant & ab eo denominant. Et D. *Mandelslo* in *Itinerario Indico* refert; *Veteres Persæ credunt unum tantùm Deum, qui universi Mundi Conditor & Conservator, in omnibus rebus solus & immediatè agens. Credunt tamen eum habere multos Servos Angelos, præsertim Septem, qui res Mundanas observant eique renuntiant. Ignem quoque multùm æstimant, quia repræsentat Deum.* Ogilvius in *Persiâ* p. 46, *Orant ter quovis die, mane, meridie, & vesperi, & credunt in unum tantùm Deum, omnium rerum conditorem, invisibilem & omnipotentem: ideóque* Mohammedani *injustè eis tribuerunt nomen* Gavrorum, *seu Idololatrarum.* Et post testimonia affirmativa, quòd reverà colunt Deum; addam testimonium negativum, quòd non colunt Ignem cultu aliquo divino, sed tantùm civili: idque ab amico qui, ex colloquio cum Persarum Sacerdotibus in Indiâ, scripto mihi retulit eorum rationem honorandi Ignem non ut Deum, sed ut Dei Creaturam gloriosam: scil. *quia Zoroastres in cœlum raptus, non vidit Deum, sed audivit eum colloquentem è medio Ignis; quem itaque tanquam Dei virtutem accepit, & in terram secum portans, eundem honorandum præscripsit. Ideóque primo ingressu in Pyreum, dum omnes ad X pedum distantiam circumstant Ignem, Sacerdos præfatur, Quòd quia Ignis Sacer à Zoroastre acceptus fuit à Deo tanquam Virtus & excellentia ejus, & quia miraculis confirmatâ Lege cautum est ut iste Ignis honoretur, ideò debent eundem tanquam Divinitatis particulam venerari; & sic Solem & Lunam & omnes res Ignem referentes; veniam etiam precantes si fortè talem Ignem inopinato inquinaverint.*

Si hæc non sufficiunt ad monstrandum hujus populi orthodoxam de Deo opinionem, & piam atque devotam in eo solo intemeratam Fidem, in hujus Operis sequelâ adducuntur ejusmodi plura, tam *aliunde*, quàm ex eorum Authentico Libro *Sad-der*, ubi orthodoxa Religio antiqua exhibetur, & ad hodiernam diem continuata præscribitur sequenda. Ideóque non obstante, quòd eorum orthodoxa Religio antiqua, aliquot Additionibus & superstitiosis nugis interpolata fuerit, non tamen est deleta, quin ab initio primam illam rectam de Deo sententiam teneant adhuc inconcussam & intemeratam, ut ex quotidianâ eorum praxi satis liquet, & omnibus eorum res & Religionem rectè

rectè perspicientibus notum est. Cùm itaque cultu divino unicè colant verum Deum solum, ejúsque Unitatem asserant, & præter eum nihil habeant quod vocent Deum, (ut suprà innuimus,) certè indignè factum est à Græcis & aliis in Religionis eorum *minùs* principalem partem insistendo, polytheismum illis impingendo, & alias præter Deum res, Persarum Deos vocando; & interim omittendo Religionis eorum *magis* principalem & præcipuam partem, scil. quòd Deus excelsus sit unicus eorum Deus, & quòd ille solus sit qui divinâ adoratione ab eis adoretur. De illorum Pietate erga Deum, vide plura ubi de Magis Christi Visitatoribus agitur, & posteà in Capite ubi Persarum Fides orthodoxa docetur & explicatur.

Cap. IX.

Persarum primitiva Principia duo, unum æternum, alterum creatum: cum utriusque Nominibus. Hæc Zoroastres vocavit Lucem & Tenebras. Opiniones de Deo. Creatio Mundi in VI Temporibus, quorum nomina & descriptiones in medium adducuntur. Solennis eorundem observatio strictè injuncta Persis, in memoriam operum Dei.

VEterum Persarum Fides orthodoxa primitiva, quæ posteà in *Abrahami* doctrinâ atque in *Mosaicæ* Historiæ veritate confirmata, posuit Unicum Boni Principium *æternum*, quod fuit *Deus*, eorum linguâ dictus يزد *Yezàd*, seu ايزد *Izàd*, vel *Izid*, (vulgò *Izud*,) sive aliàs يزدان *Yezdân*. Hæc fiunt à Verbo يشتن *Yeshten* (in Futuro يزد *Yezàd*,) *supplicare*, *intercedere*, q. d. *Supplicandus*: & Futurum nominascens migrat in *Nomen* Dei. Aliud ejus nomen est اورمزد *Ormùzd*, seu هرمز *Hormùz*, vel هرمزدا *Hormizda*: & junctim cum recentiore nomine, هرمزدا خدا *Hormizda Chodâ*, *ô summe Deus!* Hinc apud Græcos Scriptores Ὠρομάσδης. Hocque nomen *Hormùz*, seu *Ormùzd*, aliquando ad *Jovem* planetam transfertur. Apud vetustissimos Hebræos *Deus* erat אלוה *Elóah*, i. e. *qui colitur*, sæpè in plurali אלהים *Elohîm*, honoris causâ, ut & alia quædam Dei nomina in Ling. *Heb.* Hinc *Chald.* אלה *Elâh*, *Syr.* ܐܠܗܐ *Alóho*, *Arab.* الاه *Ilâh* (cum Articulo الله *Allâh*,) ab اله *Alaha*, *coluit*, *adoravit*.

Deinde posuerunt aliud Mali Principium *creatum*, quod fuit آهارمن *Ahâriman*, seu اهرمن *Ahreman*, sive اهريمن *Ahrîman*, & metri causâ اهريمنان *Ahrimanân*: unde fit apud Græcos Persicarum rerum Scriptores

tores Ἀρειμάνιος. Hoc nomen conflatum eſt ex آهار *Abâr* & ريمن *Rîman*, quæ ſunt Synonyma quibus ſignificatur *Spurcus*, *fœdus*, *pollutus*; & hiſce geminatis, *valdè pollutus*, ſeu *ſpurciſſimus*. Quin & cum aliâ vocali, ريمن *Raiman*, ſeu *Reiman*, eſt *Deceptor*, *fraudator*, quod genuinum Diaboli Attributum. Dictum *Diaboli* nomen in eorum *Libris* antiquis, deteſtationis causâ, plerumque ſcribitur everſum, hoc modo, [script] *uɐɯıɹ̂ɐqV*, quod illis peculiare; ſummum, hac ratione, faſtidium & dedignationem atque à Diabolo averſationem oſtendentes, utpote qui ſit peſſimus humani generis hoſtis. Apud moderniores is vocatur ديو *Dîv*.

Talia etiam ſunt duo Boni & Mali Principia apud *Peruvianos*: unde conſtat eos non fuiſſe ita prorſus à reliquo humano genere disjunctos, quin habuerint notitiam Hiſtoriæ Creationis. Apud veteres Græcos nullum extat *Diaboli* nomen, nec de eo aliqua mala Notio, ut Spurci aut Nequam: ſed *Pluto* habitus eſt Inferorum Gubernator ſatis honorabilis, qui ſicut Lictor præeſt Pœnis irrogandis. Δαίμων *Genius* erat indifferens, ſive Εὐδαίμων, ſive Κακοδαίμων. In vetuſtiſſimâ Linguâ *Hebrææ* is nominatus fuit שטן *Sâtân* Σατανᾶς, *Adverſarius*, unde *Syrorum* ܣܛܢܐ *Sotóno*, & *Arabum* شيطان *Sheitân*. At *Arabum* ابليس *Iblîs* per aphæreſin factum eſt à veterum Chriſtianorum Epitheto ejuſdem Διάβολος *Calumniator*, *accuſator*, qui quotidie accuſat pios coram Deo. Hinc nomen *Diable* & Divel. Hæc autem de eo Notio deſumpta eſt ab Heb. *Sâtân*, unde etiam veteribus *Judæis* & *Syris* dictus fuit ܒܥܠܕܒܒܐ *Beeldebóbo*, ſeu *Beeldevóvo*, i. e. *Dominus inimicitiæ*, *Inimicus*: hinc in *Novo Teſt.* Βεελζεβούλ. Ab hoc autem longè diverſus fuit in *Vet. Teſt.* Βεελζεβοὺβ Ekronitarum *Dominus muſcarum*; de quo in antecedentibus diximus. Cum ſuperioribus coincidit *veterum Anglorum* Epithetum the foul fiende, i. e. *ſpurciſſimus ille adverſarius* ſeu *inimicus*, qui in Novo Teſt. *Impurus* ſeu *immundus ſpiritus* vocatur. Ita ut omnes ubique Gentes (exceptis veteribus Græcis,) de Diabolo eandem opinionem retinuerunt. Varia Dei Nomina & Attributa in penè ſeq. cap. habebis.

Ejus autem quod ad Perſas ſpectat ſummam habeto ex *Ibn Shabna*, Arabe Mohammedano, in Libro *de Primis & Poſtremis*, qui refert,

امة الفرس — ولها ملة قديمة يقال لعلمائها الكيومرثية اثبتوا الها
قديما و يسموه يزدان يعنون به الله والها مخلوقا من الظلمة
ويسموه اهرمن يعنون ابليس يعظمون النور حتي يعبدوا النار
ويحترزون

ويحترزون من الظلمة و لا برحوا كذلك حتي ظهر زردشت الذي
ادعي النبوة فقالوا بالباري وانه خالق النور والظلمة وانه واحد لا
شريك له وان الخير والشر والصلاح والفساد انما حصل من امتزاج النور
والظلمة و لو لم يمتزجا لما كان وجود العالم ولا يزالا يمتزجا
الي ان يختص الخير الي عالمه والشر الي عالمه — وهذا دين المجوس

Quoad Persarum Gentem —— ei est Religio pervetusta: & in eâ Docti vocantur Keiomarsii. Isti statuunt aliquem Deum æternum, quem vocant Yezdân, eo designantes τὸν ΘΕΟΝ: *& alium deum creatum ex Tenebris, quem nominant Abreman, designantes Diabolum. Magnifaciunt Lucem, eò usque dum colant Ignem: & cavent sibi à Tenebris. Nec destiterunt sic facere, donec prodiit Zerdusht jactans prophetiam. Asserunt itaque Deum Creatorem, quòd scil. creavit Lucem & Tenebras: eúmque esse Unicum, nec habere Socium. Et quòd Bonum & Malum, & Probitas & Improbitas conquisita sunt ex mixtione Lucis & Tenebrarum: &, quòd si hæc duo non fuissent mixta, non extitisset Mundus: &, quòd hæc duo hoc modo mixta non desinent, donec Bonum approprietur Mundo suo, & Malum Mundo suo*; [i. e. utrumque horum tandem concedet ad Mundum sibi proprium, scil. in fine Mundi.] —— *Et hanc esse Religionem Magorum.* Hæc habebis posteà ex aliis autoribus confirmata & pluribus tradita.

Quia verò quædam eorum quæ aliquando de Deo dicuntur, ejus naturæ non satis competere censeantur, Libri *Pharh. Gj.* Autor, magis accuratè distinguendo, exponit quòd *Yezdân*, Dei nomen, aliàs accipiatur pro ملك رهنماي نيكيها *Angelo Ductore*, seu *Directore, ad res bonas*; & *Abreman* esse شيطان رهنماي بديها *Diabolum directorem ad res malas*; *idque* (inquit) *secundùm opinionem* المجوس الثنوية *Magorum Dualistarum, apud quos horum prior habetur* فاعل الخير *Agens Bonum, posterior* فاعل الشر *Agens Malum: hocque* (infit) *est*, والله منزه من الفعل الخير والشر *quia Deus ipse exemptus est ab agendo vel Bonum vel Malum.* Vult nempe quòd Deus sit in Abstracto, Bonitas ipsa, & purissima Essentia, ab omni vel Boni vel Mali impressione ac passione prorsus exempta & immunis. Qui enim cautè & philosophicè loquuntur, benè perpendentes quid dicunt, prædicant Deum esse بيچون وبيچند *Sine qualitate & sine quantitate*, &c. et quando inter loquendum dicunt آن بيچون *Ille qui qualitatum expers*, intelligitur *Deus*.

Dualiſtas meliore ſenſu accipit laudatus Autor: nam aliàs *Dualiſtæ* Diaboli cöæternitatem aſſerunt. Sunt enim ex *Indo-Perſis* & Dualiſtis *Manichæis* aliiſque Hæreticis (ut quidam ſunt in omni Religione) qui opinantur Diabolum à ſeipſo proceſſiſſe, ut loquuntur, i. e. æternum fuiſſe, & malos Angelos ſibi creâſſe: ſed eſt Hæretica opinio, eáque ignorantium quorundam hominum qui peculiariter vocantur الثنوية *Thanavía*, i. e. *Dualiſtæ*, ſeu اصحاب الاثنين *Domini duorum*, ſcil. *Aſſertores* ſeu *Autores duorum principiorum*; *qui* (inquit Shahriſtâni,) *Lucem & Tenebras*, ſeu *Deum & Diabolum*, *ſtatuunt duo Principia coæterna, in contrarium Magorum, qui Lucem æternam, & Tenebras creatas ponunt*. Iſti tales fuerunt, qui *Oromazen* & *Areimanium duos eſſe Deos aſſerebant*, ut *Plutarchus* lib. *de Iſide & Oſir*. De præcipuis autem Magorum & Perſicæ Religionis opinionibus fuſiùs dicetur in ſuo loco. Interim in genere (ait *Shahriſtâni*) *In Magorum Religione ſunt Sectæ LXX, in eâ Judæorum LXXI, in eâ Chriſtianorum LXXII, in eâ Muſlimorum* ſeu *Mohammedanorum LXXIII.*

Loco ejus quod nos *Hexaëmeron* vocamus, veteres Perſæ credunt Deum creâſſe Mundum in ſex گاهان *Ghâhân*, ſeu *Temporibus*: quæ etiam in *Ph. Gj.* vocantur ششگاه ἑξάχρονον, reſpiciendo ad شش روز *ſex dies quæ in* كتب سماوي *Libris cæleſtibus*, ſeu *Bibliis Sacris*, *memorantur*: *idque faciunt* از قراري كه در زند مسطورست *ex Regulâ quæ in Libro Zend exarata eſt*; viz. putantes, in tam grandi Opere, *Diem* eſſe pro *Collectione Dierum*. Hanc quidem doctrinam hauſerunt à *Zerduſht*, ut dicit Libri *Pharhàngh Gibânghíri* Autor. Idem quoque affirmat *Shâh-Cholgi*, وايشان نقل ميكنند از زردشت كه خداي تعالى عالمرا بشش گاه بيافريد *A Zerdùſht habuerunt traditionem, quòd Deus Excelſus creavit Mundum in ſex Temporibus.* Horum VI Temporum feſtivalis obſervatio rigidè injungebatur. Nam in Libro *Sad-der*, ab *Eſpintamân* (i. e. à *Zerduſht*,) mandatum eſt, ut quiſque obſervet خو گهنبار *Conſuetudinem* ſeu *ritum Ghahanbâr*: &, ſi unus non poterat, ut duo aut tres aut quatuor junctim id facerent. Sunt ex eis qui putant hæcce VI Tempora fuiſſe antiquiora Zoroaſtre: nam in eodem Libro *Sad-der*, cap. 94, traditur, Deum de hiſce Temporibus primò monuiſſe Perſarum veterem Regem جمشيد *Gjemſhîd*, qui poſtquam, ope Angeli *Bêhman*, profligaverat famelicum aliquem & eſurientem Diabolum, qui ſub humanâ ſpecie ejus Culinam inſatiabilis frequentabat, is inde horum temporum obſervationem indixit: &, quòd tandem

dem *Zerduſht* eorundem ulteriorem obſervationem renovavit & confirmavit. Hoc autem fortè fabuloſum ſit: videtur enim quòd *Zerdùſht* ea primus inſtituit, & Perſis obſervanda injunxit.

Hæcce VI Tempora apud *Olug-Begum* vocantur كهنبارها, quod D. *Gravius* in Verſione ſuâ non ſatis rectè legit *Kahenbarha*, neſciendo quid nominis eſſet. Apud D. *Golium*, in Notis ad *Alferganium*, *Arabicè* ſcribitur جاهنبار *Gjâhanbâr*, pro كاهنبار, quod D. *Golius* perperam intelligens, quaſi eſſet *Kuhunbâr*, exponit *Antiqua Periodus*, ſenſu quidem ſat commodo, ſed non vero: nam veram nominis vim non percepit, propter defectum trium punctorum ſupra literam Perſicam *Ghâph*; quod tamen colligere debuerat *Golius* ex Arabicâ ſcriptione per literam *Gjîm*, quæ ſemper reſpondet Perſicæ *Ghâph*. Dictum autem Nomen *Shâh-Cholgi* rectè ſcribit گاهنبارها *Ghâhanbâr-hâ*, i. e. *Temporum vices*, contractè (ut ſolent) pro گاهان بارها *Ghâhân-bârhâ*: nam *Ghâh* eſt *tempus*, & *Bâr* eſt *vicis*, quibus utriſque additur terminatio pluralis. Aliquando legitur گاه بارها *Ghâh-bârhâ*. Omne autem in hoc nomine legendo & intelligendo dubium tollit Liber *Sadder*, ubi veteribus characteribus id ſcribitur [Pahlavi script] *Ghâhanbârhâ*; nam *antiquæ* Perſarum *literæ* non ſunt ſono ambiguæ. De hiſce VI Temporibus vide plura in *Perſico* Commentario ad *Tabulas Ilchanicas* inter Codices *Huntingtonianos*. Sed notandum eſt, quòd quamvis *Ghâh (tempus)* in hoc dicto Nomine contineatur, de hiſce tamen *Temporibus* loquendo, quaſi pleonaſticè, eandem voculam rurſus præponunt: ex. gr. de primo *Tempore* loquendo, dicunt, گاه گاهنبار نخستین *Ghâh τȢ Ghâhanbâr primi*: & ſic de reliquis. Aliàs aliquando id efferunt, eandem vocem *Ghâh* ſingulorum *Temporum* nominibus poſtponendo, ut in Libro *Sad-der* legitur پیتیشهیم گاه *Pîtîſhahim-Ghâh*.

De dictorum Temporum Nominibus Nominumque Ordine, & de Dierum Numero in genere, & de Creationis Ordine, inter omnes eorum Autores convenit: ſed de Temporum ſitu, ſcil. quo menſe ac die & quâ parte Anni incipiunt, non item. Hinc, quâ Anni parte ſecundùm illarum ſententiam inchoata fuerit Creatio, incertum relinquitur. Id autem quod nobis videtur, in ſequentibus dicetur. *Perſæ* quidem omnes Annum inchoabant à Menſe *Martio*, qui ſec. recentiores, in *Epochâ Gjelalæâ*, eſt *Phervardin*; ſecundum antiquiores (exceptâ Anni vagatione,) erat *Adur*. In Libro *Sad-der*, & in Autoris

Angjou Libro *Pharhangh Gjibânghîri*, Temporum Nomina hoc seq. ordine veniunt.

I. Primum Tempus est میدیوزرم *Mid-yûzeram*, continens XLV dies, quibus creati sunt Cœli.

II. Secundum in *Ph. Gj.* est میدیوشم *Mid-yûsham*, in *Sad-der* میدیوشهم *Mid-yûshaham*, LX dierum, quibus creatæ sunt Aquæ.

III. Tertium in *Ph. Gj.* پیتیشهیم *Pîtîshahîm*, in *Sad-der* est پیتیشهیم گاه *Pîtîshahim-Ghâh*, LXXV dierum, quibus creata est Terra

IV. Quartum in *Ph. Gj.* اياسرم *Iyâseram*, in *Sad-der* est اياذرم *Iyâderam* eodem sono, (seu اياشهرم *Iyâshebram*, ut in alio Exemplari,) XXX dierum, quibus creatæ sunt Arbores.

V. Quintum tempus est میدیارم *Midiyârîm*, LXXX dierum, quibus creatæ sunt Creaturæ omnes.

VI. Sextum tempus est همسپتمدیم *Hamespîtamîdîm*, LXXV dierum, quibus creatus est Homo.

Libri *Ph. Gj.* Autor addit, Tempore V^to creatas fuisse Bestias & Aves CCLXXXII سرده *Serda*, seu *generum*; quæ, si bifariàm divisæ, Bestiarum genera erant CLXXII, Avium CX. Sic ille: & fides sit penes Autorem. Dicti autem dies, in unâ summâ numerati, sunt CCCLXV, quibus unus integer Annus, seu totum Creationis Tempus, absolvitur.

Dictorum VI Temporum Initia sequuntur sec. Persicos Autores; qui tamen de eis discrepant, à se invicem & à veritate dissentientes, nec analogam dierum partitionem instituentes; quasi non possent computare. Utcunque ea secundùm illos exhibebo: & posteà id quod rectius erit, statuere conabor. Dabo ea, *Primò* prout D. *Golius* habuit, ex Tabulis کوشان گیلی *Koushân Ghilæi*. II, ex Tabulis universalibus نوشیاء حکیم *Noushiyâi Hakîm*, (qui fortè idem sit cum præcedente,) prout citatur in Libro *Ph. Gj.* III, ex ipso Libro *Ph. Gj.* Autore *Ibn Phacreddîn Angjou Indo-Persâ* Mohammedano, qui prætendit sequi Mensium Ordinem antiquam, sed reverà sequitur Ordinem recentiorem. Sed cùm horum Temporum observatio fuerit Institutum *Zoroastris*, vel fortè antiquioris *Gjemshîd*, proculdubiò illa sec. Menses

Menses veteres accipienda sunt, prout mox in sequentibus rectiùs statuetur. IV, ex Libro *Sad-der* sec. usum *Indo-Persarum Magorum*. Sed in his computandum est secundùm Menses *Persicos* qui omnes sunt *æquales*, constantes *Tricenis* diebus, non autem secundum Menses *Latinos*, qui sunt *inæquales*. Quando numerant XXXI, intellige primum Appendicum. Si autem *Kousbân* & *Nousbiâi* sunt idem Autor, est tamen differentis Exemplaris diversa lectio, quâ in parte aliquid lucramur.

I, *Sad-der*	11	*Ardibebisbt* seu *Aprilis* Gjelalæi.	IV, *Sad-der*	26	*Mibr* seu *Septembris* Gjelalæi.
Angjou	15		*Angjou*	26	
Kousbân	25		*Kousbân*	15	
Nousbiyâi	26		*Nousbiyâi*	15	
II, *Sad-der*	11	*Tîr* seu *Junii* Gjelalæi.	V, *Sad-der*	16	*Dey* seu *Decembris* Gjelalæi.
Angjou	16		*Angjou*	16	
Kousbân	25		*Kousbân*	11	
Nousbiyâi	26		*Nousbiyâi*	11	
III, *Sad-der*	26	*Shahrîvar* seu *Augusti* Gjelalæi.	VI, *Sad-der*	31	*Ispbendârmaz* seu *Februarii* Gjelalæi, vel (ut dicti Autores exprimunt,) primo Appendicum, quando veniunt in fine Mensis *Ispbendârmaz*.
Angjou	26		*Angjou*	31	
Kousbân	16		*Kousbân*	31	
Nousbiyâi	16		*Nousbiyâi*	31	

Sex Temporum Initia secundùm Mensium Ordinem antiquum: I, ex *Shâh-Cholgji* Tabulis *Persicis*. II, ex *Nassireddîni* Tabulis *Ilchanicis*, prout citantur in Libro *Ph. Gj.* III, ex *Olugh-Beighi* Tabulis *Persicis*.

I, *Shâh-Ch.*	11	*Dey* antiqui seu *Aprilis*.	IV, *Shâh-Ch.*	26	*Chordâd* seu *Septembris*.
Nassired.	15		*Nassired.*	26	
Olugh. B.	11		*Olugh B.*	26	
II. *Shah-Ch.*	11	*Isphendârmaz* seu *Junii*.	V, *Shâh-Ch.*	26	*Shahrîvar* seu *Decembris*.
Nassired.	11		*Nassired.*	26	
Olugh. B.	11		*Olugh B.*	16	
III, *Shâh-Ch.*	26	*Ardibebisht* seu *Aprilis*.	VI, *Shâh-Ch.*	31	*Adâr* seu *Februarii*, sc. primo Appendicum, quando veniunt in fine Mensis *Adâr*.
Nassired.	26		*Nassired.*	31	
Olugh B.	26		*Olugh B.*	31	

Ab his omnibus discordat *D. Lord*, (vel Sacerdos qui ejus informator,) diverso ordine ea recensens; prout apud eum videre est. Et sanè ex omnibus dictis horum Temporum Indicibus, seu Catalogis, constat Temporum Initia esse confusa, & omnes Autores Persicos de eis statuendis inter se discrepare: ita enim Initia statuunt, ut non interponatur

natur ſat dierum diſtantia, prout ea ſingulis Creationis Actibus ab illis annumerari ſolent. Quamvis verò de Diebus Initialibus diſcrepetur, inter omnes tamen convenit de Menſibus & de Dierum Numero, & de Initio VI^ti Temporis, quòd ſcil. fuerit die *Abnavàd*, ſeu primo Appendicum in fine Anni tam antiqui quàm recentioris. Adeò ut tam apud antiquos quàm apud recentiores, ultimi Creationis Feſti *Quindium*, ſeu *Pentaëmerum*, coinciderit cum Feſti Appendicum *Quindio* poſteriori. Nam Appendicum Feſtum totum conſtat integro *Decendio*, ſeu *Decaëmero*, quod incipit XXVI^to die menſis ultimi.

At ſi volumus eorum παροράματα caſtigare & emendare, & Creationis Feſta & Tempora rectiùs conſtituere ſecundùm Dierum Numerum & Situm ſingulis aſſignatum, oportet notare, Feſti ultimi Initium eſſe certum, ſine ullâ inter eos diſcrepantiâ; unde ejuſdem ductu, de reliquis ſtatuere licebit, ſequente modo ſecundùm menſium Ordinem antiquum.

I, Creatio Cœlorum XLV diebus, incipiens ab XI *Bebman*, durabat ad XXV *Iſpbendârmaz*, utrinque incluſivé.

II, Creatio Aquæ LX diebus, à XXVI *Iſpbendârmaz* ad XXV *Ardibehiſht*, utrinque incluſivé.

III, Creatio Terræ LXXV diebus, à XXVI *Ardibehiſht* ad X *Mordâd*, utrinque incluſivé.

IV, Creatio Arborum & Plantarum XXX diebus, ab XI *Mordâd* ad X *Shabrîvar*, utrinque incluſivé.

V, Creatio Creaturarum ſeu Animalium LXXX diebus, ab XI *Shabrîvar* ad XXX *Abân*, utrinque incluſivé.

VI, Creatio Hominis LXXV diebus, à primo Appendicum ad X *Bebman*, utrinque incluſivé. In toto, integer Annus, ſeu CCCLXV dies.

Adeò ut ſecundùm illos (quantum colligere liceat,) Creatio videtur inchoata in Æſtate circa menſem Majum; & vertente Anno, eodem tempore finita & completa: adeò ut, tandem condito Adamo, omnes terræ productiones in æſtivalis perfectionis ſtatu adulto tunc fuerint.

Alia autem quædam *Temporum* Nomina, à ſuperioribus diverſa, leguntur in Libro *Zend*, peculiaribus adaptatis Precibus: ſunt verò

[illegible]
[illegible]

Gbâb Hâvani.
Gbâb Rapitvan.
Gbâb Uziran.
Gbâb Ivisrûtrim.
Gbâb Uſbahan.

Sextum

Sextum ibi non occurrit. Igitur post Fidem in uno vero & æterno Deo, quam anteà tenuerant, semper retinendam, hoc fuit *Zerdushti*, seu *Zoroastris* Præceptum proximum, ut pro singulis dictis *Temporibus* celebrarentur, quâvis vice, *quinque Dies Festivales*, cum Epulis & lætitiâ, ut in *Sad-der* præscriptum. Quapropter, etiam hodie, *veteres Persæ* & eorum *Magi*, ex instituto *Zoroastris*, in singulis Creationis Festis celebrant V Dies, & quovis istiusmodi *Pentaëmero*, seu *Quindio*, laudant Deum pro iis quæ illâ Temporum vice condidit & creavit, & ad omnia pii animi Officia, quæ Operibus illis respondeant, homines adhortantur.

Singulorum itaque *sex* Temporum Festivitas durat per V tantùm Dies: sed nihilominus cujusvis Temporis Opus in eo conditum, per plurimos Dies (ut dictum) inter faciendum durasse credunt. *Zoroastres* ergò, Persarum propheta, tam ex *Bibliis Hebraicis*, quàm ex Judæorum ore in Persiâ, accipiens Creationis Historiam, eam torsit & suo modo interpretatus est, exponendo *Sex* ibi dictos *Dies* fuisse *Sex Tempora*, quorum singula multis diebus constabant, & quorum omnium *Sylloge* unum integrum Annum constitueret; nolens arbitrari tam grande Opus, quale fuit Mundi Creatio, ita præcipitanter VI dierum spatio acceleratum fuisse; ideóque longiora tempora ad hoc assignavit, absque necessitate: cùm Deus omnipotentiâ suâ non tantùm VI *diebus*, sed illorum dierum VI *momentis*, totius Universi Fabricam miraculosè absolvere valeret.

Zoroastre itaque in illâ opinione præeunte, Persæ etiam *hodie* adhuc credunt Deum, in rerum Creatione, multorum dierum Tempora insumpsisse, quod fuit merum Somnium & Zoroastris delirium, minuens ejus omnipotentiam, qui per *æternum Verbum* fecit Mundum, omnia VI momentis creans, eundemque potentissimo suo Mandato sustentans, ut in Psalmo, *Mandavit, & firma steterunt*. Imò Deus (si sapientiæ ejus Divinæ sic visum fuerat,) uno momento, per unum verbum کن *Cùn*, seu باش *Bâsh, esto*, totum Mundum & omnia in eo condidisse potuerit. Ille autem ἀνθρωποπαθῶς opus suum divisit in VI dies, & tunc quievit *Septimo*, ut exemplo esset hominibus, quos diem Septimum sanctificare voluit, & id strictè præcepit, & severam pœnam in delinquentes irrogandam curavit.

CAP.

Cap. X.

De humani generis origine. De Diluvio, & de aliis quibusdam rebus antiquis. De fictitiis Paradisis terrestribus. De Mose & Salomone. Persarum Religio in multis convenit cum Judaicâ, & magnâ ex parte ab eâ desumpta fuit.

QUoad humani generis originem in Mundi Creatione, veterum Persarum orthodoxi credunt (prout in S. *Bibliis* traditum) آدم وحوا *Adamum & Evam* omnium hominum *Protoparentes* fuisse. At secundùm eorum alios, primus Vir ejúsque Vira fuerunt میشه ومیشانه *Míſha & Miſhâna*, ut legitur apud *Ibn Phacreddîn Angjou* Persam in Libro *Pharhàngh Gihângbîiri*, & apud *Shahriſtâni* Arabem in Libro de Religionibus Orientis. In Persicorum Regum catalogo *Constantinopolitano*, hi minùs rectè vocantur مشی و مشانه *Mêſti & Meſtâna.* Sunt ex *Magis* qui statuunt مهلی ومهلیان *Múhli & Muhliyân*, ut Persicè tradit *Ibn Sáid Gjurgjâni* in Libro *Masâlik Mamâlik*, quem subinde, brevitatis causâ, cito sub nomine *Masm.* Ibidem memoratur, dari aliquos ex Hæreticis Magorum (ut & *Indorum)* qui ajunt *eandem fuisse originem Hominum & Brutorum.* Contra illos verò iste Autor arguens objicit, *Si sic fuerat, tum in horum utrorumque formis & coloribus non fuisset differentia.* Sed fortè alio sensu dictam originis identitatem intellexerint illi Magi. A quibusdam *Indorum* & *Persarum*, Rex cui nomen کیومرث *Kejomáras* ex eorum ἀνιστορησία & Chronologiæ ignoratione) perperam habitus est *Adamus primus:* ab aliis eorum habitus est آدم الثانی *Adamus secundus*, qui apud Orientales erat *Noah*, propter humani generis restitutionem & renovationem à Deo factam per illum. Hinc est quòd dictus *Kejomáras* apud *Emirchond* Persicè (ut alibi notavimus) vocatur گلشاه *Ghilſhâh*, i. e. *Rex terræ* totius: & in supradicto Catalogo, ejus nomen perperam scriptum est جلتا من الملوك *Gjiltâ qui ex Regibus fuit*, scribæ errore, pro quo rescribendum est *Arabicâ* illâ formâ جلشاه *Gjilſhâh.* Et propter hanc malè fundatam opinionem, dictus Rex in Persico Libro *Mu'gjizât* vocatur پدر اول *Pater primus*, seu hominum *Protoparens*; nempe post Diluvium primus hominum Propagator, seu Sator, à quo Persarum aliqui se derivari gestiunt,

gestiunt, quasi is fuerit *Noah*. Alii autem ex eis, aliter statuunt. Ut itaque ista eorum fabula retexatur, sciendum est, quòd dictus *Kejomáras* fuit ex primis Dynastiæ *Medicæ* Regibus, qui Regnum suum ex *Assyriorum* manibus ereptum & eis ademptum restituit *Medis*. Unde, quia is fuit Imperii & Religionis Restitutor, ab illis prædicatur quasi totius Humani generis Restitutor, (vel saltem eum sic figuratè repræsentare amant,) quia Orbi Medico & Persico talis & tam insignis Restitutionis Autor fuit, idque à tempore apud eos immemoriali. Ab aliquibus Persarum, Adami *Uxor* vocatur بلده *Belda*, ut in dicto Libro *Ph. Gj*. Et Adami filia nominata est اقليميا *Iclimia*, ut in Libro *Pharbàngh Surûri*.

Veterum Persarum Orthodoxi credunt طوفان *Diluvium*, idque fuisse *universale*, & totam terram occupâsse. Sed ut varias habent Sectas & Opiniones, de omnibus hisce rebus, à tam remotâ antiquitate petitis, inter se subinde dissentiunt & in *fabulationem* excurrunt. Nam, referente *Ibn Shabna* Arabe, in Libro *de primis & postremis*, dantur *aliqui ex Magis qui negant Diluvium, uti* (inquit) *& Indi & Chinenses & aliæ quædam Gentes Orientales. Alii* (inquit) *ex Magis agnoscunt Diluvium: sed ajunt illud non fuisse universale, nec transivisse ultra* عقبة حلوان *jugum montis prope Hulvân*; quæ est inter Assyriæ & Persiæ confinia urbs. Ex Zoroastris autem sententiâ ajunt, quòd non fuisset Diluvium, nec Mundus submersus, nisi propter iniquitatem & diabolica præstigia nequissimi hominis ملكوس *Malcûs*; & quòd postmodum, tempore *Sâm filii Nerimân*, oppressio & tribulatio super Mundum non venisset, nisi propter impium hominem سروُرك *Sarûregh*.

An per nomen *Malcûs* intelligant *Cain*, vel ex ejus familiâ *Lamech*, determinare non audeo: uti nec an per *Sarûregh* intelligant *Sarugh*, qui *Ibn Shabnæ* dicitur سرور *Sarûr*, quem primum Idololatriæ invectorem statuunt aliqui ex Orientalibus. In Libro *Pharb. Sur.* memoratur كوه جليل *Mons illustris*, ubi tunc habitavit *Noah*, cùm ex eo erumperet aqua Diluvii: & ibidem زالة كوفه *Zâla-Cûpha* dicitur fuisse nomen Vetulæ ex cujus تنور *Furno* aqua Diluvii primò erupit. Sed iste *furnus* est ex Persarum nugis quæ vix recensione dignæ.

Quid de veteribus quibusdam rebus senserint Persæ, & quænam eis Nomina imposuerint, novisse juvat. *Hierosolymorum* urbs ab eis olim nuncupata est خانة ضحاك تازي *Domus Dehâk Arabis*, scil. habitatio illius qui Δηιόκης, origine *Arabs*, posteà factus *Medorum* Rex

tempore *Menaſſis* regis Judæ, quando Judæi deportarentur à *Sennacherib*, cujus filius *Eſarbaddon* mox regnavit. Quòd *Deioces* Arabs Hieroſolymis vixerit, non eſt impoſſibile: nam abſente Judæorum potentiâ, quivis potuerit ibi habitare. Aliàs autem, à veteribus Perſis ea urbs aliter vocata fuit گنگدز هوخت *Ghangh-diz Houcht*, i.e. *Paradiſus Judæorum*. Eam vocarunt *Judæorum Paradiſum*, ſeu *Elyſium*, quia Judæi videbantur jactare de eo loco tanquam de Paradiſo, cùm *Ezra* & Captivi Judæi docerent *Cyrum* & *Artaxerxem* & Perſas omnes quàm glorioſus & quoque ſacer eſſet ille locus, & prædicarent multa de *Deo Iſraelis* qui habitabat *Hieroſolymis*, ut *Ezr.* VII. 15. Unde Perſæ videntes eum eſſe felicitatis terreſtris locum quem magni faciebant Judæi, haud immeritò eorum *Paradiſum* vocarunt, ei accommodantes ſuum nomen *Ghangh-diz*. Judæorum autem nomen variè profertur in Oriente: à Turcis ſcribitur جهود *Gjehûd*, & ſonatur *Gjifût*: Arabibus rectiùs يهود *Jehûd*, & abbreviatè هود *Hûd*; unde Perſis paulò productiùs هوخد *Houchd*, ſeu, facilioris ſoni causâ, هوخت *Houcht*. Quid Perſæ feriò & reverà ſentiunt de Paradiſo cœleſti, alibi ſuo loco dicetur. Sed hocce Paradiſi nomen, quo dignati ſunt Judæorum *Solyma*, eſt ex fictitiis Paradiſis, Perſarum & aliorum Orientalium *Mythologiæ* annumerandis. Nam cùm *Horti Eden* verus locus à veteribus Gentibus ignoraretur, mente revolvebant & exquirebant quænam Beatitudinis loca terreſtria alicubi imaginari liceret, aut in Mundo habitabili reperiri poſſent. Et horum Locorum unus Perſicè vocatur گنگ *Ghangh*, ſeu بهشتی گنگ *Behiſhti Ghangh*, i.e. *Paradiſus Gangis*, vel aliàs گنگدز *Ghangh-diz*, i.e. verbatim *Gangis caſtellum*. Sed ſine notione *Caſtelli*, abſolutè ut locus felicitatis terreſtris conſideratur. Hic locus ſupponitur urbs ubi منزل پريان *Manſio Spirituum*, & معبد, ſeu پرستشگاه *Adoratorium*, ſive *Templum* dictum قندهار *Candahâr*. Iſte locus quibuſdam audit *Arîm*, at in Arabum Libris ارين *Arîn*, & قبة الارض *Kubbato'lArd*, ſeu *Vertex terræ* ſummus, ad orientem *Kataiæ*, ſeu *Chinæ* ſitus. De ſitu autem hujus Loci fictitii mox accuratiùs dicetur. At pro گنگدز *Ghàngh-diz*, in *Olugh-Beighi*, & *Naſſireddîni* Tabulis Geographicis, ex Scribæ ignorantiâ malè legitur كنكدره: unde D. *Joh. Gravius*, olim Aſtronomiæ Profeſſor Oxonienſis, in ſuâ Verſione perperam legit *Cancadora*, ut in Notis ad *Itinera Mundi* fuſiùs docuimus.

Alius

Alius *Felicitatis* locus (vel fortè idem locus ſub alio nomine) vocatur جمكرد *Gjamghèrd*, ſeu *Gjembèrd*, in Libro *Sad-der* memoratus. *Abulpheda* in *Geographiâ* ſuâ *Arabicâ*, & ex eo *Spâhi-zâda* in Lexico Geographico, hoc nomen perperam ſcribit جمكوت *Gjamghût*, & ait Perſicè legi جمكود *Gjamghûd*, utrumque malè, Scribæ errore in litera *Waw* pro *Re*, cùm autor intenderit ut legeretur جمكرت *Gjamghèrt* ſeu جمكرد *Gjamghérd*. Et quidem in Tabellâ Urbium in *AlMageſto Arabico Pocockiano*, in ipſo Æquatore in extremo oriente collocantur tres Urbes (vel ſaltem loca vulgò ſuppoſita,) quæ ſunt قبة ارين *Kúbba Arîn*, & تازه *Tâzè*, & جمكرد *Gjamghèrd*; quæ (ut de *Chimæris* dicere ſolent Arabes,) موجود الاسم معدوم الجسم *extant nomine, ſed non re*. Hæc loca ſupponuntur exactè ſub ipſo Æquatore, عديمة العرض *Latitudine deſtituta* ſeu *privata*. Eſt autem *Gjam*, ſeu *Gjem*, ex nominibus *Solis*, & ſubinde etiam *Lunæ*: adeò ut *Gjamgherd*, ex vi vocis, ſit *Solis Lunæve Civitas*: commodiſſimum ſanè loci Paradiſiaci nomen! Vel *Gjem* eſt *Salomonis*, ſeu *Gjemſhîdi* nomen, (ſi libet interpretari,) *Salomonis*, aut *Gjemſhidi Civitas*.

Talis etiam *imaginarius* Felicitatis locus dicitur ايران ويج *Irân-vîgj*, itidem in *Libro Sad-der* memoratus, qui videatur haberi, ſeu fingi, alicubi intra limites Perſidis quæ vocatur *Irân*. Fortè ſit دماوند كوه *Mons Dumâvand* prope ejuſdem nominis urbem;[1] vel alias, aliquis Locus ſub Æquatore, cum *Irân-vîgj* ſit *Irân beata*, ſeu *beatitudinis*. Sed prædicta loca videntur eſſe nominalia tantùm, quæ Orientalium *Eutopiæ*, ſeu potiùs *Atopiæ* (utpote quæ nullibi terrarum reverà inveniuntur,) annumeranda.

Ejuſmodi Beatitudinis locus etiam ab *Indis* fingitur in regione كشمير *Keſhmîr* circa caput *Gangis*; unde fortè *Ghangh* pro generali cujuſvis loci Paradiſiaci nomine habitum, adeò ut alter ſupradictus Paradiſus (quamvis diverſo ſitu ſub Æquatore fictus,) inde ſuum mutuaverit nomen *Ghàngh-dìz*, q. d. alter Paradiſus *Gangeticus*: aliàs enim hoc nomen minùs aptum, cùm deſignet locum in medio maris plus quàm MMM milliaribus â *Gange* diſtantem. Non itaque à convenientiâ ſeu identitate Sitûs, ſed à paritate felicitatis deſumpta videtur denominatio. Cùm enim *Indorum* in *Keſhmîr* Paradiſus terreſtris ſit ad *Gangem*, conſectarium videtur quòd à paritate amœnitatis, eodem nomine gaviſus fuerit *Ghanghdiz*, quamvis diverſiſſimo ſitu

1 De quo loco infrà in Vitâ Guſhtaſpis.

procul à Gange positus. In *Indiâ* enim *australi* calor est intensus & intemperatus; unde respectu hujus, alter locus qui *borealior*, sit magis temperatus ubi detur *refrigerium* & à caloribus *Indiæ* remissio, ut ex differentiâ climatis amœnitas Paradisiaca exurgat. Hæc itaque fabula de loco in *Keshmîr* ortum habuerit tam à felicitate climatis, quàm quòd ibi oriatur *Ganges*, quem *Indi* beatissimum & sanctissimum æstimant.

Cur autem *Ghàngh-dìz*, & *Gjamghèrd*, & *Kúbba Arîn*, &c. habita fuerint loca Paradisiaca, dicendum restat. Hoc enim non fortuitò factum, sed *mathematicè* consideratum & benè perpensum. Talia enim loca nullibi terrarum dantur: sed sunt loca *mathematicè* supposita ad orientem *Chinæ* in medio maris, ubi in orientali extremitate Globi datur maximorum Circulorum (scil. *Zodiaci* & *Æquatoris)* Intersectio exactè ad CLXXX *Longitudinis* gradum, Globum hac ratione æqualiter dividendo. Nam ab alterâ dictorum Circulorum intersectione, in occidentali Globi extremitate, (unde sumimus *Longitudinis* initium,) ad hanc extremitatem Orientalem sunt CLXXX gradus, ut dictum. Unde *Indorum Astronomi*, qui orientali extremitati propiores, Longitudinis initium sumentes ab *Arîn*, talem Longitudinem in contrarium nostrî ducebant versus Occidentem, eandem terminantes ad gradum CLXXX in *Insulis fortunatis* ubi nos incipimus. Hæc itaque loca, quæ primò ad usum mathematicum accommodata, cùm essent exactè sub ipso *Æquatore* ejúsve Intersectione sita, necessariò fuerint amœna, ideóque habita ad instar Paradisorum terrestrium, quorum felicitas in aëris temperie & clementiâ consistebat. Hæc itaque loca sunt nil nisi *fictitii Paradisi* in *locis suppostititiis*, nullum aliud felicitatis fundamentum habentia nisi in situ illo, præsumendo quòd quivis locus perpetuo Æquinoctio temperatus deberet esse peramœnus, & eo solo sensu ut Paradisus habendus. Inde enim factum est ut Μακαρίων Νῆσοι, seu *Insulæ fortunatæ* (ubi Græcorum *Elysium)* in occidente, habitæ fuerint pro Beatorum sede, propter situm suum in Æquinoctio perpetuo, omni aliâ ratione cessante, & absque alio felicitatis prætextu, aut argumento ullo, nullâ caloris aut frigoris sævitie læsa aut turbata, prout decebat Paradisum. Iste autem Paradisus occidentalis, seu *Elysium*, à Persis vocatur درانکک *Derânegh*, ut in Libro *Ph. Gj.* describitur. Adeò ut hæc duo, in utrâque Mundi extremitate, loca Paradisiaca, non ex rudioris vulgi designatione orta sint, sed à veritate mathematicâ, quoad situm, pendeant. Et ut *Indi* à dictorum Circulorum Intersectione orientali Longitudines suas sumebant, sic in reliquâ Orbis parte, tam in

in *Europâ*, quàm in *Asiâ*, ab oppositâ Intersectione occidentali omnes (sive *Regionum* in *terris*, sive *Stellarum* in *cælis)* accurato calculo Longitudines sumunt; scil. ducto initio ab illo loco quem circa tempora *Hipparchi* & *Chaldæorum* occupabant primæ stellæ *Arietis*, jam è *Dodecatemorio* suo ferè egressæ. Adeò ut, duplici de causâ *(Astronomorum* monitu ductúque) per totum Orbem insignia & notabilia fuerint duo illa dictarum *Interfectionum Puncta*, scil. propter usum mathematicum Longitudinum, tam *terrestrium*, quàm *cælestium*, inde tanquam à locis fixis sumendarum, & propter imaginariam talium locorum felicitatem & amœnitatem Paradisiacam, vulgò creditam, & aliàs nullibi terrarum inveniendam. Cùm enim veteres Gentes, ex *Mosaicâ* historiâ, de Paradiso & aliis rebus monerentur, talium rumor totum terrarum Orbem pervasit; non autem potuerunt ad satisfactionem suam, nisi mathematicè, locum ejus quærere & investigare. Cùm verò dicta Historia nullam Paradisi cœlestis, nec Vitæ æternæ mentionem faciat, (quæ veterum Persarum Fides docet,) oportet ut illa sua Principia altiùs petierint, à Prædicatoribus justitiæ, *Noah* ejúsque filiis edocti. Et inde est, quòd sacra linea Judaica easdem notiones semper retinuerit, quamvis Lex posteà data (exceptâ Dei Unitate) de rebus agendis potiùs quàm credendis magis solicita, non videtur *Vitæ æternæ* & *Resurrectionis* disertam mentionem fecisse, quantumvis hæc omnia, perpetuâ traditione & indubitatâ fide, ab initio ad hæc usque tempora, ab Orthodoxis & Fidelibus semper crederentur. Adeò ut, tam Persæ, quàm sacra linea Judaica, primam orthodoxiam suam ab eodem fonte hauserunt, & inde primi Paradisi terrestris priorem monitionem acceperunt, cujus tamen (ut & Creationis) magis particularem notitiam à Lege postliminiò traditâ habuerunt.

Ut itaque Persæ Paradisi terrestris posteriorem notionem & notitiam habuerunt à Lege, sic & sanctissimi Viri Dei, *Mosis*, atque aliarum rerum & personarum notitiam ab eodem fonte hauserunt. *Moses* enim, qui per totum Orbem suo tempore celeberrimus & famigeratissimus, (Arabibus dictus كليم الله *Interlocutor Dei*, vel simpliciter *Calím*, *Interlocutor*,) apud *vetustissimos Persas* habet nomen in quo continetur ejus descriptio, سرخ شبان باهودار *Rufus Pastor baculum tenens:* nam Pastoratum egit apud *Jetbronem* cum *Pedo*, seu *Baculo* pastorali, & virgâ, seu Bacillo manuali, apud Ægyptios famosus fuit. Dictum *Mosis* Epithetum ex remotissimâ antiquitate petitum est. Atque

Atque Doctissimus *Huetius* in *Demonst. Evang.* ex *Artapano* tradit *Mosen fuisse procerum & rufum*, &c. Et quidem hæc videtur recepta opinio etiam apud *Arabes*: nam *Rod. Ximenez* in *Hist. Sarac.* Cap. V, explicando *Mohammedis* Visiones, narrat illum prætendentem se, quasi in Hierusalem cœlestem raptum, ibi *vidisse Abrahamum & Mosen & Jesum: & Abraham* (inquit) *similis erat mihi: Moses rubeus & crispus: Jesus Mariæ filius erat flavus capillis; nec longus, nec parvus, sed dispositione & staturâ mediâ coaptatus. Et videbatur aqua ab ejus capite prosilire, sed aqua non erat ibi. Posteà in sextum cœlum evectus, inveni ibi hominem rubeum & procerum, qui erat Moses.* Nempe, Gloriolæ *Christi* caput ambientes, erant sicut radiationes aquarum ex Sacro ejus Capite emanantium, ut voluit insinuare *Mohammed*.

Cúmque *Salomon* per totum Orbem esset famosus, apud veteres Persas etiam non fuit inauditus, à quibus ergò vocatus est جم *Gjèm*, quo aliàs nomine vetustus quidam Persarum Rex (quasi sapientiâ ei par) designari solebat. Nempe quoties nomen *Gjèm* cum *melle, myrto, dæmone, genio, vento, feris, avibus*, aut ejusmodi aliis memoratur, eo significatur *Salomon*: at quoties hoc nomen memoratur cum جام *Gjâm*, seu *Poculo*, tum eo intelligitur Rex جمشيد *Gjemshîd*: de cujus *Poculo* & mirâ ejusdem Inscriptione alibi agetur, si Deus vitam & vires suppeditaverit.

De Persarum Opinionibus primitivis, nolo heic aliquid dicere, quia de eis plura ex *Shahristánio* inferiùs adducuntur, & deinde posteà, ubi de extremi *Judicii Ponte* agitur. In genere autem innuam, quòd ex *Lege Mosaicâ* eis plurima suggessit eorum Propheta *Zerdusht*, quem in illâ Lege satis versatum fuisse constat; idque tam ex dictis de primâ Creatione, & Diluvio, & Abrahamo, & Altaris Igne perpetuo, &c. quàm quòd, ut *Malchisédek* Decimas solvebat Abrahamo, sic & hi solvebant Sacerdotibus suis: & deinde, quòd instar Judæorum, habent Summum Sacerdotem, & frequentes Lotiones, & Bestias mundas ac immundas, & præcipiunt fugam pollutionis à contactu mortuorum, & de omni puritate curiosi sunt, & ad evitandum omnem contaminationem internam & externam cauti; & quòd Ignem alienum (quâ in parte peccabant *Nadab* & *Abihu*,) Deo offerre nolunt. Quin & iste populus hodie frequenter in ore habent *Braham* & *Nebbi Músa*, & *Júsuph*, aliáque Vet. Test. nomina. Præterea ex quotidianâ Judæorum cum Persis conversatione, illi cum his communicabant omnes res; adeò ut *Artaxerxes* (seu *Darius Hystaspes*) suum dederit فرمان *Pherman* seu *Mandatum*, ut anteà fecerat *Cyrus*, pro restau-

restauratione Templi, & restitutione Vasorum; & pecuniam suppeditavit pro emendis Sacrificiis, &c. ut de his affatim legitur in Libris *Ezræ* & *Nehemiæ*. Adeò ut non sit mirum, si omnes Judæorum consuetudines innotuerint Persis, qui multas ex eis sibi retinuerunt: unde magna est in utriusque gentis Religione convenientia.

Cap. XI.

Dei Nomina & Attributa apud veteres Persas usitata, secundum Catalogum quem ex Oriente accepi.

Yezdd.	*Abdah.*
Yezdán.	*Â-engjâm.*
Chodâi.	*Verzâdâr.*
Chodâvand.	*Âst.*
Chodâvandgâr.	*Kerphogâr.*
Ormizd.	*Pherâcho-famah.*
Hormizd.	*Gjâmaghi.*
Hormizda-choddi.	*Pâgjah-terâh.*
Hervâsp.	*Tân-aphiyah.*
Herbâsp.	*Aervâdâ.*
Hervasp-tuân.	*Pârverândah.*
Hervasp-âghâh.	*Perdôvandagâr.*
Hervasp-Chodâ.	*Aniyâpah.*
	Haniyâph.

Hamjâpô.

âderâ.

Ghîrâ.

îgjan.

Gjamenâ.

Saphenâ.

Nâshâ.

Pernarâ.

Æyânab.

âyîn-âycnab.

ân-âyenab.

Chorâshi-tâm.

Minu-tâm.

Vâshal.

Harvîshân.

Hû-spâs.

Har-bâmâd.

Har-alt-phâ-rab.

Kerdeghâr.

Avathshâhr.

Eshterai.

Varis.

Anâshek.

Phérshek.

Pérvah.

Hâdaba.

Chevâphar.

Æ-gjaegji.

Satâba.

Rachûba.

Varis.

Bahab-phe-riphtab.

Adiy, quasi Aduiy.

Cim-rad.

Pharmân-câm.

âyicheen, seu âyi-icheen.

Apharmâshe, seu Aphramishe.

Hamârani.

Shaniiyâ.

Ateroshe.

Æshe.

Aphrâneadam.

Ham-tchân.

Ham-tchân.	*Ghil-nanghir.*
Chorahmând.	*Gherâghar.*
Mihirbân.	*Gherâghar-ghar.*
Bachshâyendah.	*Aghrâghar.*
Bachshâishghar.	*Aghrâghar-ghar.*
Dâdâr.	*Angimân.*
Asmân.	*Achuda.*
Mim-fitahghir.	*Amsha-bushyân.*
Siâh-Mimghir.	*Gjeshâyifah.*
Mim-nahî.	*Rijhaned.*
Âdar-Bâdghar.	*Bâchtar.*
Âdar-nanghir.	*Aftamandân-afhâ.*
Bâd-âdarghar.	*Hiyâr.*
Bâd-nanghir.	*Phashitani.*
Bâd-ghaihghir.	*Padmâni.*
Bâd-ghirdân.	*Tchibir, seu Tchir.*
Âdarghir.	*Pirânghir.*
Gherghir.	*Ahrin Cabantuân.*
Ghilghar.	*Ahrin-nattuân.*
Ghilderghir.	*Vejpâr.*
Ghihvâdghar.	*Vespâr.*

Dâd-ispharid.

Dâd-dih.

Shider, seu

شيذر شيئذر *Shizer*, sive *Shizâr.*

Mânâ.

Tenghhâr.

Dir-u-hâr.

Kerdaphâr, i. e. *Conditor rerum.*

غيبدان *Ghaibdân*, i. e. *Occulta sciens.*

Notandum est, quòd apud vulgum pronum est *a* tenuis sonum mutare in *u*, & pro *Yezàd* dicere *Yezùd*, seu *Izud:* pro *Sìzad*, *Sìzud:* pro *Zend* & *Pâzend*, *Zùnd* & *Pâzund*: pro *Isphendârmaz*, *Isphendârmuz*, seu *Isphendârmod:* pro *Zendavestâ*, *Zundavastaw*. Et sic in multis aliis, non autem in omnibus.

Insuper sciendum est, quòd Dei vocabulum *Yezàd* aliquando tribuitur Angelis, (ut suprà dictum,) quia Deus aliquid loquens aut faciens, id facit per Angelos, qui Dei vice fungentes, ipsius vocabulo honorantur; ut & sæpè (si non semper) fit in Vet. Test. ubi Angelus haud semel vocatur Deus, & ejus loco honoratur; ut tam alibi, quàm in casu *Manoæ*, qui dicit se vidisse Angelum, & tamen metuit se moriturum, quia viderat Deum. Vide suprà p. 161, &c. Et vide infrà ubi de *Angelis Dierum* agitur. Aliisque Gubernatoribus aliquando tribuitur alterum Dei nomen *Chodâ*, ut in voce كدخدا pro كد خدا, quo aliàs vocatur *Oeconomus*, qui à Turcis pessimè sonatur *Kiâhja*.

CAP. XII.

Nomina & Epitheta Angelorum ex sententiâ veterum Persarum, præter Angelos Mensium & Dierum posthac memoratos.

Vanànd Yezâd. 1

Hûm Yezâd. 2

Berzi-yezâd. 3

Nirìùshangh Yezâd. 4

Râgh-dast.

Dahmân-Yezâd.

Haphtùrangh-yezâd. 5

Agharirat.

Ghùbarâ.

Chushâspad.

Mihr-yezâd. 6

Hârùt, & 7

Mârùt.

Phurùhinda. 8

Bâd-rân,

Bâd-rân. 9	*Revân-bácbsh.* 11
Besbter. 10	*Gherûtamân.* 12

1 Vulgus sonat *Vunnund-Izûd:* is (quasi sit *Pluto*) censetur præesse VII Gehennis, ubi omnibus assignat pœnas peccatis proportionatas. Is Diaboli furorem & malitiam restringit, ne aliàs tyrannidem exerceret in damnatos, peccaminosas eorum animas ultra præscriptum modum cruciando. 2 Is est dominus maris, vel, secundum *Mandelslo*, præest generationi hominum & omnium rerum productioni. 3 Is, secundum Indo-Persas, est famulus τȣ̃ *Hom-Izûd*, ut vulgò sonant. 4 Secundum illos, is est famulus τȣ̃ *Sorûsh*. 5 Iste à stellis denominatus: nam هفتورنگ *Haptûrangh*, seu *Septentrio*, est duplex, major & minor, sc. tam Angeli quàm Constellationis nomen, *Septem-Triones* tam majores quàm minores notans, de quibus vide Notas nostras ad *Olug-Begum* in Constellationibus Ursæ majoris & minoris. 6 De hoc Angelo ejusque officio, vide Lib. *Sad-der* cap. 28. 7 *Hârût* & *Mârût* sunt duo Angeli qui pro exemplo rebelles facti sunt, & in regione Babel suspensi pedibus sursum & capitibus deorsum. 8 Is est Angelus: an in genere? vel, quidam Angelus? 9 i.e. *Ventum-pellens* Angelus, qui Ventum in motionem ciet, & è loco suo educit. 10 Is est Angelus *Michâel*, qui victum & sustentationem hominibus præbet, & alimentum eis suppeditat. In *Ph. Sur.* بشتر *Beshter*, & minus rectè تشتر *Teshter*, absolutè exponitur *Michâel-Angelus*. 11 i.e. *Animarum dator*, in oppositum Azraëlis qui Animarum ablator easque aufert, utpote qui sit *Mortis dator*, de quo vide Notas nostras ad *Relig. Turc.* Porrò *Revân-bâchsh* exponitur, Angelus in cujus manu est Scientia, Arabicè aliquando dictus روح القدس *Spiritus Sanctus*, quo nomine aliquando *Gabrielem* intelligunt Commentatores *Coranici*. Aliàs apud *Gilelenses*, *Sorûsh* est *Gabriel:* & sic in *Ph. Sur.* At in *Sherphnâma*, est *Angelus nuntii lator*. 12 Is est Angelus qui humanorum operum Approbator aut Reprobator.

CAP. XIII.

Diaboli Nomina & Epitheta apud veteres Persas, secundum Catalogum quem accepi ex Oriente.

Ahêriman. 1	*Dirgj-ahiman.*
Hurmâs.	*Dirgj-toumat.* 3
âshmûgh.	*Dirgi zemistân-tixed.*
Ghejesta-ghanâmine. 2	*Avichsh-tixed.*
Chumi-druchsh, vulgò Chûram druksbe.	*Asbûgjeghîr.* 4
	Sûstâ.

Eushi:sp-

Boshi-asp-seresh. — *Phrdûm-vafsnîd-Aharimen, seu* 9

Uki-derûgj. — *Phrdûm-Aharimen.*

Akhireshi-derûgj. 5 — *Avafsnîd-dâm-Ahrimen.*

Afsneshi-derûgj. — *Nun-aghbatiyad.*

Ussa-gherwâd, seu Gerwâd. — *Hishim-dîv.* 10

Dushâim. 6 — *Mihr-derûgj.* 11

In-dîvân-dâd. — *Lâphia.* 12

Tâiritch-dîv.

Zâiritch-dîv. 7

Petyârah. 8

Tussus-payin.

1 Is est *Beelzebub*, seu summus Diabolus. * *Ashmûgh* est Diabolus, cujus est officium delationem & mendacia & lites inter homines excitare. 2 Is ab *Indo-Persis* reputatur immediatus *Arimanii* servus. 3 Hujus & trium præcedentium est Bella & Tumultus excitare, & Discordias inter homines serere. *Arabes* memorant زلنبور *Zelenbûr*, qui est unus è V filiis Diaboli, qui serunt discordias inter conjuges. 4 Secundum *Indo-Persas*, hujus & duorum præcedentium est curare frigus & ventos & nivem & pluviam, ita ut damnum inferant ad perdendum ea quæ Deus in hominum usum creavit. 5 Huic cum tribus præcedentibus commissum est corrumpere metalla, eaque rubigine afficere & corrodere, ac exedendo vitiare. 6 Hujus & præcedentis est frequentare Scholas ubi instituuntur pueri, quos conatur pervertere, & à doctrinâ & omni literaturâ avertere, & ad omnia vitia pellicere & seducere. 7 Hujus & duorum præcedentium est illicitas cupiditates ingerere, aliorum res ad nos non spectantes concupiscere, & ad peccata allicere; qualia sunt illiciti congressus, rapinæ, cædes, &c. 8 In *Pharh. Sur.* پتیاره *Petyârah* exponitur *calamitas, afflictio, & res hominibus exosa*; unde est Diaboli epithetum, quasi *Exosum* aut *Invisum* dixeris. Et ejusmodi etiam significata habere alia ista Epitheta censeantur. 9 Hujus & duorum præcedentium est corrumpere fructus arborum, & fruges terræ, & quicquid à Deo in hominum alimentum paratum est: hæc autem omnia, quantum Deus patitur, & non aliàs. 10 Iste reputatur ملك الموت *Angelus Mortis*, quod tamen aliàs boni Angeli officium. 11 Hujus est pacti violationem & alias res malas suggerere. 12 Hujus est inter orandum tentationes injicere. Talis erat אשמדאי *Asmedæus*, (ab آزمودن *Azmûden, tentare*,) qui *Tob.* VIII. 3, à Raphaële ablegatus in extremas (i.e. Occidentales) partes Ægypti, ibique ligatus, ne rursus interficeret Saræ Raguelis filiæ maritos, quorum VII occiderat. Persæ in Indiâ hujusmodi officia hisce Diabolis assignant, ab illis enim talia habuimus. An alii cum eis in hac parte conveniant, disquirendum.

CAP.

CAP. XIV.

De Veterum Persarum Anno & Epochis variis.

ANtiquissimorum *Perso-Medorum Epocha* (initio Monarchiæ *Medicæ* vel ante eam) haud obscurè colligitur fuisse instituta ab *Initio Veris*, à mense *Martio*, propriè & primariò eis dicto آذر *Adur*, seu *Azur*: nam in aliis subsequentibus Epochis impropriè cum aliis Mensibus coincidere relinquitur illud Nomen. Et quidem huic initio quadrat notus Anni finis & in eo Appendices, qui etiam in sequente Epochâ *Gjemshidæâ* (quæ usque ad *Yezdegherd* duravit) pervenerunt ad finem Mensis *Abân*, ubi continuati sunt; post quem (seu initio *Adur*) sequebatur *Neurûz Magorum*, seu initium Anni apud *Magos vetustissimos*, (cujus mentio in *Pharhangh Surûri*,) & *Equitatio imberbis*, quæ dicitur fuisse initio Hyemis & ineunte Vere. Sed frigus non videtur tunc planè exactum, ut constat ex Glacie in dictâ Equitatione adhiberi solitâ primo die *Adur*. Hoc etiam arguit dictæ Festivitatis antiquitatem, contra Persarum aliquos qui recentem asserunt, aliis id negantibus. Cúmque vetustissimi Persæ sub *Assyriis* fuerint, (sc. ex *Assyriorum* Exarchiis sub *Sardanapalo* & ante eum,) haud parum juvat id quod D. *Golius* ex idoneis Autoribus Orientalibus observavit, nempe *Curdorum Anni caput olim incepisse ab Adar, seu Martio.* Nam cùm *Curdistania* olim *Assyriæ* pars fuerit, nullus dubito quin illi Menses, quos *Curdorum Menses* vocat, olim *Assyriorum* Menses fuerint; qui etiam usque hodiè *Syrorum* Mensibus tam nomine quàm situ respondent, exceptis trium nominibus: nam (inquit) loco *Eiyâr*, apud *Curdos* est *Gulân*, seu *Rosaceus*; & loco *Ab*, est *Dabâc*, seu *Æstuosus*; & loco *Eilûl*, est *Eilûn*, seu *Aridus*. Et quamvis *Sabæ* & *Chaldæi* & *Syri* hodiè Anni sui Caput transtulerint ad initium Hyemis, apud eos antiquitùs non ita fuisse videtur, quippe apud quos, etiam hodiè, *Adar* adhuc Mensi *Martio* respondeat. Ideóque non dubitavimus antiquissimorum Mensium Persicorum dicto ordine & situ Laterculum dare, prout initio Monarchiæ Medicæ in usu fuerint.

Proxima huic Epocha *Gjemshidæa*, quâ (consentiente Orientalium omnium traditione) *Gjemshîd* Medorum Monarcha sextus Calendarium

rium reformavit; idque, ut conjicit D. *Golius*, ſub initio Intercalaris Menſium Periodi, cùm Sacra & Feſta annua ab iis Anni tempeſtatibus, quas reſpiciebant, tum longiùs prolapſa eſſent. Nam Perſæ eum Regem eo tempore vixiſſe aſſerunt, quod alterius Periodi initia antecedebat. Quamobrem ſi talis aliqua *Perſis* expleta fuit, ea iniverit poſt *Gjemſhidum*, ſicut eorum Sapientibus paſſim attribuitur. Sed (inquit) in *Gjemſhidi* Epochâ, ſeu Anno, non ſatis expreſſè docetur, an Æquabilitatem, an Menſium & Dierum nomina, an denique Intercalandi illum CXX annis modum ſpectare oporteat. Sic ille. Hæc Epocha (quatenùs ſcitur) duravit uſque ad *Yezdegherd*, filium *Shahriyâr*, Perſarum Regem ultimum, à cujus *Inthronizatione*, uſque hodiè, Annorum ſuorum Computum deducit veterum Perſarum Soboles, adhuc in Perſiâ & alibi ſuperſtes. In Epochâ *Gjemſhidæâ*, Anni forma videtur fuiſſe *duplex*, ſcil. *Civilis*, quam ante ſe conſtitutam invenerat *Gjemſhid*; & *Eccleſiaſtica*, quam ipſe inſtituebat, facto CXX annis integri Menſis *Emboliſmo*, ut Feſta in priſtinas ſedes retraherentur. Aliàs enim, abſque iſto Emboliſmo, Annus Perſicus civilis fuit vagus, ſcil. ejus initium fuit vagum per totum Annum circuiens: & ejuſmodi Anni vagi integra Revolutio, ſeu ad idem initium Reſtitutio, abſolvebatur MCDLX annis.

Præter Anni Reformationem, dictus Rex *Gjemſhîd* populum ſuum *quadrupliciter* in certas Claſſes diſpeſcuit, & ad certa ſtudia & artificia eos aſſignavit: & res multas ingenioſas excogitavit, & egregias conſtitutiones fecit, & pro Unionibus inſtituit Urinatores, & alia multa invenit. Adeò ut, ope dæmonum, multa ſua feciſſe crederet vulgus, dum curioſa Artis Opera captum eorum ſuperarent. Quin & apud Perſas eſt mos loquendi, extraordinarios in quâvis arte homines vocare *Diabolos* in ſuo genere, dum aliquid pluſquàm humanum præſtare videntur; ut & noſtrates & aliæ nationes aliquando loquuntur. Præter hæc, *Tábari* refert eum fuiſſe بر دين ادريس النبي *de religione Idrîs prophetæ*, i. e. *Enochi*, qui in cœlum raptus, quia ambulaverat cum Deo in terris: & ſic iſte Rex Deum ſolum adoravit eique ſervivit. Et quidem *Gjemſhîd* Regem religioſiſſimum fuiſſe volunt Perſæ veteres: unde & in Libro *Sad-der* memoriæ proditum eſt, eum habuiſſe Revelationes divinas, & Angelos ei apparuiſſe, &c. Sed tandem apoſtatizavit: nam *Ahmed Ibn Júſuph* Arabs de eo refert, *Gjemſhîd primò bonis moribus & virtuti ac induſtriæ deditus; at poſteà ab his deſcivit in ſuperbiam & inſolentiam ſuper Veziros ſuos; unde eum deſeruerunt Magnates ejus. Hocque reſciſcens Dahâc, eum perſecutus eſt & devicit:*

& devicit: & ponens eum inter دفعين *duos asseres, serrâ dissecuit.* Quomodocunque ergò se habuerit in initio, talia de eo narrant *Arabes* & *Persæ Mohammedani* omnes, (inter quos *Emir Chond,*) qui in eum impingunt, quòd, processu temporis, postquam diu regnaverat, degeneravit; & tandem evadens superbus & humanæ sortis nimium oblitus, divinos affectavit Honores: & à verâ Religione, in hac parte, exorbitando, suî Simulachra (ut Numina) per omnia regni sui loca dimisit, eáque colenda imperavit. Si hoc verum fuit, tum meritò passus est iniquitatis suæ supplicium divinitùs immissum, dum Regno suo & Vitâ simul exutus est. Nam (ut dictum) tandem bello petitus fuit ab *Arabiæ Felicis* Rege *Sheddâdo Aadi* filio, qui fratris sui *Ulvâni* filium *Dahâkum Arabem* (is erat Δηιόκης,) cum exercitu misit, qui, *Gjemshîdo* rege bello oppresso & occiso, Persarum regnum vi occupavit. Quâ morte mulctatus fuit *Gjemshîd*, cum supracitato *Ahmede* consentiens *Abulpheda* in Hist. Gentium notat, quòd *Bivarasp*, seu *Dahâc*, *eum assecutus est fugientem,* ونشره بمنشار *illúmque serrâ dissecuit.* Hinc est quòd in Persicorum Regum serie inveniatur *Dehâc*, seu *Dahâk Arabs*, qui etiam scribitur *Zahâk*, *Zoâk*, &c. quem ut valdè iniquum & crudelem Tyrannum vituperat dictus *Emir Chond*. *Herodotus*, qui nunquam in *Veritatis Scholâ* educatus, omissâ hostilitatis mentione, narrat *Deiocem* in Persarum Vico pacificè degentem, prætendisse velum justitiæ & bonitatis, adeò ut à Persis sponte in Regem eligeretur: sed posteà tyrannidem suam & injustitiam prodidisse. Planè autem errâsse videtur *Rustemi* Epitomator, in voce *Phridûn*, فريدون اول بادشاهدر كه ضحاك قتل ايلدي *Phridûn est ille Rex quem interfecit Dahâk:* scil. vult insinuare *Dahâcum* interfecisse *Phridûnum Gjemshîdi* filium: quod non potuit esse, quia *Phridûn (Herodoto* dictus *Phraortes)* fuit *Dahâki* seu *Deiocis* Filius & Successor, non à parente occisus.

Epocham *Gjemshidæam* excepit *Yezdegherdæa*, quæ quodammodo censeri possit duplex; sc. *vetustissima* illa quæ initio Imperii ejus obtinuerat, quæ potiùs erat *Gjemshidæa*; & *nova*, quam de novo instituit *Yezdegherd filius Shahriyâr*, in veteris Religionis (ut videtur) damnum; quippe in quâ nova erant *Mensium* & *Dierum* Nomina, neglectis iis qui ab *Angelis* denominati fuerunt, à quibus pendebant Ritus & sacræ eorum Solennitates omnes. Dicta Epocha tunc nova, in Libro *Pharb. Gj.* toties memorata, ibi vocatur تاريخ ملكي يزدگردي *Epocha Melikæa Yezdegherdæa*, seu *Epocha Regia Yezdegherdæa*. Hujus

jus primus Menſis, ſeu Anni caput, fuit *Tcheſhn-ſâz*, i. e. *Feſti-factivus* dies. Hæc Epocha verè *Yezdegberdæa* (Europæis omnibus hactenùs inaudita) non potuit diu durare; cùm ille qui eam introduxit, tantùm XX annos regnavit. In hac erant *Menſes novi:* & in alterâ (quæ vulgò audit *Yezdegberdæa*, apud Autores celebris,) erant *Menſes veteres* hucuſque continuati, cujus Anni caput ſtatuitur *Phervardîn*. Sic *Chryſococca* in Canonibus *Perſicis*, Ἔτος Περσικὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Μεσημβρίας ἐν Νεομηνίᾳ τοῦ παρὰ Πέρσαις Φαρυαρτῆ. Et alibi; ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τρίτη· ἀρχὴ μηνῶν Φαρβαρδὶν, ὁπηνίκα ὁ Ἰασδακέρδης εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισεν. Omnium conſenſu, Regis *Yezdegberd* Inauguratio facta eſt XVI^to Junii die, qui in Anni vagi formâ incidit in initio menſis *Phervardîn:* eo itaque die Anni *Yezdegberdæi* Caput conſtituunt *Kouſhân Ghilæus* & *Shâh Cholgjius* in Tabulis ſuis Univerſalibus; ubi in Tabulâ quæ Epocharum Capita exhibet, in Epochâ *Yezdegberdæâ* Perſicâ æquè ac in Epochâ *Gjelalæâ* Caput, ſeu primus Menſis, eſt *Phervardîn*. Hocce Anni initium etiam ſpectare videtur *Cotboddini* illud, ſcil. *Yezdegberd occiſum fuiſſe Periodi Embolimicæ anno* DCCCCLX, quod debuit fuiſſe menſe *Embolimico* octavo: cùm octies CXX faciant DCCCCLX. Et quidem numerando à *Phervardîn*, menſis octavus erit *Abân*, quem ritè ſequuntur *Appendices*, prout relicti fuerunt tempore *Yezdegberd*. Hoc anno erat *Abân* duplex, *Ordinarius*, & *Embolimicus* qui (cum appenſis *Epagomenis*) feſtivalis totus. Nam ſic fieri ſolet in *Embolimicis* menſibus omnibus.

Hujus Epochæ meminit *Alpherganius* p. 5, de Ægyptiacis Menſibus agens, *Olim horum Menſium Principia reſpondebant initiis Menſium Perſicorum; ita ut principium menſis Thoth idem eſſet cum initio menſis Dejma: & porrò menſis quivis alter cum altero: donec Anni Ægyptiaci finis conveniret cum fine menſis Adur: quod etiam obtinet in Tabulis ad illud Tempus conſtructis. At menſes Ægyptii hodiè aliter procedunt, intercalando quarto anno: quare eorum Menſes jam Perſicis diſſimiles, at cum Græcis atque Syriacis congruunt. Primus apud eos dies eſt 29no Auguſti.* Hic locus fortè ſeduxerit D. *Petavium*, qui in *Rationario Temporum* Lib. III, Cap. 15, ſupponit Anni Perſici initium incidiſſe in Principium Septembris, dicitque, *Quid in cauſâ Perſis fuerit cur in Calendas Septembris Epocham figerent, nemo, quod ſciam, cauſam exponit.* Ille ſcil. non ſatis perpendens veterem Annum tam *Perſicum* quàm *Ægyptiacum* non fuiſſe fixum, ſed vagum; ideóque ratiocinium ſuum putavit ſecundùm moderniorem annum *Ægyptiacum* fixum in Ærâ *Diocleſianâ*, quâ Anni primus menſis *Thoth* incipit XXIX *Auguſti*, ſeu initio *Septembris*,

Septembris, existimans eos dictum Anni sui initium tunc accepisse à *Macedonibus*, quod de *Alexandrinis* non diffitendum, sed de naturalibus *Ægyptiis* non item.

Ad supradictam *Alpherganii* collationem utriusque Anni, ratiocinatur D. Golius, *Tunc Persicam Mensis Intercalationem, aut non apud omnes Persas, aut non in omnibus rebus usitatam fuisse: aliàs concordare non possent Neomeniæ, eo modo quo declarat Alpherganius.* Dicta autem Mensis Intercalatio obtinuit in Persarum Ærâ *Ecclesiasticâ*, non autem in Ærâ *Civili* & *Astronomicâ*, quam voluit *Alpherganius*; in quâ, ut in eâ *Nabonassari* quam sequebantur *Ægyptii*, Anni Caput, sine ullâ restrictione, vagabatur per totum annum in perpetuum: & cùm esset tantùm CCCLXV dierum absque consideratione Fractionum, singulis IV annis uno die regrediebatur. Sed de diverso *Appendicum* in utroque Anno situ, non excusandus est *Alpherganius*; cùm *Persarum Appendices* erant post *Abân*, non autem post *Adur*, ut coinciderent cum *Appendicibus Ægyptiorum*: quod arguit ejus collationem esse imperfectam eâ in parte. D. *Golius* eum excusare conatur, dicendo eum forte haud tanti fecisse tam parvam differentiam. *Alpherganii* autem collatio erat Annorum Civilium utriusque Gentis, qui (excepto illo Appendicum situ) satis concordabant. Et quidem rem pleniùs explicat D. *Golius* p. 47, *Ut verò ad demonstrandum Anni Ægyptiaci & Persici consensum redeamus, supponatur ex. gr. sub Yezdegherdici Imperii initium, Ægyptiis tunc adhuc in usu fuisse priscum Anni Civilis modum. Ex verbis Theonis Alexandrini suprà allatis, constat Anni vagi Ægyptiaci Revolutionem contigisse anno V^to^ Cæsaris Augusti, utriusque anni (Ægyptiaci & Alexandrini) Capite concurrente in eundem diem; qui haud alius fuerit quàm is qui totâ Ægypto Anni fixi Caput etiam hodiè existit, nempe XXIX Augusti. Ab hoc itaque die Neomenia Thoth anticipando retrogradi cœpit quadriennio quoque vertente diem unum. Quoniam autem (unà cum Epochâ Yezdegherdis) Neomenia Pherurdîn incidit in XVI Junii, necesse fuerit Neomeniam Dejma (annumeratis post Abân, vel Adur Epagomenis) incurrisse in XVIII Martii. Sunt autem à V^to^ Augusti ad Æram Yezdegherdicam Tetraërides CLXIV; quibus competunt totidem Dies quos Neomenia Thoth retroïverit, hoc est, à XXX Augusti ad XVIII Martii. Quare par concordantia superioribus quoque seculis fuerit, quibus uterque Annus & Ægyptiorum & Persarum eodem tenore fluxit.* Shâh Cholgji etiam dicit, *Veterem annum Persicum concordare cum eo Nabonassari qui in Al-Magesto usurpatur.* Ideóque rectè D. *Golius* pag. 31, ait, *Indubitatum esse, Astronomos tam Persicos quàm*

Ægyptios in rerum Cælestium Computo æquabilem Annum constanter usurpâsse: & probabile, illos quoque idem fecisse in civili & populari usu. Nempe Persis (ut dictum est) fuit Annus duplex, Civilis & Ecclesiasticus; in quorum hoc fieri solebat Intercalatio CXX annis, ut Festa & Sacra quæ extra sedes suas vagata fuerant, aliquando in pristina sua loca revocarentur: dum Annus Civilis & *Astronomicus*, sine ullâ restrictione, vagaretur in perpetuum. Ideóque *Veterum Mensium* in *Gjelalæis* Calendariis situs, non erit usui, nisi prolixiore Epilogismo Epochæ *Gjelalææ* adæquentur. Quoad Anni Ægyptii principium, D. *Wanslebius*, qui in *Ægypto* cum *Coptitis* conversatus est, ait, *illos inchoare Annum suum VIII Septembris secundùm Stylum Gregorianum, quod est XXVIII Augusti secundùm Calendarium Græcorum: & anno Gregoriano MDCLXXII, respondebat eorum annus Dioclesianus MCCCLXXXXVIII. Kas Kuriacus* in *Syro-Græcorum* Calendario, *Arabicè* conscripto, ponit Coptorum *Thoth* in XXIX Augusti, ibique figit نورور القبط *Neurûz Coptorum*, scil. illorum Anni Caput non satis propriè sic vocans vocabulo Persico.[1] Et sic *Syri* sui Anni initio adhibent Nomen *Neirûz*: ex gr. ܡܘܣܪܕܝ بالنبطية صب الما في النيرور *Musárdi linguâ Nabathæâ est Effusio aquæ in Neirûz.* Et mox, ܡܘܣܪܕܝ ܒܡܬܠܐ ܕܐܪܡܝܐ النيرور *Musárdi in Aramæorum Proverbiis, est Neiruz*: scil. Anni initium seu Caput eo nomine ab eis vocatur. Apud *Shâh Cholgj* reperitur collationis Epocharum Tabula incipiens ab Anno *Hegjræ* DCCCI, die V mensis *Moharram*, qui respondet X^{mo} mensis *Dey* Anno DCCLXVII Epochæ Persicæ *Yezdegherdicæ*, & XII^{mo} mensis *Eilûl* MDCCIX Epochæ Græcæ, & IV^{to} mensis *Mihr* Anni CCCXX Epochæ Gjelalææ: & congruunt cum D. *Gravii* Tabulis, nisi quòd in his sit Epochæ Græcæ Annus MDCCX.

Circa *Quingentis* abhinc *annis* quando *Sheich Saadi* scripsit Librum *Gulistân*, quàm immane tunc veteris Anni Menses vagi differebant à *Gjelalæis* fixis, innuitur dicti Libri p. 23, ubi legitur, *Primus erat Ardibeshisthi Gjelaliani mensis dies*, scil. *Rosarum tempus.* Ad quem locum (pro alio Exemplo differentiæ inter Annum veterem & recentiorem) Commentator *Turcicus* inter *Laud.* hæc habet, اول وقت جلالشاهه منسوب اولان تاريخ قديمه اوروه اورته يار آيننك اولى اولدي بو تاريخ تعيين ايلدي زيرا تاريخ شمسيه اورته بهار آيننك اولي اولمز بو قيدله فرس قديمك ارديبهشتدن اختيار ايلر زيرا اول

[1] *Coptitarum* Menses videbis in Notis nostris ad Historiam *Ægypti* Arabicè & Latinè à nobis (ut spero) edendam.

اعتبار

اعتبار ايلة كل رماني واقع اولمز *Illud tempus Regi Gjelâl relatum, secundùm Epocham Lunarem erat initium medii menſis Veris. Et quidem iſtam Epocham exprimebat* [Sheich Sa'di,] *quia ſecundùm Epocham Solarem tunc non erat initium medii menſis Veris. Ideóque hac reſtrictione cavet à Perſarum veterum Ardibehiſht, quia eâ ratione non erat Roſarum tempus.* Sed cur Epocha *Gjelalæa* ab iſto Commentatore reputetur *Lunaris*, equidem non video: nam planè *Solaris* eſt. Igitur pro قمرية *Lunari*, debuit potiùs dixiſſe جديد *Novam*, ſeu *Recentiorem*: & poſteà, pro شمسية *Solari*, potiùs dixiſſet قديم *Veterem*; quamvis utraque Epocha ſit *Solaris*. Rectiùs habet *Jaacob fil. Seid Ali* Commentator *Arabs* inter *Poc.* ad eundem Libri *Guliſtân* locum, اسم شهر متعين اردیبهشت وهو شهر اوسط من الشهور الربيعية علي التاريخ الجلالي واما في تاريخ الفرس القديم فلما لم يعتبر فيه الكبيسة لم يتعين بل يدور مقدما وموخرا *Ardibebiſht eſt nomen menſis certi ſeu fixi; eſt ſcil. menſis medius menſium vernorum, ſecundum Epocham Gjelalæam. At in Epochâ Perſarum veterum, cùm non habeatur ratio Emboliſmi, non eſt certus ſeu fixus; ſed vertitur, ſeu vagatur, antrorſum & retrorſum.*

Yezdegherdo autem in *Phergânam* abacto, & poſteà in prælio occiſo, (anno *Hegj.* XXXI, Chriſti DCLI,) in *Perſiâ* rerum potiti ſunt *Saraceni*, qui *Hegj-ræ* Epocham introduxerunt. Interim verò *Perſæ* veteribus Menſium & Dierum nominibus utebantur; ſed cum Intercalatione quâdam, quippe ad quam cogebant victores. Illorum enim tunc *Martius* incipiebat circa medium *Piſcium*, donec Calendarium reformaret Rex *Gjelâleddîn Melicſhâh*, qui Anni initium (facto XVIII dierum Emboliſmo, ut in ſequentibus monſtrabitur,) ad initium *Arietis* retrahebat, excogitatâ novâ Anni formâ quæ Solis motui quàm maximè reſponderet. Id autem non fecit primo ſuo anno, ſed (ut puto) poſtquam aliquot annos regnaverat; idque ſuaſu inſignis Aſtronomi *Omar Cheiyâm*,[a] cujus Propoſitionem de emendandâ Epochâ omnes ſtatim tanquam oraculum pronis auribus animiſque exceperunt. In hac Epochâ, quaternis quibuſque annis intercalabant, ut iſte annus eſſet dierum CCCLXVI. Et quòd anni pars reliqua minor eſſet *Quadrante* diei, erat quoque quarti anni Intercalatio minor uno die, ideóque convênit ut Intercalatio fieret ſemel anno Quinto, poſtquam intercalatum eſſet ſepties vel octies. Si autem Septimæ & octavæ

[a] Vid. Append. No. VI.

Intercalationis alternatio obſervetur ad intercalandum annum V^tum ſequentem, ſeu, quod tantundem valet, ſi Intercalatio *Juliana* modò *trigeſima tertia*, modò *trigeſima ſeptima*, (& quidem alternatim,) prorſus omittantur, cum hoc Perſico, ſeu *Gjelalæo*, Calendario optimè concordârit *Gregorianum*, ſcil. annis CCCC negligendo tres *Biſſextos*.

In *Perſarum* Menſibus *veteribus nullæ* ſunt *Septimanæ*, ſed quiſque Dies habet peculiare nomen. Cúmque iſti Menſes ſint Solares, uti & Annus, in moderniorum Perſarum Libris quando fit mentio cujuſvis Anni aut Menſis Solaris, diſtinctionis causâ, ſcribi ſolet سال الهي *Annus Dei*, & ماه الهي *Menſis Dei:* ne aliàs fortè intelligatur Annus aut Menſis *Hegj-ræ Lunaris:* nam in Perſide jam inde, apud ipſos *Mohammedanos*, obtinuit *duplex* Epocha, *Solaris* & *Lunaris*, quarum hæc in Sacris, illa in rebus Civilibus uſurpatur.

Cap. XV.

Menſium Ordo antiquiſſimus in vetuſtiſſimo Anno ab initio Martii eorum inchoato. Item Menſes Gjelalæi. Perſo-Medici Menſis Dies, cum Appendicibus quinque.

Churdâd, XXX, *Sept.*	*Ader*, XXX, *Martius.*
Tir, XXX, *October.*	*Dey*, XXX, *Aprilis.*
Merdâd, XXX, *Nov.*	*Behmen*, XXX, *Majus.*
Shahrîvar, XXX, *Dec.*	*Esphendârmad*, XXX, *Jun.*
Mihir, XXX, *Jan.*	*Phervardîn*, XXX, *Jul.*
Abân, XXX, *Febr.*	*Ardibehisht*, XXX, *Aug.*

Iſte eorum Annus antiquiſſimus videtur fuiſſe vagus, vel ſaltem eum mox excepit Perſo-Medicus *Annus civilis vagus*, cui poſteà adjunctus fuit *Gjemſhîdi Annus Eccleſiaſticus fixus*, qui ambo concurrentes durârunt uſque ad *Yezdegberd*. Deinde eo occiſo, poſt aliquod temporis intervallum, in Perſidem introductus eſt *Civilis Annus Solaris fixus*, incipiens à medio *Piſcium*. Quis certò hoc fecerit, nondum reperi. Videtur autem id feciſſe *Selgjûk*, qui Perſiam occupavit & longævus uſque ad CIX annos vixit: vel aliàs, id fecit aliquis *Selgjukidarum* ex ejus familiâ; cum ea eſſet Anni Solaris forma quâ in patriâ ſuâ *Chorasân* utebantur dicti *Selgjukidæ*.

Veteres

Veteres autem Menſes (uti & Dies in ſequentibus recenſiti) videntur fuiſſe *Medorum* Inventum, ut indicant ipſa Nomina, quæ à Medis unà cum Imperio tranſiverunt ad Perſas, qui (cùm utriuſque Religio eſſet eadem, & ſolennitates ſacræ, à Menſibus & Diebus pendentes, eſſent quoque eædem,) ea tam benè excogitata retinuerunt: præſertim cum Lingua Medica elegantior eſſet quàm Perſica antiqua, unde illa etiam pro *Linguâ Curiali* habita & conſtituta fuit tempore Regis *Behrâm Ghûr*. At *Yezdegherd* poſteà alia Nomina etiam Medica ſuis Menſibus & Diebus *Melicæis* impoſuit.

Annus itaque, inquam, eorum antiquus (ut & *Ægyptiorum*) fuit vagus, ut ſuo loco fuſiùs dicetur. An verò hi ab illis, vel illi ab his, talem Anni formam acceperint, dubium. At quamvis generaliora *Aſtronomiæ* ſatis intellexerint Medi & Perſæ, tamen nec *hi*, nec *Ægyptii*, nec *Chaldæi*, Eclipſes *prædicendi Artem* calluerunt, ut ex *Herodoto* & aliis colligere liceat. Nam *Thales Mileſius* dicitur primus qui *Eclipſin prædixiſſe* memoratur.

Menſium Ordo Gjelalæus, ab ingreſſu ☉ in ♈, decimo nono Phervardîn veteris, qui fuerat à medio Piſcium.	*Perſicorum Menſium Nomina à Græcis corrupta, prout leguntur apud Chryſococcam & alios.*
فروردين *Phervardîn*, xxx, *Mart.*	Φαρφαρδιν, ſeu Φαρβαρδιν, ſive Φαραρῆς.
اردبيهشت *Ardibehiſht*, xxx, *April.*	Αρτιβεές.
خرداد *Churdâd*, xxx, *Majus.*	Χορπέτ.
تير *Tîr*, xxx, *Junius.*	Τῦρ, ſeu Τῦρμα.
مرداد *Murdâd*, xxx, *Julius.*	Μερπέτ.
شهريور *Shahrîvar*, xxx, *Auguſt.*	Σαχριῦρ, ſeu Σαρεβὰρ.
مهر *Mihr*, xxx, *Sept.*	Μεχὲρ, ſeu Μέχερμα.
آبان *Abân*, xxx, *October.*	Απὲν, ſeu Απάνμα.
آذر *Adur*, xxx, *Nov.*	Αδερμα.
دي *Dey*, xxx, *December.*	Ντὴ, ſeu Δῆμα.
بهمن *Bahman*, xxx, *Jan.*	Πέχμαν, ſeu Πελμὰν, ſive Μπάχμαν.
اسفندارمذ *Iſphendârmaz*, xxx, *Feb.* [a]	Ασφαντέρημα, ſeu Ασφανδάρημα, ſive Αυφαντῆρ.

a In Turcarum Calendariis Gjelalæis aliquando ſcribitur اسفندار *Iſphendâr*, apocopatâ ſyllabâ ultimâ. Appendices ♈ etiam corruptè vocantur Μασιπεχὰ ¯ι, pro Arabico horum nomine مسترقة *Muſtáraca*, i. e. *Furtivi*.

Perſo-

Perso-Medicì Mensis Dies ab Angelis qui illis Diebus præsunt denominati, secundùm Olugh-Beighum & alios sequente modo recensiti, unà cùm V diebus Appendicibus.

هرمزد I. *Hormuzd.*
بهمن II. *Báhman.*
اردیبهشت III. *Ardibehisht.*
شهریور IV. *Shahrîvar.*
اسفندارمذ V. *Isphendârmaz* seu — *mad.*
خرداد VI. *Churdâd.*
مرداد VII. *Murdâd.*
دیبادر VIII. *Deybâdur.*
آذر IX. *Adur*, seu *Azur.*]
آبان X. *Abân.*
خور XI. *Chùr.*
ماه XII. *Mâh.*
تیر XIII. *Tîr.*
جوش seu گوش XIV. *Gjûsh* seu *Ghûsh.*
دیبمهر XV. *Deybamihr.*
مهر XVI. *Mihr.*
سروش XVII. *Surûsh.*
رش XVIII. *Resh.*
فروردین XIX. *Phervardîn.*
بهرام XX. *Behrâm.*
رام XXI. *Râm.*
باد XXII. *Bâd.*
دیبدین XXIII. *Deybadîn.*
دین XXIV. *Dîn.*
ارد XXV. *Ird*, seu *Ard.*
اشتاد XXVI. *Ashtâd.*
آسمان XXVII. *Asumân.*
رامیاد XXVIII. *Zâmiyâd.*
مارسفند XXIX. *Mârisphand.*
انیران XXX. *Anirân.*

Quinque Appendices secundum Alpherganium minùs accuratè.

اهند جاه I. *Ahnud-gjâh.*
اشند جاه II. *Ashnud-gjâh.*
اسفندمذ جاه III. *Isphendamad-gjâh.*
اخشتر جاه IV. *Achshater-gjâh.*
وهشت وشت جاه V. *Vahshatûsht-gjâh.*

Quinque Appendices secundum Olugh Beigh.

اهنود I. *Ahnavád.*
اشنود II. *Ashnavád.*
اسفندمذ III. *Isphendamàd*, seu *máz.*
وهشت IV. *Vahshát*, seu *Vahásht.*
هشونش V. *Hashûnesh*, seu, ut in *Ph. Gj.* legitur, هشتویش *Hashtuvîsh.*

Dies *Appendices* apud *Alpherganium* vocantur اندرجاهات *Andergjahât*, i.e. *Intermedia tempora:* nam *Gjâh* est à *Persico* گاه *Ghâh*, i.e. *Tem-*

i. e. *Tempus*. Is autem (ut ſolent *Arabes*) non ſatis rectè exprimit nomina Perſica. Appendices aliàs apud Perſas vocantur پنجه دزديده *Pengja Duzdída*, i. e. *Pentas furtiva*. Et in Libro *Sad-der* figuratè aſſimilantur ταῖς پنج خواهران *Pengj chuâbarân*, i. e. *quinque Sororibus quæ ſolent nere & alias operas muliebres tractare*. Eorum verò nomina præſtat videre ſcripta *veteribus* Characteribus (prout in dicto Libro *Sad-der* leguntur) in quibus nulla eſt ſoni ambiguitas, ſequenti modo:

I. *Ahnavád*.

II. *Aʃtavád*, ſeu *Aʃtavád*.

III. *Eʃpbintamád*.

IV. *Vahuʃhtâtri*.

V. *Vibiʃhtúʃh*, ſeu *Vibiʃteuʃtúʃh*.

Iſti Dies Appendices à *veteribus Perſis* etiam aliàs in ſuâ linguâ vocantur *Pengji mazdiyaſenân*, i. e. *Pentas ſacra*, quia in his eſt completi anni Feſtivitas & gaudium maximum. *Plutarchus* in Libro *de Iſide & Oſiride* dicit τὰς ἐπαγομένας *fuiſſe cum quibuſdam Diis cognomines*, ſcil. quibuſdam Angelis. Supradictum *Menſem* Perſo-Medicum ejúſque *Dies* excogitatos fuiſſe poſt latam *Legem Moſaicam*, (& fortè poſt *Iſraelitarum Captivitatem*, in Perſiâ,) conſtat ex *Sabbaticâ* eorum Diviſione, quæ ſuo loco deſcribetur.

Dies Menſis à Deo & Angelis denominati, prout leguntur in Catalogo ex Oriente, & in calce Libri Erdavirâph-namæ. Eiſdem quoque nominibus (ſed ſine additione) utuntur Gilolenſes.

I. *Hormuzd*, nomen Dei.

II. *Behman Amſhâſpand*, ſeu Angelus.

III. *Ardibehiʃht Amſhâſpand*.

IV. *Shahrîvar Amſhâſpand*.

V. *Eſpendâmad Amſhâſpand*.

VI. *Chor-*

VI. *Chordâd Amshâspand.*

VII. *Mordâd Amshâspand.*

VIII. *Deybâder Yezâd.*

IX. *Ader Yezâd.*

X. *Abân Yezâd.*

XI. *Chorshîd Yezâd.*

XII. *Mahu Yezâd.*

XIII. *Tîr Yezâd.*

XIV. *Ghûsh Yezâd.*

XV. *Deybamihir Yezâd.*

XVI. *Mihir Yezâd.*

XVII. *Serûsh Yezâd.*

XVIII. *Reshni Yezâd.*

XIX. *Pherwardin Yezâd.*

XX. *Behrâm Yezâd.*

XXI. *Râm Yezâd.*

XXII. *Ghuâd Yezâd.*

XXIII. *Deybâdin Yezâd.*

XXIV. *Dîn Yezâd.*

XXV. *Arshâsangh Yezâd.*

XXVI. *Ashâd Yezâd.*

XXVII. *As-*

XXVII. *Asmân Yezâd.*

XXVIII. *Zâmiyâd Yezâd.*

XXIX. *Mahrespand Yezâd.*

XXX. *Anirân Yezâd.*

Notandum est quòd Persæ vulgò sunt proni ad pronuntiandum *p* pro *b*, unde scribunt *Panâm* pro *Banâm*, & *Deypâdur* pro *Deybâdur*: & sic *Deypâmihr* & *Deypadîn*. Sed ista non sunt imitanda. Additum nomen *Yezàd* (seu ut sonant *Izùd*,) alibi *Deum* notat, heic verò *Divum* significat, vel *Angelum*, scil. synonymum τῷ *Amshâspand*; ut in Libro *Sad-der* cap. XL, de cœlestibus personis loquens, eas vocat امشاسپندان و ایزدان پاک *Angelos & Divos sanctissimos*. D. *Mandelslo* in *Itinerario Indico*, de *veterum Persarum Religione* tractans, corruptissima Angelorum nomina exhibet: miror unde habuerit. Et addit, quòd Angeli XXVI servi Dei, uno generali nomine vocantur *Geshoo*, i.e. *Domini*, quos credunt habere super Creaturas absolutam potestatem à Deo illis commissam; quas ideò colunt & invocant, putantes quòd Deus nihil illis negabit. Sic ille. Sed fallitur de cultu eorum: nam nihil *divino cultu* colunt nisi Deum ipsum. Veteres *Judæi*, non ferentes aspectum Angeli, (nisi aliquando sub humanâ specie apparentem putarent esse merum hominem,) cadebant in facies suas, non ad colendum, sed ad operiendum & celandum vultum suum. At semel, quando aliquis procidebat culturus Angelum, loco Dei, ille Angelus prohibuit dicens, *Ne facias, quia sum socia creatura sicut tu.* Ille autem ex XXX, rectè numerat tantùm XXVI, excipiendo quatuor illos, quibus comprehenduntur nomina Dei, *Hormùzd*, *Deybâdur*, *Deybamihr*, & *Deybadîn*.

Ex eis quæ superiùs disseruimus, constat Epocham *Gjemshidæam* (in quâ Menses veteres) durâsse usque ad initium Regni ultimi Persarum Regis *Yezdegherd*; quæ itaque apud Autores, tam Orientales, quàm Europæos, minùs rectè audit *Epocha Yezdegherdæa*, cùm reverà sit *Gjemshidæa*. Nam *Yezdegherd* postquam in Solio benè firmatus esset, aliam novam instituit Epocham, à suo ἐνθρονισμῷ desumptam, in quâ Menses & Dies excogitavit novos; quos, ipso defuncto, Persæ (pristinorum Rituum tenaces) rejecerunt, ad vetera Mensium

Bb & Die-

& Dierum vocabula (à quibus Feſta & reliqua Solennia pendebant) redeuntes. Ea itaque *Epocha*, quæ Menſibus & Diebus *Yezdegberdæis* conſtabat, meritò dici queat *Intermedia*, ſeu *Interjecta*; quia paucis tantùm annis duravit, nec ante, nec poſt, ejus tempora à Perſis uſurpata. Videtur itaque quòd multa in Religione innovavit, & quòd Eccleſiæ Feſta & ſtatorum Temporum Obſervationes & antiqui Ritus, illo imperante, interciderint, &, maximâ ex parte, ceſſaverint, cùm horum omnium antiqua nomina abrogata fuerint. Cùm itaque antecedentium temporum Magi, qui talia omnia ſtrictè obſervabant, ab Intercalatione metuerent, ne Sacrorum Ordo interverteretur, ille in Intercalarem Periodum ſuo tempore incidens, Annum reformare non veritus eſt, ſed Anni Caput, vagum & procul à ſede ſua evagatum & remotum, in locum & ſedem naturalem reſtituit, id in initio Martii eſſe volens. Is enim nomina ab Angelis olim deſumpta (quamvis Religioni damnoſum eſſet,) reliquit, novas, eorum loco, Appellationes inſtituendo. Menſibus itaque impoſuit Nomina naturalia, quæ, ex vi vocum, ſingulas Anni Tempeſtates deſignarent. Diebus autem dedit Nomina, vel ab *Opum affluentiâ*, vel ab *inſigni aliquo gaudio*, vel à *ſumptâ vindictâ*, vel ab *aggreſſo prælio*, vel ab alio memorabili eventu deſumpta. Cùm itaque ſacra Menſium & Dierum nomina mutaverit, conſectarium erit, quòd ſacras Solennitates ab eis pendentes abrogaverit, cùm ne talium vetera nomina manere nec ſupereſſe permitteret: nam difficile erat, illis abolitis, haſce conſervare. Et in novâ ejus Anni conſtitutione nullum, præter *novi Anni Feſtum*, memoratur. Perſæ itaque veteribus ſuis Ritibus animitùs addicti, eo mortuo, illum ejus Annum intercidere ſiverunt, veterem Annum, qui ante ejus Imperium obtinuerat, tunc (ut dictum) reſumentes. Iſte ejus Annus erat *Solaris*, Intercalatione (ut videtur) fixus, contrà quàm Perſæ voluerunt. Et iſtum Annum, ab initio *Arietis*, ſecutus eſt alius Annus, à medio Piſcium, ut ſuprà diximus. Menſium autem & Dierum *Yezdegberdæorum* nomina (quantum Exemplaris *Pharhangh Gihânghîri* imperfectio patitur,) ſequente modo mox ſubjeci.

Sed quia tam hæc Epocha, quàm altera recentior *Gjelalæa*, in Perſarum Libris vocatur *Melicæa*, ſeu *Melikæa*, i.e. *Regia*, dum utraque Epocha, à reſpectivo ſuo Rege denominata, gaudeat vocabulo nullum diſtinctum Regem notante; ne fortè aliquando oriatur confuſio, oportet hîc notare, quòd Epocha *Melicæa* recentior (quæ etiam Epocha *Melicſhabæa*, & *Sultanæa*, & *Gjelalæa* ſubinde vocatur,) denominata eſt à ساطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان سلجوقى

Sultân

Sultân Gjelâleddîn Melicſhâh filio Alp Arſlân Selgjûki, qui poſtquam in Perſide aliquot annos regnaverat, tum deinde anno à *Yezdegherd* CCCCXLVI, (*Hegjræ* CCCCLXX, *Chriſti* MLXXVII,) veterum Perſarum Annum Solarem reformavit, eúmque Intercalando, ab ulteriori vagatione reſtrinxit; *Saracenorum*, ſeu *Arabum* Epochâ Lunari (quæ tunc plus quàm CCCC annos, ſimul cum Perſicâ, in Perſide obtinuerat,) non abrogatâ, ſed pro *Saracenorum Muſlimorum* Sacris reſervatâ; dum interim pro rebus civilibus commodior eſſet Perſarum Annus Solaris fixus, in uſum vulgi: nam Aſtronomis Intercalatione opus non erat. Epocha autem *Melicæa* altera vetuſtior, Perſis dicta eſt تاريخ ملكي يزدگردي *Epocha Regia Yezdegherdæa*, ſeu ſimpliciter *Epocha Melikæa*, i. e. *Regia*, cujus etiam Menſes & Dies vocantur روزها وماهها ملكي يزدگردي *Dies & Menſes Melikæi* (ſeu *Regii*) *Yezdegherdæi*. Hæc viſum eſt præmittere, ne fortè quis Orientalium Libros evolvens, iſtis nomiuibus decipiatur. Oportet etiam ſcire quòd dictus Titulus *Alp Arſlân* in Linguâ *Turcicâ* idem ſonet quod in Perſicâ *Erdſhîr*, ſeu *Ardeſhîr*, i. e. *Strenuus Leo*. Tali enim Titulo gloriabantur tam *Perſæ*, quàm *Orientales Turcæ*. Illi autem qui in *Europâ*, non utuntur.

Cap. XVI.

Menſes Melikæi (ſeu *Regii*) *Yezdegherdici, qui jam primò Europam vident, cum ſuis V Appendicibus.*

ماه دو	I. *Mâh-nàu*, i. e. *Menſis novus*, ſcil. Martius. xxx.
دوبهار	II. *Nau-bahâr*, i. e. *Novum ver*, ſcil. Aprilis. xxx.
گرما افزاي	III. *Ghermâ-aphzâi*, i. e. *Calorem-augens*, ſcil. Majus. xxx.
روز افزاي	IV. *Rûz-aphzâi*, i. e. *Dies-augens*, ſcil. Junius. xxx.
جهان تاب	V. *Gihân-tâb*, i. e. *Orbem-calefaciens*, ſcil. Julius. xxx.
جهان آراي	VI. *Gihân-ârâi*, i. e. *Orbem-adornans*, ſcil. Auguſtus. xxx.
	VII. ſcil. September. xxx.
خزان	VIII. *Chezân*, i. e. *Autumnus*, ſcil. October. xxx.
سرما افزاي	IX. *Sermâ-aphzâi*, i. e. *Frigus-augens*, ſcil. November. xxx.

شب افزن X. *Sbàb-apbzûn*, i.e. *Noctes-augens*, fcil. December. xxx.
XI. fcil. Januarius. xxx.
سال افزون XII. *Sâl-apbzûn*, i.e. *Annum-augens*, fcil. Februarius. xxx.

Menfium feptimi & undecimi Nomina in Exemplari Perfico defiderantur, & ea alibi hactenùs invenire non potui. In eorum Libris *Chezân* aliàs exponitur *Autumnalis quadrans*, & *Autumnalis menfis*, vel *ejufdem menfis XVIII^vus dies*. Autumnalis quadrans aliàs Perficè vocatur پاییز *Pâyiz*.

Dies Menfis Melikæi (feu *Regii*) *Yezdegberdici*.

چشن ساز I. *Tchefhn-fâz*, i. e. *Feftum-agens*
برموده II. *Bezmûna*.
سر افراز III. *Ser-apbrâz*, i. e. *Caput-exerens*.
گشن نشین IV. *Ghùfhn-nifhìn*, i. e. *Mas-infidens*.
دوش feu نوشت V. *Nùfh* feu *Núfht*.
غمزدای VI. *Ghàm-zidâi*, i. e. *Mæftitiam-abftergens*.
رخ فروز VII. *Rùch-phirûz*, i. e. *Ruchis-vincens*.
پادار VIII. *Pâdâr*, i.e. *Firmus*, feu *pedem firmum habens*.
زر فشان IX. *Zèr-phifhân*, i. e. *Aurum-fpargens*.
نامجوی X. *Nâm-gjûi*, i. e. *Famam-quærens*.
آتش افروز XI. *Atèfh-apbrûz*, i. e. *Ignes-accendens*.
کینه کش XII. *Kîna-kèfh*, i. e. *Vindictam-capiens*.
تیغ زن XIII. *Tìgh-zen*, i. e. *Gladium-vibrans*.
داد ده XIV. *Dâd-dih*, i. e. *Juftitiam-tribuens*.
دین بژوه XV. *Dîn-puzûh*, i. e. *Religionem-fcrutans*.
دیو بند XVI. *Dív-bend*, i. e. *Dæmones-ligans*.
ره کشای XVII. *Ràh-kufhâi*, i. e. *Viam-aperiens*.
اسب تاز XVIII. *Afp-tâz*, i. e. *Equos-agitans*.
گوی باز XIX. *Ghûi-bâz*, i. e. *Pilâ-ludens*.
XX.
XXI.
دوست بین XXII. *Dûft-bîn*, i. e. *Amicos-vifitans*.
جانفزای XXIII. *Gján-phizâi*, i. e. *Animum-augens*.

XXIV. *Bùt-*

بت فريب XXIV. *Bùt-phirîb*, i. e. *Idola-fraudans.*
ارد seu آرد seu آراد XXV. *Ird*, seu *Ard*, five *Arâd.*
شاد باش XXVI. *Shâd-bâsh*, i. e. *Lætus esto.*
دير زي XXVII. *Dîr-zî*, i. e. *Diu vive.*
شير گير XXVIII. *Shîr-gbîr*, i. e. *Leones-capiens.*
XXIX.
اي شهريار XXX. *I-shahriyâr*, i. e. *ô Auguste.*

Quibusdam horum non adjunxi Interpretationem Latinam: nam cùm esset dubia, satius duxi eam intactam relinquere posteris, qui fortè certiorem inveniant. In vitioso Exemplari Persico, per Scribæ errorem, Diei VIII^vo^ tribuuntur duo nomina, scil. *Pádár*, & مالبخش *Mâl-bàchsh*, i. e. *Opes-largiens.* Et eodem modo Diei XI^mo^ duo nomina, scil. *Atèsh-aphrûz*, & رزم گير *Rezm-gbîr*, i. e. *Prælium-capessens.* Utrum horum mavis accipe. Sed in hisce respectivis Diebus proculdubio alterum dictorum nominum censeatur pertinere ad alium aliquem Dierum XX, XXI, aut XXIX, ubi nomina desiderantur.

Anni Yezdegherdici V Dies Appendices.

آفرين I. *Apherîn*, i.e. *Benedictio* seu *Salutatio*, in initio Appendicum.
فرخ II. *Phérruch*, i. e. *Felicitas.*
فيروز III. *Phirûz*, i. e. *Victoria.*
رامشت IV. *Râmisht*, i. e. *Contentatio.*
درود V. *Durûd*, i. e. *Valedictio*, in fine Anni.

Râmisht est idem quod رامش *Râmish* seu آرامش *Arâmish*, i. e. *Contentatio, quies, uti quando ex cantu & musicâ animus demulceri solet*, ut exponitur in Libro *Ph. Gj.* Et tandem *Durûd* est *Valedictio* totius Anni, i. e. ejusdem finis. Nempe secundum vim vocis, *Durûd* est صلوة *Apprecatio-boni*; quæ si sit à Deo erga Homines, tum nomine *Durûd* subintelligenda est رحمة *Misericordia*: si ab Angelis erga Homines, tum significatur استغفار *Remissio* seu *Condonatio*: si Hominum erga seinvicem, tum est i. q. دعا *Precatio*, seu *Apprecatio boni* quæ inter valedicendum adhiberi solet. Et *Durûd* Avium & Bestiarum, est تسبيح *Laudatio.* Ita variè usurpatur vox *Durûd*, uti & Arabum formula

mula صلى الله عليه *Precatio*, seu *Benedictio Dei sit super illum*, ut à Commentatoribus *Coranicis* exponitur.

Hoc modo vides, illius tempore, Persarum vetus Calendarium reformando prorsus abolitum; non tantum Novi Anni, seu Anni Capitis situm & nomen mutando, sed & veterum Mensium ac Dierum nomina delendo, eorum loco nova nomina substituendo, & Festa ac Solennia omnia Ecclesiæ Magorum abrogando: omnia enim simul uno impetu sustulit. Adeo ut, ipso regnante, tota Ecclesiæ Magorum facies videtur prorsus immutata, & tota Disciplina Ecclesiastica & Festa atque Solennia omnia neglectui habita. Nam si veterum Sacrorum Nomina diutiùs superesse noluerit, proculdubio (si quid posuit,) is nova Sacra eorum loco instituerit: rerum enim ejusmodi veterum nominibus non existentibus, impossibile ut Res ipsæ manserint; eodem modo ac si in *Calendario nostro* omnia Dierum *Dominicorum* & *Festorum* nomina omitterentur, necessariò sequeretur talium omnium neglectus & intermissio; cùm ex Calendarii directione statorum temporum observationes retineantur, quæ aliàs in oblivionem irent. Iste autem Ecclesiæ status eversus haud diu duravit. Nam, isto Rege defuncto, omnia in pristinum statum restituta sunt, & sic restituta ad hodiernam Diem (non obstante *Mohammedanorum* oppressione) rata & firma manent.

Quando nostrates aut alii loquuntur de *Epochâ Yezdegherdæâ*, si volunt tantùm Epocham Temporis, seu *Computationis*, ab ejus Inauguratione sumptam, rectè se habent. Si autem volunt verum *Annum Yezdegherdæum*, falluntur, cùm ille non usus fuerit eodem Anno quem illi supponunt, qui (ut dictum) reverà fuit *Annus Gjemshidæus.*[1] Epocha verò & Anni forma, quâ usus est *Yezdegherd*, fuit propria & sibi peculiaris, à *Gjemshidæâ* prorsus (ut vides) diversa, *nullis* hactenus *Europæis* & *paucis Astronomis* Orientalibus nota. Ideóque novum & curiosum est quod nobis exhibuit *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Persa, in Libro suo *Pharhàngh Gihânghîri*, unde nos veræ ejus Epochæ & Anni notitiam extraximus. *Shâh Cholgius* enim (ut in sequente capite videbis,) quasi nunquam audivisset de mutatione Calendarii per *Yezdegherd*, loquitur de Persarum Anno cum illo desinente & eodem modo hucusque manente, nullam faciens mentionem peculiaris Anni *Yezdegherdæi* quem nos exhibuimus. Nec (si rectè memini) apud alium aliquem, præter dictum autorem, ejus mentionem inveni.

Epochæ

Epochæ *Yezdegherdicæ* initium à plerisque rectè statuitur anno *Hegjræ* XI, Junii XVI, Feriâ tertiâ, scil. *Bicornis* seu *Alexandri* anno DCCCCXLIV, *Christi* DCXXXII, ut D. *Gravius*, vel DCXXXI, ut *Erpenius*. Sic *Olugh Beigh*, & *Coushân Ghilæus*, & *Alpherganius*, & *Chrysococca*, & alii, ab *Yezdegherdi* Inthronizatione numerantes. Alii verò perperam hanc Epocham ab ejus morte numerare prætendunt, & tamen eandem cum præcedentibus computationem faciunt, cùm reverà intersit XX annorum differentia. Sic ex *Haithone* (ubi cap. 15, *Yezdegherd* vocatur *Ascaiorth*,) facit *Chrismannus*, & ex eo *Petavius*, dicens, *Yezdegherd prælio cæsus Anno Christi* DCXXXII, *à quo tempore Æra Yezdegerd incepit*. Ab ejus morte numerare prætendens itidem errat Libri *Sad-der* Autor *in Initio Libri*, ubi Epocham scriptionis Libri denominat از فوت يزدگرد هيصد وشصت وچار *ab obitu Yezdegherd* DCCCLXIV, i. e. *Christi* MCDXCIV: at in *Calce* ejusdem rectiùs notatur Epocha *Hegjræ* شتر *Shutùr*, seu DCCCC; qui annus planè coincidit cum *Yezdegherdi* Epochâ in initio Libri (ut prætenditur) à *Morte*, sed reverà ab *Inthronizatione* sumptâ. Error itaque non est in temporis notatione; sed in denominatione termini à quo, planè erratur, cùm inde magna exurgat differentia. Nam Historici Orientales (ut *Chondemîr* Persa & *Abu Mohammed Mustapha* Arabs, & *Elmacinus*,) disertè asserunt *Yezdegherd filium Shahriyâr* regnasse XX annos, eumque interfectum fuisse anno *Hegj*. XXXI. Cùm itaque ejus Ενθρονισμὸς certissimè fuerit anno *Hegj*. XI, *Christi* DCXXXII, si his addantur XX Imperii ejus anni, tum obitus debuit esse anno *Hegj*. XXXI, *Christi* DCLII: at si à morte ejus numerant, tum DCLII debet esse Epochæ initium, quod absit! Cùm itaque notissimum sit eum regnâsse XX annos, miror quemnam secutus est Doctissimus *Petavius* assignando ei tantùm III Annos! Si autem Vir ille *Doctissimus*, extra Literaturæ *Europææ* limites egressus, forte erraverit, non est mirum; cùm aliquem in peregrinum Orbem fortuitò illapsum & commodo duce destitutum, ab affectatâ viâ facillimè errare posse, compertum sit.

CAP.

Cap. XVII.

De Annis & Epochis in genere: & de Anno Persico in particulari.

UT autem ea quæ superiùs de Annis & Epochis tetigimus, meliore autoritate constare possint, ipsa Autorum rem exponentium verba habe. Imprimis itaque, de Anno in genere audiatur *Shah Cholgji* Persa sic disserens, سال شمسي حقيقي است از هنگام مفارقت آفتاب از نقطهٔ اول حمل تا معاودت او بار بهمان نقطه و آن سيصد و شصت وپنج روز باشد وربع روزي الا كسري ودر مقدار اين كسر خلاف است بحسب هر رصدي اما بحسب رصد بطلميوس سيصد و شصت وپنج روزاست وچهارده دقيقه وچهل وهشت ثانيه و اما بحسب رصد ايلخاني سيصد وشصت وپنج روز وچهارده دقيقه و سي ودو ثانيه از روزي بر آن تقدير كه شبانروز شصت دقيقه باشد و ماه شمسي اصطلاحي چون ماه فارسيان وروميان وسال شمسي اصطلاحي آن بود كه بر عددي نزديك بمقدار حقيقي وضع كنند چنانچه روميان وفارسيان اختيار كرده اند وسال مركب آن بود كه سالهاي[1] شمسي اعتبار كنند وماههاي قمري مانند سال تركان و هندوان

پس در سالهاي شمسي حقيقي بجهت كسري كه دارد در هر چهار سال يا پنج سال يك روز بر ايام او زيادت شود پس آن سال سيصد وشصت وشش روز باشد وآن سال را سال كبيسه وآن روز را روز كبيسه خوانند پس ايام كبايس سالهاي شمسي حقيقي در مدت صد وبيست سال بيست وده روز باشد وايام كبايس سالهاي قمري در مدت سي سال يازده روز ودر سال مركب چون ميان سال قمري وشمسي قريب يازده روز تفاوت است پس در هر دو سال يا سه سال يك ماه تفاوت كند آن ماه را در عدد ماههاي آن سال زيادت

[1] Lege قمري; nam شمسي Errorem esse Scribæ *Persici* monet Auctor ipse, ut postea videbimus.

كنند

كنند تا سالهاي ايشان مطابق سالهاي شمسي بود و آن ماه را ماه
كبيسه خوانند وجماعتي كه سالهاي مركب مستعمل ايشان است
اين ماه كبيسه راهر يك بنامي خوانند چنانك هندوان ادماس و
عرب نسي وتركان شون خوانند وجهودان آن سال عبور خوانند وشرح
هر يك در محل خود كرده شود انشا الله

فصل سيوم در تاريخ رومي بدانك تاريخ رومي را سالها شمسي
اصطلاحي باشد يعني سيصد و شصت وپنج روز وربعي بي زيادت
و نقصان و همچنين ماههاي ايشان هم شمسي اصطلاحي باشد &c.

Annus Solaris verus est à tempore discessûs Solis à puncto initii Arietis usque ad regressum ejus ad idem punctum; quod est CCCLXV *dierum cum quadrante, minùs unâ fractione. Sed de istius fractionis quantitate est diversitas, pro ratione cujusvis Computi* seu *Epochæ*[a]. *Nam pro ratione Computi Ptolemaïci,* [annus] *constat* CCCLXV *diebus cum* XIV *minutis* XLVIII *secundis. In Computo Ilchanico est* CCCLXV *dierum cum* XIV *minutis & XXXII secundis diei, eâ suppositione quâ Nychthemeron habetur constare* LX *Minutis. Et Mensis Solaris communis est sicut Menses Persarum & Græcorum. Et Annus Solaris communis est juxta talem numerum quem secundùm quantitatem veram ponunt, qualem sibi adoptârunt Persæ & Græci, Annus verò Compositus talis est quem Annum Lunarem esse reputant, & Menses Lunares sunt, sicut est annus Turcarum & Indorum.*

Deinde in Annis Solaribus veris, propter Fractionem quam habent, quibusvis quaternis aut quinis annis unus Dies superadditur: quo in casu, talis Annus erit CCCLXVI *dierum; qui quidem Annus dicitur Annus Embolimæus, & talis Dies dicitur Dies Embolimæus. Deinde annorum Solarium verorum Dies Embolimæi* CXX *annis erunt* XXIX *dies. Et dies Embolimæi* XXX *annis lunaribus erunt* XI *dies. Et in Anno Composito (uti inter Solarem & Lunarem) erit differentia ferè* XI *dierum. Et tum in quibusvis binis aut trinis annis, erit unius mensis differentia: quem quidem mensem talis Anni mensium numero superaddunt, ut eorum Annus annis solaribus coæquetur. Et talis Mensis vocatur Mensis Embolimæus. Et ii qui Annis Compositis utuntur, talem Embolimæum Mensem peculiari nomine vocant; Indis enim dicitur Adimâs, Arabibus Nesi,*

a رصد *Rasad* est *Observatio Cœlestis*, vel *Epocha* super eadem fundata, vel *Computus* talis: ideoque per has voces indifferenter exponitur.

 Turcis

Turcis Shûn: & Judæi talem Annum vocant Ibbûr. Et horum ſingula volente Deo ſuis locis explicabuntur.

Caput tertium agit de Epochâ Græcâ, in quâ Anni ſunt Solares communes, i.e. CCCLXV *dierum cum quadrante, & nec plus nec minus. Et ſic eorum Menſes ſunt etiam Solares communes,* &c.

His præmiſſis de Anno in genere, proximè agendum eſt de veteri *Anno Perſico*, de quo audiatur nuper laudatus *Mahmûd Shâh-Cholgji* in Tabulis Univerſalibus Part. II, Cap. 4, بدانک که تاریخ فرس از
کسور و کبایس خالي است وسال آن شمسي اصطلاحي باشد یعني
سیصد وشصت و پنج روز وماههاي وي همچنان وعدد هر ماهي سي
روز بود. &c. واین تاریخ در اول از کسور و کبایس خالي نبوده است
بلکه در هر صد و بیست سال یک ماه کبیسه مي کرده اند یعني
یکماه مکرر گرفته اند تا صد وبیست سال ایشان موافق صد و بیست
سال رومیان کردند و خمسهٔ مسترقه در آخر ماه مکبوس زیادت مي
کرده اند وماه مکبوس نیز معین نبوده است بلکه بعد از صد و بیست
سال ماه مکبوس فروردین را گرفته اند ودر صد وبیست سال دیگر که
بعد از آن بوده است ماه مکبوس اردیبهشت را مي گرفته اند
و همچنین تا آنگاه که نوبت کبس بهر یک از ماههاي دوازدگانه
رسیدي وآن در مدت هزار و چهار صد و چهل سال بودي وآن
را دور کبس گفتندي واول این تاریخ در زمان جمشید بوده است
و بعد ازو هنگام جلوس هر پادشاهي بزرگ که ایشان را بودي تاریخ
را تجدید کردندي بنام آن پادشاه تا آن زمان که مملکت
یزدجرد بن شهریار بن کسري که آخر ملوک عجم بود رسید اتفاق
چنان افتاده بود که نوبت کبس بآبان ماه رسیده بود و خمسهٔ مسترقه
در آخر آن زیاده کرده بودند وچون دولت یزدجردي بپایان رسید
در زمان عثمان بن عفان رضي الله عنه این تاریخ بنام او باقي ماند
وبعد از آن اتفاق کبس نیفتاد وآن قاعده مهمل ماند وازین سبب
بعضي خمسهٔ مسترقه را در آخر آبان مي کردند دایما اما بعضي از
منجمان خمسه را بآخر سال انداخته اند تا نوشتن تقاویم ایشان
آسانتر

آسانتر بزد و چون این تاریخ از کسور و کبایس خالی است و با
تاریخ بختنصر که در مجسطی مستعمل است مطابق ازین سبب منجمان
اکثر این تاریخ را بکار میدارند ما نیز اوساط این زیج بر این
تاریخ نهادیم و مبدا این تاریخ روز سه شنبه بوده است بیست ودوم
ربیع الاول سال پانزدهم از هجرت *Scito Epocham Persicam esse à Fractionibus & Embolismis immunem; & in eâ Annos esse Solares communes, (scil.* CCCLXV *dierum,) & ejusmodi esse in eâ Menses, quorum singuli sunt* XXX *dierum, &c. Hæc autem Epocha ab initio non fuit à Fractionibus & Embolismis immunis; sed quovis* CXX *Anno unum Mensem intercalabant, (i.e. unum Mensem bis accipiebant,) ut eorum* CXX *anni essent æquales* CXX *annis Græcorum: &* V *Dies Furtivos addebant fini Mensis intercalati. Talis autem Mensis intercalatus non fuit certò designatus, sed post* CXX *annos accipiebant Mensem Phervardin: & post alios* CXX *annos, ad intercalandum accipiebant mensem Ardibehisht: & eodem modo donec vices intercalandi ad singulos* XII *menses pervenissent, quod fuit Spatio* MCCCCXL *annorum, quod ab ipsis itaque dictum est Periodus Intercalationis. Hujus Epochæ Initium fuit tempore Gjemshîd: & deinde posteà à tempore Imperii cujusvis Regis magni quem habuerunt, Epocham renovârunt talis Regis nomine. Donec tandem appetente Imperio Yezdegherd filii Shahriyâr filii Cosrois, (qui ultimus Regum Persiæ,) ita accidit ut intercalandi vices pervenissent ad mensem Abân, cui itaque adjecti sunt* V *Furtivi. Cúmque tempore Othmân filii Affân expiraret Imperium Yezdegherdi, hæc Epocha sub nomine ejus mansit: & posteà nulla accidit Intercalatio, & dicta Regula omissa est. Hinc est quòd quidam* V *Furtivos fini Mensis Abân affixerint perpetuó: sed aliqui Astronomorum* [posteriorum] V *Furtivos ad finem Anni rejiciunt, ut Calendariorum scriptio illis facilior sit. Cúmque hæcce Epocha ab Embolismis & Fractionibus sit immunis, & cum Epochâ Nabonassari quæ in Al-Magesto usurpatur æqualis, hâc de causâ, plerique Astronomi eâ utuntur: ideóque & nos meditullia harum Tabularum super hacce Epochâ fundavimus; cujus initium est Feria tertia,* XXII *die Rabiæ prioris, anno ab Hegjrâ* XV*to*. Heic autem planum est quod ex Scribæ Persici incuria پانزدهم XV, sit pro یازدهم XI, (cum scriptio sit ferè similis,) quo anno hæc Epocha ponitur ab aliis: nam aliàs, Epocha *Yezd.* non erit *Christi* Anno XXXI, sed XXXVI. Prætereà, cùm hanc Epocham ponat *Feriâ tertiâ*, ea non potuit esse anno XV, quippe cujus initium erat Junii XV, Feriâ VII. Pro mendâ itaque habeatur. Videtur

detur autem quòd eorum Computus fuerit *duplex*; ſcil. *generalis*, per Annum Eccleſiaſticum, qui Annus Mundi, & *particularis* per Annos Imperii Regum, ut nos etiam in *Angliâ* facimus. Utcunque tamen hicce eorum Computus non erat valdè accuratus temporis ſervator, cùm in Intercalationibus CXX Annorum (inquit *Cotboddín*) acciperent aliquam Anni particulam pro *Nychthemeri* Quadrante integro, quod non ſatis rectè factum: nam ut *Shâh Cholgji*, ſic enim *Ibn Shâtir Damaſcenus*; *Annus Solaris eſt Dierum* CCCLXV *cum Quadrante, minùs unâ* CXXXIª *parte Nychthemeri juxta Obſervationem recentiorem.*

Quomodo & quando fiebat Intercalatio, vides ex *Shâh Cholgjio*: & idem docet *Cotboddín* his verbis, *Cùm à Yezdegherdo filio Shahriyâr filii Coſræ (qui Juſtus cognominatus fuit,) Epocha* جدد *inſtaurata eſſet, jam addititius ille Menſis pertigerat ad Abân-màh, elapſis de Emboliſmi Periodo annis* DCCCCLX, *ejuſque Menſis finem ſequebantur Epagomenæ. Poſtquàm verò Perſicum Imperium illi ereptum eſſet tempore Othmân filii Affân (quando in domum cujuſdam molitoris fugiens, ibi interfectus fuit prope Marv-Shâhgjân,) quinque illi Dies adhæſerunt Menſi Abân, ſine ullâ traductione aut Emboliſmo. Ac proinde Perſarum alii hoſce Dies apponunt Menſis illius fini, eâdem ſervatâ conſtitutione; alii verò fini Menſis Iſphendârmad, quia hic eſt anni ultimus.*

Cur autem Perſæ hâc potiùs quàm aliarum Gentium Intercalatione utebantur, rationem reddit D. *Golius* in Notis ad *Alfraganum* p. 27, ex *Nedâmoddîn*, *Naſſireddín Tuſæi* diſcipulo, qui in ſuo *Tractatu de Annis* dicit, *Religione certâ Perſæ Ignorantiæ tempore cavebant ne intercalarent aliquem Anni Diem, quemadmodum faciunt Tabularum Conſtructores Rumæi*, ſeu *Græci*. *Hocque, inquit Mes'ûdi, fuit quoniam eorum Dies erant vel felices vel infelices; ideóque odio habebant ut, Diei intercalatione, Dies felices transferrentur in Dies infelices.* Deinde alia additur ratio ex Philoſopho Shirazitâ; *Propterea quòd cuique tam Menſis quàm Appendicum diei eſſet peculiare quoddam nomen, ſcil. cujuſdam Angeli, & Perſis eſſet pro quovis die peculiaris Muſſitatio nomine Angeli illius Diei: ideòque, ex illorum ſententiâ, haud recta eſſet talis eorum Muſſitatio, ſi diebus Menſis unum Diem adderent.*

Eadem quoque (inquit D. *Golius*) Intercalationis omiſſæ cauſa *Ægyptiis* videtur fuiſſe: nam & hoſce ſpectâſſe cujus Deorum dies quiſque eſſet, Autor eſt *Herodotus* lib. II. Vel utriſque communis cauſa, quòd eorum Sacerdotes regundi temporis myſterium ſibi proprium eſſe vellent: quod ex *Strabone* Lib. XVII. conſtat, quàm difficile *Platoni* & *Eudoxo* fuerit ab *Hierophantis Ægyptiorum* diſcere, quæ Diei

Diei & Noctis particula CCCLXV diebus deesset ad complendum Annum. Præsertim Persarum Sapientibus curæ fuit Annum, post certum temporis spatium, in integrum restituere vagúmque sistere; præcipuè cùm certas Anni tempestates pleraque eorum Sacra respicerent. Quare assumentes Particulam Anni æquabilis reliquam pro Quadrante integro, singulis CXX annis adjecerunt Mensem unum, (tot enim annis, totidem Diei *Quadrantes* componunt XXX Dies) ita ut ipsorum Anni congruerent cum Annis *Rumæorum*, seu Græcorum. Methodum intercalandi docet *Nedâmoddín*; scil. Annus ille CXX^us erat XIII mensium, cúmque Annum vocabant *Bybzec:* & Mensem intercalarem vocabant nomine ipsius Mensis cujus Fini ille addebatur. Mensis autem intercalaris Fini adtexebant V *Epagomenas*, ut ipsa hæc additio intercalari Mensi signum foret in vicem proximam. Erat enim Intercalatio suo ordine promovenda de mense in mensem, a *Phervardín* ad *Isphendármad:* atque hæc dicta fuit دورة الكبيسة *Periodus embolimica* annorum MCCCCXL. Atque ita fiebat ut *Naurûz* & reliqua Festa, quæ annorum CXX spatio paulatim suas sedes quasi integrum mensem antevertebant, uno mense geminato, in easdem retraherentur. Hactenus ille. In nomine *Persico* fallitur autem *Nedâmoddín* Arabs, statuendo totum illum Annum in quo incidebat Mensis intercalaris, vocatum fuisse *Bybzec*, ut ille enuntiat: nam tantùm intercalatus Mensis illo nomine gaudebat; seu potiùs nomine بيهيزك *Bíbízek*, ut in Persarum Libris scribitur. De eo *Chalíl Sûphi* Turcicè refert, *Bíbízek est nomen alicujus mensis in Epochâ Persicâ, qui sic se habuit: solebant nempe post* CXX *annos, unum integrum mensem intercalare; adeò ut ille Annus haberet* XIII *menses. Dictum mensem Bíbízek, sic intercalatum, ut Festum à capite ad calcem celebrabant.* Apud *Ibn Phacreddin Angjou* in Libro *Ph. Gj.* rectiùs scribitur بهترك *Bibterek*, (q. d. *melior* mensis,) & ibidem Persicè exponitur, *Bibterek est Mensis Embolimæus semel in* CXX *annis, qui Annus habebat* XIII *menses. Et cujuscunque Regis tempore accideret, ejusdem Regis magnificentiam, seu magnanimitatem arguebat; isque Regum maximus habebatur. Hoc autem credebant de Mense Bibterek, quando accidebat tempore Regis non valdè ferocis: ex. gr. tempore Regis Nushirravâni fuit duplex Mensis Ardibehisht.* Pro *Ardibehisht*, fortè meliùs dixisset *Shahrívar*; quia *Nushirravân* haud ita diu regnavit ante *Yezdegherd*. D. *Scaliger*, ab *Ignatio* Patriarchâ edoctus (nam ipse ne unum verbum *Persicè* novit,) dicit quòd talis Annus vocari solebat سالخداي *Sâlchodâi*, i. e. *Annu Dei:* & talis Mensis intercalatus ماه بزرك *Mâh buzùrgh*, i. e. *Mensis magnus*,

magnus. Sed fides sit penes Autorem: nam in Persarum Libris talia dicti Anni aut Mensis nomina nondum reperi.

Quoad Epochæ *Gjelalææ Melicææ* Initium, referente *Olugh Beigh*, *Secundùm aliquos Orientalium, erat die Solis*, V^to^ *Sha'bân, Hegjræ* CCCCLXVIII. *Secundùm alios, erat die Veneris*, X^mo^ *Ramazân, Hegjræ* CCCCLXXI. *Secunda sententia est receptior, ideòque eam sequitur Olugh Beigh.* Hicce dictus Annus erat à *Yezdegherd* CCCCXLVII aut CCCCXLVIII *Christi* MLXXVIII aut MLXXIX; ad quem Annum D. *Joh. Gravius* in suis Tabulis adscripsit sequens Lemma, *Anni Epochæ Gjelalææ Solares ab Æquinoctio verno, sive à Meridie proximè sequente ingressum* ☉ *in* ♈ *in Horizonte Chowaresmiorum.* Cur addit *Chowaresmiorum*, vix satis mihi constat. Nam cùm ejus Tabulæ sequantur Annum Persicum *Gjelalæum*, qui incipit cum Solis ingressu in *Arietem*, X *Martii* in Persiâ, hoc tempus non potest concordare & coincidere cum Anno *Chorazmio* qui incipit cum Solis gradu XIX in *Ariete*, seu XXIX *Martii* (ut infrà dicetur,) in *Chorazmiâ* DCCC milliaribus orientaliùs versus *Indiam*. Si itaque (post tam doctum Astronomum) mihi relinquatur judicium, ea verba *in Horizonte Chowaresmiorum*, ut superflua ex ejus *Lemmate* delenda sunt, substituto pro iis *in Horizonte Persico*, seu *Persarum*, si modò opus sit. Hoc autem nomen quod scribitur خوارزم, & quod ab *Arabibus* legitur *Chowarezm*, seu *Chowarazm*, à *Persis* aliter sonari & legi solet *Chorzem*, ut *Latinè* legatur *Chorzemiorum*. Nam quamvis Literæ *Châ* superscribi soleat *Damma* & *Phata*, id fit ut legatur utrâvis seorsim, non autem utrâque simul; & *Eliph* quiescit. Hujus Regionis Incolæ *Ptolæmeo* sunt χωράσμιοι, *Straboni* χωρασμύσιοι, minùs rectè.

De vero *Gjelalææ Epochæ* Initio, videtur esse aliqua inter Autores discrepantia. Nam in aliquo *Syrorum Calendario* (ubi extat دايرة نوروز سلطاني *Cyclus Naurûz Sultanæi* & دايرة كبيسة *Cyclus Embolismorum*, uterque XXVIII annorum,) ad XI diem Martii adscribitur نوروز سلطاني *Naurûz Sultanæus:* & mox ad XIII diem adscribitur نوروز سلطاني عند البعض *Naurûz Sultanæus secundùm quosdam*, quasi de vero ejus situ subdubitando. *Kâs Kuriacus* ponit XI^mo^ *Martii*. Quamvis verò, medio modo loquendo, Solis ingressus in *Arietem* plerumque dicatur esse X^mo^ die *Martii*, rem tamen strictè scrutando, compertum est Solem aliquando posse uno die citiùs aut tardiùs Arietem ingredi, idque, vel ratione *Bissextilis*, vel aliter. Ideóque perpendendum est quo Anno facta fuerint *Orientalia Calendaria* quæ inspicimus, cùm, ante CXXX annos, ingressus fuerit uno die tardior, qui

qui nunc, illis annis jam elapsis, est (per XI minutorum anticipationem) uno die citiùs. Et eâdem ratione, ingressus, ante CCCC annos, erat III diebus tardior, qui nunc III diebus citior quàm tunc erat. Sed quomodo in eodem Anno potuerit esse vel XI^{no} vel XIII^{tio} die, (ut in *dicto Calendario,*) mihi non constat, nisi ille autor locutus fuerit juxta tunc præsentem annum in *suo Calendario,* & citaverit aliam opinionem ex *antiquiori Calendario,* quod absurdum. Ideóque fides sit penes Autorem. Id autem quod diximus de *Anticipatione,* & de *tardiore, aut citiore ingressu,* intelligendum est de Anno Communi, qui *Julianus:* nam Annus *Astronomicus* est semper idem, per quem metiendus & emendandus est alter Communis, seu *Julianus.*

At secundùm infra dictum *Embolismum Melicshabæum, Yezdân-Bachsh* cognom. *Parvus,* in *Zîgj Mugjmel* ponit *Æræ Melicææ Initium die Sabbati,* XVIII *Phervardîn veteris, anno Persico* CCCCXLVIII: additque; *Hujus anni dies esse* CCCLXV, *cum Quadrante diei: & omnes Menses esse* XXX *dierum, cum* V *Appendicibus.* Sic etiam D. *Golius* in Alpherganum p. 33, de Anno *Gjelalæo* ex *Cotboddîn* refert; *Instituerunt illi Æram, cujus principium esset meridies post ingressum Solis in Arietem, atque illud nominârunt Neurûz Sultâni. Ingressus autem fuerat illo tempore Sol in principium Arietis die* XVIII *Phervardîn veteris, quem illi faciebant primum Phervardîn Gjelalæi: & illos* XVIII *dies habebant intercalares. Atque ita principium Epochæ Gjelalææ est Embolismus Melicshabæus: & quaternis quibusque annis intercalant diem.* Debuerant dixisse XIX *Phervardîn,* ut infrà. *Shâb Cholgji* Persa in *Tabulis Universalibus,* videtur paulò rectiùs statuisse parte II. cap. 5, (ubi agit de تاريخ محدث كه آنرا تاريخ ملكي خوانند *de Epochâ recentiore quam vocant Melicæam,*) his verbis, حكماي كه در

عهد سلطان جلال الدين ملكشاه بن آلب آرسلان

سلجوقي بودند تاريخ وضع كرده اند منسوب بسلطان جلال الدين

كه آسامي شهور آن مطابق آسامي شهور فارسيان است اما ماههاي

فارسيان را بتقديم مقيد كنند واين ماهها را بجلالي و اول سال اين

تاريخ كه اول فروردين ماه جلالي باشد روزي اعتبار كرده اند كه

در اول آن روز آفتاب بنقطهٔ اعتدال ربيعي رسيده بود يعني اول بهار

حقيقي و آن روز آدينه بوده است مطابق دهم رمضان سنه ١٧٤ هجريه

موافق

موافق پانزدهم آذار رومي سنه ۱۳۹۰ اسکندریه موافق نوزدهم
فروردین ماه قدیم سنه ۴۴۸ یزدجردیه وآن هجده روز که از فروردین
ماه قدیم گذشته بود آنرا کبیسه کردند وباین سبب مبدا این تاریخ
را کبیسهٔ ملکشاهي مي گویند وماههاي این تاریخ را بعضی ماه
شمسي حقیقي گیرند وآن مدت قطع آفتاب باشد بحرکت خاص یک
برج را مثلا فروردین مدت قطع آفتاب باشد برج حمل را &c. پس
همچنانک اول سال بهار حقیقي است ومدت هر سه ماه نیز مدت
یک فصل حقیقي باشد اما منجمان بجهت سهولت نوشتن تقاویم
وکشیدن جدول آن اصطلاح چنان کرده اند که ماههارا سي
روز گیرند بر عادت فرس تا عدد ایام در اوراق تقویم مختلف نشود
وخمسه مسترقه را در آخر اسفندارمذ زیادت کنند وسالهاي این تاریخ
شمسي حقیقي است ومدت آن بحسب رصدي که بناء این تاریخ بر آن
است سیصد وشصت وپنج روز است وچهارده دقیقه و سي ودو ثانیه از
روزي باعتبار آنک شبانروز شصت دقیقه باشد پس از ربع بیست
و هشت ثانیه کم باشد بدین سبب بهر چهار سال یا پنج سال یک
روز کبیسه کنند و سال بسیصد و شصت وشش روز شود وچون هفت
یا هشت بار بچهار سال کبیسه افتد یکبار بپنج سال

Sapientes qui fuerunt tempore Sultân Gjelâl-eddîn Melicshâh filii Alp Arslân Selgjûki, posuerunt à Sultân Gjelâl-eddîn denominatam Epocham, in quâ Mensium nomina correspondebant cum nominibus Mensium Persicorum: sed Menses Persicos Veterum appellatione restringebant, & istos menses Gjelalæos [vocabant.] *Hujus Anni principium est Epocha quæ incidit in principio mensis Phervardîn Gjelalæi, scil. die quem multùm æstimant, in cujus initio Sol ad punctum Æquinoctii verni pervenit, i. e. ad initium Veris veri, quod est die Veneris correspondente cum nono Ramazân anni Hegjræ* CCCCLXXI, *& convenit cum* XV *Martii Græcorum anni Alexandrini* MCCCXC, *concordans cum* XIX *mensis Phervardîn veteris anni Yezdegherdæi* CCCCXLVIII. *Et illos* XVIII *dies ex Phervardîn veteri elapsos intercalant: & hinc est quòd hujus Epochæ initium vocatur Embolismus Melicshahæus. Sunt qui hujus Epochæ menses accipiunt ut menses Solares veros,* i. e. *tempus quo Sol motu proprio* [seu Epicycli] *aliquod*

aliquod Signum secat: ex. gr. Phervardin est tempus quo Sol secat Signum Arietis: & sic deinceps. Ita ut initium Anni sit Ver verum, & quivis III *menses sint Quadrans verus. Sed Astronomi, pro facilitate conscribendi Ephemerides & delineandi Tabulas, eum introduxerunt usum, ut singulos menses tricenos dies esse acciperent, secundum morem Persarum, ut dierum numerus in Ephemeridum foliis non esset inæqualis. Et* V *Furtivos ad finem mensis Isphendârmoz adjiciunt. Hujus itaque Epochæ Anni sunt Solares veri: & eorum spatium est pro ratione Observationum super quibus hæc Epocha fundatur, scil.* CCCLXV *dierum cum* XIV *minutis &* XXXII *secundis diei, eâ suppositione ut Nychthemeron constet* LX *Minutis: adeò ut Quadrante minus sit* XXVIII *secundis. Hinc quovis quarto aut quinto anno, unum diem intercalant, adeò ut talis annus sit* CCCLXVI *dierum. Et quando septies aut octies quarto anno fuit Intercalatio, semel quinto anno erit.*

Scilicet quod superiùs dicitur, est, quòd Epochæ hujus Menses sunt *Nomine Veteres Persici* in anno *Vago*, *Usu* verò *Gjelalæi* in anno *Fixo*. Eodem modo ac si aliquis Romanorum Anni veteris Menses distingueret à *Mensibus Julianis*, qui nomine tenus iidem sunt & tantum situ differunt, mutatis primis in ultimos: excepto quod forte *Julius* sit à *Julio Imperatore* & *Augustus* ab *Imp. Augusto* qui antea erant *Quintilis* & *Sextilis*. Apud *Olugh Beighum* Annus *Melicæus* est CCCLXV dierum cum Minutis seu Scrupulis diei $14^{\prime}$, $33^{\prime\prime}$, $7^{\prime\prime\prime}$, $32^{\prime\prime\prime\prime}$. Is etiam quoad præcedentia, in eundem sensum, sed breviùs, loquitur. Deinde supradictus *Shâh Cholgji* parte II, cap. 9, de hujus Epochæ initio sic differit, واما آنچه بر موضع آفتاب باشد گوییم چون آفتاب باوایل بروج منقلب رسد ابتداء فصول اربعه از آنجا گیرند اگر پیش از نصف النهار رسد از آن روز باشد واگر بعد از نصف النهار رسد از روز دیگر اما اول فصل بهار ونوروز سلطانی آن روز بود که در نصف النهار آن روز آفتاب در حمل رفته باشد ونوروز خوارزمشاهی آن روز که آفتاب بدرجهٔ شرف رسیده باشد *Quod spectat ad Solis loca, dicemus: Quando Sol conversus ad Signorum initia pertingit, quatuor Quadrantum initia inde sumunt: &, si ante Meridiem pertingit, tum sumitur ab illo die: at si post meridiem, tum à proximo die. Sed initium Quadrantis veri & Naurûz Sulta-*

Sultanæi, eſt Meridies illius diei quo Sol in Arietem ingreditur. Et Naurûz Chorzemſhabæus eſt illo die quo Sol venit ad gradum Exaltationis ſuæ. Solis autem *Exaltatio* eſt in XIX gradu Arietis, qui eſt XXIX Martii: nam Sol ingreditur *Arietem* X die *Martii*; & his X diebus menſis addendo XIX dies ſigni Arietis, exurgit numerus XXIX. Ideóque in Calendario noſtro, *Conſtantinopoli* conſtructo, ad XIX diem *Phervardîn Gjelalæi* adſcribitur نوروز خوارزمشاه *Naurûz Chorzemſhabæus.* Et in *Syrorum* Calendario, ad XXIX diem *Martii* adſcribitur in margine شرف شمس ونوروز خوارزمي, شاه *Exaltatio Solis, & Naurûz Chorzemiſhâb.*

Supradictus *Naurûz Chorzemſhabæus*, eſt *Naurûz* prout celebrari ſolebat in Regno *Chorzem*, ſeu *Chorâſmia*, (*Ptolemæo* Χωρασμίη,) cui præfuit ex familiâ *Selgjukæa* محمد بن انوشتكين لقبه خوارزمشاه *Mohammed filius Anûſhtegbîn cogn. Chorzemſhâb*, i. e. *Choraſmiæ* Rex; à quo iſta Epocha denominata eſt. Et huic ſucceſſit ejus Filius علي خوارزمشاه آتسز *Ali Chorzemſhâb cognomine Atsìz*; eſtque *âtsìz*, *Equo carens.* Scilicet, dictus *Anûſhtegbîn*, ſeu *Nûſhtegbîn* fuit Avus ejus. Hi ſucceſſerunt etiam in Regnis *Choraſân* & *Irâk* & *Perſiâ*, quibus tunc olim præfuerat *Melicſhâb*, qui *Togrulbeghi* (vulgò *Tangrolipix*, *Bryennio*, *Strangolipes*,) Nepos, ex familiâ *Selgjûki* quæ regebat in dictis Regionibus & in totâ *Mawaralnábra.* Dicente *Ahmed Ibn Júſuph*, *Togrulbegh regnavit* XVI *annos: & præfuit Mawaralnabræ & Choraſân & Deilom: & obiit in urbe Rey anno* CCCCLV, *poſtquam vixerat* LXX *annos. Melicſhâb*, aliquando paulò aliter & quidem pleniùs, dictus eſt سلطان جلال الدولة ابو الفتح ملكشاه بن الملك العادل آلب آرسلان *Sultân Gjeláloddáulat Abu'lPhát' Melicſhâb filius Regis Juſtiſſimi Alp Arſlân:* ſic *Abu Mohammed Muſtapha*, qui etiam in hujus Regis Vitâ narrat, quòd في سنة سبع وسبعين جمع ملكشاه ونظام الملك جماعة من المنجمين وجعلوا النوروز عند نزول الشمس اول الحمل و كان نوروز قبل ذلك عند نزول الشمس نصف الحوت وفيها عمل ملكشاه الرصد وبقي الرصد الى ان مات السلطان المذكور سنة خمس وثمانين واربعمائة *Anno* LXVII [ſcil. Selgjukæorum,] *Melicſhâb & Nedbâmo'l Mélik* [qui ejus Vezîr] *convocârunt Aſtronomorum conventum, qui conſtituerunt Naurûz apud ingreſſum Solis in Arietem: anteà enim Naurûz erat apud ingreſſum Solis in medium Piſcis.*

Piscis. — Eo anno Melicshâh instituit Observationes-cœlestes quæ durârunt donec obiit dictus Princeps anno Hegjræ CCCCLXXXV, i. e. *Christi* MXXXII. Hinc colligimus quòd dictus Rex apud Persas invenerat Annum fixum: quis autem constituerat eum non dicitur. Id certè non fecerunt *veteres Persæ*, utpote qui usque hodiè utantur *Anno vago*. Id itaque fecerit *Selgjûk*, dicti Regis Proavus, dum Persiam sibi subegerat. Ideoque Annus à medio Piscium vocari possit *Annus Selgjukæus*. Infit *Ahmed Ibn Jûsuph, Melicshâh regnavit* XX *annos: & obiit anno* CCCCLXXXV, *postquam vixerat* XXXVIII *annos & aliquot menses. Et portatâ cistâ ejus ad Ispahân, ibi sepultus est in* مدرسة *Collegio suo quod ibi extruxerat.*

Quo tempore pleræque Gentes suos Dies incipiant, notat *Shâh Cholgji* Parte II, cap. 1. *Mohammedani & omnes alii qui Menses à Phasibus Lunaribus inchoant, Diem civilem ab Occasu solis inchoant: quia donec Sol occubuerit, Luna videri non potest: adeò ut Nox Diei præmittatur. Græci autem & alii quorum Menses à Computatione pendent, Diem civilem inchoant ab Ortu Solis: adeò ut Dies Nocti præmittatur. Astronomi nostri* (inquit Autor) *Diem civilem inchoant à Mediâ die quando Sol est in Meridiano suprà Terram. Indi autem, & aliqui ex Persis, & Chatæi, Diem civilem inchoant à Mediâ nocte, quando Sol est in Meridiano infra Terram. Et eorum ratio est, quia inde inchoatur Solis Ascensus quando oriturus est. Alii Diem civilem dividunt in* XXIV *horas*, &c. *Sunt qui dividunt in* LX *partes, quas vocant Minuta*, &c. *Et sanè* منجمان هند شبادروز را بر شصت قسمت كنند و هر قسمي كري خوانند و هر كري شصت پل باشد و هر پل شصت بپل و هر بپل شصت كشتنكش *Astronomi Indorum Diem civilem per* LX *dividunt: & quamvis partem vocant Keri: & quodvis Kerì est* LX *Pál: & quodvis Pàl est* LX *Bipál: & quodvis Bipàl est* LX *Keshtenkésh*. Sic ille. Et in eundem sensum *Olugh Beigh* testatur, quòd in Regionibus quibus ipse præfuit, Diem Civilem seu Nychthemeron inchoari à mediâ die. Sed apud *Arabes* & Legis [*Mohammedanæ*] sequaces, يوم طبيعي *Dies naturalis* (ut vocant) incipit à principio noctis, & definit ad principium noctis sequentis. Apud alios, ab initio Diei ad initium Diei sequentis. At à mediâ nocte inchoatur apud Astronomos *Chataiæ*, seu *Chinæ*, (ut suprà,) ut & apud *Tataros Oighuræos*. A meridie, in *Angliâ*, diem inchoant Astronomi, à mediâ nocte numerant Calendariorum scriptores, seu Astrologi.

Cap. XVIII.

De Anno seu Epochâ τῆς Kata & τῆς Oighûr.

ISTE Annus, seu ista Epocha, talis est quæ à Persarum Astronomis unà cum Persicâ explicari solet, (quos ideò imitamur,) & quæ in eorum rebus & libris unà cum Persicâ usurpatur apud Persas & Indo-Persas in Historiâ *Timûri* & aliis aliquot Libris Persicis, qui sine istius Epochæ cognitione probè intelligi nequeunt. Cùm itaque hujus cognitio videretur utilis & necessaria, eam in hoc Capite explicaturi sumus.

Quoad قتا *Katâ*, (quæ propriè & primariò est *Tatariæ* pars,) ea jam est ex nominibus *Chinæ*, uti constat ex *Martinii Atlante Sinico* propè initium. De hoc nomine, Autor τῆς *Logât Mésnavi* lepidè observat, quòd illud scribere ختا *C'hatâ*, ut vulgò fit, reverà sit خطا *C'hatâ*, i. e. *error*. Quoad ايغور *Oighûr*, (quæ D. *Gravio* perperam dicta *Igûra*,) ea est etiam *Tatariæ* magna pars, quæ vulgò sonat *Jougbour*, unde in Globis *Jougboria*. Quale hoc sit nomen partim exponitur in parvo quodam Vocabulario Tatarico inter MSS *Poc.* اويغور تتاره لي ديمكدر *Oighûr*, *hoc est dicere Tatarus*, seu *Tataricus*, eorum, sive personas, sive res in genere, spectando. Hoc autem *Tatarorum* nomen non est antiquius quàm *Gjenkizchân*, qui CCCC abhinc annis, *Turcistaniæ* incolis, illum in bello suo opitulantibus, imposuit hoc nomen *Oighûr*, i. e. *Adjutores*, seu *Auxiliarios* vocando eos.

Hæc Epocha apud *Katæos*, seu *Chinenses*, satis antiqua fuerit, quæ fortè apud eos semper ab immemoriali tempore usurpata. Sed ea non videtur æque antiqua apud *Orientales Turcas*, *Tatarósve*, utpote qui *Oighuræorum* nomine non vocabantur ante dictum *Gjenkizchân*. Ideóque apud *Tataros*, ante illius tempora, vel hæc Epocha, vel saltem hujusmodi ejus nomen, non extitit. Videtur autem ista Epocha à *Chinensibus* mutuata, circa CCCC abhinc annis, quo tempore *Tatari Kataienses Chinam* invadentes & occupantes, illud suum nomen secum invexerunt, *Chinam*, ut suam tunc regionem, eodem nomine vocantes *Katâ*, eam possidentes & cum suâ *Kataiâ* sociantes: & tunc Anni *Sinici* formam didicerunt, & de postero, in suum usum adoptârunt. Hoc itaque *Chinæ* nomen in *Chinam* introductum fuit unà

cum

cum victoribus *Tataris*, qui viciſſim Anni commodam formam inde reportârunt. Nam quòd Annus *Tataricus* acceptus fuerit à *Sinis*, vel hinc conſtat, quòd in *Anni partibus* & in omnibus ejuſdem *Cyclis*, (excepto XII Animalium *Cyclo*,) omnia nomina, à *Tataris* ibi uſurpata, ſint planè *Sinica*, non autem *Tatarica*; uti certè fuerant, ſi talis Annus, ſeu Epocha, ab his in *Chinam* introducta fuiſſet, & non inde mutuata. Nam (ut videtur) *Tatari*, præter rudiorem illum per XII Animalia Computum, nullam habuerint Epocham, ſeu Anni formam, quam darent *Sinis*: ideóque tam commodam, & à *Sinenſium* Aſtronomis tam benè excogitatam Anni formam, mutuârunt, eandem ſuam etiam eſſe volentes. Neceſſe enim videtur quòd Gens cultior talia dederit incultiori, non autem, vice verſâ, ab eâ acceperit talia. Adeò ut iſte Annus fuerit primò *Sinicus*, & poſteà *Tataricus*, cùm hi ab illis acceperint. Et quia iſte Annus, ſeu iſta Epocha, nuperis centuriis ab utrâque Gente æquè uſurpata fuit, ideò eam, ſine ullâ antiquitatis diſtinctione, ab iis utriſque junctim denominare ſolent Perſarum Libri de eâ agentes: cùm non ſint duæ, ſed planè una eademque Epocha ab unâ Gente ad alteram tranſlata. Sic *Shâh Cholgij* Cap. VII, ubi expreſsè agit de hâc Epochâ, dicit eam inſtitutam fuiſſe à حكماء قتا و تركستان *Sapientibus τῆς Katâ & τῆς Turkiſtân*. Et cùm utriuſque Gentis Annus ſit unus idemque, ideò *Olugh Beigh* de harum duarum Gentium Epochis, quaſi de unâ, agit indiſtinctè, ſub unâ eâdémque deſcriptione, in eodem Capite ſub Titulo تاريخ قتا واويغور *Epocha τῆς Katâ & τῆς Oighur*. Cùm itaque hæc Epocha à *Tataris* per vim & arma in *Perſidem* introducta olim fuerit, & jam poſteà in Perſarum Libris junctim cum antiquiore Epochâ Perſicâ deſcribi ſoleat, tanquam altera Epocha, quodammodo in Perſiam adoptata, & in quibuſdam rebus & Libris Perſicis aliquando uſurpata, eam etiam (inquam) heic inter Perſarum res tractare & paulò fuſiùs deſcribere non detrectavimus. At ejuſdem introductionem quod attinet, hoc in caſu, *antiquas Tatarorum Invaſiones* non ſpectamus, utpote quæ fuerint antequam hæc Epocha inter *Tataros* reciperetur: ſed eas eorum ſpectamus Invaſiones quæ fuerunt citra *Gjenkizchâni* tempora. Illi enim ſæpe ſubjugârunt Perſiam, & ſuam Epocham ſecum introduxerunt, vel ſaltem, eam ibi in quibuſdam rebus uſurpârunt: uti quando per multos annos rerum ibidem potiebantur *Tataricorum* Regum Series, ex Familiâ آق قويونلي *âk-koyûnli*, ſeu *Alb-ovinâ*, & ex Familiâ قرا قويونلي *Kara-koyûnli*, ſeu *Nigr-ovinâ*, de quibus videatur

tur *Grimstonus*. Istæ duæ familiæ (dicente *Ahmed Ibn Jûsuph*) ex *Turcomaniâ* ortæ, deinde habitârunt in *Turcistân*: & posteà tempore τῦ *Argûn-chân* recipientes se in *Aderbayagjân*, Persiam obtinuerunt. Videatur etiam *Pachymerius* Lib. II, cap. 24 & alibi, quomodo Persia à *Tocharis* (terribili Tatarorum gente ad Boream adjacente,) subjugata fuit Anno *Christi* MCCLXI, quando Persarum Sultan *Azatînes* (fortè عز الدين *Azzadin*,) ad *Græcorum* Imperatorem fugit, subdolè exceptus: & Tatarorum tunc Princeps (qui *Portas Caspias* & Persiam occupabat,) erat Χαλαός. Deinde consulatur dictus *Grimstonus* Pag. 822, de Tatarorum in Persiâ Regibus sub *Uzûnchazân*, circa idem tempus, si is rectè ponit. Et ibidem consulas Pag. 916, de Regibus Tataris Anno MCCCLXXXVIII à *Timûro* descendentibus. Cúmque res sic se habuerint, omnes (ut spero,) me operæ pretium facturum existimabunt, si Tatarorum Annum & Epocham unà cum Persicâ heic peculiari commentatione exposuero.

Priùs autem quàm *Kataica* nomina tractare aggrediar, de vero ac genuino eorundem apud exteros Autores sono, & de iis quæ in nostratium gratiam mutavimus, aliquid præmittere visum est; ne fortè propter discrepantiam à *Martinio* & aliis Missionariis, Lector nos in eis proferendis cæspitasse suspicetur, & ipse quoque in eisdem efferendis secundùm *Atlantem Sinicum* & alios eorum Libros hallucinetur; dum non advertit eorum pronuntiationem *Portugalicam*, & terminationes *Europæas* vocibus *Sinicis* perperam additas. Pessimo enim consilio D. *Martinius* in dicto *Atlante* & in suâ Historiâ *Sinicâ* sequitur pronuntiationem *Lusitanicam*, atque nominibus *Sinicis* addit terminationes *us* & *um*, quæ utraque Lectorem fallunt: tales itaque terminationes inter pronunciandum apocopare præstat & voces *Sinicas* simplices sine illis enuntiare. Cúmque tam ibidem, quàm apud D. *Golium* in Notis ad *Alpherganium*, omnia nomina *Sinica* sequantur pronuntiationem *Lusitanicam*, omninò monendum duxi, quòd lit. X sonatur ut *Sh*: *Ch* sonat molle ut *Tch*: *M* in fine sonat ut *Ngh*: *G* in initio molle est ut *Gj*; at in fine *G* est durum ut *Gh*: & nos sic scripsimus, ut nostrates possint rectè sonare. *Ao* sonat ut *Au*, & *An* ferè ut *On*: sed non semper mutavimus, quia sonus tam prope accedit. Litera *H* Lusitanica sonat fortiter ut *Hh* duplice aspiratione, seu ferè ut *C'h* durum in lit. خا *C'ha* aut ח *C'heth*. Missionarii suo modo eum sonum exprimunt *C'a*: ideóque in nostrâ Præf. ad *Pondera & Mensuras Chinensium*, emendatum velim *C'in*, (quia non sonat molle, sed durum,) & pro eo ponendum *Tchîn*. Sed D. *Martinius*, in *Atlante*, non

non ſequitur regulam quam ipſe tradit (quòd ſcil. *Ch*, ſeu *Ch'*, ſonet ut Italorum *Ch:* nam ſcribit *Ch'e* & *Ch'ang*, quæ verè ſonanda ſunt *Tche* & *Tchangh*. Litera *Ü* punctata, ſonat ut *U Gallicum* tenue cum ſibilo, fermè ut *I*, quod ſic cum alio punctulo pleonaſtico viciſſim vergit ad *Ü*. His intellectis, ea quæ paſſim in *Miſſionariorum* Libris, ad noſtros ſonos facilè reduci queant.

Quoad Annum *Turcicum*, ſeu *Tataricum*, primâ frontè, egregium mihi ſcrupulum movebant *Shâh-Cholgji* verba quæ ſuprà adduximus Pag. 201. lin. 20. *Annus compoſitus eſt quem Solarem eſſe reputant, at menſes Lunares ſunt, ſicut eſt Annus Turcarum & Indorum.* Cur autem eum annum reputent *Solarem*, nulla eſt ratio præter errorem ſcribæ Perſici, qui ſcripſit شمسى *Solarem, pro* قمرى *Lunarem.* Sic itaque emendatiùs legendum moneo, *Annus Compoſitus talis eſt quem Lunarem eſſe reputant: & menſes ſunt Lunares, ſicut eſt Annus Turcarum & Indorum.* Cur etiam dicatur *compoſitus*, non conſtat: niſi vult, ut *Solaris Annus* habeatur *ſimplex*, propter ſolos Menſes æquales *tricenûm* dierum, alter verò *compoſitus*, propter Menſes pares & impares, æquales & inæquales, ex quibus componitur annus lunaris, habens menſes *ſolares*, ſeu *plenos*, tricenûm dierum, & menſes *lunares* deficientes XXIX dierum, & hac ratione, quaſi ex menſibus duorum generum compoſitus. Ejuſmodi etiam Erroris taxandus eſt Scriba Perſicus apud *Ali Birgiendi*, qui poſtquam optimè diſſeruerat de Anno ſolari *Sinico-Turcico*, omnia mox perdit, dicendo *ejus Anni Menſes eſſe Lunares veros*, legendo قمرى *Lunares*, pro شمسى *Solares*. Cum his numerandus eſt *Kàs Kyriacus* Syro-Arabs, qui in Tabulis ait, *In anno Gjelalæo & Turcico eſſe menſes Perſicos.* De Anno *Gjelalæo* verum eſt quòd habet menſes, tam denominatione, quàm menſurâ, Perſicos veteres, qui tamen propter alium ſitum & ordinem reputantur *Gjelalæi*. At hoc de Anno Turcico non eſt verum: nam quamvis in *Turcico* Anno Solari ſint menſes XXX dierum, ii tamen ſunt denominationis *Sinicæ*. At ſi de Turcico anno lunari loquitur, neutrum eſt verum, nec denominatio, nec menſura; non Scribæ, ſed Auctoris lapſu. Nam iſti Orientales, quamvis *plurimi* ſunt doctiſſimi & accuratiſſimi, non ſunt *omnes* profundè docti, ſed quidam mediocriter, & aliquando ſuos habent lapſus, cujus miſerum exemplum eſt quidam *Soleimân Ibn Ali* Syro-Arabs, qui prætendit ſcribere *Calendarium* الرعدية *tonitruale*, in quo ferè nihil eſt verum, ſed pleraque falſa, quamvis ſuos autores firmandæ autoritatis ergò ſæpè allegaverit. Nos ergò non tenemur defendere & juſtificare omnia quæ in quorundam Orientalium Libris aliquando occurrunt. Sed diſcretionis-

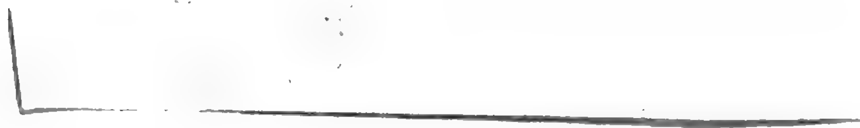
tionis judicium utendum, nec quidvis indiſcriminatim pro veritate admittendum.

Ut itaque magis diſtinctè & accuratè agamus, præmittendum eſt, haſce Gentes *(Sinenſes* & *Tataros)* duplicem habere Annum; ſc. *Solarem & Lunarem.* Solaris eorum Annus eſt *Tropicus* & شمسي حقيقي *Solaris verus*, ut ſuprà diximus; qui ad uſum *Chronologiæ*, & *Motionum cæleſtium* calculationes adhiberi ſolet. *Annus lunaris*, qui in Calendariis *Tatarico-Sinicis* deſcribitur, eſt ad uſum *Eccleſiaſticum.* Utriuſque Anni Initium eſt in *Vere*, aliquo tempore inter *Solſtitium hybernum* & *Æquinoctium vernum.*

Sed primò agendum eſt de *Anno Solari*, qui, dicente *Shâh-Cholgjio*, linguâ *Sinicâ* vocatur سيجو *Si-gju:* qui quidem Annus (ut vult D. *Martinius* Hiſt. Sin. p. 287,) incipit *Primo Vere, cùm Sol in medium Aquarii Signum ingreditur.* Tunc à *Sinenſibus* celebrantur *Ruſticalia*, ſeu Ruſticorum *Feſtum vernum* dictum *Hin-tchun*, cum maximâ totius regni pompâ dictu prolixâ. Ut enim populus ad rem agrariam alacriter proſequendam animetur, huic Feſtivitati interſunt Rex & Regni Primores, lætitiam agendo, cum cæremoniis plurimis & planè admirandis; quæ apud jam laudatum autorem videri poſſunt. Ruſtici autem ipſi jubentur gaudere & lætari, quòd tunc incipiat Vernum tempus, quo Agriculturam alacri animo & fauſto ſydere aggredi liceat.

Annum *Sinicum* deſcribit D. *Golius* in *Appendice Atlantis Sinici:* idem quoque prolixè & accuratè facit *Olugh Beigh*, qui inter plurima alia, hæc habet: *Hujus Epochæ Anni ſunt Solares veri: iique ſunt ab ingreſſu Solis in aliquem locum Zodiaci, donec ad eundem locum redierit; quod, ex eorum ſententiâ, ſit diebus* CCCLXV *&* MMCCCCXXXVI *particulis diei. Annum in* XXIV *æquales partes dividunt: & unaquæque pars* XV *dies &* MMCLXXXIV *particulas continet, &* V *ſextas particulæ. Principia illorum Quadrantum, quibus noſtri utuntur, ſunt media Quadrantum eorum: adeò ut Ver eis incheöetur circa medium Aquarii, & Puncta Cardinalia* IV *Converſionum Anni ſunt in medio Quadrantum eorum.* Et ſic etiam *Ali Birgjendi* Perſa ponit *Anni Chataici initium ubi Sol eſt* در اواسط دلو *in medio Aquarii:* additque, *Eorum Annum eſſe Solarem verum* CCCLXV *dierum cum* II *Tchágh &* VII *Ke &* IV *Fengh, cum unâ ſextâ τῆς Fengh.* Et Annum diſpeſcit *in* XXIV *Menſes, ſeu æquales partes, quarum unaquæque eſt* XV *dierum cum* II *Tchágh &* IV *Ke &* CI *Fengh, cum mediâ parte unius Fengh.*

Ex

Chinensium Cyclus sexagenus seu sexagenarius. Item, Anni Solimi Chinensis Signa 12. (pag. 21?

Tab. v.)

Cyclus 10.		Cyclus 12.		Cyclus 60.			Signa 12.	
甲	1. Kiă.	子	1. Çŭ.	子	甲	1. Kiă-çù.	白羊	1. Pe yangh.
乙	2. Yì.	丑	2. Chèu.	丑	乙	2. Yi-chèu.	金牛	2. Kin nieu.
丙	3. Pingh.	寅	3. Yìn.	寅	丙	3. Pingh-yi	双兄	3. Shangh hiungh.
丁	4. Tingh.	卯	4. Mào.	卯	丁	4. Tingh-m	巨蟹	4. Kin hiai.
戊	5. Vû.	辰	5. Shîn.	辰	戊	5. Vù-shîn	獅	5. Sù
己	6. Kì.	巳	6. Sú.	巳	己	6. Kì-sú.		
庚	7. Ken.	午	7. Ù.	午	庚	7. Ken-ù.		
辛	8. Sin.	未	8. Vî.	未	辛	8. Sin-vì...gh		

Ex dictis conſtat, *Kataiorum* Annum *Solarem* conſtare CCCLXV diebus cum V horis & L minutis: adeò ut eorum Annus noſtrum Annum (qui $365^{d}, 5^{h}, 49',$) ſuperet *uno minuto*, ſeu Horæ *Europææ* unâ parte ſexageſimâ, quæ LX Annis facit Horam integram, & MCDXL annis unum Diem civilem, ſeu *Nychthemeron* complet. Anni ergò Solaris initium inveniendum eſt calculando Solis motionem à dato puncto *Zodiaci* donec ad idem punctum redierit, ut *Aſtronomi* (& ab eis edocti *Chronologi*) benè nôrunt; ſemper, ſine ullâ Diei Intercalatione, quæ eſt tantùm ad popularem uſum: nam Aſtronomi eâ non indigent, & vulgus tali Anno non utuntur, ſed ſolo Lunari: ideóque vulgus Annum ſolarem vix agnoſcunt; unde eſt quòd *Miſſionarii* etiam eum ferè ignorent.

Ad Annorum ſolarium computationem utuntur aliquot *Cyclis*,[1] quorum unus eſt *Cyclus denarius*, continens tot vocabula *Temporum* propria. Iſte eſt *Cān*, ſeu *Truncus*, ex quo, tanquam ex arbore, procedunt, ſeu oriuntur X Nomina, quorum primum eſt *Kia*. D. *Golio*, *Decem Cardines*, ſeu *Radices* vocantur. Hæc X vocabula *Sinica* (uti & ea XII quæ in ſeq. *Cyclo* duodenario,) per ſe illis ipſis *temporibus* ſignificandis inſerviunt, peculari inſtituto & uſu, ſicut voces technicæ. Ea autem appellativè res longè alias ſignificant, quæ ad præſentem rem nihil faciunt.

Secundus eſt *Cyclus duodenarius*, ſeu *horarius*, Nychthemeri XII Horas *Sinicas* continens, quæ nobis ſunt tot *Bihoria*. Et hi *Duo Cycli* junctim vocantur *Kia çù*, à primâ utriuſque voce deſumpto nomine.

Sinica Vocabula temporum, &c.

فنگ *Fengh*, ſeu *Fen*, ſive *Fuèn*, i. e. *diviſio*, *pars*, *particula*, ſc. 10000 pars diei naturalis.

كه *Ke*, i. e. *Sculptura*, ſc. pars octava Bihorii.

چاغ *Tchâgh* apud *Perſarum Aſtronomos* perperam ponitur ut Sinicum *Bihorii* nomen, quod reverà eſt *Shî*.

شي *Shî*, i. e. *Tempus*: item, *Hora Sinica*, ſeu Bihorium Europæum, ſc. Nychthemeri pars XII.

شن *Shün*, i. e. *Additio*, ſc. Intercalatio.

كن *Cān*, i. e. *Truncus arboris*.

1 De hac ſequenti Tabula *Chinenſi* p. 218. monet Auctor, Columnarum Ordinem (ex Numeris diſcernendum) quem Sculptor perperam inchoavit à Siniſtra, potius inchoandum fuiſſe à Dextra, uti ſe habet Lectio Sinica in ſingulis illis Columnis, ubi duplex *Sinicorum* Characterum Series cernitur: ſed in eorundem ſonis non item.

ون *Vên*, i.e. *Compositio.*
شانك ون *Shàngh vên*, i.e. *superior Compositio.*
جونك ون *Tchûngh vên*, i.e. *media Compositio.*
خا ون *Hià vên*, i.e. *inferior Compositio.*
وان *Vàn*, i.e. *Myrias*, sc. 10,000.

Duo Cycli Kia & Çü, scilicet qui sunt,

Cyclus denarius.	*Cyclus duodenarius.*	
1. *Kiä.*	1. *Çü.*	XII.
2. *Yi.*	2. *Tchéu.*	II.
3. *Pingh.*	3. *Yin.*	IV.
4. *Tingh.*	4. *Maò.*	VI.
5. *Vü.*	5. *Shîn.*	VIII.
6. *Ki.*	6. *Sü.*	X.
7. *Kēn.*	7. *ù.*	XII.
8. *Sin.*	8. *Vi.*	II.
9. *Gin.*	9. *Shin.*	IV.
10. *Quei.*	10. *Yeu.*	VI.
	11. *Siö.*	VIII.
	12. *Hài.*	X. *

Apud Persicos Epocharum scriptores, in Anno Sinico adhibetur supradictum جاغ *Tchâgh*, D. *Gravio Jag*, quod meliùs per *Ain* rescribendum esset جاع *Tchâ*, prout sonat vox Sinica quam intendebant, significans *Scripturam*, seu *Epistolam*. Miror autem unde Persæ sibi arripuerint hanc vocem, cùm *Chinenses*, ejus loco, utantur *Shî*, i.e. *Tempus* in genere, specialiter *Hora Sinica*, seu Bihorium nostrum, ut suprà diximus. Apud *Ali Birgjendi* Persam, *Omne Tchâgh continet* 8 *Ke: & omne Ke continet* 10000 *Fengh. Et omne Fengh est* 8″ & 38‴ & 24⁗. Videtur autem desiderari aliquid ex lapsu Scribæ: & fortè pro *omne Ke*, rescribendum sit *totum nychthemeron:* sic enim magis accuratè *Shâh Cholgji* dividit omne *Tchâgh in* 8 *Ke: & totum nychthemeron in* 10000 *Fengh: adeò ut quodvis Tchâgh sit* 833 *Fengh cum duabus tertiis: & quodvis Ke sit* 104 *Fengh cum duabus sextis.* Sic ille.

* Hi numeri Romani Horas nostras notant, à mediâ nocte numerando.

Quod

Quod autem à Persis minùs rectè scribitur *Fengh*, est Kataicum *Fen*, seu *Fuēn*, significans *partem minutam*, seu *particulam* temporis aut alterius cujusvis rei. Optandum fuerat ut Doctiss. *Gravius* in edendo suas *Epochas celebriores* non fuisset scientiâ *Sinica* prorsus destitutus: ille enim *Chataïca* legit *Fenac* pro *Fengh*, *Shanec* pro *Shangh*, خونك *Chunec* pro چونك *Tchùngh*, cum ejusmodi aliis; perperam omninò; cum omnes voces *Sinicæ* sint *Monosyllabæ*, nec in totâ linguâ detur *Dissyllaba*: & quamvis vox aliqua secundum modum *Lusitanicum* scribatur cum duabus, aut pluribus vocalibus, omnes in unius syllabæ sonum cogendæ sunt, ut *Siuè* in *Swè*, & *Siao* in *Sjaw*, *Çui* in *Çwi*, *Hià* in *C'ha*, *Fuèn* in *Fwèn*, *Shoangh* in *Shwangh*, *Hoangh* in *Whangh*, &c. Et cùm in *Kataicarum* vocum sonis apud Scribas Persicos subinde errare pronum sit, pro supra notato سيجو *Si-gju*, fortè legendum sit سويجي *çui-gje*, i. e. *Annus Solis*, seu *solaris*.

De Cyclo duodenario D. *Martinius* in *Hist. Sin.* p. 22; *Tria præcipua Puncta in Horarum circulo pro illustrioribus habent: scil. Mediam noctem, in quâ Cœlum; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram; secundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum assignant, primæ Amphoram, secundæ Piscem: ita tamen ut una Hora Sinica duas nostrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum cogitatione depingunt in Cœlis, quemadmodum nos Circulum semper apparentium maximum, quem in* XII *æquales partes secant, Horásque totidem. — Iisdem Horis respectiva Zodiaci Signa eo, quem suprà notavimus, ordine assignant.* Hæc tria dicta Signa sunt *Capricornus*, *Aquarius*, *Pisces*. Cúmque *Chinensis noster* Planetarum & Signorum Nomina in eâdem Chartâ scripta mihi reliquerit, ea omnia, curiositatis gratiâ, heic subjungam, ne aliàs fortè intercidant. Vide *Martin. Hist.* p. 9.

I. *Gje*, i. e. *Sol.*
II. *Yuè*, i. e. *Luna.*
III. *Shui*, i. e. *Aqua*: vel aliàs *Tchin*, i. e. *Matutinus*: sc. Mercurius.
IV. *Kin*, i. e. *Aurum*: vel aliàs *Tai*, i. e. valde *Pe*, i. e. *Alba*, sc. Venus.
V. *Hò*, i. e. *Ignis*: vel aliàs *Yingh Hoè*, i. e. *Flamma*; sc. Mars.
VI. *Mô*, i. e. *Lignum*: vel aliàs *Çui*, i. e. *Annus*; sc. Jupiter.
VII. *Tù*, i. e. *Terra*: vel aliàs *Tiēn*, i. e. *Terra*; sc. Saturnus.

Scilicet, quivis Planeta vocatur tam proprio nomine, quàm nomine materiæ cui præesse censetur, uti præest *Mercurius Aquæ*, *Venus Auro* & reliquis metallis, *Jupiter Arboribus*, &c. Ille Character qui *Tù*, *Kirchero* sonat *Hé*.

I. *Pe*, *Alba-*
Yangh, *Ovis*,
sc. Aries.

II. *Kin*, *Aureus-*
Nieu, *Bos*,
sc. Taurus.

III. *Shāngh*, *Duo-*
Hiūngh, *Fratres*,
scil. Gemini.

IV. *Kiu*, *Magnus-*
Hiai, *Cancer*,
sc. Cancer.

V. *Sù*, *Leo*,
çù, explet.
sc. Leo.

VI. *She*, *Domûs-*
Niu, *Virgo*,
sc. Virgo. *

VII. *Tièn*, *Cæli-*
Tchingh, *Libra*,
sc. Libra.

VIII. *Tièn*, *Cæli-*
Kie, *Scorpius*,
sc. Scorpius.

IX. *Gjin*, *Homo-*
Ma, *Equus*,
sc. Sagittarius.

X. *Mu*, *Montana-*
Shièn, *Ovis*,
sc. Capricornus.

XI. *Paò*, *Pretiosum-*
Pingh, *Vas*.
sc. Aquarius.

XII. *Shāngh*, *Duo-*
Yû, *Pisces*,
sc. Pisces.

Ex supradictis duobus Cyclis compositis conflatur alius major *Cyclus Sexagenus*, seu *Sexagenarius*, dictus *Vên*, i. e. *Compositio*. Et quia LX partibus constat, subinde aliter vocari solet *Lo She Hoa Kiă Çù*, id est, LX *Flores Kiă Çù*, scil. ex minoribus Cyclis *Kiă* & *Çù* compositi flores, sumptâ denominatione à duabus vocibus initialibus præcedentium Cyclorum. Cúmque ex duorum Cyclorum Compositione evadens Cyclus Sexagenus, fiat eorundem Nominum diversâ positione, ideò *Hoa*, quod exponitur *Flores*, aliàs propriè significat *diversè posuit*. Apud D. *Couplet* vocatur *Lo Xe Hoa Kia*, & exponit *Sexaginta conversionum constructio*. Pro *Xe* sonandum *She*. Is in Præfatione ad Chronologiam Sinicam, hujus Cycli insignem, in Re Chronologicâ, usum impensè laudat. Iste Cyclus LX Annorum propria Nomina exhibet, & in Annorum computatione, sicut Rota, circumrotatur in perpetuum. Et non tantùm Solarium Annorum, sed & Lunarium Mensium nomina *circulariter* exhibet, ut infrà monstrabitur. Per hunc itaque non tantùm Annos Solares supputant, sed etiam Dies suos dinumerant, atque *Septimanæ* vicem quodammodo supplent. Imò, dicente D. *Couplet*, non tantùm Anni & Menses, sed Dies & Horæ, suâ cum proportione, per hunc Cyclum signantur per totum Imperium. Hunc Cy-

* viz. Innupta fœmina, quæ nondum ex domo parentum excesserit.

clum

clum inſtituit Imperator *Hoangh-Ti*, qui MMDCLXX annis ante Chriſtum vixit.

Cycli Sexagenarii Paradigma Europæum Sinico reſpondens, Autore D. Couplet.

A I.	B II.	C III.	D IV.	E V.	F VI.	G VII.	H VIII.	I IX.	K X.	10.
A XI.	B XII.	C I.	D II.	E III.	F IV.	G V.	H VI.	I VII.	K VIII.	20.
A IX.	B X.	C XI.	D XII.	E I.	F II.	G III.	H IV.	I V.	K VI.	30.
A VII.	B VIII.	C IX.	D X.	E XI.	F XII.	G I.	H II.	I III.	K IV.	40.
A V.	B VI.	C VII.	D VIII.	E IX.	F X.	G XI.	H XII.	I I.	K II.	50.
A III.	B IV.	C V.	D VI.	E VII.	F VIII.	G IX.	H X.	I XI.	K XII.	60.

Iſtum Cyclum, tribus Nominibus, pro triplici ordine, diſtinguunt, qui ſunt *Shangh Vên*, i. e. *Superior Compoſitio:* & *Tchungh Vên*, i. e. *Media Compoſitio:* & *Hià Vên*, i.e. *Inferior Compoſitio.* Atque ita CLXXX Annis confectis, ad primum Computi initium revertuntur. Si ſupra III Cyclos Sexagenos, *Summum*, *Medium* & *Imum* (eorumve Syſtema CLXXX Annorum) procedendum ſit, tum *Vàn*, ſeu *Myriade* utuntur. *In quovis Cyclo* (inquit D. *Golius*) *Anni Solares Tropici uſurpantur ab ingreſſu Solis in* XV *Aquarii Gradum. Et hìc conſtituunt Veris ſui principium: & in* XV *Tauri initium Æſtatis: & ſic per æqualia intervalla reliquas Anni partes. Et principia eorum mediis noſtrorum Menſium reſpondent.* Sic ſe habet communis praxis.

Sed D. *Golii* pace, dicendum eſt, quòd hoc modo vix accuratè procedatur, cùm Sol non æquali ſemper tempore quævis *Zodiaci* Signa percurrat; ſcil. quando Sol eſt in *Perigæo*, paucioribus diebus abſolvit ſingula Signa *hyberna*, quàm quando eſt in *Apogæo* abſolvit Signa *æſtiva:* nempe aliqua eorum XXIX aut XXX diebus, & alia eorum diebus XXXI aut XXXII: adeò ut quamvis totus CCCLXV dierum numerus inter XII Signa diſpeſcatur, id tamen non fit æqualiter. Cùm enim

enim Terra non sit sita exactè in Centro motionis Solis, id sanè necessariò efficit *Apogæum* & *Perigæum*, ita ut Sol, in hisce positus, nobis videatur *eccentricus:* cùm revera *respectu sui motûs*, non sit ita, sed tantùm *respectu nostri*, qui propter nostrum obliquum situm aliter judicare non possumus. Solis itaque motio, respectu suî, est semper æqualis, quamvis nobis res aliter esse videatur. Et quamvis Sol ab *Horologiis* nostris aliquando differat, (vel potiùs hæc ab illo differant,) in fine anni utraque inter se æquantur. Ideóque mihi videtur, haud satis consultò factum fuisse in Globis dividendo Eclipticam, seu Zonam Signorum, in XII æquales partes, cùm non tam æqualitati divisionis quàm rei veritati consulendum sit. Si igitur Signiferi in Globis divisio non esset æqualis, sed potiùs vera, secundùm verum Solis motum determinata, tum non opus esset calculandi Tabulas æquationis, ut hodie fit; sed Temporum & Solis motus cum *Horologiis* & *Scioteriis* coæquari possent per Globos, absque ulteriori molestiâ. Ex dictis constat quòd Sol *Hyeme* sit nobis *propior*, & *Æstate* à nobis (quasi majorem Circulum aut Arcum describens,) *remotior* in *Apogæo*, Persicè dicto اوج *Augj*, i.e. *Absis*, Latino-barbarè *Aux*. Æstate autem plus calescit, quia sumus penè sub Sole, qui tunc magis perpendicularis est nobis, quàm hyeme, quando est proprior. Sed ad pensum redeo.

Olugh Beigh accuratè docet modum temporis in hac Epochâ putandi: & in D. *Gravii* ibidem Tabulis, in tribus distinctis Columnis computati visuntur *Anni Cycli simplicis Sexageni*, & *Anni Cycli compositi è tribus Cyclis Sexagenis*, & *Anni Epochæ Chataiæ Solares à medio Aquarii:* scil. Anni τῆς *Vàn* (seu *Myriadis*) 8865tus labentes. Nam à Creatione Mundi ad Annum *Hegjræ* DCCCXLVII (sive *Christi* MCDXLIV) juxta *Chataiorum* sententiam, effluxerunt Anni Solares completi 88,639,860. Hanc autem enormem eorum Chronologiam confutavit D. *Golius* in Calce *Atlantis Sinici*, & D. *Couplet* in Præfatione ad Philosophiam *Sinicam:* illorum enim ignorantiam prodit talis computatio. D. *Gravius* minùs benè legit ubique *Ven* & *Venni*, prò *Van* & *Vanni*, i.e. *Myrias* & *Myriades*; cùm *Ven* aliam habeat significationem, ut suprà dictum.

Tabula

Tabula XII Mensium seu XXIV Semi-mensium Solarium Kataïcorum.

I Ver.

Numeri Partium.	*Nomina Partium.*	*Dies Anni.*	*Particulæ.*	*Sextæ partes.*
I	*Liĕ-tchūn*, *i. e.* Elevatio veris.	00	00	0
II	*Yù Shuì*, *i. e.* Pluviæ aqua.	15	2184	5
III	*Kingh-tchĕ*, *i. e.* Motus reptilium.	30	4369	4
IV	*Tchūn-fuèn*, *i. e.* Veris pars.	45	6554	3
V	*Çingh-mingh*, Limpida claritas.	60	8739	2
VI	*Cō yù*, *i. e.* Frugum pluviæ.	76	924	1

III Autumnus.

Numeri Partium.	*Nomina Partium.*	*Dies Anni.*	*Particulæ.*	*Sextæ partes.*
XIII	*Liĕ-çiēu*, Elevatio Autumni.	182	6218	0
XIV	*Tchŭ-shù*, Quies caloris.	197	8402	5
XV	*Pĕ-lŭ*, *i. e.* Albus ros.	213	587	4
XVI	*Çiēu fuēn*, Autumni pars.	228	2772	3
XVII	*Hán lŭ*, *i. e.* Frigidus ros.	243	4957	2
XVIII	*Shoāng-kiáng*, Pruinæ descensus.	258	7142	1

II Æstas.

VII	*Liĕ-hiá*, *i. e.* Elevatio Æstatis.	91	3109	0
VIII	*Siào-muòn*, Parva repletio.	106	5293	5
IX	*Mángh-tchûn*, Herbarum semina.	121	7478	4
X	*Hiá-tchi*, *i. e.* Æstatis statio.	136	9663	3
XI	*Siào shù*, *i. e.* Parvus calor.	152	1848	2
XII	*Tá shù*, *i. e.* Magnus calor.	167	4033	1

IV Hyems.

XIX	*Liĕ-tūngh*, Elevatio hyemis.	273	9327	0
XX	*Siào siuĕ*, Parva nix.	289	1511	5
XXI	*Tá-siuĕ*, Magna nix.	304	3696	4
XXII	*Tūngh tchi*, Hyemis statio.	319	5881	3
XXIII	*Siào-hán*, Parvum frigus.	334	8066	2
XXIV	*Tá hán*, Magnum frigus.	350	251	1

Primus Semi-mensis *Liĕ-tchūn* ubi Nullitates 00, 00, 0, complet Annum ad numerum CCCLXV cum Fractione. Exprimitur autem *Nullitatibus*, quia nullus tunc integer Semi-mensis elapsus sit. Reliquas Tabulas quæ ad hujus Epochæ Calculum pertinent, heic addidisse, nimis prolixum fuerat: ideóque eas ex *Olugh Beigho*, Editionis D. *Gravii* in *Epochis celebrioribus*, petendas relinquo. Nominum autem *Chataicorum* (quæ apud eum malè leguntur) soni veri, ex nostrâ Cyclorum

rum &c. lectione addisci, & apud illum corrigi poterunt. Hæc Anni Solaris divisio in usu est etiam apud *Indos*, testante *Curtio*, qui in Libro VIII de eis refert, *Menses in quinos denos describunt Dies: Anni plena spatia servantur*. Qui quidem locus ex supradictis lucem fœneratur. At præter istum Solarem annum civilem, quem etiam habent *Turcæ*, sanè tam *Turcæ*, quàm *Indi*, prætereà habent Lunarem annum Ecclesiasticum, ut notavit *Shâh Cholgji* suprà p. 201. l. 20. 21. Quam quidem lectionem nos emendavimus p. 215. l. 11. 12. Uterque ergò (ut solent autores,) imperfectè loquitur; *Curtius* quidem, non agnoscendo etiam *Indorum* Annum lunarem, & *Shâh Cholgji*, non agnoscendo quoque eorum Annum solarem. Ex *Astronomiâ Chinensium* (quorum pessimi imitatores sunt *Siamenses*) aliquantulum illustrari possit confusus & imperfectus ille *Siamensium* Computus apud D. *Lauberum*, in quo explicando, Doctissimus *Cassini* æquo successu laboravit ac si illius regionis homines ad albedinem lavare tentâsset.

Kataiorum Cyclo duodenario p. 218. præmisso, respondet Orientalium Turcarum, seu Tatarorum, sequens Cyclus, ex tot Animalium nominibus conflatus.

Nomina Turcico-Tatarica.	*Nomina Kataica.*	*Nomina Persica.*
كسگو *Késeghu, Mus.*	*Shù, Mus.*	موش *Mûsh, Mus.*
اوط *Oût*, seu *Oûd, Bos.*	*Nieù, Bos.*	گاو *Ghâv, Bos.*
پارس *Pârs, Thôs.*	*Hù, Tigris.*	پلنگ *Pelàngh, Tigris.*
طوشقان *Taushkân*, seu *Daushkân, lepus.*	*Tū, Lepus.*	خرگوش *C'herghûsh, Lepus.*
	Lûngh, Draco.	نهنگ *Nehàngh, Crocodilus.*
لوي *Lûi, Crocodilus.*	*Shē, Serpens.*	
ييلان *Yilân, Serpens.*	*Mà, Equus.*	مار *Mâr, Serpens.*
يوند *Yûnd, Equus.*	*Yângh, Ovis.*	اسب *Asp, Equus.*
قوي *Kôi, Ovis.*	*Hêu, Simia.*	گوسفند *Ghûsphand, Ovis.*
پيچين *Pîtchîn, Simia.*	*Kí, Gallina.*	حمدونه *Hamdûna, Simia.*
داقوق *Dakûk, Gallina.*	*Kèu, Canis.*	مرغ *Mùrgh, Gallina.*
ايت *ît, Canis.*	*Tchū, Porcus.*	سگ *Sègh, Canis.*
طونغوز *Tongûz*, seu *Dongûz, Porcus.*		خوگ *C'hûk, Porcus.*

Kataica

Kataica nomina, ornatûs cauſâ, adjecimus, ut fecit D. Golius in Append. *Atl. Sinici*. Ea enim non invenit in aliquo Cyclo, ſed ex ſuis Gloſſariis *Sinicis* petiit, ut poſſet ea accommodare nominibus *Turcicis*. Pro me quoque, quaſi curioſitatis cauſâ, ea ſcripſit *Chinenſis noſter*; qui etiam primum nomen ſonavit *Tchù*, vel aliàs *Shù*, eodem charactere. Eorum itaque Aſtronomi, non iſtorum, ſed aliorum nominum cyclo duodenario utuntur, qui in antecedentibus præmittitur. Perſica etiam à *Shâh Cholgjio* tranſlata ſunt ad rem demonſtrandum: adeò ut, inter hæc omnia, ſola *Turcica* ſint quæ uſitatum Cyclum Aſtronomicum conficiunt.

Quoad ſupra dicta nomina *Turcica*, quod primo loco *Kéſegbu*, eſt in genere *Mus*, in ſpecie *Glis*. At in *Timûri* Hiſtoriâ *Zaphàr-nâma* Perſicè conſcriptâ, ſecundùm *Mogulenſium* computum, Tamerlanes dicitur natus ييل سچقان *Anno Muris, ubi incipit Cyclus annorum Mogulenſium*; qui coincidit cum Anno *Hegjræ* DCCXXXVI, *Chriſti* MCCCXXXV. Eſt autem *Sítchkân* in linguæ *Tataricæ* dialecto ruſticanâ, pro quo *Turcæ Europæi* elegantiùs proferunt صچان *Sitchân*, *Mus*. Et ſic pro *Tauſhkân*, elegantiùs dicitur طوشان *Tauſhân Lepus*. Secundo loco, *Oûd* pro *Bove*, aliàs vocatur اوكوز *Okiuz*, & صغر *Sighir*, vulgò *Sughûr*. Tertio loco, *Pârs* pro *Thoë*, aliâs vocatur يوز *Yûz*. Loco ſeptimo pro *Yûnd*, aliàs dicitur يونت *Yûnt*: vel alio diverſo nomine آت *ât*. Loco octavo *Kôi*, rectiùs & elegantiùs dicitur قويون *Koyûn*, ſeu *Koyin*, *Ovis*. Si autem ſonatur *Koyìn*, eſt aliàs juxta pectus *Simus* veſtium, à قومق *Kômak*, *ponere*, q. d. *Koyìn* ſit *repoſitorium*: nam ſupra cingulum ad latus corporis in tali Sinu (**the Boſome**) Reculas ſuas ſecum portant Orientales, ibique ut in marſupia reponunt, vel fortè in جرعدان *Recularum thecâ* ibi condendâ. In loco duodecimo pro ruſticanâ voce *Tongûz*, alii elegantiores ſcribunt طڭوز *Toghûz*, ſeu *Dogbûs*, & ſonant *Domûz*.

Inter *Chataica*, tertio loco *Hù* reverà eſt *Tigris*, Turcicè قپلان *Kaplán*. At ab his longè diverſum eſt *Leopardi* nomen Sinicè *Pao*. Quarto loco quid voluit D. *Golius* per *T'ù*, *Chinenſis* meus non intellexit. *Lepus*, ſeu *Cuniculus major*, Sinicè vocatur *Tù çù*, quorum poſterior vox eſt expletiva. Pro undecimo *Kèu*, *canis*, etiam alio charactere vocatur *Cau*.

Dicente *Martinio*, per hunc Turcicum Cyclum ruſtici *Sinenſes* & *Nomades Turcæ Tatarìve* computant *Horas* & *Dies* & *Annos* ſolares ſuos: imò & literati *Indo-Perſæ*, ut ſuprà ex *Zaphàr-nâma* oſtendimus.

mus. Et iſtâ *Dodecataëteride* numerando peractâ, eandem repetunt & numeratò reiterant in æternum. Iſto, inquam, Cyclo utuntur Turcæ Orientales omnes, preſertim (notante D. *Golio,*) معولاجين و حكماء دشت وترکان تمغاج *Mogolo-Sinæ, & Sapientes campeſtris-regionis, & Turcæ Tamgâgj,* i. e. regionis *Chinæ,* quales etiam ſunt *Mogolo-Sinæ,* ſeu *Mogulenſes,* qui mixtim cum *Chinenſibus* vivunt. Per *Campeſtrem-regionem,* ſeu *Campeſtria,* intelligitur دشت قبجاق *Campus τῦ Kipgjâk,* (quæ *Haithono Cumania,*) ſcil. tota planities quæ ab extremo Oriente in Occaſum ſupra mare *Caſpium* & uſque ad *Ponti* fines exporrigitur: hoc eſt, tota *Turciſtania,* uti dicti ſapientes, ſeu Aſtronomi, ſuperiùs vocantur *Sapientes Turciſtaniæ,* qui hujuſmodi Annum conſtituerunt.

Hactenus de eorum Anno Solari: jam proximè de Anno Lunari dicendum reſtat.

Orientales Aſtronomi ferè toti ſunt in deſcribendo Kataiorum Annum ſolarem: obiter tantùm & obſcurè Anni Lunaris mentionem fafacientes. At D. *Martinius* in *Hiſtoria Sinicâ* p. 18, de Anno Sinico agens, eum quaſi hybridum, inaudito vocabulo, *Annum Lunæ-ſolarem* vocat. Quid ſibi voluerit hoc monſtroſo nomine, (ſi aliquid voluerit,) ille meliùs noverit: nos enim ignorantiam noſtram apertè profitemur. At quia Sinenſium vulgus circa Annum Lunarem præcipuè verſari ſolet, fortaſſis D. *Martinius* etiam *Lunarem Annum* ſubintellexerit. Ille autem ſparſim aliquid in medium adducit de utroque Anno, quem unum ſimplicem eſſe putat, neſciendo *Chinenſes* duo Annorum genera habere.[1]

Utcunque tamen ſit, Ego (ſolari Anno, in ſuperioribus deſcripto, & *Turcarum* ac *Kataiorum* Aſtronomis relicto,) Lunarem Annum *Sinico-Tataricum* deſcribere aggredior, ex utriuſque Gentis Calendariis lunaribus quæ penes me habeo, ex quibus conſtat, in vulgari & populari uſu adhiberi ſolere *Annum Lunarem.* In Orientalium *Turcarum* MS Calendario lunari præmittuntur Solares menſes *Gjelalæi* ab ingreſſu Solis in *Arietem:* id autem, non quaſi per illos Menſes computaretur Annus *Turcicus,* ſed ut inter utroſque fiat collatio, & ut ad Solares Menſes commodè, per Proſthaphæreſin, referri queant menſes *Turcici* Lunares, qui in eodem Calendario in ſuis locis è regione inſeruntur, ut Anni Turcici norma & menſura, & ibidem ſequentibus nominibus vocantur. Quinetiam, in quibuſdam orientalibus Calendariis, item *Coptorum* & aliarum Gentium, Menſes ſubinde addi ſolent, ut omnes inter ſe conferantur, & inter horum ac illorum Annos differentia appareat.

1 Vid. Append. N°. VII.

Menſum

Mensium Tataricorum Nomina, prout in eorum Calendario & apud Olugh-Beighum leguntur.

ارام *Aram.* I^{us}.
ايكندى *Ikindi*, i.e. II^{dus}.
اوجونج *Ugjùngj*, i.e. III^{us}.
دوردنج seu تورتونج *Dôrdùngj*, seu *Tôrtùngj*, i.e. IV^{tus}.
بيشنج *Beshingj*, i.e. V^{tus}.
آلتنج *Altingj*, i.e. VI^{tus}.
يدنج seu يتنج *Yedingj* seu *Yetingj*, i.e. VII^{mus}.
سكزنج *Sekizingj*, i.e. VIII^{us}.
طوقوزنج seu طوقسنج *Dokozingj* seu *Dokosingj*, i.e. IX^{us}.
اونونج seu اونوزنج *Oningj* seu *Onuzùngj*, i.e. X^{mus}.
برانكزنج seu بيرنكزينج *Birinkizingj*, i.e. XI^{mus}.
چقشاباط *Tchokshâbât*, XII^{mus}, q. d. *roralis Shâbat.*

Horum mensium omnium Nomina, excepto primo & ultimo, sunt *Nomina ordinalia*, appellativam habentes significationem 2^{di}, 3^{tii}, &c. Horum Nominum quædam, præsertim *Onuzungj* & *Birinkizingj*, planè rusticè efferuntur secundum Dialectum *Orientalium Turcarum.* At بيرنكزمنج *Birinkizmongj*, apud *Olugh Beighum*, putabam esse Scribæ errorem, ideóque correxi. Horum singulis subjungi semper solet *âi*, ut آرام آي *Arâm Ai.* Turcarum, seu *Tatarorum* & *Kataiorum* Annus est idem, eodem tempore incipiens; ideóque, de utriusque Anno dicturus, indifferenter & promiscuè loquor, eo ordine quo Autoritates se mihi obtulerunt: quod præmonendum duxi, ne confusè locutus viderer.

Pessimè errat *Scarlantus*, Anni *Sinici* seu *Cataici* Lunaris initium ponendo in Novilunio *Martii*; ut & *Neubosius*, idem ponendo in Novilunio quod Nonum *Aprilis* proximè præcedit, vel sequitur. De Anni Lunaris initio differit D. *Martinius* in Hist. Sin. p. 60. *Imp.* Tangh *initium Anni Lunaris primam conjunctionem Solstitio Hyemali viciniorem haberi voluit.* Et p. 21, 22; dicit, *quòd* Chuen-Hio *Imperator* LXXVIII, *(qui circa* MMDXIII *annis ante Christum floruit,) Calendarium*

rium toto regno publicatum receptúmque habuit. Scripsis etiam Ephemerides V *Planetarum, quos, dum imperabat, omnes in Cœlo conjunctos vidit eâdem die. Et hunc diem,* Primum *illius Anni esse voluit, prout Autor Sinicarum rerum, in Constellatione* She *dictâ, indicat, quæ nunc circa Gradum* XVIII *Piscium incipiens, ad quartum usque Arietis extenditur.—Hic ergò Imperator, primum Anni Diem, & Mensem illum, deinceps haberi voluit, quo Luminarium conjunctio decimo quinto Gradui Aquarii proxima fieret, quod* etiamnum *observatur à Sinis.* Si loquitur de *Anno Lunari,* (uti debet esse, si pendet à Luminarium conjunctione,) illud ejus initium non *etiamnum* observatur à *Sinis*; ergò fallitur. Nam pro *Decimo quinto Aquarii,* D. *Couplet* in Chronologia *Sinicâ* dicit *Quinto Aquarii.* Locus sic se habet. *Imperator* Chuen-Hio *principium Anni statuit à Novilunio, principio Veris proximo, quod respondet in Sinâ Quinto Aquarii gradui*; *quæ ratio temporis subinde fuit immutata, & uno alteróve Mense anticipata, ac tandem sub* V^tæ^ *familiæ* Han V^to^ *Imperatore* Hia Vu *revocata, usque hodie observatur.* Ea, de quâ loquitur, Anticipatio videtur respicere aliud Anni initium in *Sagittario,* de quo posteà. Quòd autem Anni principium statuatur XV^to^, vel V^to^ *Aquarii,* fides sit penes Autores, qui debuerint hoc novisse meliùs quàm nos. Sed necesse est alterum horum esse falsum. Aut fortè neutrum horum sit verum, & pro *Quinto Aquarii,* voluerit *Quintum Piscium,* quâ ratione, ejus regula esset vera. Nam cùm *Aquario* respondeat *Januarius,* quem D. *Couplet* alibi in Præfatione disertè affirmat esse Anni Mensem *ultimum,* non est cur heic ponat eundem esse *primum.* Nostræ sententiæ astipulatur D. *Martinius:* nam in eâdem paginâ ubi ponit Anni initium in XV *Aquarii,* ibidem paulò antè (sibi non satis constans) id ponit in *Piscibus,* seu *Februario,* his verbis, *Nam* XII *Signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum Mensem, Aries in secundum,* &c. *incidat.* Ille autem, qui unam tantùm Anni speciem agnoscit in *Chinâ,* eámqne hybrido & inaudito nomine *Lunæ-solarem* vocat, in vero Anno statuendo planè confunditur, miscendo jam aliquid de Anno *Solari,* jam de *Lunari:* & hoc modo, paulò antè ponebat *Anni initium* in XV *Aquarii,* quod ad Annum Solarem spectabat; jam verò mox addit, *Pisces semper incidere in primum mensem,* quod ad Annum Lunarem spectat. Ille autem, inter duos hosce Annos non distinguens, rem falsò & confusè tradit. Si vellemus aliquid in illius excusationem moliri, quòd posuerit Anni (ut supponitur) Lunaris initium in medio *Aquarii,* diceremus, in Anno Lunari, Intercalationis omissionem, in Biennio, posse Anni initium retrahere

retrahere in aliquam partem *Januarii:* non autem ad *Quintum.* At tum deinde, per Intercalationem, tertio anno fieret reſtitutio in medium *Piſcium.* Ille autem ſuo modo paulo pòſt pergit, *Non negaverim apud Sinas non idem Anni fuiſſe ſemper initium, ſed pro variorum Imperatorum voluntate varium. Tria autem universè illius initia agnovêre: tria namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illuſtrioribus habent; ſcil. Mediam noctem, in quâ Cælum; primam à mediâ nocte horam, in quâ Terram; ſecundam denique à noctis medio, in quâ Hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum aſſignant, primæ Amphoram, ſecundæ Piſcem.* Sed, bone Deus, qualis eſt hæc fabula, quantum eſt hoc delirium, Anni Initium elicere ex Cyclo Horario qui ad eam rem nullo modo ſpectat! Scilicet, quia illa tria Signa præſunt dictis tribus Horis, ergò non ab illis Signis, ſed ab illis Horis, anni initium deducit, quaſi à mediâ nocte, aut primâ, aut ſecundâ horâ, inchoandus eſſet Annus! Eum certè in Labyrintho ſuo involutum, ibi inter annum Solarem & Lunarem incertò palantem relinquemus; poſtquam ex eo tantùm recitavimus, quod, de Anni Initiis agendo, refert, *quòd ad Lunarem conjunctionem in Sagittario* Anni initium rejectum voluit Imperator *Xi* (pronuntiato *Shi)* qui familiæ *Cîn* (pronuntiato *Tchîn)* primus, circa CCXV annis ante Chriſtum, quo tempore ipſe *Murum Chinenſem* extruxit. Fortè hoc vult *Kds Kuriacus* Arabs, dicendo, *Quòd Anni Turcici initium ſit* الاجتماع *Conjunctio Luminarum, quæ acciderit in* القوس *Sagittario.* Sed ex eo tempore quo nuperiùs reformatum & emendatum eſt *Kataiorum* Calendarium, Anni Lunaris initium promotum eſt ad Novilunium *Februarii*, quod etiam obſervârunt *Tatari* horum ſequaces. Ideóque potiùs audiendus eſt M. *Paulus Venetus*, in *Tatarorum in Sinas* expeditione comes, qui Lib. II, cap. 14, 15, ait, *In die Calendarum Februarii, initium eſt Anni Tartarici.* Nam de *Tatarico* & *Sinico* anno promiſcuè loquor, cùm idem ſit. Is veritati propior eſt, quamvis fallatur ſtatuendo hoc pro generali Regulâ. Sed (quod res eſt) tunc fortè fuerit Novilunium eo Anno quo is ibi fuit: nam Novi Anni initium non eſt certo die ſemper fixum, ſed mobile, quippe quod pendeat à Novilunio. Veriora docet *Alexander* de *Rhodes Miſſionarius* in Hiſt. *Tunchinenſi*, Lib. I. Cap. 3. *Apud Tunchinenſes & Cinenſes, Novi Anni initium reſpondet Quinto Februarii, modò ſit Novilunium.* Nam aliàs, erat alio die, quando alio die eſſet Novilunium, quod debuerat dixiſſe: aliàs enim ejus Regula eſt imperfecta & fallax. At cùm *Alexander* de *Rhodes* fuerit ex *Miſſionariis* qui ſemper utuntur Stylo *novo*, ſuſpicandum eſt, eum voluiſſe *Quintum Februarii* eodem

eodem Stylo, qui coincidit cum XXVI *Januarii* Stylo *vetere:* nam *Missionarii* Phrasi *Europæâ* loquuntur per *Menses.* Si itaque hoc voluit, falsus est: si non voluit, non secutus est Stylum ab eo sequendum. At cùm *Chinenses* & *Orientales*, suâ phrasi, de hisce rebus loquantur per *Zodiacalia Signa*, credendum est, *Chinenses* & *Tunchinenses* *Rhodio* dixisse *Quintum Piscium*, sine respectu ad aliquem Stylum, cùm dicti orientales Stylorum differentiam æquè ac Menses nostros ignorent. Et quidem illos ei dixisse *Quinto Piscium* (qui est *Quintus Februarii* Stylo vetere) eò potiùs crediderim, cùm D. *Dacres* nostras, mox citandus, in *Quinto Februarii* ponens, certissimè loquatur Stylo vetere, uti etiam necessariò fecerit P. *Venetus*, qui ante Stylorum differentiam vixit, quadringentis abhinc annis: Calendarii autem Reformatio facta est anno MDLXXXII. Adeò ut Missionariorum, hac in parte, pleræque Regulæ sint inter se discordantes & falsæ. Sed quòd eorum primus Mensis sit *Februarius*, & secundus sit *Martius*, ulteriùs fidem facit D. *Verbiest*, in *Regiâ Pekinensi Astronomiæ Præfectus*, seu *Professor* (nuperis annis defunctus,) cujus apud me extat Liber hoc Titulo, *Typus Eclipsis Lunæ anno Christi* MDCLXXI, *Imperatoris Kangh-Hy anno decimo, die XV Lunæ* 2[dæ], *id est, die XXV Martii, ad Meridianum Pekinense.* Scil. demonstrat differentes apparentias Eclipseωs Lunæ eodem tempore in diversis Provinciis *Chinæ.* Illius autem XXV, Stylo novo, erat tantùm XV, Stylo vetere, seu XV *Arietis.* Et sanè supra laudatus *Martinius* nostram sententiam firmat, & rem facit planiorem, affirmando *Pisces in primum Mensem semper incidere.* Verior itaque eâ *Rhodii* & perfectior est Regula, quam (ex chartis supradicti Amici mei defuncti D. *Joh. Dacres*, nuperis annis ad *Sinas* Mercatoris) tradidimus in *Tractatu de Ponderibus & Mensuris Chinensium*, quòd nempe, Eorum *Sin-nien*, seu *Novus Annus*, semper sit *Sin-yue*, seu *Novilunium* quod acciderit *Quinto Februarii*, sive proximè, sive antè sive póst. Ex. gr. Annus MDCLXXIII inchoatus est *Septimo die Februarii.* Sic ille. Is quidem heic in *Angliâ* tunc erat dies tantùm *Sextus*, quod fuit, à Meridianorum & Ortuum ac Occasuum differentiâ, fere X horarum: scil. Novilunium *apud nos* fuit die Sexto, horâ *octavâ vesperi*, apud eos verò, die Septimo, horâ *sextâ matutinâ.* Nam dies Sextus, apud Astronomos nostros, inchoatus à meridie ejusdem diei, non terminatus fuit ante Meridiem eorum diei Septimi; qui, apud *Chinenses*, inchoatus est à mediâ nocte: adeò ut nostri diei Sexti pars posterior necessariò coinciderit cum priore parte diei Septimi eorum, cùm, ex Meridiani differentiâ, quivis eorum dies fermè dimidio diei

diei ſpatio (vel ſaltem circa X horis) antevertat dies noſtros. Et ex hac, utriuſque Diei atque Novilunii, in utroque loco, convenientiâ, ſatis conſtat, quòd in Novi Anni Regulâ, intelligendus ſit *Februarii Quintus*, ſtylo *vetere*, non autem Stylo *novo:* quod erat probandum. Aliquot horis etiam rem variaverit Phaſe*os* differentia, prout cœlum nubilum vel ſerenum, adeò ut Novilunium fortè non apparuerit uſitato tempore. Hoc caſu *Arabes* (prout jubetur in *Súnna,*) currentem menſem protrahunt ad diei *trigeſimi* finem, & cum eo termino novus menſis principium capit*:* tunc enim Lunam jugi terminum tranſiviſſe conſtat. Hac ratione, Menſis initium haud ſemper incidat eodem tempore. De hoc *Alphergani* p. 2, *Non ſemper contingit initium Menſis (ratione & Calculi & primæ Phaſeos) incidere in eundem diem: neque hoc fit, niſi tractu temporis ambo inter ſe æquentur.*

Primo Novi Anni die, *Tatari* Albas Veſtes induunt, & Albos Equos mittunt ad Imperatorem, ſeu magnum *Kân*, cum magnâ Feſtivitate & aliis Solennibus quæ fusè narrat P. *Venetus*. Sed ex quo *Tatari* poſſiderunt *Chinam*, Albus color (qui ante erat fauſtus,) *Chinenſibus* habitus eſt infauſtus & luctuoſus. Idem ferè notat *Shâh-Cholgji*, *Quòd ſcil. primo Novi Anni die Feſtum celebrant, & Munera ad ſeinvicem mittunt* مغولان *Mogulenſes Tatari: & quòd ſingulis Menſibus obſervant* III *dies* باجاق *Batchâk*, ſeu *Jejunii*. Sunt qui dicunt eos quodvis Novilunium ac Plenilunium feſtivitate celebrare. Et in eundem ſenſum inquit *Joh. de Plano Carpini* de *Tartaris* MS, *In principio Lunationis, vel in Plenilunio, incipiunt quicquid novi agere volunt: unde illam* Magnum Imperatorem *appellant, eique genua flectunt & deprecantur. Solem dicunt eſſe* Matrem Lunæ, *eò quòd Lumen à Sole accipiat.*

Menſis Lunaris (dicente *Olugh Beigh,*) eſt XXIX dierum cum 5306 Particulis: & Anni Solaris exceſſus eſt X dierum cum 8764 particulis: hi ſunt eorum Epacti. Annus Lunaris (ut vult *Ali Birgjendi)* eſt CCCLIV cum VIII *horis* & XLVIII *minutis*. Secundùm *Gjágjermi*, eſt CCCLIV *dierum, cum* VI[ta] & V[ta]. *Olugh Beigho*, Revolutio *Epicycli* Lunæ fit *diebus* XXVII cum 5556 *particulis:* & exceſſus Anni Solaris ſupra XIII circulationes Lunæ (ubi eſt *Shùn)* eſt VII *dierum* cum 338 *particulis*.

In ſupra dicto Calendario *Turcico*, Neomenias *Turcicas* quidem non ſatis appoſitè collocavit Scriba, unde nec accuratum Epilogiſmum inſtituere liceat. Sed ibidem ultimi Menſis *Tchokſhâbât* Neomenia ponitur paulò ante medium *Decembris:* & dein Intercalaris Menſis شون

Shùn

Shùn (ſeu ut ibi ſcribitur شيون آي *Shiùn âi)* paulò ante medium *Januarii:* nam pro Anno Intercalari ſcriptum eſt dictum Calendarium. Et tandem primi Menſis *Arâm* Neomenia eſt ad *Quartum Februarii*, quo fuerit Novilunium ſecundum ſupradictam Regulam noſtram, Et hocce Anni Initium à dicto *Januarii* loco ad illud *Februarii* tempus protenditur, inſertione Intercalaris Menſis *Shún*. Cùm enim, præcedente Biennio, propter omiſſam Intercalationem, Lunaris eorum Annus quantitate unius Menſis retroceſſerat, ultra medium *Januarii* relapſus; tum, addito Intercalari *Shùn*, Caput Anni ad priſtinum locum reſtitutum eſt: & hac Additione, ſeu Complemento, tertio anno Annus Lunaris ad Anni Solaris quantitatem extenſus eſt: uti ſingulis annis id fieri poſſet per *Epactas*. Adeò ut, quamvis Menſes ſint verè Lunares, uti & Annus, is tamen Annus quodammodo fit Solaris, ſeu ei æquivalens; ſicuti etiam (monente *Gjâgjermi)* eſt *Judæorum* & *Arabum* Annus Intercalaris. Nec aliàs poteſt Anni Lunaris initium eſſe fixum; cùm abſque Intercalatione ſit planè vagum. Nomine *Shùn* (ut ſupra dictum) proprie & in genere ſignificatur *Additio*, in ſpecie *Intercalatio:* Nam non eſt ex nominibus XII Menſium, quamvis menſtruum ſpatium contineat, ſed eſt *Addititius Menſis* decimus tertius. A ſupradicto Nomine *Shiùn*, corruptum eſt apud *Europæos* Criticos שיכון *Shicun*, ſeu, ut ſonant, *Shaicun*; quod eſt pro שיון *Shiùn*. Et hoc, propter Defectum Characterum *Turcicorum*, quia ſcriptum viderunt *Hebräicis*, ſeu *Chaldaicis:* unde & hoc habitum fuit pro Nomine *Chaldaico*, *Dodecäeteridem Chaldaicam* notante. Sed in Lingua *Chaldaica* tale Nomen non extat, nec *Chaldæi* unquam per *Dodecäeteridem* numerârunt. Eſt itaque *Shiùn* revera *Dodecäeteris Sinico-Tatarica*; aliter quam ſuperioris Seculi Viri Docti ſenſerunt. Poſt hæc autem, dictum Nomen talem ſignificationem non habet in ulla Lingua, ſed longe aliter, ut ſuo loco diximus.

Calendarii *Chinenſis* ultima correctio ab Imperatore demandata eſt *Jeſuitis Miſſionariis* Anno *Chriſto* MDCXXVIII, dicente *Martinio:* nos autem nondum vidimus. Sed ego *Kataïorum*, ſeu *Chinenſium* poſſideo Calendarium, quod anteà ſcriptum fuerat tempore *Tamingæ* familiæ, ſc. Anno XXV Imperatoris *Yungh-lie*, ultimò ante *Tatarorum* in *Chinam* adventum regnantis, Cycli Sexageni Anno *Sin-hai*, qui erat XLVIII[vum], *Chriſti* MDCXI. Huic Calendario Titulus eſt, *Ta mingh tchungh bingh Yungh-lie ul ſhe ú nien ta tungh liè*, id eſt, *Tamingæ-familiæ mediæ gloriæ Yungh-lie vigeſimo quinto Anno magni Imperii Calendarium*, ſcil. *Çui Çù Sin-hai*, i. e. *Anni hujus Sin-hai:* hoc eſt planiùs dicere,

dicere, Calendarium XXV^to Anno Magni Imperii Imperatoris *Yungblie* ex *Tamingâ*-familiâ, adhuc in *mediâ*, ſeu *plenâ* Gloriâ. In iſto, inquam, Calendario (omiſſâ mentione Fractiuncularum quæ in fine Anni,) ſcriptum legitur, *Fan ſan pe ù ſhe ſu ge*, *Totus*, (ſc. annus) *ter centum quinquies decem quatuor dierum*, nempe quòd ſint in Anno CCCLIV dies. Nuper vidi aliud Calendarium *Sinicum* ejuſdem Imperatoris anno XXXI, *Chriſti* MDCXVII. Ibi autem in Titulo non ſcribitur *in mediâ Gloriâ* dictæ familiæ Imperatoriæ, quia ejus Gloriam offuſcare inceperant *Tatari Chinam* invadentes, qui tunc magnam ejus partem occupaverant, quam totam circa XX abhinc annis poſſederunt.

Superius nomen *Tamingh*, in *Arabum* Libris, corruptè legitur طمغاج *Tamgâgj*, hocque etiam aliquando pro *Chinâ* acceptum. Dicente D. *Couplet* in Chronologiâ Sinicâ, *Imperator Yao* (ante *Chriſtum* MMCCCXXXVII) ordinavit XII lunares Menſes, ſex XXX dierum, & totidem XXIX dierum; & Intercalares menſes qui intra XIX annos ſepties recurrunt. Vel, ut dicit D. *Martinius*, *In Cyclo Sexagenario vigeſies & bis recurrunt*.

Menſium Lunarium Tabula
ex Calendario Sinico, pro anno Chriſti MDCXI.

I.	II.	III.	IV.
Tchingh *Primus*	Ul *Secundus*	San *Tertius*	Su *Quartus*
yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
ſiaò *parvus*	ſiaò *parvus*	ta *magnus*	ſiaò *parvus*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
Kengh *Kengh-*	Sin *Sin-*	Gjìn *Gjìn-*	Quei *Quei-*
yn, *yn.*	màò, *màò.*	gjìn, *gjìn.*	ſù, *ſu.*
xxix dierum.	xxix dierum	xxx dierum.	xxix dierum.
V.	**VI.**	**VII.**	**VIII.**
U *Quintus*	Lo *Sextus*	Ciè *Septimus*	Pa *Octavus*
yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
ſiaò *parvus*	ta *magnus*	ſiaò *parvus*	ta *magnus*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
Kiă *Kiă-*	Yè *Yè-*	Pingh *Pingh-*	Tingh *Tingh-*
ù, *ù.*	vi, *vi.*	tchin, *tchin.*	yeu, *yeu.*
xxix dierum	xxx dierum.	xxix dierum.	xxx dierum.

IX.	X.	XI.	XII.
Kièu *Nonus*	She *Decimus*	She *Decimus*	She *Decimus*
yuè *menſis*	yuè *menſis*	ye *primus*	ul *ſecundus*
ta *magnus*	ſiaò *parvus*	yuè *menſis*	yuè *menſis*
kièn *vocatur*	kièn *vocatur*	ta *magnus*	ta *magnus*
Vu *Vu-*	Ki *Ki-*	kièn *vocatur*	kièn *vocatur*
ſio, *ſio.*	hai, *hai.*	Kengh *Kengh-*	Sin *Sin-*
xxx dierum.	xxix dierum.	çù, *çù.*	tcheu, *tcheu.*
		xxx dierum.	xxx dierum.[1]

Iſtorum Menſium Lunarium Nomina non habent ſignificationem aliquam appellativam ad Anni Tempeſtates ſpectantem, ut in Solaribus; ſed deſumpta ſunt ex *Cyclo Sexageno*, ubi comparent ſub dicti Cycli numeris XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII. Menſium itaque lunarium nomina quovis anno ſumuntur ex *Cyclo Sexageno*, eum percurrendo & ad finem abſolvendo, & deinde eodem modo eundem rurſus inchoando & repetendo in æternum: adeò ut (cùm in LX ſint quinquies XII,) ſingulis quinis annis eadem menſium nomina ex eo Cyclo exurgentia recurrant & in Calendarium redeant. *Ali Birgjendi* dicit, *Menſes Chataïcos eſſe Lunares veros, à Conjunctione ad Conjunctionem putatos.*

Cyclus Sexagenus ſex Sexagenarius ſuprà memoratus, ad utrumque Annum ſpectans.

I	*Kiă çu.*	XI	*Kiă Siŏ.*	XXI	*Kiă Shin.*	XXXI	*Kiă ù.*	XLI	*Kiă Schîn.*	LI	*Kiă Yin.*
II	*Yi Tchèu.*	XII	*Yi Hài.*	XXII	*Yi Yeu.*	XXXII	*Yi Vi.*	XLII	*Yi Sù.*	LII	*Yi Maò.*
III	*Pìngh Yin.*	XIII	*Pingh çù.*	XXIII	*Pingh Siŏ.*	XXXIII	*Pingh Shim.*	XLIII	*Pìngh ù.*	LIII	*Pingh Shin.*
IV	*Tingh Maò.*	XIV	*Tingh Tcheù.*	XXIV	*Tingh Hài.*	XXXIV	*Tingh Yeu.*	XLIV	*Tingh Vi.*	LIV	*Tingh Sù.*
V	*Vû Shin.*	XV	*Vû Yin.*	XXV	*Yû çù.*	XXXV	*Vû Siŏ.*	XLV	*Vû Shīn.*	LV	*Vû ù.*
VI	*Kì Sù.*	XVI	*Kì Maò.*	XXVI	*Kì Tchèu.*	XXXVI	*Kì Hài.*	XLVI	*Kì Yeù.*	LVI	*Kì Vi.*
VII	*Ken. ù.*	XVII	*Ken Shîn.*	XXVII	*Ken Yin.*	XXXVII	*Ken çù.*	XLVII	*Kēn Siŏ.*	LVII	*Ken Shīn.*
VIII	*Sin Vi.*	XVIII	*Sin Su.*	XXVIII	*Sin Maò.*	XXXVIII	*Sin Tchèn*	XLVIII	*Sin Hăi.*	LVIII	*Sin Yeù.*
IX	*Gjin. Shīn.*	XIX	*Gjin. ù.*	XXIX	*Gjŭn Shîn.*	XXXIX	*Gjŭn Yin.*	XLIX	*Gjín Sù.*	LIX	*Gjin Siŏ.*
X	*Quèi Yeu.*	XX	*Quèi Vi.*	XXX	*Quèi Su.*	XL	*Quèi Maò.*	L	*Quèi Tchèu.*	LX	*Quèi Hài.*

1 In meo Calendario *Sinico* Amicus noſter Chinenſis adſcripſit iſtos ſonos, qui in quibuſdam differunt ab iis quos pro D. *Golio* ſcripſit D. *Martinius*, uti apparet in Cyclo Sexageno, procedendo à Num. 27, & ſic deinceps, ubi iſta Menſium Nomina comparent.

Non

Non est prætereundum, quòd *Katæis* est alius *Cyclus Duodenarius*, sc. *Electivus*, à quo pendet Electio dierum faustorum, aut Evitatio infaustorum, ad operas & res agendas, vel omittendas: nam valdè superstitiosi sunt in omnibus rebus suis. De hujus Cycli usu consulendus est *Olugh Beigh*: nam cùm ad rem Astronomicam non spectet, nolui ulteriori ejus explicationi immorari. Ejus interim partes sunt,

I Kien,	II Tchû,	III Muón,	IV Pîngh,	V Tîngh,	VI Tchē,
elevare.	*partiri.*	*replere.*	*æquare.*	*stabilire.*	*servire.*
VII P'o,	VIII Vî,	XI Tchíngh,	X Shèu,	XI C'hai,	XII Pì,
frangere.	*periclitari.*	*perficere.*	*recipere*	*aperire.*	*claudere.*

Quoad judicium de eis referendum, I, III, IV, X sunt *Hē*, i. e. *Nigri*, sc. infausti. Et II, V, VI, VIII sunt *Hoângh*, i. e. *Flavi*, sc. ferè fausti. Et IX, XI sunt *Pe*, i. e. *Candidi* sc. faustissimi. Et VII, XII sunt *Huen*, i. e. *Furvi*, sc. infaustissimi. Sic olim. Nunc autem Chinenses *Candidum* colorem æstimant *luctuosum*: & *Flavum* colorem judicant *faustissimum*. Unde pro faustiore Omine, ut benè vertat Annus, Calendariorum primum folium solet esse ex Serico flavo. In ultimâ voce *Huen*, H est simplex, seu simplex aspiratio, non autem H forte, ut in aliis vocibus.

Cap. XIX.

Explicatio nominum Angelorum singulorum Mensium: ubi de dictorum Angelorum Præfecturis. Item de Sabbatis & præcipuis Magorum Festis & diebus solemnibus. De diebus faustis & infaustis, & quid in singulis agendum, aut evitandum. In his omnibus multi eorum Religiosi Ritus & Cæremoniæ explicantur, & veteres Consuetudines illustrantur: ex quibus, qualis fuerit hujus populi genius & indoles elucescit. De Festis Appendicum, & Parentalium, &c.

NOVI anni Gjelalæi initium Persis vocatur نوروز *Naurûz*, i. e. Νεημερία, seu *novus dies*. Hinc factum est apud moderniores Persas, de Novo annò veterum loquentes, ut ejusdem Initium seu *Diem primum* vocent *Naurûz*, impropriè eâ in parte loquendo, ut mox dicetur. Et inde idem mos invaluit apud alias Gentes, *Syros* & *Coptitas*, qui sui Anni primum diem aliquando eodem nomine, sed

parum immutato, vocant نيروز *Nairûz*. Iſte itaque in Anno Gjelalæo eſt Menſis primi *Phervardîn* Dies primus, qui inde à tempore *Gjelâleddîn* ad hunc uſque diem habetur Feſtivitas maxima, cujus Inſtitutionem Perſarum aliqui referunt ad antiquiora tempora Regis *Gjemſhîd*, dicti *Gjem*; de quo in Libro *Pharbàngh Gibângbîri* narratur, *Quòd* Gjem *cùm in Mundum prodiens veniret in Aderbayagjân, tunc primùm aureâ coronâ gemmis plumatâ indutus, ſedens & ad orientem Solem converſus, Coronæ ſplendorem, veteri linguâ dictum* Shíd, *viſendum exhibuit: unde hoc videntes homines, gaviſi dixerunt, iſte eſt Naurûz, ſeu Novus dies. Et quòd, cùm rurſus die ſexto in Solio ſederet, populum blandè allocutus eſt, & faciem ad eos convertens, dixit, Deus vobis condonavit: aquâ mundâ vos lavate, & Deo gratias agite. Et quòd ſic ſit praxis ad hunc ipſum diem: & quòd ſolebant Magnates, hoc die, plebi omnes ſuas petitiones & neceſſitates concedere, & incarceratos dimittere liberos, & peccantibus remittere.* Sic etiam *Cotboddîn* Inſtitutum & Nomen diei *Naurûz* (ut & Perſici Anni formam) acceptum refert Regi *Gjemſhîd, quòd ille eodem felici die quo,* (inquit *Nuveiri*) *ex Perſarum opinione, Lux & Motus inceperat, Imperium adeptus eſſet.* Sed cùm is eſſet in initio Rex pientiſſimus & optimus, multa de ejus Pietate & Revelationibus narrant, quæ aliquando videntur fabuloſa, uti & hæc fortè fuerint.

Eſt, inquam, *Naurûz* Feſtum totius anni maximum, in quo ſummo gaudio & omnigenâ lætitiâ occupari & oppleri ſolent omnes: unde & hujus diei Veſpera, quibuſdam Perſarum, peculiari nomine ſignatur فرستاف *Phriſtâph*. Hujus Feſti آرايش *Ornamentalis-Apparatus* qui in urbibus & domibus parari ſolet, vocatur آذين *Adîn*, ſeu *Azîn*; unde modernioribus Perſis, qui *Dies Septimanæ* habent, *Dies Veneris (Arabicè* جمعة *Gjúm'a*, i. e. *Conventionis*, ſeu *Congregationis* Dies,) vocatur آذينه *Adîna*, ſeu *Azîna*, q. d. *Ornamentalis* Dies, quando, Sacra peragendi ergô, conveniunt in Templis, quæ tunc ſunt ornatiora, & homines ornatioribus veſtibus induti.

Eſtque in anno *Gjelalæo Naurûz* duplex, ſcil. primus dies menſis *Phervardîn*, ineunte Vere, eodem die quo Sol intrat Signum بره *Berè*, ſeu *Agnum*, ſc. *Arietem*; qui quidem Dies vocatur نوروز كوچك *Naurûz minor*, ſeu *parvus*, & نوروز عامه *Naurûz vulgaris*. Deinde ejuſdem menſis dies ſextus ('nam eſt Feſtum Hexaëmeron ſeu VI dierum,) vocatur نوروز بزرك *Naurûz magnus*, نوروز خاصه *peculiaris*, ſeu *proprius*. Hæc, inquam, intelligenda ſunt de *Naurûz* hodierno Perſarum

ſarum recentiorum qui *Mohammedani* ſunt: hunc enim *Naurûz* inſtituit ſupradictus *Gjelâleddîn Melicſhâh*, quicquid in contrarium nugati fuerint de remotiore ejus antiquitate à Rege *Gjemſhîd* petitâ. *Hoc fuit ſenûm dierum Feſtum, quorum primo* (dicente *Cazvîni) Perſarum Reges ſtudebant gratificari populo,* II^do^ *Doctoribus & Aſtrologis,* III^tio^ *Sacerdotibus & Conſilariis,* IV^to^ *Proceribus & Propinquis,* V^to^ *Liberis, & Sextum habebant ſibi proprium.* Hoc ſexto die Regibus offerebantur Munera, &c. De hujus diei Ritibus *Ibn Mucfa* refert; *Fuit mos eorum ut illo die huic rei præpoſitus Vir aliquis, vultu formoſus, noctu ad Regem veniret, & ad portam ſtaret donec illuxiſſet aurora: tumque ad Regem ſine veniâ intrabat. Et familiariter cum eo congreſſus Rex dicebat, Unde tu, & unde veniſti? quo tendis, & quid tibi nomen? in quem finem acceſſiſti, & quid apportas? Cui reſpondebat, Ego ſum* Al Manſûr, *ſeu* Auguſtus, & *nomen meum eſt* Al Mobârek, *ſeu* Benedictus: *acceſſi huc à Deo novum afferens Annum. Tum ille conſidebat, & intrabat alius afferens Paropſidem argenteam, in quâ Triticum, Hordeum, Piſa, Ciceres, Seſama, & Oryza, (ſc. cujuſque generis Spicæ ſeptem & Grana novem,) & fruſtum Sacchari, & duo Dinâr,* ſeu *Aurei recenter cuſi. Tum Paropſide Regi appoſitâ, offerebantur ei illa Dona: & primus ingrediebatur ejus Wazîr,* ſeu *Imperator Exercitûs, deinde Ærarii Præfectus, tum Præfectus Apparatûs bellici; denique populus ſecundùm claſſes ſuas & ordines. Poſtea Panis magnus qui ex Granis ejuſmodi confectus erat, in corbi poſitus offerebatur Regi; ex quo cùm ipſe comediſſet, cæteris qui coram aderant comedendum dabat, inquiens, Hic Novus Dies eſt Menſis novi de Anno novi temporis novo; quo neceſſe eſt renovari quicquid tempore conſtat. Tandem Regni ſui Proceribus veſte regiâ ornatis benedicebat, in eos diſtribuens quicquid Doni allatum erat. Erâtque apud vulgus Perſarum mos, nocte illâ excitare homines, & manè aquam ſpargere.*

Sic fuit *Naurûz Gjelalæus.* At de *Naurûz veteri* (ſi ita appellare liceat,) in Libro *Pharhàngh Surûri* dicitur, *quòd* فروردجان *Phervardagjân* (ſeu V Dies Appendices) ſint نوروز مغان *Naurûz Magorum.* Dicti autem Appendices, tempore mortis *Yezdegherd,* erant in fine Menſis *Abân:* & ibi ad hunc uſque diem hæſerunt in privato Calendario vetuſtiſſimorum Perſarum eorúmque Sobolis inter *Perſas Mohammedanos* habitantis & hodie ſuperſtitis; quamvis cogantur publicè ſequi Calendarium *Gjelalæum.* Quia verò iſti V dies qui propter benè finitum Annum habebantur Feſtivales, erant contigui primo diei ſequentis Menſis *Adur* (cujus primus Dies, qui apud Magos erat Anni Prin-

Principium, in initio Imperii τῦ *Yezdegherd*, & quoque poſt eum extinctum ſic manſit,) ideò in ſuprà laudato Libro, iſtud tempus vocatur *Naurûz Magorum:* non quaſi *Magi* ſic vocaverint, aut hodiè vocent, ſed *ille autor* ſic vocavit; illi enim alio longè diverſo nomine primum Anni ſui Diem vocant *Cûſa-niſhîn*, de quo in ſequentibus fuſiùs dicetur. Et *Yezdegherd*, durante ſuo tempore, eum Diem adhuc alio nomine *Tcheſhn-ſâz*, ſeu *Feſtivalem* appellari voluit. Ille itaque autor non ſatis accuratè & diſtinctè locutus eſt, confundendo nomen Appendicum finis præcedentis Anni, cum nomine primi diei ſequentis Anni; cùm hæc (quamvis prope conjuncta & contigua,) ſint à ſeinvicem planè diverſa, nec Caput *veterum Magorum* Anni vocabatur *Naurûz*, quippe quod nomen obtinuit tantùm in poſteriori Anno *Gjelalæo*.

Priùs autem quàm Menſium & Dierum nomina, & ab eis pendentes religioſos Ritus, ſigillatim explicare aggregiar, præmittam qualem obſervare conabantur *Sabbatiſmum*, ut cum ſuâ Menſium Perſicorum Hypotheſi coincideret *Moſaicæ* Legis præceptum de *Septimi* Diei Sabbato in perpetuum obſervando. Ut itaque *Græci*, olim *Septimanis* deſtituti, Menſem *trifariàm* in tres Dierum *Decanos* dividebant; ſic cùm in veterum Perſarum Menſe (ut ſuprà dictum) non ſint *Septimanæ*, ſicut ſunt in Menſe *Arabum*, Perſæ videntur tale quoddam paràſſe remedium, interponendo *Nomen Dei*, quod quadripartitam efficeret menſis diviſionem, quæ ſeptenariæ Partitioni eſſet proxima. Singulos menſis Perſici Dies ſuo ordine recenſitos videas ſuprà p. 190. Ibi primus dies eſt *Hormùzd*, ut ab Jove ſit principium. Deinde (ut Angelorum ſint intermedii Dies, & Dei ſupremi ſeptimus,) poſt VII dies rurſus venit *Deybadur*, ſeu *Dey cum Âdur*, ſcil. Dei nomen unà cum *Adur:* & eodem modo, poſt alios VII dies venit *Deybamihr*, ſeu *Dey cum Mihr:* & tum poſt VIII dies, *Deybadîn*, ſeu *Dey cum Dîn*, qui eſt ultimi Octoni primus. Hoc non eſt fortuitum, ſed ſtudioſè & ex induſtriâ factum. Et ſanè ſi Menſis tantùm XXVIII diebus conſtitiſſet, ut commodior eſſet diviſio, tum proculdubiò quater Septeni Dies à nomine Dei incepiſſent: ſed XXX dies non potuerunt aliter dividi, quàm per bis Septenos & bis Octonos dies. Adeò ut, vetuſtiſſimi & primarii huius Menſis & Dierum Inſtitutores planè videantur reſpexiſſe *Sabbatiſmum*. Hinc eſt quòd *Olugh Beigh* poſtquam numeraverit Feſta, addat — واما دي *Et quidem ſic eſt Dey* VIIIvus & XV & XXIII, *quippe quod ſit nomen Dei, uti eſt Hormuzd.* Hæc nomina *Dey* videntur quaſi eſſent in compoſitione cum nominibus quibus

bus adjuncta ſunt: ſed reverà non èſt ita; ideóque *Olugh Beigh* ſimpliciter enuntiat *Denominatum*, ſine mentione adjuncti *Denominatoris*; cùm ſolùm *Dey* ſit dictorum trium dierum nomen, & additio *cum Adur*, *cum Mihr*, & *cum Dîn* ſit tantùm ad indicandum ſitum locúmve in Menſe Perſico, ſcil. ad notandum *Dey*, quod cum talibus adjunctis nominibus venit, eáve immediatè præcedit. Hi inquam IV dies (quorum primus eſt *Hormùzd)* quaſi tot Sabbata in Menſe Perſico conſtituebant, quaſi Dies Dei, ei dedicati & ab eo denominati, cùm reliqui dies ab Angelis denominarentur. Cùm verò numerus tricenarius (ut ſupradictum) per Septenos æqualiter dividi non poſſet, coacti ſunt ferre talem inæqualitatem; cùm promovendo Diem in Calendario, ut nos facimus, vel eundem retrahendo, Dei Dies cum illis Angelorum commutati fuiſſent, quod nefas; & proceſſu temporis, totalis tandem facta fuiſſet mutatio, quod primò inſtitutum ordinem prorſus turbâſſet.

I. Menſis primus *Martius* in Anno *Gjelalæo*, qui in Anno veteri eſt *Julius*, vocatur *Phervardîn*, aliquando contractiùs فروين *Phervîn*, quod (uti *Phervardîn)* ex vi vocis ſignificat, tum in genere, *Superius quidvis*, quàm ſpecialiter, *Superliminare* Portæ, vel Oſtii, aliàs dictum فرود *Phirvad* & فرودين *Phervadîn*. Et ex oppoſito (ne in Lectione oriatur confuſio,) *Subterliminarè*, eiſdem literis, ſed diverſis vocalibus, vocatur فرودين *Phurûdin*, i. e. *infimum* aliquid. Cùm itaque in *Phervardîn* ſit *ſuperioritatis* ſignificatio, Grammaticalis Senſus commodè feret ut inde primus anni Menſis ſic vocatus fuerit, q. d. *Supremus* totius anni. Sed cùm iſta originatio tantùm ſpectet certum aliquem Menſium ordinem & ſitum, qui fortè non ſemper eodem modo ſe habuerit, & cùm *Phervardîn* à Perſis cenſeatur Nomen Angeli à quo denominatus eſt Menſis, videatur quòd aliâ ratione ſic dictus fuerit q. d. پروردين *Pervar-dîn*, i. e. *fovens Religionem:* nam *p* & *ph* ſunt commutabiles. Huic verò originationi aliquantulum obſtat, quòd tum magis Perſicè dicendum eſſet دين پرور *Dîn-pervar*, *Religionis fotor.* Ideóque fortaſſis prior derivatio ſit potior, præſertim quia cum eâ convenit aliud hujus Menſis nomen *Zeverdîn*, ſeu *Zevardîn*, etiam ſignificans *ſuperius*; ut in *Nim. Laud.* legitur زوردين نوروز آمي *Zevardîn eſt Menſis* τῦ *Naurûz*, ſcil. *ſupremus* menſis totius anni, in quo eſt *Naurûz:* nam *Zevardîn*, quoad vim vocis, eſt i. q. زورين *Zovarîn*, i. e. *ſuperior*, *ſupremus*, *ſummus*. Si forte in nomine فروردين ſyllaba

فر

فر per ſcribarum incuriam orta fuerit ex ſyllabâ ز *ze* in voce زوردين *Zevardîn*, eſt valde antiquus error. Nolo aliquid determinare.

Iſte *Angelus* creditur præeſſe *Animabus* quæ in *Paradiſo*, & is habetur Paradiſi خازن *Theſaurarius*, à cujus ductu pendere exiſtimantur omnes res & negotia totius hujus Menſis, & præſertim Diei XIX ejuſdem, in quo, ex veterum Perſarum ſententiâ, *bonum fauſtumque eſt novas veſtes ſcindendo formare & induere, & Ovium greges atque Boum armenta luſtrare.* Hic Dies (quia coincidit cum nomine Menſis,) Feſtus habetur: &, ut diſtinguatur à nomine menſis, vocatur فروردين روز *Phervardîn-dies*. D. *Golius* ad *Alpherganum* dicit hunc diem vocari فروردين گان *Phervardînagbân*, i. e. *Phervardinalia*, quæ ſanè appellationis forma analoga eſt reliquorum Feſtorum nominibus: ſed apud Perſicos autores nondum inveni.

In Angelorum Officiis & Præfecturis aſſignandis, Perſæ inter ſe aliquando diſſident: nam contra Regulam in Libro *Mugjizât* traditam, (quòd ſc. Menſium Angeli ſint ſuperiores, & Dierum Angeli ſint inferiores,) ſunt ex *Indo-Perſis* qui tradunt iſtum Angelum *Phervardîn* eſſe tantùm Coadjutorem τῦ *Churdâd:* ſc. credunt quòd Angeli inferiores ſint كاركنان *Operarii*, ſeu *Miniſtri* Angelorum ſuperioris ordinis. In Libro *Mugjizât* dicitur, quòd hujus Menſis XVII die inchoari ſolet زمزمه *Zémzema*, ſeu Sacrorum verborum *Muſſitatio* in Religione Magorum. [Fortè meliùs dixiſſet die XIX.] Eſt enim cuivis diei menſis *Muſſitatio* propria & peculiaris quæ fit ejuſdem diei Angelo, eum ſolicitando, ut illos tueatur à Diabolo ejuſque Tentationibus. Nec unius diei *Muſſitatio* confundenda eſt cum eâ alterius diei, quia quiſque dies habet diſtinctum Angelum qui ſuæ diei rebus præficitur, ad quem dirigitur talis *Muſſitatio*. Sic (inquit Libri *Mugjizât* autor,) *Perſarum Reges pro ſingulis diebus Menſis habebant Cibum aliquem novum, &* مشمري *Miſhmar novum, & indumentum novum, & Muſſitandi formulam novam, & Teleſma novum. Et Feſta conſtituebant, quorum aliqua ſpectabant ad Religionem, & aliqua ad res mundanas ſeu politicas.*

II. Secundus (in Anno *Gjelalæo Aprilis*, in Anno veteri *Auguſtus*,) Menſis apud D. *Golium* ad *Alpherganum* perperam legitur *Aredbabiſht*, pro eo quod in Perſide ſonari ſolet *Ardibebiſht*, ſeu *Erdibebiſht*; & ab *Indo-Perſis* ſonatur *Urdibebiſht:* & in utrâque, *Bebiſht* eſt *Paradiſus*. In priore, *Ard*, ſeu *Erd*, eſt *fortis, magnanimus, ſtrenuus*; quæ quidem

dem interpretatio reſpicit Angelum ipſum & ejus naturam, q. d. *Fortiſſimus in Paradiſo* Angelus. In poſteriore, *Urd* exponitur *Similis*, reſpiciens ſolum Menſem ejuſque naturam, quaſi hic Menſis dictus fuerit *Paradiſo ſimilis*, hoc eſt, propter Amœnitatem & florentem in eo Anni Tempeſtatem. Quocunque autem modo pronuntiaveris, hoc nomine intelligitur Angelus qui habet *Claves Paradiſi*, & qui præeſt Igni (eum vivum conſervando,) & Montibus, & omnibus rebus ac negotiis hujus Menſis, & ejuſdem nominis Diei, qui eſt tertius; qui, quia coincidit cum nomine Menſis, habetur Feſtum dictum اردي بهشت روز *Ardibehiſht-rûz*, i. e. *Dies*, vel pluraliter اردي بهشتگان *Ardibehiſhtaghân*, ſeu *Ardibehiſhtalia*, maximæ celebritatis: quo etiam die bonum eſt bellum gerere; & quoque adire Pyréum, ubi quiſque à Deo obtinebit petitiones ſuas; uti etiam ſi quis adiverit Reges, ab iis exaudietur. Secundùm *Indo-Perſas*, is Coadjutorem habet *Bebrâm*. *Cazvinius* Arabs vult *Ardibehiſht* eſſe Ignis & Lucis Deum, qui Medicinæ etiam præeſt. Præter hunc autem *Azur* præcipuè creditur præſidere Igni, adeò ut duo habeant eandem Præfecturam. Sed talia numeranda ſunt inter παροράματα eorum, qui omnium Angelorum ſuorum Officia & Præfecturas non ſatis ſtrictè & accuratè aſſignârunt, quin pro lubitu in varias ſententias excurrant. Quod ſemel dixiſſe ſufficiat, quamvis in poſterum tale quid occurrat.

III. Tertius Menſis, in Anno veteri *September*, in Anno *Gjelalæo Majus*, eſt *Churdâd*, q. d. *Lumen*, aut *Illuminationem dans*. Habetur autem pro nomine Angeli (cui ſecundum *Indo-Perſas* plures ſunt Socii & Coadjutores,) qui præeſt Aquis currentibus & omnibus aquis, ſive ſint dulces, ſive ſalſæ, eas ab inquinamentis vindicans. Præeſt etiam Arboribus & Herbis, & omnibus rebus ac negotiis hujus Menſis, & Sexti ejuſdem diei dicti خورداد روز *Churdâd-rûz*, (ſeu pluraliter خردادگان *Churdâdaghân*, i. e. *Churdadalia*,) qui, cum nomine Menſis coincidens, celebratur ut Feſtum; quo die (præter Feſtivitatem) bonum fauſtúmque eſt Uxorem expetere, & quoque طلب حاجات از امشاسپندان وسروشها *neceſſitates noſtras impetrare ab Angelis ac Cælitibus*. Heic autem *Sorûſh*, quaſi generali ſignificatione, eſt ſynonymum cum præcedente. *Cazvini* ponit Feſtum آبريزگان *Abrîzaghân*, ſeu *Aquæ-ſparſoria*, in ultimo hujus Menſis die: cùm id potiùs pertineat ad Menſem *Tîr*, ubi videas. Autor Libri *Mu'gj.* ponit *Abrîzaghân* in die XX hujus menſis; addendo etiam, quòd روز امرايستن

 ſit

ſit Dies Principum, ſi rectè interpretor: nam fortè ſit mendum. In Libro *Ph. Gj.* unde pleraque horum habui, dicitur quòd hoc die XX *Rex Phridûn devicit τὸν Dabák, eumque duxit Captivum, qui dixit, Ne interfice me: cui itaque* اجابت كردن *aſſenſit Phridûn.*[1] Eſt quoque *Churdâd* nomen alicujus *Pyréi* celſiſſimi, quod fortè idem cum *Azurchurdâd.*

IV. Quartus Menſis eſt تير *Tír*, i. e. *Sagitta*; (in Anno *Gjelalæo Junius*, in Anno veteri *October*) quo etiam nomine appellatur *Mercurius* Planeta propter velociorem motum; & celer ille Superûm nuntius habetur دبير فلك *Seriba Orbis-cœleſtis*, qui etiam præfectus eſt Doctis & *Sheichis*. Is apud *Indo-Perſas* eſt tantùm Socius τοῦ *Churdâd*. Eſt autem *Tír* nomen Angeli qui etiam præeſt jumentis & omnibus rebus hujus Menſis, & ejuſdem diei XIII, qui *Feſtus* nomine تيرگان *Tíraghân*, i. e. *Tyralia*: & æquè celebratur ac *Naurûz* & *Mihraghân*. Hic autem dies magnâ cum Feſtivitate celebratur, non tantùm quia coincidit cum nomine menſis, ſed & quia quando bellum fuit inter *Afraſiyâb* (qui aliquando τῇ *Irân* præfuit,) & Perſarum Regem *Manûgjahr*, qui in Caſtello تيرستان *Tíriſtân*, (i. e. *Sagittarum regio*,) obſeſſus, *Manûgjahr* poſtulavit ut ei traderetur *Irân-Shahr*, i. e. *Neiſhâbur*; quod factum eſt: & tum hoc die facta fuit Pax, ſub eâ conditione, ut unus aliquis è militibus τοῦ *Manûgjahr* totâ vi Sagittam emitteret; & ubicunque caderet, ibi eſſet regni terminus. Dicunt itaque quòd ارش *Ariſh* emiſit ſagittam quæ cecidit in ripâ fluminis آمو *Amu*, ſeu آب آمو *Abi-Amu*, i. e. *Oxi*, ubi itaque conſtitutus eſt regni limes: quo facto, Perſæ ab ulteriori moleſtiâ liberati ſunt. Hoc die, fauſtum eſt precari & neceſſitates petere.

Hoc Feſtum *Tíraghân* aliàs vocari ſolet آبريزگان *Abrízaghân*, i. e. *Aquiſparſoria*, quia populus, tam aquam communem, quàm roſaceam, dicto die, in ſeinvicem ſpargunt, ut refert *Ph. Gj.* autor, de eis in *Indiâ* ſcribens. Libri *Mu'gj.* autor collocat *Abrízaghân* in XXX die menſis *Behman*, prout uſurpatur in *Iſpahân*. Ipſe autem aliàs collocat in XX die menſis *Churdâd*, fortè apud alios: ſed non diſtinguit. *Cazvinius* meminit ritûs ſpargendi aquam in *Naurûz*, ut ſupra; & ponit *Abrizaghân* in ultimo die menſis *Churdâd*: & ex eo D. *Golius* in Notis ad *Alpherganium* malè legit ابزيرگان *Abziraghân*. Hoc modo variatum vides ſecundum variorum locorum conſuetudinem.

1 Proh ἀνιστορησίας! quaſi *Phridûn* bellum geſſerit cum Patre eum occiſurus! Et tamen in eodem errore etiam fuit Ruſtemi Epitomator, ſuprà pag. 183, l. 26. Vide infrà p. 245, 246.

Hujus

Hujus mensis *Tîr* XII dies dictus بادر *Yâder*, est quoque Festum. Vide in *Abân*.

V. Quintus mensis, in Anno *Gjelalæo Julius*, in Anno veteri *November*, est مرداد *Murdâd*, (vulgò *Mirdâd* & *Amirdâd*,) qui est Angelus qui præest Arboribus & Frugibus ac Seminibus, (ut suprà de *Churdâd* notavimus,) atque Hyemali Parti anni, & omnibus rebus tam hujus Mensis, quàm ejusdem Diei XVII, qui vocatur جشن نيلوفر *Festum τῆς Nîlupbar*, i.e. *Nénupharis*, quòd eam herbam tunc in usum adhibere soleant. Si hoc die petitiones fiant apud Reges & Magnates, citò dabuntur res petitæ. Nomine *Murdâd*, seu *Mordâd*, q. d. *mortem dans*, significatur etiam فرشته مرك *Angelus mortis*, aliàs dictus هيشم *Hîshim*, ابو يحيي *Abu Yáhja*, & *Azraël*, de quo *Cazwinius* dicit مرداد هو عزرائيل مسكن الحركات و مفرق الارواح من الاجساد *Mordâd est Azraël, qui motiones sedat, & animas à corporibus separat.* Eum enim Animas corporibus solvere credunt *Persarum Magi*.

Judæi volunt quòd עזראל *Azraël*, i.e. *Auxilium Dei*, præsit Aquis ne transeant terminum suum & operiant terram. Volunt etiam quòd דומה *Dûma* sit Angelus præfectus mortuis & moribundis, quos nominatim compellat horâ extremâ: unde in *Gemara Talmudi Berachoth* fol. 18. 2, legitur דומה קדים ומכריז להו *Dûma præcedit & publicè vocat ipsum, Nunc veniat ὁ δεῖνα.* A silentio nomen habet, q.d. *Præfectus silentii*, eorum scilicet qui mox erunt silentes. Apud quosdam veteres Judæos סמאל *Sammaël*, i.e. *Venenum Dei*, exponitur מלאך דמותא *Angelus mortis*. Is tamen aliis eorum est *Satanas*, seu *Princeps Diabolorum*, quem ajunt inequitasse *Serpentem antiquum* & seduxisse *Evam*: nam *Sammaël* exponitur אשמודאי *Asmodæus*, seu *Tentator*, de quo aliàs dicitur סמאל שר גדול שבשמים *Sammaël est Princeps maximus qui in cælis*. Huic, tanquam Diei Judicii Advocato, dant seu offerunt Munus [a bribe] in die Propitiationis, ne Judæos propter peccata accuset. Plura videas apud Buxtorfium.

VI. Sextus mensis *(Gjelalæus Augustus*, vetus *December)* est شهريور *Shahrîvar*, ex vi vocis idem valens ac شهريار *Shahriyâr*, i.e. *Augustus*, princeps, quod (quamvis merus Titulus,) aliquando migravit in nomen proprium, quod apud *Græcos* Scriptores *Cyaxares*. Hoc nomen *Shahrîvar* (si incipimus à *Phervardîn*,) *Augusto* Mensi, tam ordine, quàm appellativâ significatione, respondet. Est autem *Shahrîvar* nomen Angeli qui præest Igni & omnibus metallis ac mineralibus, eisque benè mundandis; & omnibus rebus ac negotiis, tam hoc mense, quàm IV ejusdem Die factis, aut faciendis. Iste Dies quartus voca-

tur شهريور روز *Shahrîvar-rûz*, seu *Shahrîvar-Dies*, ut distinguatur à *Shahrîvar-Mense*. Et in illo Die (quia synonymus est cum nomine mensis) celebrari solet *Festum* dictum شهريورگان *Shahrîvaraghân*, seu *Augustalia*. Hoc die natus dicitur داراب *Darâb*, seu *Darius*. Octavo quoque hujus mensis Die (propter messas fruges) celebrari solebat *Magorum* Festum dictum خزان *Chezân*, i. e. *Autumnalis* Festivitas, & *Autumnus* ipse. Hæc ex *Ph. Gj.* At in *Nim. Laud.* exponitur *Autumnalis mensis, & cujusque mensis* XVIII *Dies*, ut suprà notavimus p. 195, 196; ubi etiam adducitur ut alicujus mensis *Yezdegherdæi* nomen ordine respondens *Octobri*.

VII. Septimus (*Gjelalæus September*, vetus *Januarius*) est مهر *Mihr*, ex primitivâ vi vocis primariò *Amorem* denotans, deinde *Solem*, qui *Amore* complectitur totum Orbem eúmque illustrat & calore fovet & fructiferum reddit, qui aliàs in tenebris & frigore & sterilitate ac omnium rerum inopiâ relinqueretur. A quibusdam *Mihr* habetur quædam Intelligentia quæ regit Solem, ut *Azur* est Intelligentia quæ regit Ignem: est scilicet nomen Angeli qui censetur præesse omnibus rebus in hoc mense, ejúsque Die XVI actis, aut agendis; præsertim omnibus rebus quæ *Amorem* & *Amicitiam* spectant. Ab eo quoque pendet omnis totius Populi حساب و شمار *Computus & Numeratio*, & in ejus manu sunt ثواب و گناه *Præmia & Pœnæ*. Scilicet, Dei jussu, ejus est cum populo Die Computi numerare de præmiis, atque de pœnis, pro peccatis suis. Is enim in Die Judicii extremi præficiendus est *Ponti* dicto *Tchînavad-pùl*, per quem transituræ sunt omnium morientium Animæ, quas ibi in medio Ponte sistit, & cum eis numerat pro anteactâ vitâ; & in Bilance, quam in manu habet, omnium Actiones ponderat, omnia tam bona quàm mala Opera benè perpendens: &, si Bona malis præponderant, vel unius ciliaris pili pondere, ad *Paradisum* mittit; aliàs ad *Gehennam*. Et ibi pro Meritorum aut Peccatorum qualitate, in VII distinctis *Cœlis* & totidem distinctis *Gehennis* Præmia & Pœnæ eis decernuntur & parantur.

Hujus XVI Dies, ut distinguatur à *Mihr-mense*, vocatur مهر روز *Mihr-rûz*, i. e. *Mihr-dies*, estque *Magorum* & *veterum Persarum* Festum (excepto *Naurûz-châssa*) omnium maximum, aliàs vocatum in plurali مهرگان *Mihraghân*, seu, ut Arabes scribunt, مهرجان *Mihragjân*, i. e. *Mithralia*, seu *Mithriaca*. Hoc Festum celebratur per VI Dies, quorum primus est XVI dictus مهرگان عامه *Mihraghân âmma*, i. e. *Mithriaca vulgaria*, seu *communia*: & hujus Festi finis est Dies XXI dictus مهرگان خاصه *Mihraghân châssa*, i. e. *Mithriaca* pecu-

peculiaria, seu *propria*. In quodam *Syrorum* Calendario نورور مهرجان *Naurûz τῆς Mibragjân* scil. communis) adscribitur XIV Diei *Septembris*, minùs bené.

Hujus Festi Celebrationis aliquot rationes à Persis adferuntur; scil. quòd Deus, hoc Die, primò Terram straverit, & Corpora fecerit Spirituum receptacula. Sed hoc non coincidit cum Creationis ordine superiùs ab illis assignato. Sunt qui volunt hoc Die Angelos tulisse opem τῷ آهنگر کاوه *Câvæ Fabro-ferrario* in cæde τῶ ضحاك *Dabâk*, quem quidem Persæ, ex dedecore & probro, vocant ده آك *Dah-ágh*, i.e. *Decem vitia*, quæ huic Tyranno annumerant. Is enim erat, طاغي *contumax*, & perditissimus Homo, sub quo Populus tormentum & molestiam passus est. Alii dicunt *Pbridûn*, hoc Die, primò in Solio sedisse, ante illud tempus quo dictus *Câva* istum *Dabâkum* profligavit. Alii dicunt quòd, isto Die, *Pbridûn* primò insurrexit in *Dabâk*, eúmque pessundedit; adeò ut populus in terrâ *Babel*, qui sub eo erant, in supplicio & molestiâ, (eo in montem *Dumâvand* ablegato ibique incarcerato,) à tyrannide & oppressione liberati sunt. Ideóque (pergit *Pb. Gj.*) Persæ in suâ Religione ايزدي لشكر وهمه نمودند عون بيرون اختند *in suas Stationes revertendo, totum Dei exercitum lustrarunt*, seu *completum reddiderunt*, atque Præfectos ad Amorem in Subditos hortati sunt, & ut (secundum *Mithriacorum* significationem,) *Amorem* continuare vellent; & quòd ideò huic Diei tale nomen imposuerunt. Quocirca, in posterum, Persæ hoc Die solebant facere peculiarem aliquam زمزمه *Zémzema*, seu *Mussitationem* solennem, recitantes quædam مناجات *Soliloquia*, laudem Dei & آذر *Ignis* continentia, وبوقت طعام و شراب باز گرفتند يعني سكوت مي نمودند تعظيم خدايرا جل جلاله *& tempore edendi & bibendi arripiebant Bâz*, seu *Taciturnitatem, in Honorem Dei Optimi Maximi*. Sic ille. Sed fallitur in re Historicâ, ponendo *Pbridûn* filium ante patrem *Dabâk*. Pergit verò dictus autor, "*Alii dicunt quòd Persis fuit Rex quidam iniquissimus*, "*nomine Mibr*, qui كار را بر خلايق تنك گرفته *res à populo arctè* "*exegit*: & is deinde medio mense (sc. Die XVI) obiit: quocirca "aliqui hunc Diem dictum volunt *Mibraghân*. Sunt qui dicunt, quòd "*Mibr* est وفات *obitus*, seu *mors*, & گان *Ghân* est *Princeps*; quasi hic "Dies sic dictus fuerit propter *obitum Principis*." [Sed nemo novit in quâ linguâ hæ voces hanc significationem habent.] Tandem addit, "Alii volunt quòd *Ardeshîr Babecân*, hoc Die, primò induit Coro- "nam, in quâ *Mithræ*, seu *Solis*, figura insculpta fuit: quocirca ei "succe-

" succedentes Reges hoc Die Coronam, Solis figurâ insculptam, in caput " suum & in capita filiorum imponere solebant; & faustioris ominis " ergò, oleum *Bân*, seu *Glandis unguentariæ*, corporibus inungebant. " Et quòd hinc, quidam Regum Persarum filii, hoc Die nati, facti " fuêre موبدان *Præsules*; & τὴν هفت خوان ἑπτατράπεζαν (in quâ erant " *Saccharum*, *Oryza*, *Mala Persica*, *Granata*, عناب *Syzipha*, *Uvæ* " *albæ*, & كنار *Lotus)* secum tulerunt; quia Persæ crediderunt quod " quicunque, hoc Die, de dictis Fructibus comederet, & corpus suum " oleo *Bân* innungeret, & Rosaquam biberet, per totum illum annum " plurima infortunia ac mala ab eo averruncanda fore. Hoc die, faus- " tum est Infantes ablactare, eisque Nomen imponere. p. 25." De Festo *Mihrgjân* D. *Golius* legit ex *Nuveiri*, *Mos Persarum eo Festo erat, ut eorum Reges in benedictionem inungerentur Oleo Bân. Item Rex induebat subtilem & variegatam vestem, ornatus τῷ Tâgj,* seu *Cidari, supra quam erat Solis Imago constricta ambiente orbe. Primus verò qui ad illum ingrediebatur, erat* الموبذان Al Mubedân [pro موبذ الموبذان Mubed Al Mubedân.] *Magorum Archi-præsul, ferens Paropsidem in quâ Citria, Frustum Sacchari, Lota, Cydonia, Sysipha, Poma, Albarum Uvarum botrus, & septem Myrti baccæ, super quibus mussitabat. Eodem modo deinde accedebat populus secundùm dignitatis gradus. Præceperunt autem Ardeshîr & Anushirvân, ut Festis Mihrgjân & Naurûz, omnia vestium & stratorum genera, ex Apothecis deprompta, populo juxta ordines suos distribuerentur. Ferunt enim, Reges hyberno tempore haud fuisse usos vestibus æstivis, nec æstivo hybernis; neque iis morem fuisse vestes in Apothecis asservare, nec vulgum in actionibus suis imitari.* p. 26. D. *Golius* ex *Nuveiri* Arabe tradit, *Mihr* significare antiquis Persis *Vindictam & Talionem*; & quòd hoc Festum ita dictum volunt, quia *Ferudûn* [lege *Feridûn*] Persarum Rex, victo *Dahâc* tyranno, Avi sui *Gjemshîd* cædem vindicabat. Hoc vult *Ibn Tâhir* Poeta, inquiens, *Significatio ejus est, quòd illo Die Persæ vicerunt, & inde vocatus est Juris animæ assertor*, seu *vindicialis*; scil. Dies vindicatæ cædis. At *Mes'ûdi* dicit *Mahr* esse nomen cujusdam regis Persarum injusti & exosi, à cujus morte, tam ille Mensis, quàm Dies ejus XVI dictus fuerit *Mahrgjân*, q. d. *Decessit eo die anima Mahr.* Hæc autem non sunt fide digna. Sed post hæc omnia, mihi videtur, quòd non sit causa tot rationes tentandi: nam res plana est, quòd sc. cum *Mihr* significet *Solem*, instituta fuerint *Mithriaca* in honorem Solis; sc. secundum *veteres*, in *Januario*, seu Solis accessu, & secundum *recentiores*, in *Septembri*, seu Solis

Solis receſſu, quaſi fuerit Feſtum *Valedictorium* Soli, circa *Tropicum Capricorni* in Autumno.

Inſuper D. *Golius* in Notis ad *Alpherganium* fallitur, vel ſaltem ejus Arabes falluntur de Feſto *Mihragján*, dicendo id ab Arabibus vocari ليلة الوقود *Nox Accenſionis*, ſeu *accenſi Ignis*, cujus hyperbolicam deſcriptionem affert ex *Ibn Hagjágj* Poetâ. Et Feſti rationem reddit, quòd eo tempore Rex *Kejomáras* filios & filias in matrimonium collocaverit, & eorum nuptias tunc celebraverit: vel aliàs, quòd *Afraſiáb*, Turcarum Rex, qui tunc fuit in Perſide Dominator & Oppreſſor, eo tempore ejectus fuerit. His autem miſſis, dicta *Accenſionis Nox* in *Ph. Gj.* ponitur in menſe *Behman:* ſed reverà pertinet ad menſem *Dey*, ubi videas.

Ex antedictis lucem fœneratur *Euſtathii* locus p. 1834 de Perſarum Rege, ſcil. quænam fuerit ejus ἡμέρα μιὰ *Dies unica*, in quâ ſoli Regi licebat inebriari; Ἐφίεται τῷ βασιλεῖ μεθύσκεσθαι ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν ᾗ τῷ Μίθρᾳ ἔθυον, ὅτε καὶ τὸ Περσικὸν ὠρχεῖτο· τῶν δὲ λοιπῶν, οὐδεὶς τηνικαῦτα. Nempe hoc fuit in dicto Feſto *Mihraghân*, quod maxima *Mihræ* Feſtivitas, quam ſuperiore aliquo Capite tetigimus.

VIII. Octavus menſis *(Gjelalæus October*, vetus *Februarius)* eſt *Abân*, qui ſecundum *Indo-Perſas* eſt Angelus Coadjutor τῦ *Churdâd*. Sed ſecundum alios, cenſetur nomen Angeli qui præeſt Ferro, & omnibus rebus Menſis *Abân*, & ejuſdem nominis Diei X, dicto آبان روز *Abân-rûz*, vel آبانگان *Abânaghân*, quem, ut *Naurúz* & *Mihraghân*, pro Feſto celebrant, eò quòd زو *Zav* Rex τῆς *Irân*, deſinens bellum facere cum *Afraſiâb*, eum è regno ſuo, hoc Die, ejecit: & quia, poſt V aut VII annos Famis, hoc Die plueret. † In eo bonum eſt neceſſitates noſtras à Deo & Principibus ac Magnatibus petere, & Arma parare. Sunt qui volunt Deum, die *Abânaghân*, condidiſſe Terram & Flumina, &c.

Apud vetuſtiſſimos Perſas, *Abân* fuit Menſis XII, ſeu totius Anni ultimus: ideóque Appendicum Feſtum, etiam uſque hodiè, à Perſarum Magis in fine hujus Menſis celebratur; quod eſt antiqui Menſium ordinis indicium certiſſimum, quòd *Circularis Emboliſmi* magna Periodus abſolveretur initio regni *Yezdegherd*, tunc quando intercalandi vices ad hunc menſem perveniſſent. Hoc autem Appendicum Feſtum durabat per X Dies; ſcil. à viceſimo ſexto hujus Menſis Die ad finem V Appendicum: ideóque Libri *Mu'gj.* autor narrat, quòd

† v. ſuprà in *Tir.*

Menſis

Mensis *Abân* XXVI & sequentibus Diebus Magi solebant Pulmenta & alios cibos parare, quos in summis Turrium tectis ponentes relinquebant, ut ارواح بزرگان *Magnatum* seu *Heroum Spiritus*, sive *Genii*, illuc venientes, eorundem nidoribus oblectarentur & reficerentur. Hocce itaque Appendicum Festum *decendiale* (annum terminans) excepit alia Novi anni Festivitas in primo *Adur:* adeò ut hoc totum tempus, per XI Dies durans, festivale fuerit.

IX. Nonus Mensis *Gjelalæus November* (vetus *Martius*,) est آذر *Azer*, seu *Ader*, ut sæpè vulgus sonat: à peritioribus autem sonatur *Azur*, seu *Adur*. Ab *Indo-Persis* ponitur tantùm Coadjutor τῦ *Erdibebisht*. Sed secundum alios doctiores, est nomen Angeli qui præficitur Soli & Igni & Focis, (ut *Ardibebisht*,) & omnibus rebus hujus mensis & diei ejus IX, qui est Magorum Festum magnum dictum آذر روز *Azur-rûz* & آذرگان *Azuragbân*, quo die, festivos Ignes accendunt, & Pyréa benè fricando mundant, atque quantum possunt exornant: quia *Zerdusht* præcepit ut hoc die præ cæteris Pyréa visitent & دورانها كننن *Turânas faciant*. Dictus dies nonus aliquando vocatur آذرخش *Azurchùsh*, seu rectiùs *Azuràchsh*, contractè pro آذر رخش *Azur-rachsh*, i. e. *Ignis splendor*, intelligitur sc. *Fulgur*. Eo autem nomine vocatur iste dies, quia omnia circumquaque Ignibus festivalibus fulgent, & tota vicinia splendet, quasi coruscationibus fulgureis illuminaretur. Hoc die, faustum est ungues præscindere & crines radere. Per præscissionem unguium & abrasionem crinium apto die & fausto tempore, innuunt abjectionem sordium peccati, quæ per excrementitia ista significantur.

Et quidem ad Mensem *Adur*, in *ordine antiquo*, referenda sunt Instituta & Præcepta omnia à *Zerdushto* profecta & ad Mensem *Adur* quovismodo spectantia: alias enim allocabuntur ad Anni tempus à primo eorundem instituto prorsus diversum. Quod idem dicendum de reliquis Festis & Ritibus *antiquis* in aliis mensibus. Et hoc voluisse videtur *Pharhangh Gibângbîri* autor, (quem nos sequimur,) qui prætendit sequi antiquissimum ordinem, sed reverà sequitur recentiorem ordinem *Gjelalæum*. Ego quidem nolui mutare, ne loco rei antiquæ, rem ex proprio ingenio confictam tradidisse viderer. Id autem monendum duxi, ut Lector totam rem æstimare & expendere possit, & suo judicio uti valeat. Ideóque ad Mensem *Adur*, seu *Martium* in Epochâ antiquissimâ, referenda est Arabicè dicta ركوب كوسج *Rukûbi Kûsagj*, seu *Equitatio imberbis*, quæ erat Ludus publicus mensis *Adur* die

die primo, vel ſecundum *Mugj.* viceſimo primo, celebrari ſolitus. D. *Golius* in Notis ad *Alpherganium*, Arabum more, ſonat *Keuſagj*, non ſatis rectè; cùm ſit vox *Perſica*, cujus nec ſonum nec ſenſum ſciunt *Arabes*. *Keuſagj* in *Camûſo* exponitur ناقص الاسنان *Edentulus*, quam ſignificationem Perſæ non agnoſcunt. Eſt enim vox *Arabizata*, ſeu in formam Arabicam redacta, ex Perſico كوسه *Cûſa*, quæ apud Perſarum Lexicographos exponitur سقلى آز *parum barbatus*, ſcilicet vel *imberbis*, vel *rariori barbâ prædítus*, uti ſunt *Chinenſes* & *Tatari*. Quòd iſte Ritus celebrari ſolebat initio Veris, teſtatur *Abulpheda* his verbis, ركوب كوسج في اول فصل الربيع *Equitatio τȣ Keuſagj erat in initio Quadrantis verni*.

Ritum verò ipſum ex *Mes'ûdi* ſic narrat D. *Golius* in Notis ad *Alpherganium*; *Exibat illo die Kéuſagj*, ſeu *Edentulus* [meliùs *Kûſagj*, ſeu *imberbis*] *mulo inſidens in regione Irâk, ſeu Babyloniâ, atque in Perſide. Eique per aliquot dies edenda offerebantur Nuces & Allium & Caro pinguis, quique hæc excederent cibi & potus calidiores frigori arcendo idonei. Et cùm ipſe frigus depellere videbatur, affundebatur in illum frigida; unde tamen ſe moleſti aliquid ſentire diſſimulans, exclamabat idiomate Perſico Ghermâ, Ghermâ,* i. e. *Calor, Calor! Hoc autem tempus Perſis erat Feſtum quo exultabant ipſi, atque hilaritatem commonſtrabant.* Scilicet hæc feſtivitas videtur inſtituta propter finitam Hyemem, abeuntem, vel brevi abituram, hoc Symbolo hominis Frigus abigentis & Calorem jam ſentientis expreſſam, unde à populo gaviſum. Ad hoc autem eligebant aliquem homuncionem, tam actionibus, quàm aſpectu ridiculum, qui populo riſum moveret.

Dictus Ritus à Perſis vocatur كوسه بر نشين *Cûſa ber-niſhîn*, i. e. *Imberbis inſidens*, ſeu *inequitans*, & in Libro *Ph. Gj.* paulò fuſiùs narratur, ſequente modo: *In novilunio hujus menſis, ſeu primo ejus die, eſt Magorum Feſtivitas dicta* Cuſa ber-niſhîn, *quo die, talem* كوسه مضحكى *Imberbem ridiculum* (ſeu *ridiculoſum agentem*) *equo imponentes, ei offerunt cibos calidos, & medicamenta calida ejus corpori inungunt: vel ille ſponte hæc facit. Iſte homo ridiculoſus in manu habet Flabellum quo ſe ventilat, de calore conquerens, dum alii homines eum glacie & nive impetunt. Ille autem Magnatum fores adiens, ab ipſis aliquid petit: quod ſi non dent, tum ſtatim atramento & cæno & offuſcantibus, quæ ſecum habet, eorum veſtes inquinat.* Referentibus aliis, *Ex ollâ argillaceâ, quam ſecum habet, (in quâ eſt Rubrica Sinopica aquâ macerata,) negantium veſtes commaculat & inquinat.* Ab aliis dicta *Imberbis Equi-*

tatio ſic narratur: *Illo die, hominem quendam Cûſa,* ſeu *rariori barba, præditum (qui & monoculus eſſe debet,) nudum faciunt equitare ſuper Aſinum. Iſte alterâ manu Corvum, alterâ verò Flabellum tenet, quo ſe ventilat. Et omnes famuli Regis ſeu Gubernatoris civitatis (nam in urbibus fieri ſolet,) juxta equitantes, eum concomitant, & per plateas urbis circumducunt; dum ipſe à quavis officina Nummulum petit accipitque. Quòd ſi per unum momentum ibi expectaret, omnia ex tali Officina tanquam prædam diriperent: ideòque quando Cûſa appropinquat, priùs quàm accedat, talem Nummulum porrigunt. Hodie autem* [inquit Autor, qui ante CC annos tunc vixerat,] *ex his Nummis, quotquot accipiunt à ſummo mane uſque ad preces primas, pertinent ad dictum Regem, ſeu Gubernatorem: & quotquot inde ad Preces ſecundas accipit, pertinent ad ipſum Cûſa; qui ſc. catervam concomitantem, quæ cum eo erat, deſerit, auſugitque uſque ad tempus Precis ſecundæ.* [Hoc ſc. fit cùm inter *Mohammedanos* ſunt, qui talia precandi tempora obſervant.] *Quòd ſi poſt illud tempus eum inveniunt, benè verberant* (چنانکه دلخواهی ایشان بودی) *quamdiu volunt. Eodem modo, hoc tempore* [ſc. tempore Autoris,] *quibuſdam Civitatibus collocant ſeu conſtituunt Principem Nauruzium* [ſic enim pro دور رومي lego (نوروزي)] *& gaudium agunt. Hocque ideò faciunt, quia illud tempus (quod eſt initium Azur,* ſeu *Martis) concurrit cum Solis ingreſſu in Arietem: illo enim die hilaritatem commonſtrant & lætitiam agunt propter finitam hyemem.* Hactenus ille. Inquit *Ph. Gj. Ajunt quòd hoc die Gjemſhîd primus è mari eduxit margaritas: & in eo, Deus cuique, vel miſeriam, vel felicitatem, decernit. Et quicunque hoc die, antequam verbum protulerit, Malum Perſicum comedit, aut Citrium olfacit, toto illo anno fauſtus erit.*

Hinc conſtat de antiquiſſimo Menſium ordine, & quòd hæc Feſtivitas collocata & celebrata fuit primo Die *Azur* antiquorum, ſeu *Martii,* non *Azur* recentiorum, qui *November.* Sunt ex orientalibus qui credunt dictam *Equitationem* eſſe innovationem, nec à *Zerduſht* inſtitutam. Sed ex dicti autoris ſententiâ falluntur. Et (quod ſuprà monuimus,) idem dicendum eſt de aliis quibuſdam Feſtivitatibus & Obſervationibus quæ in his Menſibus occurrunt; quòd ſcil. accipiendæ ſunt quaſi in *Epocha antiquiſſima,* ubi *Azur* erat *Martius,* Menſium primus, & *Abân* ultimus. Quia verò *Magi,* hodie ſub *Mohammedanis* viventes, publicè utuntur Menſium ordine *Gjelalæo,* (niſi fortè privatim inter ſe veteres Ritus obſervare libeat,) Libri *Ph. Gj.* autor eodem ordine incipit à *Phervardin,* ſeu *Martio* recentiorum, & reliquos Menſes

Menſes ſecundum Signorum ordinem proſequitur: ego etiam illum imitatus, hoc idem feci. Nam quamvis plerique horum dictorum Rituum intelligendi ſint de alio antiquiore Menſium ordine, quia tamen aliqui Ritus recentiores ab illo cum his commixta ſunt, nec novi hos ab illis diſtinguere, ideò, inquam, dicti Autoris, in digerendis Menſibus & Feſtis, methodum ſecutus ſum, nec ab eâ receſſi. Cuique interim liberum erit de Rituum antiquitate aut novitate judicare, eoſque, vel antiquiori, vel recentiori Menſium ordini adſcribere, integrum. Et ſupradictum Menſium *Ordinem Gjelalæum* quoque ſecutus eſt Libri *Mugjizât* autor Perſa talia tractans: adeò ut non haberem qui me in antiquo ordine deduceret, aut inter recentiora ac antiquiora diſtingueret.

Priuſquam verò hunc Menſem relinquam, notandum eſt, quòd hic menſis (ut prope initium hujus operis explicavimus,) ſic dictus fuit ab *Igne*: & propter honorem *Azur*, ſeu *Ignis*, multæ hinc ſumptæ ſunt rerum & locorum denominationes, quarum aliquas heic recenſebo. Imprimis itaque ab hoc nomine *Azur* denominatum fuit آذرآباد *Azur-abâd*, i. e. *Ignis manſio*, celeberrimum Pyréum in urbe *Tabrîz*, (ut ſupra tetigimus;) quin & ipſa Urbs eodem nomine vocata fuit. Et deinde tota eadem regio (quæ *Ptolemæo* Ἀδιαβηνὴ, & *Procopio* τὰ Ἀρδαβιγάνα,) Perſis dicta eſt in plurali آذرآبادگان *Azur-abâdagbân*, i. e. *Ignis manſiones*, idque, quia *Zerduſht* ultimo Menſis die *Anirân* illuc concedens, ibique primò Pyréa extruens & Ignis cuſtodiam ibidem inſtituens, id nominis dedit eidem regioni, anteà fortè dictæ لر *Lùr*, quod nomen etiam unà cum altero huc uſque durat. In Libro *Pb. Gj.* in voce خرد بسور legitur,

از آنجا بهمرهير آزادگان *Illinc conductu Nobiliorum*
درآمد سوي آذرآبادگان *Ingreſſus eſt in Azurabâdagbân.*

Pro خرد بسور, apud alios legitur خود بسوز *Chûd-buſûz*, de quo ſupra. Supradictum nomen aliàs ſcribitur آذربادگان *Azurbâdagbân* & آذربايگان *Azurbayagbân*, & آذربايجان *Azurbâyagjân*, ut ſuprà notavimus. A nomine *Azur* denominatum eſt veterum Perſarum Inſtrumentum, hodie nobis dictum *Æolopyla*, Perſicè آذر افروز *Azur-aphrûz*, ſeu آتش افروز *Atèſh-aphrûz*, i. e. *Ignem accendens*; & aliàs vocatur آذر افزا *Azur-aphzâ*, ſeu *Azur-phizâ*, i. e. *Ignem augens*. Ab *Azur* eſt quoque آذرشپ *Azur-ſhàp*, ſeu *Azuraſhp*, vel آذرشسب

vel آذرگشپ *Azurghushàp*, seu آذرگشسپ *Azurghushàsp*, quibus nominibus insignitur Angelus ferocissimus & truculentissimus, qui præficitur custodiæ Ignis, in cujus medio semper degit. Secundò, hisce nominibus vocatur insigne Pyréum in urbe *Balch*, seu *Bactris*, à Gushtaspe extructum, qui ibi recondidit omnes suos Thesauros qui durârunt usque *Alexandrum Bicornem*, qui suo tempore illud Pyréum devastavit, & omnes ibi repositos Thesauros abstulit. Tertiò, his nominibus significatur *Fulgur*: nempe *Azurgushàsp* & *Azur-gushtàsp* exponitur i. q. آذر جهنده *Azur-gjehánda*, i. e. *Ignis Saliens & subsultans*, uti alibi notatum est, ubi de Rege *Gushtaspe* agimus. Porrò, ab *Azur* denominatus est آذركيش *Azur-kîsh*, i. e. *Igneæ-Religionis* homo, i. q. *Atesh-perèst*, vulgò *Ignicola*. Et ab eodem est آذرگون *Azurghûn*, seu secundum *Ph. Gj.* آذريون *Azuryûn*, i. e. *Ignicolor* flos, sc. *Anemone* foliis rubris & medio nigro: secundum alios est *Girasole*, sed minùs appositè. Atque آذر همايون *Azur-Homâyûn*, i. e. *Ignis faustus*, seu *benedictus*, fuit nomen famosæ Sagæ ex familiâ τȣ̃ *Sâm* patris τȣ̃ *Zâl*.

X. Decimus in Anno *Gjelalæo* Mensis correspondens *Decembri*, in Anno veteri *Aprili*, est *Dey*, seu *Dî*, ex nominibus *Dei*, sc. ex Διός. Censetur quoque nomen Angeli qui præest omnibus rebus & negotiis, tam hujus Mensis, quàm omnium Dierum, ab eodem nomine incipientibus, uti sunt *Dey cum Adur*, *Dey cum Mihr*, *Dey cum Dîn*. Hic Mensis, in veterum Epochâ respondens *Aprili*, aliquando vocabatur خرم *Chórrem*, i. e. *Hilaris*, quo etiam nomine gaudet VIII ejus Dies *Dey cum Adur*, item dictus خرم روز *Chórrem-rûz*, ut distinguatur à Mense. *Ph. Gj.* autor tradit, quòd *Hoc die* (unde apparet nominis ratio) *veterum Persarum Reges, à Throno descendentes, & veste alba induti, super albis equis equitantes, & omne Velamen seponentes, tam Nobilitati quàm plebi onera imponebant, & de Subditorum rebus occupati erant: & Agricolæ ac Rustici unà cum Rege in eadem mensa considebant, & absque alicujus mediatione petitiones suas Regi offerebant: & Rex hujusmodi confabulatione cum eis utebatur, Ego sum unus è vobis, & nostra subsistentia est per sationem & ædificationem quæ à vobis sunt: & nos sine vobis esse non possumus, uti nec vos absque nobis: & nos & vos sicut duo Fratres concordes sumus.* Sic *Ph. Gj.* At in Libro *Mu'gj.* paulò aliter; *Mensis Dey aliàs vocatur* خرم ماه *Chórrem-mâh*, i. e. *Hilaris Mensis, & ejus Dies primus* خرم روز *Chórrem-rûz*, i. e. *Hilaris Dies, in quo Rex è Solio descendens,*

dens, albis veſtibus indutus, ſuper albo ſtragulo ſedebat: & velum removens, circa negotia Subditorum occupari ſolebat. Et tunc, quicunque volebat, tam ex magnatibus quàm ex infimatibus, ſolebat cum Rege colloqui: & Agricolæ atque Coloni unà cum Rege ad eandem Menſam aſſidebant. Et tunc Rex ſolebat dicere, Ego ſum etiam ſicut unus è vobis, & continuatio ac perpetuitas Mundi eſt per ædificationem & ſationem: adeò ut Nos & Vos debeamus eſſe ſicut fratres ſemper concordes. Sic ille. In Notis ad Alpherganium D. *Golius* ex *Cazvinio* fallitur in hoc loco p. 37, pro خرم *Chórrem* legendo حزم *Hizm.*

In Libro *Mu'gj.* hujus Menſis XXIV Dies vocatur عيد سير خور *Feſtum comedendi allium:* eo enim Die comedebant Allium, & carnem cum herbis coquebant; dicentes in hoc eſſe tutamen contra noxam Dæmonum: & in eo Die parabant medicamenta contra loca Dæmonibus infeſtata. Hujus Menſis Die XIII (qui eſt *Dey cùm Mihr,*) conficiebant ex عجين *paſta,* aut گل *luto,* Imagines, eáſque in Compitis collocantes, eis omnia ſervitia præſtabant ſicut Regibus fieri ſolebat: & deinde eaſdem comburebant. Hoc die fuit فطام *Ablactatio* Regis *Phridûn,* in quo etiam Tauro inſidebat. Ajunt quòd quicunque mane hujus diei comedit شبث *Anethum* [lege سيب *Pomum,*] & olfacit Narciſſum, toto illo anno benè ſe habebit, & quietus erit: & fumigando, ſeu incenſando سوسن *Iridem,* [ſc. radicem ejus,] per totum illum annum tutus erit à fame, ſeu cariſtiâ, & paupertate. Hactenus *Mu'gj.* Alia ſuperſtitioſa his ſimilia leguntur in die *Deyhamihr,* & in *Ghûſh,* ubi videas.

In hoc Loco deſcribemus nocturnum Feſtum *Solſtitii brumalis,* in quo breviſſimus Dies & totius Anni longiſſima Nox (quæ *Nox accenſionis* vocatur,) reputatur eſſe XI Menſis *Dey,* ſeu *Decembris:* quamvis per aliquot Dies ante & poſt XI, nulla ſit ſenſibilis differentia, quin ut dictum Solſtitium per plures dies durare cenſeatur. Hocque Feſtum, cum Anno *Gjelalæo* quadrans, non debet cenſeri inter Feſta vetera à *Zerduſht* inſtituta: nam ſi ita, tum proculdubio concordâſſet cum Anno veteri. Et quidem de hujus Feſti loco ſeu ſitu, in cujuſnam diei Nocte, aut quo Menſe ſit, inter orientales non convenit, ſed planè diſcordatur: quod non eſt mirum, cùm recentiores, quos vidi, Perſici autores veram hujus Inſtituti rationem ignorare videantur.

Ibn Hagjagi Arabs (ut ſuprà notatum) perperam hoc Feſtum confundit cum *Mihraghân.* In Libro *Ph. Gj.* ponitur *Nox X diei Menſis*

Menſis Behman, qui *Januario* reſpondet in Anno Gjelalæo: D. *Golius* ad *Alpherganium* perperam ponit in XVI Nychthemero Menſis *Bahman*, cui etiam Perſæ dictam noctem inſerunt. In Libro *Mu'gj.* p. 46, collocatur in Menſe *Abân*, ſeu *Octobri* Gjelalæo. Rectiùs autem habent quædam Calendaria mox citanda. Variis étiam nominibus gaudet, ut *Sadà*, & *Sadàk*, &c. de quibus ſuo ordine dicetur.

Dictum itaque Feſtum ejuſque Nox Perſicè vocatur سذا & شب سذه *Sadà*, ſeu *Sazà*, aut *Shabi ſadà*, *Nox ſadá*: unde *Arabizatum* fit ليله سذق *nox Sadak*, quibus ſignificatur *Nox Incendii*, ſeu *Rogorum*: unde & *Arabicè* vocatur ليله الوقود *Nox Incendii*, ſeu *incenſi Ignis*. Aliquando *Perſicè* ſcribitur ساده *Sâda*, & *Turcicè* سايه *Sâya*, unde vocatur شب سايه *Shàbi ſâya*, ſeu سايه كيجه سي *ſâya ghitcha-ſi*, i. e. *Nox τῆς Sâya*, ſeu *Accenſionis*. Subinde vocatur *Yeldâ*, ſeu شب يلدا *Shabi Yeldâ*, *Nox Rogi*, ſeu *Rogorum*, quæ apud *Chalîl Sûphi* Turcicè exponitur يلدا صوك كوز آيمنك آخر كيجه سي *Yeldâ eſt ultimi Menſis autumnalis Nox poſtrema*, ſc. ultima Nox *Novembris*. In Calendario *Gjelalæo*, Conſtantinopoli conſcripto, شب يلدا *Nox Yeldâ* ponitur incipiens primo die Menſis *Dey*, ſeu *Decembris*, & deſinens undecimâ Nocte ejuſdem Menſis. In Calendario Syrorum *Nox Yeldâ* ponitur in XII Decembris tantùm.

De ratione nominis *Sadà* multùm, & quidem fruſtrà, laborant Perſæ aliique: & cur ut Feſtum celebretur, rationes reddunt prorſus ineptas. *Shah Cholgji* ſatagit derivare nomen *Sadà* à صد *Sàd*, i. e. *Centum*, quia tunc de hyeme elapſi ſunt C dies, ſi nempe hyemem inchoant ab initio Menſis *Abân*, & τῶν پنجه *Pengja* ſeu *Pentadem* Appendicum in iſtam cenſum non admittunt. Deinde aliam nominis rationem affert; quia ſcil. ab iſto die *Adami* & *Evæ* liberi mares & fœmellæ in *centenarium* numerum excreverunt. Alii volunt hoc Feſtum inſtitutum fuiſſe à Protoparente *Kejomáras*, quia is tunc C liberos, mares & fœmellas, natos habuit; eiſque præcepit, ut cùm ad annos maturitatis perveniſſent & patres ac matres familiarum eſſent, tot Ignes, ſuî numerum indicantes, eâ nocte accenderent: additque autor, Scriptum eſſe per *Sîn*, quia *Sâd* in linguam Perſicam non venit. Quod verum eſt de veteri linguâ Perſicâ. *Ibn Hagjágj* Arabs dicit quòd *Kejomáras* illo tempore filios & filias matrimonio collocavit & nuptias tunc celebravit: vel aliàs

aliàs, quòd eo die *Aphrasiyâb* Scytha, qui in Perside erat Dominator & Oppressor, tunc ejectus fuit. Ex *Ph. Gj.* sunt qui referunt Regem *Hûshangh*, filium *Siyâmek*, hoc Festum instituisse. Narrant enim illum dicto die secessisse in quendam montem, ubi subitò ei apparuit Draco serpens: quocirca, sumpto lapide, eum in Draconem vibravit: aberrando autem, dictus lapis, in alium lapidem allisus, Ignem excussit. Cùm verò dictus Ignis mox dispareret, *Hûshangh* propter Ignis apparitionem gavisus est; & reputans illum Ignem fuisse Divinum & Lumen cœleste, Deo Opt. Maximo gratias egit. Vel, ut alii narrant, Ignis dicto modo excitatus & accensus, siccas herbas & arbores circumcirca consumpsit, quarum incendio Draco quoque periit. Quapropter læti Incolæ sumpserunt omen de hoc Igne, & veluti triumphales Ignes ubique extruxerunt, quod etiam quotannis posteà continuatum. Alia nominis ratio redditur, quia ab hoc die ad diem *Naurûz* sint L dies & L noctes, quæ junctim faciunt numerum *Centenarium*, secundum vim vocis: ideóque nominârunt *Sada*, seu *Centenarium*, quod *Arabizatum* scribitur *Sadàk*. Hoc autem fit nocturno tempore: unde non tam dies quàm nox ut Festum celebrari solet. Sic ille. In Libro *Mu'gj.* p. 46, Hoc dictum عيد سذة *Festum Sadà* videtur collocari in τῇ δεκάτῃ die Mensis *Abân*, seu *Octobris*, quod dicit fuisse ex institutione Regis *Ardeshîr* filii *Babek*, quia سد *Sad* (i. e. صد) *Ssad centum Dies* anni tunc restabant. Alii dicunt Hyemem hoc die ex Inferno in Mundum venisse. Hac quidem nocte, ubique festivales ignes accendunt, & Reges ac Principes accipientes Aves & alia animalia, & eorum pedibus alligantes herbas aridas, eas igne accendunt & ignitas reddunt, & sic flammantes dimittunt, ut volent & currant per campos & montes, & hoc modo omnia accendant. Alius quidam Persa refert, quòd Ignes festivales ac geniales hac die & nocte accendebant, & omnis generis cibos apparabant, & quòd (ut dictum) Reges ipsi solebant Feras ac Volucres capere, & earum pedibus siccarum herbarum fasciculos alligantes, eosdem incendebant, & deinde in aërem & per campos dimittebant nocturno tempore, & hoc modo flammæ Ignis efficiebantur, ita ut totus aër totáque terra accensa videretur, & tota regio appareret inflammata; cùm dicta animalia per aërem volando, & per campestria ac montes discursitando, siccatas herbas (ut est in oriente,) & aridum fœnum ubique per totam regionem accenderent.

Missis

Missis autem ineptis hisce rationibus, vera ac primaria hujus Noctis celebrandæ causa fuit, quia ea erat totius Anni *Nox longissima*, hyeme eâ nocte quodammodo desinente, cùm exinde *dies* inciperent esse *longiores*, & *noctes breviores*. Ideóque, brumâ jam abiturâ, læti Ignes festivales accendebant, tenebricosissimam & longissimam totius Anni noctem hoc modo illustrare & pellere satagentes: eâ enim nocte, vel prope eam, Sol perveniebat ad *Tropicum Capricorni*.

Eodem fundamento niti videtur Consuetudo in *Anglia*, speciatim in *Comitatu Salopiæ*, ut haud procul ab antedicto tempore, scil. nocte diei *Epiphaniæ*, (twelf-night,) Ignes festivales accendantur in summitatibus collium & aliis locis editioribus, in gaudium propter elapsam sævitiem hyemis & spem appropinquantis Veris.

XI. Undecimus Mensis *Gjelalæus Januarius*, veterum *Majus*, est *Bahman*, seu *Behman*, sive *Behmen*[a]; apud *Gilolenses* sonat *Bhaman*. Sed secundum vim vocis (ut exponitur) deberet legi *Bihman*, sc. *bonis moribus*, seu *bonâ naturâ* præditus. Ab hac significatione factum est, ut hoc nomine aliquando notetur *Sacerdos*, quippe qui *Bonitate* & *optimis moribus* præditus censeatur. Iste reputatur Angelorum maximus, cui alii aliquot Angeli famulantur: & præest omnibus Creaturis præterquam homini, cujus curam Deus sibi soli reservavit. Iste est Angelus *Veriloquus Justificus*, qui sedat iram & compescit rixas. Et quamvis habeat generalem præfecturam in Animalia, peculiariter præest Ovibus & Bobus & reliquis Quadrupedibus, & omnibus rebus hujus Mensis & ejusdem Diei II, qui vocatur بهمن روز *Behman-rûz*, seu بهمنجه *Behmàntcha*, in quo celebratur Festum ubi Fruges & Carnes elixant, *Behman* tam rubrum quàm album inspergentes in cocturam; & prætereà utrumque *Behman* cum herbis & *Sacchoro-Kandi* باهمند, کرده *contusum* comedunt; & *Behman* album contundentes cum lacte ebibunt, putantes hoc fortificare memoriam. Hic dies faustus est ad exquirendas & effodiendas radices & herbas medicinales è montibus & vallibus: & in eo bonum est extrahere olea, & conficere suffimenta eáque parare: Et quicquid fit, hoc die erit efficatius. Et eodem die faustum est novas vestes scindere eásque induere, ungues præscindere, crines radere, & ædificia extruere.

In Libro *Ph. Gj.* in hujus X die ponitur *Nox Accensionis*: quæ tamen potiùs pertinet ad X diem Mensis *Dey*, seu *Decembris*; ideóque illuc rejecimus, ubi videas.

a Vid. Append. No. VIII.

De

De Festo *Abrîzaghân* superiùs dictum est in Mense *Tîr*. At Libri *Mu'gj*. autor ait illud in *Isphahân* celebrari solere in Mensis *Behman* XXX die *Anirân*. Et (illo dicente) hujus Festi causa fuit, quia Rex *Phirûz* (qui Avus τῦ *Nushirravân*,) in diebus suis fame coarctatus fuit: unde *Phirûz* instituit Tributum, quod ex Reditibus Pyreorum defalcabat, idque Subditis suis distribuebat, ita ut nemo fame periret. Deinde Deum precatus, inter precandum, ambas manus elevans dixit, *Hæc fames est propter pravitatem morum: id itaque manifestato, & incolis Mundi pluviam mittito.* Et profectò, vix citiùs è Pyréo egressus est, quin ascendit nubes quæ pluviam effudit, adeò ut simile quid eo seculo visum non fuerat. Unde eâdem die [quovis anno] homines in se invicem aquas jacere solebant propter summam lætitiam: quod quidem ab eo tempore pro consuetudine receptum est. Sic ille.

XII. Duodecimus Mensis, *Gjelalæus Februarius*, veterum *Junius*, est سپندارمذ *Spendârmaz*, seu اسفندارمذ *Isphendârmaz*; quod vulgò sonat *Spendârmoz* & *Isphendârmoz*. Hoc nomen dicitur significare *Terram*, & Angelum cui Terræ cura commissa est, & qui eam à pollutione conservat: & (secundum *Indo-Persas*,) ei famulari dicuntur *Dîn* & *Arshâsangh*. *Cazvinius* dicit *Isphendârmaz esse Terræ spiritum qui favet fœminis bonis castisque, hocque ex instituto veterum:* adeòque quintus ejus dies Viris Fœminisque sacer, contrahendis matrimoniis & fœderibus pangendis auspicatus. Præterea *Isphendârmaz* est Angelus qui (ut alii aliqui præcedentes Angeli) censetur præesse Arboribus & Sylvis, & omnibus rebus hujus Mensis, præsertim quinto ejus Die gestis, aut gerundis: qui quidem V Dies (quia coincidit cum nomine Mensis) est Festum: quo etiam Die bonum est Arbores plantare, & novas vestes induere, & medicamenta sumere. Hoc Die fugiens تزاد *Tezâd*, incidit in manus τῦ پیزن *Pîzhen*.

Hoc toto Die V, à Solis ortu ad occasum, ad expellendum Scorpiones & noxia animalcula, solebant scribere رقعهٔ کژدم, *Schedulas* (Spels) *contra Scorpiones:* unde & hic Dies *Arabicè* vocatur كسبة الرقاع *Kisphato'l Rikâ*, i. e. *scissio Schedularum*, seu *segmenta Schedularum*. Ex istiusmodi Schedulis solebant tres agglutinare tribus parietibus cujusque Domûs, omisso illo pariete qui in anteriori Domûs parte. Alii اصحاب نیرنجات *Miraculorum editores*, (qui etiam *Persæ*,) referente *Shah Cholgjio*, dicunt, quòd hoc Die *Aphridûn* طلسمات فریدون *Telesmata instituit*, quibus animalium venena restrinxit.

Et unus ex Magnatibus dicit, se audivisse ex relatione ابو علي مسكويه *Abu-Ali Mesciiyæ* qui dixit, *Mihi quidem à magnis Doctoribus confirmatum est, quòd ista Schedularum scriptio, quæ hoc Die fiebat, erat Telesma quod ad hoc ipsum opus fecit Aphridûn*, (sc. contra venenum scorpiorum:) *cujus rei indicium est, quia* تازيان *Arabes ejusmodi Schedulis inscribunt* سلام علي نوح في العالمين *Pax sit super Noah inter Creaturas:* nam sunt quibus *Aphridûn* vocatur *Noah.* Sic ille. Alii hoc referunt ad historiam quæ accidit *Noæ* in *Arca*, ubi à venenatis bestiis ablata est lædendi facultas durante tempore quo essent in Arcâ: eásque posteà conquestas fuisse se esse defensione destitutas, nisi Deus eis lædendi facultatem restituere vellet: quod itaque fecit Deus, & concessit, sub eâ conditione, ut neminem læderent qui precaretur *Pacem Noæ inter Creaturas.* Hactenus ille. Et quidem hujusmodi sunt *Sabaitæ.* Istas *Chartaceas Schedulas*, verbis incantatoriis inscriptas, aptis temporibus, recitant tam Mohammedani quàm alii, quod in *Ph. Gj.* dicitur زبور مخواندن *Scripta recitant*, ut ex vi verborum tollantur serpentes & alia noxia animalcula. Libri *Mu'gj.* autor ait istam نوشتن رقعة كژدم *Schedularum contra Scorpiones Scriptionem* non esse ex *veteribus Persarum Ritibus*, sed potiùs rem quandam à vulgo innovatam. Liber *Ph. Gj.* Scorpionum Averruncationem ponit in Mense *Murdâd*, qui in Anno *Gjelalæo* est *Julius*, quo scorpiones maximè scatent, uti etiam in præcedente Mense *Junio.* Si autem fuit institutum recentiorum, tum dicendum est, eos per præcautionem & maturam Averruncationem pro veniente æstate id fecisse in *Februario.*

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd, quinque ultimis hujus Mensis Diebus, quotannis celebratur *Magorum* Festum dictum مرد گيران *Mardghirân*, i. e. *Viricipes*, seu *Viri Capturæ* Dies: alii restringunt soli Diei V. Hoc (inquit) tempore, fœminæ à veris petunt quicquid volunt, idque accipiunt, & viris planè dominantur. Persæ enim affirmant quòd, antiquis temporibus, istum Diem vocabant *Mardghirân*, quia in eo mulieres in maritos dominari solebant, eósque desideriis suis obsequentes reddebant. In Libro *Mu'gj.* dicitur, quòd hoc Die fœminæ capiunt juvenes, scilicet (ut ibi exponitur,) seligunt sibi viros. Sic ille. Et quidem hoc videtur simile quid *Europæorum* praxi, quando ineunte Vere (præsertim XIV *Februarii*, qui *Valentini* Dies audit,) naturæ ductu omnes sibi sortiuntur pares, ad instar Avium & reli-

reliquorum Animalium, quæ tunc, incalescente anno, erga se invicem incalescunt, & copulari atque conjugari gestiunt.

In Libro *Mu'gj.* legitur, quòd hujus Mensis Dies *Phervardín*, seu XIX, vocatur *Naurûz*, q.d. *Dies celebris*, scil. نورور ادهار ومياه جاري *Naurûz fluminum & aquarum currentium*, in quo, Aquam rosaceam in eas infundunt, & Aromata injiciunt. Hoc est ex Ritibus faciendi sacras Cæremonias aquis, de quâ re videas quæ suprà ex *Strabone* notavimus: nam ut sæpe faciunt Epulas Igni, sic aliquando Epulas faciunt Aquis, quas etiam sacras æstimant.

Cap. XX.

Explicatio reliquorum Angelorum, & Dierum Mensis, qui in præcedentibus omittebantur. De Gabriele & Michaele & de Regionum Angelis.

I. PRimus Mensis *Dies* vocatur اورمز *Ormùz*, seu اورمزد *Ormùzd*, & هرمز *Hormùz*, seu هرمزد *Hormùzd*, quod est ex nominibus Dei. Est quoque i.q. برجيس *Bergjîs*, i.e. *Jupiter*, seu *Stella Jovis.* At in hoc loco (inquiunt Persæ) intelligitur Deus Omnipotens & Æternus ex seipso procedens, ex sui ipsius Luce & Gloriâ ortus, qui creavit Angelos XXXV, seu potiùs XXXI, demptis quatuor nominibus Dei. Horum maximus (qui ideò ordine primus, & cui alii aliqui Angeli famulari dicuntur,) est *Béhman*, seu *Báhman*, cui omnium animantium, præter hominem, cura & custodia concredita est. Nam hominum & totius generis humani curam (inquiunt) Deus sibi reservavit & in seipsum suscepit, per gratiam suam ad Bona faciendum inducens. A quibusdam tamen *Hormùzd* habetur quoque pro Angelo qui, Dei jussu, huic Diei & omnibus ejus rebus ac negotiis præest; quamvis plerumque Angelorum Catalogus incipiat à dicto *Báhman* qui Diei II præest. At in primo, *Hormuzd*, bonum faustúmque est iter suscipere, novas vestes scindere & induere, & Sigillum chartis imprimere, & ejusmodi alia facere. Sed pecuniam alicui mutuò dare non oportet. Sunt qui credunt (inquit *Shah Cholgji* & autor Libri *Mu'gj.*) hoc Die, scilicet tempore verno, creatum fuisse Solem, & inchoatam

fuiſſe Creationem Mundi, & Orbes cœleſtes primò in motionem veniſſe ab *initio Arietis*: & hoc Die creatum fuiſſe *Adamum*. Hoc Die fauſta ſibi ſortiuntur, dicentes, Quicunque hoc Die, priuſquam verbum dixerit, portiunculam Sacchari alicui porrexerit, & cum oleo illud ori indiderit, omnia illius anni incommoda eum non tangent. Sic illi. Sed, bonâ eorum veniâ, Solem & Hominem creatos fuiſſe eodem Die, non eſt conſonum, nec cum Hiſtoriâ Moſaicâ, nec cum Creationis Hypotheſi, apud Perſas receptâ, quæ in ſuperioribus præmiſſa eſt. Ideóque iſti autores recentiores locuti ſunt incautè, veterum Perſarum Principiis non ſatis attendentes. Præterea, cùm iſte dies ſit Sabbatum, tenentur eum religioſius obſervare.

VIII. Octavus Menſis *Dies* eſt *Dey-ba-Adur*, ſeu *Dey cum Adur*; ubi *Dey* pro Dei nomine habetur. Vulgò autem *Deybâdur* habetur pro Servo Dei, ſeu Angelo, qui præeſt Menſi *Dey* & omnibus diebus hinc denominatis, & omnibus rebus quæ hiſce diebus aguntur. Eſtque hoc die Magorum Feſtum, (eſt ſc. *Sabbatum*) in quo (præter Feſtivitatem,) bonum eſt Eleemoſynas erogare pro ſanitate tuâ & Liberorum.

XI. Undecimus Dies eſt خور *Chûr*, ut vulgò ſonatur: ſed in *Ph. Gj.* præſcribitur ſonari *Chaùr*, ſeu *Chúr*: quin & iſte etiam Dies ſubinde vocatur خورشيد *Churſhîd*. Hiſce nominibus notatur *Sol*. In hoc autem loco, eſt nomen Angeli qui præeſt Diſco Solis, & omnibus rebus quæ fiunt & accidunt in die *Chúr*.

XII. Duodecimus Dies eſt ماه *Mâh*, i. e. *Luna*. Apud *Perſas* in *India* & apud *Gilolenſes* hic Dies vocatur *Mubu*. Hoc autem Loco, *Máh* habetur pro nomine Angeli qui tam Lunæ quàm omnibus hujus diei rebus præficitur. Lunæ etiam comperi in Libro *Ph. Gj.* plura nomina Perſica, qualia ſunt مهير *Mihír*, & مانك *Mânk*, & ماج *Mâgj*, & لوخن *Lucàn*, & زيرفان *Zírphân*, & كاك *Câk*, & كوكا *Cûca* ex Libro *Zend*.

XIV. Decimus quartus Dies (quaſi *Arabizata* formâ) eſt جوش *Gjûſh*, ut vulgò legitur: at in *Ph. Gj.* præſcribitur legendum *Gjúſh*. Apud *Perſas* in *India* & apud *Gilolenſes*, magis Perſicè ſonat گوش *Ghûſh*, ſeu *Ghùſh*, ſive *Ghóſh*. Eſtque nomen Angeli qui Servus τȣ̃ *Bâhman*, & qui Pecoribus præficitur, qui & omnibus hujus Diei rebus præeſſe creditur. Hoc die apud Perſarum Magos eſt Feſtum dictum سير خور *Sîr-chûr*, i. e. *Allium edens*: in eo enim Allium & carnes cum herbis elixis comedunt; quod credunt eſſe Securitatem contra

tra مس جن *Tactum Spirituum*, seu *Læsionem Dæmonum*: & hoc die parant sua medicamenta contra morbos à Spiritibus seu Dæmonibus provenientes. His similia dicuntur & præscribuntur in X Mense *Dey*, ubi videas. Hoc die faustum est Pueros ad دبیرستان *Dibíristân* seu *Scbolam-scriptoriam* deducere, eósque quamvis Artem docere, ut scilicet hoc die incipiant discere.

XV. Decimus quintus *Dies* est *Dey-ba-mibr*, hoc est, *Dey cum mibr*. Aliis *Deybamibr* est Famulus Dei, seu Angelus, qui huic diei ejúsque rebus præest. Hoc die est Festum Magorum, seu *Sabbatum*, in quo (præter Festivitatem) faustum est Eleemosynas dare, & Principes ac Magnates adire, atque Figuras, seu Imagines ex pastâ, farinaceas aut luteas conficere, & in compitis collocare, eásque colere & honorare tanquam Reges & Principes, officia & cæremonias (complements) eis præstando, quasi essent in vivis: quas tamen posteà igne cremant, ut suprà in mense *Dey*. Et quicunque in aurorâ hujus Diei سيب *Síb* seu *Pomum* comederit, & Narcissum olfecerit, totum sequentem annum in lætitiâ & tranquillitate aget: & hâc nocte سوسن *Sûsan* seu *Iridem* fumigare, per totum annum obtinebit securitatem à fame seu cariftiâ & paupertate. Hoc die fuit فطام *Pbitam*, seu *Ablactatio* Regis *Fridûni*, in quo etiam Bovi insidebat. Et hoc die *Zerdùsht* flens & mœrens exivit ex *Irân*. In Libro *Mu'gj*. supradictæ cæremoniæ restrictæ sunt ad Diem XXIV Mensis *Dey*.

XVII. Decimus septimus Dies est سروش *Surûsh*, seu *Sorûsh*, sive اسروش *Usrûsh*. Iste est Angelus qui (quasi sit کپان دار *Keppândâr*,) præest Bilancibus in *Ponte Judicii*, quas curat & benè custodit; dum alter Angelus *Mibr*, seu *Mibr-yezàd*, est Inspector ponderis ejusdemque Judex, rem pro hac vel illâ parte determinans. Prætereà est particularis Angelus hujus diei, qui præest quoque servis & eorum negotiis, (& omnibus aliis rebus quæ hoc Mensis die occurrunt,) eósque semper regit. In eo, bonum est Pyréa adire, ibique preces fundere: nullum autem aliud negotium facere, si sit alicujus momenti.

Dicto nomine *Surûsh* subinde intelligitur quivisunque *Angelus* in genere, ut etiam nomine امشاسپند *Amshâspand*, seu امهوسپند *Ambûspand*; qui linguâ *Indicâ* dicitur دیوتا *Dabûta*. Aliquando hoc nomine *Surûsh* particulariter notatur جبرایل *Gabriel*, i.e. *Fortitudo Dei*, qui *Arabibus* habetur رقیب الليل *Rakîb AlLail*, i.e. *Custos noctis*, utpote qui sit Angelorum fortissimus. Is aliàs *Arabibus* audit الناموس الاکبر *Al Namûs Al Acber*, i.e. *Secretarius maximus*, qui

sc.

ſc. de præcipuis Dei arcanis participat, eáque in Commentariis deſcribit. Et eâdem de cauſâ in *Targum Jonathanis* ad *Gen.* V. 24, ipſe vocatur ספרא רבא *Saphra rabba*, i.e. *Scriba magnus:* & aliàs audit מיטטרון *Mitatron*. Alibi à *Judæis* diſputatur an *Mitatron* ſit *Enoch*, vel aliàs שר העולם *Sar ha Olàm*, i.e. *Princeps Mundi?* Eſt autem *Gabriel* ex eis qui perpetuò circumſtant Solium divinum, qui præcipuè creduntur eſſe *Quatuor*, ſcil. *Gabriel*, *Uriel*, *Raphael*, & *Michael*. Hujuſmodi ſunt qui generali nomine dicti ſunt כרובים *Cherubim*, i.e. *Propinqui* Angeli, qui ſc. Deo propiùs quàm alii accedunt: nam כרב *Charab* eſt i.q. קרב *Karab*, *appropinquare*, & כרוב, ſeu קרוב, eſt *Propinquus exiſtens*. Hinc in Libro *Turgj*. legitur, كروبيون فرشتگان نزديك *Cherubini ſunt Angeli propinqui:* & ſic *Echteri*, كروبيين ملايكة وهم المقربون *Cherubini ſunt Angeli*, ſc. *ii qui propinqui ſunt* Deo. Ratione officii, de *Gabriele* in Libro *Turgj*. dicitur جبرايل فرشتة وحي *Gabriel eſt Angelus Revelationum*, ut & *Dan.* IX. 21: de quo etiam *Ecteri* dicit, جبرايل ملايكة من مقربين وبر الو ملك آلتى يوز قنادى وار *Gabriel eſt Angelus propinquus, ſc. magnus quidam Angelus cui ſunt ſexcentæ alæ*; nempe ut, hoc modo, pernicior factus, Dei mandata velociter exequi poſſit, & *Revelationes* impertire. *Gabriel* is eſt qui ſolet ad magis honorificas miſſiones delegari, ut in Libro *Danielis*. Et in *Novô Teſtamento*, *Ego ſum Gabriel qui ſemper adſto in præſentiâ Dei*; quod dixit ad Beatam *Elizabetham* miſſus, ad *Præcurſoris Johannis* conceptionem annuntiandum, qui etiam, poſt VI Menſes, Immaculatam *Beatæ Virginis* Conceptionem annuntiavit.

XVIII. Decimus octavus Dies eſt رشن *Rèſh*, quod eſt Angeli nomen, qui *Indo-Perſis* & *Gilolenſibus* رشن *Reſhn*, ſeu رشني *Reſhni*, vulgò *Rúſhny:* nam vulgus in quamplurimis ſolet vocalem *Phatam* ut *u* aut *o* ſonare. Iſte Angelus creditur Adminiſtrator Juſtitiæ: & præeſt negotiis hujus diei, in quo, cum amicis converſari & iter ſuſcipere vetitum, ne exinde infauſta quædam eveniant. Secundum quoſdam, huic Angelo commiſſum eſt ſupervidere totum Mundum, & omnes humanas actiones perpendere; & eorum, quæ creavit Deus, generalem curam in ſe ſuſcipere, & à Diaboli furore conſervare.

XX. Viceſimus Dies eſt بهرام *Behrâm*, ſeu *Bahrâm*, qui Angelus Viatorum & Itinerantium Cuſtos, cui committuntur omnes res hujus diei. Is etiam præeſt rebus militaribus. Apud *Indo-Perſas* habetur

Coadjutor

Coadjutor τῦ *Erdibehisht*. Et cùm hoc nomine apud *Persas* denotari soleat *Mars* planeta, cujus Orbis est tertius, Climatum (quibus præsunt Planetæ) tertio respondens ordine, is habetur مربي كشور سيوم *Climatis tertii Patronus*, seu *Protector*. Is à colore etiam dicitur بخون *Bachûn*, *sanguineus*: unde *Behrâm*, propter rubentem aspectum, Igni præesse creditur, & Persarum *Ignis sacer* vocatur *Ignis Martis*, ut suo loco dicetur. A *Behrâm* fit nomen بهرامه *Behrâma*, & *Arabizatâ* formulâ بهرامج *Behrâmagj*, i.e. *Rubinus*, seu *Carbunculus*, quo etiam nomine vocatur *Salix-rubra* arbor, q. d. *Martialis* gemma & arbor: & eâdem de causâ etiam بهرمان *Behramân* eandem gemmam notat. Et hinc apud *Arabes* adoptatur Verbum بهرم *Béhrama*, *rubuit*. Et بهرم *Béhram*, seu بهرام *Behrâm*, sive *Behramân*, est *Cnicus*, præsertim *Flos Cnici* atque *Flos Isatidis* Indicæ.

XXI. Vicesimus primus Dies est رام *Râm*, i.e. ex vi vocis *lætus*, *hilaris*, *cicur*, *mitis*, *quietus*, quasi ab آراميدن *quiescere*, ut volunt, quamvis *Eliph cum Medda* non soleat pati Aphæresin. Apud *Indo-Persas* vocatur آرام *Arâm*, & habetur Angelus hilaritatem & mœstitiam dans hominibus: scilicet reputatur Famulus τῦ *Bâhman*, & censetur præesse Operibus Servorum, & omnibus rebus ac negotiis hujus diei; in quo, Iter non est suscipiendum, nec aliquid fœnori dandum. Quin & رام *Râm*, inter alia, est i. q. روان *Revân*. Et رام بر زين *Râm ber zîn* est quoddam Pyréum. *Indi*, in suâ Creationis historiâ, quam perobscurè tradunt, ponunt tertiæ ætatis Mundi Instauratorem fuisse *Ram*; & sibi invicem benè precantes & salutantes clamant *Ram*, *Ram*. Ab *Hebraicâ* significatione petitum videtur illud *Hesychii*, quòd Ραμᾶς sit ὁ ὕψιςος Θεός sc. רם *Ram* est *Excelsus*.

XXII. Vicesimus secundus Dies est باد *Bâd*, idem qui *Indo-Persis* & *Gilolensibus* vocatur گواد *Ghuâd*, seu *Gowâd*, qui Famulus τῦ *Churdâd*. Cùmque *Bâd* significet *Ventum*, hoc censetur nomen Angeli qui præest Ventis, atque Connubio & Matrimonio, & conductui omnium rerum quæ fiunt hoc die. In eo, bonum est Equos & alia Jumenta equitationi assuefacere, & novas vestes scindere ac induere.

XXIII. Vicesimus tertius Dies est *Dey ba-dín*, seu *Dey cum Dîn*. Præterquam quòd *Dey* sit nomen *Dei*, iste reputatur Angelus qui Famulus Dei, & qui præficitur huic Diei, in quo مغان وازمادي *Magi & Zamadii*, seu *Azmadæi*, Festum celebrant: nam est eorum Sabbatum. Hoc die, faustum est preces fundere ad expellendum malitiam Diaboli, & ad Liberos à Deo expetendum.

XXIV. Vicesimus

XXIV. Vicesimus quartus Dies est *Dín.* Secundum *Indo-Persas*, iste est Famulus τ8 *Isphendârmod.* Et cùm hoc nomine significetur *Religio*, iste censetur Angelus qui docet homines Legem Dei, ut eam observent, eisque bonas notiones inspirat: atque huic Angelo demandata est custodia Calamorum scriptoriorum. Hoc die, faustum est Pueros ad Scholam scriptoriam mittere, atque matrimonium contrahere.

XXV. Vicesimus quintus Dies est ارد *Ird*, aliàs آرد *ârd*, seu آراد *Arâd:* estque nomen Angeli qui præest Religioni, & omnibus rebus hujus diei, in quo commodum est novas vestes scindendo formare eásque induere: sed in eo non convenit iter facere, nec de loco in locum migrare. Iste dies ejúsque Angelus apud *Indo-Persas* & *Gilolenses* vocatur ارشسنگ *Arshásangh*, qui reputatur Famulus τ8 *Isphendârmod.* Dictus Angelus hominibus dat divitias & intellectum atque memoriam; & is est Dominus scientiæ, & ipsius est omnium Creaturarum necessitatibus prospicere, ex infinito Dei Thesauro ejus Curæ commisso.

XXVI. Vicesimus sextus Dies est *Ashtâd*, *Indo-Persis* & *Gilolensibus Astâd*, quem reputant Coadjutorem τ8 *Murdâd*: & præficitur Aquis, & rebus ac negotiis hujus diei, in quo, bonum faustúmque est Petitiones facere, & Eleemosynas dare, & vestes novas scindere, eásque primò induere.

XXVII. Vicesimus septimus Dies est *Asomân*, i. e. *Cælum*, sic dictum nomen q. d. آس ماننـد *âs mânand*, i. e. *molæ similis*, in quotidianâ gyratione & circumvolutione suâ. Est sc. *Cælus*, seu *Uranus*, & habetur nomen Angeli qui *Indo-Persis* est Coadjutor τ8 *Shabrivar*, & qui præest mercaturæ, atque etiam mortuis, & conductui rerum hoc die tractandarum. Hoc die, bonum est بنصر نور شدن —— nullum autem aliud opus facere aut tractare. Heic extat mendum in exemplari Persico.

XXVIII. Vicesimus octavus Dies est زامياد *Zamiyâd*, D. *Gravio* & *Scaligero* malè رامياد *Râmiyâd.* Aliàs autem apud *Orientales* subinde scribitur جمياد *Gjamiyâd*, & زمياد *Zamiyâd*, vel cum *Teshdîd* super *Ye*, *Zamîyâd.* Iste, secundum *Indo-Persas*, est Coadjutor τ8 *Mordâd*; est scilicet Angelus qui præficitur terræ, & cui commissa est cura rerum hujus diei, atque custodia τῶν حوران بهشت *Hurâni behisht*, i. e. *Virginum Paradisi.* Harum quoque mentio fit in Libro *Sad-der*; unde constat, reverà *veteres Persas* memorare tales metaphoricas,

ricas, (non reales,) uti etiam faciunt *Arabes Mohammedani*, ut ex *Alcorano* patet. Videri quoque poteſt *Erdavirâph-nâma*. Hoc Die, fauſtum eſt ſemina ſerere, arbores plantare, & ædificia facere. Hoc nomen in Libro *Nim.* & aliis Libris, ſubinde falsò ſcriptum reperi رامناد *Râminâd*, & راميان *Râmiyân*, &c. quod monendum duxi, ne aliquis ſeducatur.

XXIX. Viceſimus nonus Dies eſt مارسفند *Mâriſphand*, ſeu مارسفندان *Mâriſphandân*, ſeu مارسپند *Mâriſpand*, ſive مارسپندان *Mâriſpandân*, vel مهراسفند *Mahriſphand*, ſeu *Mahirâſphand*: tot enim modis legitimè ſcribitur. Sunt ex *Indo-Perſis*, quibus *Mâriſphand* habetur Famulus τῦ *Iſphendârmod*, ſeu *ipſa Bonitas* cum hominibus communicata, ſc. Angelus qui Bonitatem illis impertit. Iſte Angelus præfectus eſt Aquæ & omnibus rebus hoc Die gerendis. Iſto Die, fauſtum eſt matrimonium contrahere & cum amicis conſidere.

XXX. Triceſimus Dies eſt انيران *Anîrân*, pro quo, in quibuſdam Lexicis peſſimè & vitioſiſſimè ſcribitur ايزان *Izân*, tranſpoſitis punctis, ſcribarum lapſu, ut in aliis ſæpè fit. Iſte, apud *Indo-Perſas*, reputatur Famulus τῦ *Shahrîvar*. Eſtque nomen Angeli qui præeſt conjugio, & omnibus rebus hoc die gerendis. Secundum quoſdam, præeſt pecuniæ & divitiis. Hoc Die, *Zerduſht* intravit in *Irân*, ſeu Perſiam, & venit primò in *Aderbayagjân*. Iſto Die, præſtat novas veſtes ſcindere & induere, & ungues præſcindere, & pecuniam fœnori dare.

Dictos dies menſis ſequuntur V Dies Appendices ſuprà recenſiti, qui hodie, & à tempore *Gjelâleddîn*, ab Aſtronomis rejiciuntur in calcem menſis *Iſphendârmaz*, ſcil. in finem Anni *Gjelalæi* Perſarum *Mohammedanorum*, quorum non eſt V Appendices ut Feſtivale tempus celebrare. Hi autem à ſolis *Magis*, ſeu *veteribus Perſis*, celebrantur, quaſi in vetere Anno occurrentes in fine menſis *Abân*; idque, dictis V diebus junctim adſciſcendo V alios ultimos dies dicti Menſis *Abân*, qui omnes ſimul (ut in *Ph. Gi.* dicitur,) faciunt دهروز τὸ *Dehrûz*, ſeu *Decendium*; quòd in primo die Menſis *Azur*, apud veteres, excipiebat *Equitatio imberbis* ſuperiùs deſcripta, idque, loco τῦ *Naurûz* recentiorum: nam *Naurûz*, propriè ſic dictum, tunc nondum erat notum. Appendicum itaque Feſtum *decendiale* accipiendum eſt tanquam in fine menſis *Abân*, ſcil. à XXVI ejus die incluſivè: nam cum Appendicum *Pentade* (majoris ſolennitatis cauſâ) conjungebant aliam ex Menſe deſumptam *Pentadem*: ab Appendicibus tamen ſolis (tanquam à præcipuis) denominatur Feſtum, idque, propter gaudium

feliciter finiti anni, & completi quondam Operis Creationis CCCLXV diebus, ſeu uno integro anno abſoluti. Nam in Libro *Sad-der* ſextum Creationis *Tempus* dicitur fuiſſe in پنجي مردیسنان *Pentade ſacrâ*, ſeu *Pentade Verbi Divini*, quippe quæ in Dei Verbo præſcripta, hoc eſt, in Operibus *Zoroaſtris*.

Horum particularia nomina ſuperiùs ſuo loco adducuntur. At quoad generalia nomina in Anno Solari, *Latinè* vocamus *Appendices*, quia in fine Anni veniunt tanquam *Appendix*. Apud *Plutarchum* iſtæ dies dicuntur Επαγόμεναι *ſuperinductæ*. Quo generali nomine apud *veteres Perſas* vocati fuerunt *Appendices*, jam vides: & apud *recentiores* hodie vocantur دزدیده *Duzdîda*, *Furtivi*, ſeu پنجه دزدیده *Pengja duzdîda*, i. e. *Pentas furtiva*, quia extra menſium ordinem, quaſi furtim, & privatim, anno appenduntur. Hinc de *Perſico Anno* ſcribentes *Arabes*, iſtos dies مسترقة *Muſtéraca* etiam *Furtivos* vocant. [Aliter autem, *Arabico* nomine نسي *Neſi* intelliguntur Lunaris Anni intercalares dies, qui, quaſi per biennium *obliti* & *neglecti*, ad triennalem Intercalationem reſervantur.] Ut verò de Solaris Anni Appendicibus pergamus; hi apud *Chalîl Sûphi* Sionenſem (quaſi à primo horum die اهنود *Ahnavad)* vocantur اهوادن *Ahvând*, in ſingulari collectivè: apud *Nim. Laud.* quaſi in plurali اهـوادنـار *Ahvandâz*, malè, pro اهوادنان *Ahvandân*. Apud *Alpherganium* ſat commodo nomine appellantur اندرجاهات *Andergjâhât*, quod magis Perſicè dicendum eſſet اندرگاهان *Andergbâhân*, i. e. *intermedia tempora*, ſcil. inter veterem annum & novum.

Quinetiam, præter ſupradictum nomen *Pengji Mazdiyaſenân*, hi dies à veteribus dicti fuêre فروردگان *Phervardaghân*, & *Arabizatâ* formâ فروردجان *Phervardagjân*, & ſubinde فرورجان *Phervargjân*, atque فروردیان *Phervardiyân*, & پوردیان *Pûrdiyân*, ſeu پوردگان *Pûrdaghân*, ſive فوردگان *Phûrdaghân*, vel *Arabizatè* فوردجان *Phurdagjân*, ſeu فروردنجان *Phervardigjân*, quod nomen D. *Golius* à primi menſis *Phervardîn* nomine deductum putat, quia inter *Iſphendârmaz* & *Phervardîn* intermedii veniunt iſti *Appendices* in Anno *Gjelalæo*: at in Anno veteri non item. Ideóque niſi ad ſolum recentiorem annum pertinuerit hoc nomen, illius conjectura non poteſt eſſe vera, cùm iſti Dies *Phervardigjân* venerint intermedii inter *Abân* & *Adur*, à menſe *Phervardîn* procul disjuncti & remoti. Iſtos enim Appendices, ſeu Adſcititios Dies, propter ſupradictas rationes celebrabant veteres in fine

fine menfis *Abân*, hoc tempus magni facientes, veftes meliores induendo, & lætitiam agendo & geniis indulgendo, largiore potu & delicatioribus cibis & fructibus epulas inftruendo & feftum agendo. In omnibus autem Feftis diligenter obfervabant matutina tempora precum, priufquam gaudio habenas folverent, Templa adeundo & precando: & ditiores mittebant ad pauperiores *Munufcula* dicta داشن *Dâfhen*. Ludos quoque publicos exercebant, inter quos erat گازه *Ghâza*, feu *Ofcillum*, variis etiam aliis nominibus appellatum: hocque non tantùm à pueris factum, fed à viris & fœminis, propter ventilationem quam affert in calidioribus illis regionibus. In hujufmodi Feftivitatibus folebant etiam habere Poëtas & Fidicines & Comœdiarum Actores dictos سازنده *Sâzánda*, quorum Remuneratio pro labobore fuo dicta eft پارنج *Pârangj*, i. e. *Pedum labor*, fc. aliquot Nummi eis dari foliti. Antiquiffimis temporibus (quando habebant Reges ejufdem Religionis,) hifce Ludicris aliquando adeffe folebant Reges & Principes induti بساك *Bafâk*, feu *Serto* ex floribus, quod in omnibus diebus Feftis & Nuptialibus Principes & Magnates induebant: ex quorum habitu etiam tunc erat پرگر *Pergbèr*, feu پرگار *Pergbâr*, i.e. *Torques*, feu *Collare*, quod in colla fua, & aliquando in equorum fuorum colla injiciebant. Erátque peculiaris quædam Saltatio feu Tripudiatio à *Magis* ufitata, dicta دستبند *Deftbend*, i. e. *manuum junctio*, feu *commiffio*, ubi junctis manibus choréam ducebant. Hæcque Saltatio alio nomine etiam dicta fuit پنجه *Pengja*, i. e. *Pentas*, feu *Pentadium*, vel quia in *dictâ* dierum *Pentade* præcipuè exerceri folebat, vel quia *Pengja* etiam *manûs*, feu *prioris pedis*, fignificationem habet, ubi τῶν *pengja* conjunctio erat.

Feftivale tempus & Feftum ipfum feu Convivium in genere vocatur جشن *Tchefhn*, quod potiùs *Medicum*: nam antiquiore nomine *Perfico* vocatur درون *Derûn*, atque ميزد *Meized*, quod refpondet מִשְׁתֵּה *Mifhte Abafueri* in Libro *Efther*, utroque notante *Compotationem*, feu *Convivium vini*: & tale *Feftum celebrare*, erat درون يشتن *Derûn yéfhten*. Talis etiam erat *Babyloniorum* Σακία, fc. ساقيه *Sakía*, *Compotatio*, feu *Propinatio*.

At, præter fuperiùs dicta Fefta ftata & fixa, erat quoque Feftum vagum, femel quovis anno, quando aliquis voluit, pro libitu faciendum. A *Perfis* in *India* fere quovis menfe fieri folet: fed femel in anno non erat à quopiam negligendum. Hoc Convivium, feu hæ

Epulæ, plurale habet nomen آفرينگان *Apherînaghan*, i. e. *Benedictalia*, seu *Benedicendi Epulæ*, quas vocabimus *Parentalia*, quia hæ Epulæ erant convivium in piam commemorationem Parentum & Amicorum defunctorum, quorum memoriæ benedicebant viventes, piam eorum vitam & felicem exitum recolendo. Si *Romanorum*, apud *Varronem*, vocem adhibere volumus, tales Epulæ vocari possunt *Manalia*, seu potiùs *Manialia*, in quibus Parentum & Consanguineorum *Manibus* litari solebat. Nam *Romanorum Manes* erant defunctorum *Animæ*, quæ post mortem & corporis dissolutionem *manere* credebantur: unde *Diis Manibus* quædam solennia erant Sacra. Dictæ autem Persarum Epulæ parentales præcipuè fieri solebant in diebus *Appendicibus*, quando defunctorum *Manes* è suis locis prodire credebantur, referente *Cazvinio*; يزعمون ان ارواح موتاهم تخرج في هذه الايام من مواضع ثوابهم وعقابهم *existimabant mortuorum suoram Manes* [seu *Spiritus*] *illis diebus prodire ex præmii & supplicii sui locis*. Atque Præceptum in Libro *Sad-der* extans, *Memor esto animæ patris & matris*, &c. vel huc spectare videtur, vel saltem spectabat ad aliam Solennitatem dictam شب غريب *Noctem peregrinam*, vel fortè *Noctem peregrini*, in qua Panis & Dulciariorum Eleemosynam, primâ mortuorum nocte, distribuebant propter Spiritûs eorum reunionem cum hominibus. Et talis in oriente consuetudo comperta est ad hunc usque diem durare, tam inter *Armenos* & reliquos *Christianos* quàm inter *Mohammedanos*: ideoque *Sheich Saadi* in Libro *Gulistan* memorat صدقهٔ گور پدرت *Eleemosynam sepulchri patris tui*, dum aliquem Filium de hac re alloquitur: nam super ipso sepulchro distribui solent tales *Eleemosynæ*, quæ videntur peculiari nomine Persico vocari جربك *Gjerbek*, quod in *Ph. Gj.* exponitur, *Id quod in Eleemosynâ datur pro Spiritibus mortuorum*, dum super mortuorum tumulis Epulas struunt.

Dicta eorum in hoc Capite opinio de Angelorum super res inferiores Præfecturâ, apud alias etiam Gentes orientales obtinens, fundata fuit in *Veteri Testamento*, eorum Legislatori *Zerdusht* benè noto. Et idem agnoverunt Viri Sancti in *Novo Testamento*, ubi Angeli vocantur *Ministrantes spiritus pro iis qui sunt hæredes salutis*. *Indo-Persæ* credebant eos sibi opitulari contra furorem Diaboli, idque ab eis impetrabant, cum aliis aliquando necessitatibus, quas Deus, per eorum manum, humano generi porrigendas & administrandas ordinavit. Sed

Sed in modo ſubinde errârunt; cùm à Deo roganda eſſent talia, ut, ſi ei placet, Angelos ſuos mittat: illi enim ſine Domini miſſione, nihil agunt motu proprio. At (quamvis ſuperſtitioſa aliquando incautè admiſcerent Perſæ,) aliunde ſatis conſtat, eos credere Deum in omnibus neceſſitatibus primò adeundum, & Angelos non niſi ex Delegatione aliquid facere ſolere, ut oportet Miniſtros qui ſui Domini res promovere debent. Ideoque *Zoroaſtris* Præceptor *Hoſtanes* docebat, *Angelos veri Dei venerationi aſſiſtere, ut, nutu ipſo & vultu Domini territi, contremiſcant.* G. p. 275. Unde conſtat, Perſas eos non coluiſſe, nec credidiſſe quòd divinum aliquem cultum ſibi exigerent.

Sunt autem Angeli ad nutum Domini ſui, tam ad conſervandum & juvandum, quàm ad puniendum & malum inferendum, ut in *Conflagratione Sodomæ*, & in *Peſtilentiâ* tempore *Davidis*, &c. Talia autem omnia ſecundum miſſionem ſuam: nam Ἄγγελος eſt *miſſus*, ab ἀγγέλλω, ut & *Hebraice* מלאך *Mal'ach* à לאך *laac*, quamvis Radix hodie non ſit in uſu in lingua *Hebräicâ*; ſed in aliis vicinis linguis extat, ut in *Æthiopicâ*, ubi ለአከ *láaca* eſt *miſit*, *legavit*, & ልአክ *lä'ky* eſt *miniſter*, *famulus*. Et in Linguâ *Arabicâ* tam لأك *láaca* quàm الك *álaca* eſt *miſit*. Et ut in *Teſtamento Novo*, ſic etiam in *Veteri* vocantur משרתים *meſhărethîm*, *miniſtri*, *miniſtrantes*, ratione officii ſui. Ut itaque eorum qualitates ex nominibus deductas perſequamur; propter indeſinentem curam, & perpetuam in miniſterio divino vigiliam, nunquam dormiendo, in Libro *Danielis* vocantur עירים *Irîm*, *Vigiles*; ſcil. *Vigil*, ſeu ſanctus aliquis Spiritus, ad *Danielem* miſſus eſt, à cœlo deſcendens. Hoc eodem ſenſu uſurpatur dicta Vox in *Chaldæorum Liturgia* in Hymno, ܥܝܪܐ ܘܐܢܫܐ *Angeli & Homines te laudant Domine*, &c. Et quia præditi ſunt plenitudine potentiæ ad exequendum voluntatem Dei, & omnia juſſa divina præſtandum, ideò à Davide *Pſal.* LXXVIII. 27, emphaticè vocantur *Fortes*, quia omnium Creaturarum fortiſſimi: ſic ibi legitur, לחם אבירים *Panem fortium comederunt*, i. e. Angelorum hyperbolicè, quaſi Angeli ederent, cùm reverà non edant. Apud *Gjeubarium* معقبات *Moakkibât*, i. e. *Succedentes*, vocantur Angeli Diei & Noctis, quia ſucceſſivis vicibus in perpetuum ſe invicem excipiunt, dicendo سبحان لله *Sebhâna lillâhi*, i. e. *Laudes Deo*.

Perſæ, tam *veteres* quàm *Mohammedani*, credunt quemque habere ſuum Angelum cuſtodem, ſed potiùs duos, bonum & malum; idque à pueritiâ, nam ex dicto *Chriſti*, Infantes etiam ſuos Angelos habent.

bent. De Angelis particularium hominum docet id de *Jacobo*, *Angelus meus*; de *Petro*, *Est illius Angelus*; cum plurimis ejusmodi aliis. Præficiuntur etiam multò magis Regionibus *Archangeli*, (quamvis jam cessante Revelatione, de eâ re nunc sileatur,) ut in Libro *Danielis* X. 13, 20, 21 legitur de Angelo regni *Persiæ* & *Græciæ*, & de *Michaele*, *Principe Israelitarum*, seu *Judæorum Custode*, *qui unus ex præcipuis Principibus*, sc. primi Ordinis: *Principum* enim honorifico Titulo decorantur. De *Michaele* apud *Ecteri* legitur, ميكائيل اسم ملك من المقربين *Michael est ex Angelis propinquis*, sc. ex *Cherubinis*. Is *Persicè* vocatur بشتر *Beshter*, & creditur Alimentum populo suppeditare: sic *Turgj. Arabs*, ميكائيل فرشتة روزيها *Michael est Angelus Alimentorum*, seu *demensorum diurnorum*, sc. qui alimentum & annonam omnibus suppeditat ex infinito Dei Thesauro. In *Targum* ad *Exod.* XXIV. 1, vocatur סרכן חכמתא *Præfectus Sapientiæ*, scil. Sapientum, qui & multa sapit: sed nil præscit nisi quid velit Deus, prout decet Servum. De eo legitur in *Targum* ad *Psal.* CXXXVII. 7, מיכאל רבה דירושלם *Michael est princeps τῆς Jerushalem*: & ad *Cant.* VIII. 9, מיכאל רבהון דישראל *Michael Magister* seu *Præceptor Israelis*, vel aliàs *Princeps* seu *Dux Israelis*. Cùm itaque constet *Michaelem* semper fuisse *Judæorum* & *Israelitarum* Angelum, eorumque Ducem & Principem, qui illorum curam gerebat, haud multùm dubitabitur quin is ipse fuerit qui luctabatur cum *Jacobo*, & qui innominatus in Veteri Testamento toties apparuerit. Regnorum itaque Mundi Invisibiles Principes fuerunt, & adhuc sunt, Archangeli dicti *Cherubini*, seu *propinqui*, cum quibus junctim numerari solebant *Seraphini*, ut in *Psalmo* legitur; qui videntur sic dicti, quasi *Ardentes*, seu *Flammantes* tot igniculi seu flammulæ, ut alibi in *Psalmo*, *Facit Angelos suos spiritus*, & *ministros suos Ignem flammantem*. Hi a plerisque habentur distinctus Angelorum ordo: sed cùm Epithetorum combinatio solet esse exegetica, probabile videtur *Cherubim* & *Seraphim*, unum tantùm eundemque Angelorum ordinem denotare. Cúmque perpetua sit Regula, quòd *Heb.* ש *Shîn* in ling. *Chald.* mutetur in ת *Thav*, probabile est quòd *Heb.* שרפים *Seraphim* à *Labano* & *Chaldæis* dicti fuerint תרפים *Teraphim*, quorum quidem Angelorum Imagines fingere gestiebant veteres *Chaldæi*. Hocque de *Seraphim* colligi posse videtur ex eo quod habet *Turgjemân Arabs*, اسرافين فرشتة صور *Israphîn sunt Angeli Figurarum*, seu *Imaginum*, sc. *Seraphini* sunt quorum Imagines formari solent.

Judæi

Judæi non fuerunt minimi in aſſignandis Angelorum Officiis. Apud eos נקיד *Nekîd* erat Angelus qui Cibis præerat, & Panis cuſtodiæ præfectus. Et שבריר *Shabrîri* (quaſi à *Shab*, ſeu *nocte*,) erat Angelus *ſcotomatis:* ארגניטון *Argeniton* præficiebatur *Balneis:* יורקמו *Yorkemo* erat præfectus *Grandini*. Alii ſunt יוחך *Yûhak*, & סנדלפון *Sandálphon*, & טנדריאל *Tandariel*, & גזרדיא *Gazardaia*. Ex majoribus erat אוריאל *Uriel* Archangelus, qui (2 *Ezdr*. IV. 1, 36, collocutus eſt cum *Ezrâ*. Talis etiam erat סוריאל *Suriel*, (ſeu potiùs שוריאל eodem ſono,) aliàs dictus שר הפנים *Sar happanim*, i.e. *Princeps facierum*, ſeu *Præſentiæ*, quia ſemper coram Dei facie & præſentiâ, in ejus conſpectu præſtolans & miſſionem expectans. Volunt enim quòd ſic dictus fuerit, quòd coram Deo continuò verſetur, & ſit חשוב לבוא המלך *dignus verſari in conſpectu Regum*, ut ſit à Deo Legatus ad Reges & Principes, ut legitur in *Berachoth* fol. 51. 1. Item עזיאל *Uzziel* & ejus Socius שמחזאי *Shámchazai*, ſunt Angeli qui deciderunt ex Cœlis, & commixti cum hominibus, genuerunt Gigantes. Proh nugæ! Et לילה *Láyela*, q. d. *Nocturnus*, erat Angelus præpoſitus Conceptui & Partui. In *Talmude* legitur, *Is accipiens guttam, eam ſiſtit coram Deo & dicit, O Domine Mundi, gutta iſta quidnam erit? fortis an debilis, ſapiens an ſtultus, pauper aut dives? Sed non dicit, Juſtus an improbus?* Rabbini volunt לילית *Lîlîth*, q. d. *Nocturna*, eſſe *Strigem*, ſeu *Dæmoniſſam*, ſive *Lamiam* nocturnam, quæ Infantes rapit & occîdit. Unde Judæi (præſertim per *Germaniam*) circa Lectum Puerperæ & in IV parietibus Cubiculi in quo Puerpera cubat, cretâ ſolent ſcribere ארם חוה חוץ לילית *Adeſto Adam & Eva, ſed foràs eſto Lîlîth*. Adſcribunt etiam tria nomina Angelorum qui Medicinæ & hominum Curationi præficiuntur, qui סנוי *Senoi*, סנסנוי *Senſenoi*, & סמנגלוף *Sammángaloph*. Eandem opinionem de *Strigibus* habuêre *Latini*. Loca adduxit *Clariſſ. Buxtorfius*, quem videas.

Hæc ſufficiunt monſtrare Perſas non fuiſſe ſolos qui Angelorum Miniſterium crediderunt, & peculiaria eis Officia aſſignârunt. In *Talmude Hieroſolymitano*, in *Roſh ha Shana* prope initium, ſcriptum eſt, *Nomina Menſium & Angelorum aſcendiſſe cum Judæis ex Babyloniâ*, ut גבריאל *Gabriel*, מיכאל *Michael*, אייר *Iyâr*, ניסן *Niſan*, &c. Quibus verbis inſinuatur *Judæos* à *Chaldæis* & *Perſis* talia didiciſſe.

Sed, ut ſuprà dictum, quòd *Michael* fuerit Princeps *Judæorum*, petitum eſt ex *Dan*. XII. 1, *Michael magnus Princeps qui ſtat pro filiis populi tui*. Et alibi, *Michael Princeps veſter:* à cujus partibus etiam ſtetit *Gabriel*, qui ad *Chriſti* nativitatem prænuntiandum miſſus, dicit, *Ego*

Ego ſum Gabriel qui adſto in præſentiâ Dei, ut eò meliùs Annuntiationi ſuæ fidem facere poſſet. Is erat *Dan.* X. 12, 13, innominatus Angelus qui (uti colligitur ex *Dan.* VIII. 16, & IX. 21,) veniebat conſolaturus *Danieli*, eique prædicturus quid eveniret in *ultimis diebus*; quod citiùs fecerat, niſi quòd *Princeps* regni *Perſiæ* ei reſiſtebat XXI diebus, ſeu annis. Sed in ſubſidium ejus veniebat *Michael*, unus ex Archangelis, qui, ex *Judæorum* ſententiâ, ſunt IV; & ex *Apoc.* videntur eſſe VII; ſcil. *VII Angeli cum VII Phialis divinæ vindictæ, & VII Spiritus Dei ſicut tot Lampades coram Throno.* Et dictus ille numerus expreſſè docetur *Tob.* XII. 15. At cùm egreſſus eſſet *Michael*, en Princeps *Græciæ* veniebat, contendens ut *Græcis* ſubjugarentur *Judæi*. *Grbriel* autem (*Michaelis* conſors & Socius,) manſit cum Principibus (qui vocantur Reges) *Perſiæ*; ſcil. contendens & altercans cum illis Angelis, cauſâ *Judæorum*: nam omnium Regionum Principes, ſeu Angeli, ſociati ſunt contra *Judæos* & eorum Principem, uti conſtat ex ultimo verſu dicti Capitis, *Nemo firmiter tenet mecum in hiſce rebus, niſi Michael Princeps veſter.*

Quis fuerit Angelus Imperii Perſarum, expreſſè non docetur. Sed, ſi conjecturæ locus, videatur fuiſſe רפאל *Raphaël*, qui miſſus (ſecundùm nominis ſignificationem) ad *ſanandum Tobiam* & *Uxorem*, *Tob.* III. 17. Iſte Angelus videtur *Perſiæ* & *Mediæ* præfuiſſe, non tantùm quia miſſus eſt ad deducendum in *Mediam Tobiam* juniorem ad *Raguelem* in *Ecbatanis*, ſed & quia agnoſcit ſe aliàs in *Medicâ* regione verſatum fuiſſe, quòd aliquando commoratus fuerit apud *Gabaëlem* in *Rhagis* in *Media*, & rurſus apud eundem diverſatus eſt *Tob.* IX. 5. Et profitetur ſe longè antehac occupatum fuiſſe in *Mediâ* apud *Tobiam* ſeniorem, in memoriam afferendo Preces ejus apud Sanctiſſimum, dum clanculùm ſepeliebat ſuos populares mortuos, quos in irâ ſuâ interfecerat *Sennacherib*, cui *Tobias* erat *Oeconomus*. Adeò ut, haud multùm dubitetur, quin is fuerit Angelus qui iſtius regionis res curabat. In hac itaque expeditione *Raphaël* defunctus eſt tantùm eo quod erat illius Provinciæ & ad illum ex officio propriè pertinebat, ut *Tob.* V. 4, 6: & V. 12, iſte vocavit ſe *Azariam*, ut ſpecie tenùs ſatisfaceret *Tobiæ*. Sed quis fuerit, planè tandem agnoſcit *Tob.* XII. 15, *Ego ſum Raphaël, unus ex ſeptem Angelis ſanctiſſimis qui Deo offerunt Preces Sanctorum, & qui intrant & exeunt in conſpectu Gloriæ Sanctiſſimi.*

Ex ſupradictis *Gabrielis* verbis conſtat, omnium regionum Angelos fuiſſe Bonos, quia *Gabriel* ſupponebat eos debere eſſe ab ejus partibus, quamvis non eſſent: nam id omninò ſupponi nec potuit

nec

nec debuit de Angelis malis ut ſe ſociarent cum *Gabriele*, nec ut is id pateretur. Abſonum itaque imaginari *Perſas*, aut ullos alios, qui ſemper agnoverunt Deum, poſitos fuiſſe ſub dominio mali Angeli, quamvis Princeps eorum pugnabat cum *Gabriele*. Omnis ergo durabilis Præfectura eſt *bonorum* Angelorum, non autem *malorum*: nam Deus nunquam præficit Diabolum alicui Regioni. Deus quidem, pro tempore, permittit Diabolo punire, ut in caſu *Jobi*. Et alibi minatur, *Mittam Angelos malos inter eos*; ab effectu ſic vocando Angelos *bonos*, rei malæ nuntios & ejuſdem executores, ut in deſtructione *Sodomæ* & *Peſte Davidica*, &c. ad puniendum pro brevi tempore. Tales erant IV Angeli alligati in flumine *Euphrate Apoc*. IX. 14. Nam bonorum Angelorum ſæpè fuit mala miſſio, ut *Apoc*. XV. 6, *Septem Angeli è templo Dei egreſſi ſunt cum VII Plagis*. Tales ſunt Angeli Perditores, ab officio ſic dicti. Et quamvis hæc eſſent tantùm in Viſione, Viſiones ſemper repræſentabant res poſſibiles & quæ veræ eſſe poſſent.

Quid autem ſentiemus de bonorum Angelorum inter ſe diſſentione? Videntur quidem contra ſe invicem pugnare (i. e. diſputare) ſub diverſis Miſſionibus; ubi quiſque ſuam tuetur Miſſionem, donec veniat Dei, tanquam ſupremi Judicis, Deciſio & definitiva ſententia. *Grotius* dicit, *Quòd, veniente Chriſto, ſublata eſt iſta Angelorum inter ſe contentio*. Sed ubi ejus opinio fundetur, non conſtat. Nec opus eſt ut tollatur talis eorum contentio, cùm non ſit hoſtilis, ſed tantùm amicabilis diſputatio, ſeu altercatio, cujus neceſſitas & uſus hodie eſt, æquè ac olim fuit. Et quamvis hoc imperfectionem arguat, nemo miretur: nam cùm Angeli ſint Creaturæ, non poſſunt eſſe æquè perfecti ac eorum Creator: ſed planè videntur ſuas habere imperfectiones, uti colligitur ex primo eorum peccato & lapſu; & ex *Job* IV. 18, *Non confidit miniſtris ſuis, & Angelis ſuis imputat ſtultitiam*. Cúmque naturâ ſuâ non ſint tantùm peccabiles, ſed & verè peccaminoſi, & hodie, æquè ac olim, inobedientiæ & contumaciæ capaces, non eſt cur diffidamus poſt primum lapſum rurſus cecidiſſe alios, & hodiè etiam dari labentes & lapſuros. Hæcque omnia tam ad præcavendum mixtum aliquem in cœlo ſtatum, quàm ad præſtitutam hujus Mundi conſtitutionem, ex bono & malo mixtam, obtinendum; quam ſapientiſſimi Creatoris prævíſio duxit neceſſariam. Hæc ſunt problematicè dicta. Nam ut non innotuerat nobis Lapſus primus, niſi per divinam revelationem, ſic nec abſque eâ poſſumus eſſe certi de Lapſu aliquo ſecundo.[1]

[1] Quæ ſequuntur ad finem uſque capitis, prima Editione legebantur Append. No. IX.

Lingua *Persica* (ut vides) Angelorum nominibus abundat; ut & *Hebraïca*, si Judæis fides: & sic lingua *Arabica*. Quoad Angelorum nomina, ea quæ reverà talia sunt, (apud illas Gentes quæ S. Biblia amplectuntur,) ex ipsis Bibliis petita sunt, ut *Michael*, *Gabriel*, &c. Alia à *Rabbinis conficta*, & ad horum normam composita, in *Europæorum* Libris circumferuntur. Et ut dantur nomina Bonorum Angelorum, sic & Malorum, seu Diabolorum; uti constat ex nomine *Beelzebub*, qui Diabolorum Princeps; & ex *Christi* quæsito, *Quid est nomen tuum?* cui ab illius *Legionis* Duce statim responsum est nomine numerum indicante. Ea, quæ in S. *Bibliis*, nomina, fortè non fuerunt à Deo imposita, (cum is vix vocet Angelos ullis nominibus,) sed ea, pro natâ aliquâ occasione, sponte assumpta sunt ab ipsis Angelis, qui talia nomina suæ naturæ suóve Officio adaptâsse præsumantur; ut, *Ego sum Gabriel*, &c. Sed cùm cœlites (prout nobis videtur) nec inter se, nec cum Deo, utantur sermone aut loquelâ, constat talia Nomina assumpta fuisse nostrî causâ, condescendendo ad captum nostrum, cùm nobis, distinctionis gratiâ, Nomina sint necessaria: illi autem inter se aliam conversandi & intelligendi rationem à nostrâ prorsus diversam & nobis inexplicabilem habent. In Angelis itaque, tam Nominum, quàm externarum Formarum, assumptio est tantùm in accommodationem ad captum humanum; cùm in cœlo, nec Nomina nec externas Formas habeant, nec inter Deum & illos unquam est sermocinatio, afflâ voce, aut disertis verbis, in ullâ Linguâ, sed tantùm communicatio per intuitum, seu mentalem quandam intuitionem & intelligentiam nobis incognitam. Ideóque futulis est quæstio, *Quænam lingua erit in cœlo, an Hebraica vel alia?* cùm ibi non futura sit ulla lingua, nec *Hebraica*, nec alia. Sed quamvis Beatorum Animabus in cœlo non necessarius sit Sermo, refictis tamen corporibus, in novâ terrâ, à Divo *Paulo* memoratâ, necessarius erit. Quænam itaque in terrâ renovatâ & reparato Mundo futura sit lingua (in omnium rerum restitutione,) potest esse quæstio. Si autem in cœlo nullæ sint voces, nec soni, sed altum silentium & perpetua tranquillitas, illæ *Laudes* & *Cantationes* & *Celebrationes* quæ in Sacris Scriptis memorantur, non factæ, nec faciendæ sunt, audibiliter & vocaliter, sed intelligibiliter & intentionaliter & mentaliter per Exertionem Divinam & Intelligentiam plusquàm humanam, quâ Creaturæ suum Creatorem intuebuntur, & agnoscent, & intelligent, & vicissim ab eo agnoscentur & intelligentur. Ut enim Voluntas Divina est &

erit

erit peculiari modo hominibus revelata & illuminatis mentibus inspirata, sic etiam à nostrâ parte Dei Laudes erunt tantùm cordialiter, ex abundantiâ gaudii in illo, essendo Beatificæ Visionis fruitione felices. Nam Deus, qui *Mens pura*, aliorum omnium *mentes à longinquo novit*, absque loquelæ sono: cùm habere opus Sermonis, argueret (quod absit!) imperfectionem in Deo, qui est ὁ Καρδιογνώστης, tam Hominum quam Angelorum cogitationes noscens, prout dicitur, *novit quid est in Corde Hominum*, cum ejusmodi dictis aliis. Ille quidem aliquando per se, aut Angelos, dignatus est vocem assumere & fingere, seu imitari, & audibiliter loqui, gratiâ hominum, qui alia & altiora quàm quæ audiverint, non capiunt; & quæ non viderint, mente non concipiunt nec comprehendunt, nec adæquatam de eis notionem habere possunt. Sed tandem, quando mentis oculi erunt aperti, & anima divinâ inspiratione & cœlesti instinctu informata, tum omnia erunt nobis patentia & oculis nostris conspicua, & Spiritus, jam invisibiles, tunc suâpte naturâ erunt nobis visibiles, substantialem & rationalem eorum Formam videndo. Christus quidem & Beati homines, qui jam in cœlo corporaliter existunt, habentes sermonis organa, proculdubiò possunt naturaliter loqui; sed eis non est opus loquelæ, quia *cognoscunt prout cognoscuntur*, & alio modo vident & percipiunt ut Angeli Dei. Deus quidem (quantum nobis mortalibus ex S. Scriptura colligere liceat) nunquam locutus est ad homines; sed quando is dicebatur *loqui*, tum Angelus à Deo & ejus Nomine *loquebatur*; (ut inquit Propheta quidam) *Angelus locutus est ad me per Verbum Domini*. Et hoc semper subintelligendum est, quamvis non tam expressè dicatur. Ad quid enim habet tot ministros, si ipse omnia propriâ personâ peragere dignaretur?

Et ut de Angelorum nominibus, ita etiam sentiendum est de Nominibus Stellarum, (ut *Ash*, & *Aish*, & *Chesil*, & *Arcturus*, & *Orion*, & *Pleiades*, &c.) scil. quòd non à Deo, sed ab aliis pro arbitrio imposita fuerunt. Nam quamvis Deus dicatur *novisse stellas, & eas omnes nominibus suis vocâsse*, his verbis non intelligitur omnes Stellas habere nomina particularia, sed, quasi haberent, tantùm declaratur maxima Dei potentia, quòd sc. in genere omnia novit, etiam hominibus impossibilia; & pro exemplo, quòd particulariter novit Stellas, non tantùm majores, sed & minores, quamvis sint multæ myriades nobis incognitæ & indistinctæ quæ *Viam lacteam* faciunt & implent. Non tamen per aliqua nomina à se imposita eas novit, cùm Deus non utatur prolato sermone, aut colloquio ullo, (nisi ex misericordiâ ergu

 hominines,)

homines,) nec eo opus habet, quod in illo (ut dictum) imperfectionem argueret: nam illius *velle*, est loqui & præcipere; & illius *velle scire*, est reverà scire. Deus quidem novit stellarum nomina à nobis imposita, (quamvis eis non utatur,) quia est omniscius: nos autem earum paucis, eisque majoribus, imposuimus nomina, cùm reliquæ earum turbæ sint innominatæ. Si quis Stellis daret secundùm earum naturam nomina, in genere eas vocaret *Terrellas*, & in specie *has vel illas Terrellas*; cùm sint Corpora opaca quale est Terra, & earum lux seu splendor sit accidentalis, à Sole mutuatus; sintque sicut totidem Mundi, non quidem habitati, sed habitabiles, si Deo aliquando videbitur.

Quoad Angelorum nomina apud *Persas* & *Chinenses* & quascunque nationes S. *Biblia* non amplectentes, ea non sunt profecta ab ipsorum Angelorum ore, ut *Ego sum ὁ δεῖνα*, sed sunt prorsus pro arbitrio hominum qui ea excogitârunt & suæ hypothesi aptârunt. Persica nomina suprà exhibentur. *Sinica* in suo *Calendario* extant, ubi inter alia sunt *Çan-tchegh*, & *Çen-shu*, & *Po-sü*, & *Liè-sü*, qui IV Anni quadrantibus præsunt. Hoc modo de eis quæ ardua & supra nos sunt, loqui tentavimus: si quis nobiscum non sentit, liberum est ei judicium. Difficile est de Deo satis dignè loqui: si quid de eo indignum protulimus, ipse pro infinitâ suâ misericordiâ imbecillitati nostræ condonet, & conatibus nostris faveat, ut semper id quod est θεοπρεπὲς de Deo loquamur ἀνθρωποπαθῶς.

Cap. XXI.

De veterum Persarum Legislatoribus. De Ecclesiæ primitivæ & orthodoxæ Religionis statu: atque de Hæreticis & eorum Hæresibus ac Sectis, ubi de Manete, Mazdek, &c.

QUibus aliis nominibus vocatus fuit *Abraham* Persarum Patronus & Legislator primus, superiùs dictum est. Quamvis verò suam Religionem soli *Abrahamo* acceptam referre prætendant, constat eos posteà habuisse plures diversis temporibus Legislatores, sed qui fortè *Interpolatores* potiùs dici meruêre. Missis itaque temporibus, quibus Persæ

Persæ & Medi fuerunt Exarchia *Assyriorum*, per plus quàm mille annos, de quibus temporibus nihil scimus, properamus ad initium Monarchiæ *Medicæ*, quando, excusso Assyriorum jugo, veteris Religionis status renovari cœpit, *Instauratore* primo Medorum Rege كيومرس *Keyomdras*, cujus Dogmatum reliquiæ ex *Shahristanio* infrà in medium adducentur. Is itaque erat vetustissimus Medorum Rex, Regni & Religionis Instaurator semper memorabilis, cujus nomen in modernioribus Libris eodem sono scribitur كيومرث: nam lit. ث apud Persos sonat ut *s*. Hoc nomen (quasi esset حي متكلم *Chaiomer*,) apud *Chondemîrum* Persam prorsus ineptè, tanquam ex linguâ *Assyriacâ*, exponitur زندة گويا *Vivens qui loquitur*. Ab eo, veterum plurimi amabant vocari *Keyomarsii*, seu *Keyomarsitæ*, sive *Keyomarthitæ*.

Apud *Persas* in *Indiâ* degentes aliud celebratur nomen Legislatoris, quem dicunt fuisse *Primum*: qui itaque fortè fuerit idem cum præcedente, quamvis alio nomine vocetur پوريودكشنگ *Poreodekéshangh*, sub quo agnoscunt se habuisse Religionem in multis diversam ab eâ quam *reformatam* eis posteà tradidit *Zerdùsht*.

Igitur post prædictum *priorem*, Legislator *proximus* fuit زردشت *Zerdùsht*, qui ab iis itaque habetur & appellatur امام آخر در ملت ابراهيم *Antistes posterior in Religione Abrahami*. Iste floruit & (ut fidem mereretur,) prophetiam jactitavit tempore *Darii Hystaspis*, cui suas opiniones & in Religione Reformationes credendas & admittendas propinavit, & illas ei tandem obtrusit. Is itaque receptam tunc Religionem in multis à *Sabaismo* repurgavit, & novos Ritus & Cæremonias condidit, & hoc modo *Hystaspi* tradidit *reformatam*; quam ad hodiernum diem immutabilem retinent, eum ut Prophetam, & ejus Opera ut *Sacra sua Biblia* (fidei & morum Regulas continentia,) æstimantes, & ut inæstimabile κειμήλιον conservantes. Is ab *Olugh Beigho* & *Abu Mohammed Mustapha* decoratur Titulo حكيم *Docti*, seu *Philosophi* atque *Mathematici*, qui multos Libros scripto consignavit in *veteri Linguâ Persicâ* & in *vetusto Charactere*, quos Persis ut perennia suî Monumenta reliquit: eos enim Libros tam sacros æstimant & laudibus efferunt, ut pro Verbo Dei habeant: & quamdiu in Orbe aliquis de veteri illâ Gente superfuerit, illi Libri non intercident. Is itaque primitivam Magorum Ecclesiam pacatam reliquit, quæ diu inconcussa mansit.

At

At posteà irrepserunt aliquot Innovationes, partim per *Alexandrum Magnum*, & partim per alios: & tandem Regi *Ardeshîr Bábecân*, circa ducentis post Christum annis, suborta sunt quædam in Religione Dubia. Unde, ne Religio intercideret, & ut Rex in orthodoxiâ contineretur, ei satisfacturus surrexit alius Persarum Legislator *ultimus*, cui nomen اردا ويراف *Ardâvirâph*, seu ut illi sonant, *Erdâvirâph*, qui aliquando, disjuncto nomine, vel *Erdâ*, vel *Virâph*, subinde dici solet. Iste Rex fuit Religionis *Zerdushti* Affecla, illiúsque Fidei Defensor publicus. Sed cùm quædam dubia & scrupula de futuro statu privatim ei suborirentur, ad eorum solutionem convocavit totum regni sui Clerum (vel potiùs *Præsules*) ad Concilium generale, & convocandi causam coram omnibus declaravit, prout sequente modo in dicti Legislatoris Libro traditur;

چو پیش تخت شد انبوه دانا	*Cùm coram Solio esset multitudo Doctorum,*
بدیشان گفت شاهنشاه پادا	*Eis dixit Rex Regum prudentissimus,*
که آن دینی که یزدان گفت زردشت	*Eam Religionem quam Deus dictavit Zeratushto,*
بدان دین گشت شاهنشاه هم پشت	*(Cujus etiam Religionis Rex fuit sustentator,)*
نمایند آن بمن تا شک زگیهان	*Demonstrent eam mihi, ut Dubium è Mundo*
کنم دور وپذیرم دین یزدان	*Procul arceam, & Dei Religionem amplectar.*
همی خواهم که زآن برهان نمایند	*Cupio ut mihi demonstrationem afferant,*
حقیقت بر همه گیهان نمایند	*Et veritatem toti Orbi demonstrent.*
چو شاهنشاه بگفت این موبدان را	*Cùm Regum Rex hæc Præsulibus dixisset,*
فرستادند ایشان قاصدان را	*Ipsi emiserunt Cursores*
بهر جایی که موبد بود ودستور	*Ad omnem locum ubi fuit Præsul aut Antistes,*
اگر نزدیک وگر بودند از دور	*Sive prope essent sive procul remoti:*
خبر دادند از آن گفتار وکردار	*Notitiam dederunt Dictorum & Factorum.*
بدان حالت همی جستند شان بار	*Eo momento quæsiverunt sibi viam.*

Quando

چو بشنیدند آن مردان سبک راه	*Quando hoc audiverant viri leviter euntes,*
بیاوردند دستوران را سوی شاه	*Adduxerunt Præsules ad præsentiam Regis :*
همان دانا که بودند اندر عالم	*Tot inquam Doctos qui erant in Mundo,*
زتخم موبدان وهیربد هم	*De semine simul Præsulum atque Sacerdotum.*
بدرگاهی شه از دستور وموبد	*Ad Aulam Regis Præsulum atque Antistitum*
بیامد چل هزاران فاضل از رد	*Venerunt quadraginta millia, qui apprimè erant Sapientes.*

Iſta *Præſulum* ſeu Antiſtitum Synodus *Paradiſi* & *Gehennæ* ſtatum ad Regis ſatisfactionem fusè repræſentandum curârunt; ut in Libro *Erdâvirâph-nâma* (unde hæc deſcripſi,) prolixiùs docetur. Perſarum Sacerdotes in *Indiâ* hanc dictam hiſtoriam paulò aliter ſequente modo narrant : *quòd* ſcil. *dictus Rex Ardeſhîr, de aliquot rebus magni momenti in Religione conſulturus, omnes ſui regni Præſules ad generale Concilium convocavit, numero* 80,000, *è quibus rurſus ſelegit* 40,000, *ex his rurſus* 4000, *ex quibus* 400, *ex his* 40, *è quibus* 7, *ut omnium ſapientiſſimos, ſibi ſelegit. Et inter hos Septem, invenit alicujus Deſtûr, ſeu Præſulis, filium nomine Erdâvirâph, qui ab utero fuit moribus probus & à mali imputatione prorſus immunis. Hunc Rex pro Religionis ſuæ Reformatore aſſumpſit ; cùm quædam in ſui temporis Religione ei non arriderent, nec tamen novam Religionem, niſi à cælo deductam, amplecti voluit.* Illum itaque ad cœlum aſcendiſſe (ſeu potiùs in ecſtaſin cecidiſſe) hoc modo tradunt : ſc. *Corpore benè loto & novis veſtibus induto, is ſuper menſâ mundo linteo opertâ dormitum ivit, poſtquam reliqui ſex Præſules vini ſoporiferi tria vitra ei propinâſſent. Deinde alio mundiſſimo linteo opertus dormiens, ecſtaſin paſſus eſt, quo tempore Anima è corpore exiviſſe credita. His factis, Rex corporis ejus cuſtodes aſſignavit VI illos Præſules, cum quibus & ipſe in propriâ perſonâ adfuit. Iſtis interim per VII integra Nychthemera cum jejunio juxta eum orantibus, poſt dictum Septendium, Animâ ejus in corpus redeunte evigilavit, &* (enthuſiaſmo imprægnatus) *dixit ſe fuiſſe apud Deum ; & narrando quanta mirabilia in altero Mundo vidiſſet, accerſivit Scribam qui omnia ſcripto conſignavit.* Sic illi. Et profectò miri, & penè incredibiles, ſunt iſtiuſmodi apud eos potionum effectus, de quibus fortè aliâ occaſione plura.

Vide-

Videtur itaque, *Zerdushti* Religionem multis mutationibus & innovationibus penè labefactatam fuisse, &, ut restitueretur, Sacerdotes hanc excogitâsse artem, quâ Rex delusus putaret veteris Religionis Confirmationem à cœlo ratam. Nam in Libro *Shahnâmanesr*, quem possideo, in dicti Regis Vitâ narratur; *Quòd Ardeshir Babecân, Alexandri Magni Ordinationes incassans, Gushtaspis Sectæ tolerationem concessit: & Zerdushti Religionem renovaturus, à Magorum Præsulibus & Sacerdotibus postulavit Miracula, quæ præstiterunt. Ea itaque videns Rex, Zerdushti Religioni fidem adhibuit, & alios omnes ad eandem amplectendum coëgit.* Deinde in eodem Libro, in Vitâ *Shâbur*, memoratur; *Quòd quando in regno inauguratus esset Ardeshîr, ipse Rex à Magorum Præsulibus miracula postulavit; quæ cùm præstiterant, tunc Erdavirâph, per totam Septimanam pro Religione argumenta proferens, omnia quæ de Gehennâ & de Paradiso vera sunt, in medium adduxit, & miracula etiam patravit: unde aliqui, ejus Miraculis fidem adhibentes, ipsius Religionem amplexi sunt; dum alii fidem ei non adhiberent, dubitationem & scrupulum tunc adhuc retinentes; quorum numerus erat* 80,000 *hominum. Cùm autem Rex Shâbur ad Solium regni Persidis evectus esset, Præsules & Sacerdotes, Religionis statum intelligentes, eum de hac re certiorem fecerunt. Et tum Rex ab omnibus Præsulibus & Sapientibus postulavit ut omnem dubitationem tollerent, ita ut homines, indubii facti, rectam Religionem in pedes erigerent. Tum surgens quidam Præsul, dictus Adurabád Mahrâsphand, in se suscepit, ut si Rex juberet, ille omnem dubitationem & scrupulum removeret. Rex quæsivit quomodo id facturus esset? Ea* (inquit) *quæ Erdavirâph de Gehennâ & Paradiso in medium adduxit, ego ulterius explicabo, & à capite ad pedes nudus sedebo, dum XVIII libras liquefacti Æris in corpus meum fuderint: & quando illud Æs, instar Ignis ardentis, in corpus meum ex catino effundunt, si corpus meum, vel in uno aliquo loco, indiguerit Emplastro, tunc omnia quæ Erdavirâph dixit, reputabuntur falsa. Sed si ne unus in me pilus aduratur, tum omnia reputabuntur esse vera. Omnes itaque isto Experimento contenti sunt. Tum Adurabâd Mahrásphand, qui ex Erdaviraphi familiâ fuit, nudato corpore sedebat, dum XVIII libras liquati Æris, ad instar Ignis ardentis, in corpus ejus fuderunt: quo facto, ne pilus quidem in membris ejus læsus est, nec ullus in corpore ejus locus Emplastro opus habuit. His factis, omnis dubitatio sublata ac amota est, & universi hanc Religionem amplexi sunt.* Hoc modo, iste dictus Religionis Confirmator, in eâdem etiam quasi Legislator haberi debet.

Præter

Præter ſupradictos in Religione *Legiſlatores*, memoratur celeberrimus quidam Magus, dictus *Zavâghâr*, ſeu *Zhavâghâr*, de quo nihil peculiare memoriæ proditum eſt, niſi quòd in hac Religione fuit *Antiſtes maximus:* ſed quo tempore floruerit, & an aliquod monumentum ſuî ſcripto conſignatum reliquerit, non dicitur. De eo *Ruſtemi Epitomator* Turcicè refert, زواغار كشيشلر ارامنده مشهور بر كشيشدر *Zavâghâr inter Sacerdotes celeberrimus quidam Sacerdos fuit*. Apud alios زواغار نام مغيست از مجوسيان *Zavâghâr ex Maguſæis nomen cujuſdam Magi eſt*. In Libro *Halîmi Perſico* legitur *Turcica* explicatio, ژواغار اوده طپان كافرلر اچنده بر اولو امامك آديدر *Zhavâghâr, inter Ignicolas infideles, eſt alicujus magni Antiſtitis nomen.* Sic, ut vides, iſte *Mohammedanus* Scriptor non ſatis decenter memorat religioſiſſimi Magi nomen, quod ſuprà monuimus expectandum. At Lector heic monendus eſt, quòd ut pleraque MS *Lexica Perſica* Scribarum erroribus ſcatent, ſic in hoc loco inſignis eſt Scribæ ignorantia & incuria, ubi in Libro *Nim. Sion.* in hacce explicatione, pro امام *Imâm, Antiſtes,* legitur ايام *Ayâm, dies* in plurali, ſine ſenſu commodo: & hinc *Ruſtemus* in ſuâ Explicatione legit, براولو گوندر *eſt magnus quidam Dies,* ſc. Feſtus: pro eo quod debuerat legiſſe براولو امامدر *eſt magnus quidam Antiſtes.* Et tamen erroneam illam Interpretationem ſecutus eſt D. *Golius* per lit. G. citatus in *Caſtelli Lexico Perſico* erroribus ſcatente.

Hoc modo, antiqua Religio, per *Erdavirâphi* & Sacerdotum prudentiam & aſtutiam, reſtituta fuit, & ſuper veteri fundamento ſtabilita. Sed, ut in pleriſque regnis, Eccleſia haud ſolet eſſe diu tranquilla ejuſque Pax durabilis, quin ab Innovatoribus & Hæreticis & Diaboli inſtrumentis ſæpiùs turbetur; ſic fuit in iſtâ *Magorum* Eccleſiâ, cujus ſtatus haud diu ſolebat manere pacatus, quin ab improbis hominibus & Sectariis, tanquàm è Tartaro pullulantibus, turbaretur. Nam hæc Eccleſia non fuit diu quieta, antequam dictum Regem *Shâbur* ad Hæreſin ſeduceret ac pelliceret *Manes* Perſa, in eorum Libris dictus ماني نقاش *Mâni pictor:* nam talis fuit profeſſione ſuâ; à quo nomine denominatus eſt مانوي *Mânavi, Manichæus,* ſeu in plurali مانويون *Manaviyûna, Manichæi.* Ille apud *Ibn Shahnam* Hiſtoricum *Arabem* vocatur ماني الزنديق *Manes Saducæus:* apud *Shahriſtanium,* ماني بن فاتن الحكيم *Manes Ibn Phaten Doctus,* ſeu *Philoſophus.*

phus. At pro *Phâten* legendum *Phatec*: nam Pater fuit Πατίκιος, & Mater Κάροσσα. Iſte Hæreticus voluit eſſe Legum novarum in Religione Lator, ex Libris hæreticis, unde hauſit virus ſuum lethale, præſertim ex *Scythiani* Evangelio & aliis, de quibus poſteá. Iſtius Religio (inquit *Shahriſtâni*) media fuit inter eam *Dualiſtarum* & eam *Magorum*; ego addam, & inter eam *Chriſtianorum*.

Epiphanius docet, quòd iſtius Hæreſis Sator primus fuit *Scythianus*, Vir literatus, qui ſcripſit IV Libros, quorum unum nuncupavit *Evangelium*. Hujus Opiniones & Libri poſteà derivati ſunt ad *Terebinthum*; qui in *Perſiam* concedens, ut meliùs celaretur, tranſtulit nomen ſuum in *Buddam* (rectiùs بطم *Butm*, ſeu *Budm*,) *Terebinthum* ſignificans. Iſte autem ab alicujus domûs Tecto præceps ruens (dum miraculum jactaturus eſſet, ut fecerat etiam *Scythianus*,) miſerè periit. Unde tam dictæ Opiniones quàm Libri, hæreditario jure, ceſſerunt huic *Mâni*, quem *Epiphanius* dicit ſeipſum hoc nomine donâſſe à מאן *Mán*, quod *Babylonicâ* Linguâ eſt *Vas*, quaſi inſinuaret ſe eſſe ſelectum Vas ad bonum opus deſtinatum: quòd autem verum ejus nomen fuit *Cubricus*, vel ut D. *Auguſtinus* habet, *Urbicus*. Verum quidem eſt, quòd in Linguâ *Aſſyriacâ* & *Chaldaicâ* מאן *Mân* ſeu מנא *Manâ* (*Syris* ſonat *Mano*,) ſit *Vas*. Sed cùm, dicente *Epiphanio*, is fuit genere *Perſa*, cur ejus nomen petatur ex Linguâ *Chaldaicâ*, potius quàm ex *Perſicâ*, non ſcio. Cùm itaque in omnibus *Arabum* & *Perſarum* libris conſtanter vocetur ماني *Mâni*, hoc verum ejus nomen *Perſicum* fuiſſe tutò credamus. Hinc *Græcis* & aliis vulgò audit Μάνης.

Utcunque tamen fuerit, impius iſte *Mâni*, cùm eſſet profeſſione *Pictor*, impiorum Dogmatum ſuorum Librum (ut ſpecioſior appareret oculis, & eo nomine multò gratior eſſet,) eleganter, quà potuit, depinxit, & varii generis picturis ornavit & decoravit, & Perſicè illum vocavit ارتنگ *Ertèngh*, ſeu ارژنگ *Erzhèngh*, ſive ارچنگ *Ertchengh*, vel abbreviatè چنگ *Tchèngh* & تنگ *Tengh*. Quia verò *Manetis* picturarum Liber dicebatur *Tengh*, inde, apud Perſas, hoc nomen tranſlatum eſt ad quemvis alium picturarum Librum, ſive *Zeuxis*, ſive aliorum. Hinc in Libro *Pharh. Gj*. legitur تنگلوش *Tenghi-Leux*, & تنگلوشا *Tenghi-Leuxe*, perperam, pro eo quod rectiùs legi debet تنگزوش *Tenghi-Zeux* & تنگزوشا *Tenghi-Zeuxe*, i. e. *picturarum Liber Zeuxis*. Sic enim ibidem exponitur تنگزوش نگار نامهٔ نقاش روم

Tenghi

Tengbi Zeuxis eſt picturarum Liber pictoris Græciæ, ſcil. *Europæi*; prout ارتنگ نگار نامهٔ نقاش چين *Ertengh eſt picturarum Liber pictoris Chinæ*, ſcil. *Aſiatici*. Apud *Ruſtemi* Epitomatorem legitur, چگل نگار خانه چين يعني اول بتخانه كه چين مملكتنده ماني استاد نقش اتمشدر *Tchighîl eſt picturarum domus Chinenſis, ſcil. illud Delubrum quod in regno Chinæ Manes Magiſter pinxit*. Quod autem dicunt de *Chinâ*, intelligendum eſt de *Turkiſtân*, ubi *Manes* commoratus eſt. Et ibidem eſt alia Eccleſia dicta غلبيله *Ghalbîla*, quam *Manes* picturis ornavit. Et ibi eſt urbs *Tchighîl*. Ille enim nunquam fuit in *Chinâ*. Ut autem nefandum ejus انگليون *Enghelion*, ſeu *Evangelium*, ex nomine diſtinguatur ab *Evangelio Chriſti*, *Perſæ* docent, quòd ubicunque *Chriſtus*, *Chriſtianus*, *Crux*, *Zona*, *Syrus*, aut ſimilia, cum eo nomine commemorantur, ibi intelligendum eſt *Chriſti Evangelium*: At ubi cum illo nomine commemorantur *Pingere*, *Pictura*, *Roſa*, *Tulipa*, aut colorum varietas, ibi intelligendum eſt *Manetis Evangelium* pictum, ſeu *Ertèngh*, ſc. Picturarum Liber in quo Dogmata ſua & Revelationes ſcripſit, unde ſuum venenum hoc modo fucatum hominibus propinavit.

Hujus Hæretici hiſtoriam prolixè narrat *Epiphanius*, quem videas: nolo repetere. *Shahriſtâni* in Libro *de Religionibus Orientis* de eo refert; *Mâni apparuit tempore Shâbur filii Ardeſhîr, & occidit eum Behrâm filius Hormuz filii Shâbur. Ille Amplexus eſt Religionem inter Magiſmum & Chriſtianiſmum, aſſerens Prophetiam Chriſti, ſed non aſſerens Prophetiam Moſis. Mohammed Ibn Harûn, dictus Ibn Iſa Al-Warrâk, dicit, Originitùs fuit Maguſæus, agnoſcens Sectas populares. Manes enim opinatus eſt Mundum eſſe compoſitum & factum ex duobus Principiis æternis, quorum unum Lux, & alterum Tenebræ, quæ credidit eſſe à priori æterna, & non defectura, nec abolenda: & negavit aliquid exiſtere quod non eſſet à principio æterno. Opinatus eſt nunquam abolendas facultates ſenſitivas audiendi & videndi*, cum multis aliis. Deinde pergit narrare, *Quòd Manichæi inter ſe diſſentiebant de mixtione Lucis & Tenebrarum, & de causâ Liberationis*, quæ narratu prolixa & futilia.

Megjdi, Hiſtoricus *Perſa*, narrat varias fuiſſe *Manichæorum* Sectas, ut حروفي *Literales*, نقطوي *Punctuales*, تناسخي *Metempſychoſios*, &c. *Et quòd Rex primò Manichæiſmum amplexus eſt: at poſteà reliquit, &* ad

ad Magismum rediit. Orientales ajunt, quòd ex pictoriæ Artis, quâ excellebat, superbiâ elatus, se Prophetam venditavit. Ferunt eum potuisse ad XX ulnarum longitudinem ducere lineam, in quâ applicando normam nulla curvitas deprehendi potuit. *Persarum* Historicus *Chondemîr* narrat; *Quòd Manes, Saducæus, fuit egregius Pictor & Sculptor: qui postquam audierat quòd Jesus se Paracletum declarâsset, Diabolus lapideæ cordis ejus tabulæ insculpsit suggestionem, ipsum esse dictum Paracletum. Quòd tempore Shâbur filii Ardeshîr Babecân prophetiam jactabat: cùmque Shâbur eum interficere quæreret, aufugit in Turkistân, ubi multos seduxit. Posteà ibi inveniens speluncam, ubi optimæ aquæ fons erat, ibi clanculùm reposuit annonam ad unius anni spatium duraturam, & Asseclis suis prætendebat se ad cælum ascensurum, & post unius anni spatium se rursus ad eos descensurum. Quocirca seipsum ab eis subducens, in dictam speluncam abiit, ibique ad præstitutum tempus permansit. Et deinde rursus comparens, produxit Tabulas egregiè pictas, quas Ertengh-Mâni vocant, affirmans se eas à cælo accepisse: unde plurimi ei fidem adhibuêre. Deinde in Persidem festinans, Regem Behrâm ad suam Religionem invitavit; & quidem Rex fuit ex primis qui ejus dictis fidem adhibuit: & cùm Asseclæ ejus multi evaderent, Magorum Doctoribus præcepit ut cum eo disputarent. At tandem omnes qui servitio ejus addicti erant, Regis Behrâm jussu, occisi sunt, & fervoris ejus ignis hoc modo extinctus.* Sic ille. Nam Rex *Behrâm* interfecit *Dualistas*, & *Manetem* in portâ urbis crucifixit. Causam verò cur morte plexus est, narrat *Epiphanius:* quòd scil. dum Regis filio ægrotanti medicinam administrare prætenderet, dictus filius sub ejus manibus obiit. Quocirca Rex, meritò iratus, miserum istum arundine excoriari jussit. Et dicitur, quòd cutis ejus, paleis impleta ac infercta, diu in Perside servata est. *Ibn Shahna* dicit *Manetem* scripsisse *Philosophiam* quam vertit in Linguam Persicam: eúmque extitisse Autorem Instrumenti Musici dicti *Arabibus* عود *Oud*, i. e. *Testudo, Chelys.*

Hoc modo, visis & perpensis *Orientalium* de *Manete* sententiis, deinde videbimus quid alii de eo corraserunt. Profligatissimus iste Nebulo, qui perditissimus *Veneficus* & omnis nequitiæ sentina, apparuit circa initium Imp. *Probi*, circa annum *Christi* CCXC. De eo *Eusebius Eccl. Hist.* lib. 7, p. 155; *Christi formam & personam induere conatus est: & interdum Paracletum se vocans, Spiritum Sanctum de se prædicavit: & interdum ad instar Christi, XII Discipulos delegit.* Pessima

Pessima sua dogmata, tanquam venena, de Persarum regione in nostras partes transtulit.

Pessimi istius Hæretici Historiam narrat *Cyrillus Archiep. Hierosol. in Catechesi.* 6. *In Ægypto erat Scythianus quidam, genere Saracenus, nihil commune cum Judaismo, nihil cum Christianismo habens. Vixit Alexandriæ, vitam Aristotelicam imitans, & composuit IV Libros:* 1, *Evangelium, non Christi facta, sed nudum nomen, continens:* 2, κεφαλαίων *Capitum:* 3, *Mysteriorum:* 4, *Thesaurorum. Scythianus decreverat doctrinam suam propagare in Judæa: sed obiit. Hujus Discipulus erat cui nomen Terebinthus, qui in Palæstinam concessit; at in Judæa cognitus atque damnatus, statuit ire in Persidem: & ne agnosceretur, vocavit se Buddam. Illic verò Adversarios habuit Mithræ Sacerdotes, à quibus disputando victus est. Ideóque ad viduam quandam confugiens, & in superiorem partem domûs ascendens, aërios advocavit Dæmones, quos, ad hunc usque diem, Manichæi* ἐπὶ τῆς μυσαρᾶς ἰσχάδος *super detestandâ caricâ invocant: & ibi Dæmonio correptus & de cubiculo dejectus, animam efflavit. Dicta vidua, cùm non haberet filium, pecuniâ emit puerum, nomine Cubricum, quem in Persarum disciplinis erudiendum curavit. Is, servitutis nomen exuens, appellari voluit Manes,* i.e. *Linguâ Persicâ* ὁμιλία: *nam quia Dialecticus alicujus nominis esse videbatur, se Manem, q. d.* ὁμιλητὴν *appellavit. Paracletum se esse jactitavit, & quæ hominem exuperant pollicebatur: & suscepit per preces curare Regis Persiæ filium ægrotantem, qui tamen obiit. Unde in carcerem missus est, & à Rege suspendi jussus. At è carcere fugiens, in Mesopotamiam venit, ubi Archelaus Episcopus disputando eum confutavit. Tandem ibi rursus fugam capessit: & Regis Persiæ Satellites, omnimodâ inquisitione eum quærentes & persequentes, illum capiunt. Rex Mani jubet Persico more detrahi pellem, quæ ad instar utris præ foribus suspensa est. Præcipui hujus discipuli tres fuerunt,* Θωμᾶς, & Βεδδᾶς, & Ἑρμᾶς.

Ὁμιλητὴς, seu *Scholasticus*, talis est qui apud *Maimonidem* in *More Nevochim* vocatur מדבר *Medabbèr*, seu متكلم *Motakéllim*. At supradicta vocis *Mâni* significatio hodie non comparet in Linguâ *Persicâ*: videat ergò *Cyrillus* unde habuerit illam interpretationem. De *Manetis* & *Manichæorum* dogmatibus, videas multa apud D. *Augustinum*, qui per IX annos fuit *Manichæus*. Præcipuè autem videatur *D. Tollii Itinerarium Italicum*, ubi Notæ Doctissimæ ad Fragmentum *Græcum*, quod est Solennis formula de *Manichæorum* resipiscentium Receptione in *Christianam* Ecclesiam.

His

His proximè subjiciemus ea quæ corrasit *Beyerlink* p. 20. *Manes* Suidæ, è Brachmanûm gente, aliis *Persa*, sub *Probo* Imp. *Anno Christi* CCLXXVI, dæmoniacus naturâ & insanus fuit. Ex virgine natum se, & in montibus educatum, ajebat. Præceptorem habuit *Buddam*, sive *Terebinthum*. Discipulos XII vocavit: ex his tres, *Thomam*, *Hermam*, & *Addam*, Hierosolymam, multo instructos auro, pro Libris *Biblicis* comparandis misit. Ipse interim, ut Dogma suum propagaret, filium Regis Persiæ curare se posse professus est: verùm *Magicâ Arte* malè succedente, eum interfecit. In carcerem abripitur, & multo auro redimitur. Pòst, cùm in castello *Arabione*, inter Mesopotamiam & Persiam degeret, à Persarum Rege comprehensus, arundine vivus fuit excoriatus. *Vetus Testamentum* rejecit, & Deum illius convitiis lacessivit. Duos enim æternos & ingenitos statuit, Deum *Lucem*, & Materiam *Tenebras*. Christum in *Phantasmate* tantùm apparuisse. Semetipsum *Spiritum* S. professus est. Mundum à Deo malo factum esse dixit, & prodigiosa multa finxit. Fatum induxit. Hominem non à Deo, sed à Principe Materiæ, quem *Saclam* nuncupavit, factum fuisse. Coæternas Deo hominum animas, diversa corpora subire, quam *μετενσωμάτωσιν* vocat *Suidas*. Elementa esse animata, & reliqua Corpora omnia. Baptismum sustulit. Eucharistiam cum semine humano sumere jussit. Sectatores ipsius Dæmones colebant, Elementa adorabant: Deos Ethnicos invocabant, animatis abstinebant, nuptias tollebant: ut siquis duceret uxorem, *μετεμψυχώσει* in corpus migraret muliebre. Fœminæ conceptum, *Carcerem Dei* appellabat. Magistratus civiles à Deo malo constitutos dicebat: Bella quoque damnabat, & Agriculturam, utpote multorum homicidiorum ream: nam si quis plantâsset arborem, aut vitem, ipso mortuo, animam illius ramis alligari, neque transcendere illos posse. *Magos* & *Astrologos* sectabatur: & se suósque peccare non posse ajebat. Animas suorum in Lunæ Globum recipi, & hinc Plenilunia existere, quando impletur Animis: decrescere autem, quando à Lunâ, minore veluti à Scaphâ, in Solem deportantur. Paradisum vocabat Mundum: ardores ejus esse Concupiscentias. Animas solas absque corporibus resurrecturas ajebat. Arundinibus incubabat. Judicium extremum tollebat. Diem quo *Manes* occisus est Βῆμα vocant & religiose colunt: [sc. aliquod Βῆμα *Sellam elevatiorem*, ad quam per gradus ascendebatur, eo die pretiosis pannis tectum collocabant.] In *Græciâ* Discipuli non *Manetem* (ἀπὸ τῆς μανίας,) sed Μανιχαῖον (ἀπὸ τοῦ χέειν μάννα) vocabant. Hactenus *Beyerlink*.

Plura

Plura autem (ut suprà monuimus) sciri possunt ex *Fragmento Græco* de *Manichæis*, & ex *Notis* quas adjecit Doctiss. *Tollius*; ubi inter alia, hæc leguutur: *viz.* Vixit *Centuriâ Tertiâ* sub *Aureliano* Imp. cujus anno *quarto*, seu *Christi* CCLXXIV, per *Mesopotamiam* locáque contermina Hæreseωs suæ venenum sparsit. — *Mannichæos* se vocari volebant, sicut à מנחה *Mannacha*, *Requies*. — Græcis, *Budda*. Empedoclis Opinionem amplexus dicitur, duo rerum pugnantia inter se principia statuentis, φιλίαν καὶ Νεῖκος *Amicitiam & Contentionem*. Verùm rectiùs à Persarum Magis accepisse videtur, qui Ἀγαθὸν Δαίμονα & Κακὸν Δαίμονα statuebant. — D. *Augustinus* ait eum secutum antiquos Hæreticos *Marcum & Cerdonem*, atque *Gnosticos*, quorum Autor *Carpocrates*. —— Hæc duo ejus doctrinæ fuêre capita: Duo rerum esse Principia contraria, & æterna, & ingenita, quorum alterum Bonum esset, alterum Malum. Bonum, *Deum* seu *Lucem*, Malum, *Materiam* seu *Tenebras* appellabat. A Bono Deo, invisibilem, infinitum, ac divinum Mundum creatum: à Malo, visibilem ac malum, profundâ ac immensâ magnitudine: hosce verò duos Mundos conjunctos bonæ malæque naturæ participare. Divinam partem ex omni Mundi parte quotidie purgari, & in sua regna revocari, eandem per terram exhalantem, & ad cœlum tendentem, incurrere in stirpes & plantas, &c. quæ in Electis, comedendo, purgata liberataque, in cœlum redeant. Mundi tenebrarum, seu terræ pestiferæ, quinque esse *Elementa*, seu *Antra Elementorum*, aliud *Tenebris*, aliud *Aquis*, aliud *Ventis*, aliud *Igne*, aliud *Fumo* plenum. Hæc Elementa Principes sibi proprios genuisse; quorum Dux ac Princeps summus in *Fumo* moraretur. In *Fumo* nata animalia bipedia, indéque homines originem ducere: in *Tenebris* serpentia: in *Igne* quadrupedia: in *Aquis* natatilia: in *Vento* volatilia. His V Elementis malis debellandis alia V Elementa de de regno & substantiâ Dei missa esse, & in illâ pugnâ fuisse permixta, *Fumo* aëra, *Tenebris* lucem, *Igni malo* ignem bonum, *Aquæ malæ* Aquam bonam, *Vento malo* Ventum bonum. Animam hominis duplicem esse: harum alteram bonam, à Luce creatam, partem esse Dei: adventitiam alteram, malam, de gente Tenebrarum, quam non condiderit Deus, sed quæ tamen Deo sit coæterna. Hanc propriam corporis esse: nam & Corpus productum à Tenebris. Rationalem Animam, seu divinam, brutis quoque animalibus inesse, ut & plantis: ab adversario verò Dei correptam, in spurcum corporis carcerem fuisse conjectam. Ab animâ bonâ, omnia homini bona provenire: contrà, ab animâ malâ, quicquid illi accidat mali. Animas transire in

in alia corpora; item in pecora, & plantas. Auditorum verò suorum Animas in Electos revolvi, aut feliciore compendio, in Escas Electorum; ut jam inde purgatæ in nulla corpora revertantur. Animas in arboribus & plantis divina non posse percipere præcepta, nec sapientiores fieri: veruntamen vivere, & audire voces nostras, & verba intelligere, & corpora motúsque corporum intueri; cogitationes denique ipsas perspicere: sentire etiam & dolere cùm lædantur, nec sine cruciatu evelli carpíve posse. Solem & Lunam *Navigia* esse, quibus tam hominum quàm brutorum animæ, jam repurgatæ & lucidæ, in cœlum subvehantur. Lunam minus esse Navigium, ex *Aquâ bonâ* factum; quod acceptas primùm animas, post decimum quintum diem, Soli, seu majori Navigio, ex *Igne bono* facto, tradat. Ab hoc, Beatorum Animas in cœlum transvehi: cujus vitæ cœlestis nulla fiat Anima particeps, quæ non *Manetis* disciplinâ fuerit imbuta. In his *Navibus* sanctas inesse virtutes, quæ se in masculas transfigurent, ut fœminas diversæ gentis illiciant, & per has illecebras, commotâ earum concupiscentiâ, lumen de illis fugiat, quod membris suis permixtum tenent, quo purgetur susceptum ab Angelis Lucis, purgatúmque illud navibus imponatur ad regna propria reportandum. *Adamum* & *Evam* commotâ adversâ parte animæ malæ, à tenebrarum Principibus generatæ, ad concubitum declinâsse: ita eos lapsos esse, & peccâsse; sed posteà sanctiùs vixisse. Legem *Mosaicam* à Principe Tenebrarum datam: inde quoque Prophetas sua accepisse; omnéque adeò *Vetus Testamentum* esse rejiciendum. *Christum* de massâ lucidissimâ molis divinæ profectum ad salutem humanam, non natum de *Mariâ Virgine*, quia carni concerni nequibat, nisi simul inquinaretur, ut ait D. *Augustinus lib.* V. *Confessionum.* Apparuisse illum κατὰ φαντασίαν ϗ δόκησιν, *specie tantùm*, non reverà: caruisse enim humanâ naturâ, solâ præditum divinâ: atque ita quoque non reapse passum, sed pati visum, exteriore homines specie fefellisse. Fuisse eundem Serpentem in Paradiso: ab eóque illuminatos *Adamum* & *Evam*, ut cognitionis oculos aperirent, & bonum à malo dignoscerent. Venisse *Christum*, ad Animas liberandas, non autem ad servanda corpora. Promissionem Christi de *Paracleto*, seu Spiritu Sancto, in *Manete* fuisse completam: sese enim esse Spiritum Sanctum ajebat, séque eapropter *Apostolum Christi* vocabat. Fatum omnia regere; Fato fieri omnia. *Manichæismus* divisus in aliquot Sectas, sc. *Catharistas*, *Macarios*, & *Manichæos* speciatim ita dictos. *Catharisti*, seu *Purgatores*, à purgando nomen accepêre. Exceptum namque farinâ semen virile in concubitu, ut id pugarent,

purgarent, divinámque partem liberarent, hi boni viri comedebant. Hosce tamen alii, pudore moti, à se repellebant. *Macarii* apud eos *illuminati* quoque dicebantur. — *Manichæi* porrò è duabus professionibus Ecclesiam suam constituerunt, hoc est, *Electorum*, & *Auditorum*. *Electos* τελείους seu *perfectos* vocabant, quod omni vitio carerent. — Ex his Electis XII erant quos appellabant *Magistros*. *Manes* enim, ad imitationem Christi, XII Apostolos habuit. Hisce tertius decimus præerat Magistrorum Princeps, uti Manes suorum erat Discipulorum. Ab his Magistris, è reliquo Electorum numero, LXXII ordinabantur Episcopi: & hi suos rursus ordinabant *Presbyteros* ac *Diaconos*, qui idonei viderentur ad errorem hunc suum, aliis in locis, in quæ mittebantur, tuendum atque propagandum. Secundi gradûs *Auditores* erant, è quibus fuit *Augustinus* per IX annos, qui ait, *Auditores* apud eos appellantur qui carnibus vescuntur, & agros colunt, &, si voluerint, uxores habent: quorum nihil faciunt qui vocantur *Electi*. Sed ipsi Auditores ante Electos genua figunt, ut eis manus suppliciter imponantur; non à solis *Episcopis*, vel *Presbyteris*, vel *Diaconis* eorum, sed à quibuslibet Electis. Præterea Auditores, Electis sub pœnâ tardioris *Metempsychosis*, optima quæque de cibariis exhibere tenebantur; cùm interim Electi nihil operis agerent, sed meditationibus vacarent: quibusdam scil. omnia jam religionis arcana communicata erant, à quibus Auditores arcebantur. Porrò tria *Signacula* apud *Manichæos* erant Electorum; *Oris*, *Manuum*, & *Sinûs*, ut his tribus casti essent & innocentes. *Os* continebat omnes sensus in capite: *Manus* omnem operationem: *Sinus* omnem libidinem seminalem. Tribus enim Deum offendimus; Cogitationibus, Verbis, Factis. Quàm verò parum observantes fuerint horum Signaculorum, plurimis ostendit exemplis D. *Augustinus* in Libro de *Moribus Manichæorum*. Hactenus D. *Tollius*.

Ex dicto Fragmento *Græco* p. 41 innotescit, quòd *Manichæi* propriâ urinâ se lavabant & sordes suas abluebant, metuentes aquam puram polluere. Et certè urina vocatur *Lotium*, à lotione, à multis nostratibus usurpata, propter absterfivam facultatem ex inhærente Sale. Ex *Manetis* Libris p. 143, memorantur *Liber Epistolarum*, *Evangelium vivum*, *Thesaurus Vitæ*, *Liber Mysteriorum*, quo Legem & Prophetas subvertere conatur. *Liber Apocryphorum*, ac *Apomnemoneumatûm*, sc. *Manetis* Dictorum & Factorum memorabilium commentarius. Liber inscriptus *Adæ*, & *Adimantis*, & *Mosis*. Item *Agapii Heptalogus*, & *Aristocriti Theosophia*, ubi conatur monstrare *Judæorum*

& *Græcorum* & *Christianorum* Religionem unam eandemque fuisse; utque vera dixisse videatur, *Manetem*, ut malum hominem, incessit ac traducit. p. 145, Manetis Pater Πατίκιος, & Mater Κάροσσα. Τὸν Σαρβαν unum fuisse ex Manetis Discipulis: sic & *Thomam*, qui conscripsit Evangelium, &c. Dictus autem Σαρβας longè diversus est ab antiquo Ζαρβαμ, de quo alibi diximus. Pro Deo, *Principem hujus Mundi* colunt, sc. malum Mundi Principem: nam Patrem cœlestem solius futuri seculi potestatem habere nugantur. p. 131, Asserunt Adamum nobis dissimilem formatum: verùm à *Sacla*, scortationis Principe, & *Nebroda*, quam materiam esse ajunt, Adamum & Evam factos fuisse: & illum ferino vultu creatum, hanc autem sine Animâ, &c. D. *Tollius* p. 142 memorat, Manetis Libros *Palmyreno* & *Syriaco* sermone scriptos fuisse; quorum unus in XXII partes divisus. Η τῶν Γιγάντων Πραγματεία, seu *Giganteus Liber*, ab Heracliano confutatus. *Thesaurus minor*: Liber *Precum*: *Evangelium sec. Philippum*: *Acta Andreæ Apostoli*: *Epistola* XV *ad Laodicenses*: τὰ Παιδικὰ τοῦ Κυρίου. Qui autem plura cupit, adeat ipsum Fragmentum *Græcum* in Bibliothecâ publicâ *Oxoniensi*.

Hoc modo (*Manete* occiso, & *Manichæismo* abolito,) *Zerdushti* Religio restituta est, & *Magia orthodoxa* pristinas vires recuperavit. Sed hæc non diu duravit: nam post breve tempus prodiit alius Hæreticus dictus مزدك *Mézdek*, seu *Mázdek*, sive مزدك *Mazhdak*. Iste in eorum Libris vocatur مزدك الزنديق *Mázdek Saducæus*.

Shahristâni Arabs refert; *Mazdekæos esse, maximâ ex parte, ut Manavitæ, seu Manichæi, in* الكونين والاصلين *Originibus duabus & duobus Principiis: nisi quòd Mazdek assereret Lucem agere secundùm intentionem & delectum, Tenebras verò fortuitò & per accidens; & quòd Lux scienter & sensibiliter ageret, Tenebræ verò ignoranter & cæcè.* Et post alia quædam, addit; *quòd Mazdek dehortatus est homines à dissentione & odiis & cædibus. Cúmque pleraque horum contingerent propter Mulieres & Opes, ille ideò Mulieres & Opes communes esse voluit, & omnes de eis participare debere sicut participant de Aquâ & Igne*, &c. Plura apud *Shahristâni* leguntur, quæ recitatione vix digna.

Referentibus Persis, iste Nebulo oriundus est ex urbe *Neishábur*, & prodiens tempore Regis *Kobâd*, (qui *Græcis* Καβάδης, seu Καϐάδης sonat,) prophetiam jactitavit: & ut dicto Regi viro mulieroso placeret, æqualitatem Opum & communitatem Mulierum & Uxorum licitam esse pronuntiavit; adeò ut si pauper, aut peregrinus, rogaret, non

non erat respondendum, *Non habeo quod dem tibi*. Cúmque talem Sectam اباحت *Licentiæ* propagaret, (scil. omnium *Opes* & *Uxores* esse *communes*,) hæc Religio placuit juvenibus & puellis, & omnibus stolidioribus, qui itaque eam libenter secuti sunt, & multi inopes & peregrini ejus sequaces fuêre: & tandem Rex *Kobâd* manum ejus corroboravit, ejúsque Religionem ipse amplexus est, & eandem ab omnibus amplectendam esse publicè promulgavit: & res eò tandem devênit, ut Divitum Uxores & Opes in raptum & rapinam cederent. Hinc autem factum est, ut Persidis Magnates consentientes *Kobâdem* deposuerunt, & incarcerârunt, filium ejus *Gjâmasp* in ejus locum substituentes. Quocirca *Mazdek* fugâ sibi consuluit. At Rex *Kobâd* interim, consilio & astu uxoris suæ, è carcere evadens, abiit ad Regem *Hayâtilæ*, opem ab eo petens: & revertens restitutus est. Sed *Mazdekismum* non secutus est ampliùs.

Cùm autem defunctus esset *Kobâd*, ejus Successor *Nushirravân* in Solio constitutus, initio administrationis suæ, *Mazdek* ejusque Asseclas interficiendos curavit: & ab iis qui à gladio & cæde superstites manserant, abstulit opes quas injustè ab aliis rapuerant, & propriis dominis, seu pristinis possessoribus, eas restituit. Narrant, quòd cùm *Mazdek* audiret *Nushirravân* jubentem eum trucidari, dixit, *Deus præfecit te ut servares, non ut perderes*, &c. Cui Rex respondit, *O fili meretricis, nonne meministi, te petiisse à Kobâd ut pernoctares cum Matre meâ*, &c. Deinde proclamavit occidendos omnes *Manichæos* & *Mazdekæos*, & *Magismum* stabilivit in Perside. De isto dicto *Mazdek* prolixè agit *Megjdi* Persâ in Vitâ *Kobâd*, & in Vita *Nushirravân*, si alicui libet ulteriùs inquirere: nos enim rem tantùm breviter perstrinximus.

Alio tempore, prodiit *Hæreticus* dictus خراف *Chuâph*, de quo in sequente Capite agetur.

Cap. XXII.

Persarum Opiniones primitivæ (eæque hactenus continuatæ,) de Religionis suæ Principiis seu Articulis primis, ex Damascio & Plutarcho & Shahristanio, atque ab Indo-Persis.

SUperiùs Persarum religiosa Dogmata tetigimus, quæ jam ulteriùs explicare præstat.

Zoroastres, eorum Propheta & Legislator, ejúsque Asseclæ Persarum *Magi*, ex *Geneseως* Historiâ & ex quotidianâ cum captivis *Judæis* in Persiâ conversatione, didicerunt sua Principia *Lucis* & *Tenebrarum*, quibus intelligitur *Deus* atque *Diabolus*, ut supra monuimus. At aliqui eorum paulò aliter statuunt, si vera sunt quæ *Damascius* ex *Eudemo* refert, quòd sc. apud Magos & omnes eorum Sectas *Marticolas*, omne *Intelligibile*, seu *sub sensum cadens*, reputatur, vel *Locus* vel *Tempus*, ex quibus prædicta colligunt. Locus sic se habet in Libro περὶ Αρχῶν MS, Μάγοι δὲ καὶ πᾶν τὸ Αρειον γένος, ὡς καὶ τοῦτο γράφει Ευδημος, οἱ μὲν Τόπον, οἱ δὲ Χρόνον καλοῦσιν, τὸ νοητὸν ἅπαν καὶ ἡνωμένον· ἐξ οὗ καὶ διακριθῆναι καὶ Θεὸν ἀγαθὸν καὶ Δαίμονα κακὸν, ἢ Φῶς καὶ Σκότος πρὸ τούτων, ὡς ἐνίους λέγειν. οὗτοι δὲ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀδιάκριτον φύσιν διακρινομένην, ποιοῦσι τὴν διττὴν συστοιχίαν τῶν κρειττόνων· τὴν μὲν ἡγεῖσθαι τὸν Ωρομάσδην, τὴν δὲ τὸν Αρειμάνιον.

Plutarchus in Libro *de Iside & Osiride* est paulò prolixior in Magorum opinionibus describendis: viz. *Sunt qui putant duos esse Deos, quasi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat: eum qui est melior, Deum: qui deterior, Dæmonem dicunt:* ὥσπερ Ζωρόαστρις ὁ Μάγος, *sicut Zoroastres Magus, qui illum vocat* Ωρομάζην, *istum vero* Αρειμάνιον. *Addiditque hoc Enuntiatum, De rebus sub sensum cadentibus, illum maximè similem esse Luci; hunc Tenebris & Ignorationi: horum medium esse* Μίθρην; *quæ est causa cur Mithram Persæ* Μεσίτην, *Mediatorem* seu *Intermedium, nuncupant. Docuitque ad illum pertinere* Ευκταῖα καὶ Χαριστήρια, *ad hunc verò* Αποτρόπαια καὶ Σκυθρωπὰ: *herbam enim quandam, vocatam* Ομωμι, *concidendo & in mortario tundendo, invocant* Αδην *Ditem, &* Σκότον *Tenebras: tum admixto Lupi jugulati sanguine, efferunt & abjiciunt in locum* ἀνήλιον, *quò Solis radii non pertingunt: nam & de Plantis, quasdam judicant boni Dei esse, & quasdam mali; & Animalium quædam, ut Canes, Aves, & Echinos terrestres,*

tres, Bono; Aquatica Malo adjudicant, itaque & beatum illum prædicant qui plurima interfecerit. Enimverò illi quoque multa de iis fabulosa narrant, cujus generis est quod referam. Oromazen natum ajunt è Luce purissimâ, Arimanium è Caligine; eósque bellum inter se gerere. Oromazen fecisse sex Deos; primum Benevolentiæ, secundum Veritatis, tertium Æquitatis, reliquos Sapientiæ, Divitiarum, & Voluptatis quæ honesta consequitur: Arimanium totidem numero his adversa effecisse. Deinde Oromazen sese triplicâsse, & à Sole tanto se intervallo removisse, quanto Sol à terra abest; ac Cælum Stellis decorâsse, unamque ante alias tanquam Custodem & Speculatorem constituisse, Sirium. Alios porrò deos XXIV condidisse & in Ovo posuisse: ac totidem numero factos ab Arimanio Ovum illud perforâsse, hinc mala bonis esse permixta. Appetere porrò fatale tempus, quo necesse sit peste, & fame ab his adducta, Arimanium omninò perdi atque aboleri: Terrâque æquabili & plana factâ, unam Vitam unámque Civitatem Beatorum hominum universorum, unaque lingua utentium, fore. Theopompus ait, de sententia Magorum, vicibus ter mille annorum alterum Deorum superare, alterum succumbere; & per alia tria annorum millia bellum eos inter se gerere, pugnare, & alterum alterius opera demoliri: tandem ᾍδην *Plutonem deficere, & tunc homines fore beatos, neque umbram edentes: deum porrò qui ista machinetur, quiescere ad aliquod tempus; non quod longum sit Deo, sed rectum & mediocre tanquam hominis dormientis.*

De alterius Mundi statu, eandem cum nobis Christianis notionem habuêre, quamvis eum, ad captum humanum, aliquando describerent tanquam *Paradisiacam Civitatem*, ut suprà *Plutarchus*; de quâ re etiam consulatur Liber *Sad-der*. Et cùm talia statuerint *Magi Deicolæ*, quis non credat tam hos, quàm eis contemporarios Judæos, à primis Patriarchis talem suam Paradisi notionem habuisse, quamvis nihil dicatur in *Veteri Testamento*. Hæc autem præmissa de Magis, sunt *Græcorum* imperfectæ quædam stricturæ, ex quibus haud multa de eorum rebus colligenda sunt. Proximè itaque subjiciemus ea quæ accepimus ab *Indo-Persis*, à quibus sequens Relatio petita est: in quâ malorum Angelorum Lapsûs, & Creationis & Durationis Mundi & ultimi Judicii historia continetur. Nostræ autem Interpolationes Uncis inclusæ. *Persæ, credentes Angelos esse Dei Servos & Ministros ad ejus Mandata exequenda, affirmant, quòd postquam Deus fecisset Bonos Angelos, primum eorum assignavit Opus ut crearent Cælos, idque XLV diebus. Et quòd deinde apparuit Tenebrositas quædam horribilis* [nam Tenebræ tunc erant super faciem Abyssi,] 9600 *Parasangis circumquaque*

circumquaque à Deo distans. [Nam Diabolus reputatur Tenebrarum Autor: at hæ Tenebræ totaliter & semper limitatæ sunt, ut interponeretur Lux regens diem.] *Hinc Deus citò perspexit esse Inimicum quendam, & mox Diabolum esse deprehendit, eúmque valdè fortem & numerosum. Quapropter quatuor Angelis fortioribus* Erdibehisht, Azur, Sorûsh, & Behrâm, *rem commisit ut pugnarent cum Diabolo ejúsque copiis, eúmque debellarent & captivum adducerent.* [Significatur Angelorum contra Deum prima in cœlo Rebellio & defectio, propter quam è cœlo dejecti & lapsi sunt in terras.] *Nam postquam Diabolus conscripserat exercitum, jam tempus erat ut Deus sibi prospiceret: qui itaque IV dictos Angelos misit ad pugnandum cum* Ahreman, *& ut eum coram Deo sisterent in cælo, unde perrupto carcere aufugerat.* [Diaboli actualis lapsus insinuatur.] *Hinc aliud Bellum acre, in quo Diabolus ad incitas & extremitatem redactus, veniam petiit, & se Victoris arbitrio submisit. Nihilominùs tamen Deus noluit eum perdere & annihilare; secum perpendens, quod si Diabolum prorsus perderet, eúmque cum his omnibus & totâ Diabolorum Familiâ aboleret & radicitùs extirparet, Dei misericordia & gloria non esset tam illustris, nec tam evidenter compareret. Nam si non quodammodo permitteret Diabolo existere & crudelitatem exercere, nulla esset inter bonum & malum distinctio, nec inter vitia ac virtutes differentia. Propterea Deus noluit Diabolum perdere, sed eum in Mundo reliquit, sub hac conditione, ut quicquid Mali eveniret, id attribueretur Diabolo; & quicquid Boni accideret, attribueretur Deo. Et quòd tempus Durationis Mundi & Diaboli à Deo ordinatum est, ut Mundus à primâ suâ Creatione duraturus esset* 12000 *annos; quorum* 3000 *tunc, eo tempore quo Diabolus à Deo devictus est, expiraverant & elapsi sunt: & restantes* 9000 *annos Deus trifariàm dividens, erexit tres Digitos, permittendo Diabolo ut utrum horum vellet eligeret, ut scilicet, eo tempore durante, crudelitatem suam in humanum genus exereret & tentationibus suis exerceret. Quapropter Diabolus, rem benè perpendens, elegit sibi Digitum medium, adeoque tempus medium dictorum annorum. Unde colligitur, quòd per fatalem hujus Decreti necessitatem omnes res humanæ subjiciantur incertitudini, nec dari posse rerum statum diu duraturum. Primis enim temporibus, Justitia, Moderatio, Temperantia, & erga Deum ac Homines Pietas, floruerunt, dum in pace & tranquillitate esset Mundus. Sed tandem cùm ex nimia pace & otio homines per superbiam deviarent & contra Deum rebellarent, Diabolo permissum est homines infestare & Mundum Diabolicis suis artibus turbare. Nam quando, in contrarium priorum Virtutum, superiores essent*

sent Injustitia, Violentia, Inimicitia, Intemperantia, Superbia, Libido, Avaritia, & omnis generis Impietates in Deum & Homines perpetratæ, ad summam exorbitantiam excrevissent; & harum rerum consequentiæ seu effectus (utpote sunt Bella, Distractiones, & Dei Flagella, Fames & Pestilentia,) humanum genus affligerent, Deus noluit pati ut hæc æternùm grassarent, sed contra Diaboli furorem & malitiam, tempus respirationis, & felicitatis, & tranquillitatis, benignè interposuit. Et cùm jam tandem ex 12000 *annis pro Mundi duratione primò decretis atque constitutis, superessent* 953, *tunc deinde expectanda esset supremi Judicii Dies & Mundi Dissolutio, quando resurrecturi essent omnes mortui & in judicio sistendi. Et quòd deinde statim justi resurgentes, Beatifica Dei visione fruituri essent, in Cœlestibus Mansionibus, eorum in terris operibus bonis meritisque proportione aptatis, permansuri. Et quòd improbi, postquam in Animabus suis Tormenta & Supplicia, peccatis suis paria, eisque per Angelos Mihr & Surûsh decreta & parata passi fuerint, tandem in Judicii Die sunt etiam resurrecturi, & per infinitam Dei misericordiam eorum peccata condonanda, iique admittendi in quasdam exteriores Mansiones, ubi ad justam distantiam Beatificam Visionem percepturi erunt: sed tamen à Justis per unam nigram in fronte maculam distinguendi. Et quòd tandem in extremi Judicii die, Diabolus cum omnibus malis suis Angelis erunt judicati & condemnati, & eorum regnum in æternum deletum & perditum.* Talis est istorum Hypothesis, partim ex *Biblicâ Historiâ* collecta, & partim à primorum temporum Traditione accepta.

Quoad supradictam inter Deum & Diabolum pugnam, non debemus culpare istos talia narrantes, cùm nos ipsi etiam talia credere supponamur, (malorum Angelorum lapsum indigitantia,) eáque ex *Apoc.* XII. 7, 8; *Et fuit Bellum in cælo, Michael cum Angelis suis pugnavit contra Draconem. Et Draco cum Angelis suis etiam pugnârunt: sed non prævaluerunt, nec locus eorum ampliùs in cælo inventus est.* Et *Versu* 12, ejus Tentationes significantur, *Væ incolis terræ & maris, nam ad vos descendit Diabolus furibundus, quia novit tempus suum esse breve.* Supradicta *Zoroastris* & *Magorum* longè ante *Apocalypsin* conscripta sunt; & in *Apocalypsi* ad nos continuata est traditio à *primis* accepta *Patriarchis:* unde colligimus eam fuisse semper receptam inter Orthodoxos Orientis opinionem, & eorum loquendi modum de hisce rebus.

At

At in Magorum opiniones describendo, cæteris fusior est *Shahristâni* in Libro *de Religionibus Orientis* Arabicè conscripto, ubi docet eorum Reges semper habuisse quem consulerent مرجع *Márgji*, seu *Redeundi-locum*, scil. *Adeundum*, seu *appellandum quendam*, quem tanquam Oraculum consulerent, ad quem deferretur Appellatio pro sententiâ suâ definitivâ in casibus difficilioribus: is erat *Archimagus*, seu eorum *Archipræsul*, à cujus decisione non recedendum, sed in eâ acquiescendum sine ulteriori Appellatione. Iste apud *Persas* talis erat qualis *Turcarum* مفتي *Mufti*. Dictus autem *Shahristâni* sequenti modo narrat; sc. *Omnes Persarum Reges fuisse de Religione Abrahami, & omnes Subditos semper fuisse de Religione Regum suorum. Et Regibus fuisse* مرجع *Márgji*, seu *Appellandum quendam, qui erat* موبذ موبذان اعلم العلماء واحكم الحكماء *Præsul Præsulum, Doctissimus Doctorum, Sapientissimus Sapientum, à cujus Mandato non recedebant, nec nisi ad ejus Sententiam redibant: &, quòd ei exhibebant Reverentiam talem quam Principes Chaliphis regnantibus exhibere solent.* Additque; *quòd Magusæis peculiaris sit* الثنوية *Dualitas, adeò ut statuant* مدبرين قديمين *Doctores*, seu *Gubernatores duos æternos, qui dividuntur in Bonum & Malum, & Probitatem ac Improbitatem, Emolumentum ac Nocumentum. Horum unus nominatur Lux, & alter Tenebræ, sc. Yezdan*, seu *Deus, & Ahreman*, seu *Diabolus. Eorúmque Religionem esse secundum hanc divisionem* seu *distinctionem: & quòd omnes Magorum Quæstiones vertantur super duobus Cardinibus, quorum unus est Explicatio causæ Mistionis Lucis & Tenebrarum, & alter est Explicatio Liberationis Lucis à Tenebris. Et quidem, quòd Mistionem statuant* مبداء *Initium*, seu statum à quo, & *Liberationem* معاد *Reditum*, seu statum ad quem. Hæcque mysticè explicant; & meliore luce destituti, in tenebris disputant.

Supradictus *Shahristáni* pergit narrare; *quòd Magi statuant* الاصلين *Principia duo, sicuti dixerat: sed quòd* المجاس الاصلية *Magi originales non existiment expedire ut ambo sint* قديمين ازليين *coæterna ab initio; sed quòd Lux sit* ازلي *æterna ab initio, & Tenebræ* محدثة *productæ. Et quòd tum, differant de modo* seu *causâ productionis ejus; cùm à Luce producitur tantùm Lux, quæ non producit ullum Malum; & quomodo ergò productum Principium Mali, aut alius cujusvis rei, cùm nihil adjunctum* (seu *par fuerit) Luci, quoad primam ejus productionem & æternitatem!* Deinde narrat; *quòd statuant Initium primum esse à Personis,*

Perſonis, quæ ſunt کیومرث Keiomáras; *dein* زروان کبیر Zervân † *magnus: & tandem alius propheta cui nomen* زردشت Zerdusht. *Et quòd* کیومرثیه *Keyomarthitæ volunt Keyomárath fuiſſe Adam, prout occurrit in Indorum & Perſarum Chronologiis, quibus tamen contradicunt alii Chronologi. Et quòd dicti Keyomarthitæ, qui auctores* ſeu *aſſertores* المقدم الاول *Antiſtis primi Keyomárath, ſtatuant* Yezdân *&* Ahreman, *aſſerentes* Yezdân *fuiſſe* ازلي قديم *ſine initio æternum, &* Ahreman *fuiſſe* محدث مخلوق *productum & creatum.* Yezdân *cogitâſſe ſecum, Niſi fuerint mihi Controverſiæ, quomodo erit? Hancque cogitationem pravam, naturæ Lucis minùs analogam, produxiſſe tenebras, dictas* Ahreman, *qui naturâ diſpoſitus ad malum, & diſſidium, & improbitatem, & noxam, & omnia nocumenta: & prodiens contra Lucem, eam oppoſuit tam naturâ* (ſeu facto) *quàm dicto. Et deinde emergente Bello inter exercitum Lucis & exercitum Tenebrarum, mediatores erant Angeli: & tum facta eſt inter eos pax, ſub eâ conditione, ut Mundus inferior integrè eſſet τῷ* Ahreman *pro 7000 annis: & tum Mundum dimittens, eundem redderet Luci. Eos autem qui, ante initam Pacem, in Mundo fuerant, perdidit & prorſus delevit. Et tum de novo incepit cum homine dicto Keiomaras, & animale dicto Tauro, quos ambos mactavit, & ab hominis cadavere pullulavit Ribâs,** ſeu *Ribes: & ex hujus Ribâs radice prodiit Vir dictus* میشه *Miſha, & Mulier dicta* میشانه *Miſhâna; qui fuerunt* ابو البشر Protoparentes. *A cadavere Tauri pullulârunt Pecora & cætera Animalia. Porrò opinati ſunt Lucem elegiſſe homines ut Adjutores, dum adhuc eſſent Spiritus abſque Corporibus; idque, vel ut elevaret eos è locis τῦ* Ahreman, *vel ut eos Corporibus veſtiret ad præliandum cum* Ahreman. *Elegerunt itaque Veſtitum Corporum & Belligerationem cum* Ahreman, *eâ conditione, ut auxilium haberent à Luce & tandem victoriam in copias τῦ* Ahreman. *Et poſt illum devictum & copias fuſas ac deperditas, futura eſſet Reſurrectio. Ejuſmodi fuiſſe cauſam Miſtionis, hanc verò cauſam Liberationis.* Paulò aliter rem explicare ſatagunt aliqui ex *Græcis*, qui exponunt has eorum Quæſtiones de Luce & Tenebris, eſſe de ſolo Animæ in corpus *Deſcenſu* (qui *Mixtio Lucis & Tenebrarum,*) dicto κάθοδος: & Liberationem Lucis à Tenebris, eſſe Animæ *Reditum*, qui ἄνοδος. Animarum ſeparata Creatio, quam innuit *Shahriſtâni*, convenit cum opi-

† Vid. Notam pag. 78, quæ primâ Editione legebatur Append. No. III.
* Vid. Append. No. IX.

nione *Platonicorum* & *Pythagoreorum*, quam *Zaratus*, ſeu *Zoroaſtres*, Pythagoræ Præceptor, eum docuit, & (ut fertur) *Dyada* eſſe numerorum *Matrem*, *Monada* verò *Patrem*: Animam eſſe alatam, quæ, confractis Alis, in Corpus præceps lapſa eſt: at denuò, pennata & refectis Alis, ſuperna repetit & ad ſuperos revolat. Videri poteſt *Plotinus* Lib. 8 *Enneadis quartæ*. De Animæ Deſcenſu in Corpus, & quomodo frangat Alas, plura collegit *Cæl. Rhodiginus*, p. 643, 644. Et *Macrobius* Lib. 1. cap. 12 docet, *Quomodo* (ex ſententiâ Veterum Ethnicorum) *Anima ex ſuperiore Mundi parte ad inferiora hæc delabatur*, ſc. *per duos Tropicos Cancri & Capricorni, qui Solis Portæ à veteribus vocantur. Per has Portas Animæ de cælo in terras meare, & de terrâ in cælos remeare creduntur: ideo Hominum una, altera Deorum vocatur. Hominum Cancer; quia per hunc in inferiora deſcenſus eſt: Capricornus Deorum; quia per illum Animæ in propriæ immortalitatis ſedem & in Deorum numerum revertuntur.* Ibidem videas plura. Altera Magorum Secta originalis, ſunt *Zervanitæ, qui aſſerunt Lucem produxiſſe Perſonas ex Luce, quæ omnes erant Spirituales, Luminoſæ, Dominales: ſed quod harum maxima Perſona, cui Nomen* Zervân, *dubitavit de re aliquâ; & ex iſtâ dubitatione emerſit Satanas.* [Per hoc fortè volunt lapſum Angelorum.] *Sunt ex eis qui aſſerunt, non eſſe dubium quin* Zervân *ille Magnus fletit & muſſitavit* 7999 *annos, ut poſſet habere Filium, & non habuit. Tum novum quid animo molitus, cogitavit ſecum quòd fortè hic Mundus nil valet. Ideòque emerſit* Ahreman *ex tali ſolicitudine* [ſeu ſolicitâ cogitatione] *unicâ: & emerſit* Hórmuz *ex tali ſcientiâ: & quòd dum hi duo eſſent ſimul in uno ventre, &* Hórmuz *eſſet exitui propior, ſubtiliter agens* Ahreman, ſeu *Satanas, matris ventrem diffidit, & tum prior exiens occupavit Mundum.* Et poſtquam prolixè proſecutus eſt opiniones eorum ineptas, deſcribit quales ſint المسخية *Meſchitæ* & الخرمدينية *Chorremdinîtæ*, i. e. *feſtivæ Religionis homines*, qui ſunt ex Sectis *Zervaniorum*, ſeu *Zervanitarum*.

Hæc ſunt metaphorica & allegorica. Et ab his non multùm abludunt quæ apud *Photium* habet *Theodorus* Mopſueſtienſis Presbyter, qui ſcripſit de Perſarum Magiâ, ubi *Exponit nefandum Dogma quòd* Zaſrades *introduxit, ſive* Zaruàm, *quem Principem omnium facit, & Fortunam appellat.* Deinde tradit, *Hunc Libationem feciſſe ut Hormiſdam gigneret, quem & gènuit, uti & Satanam. Item, de eorum* Αἱμομιξίᾳ. *Ubi etiam eorum perobſcænum Dogma verbatim exponit & refellit.* Hæc ille. *Zaſrades* autem perperam legitur pro *Zarades*; quem inſuper

videtur

videtur malè confundere cum *Zaruàm*, qui mille annis ante alterum vixit, de quo ſuperiùs egimus. Quoad *Sanguinis Miſtionem*, fortè ſit tale fabuloſum quod in Libro *de Iſide & Oſiride* (ut ſuprà) affert Plutarchus; *Quòd ſc. Magi herbam Omomi in mortario tundentes, Ditem invocabant & Tenebras: & deinde, admixto Lupi jugulati ſanguine, efferebant & abjiciebant in locum obſcurum, ad quem Solis radii non pertingerent.* Sed (quod res eſt) *Plutarchus* non videtur ſatis diſtinxiſſe inter *Magos veneficos*, & *Magos Perſarum Sacerdotes*, quorum erat ſolam θεῶν θεραπείαν intelligere & curare, dicente *Cicerone*. Quin & ut, in quâvis Gente, inter Bonos mixti ſunt Mali, ſic & hiſce Magis melioribus admixti fuerunt aliqui Malefici, ut ſit inter Chriſtianos; qui tamen non ſunt omnes damnandi ut Malefici, pro paucorum culpâ. Inter primitivos Angelos fuerunt aliqui Diaboli. Injuſtè itaque tam *Plutarchus*, quàm *Theodorus Mopſueſtienſis*, Perſis impingunt Diabolicam Magiam, cùm *Diog. Laertius* ex *Ariſtotele* affirmet veteres Perſas illicitæ Magiæ ignaros fuiſſe. Verum quidem eſt *Medicinam* & *Philoſophiam naturalem* & *Herbarum vires* ſtudebant: ſic *Xenophon* Lib. VIII. *Herbarum & eorum quæ è terrâ naſcerentur vires, à pueritiâ Perſæ diſcebant, ut noſcerent quæ ſalutaria corpori, quæ contrà noxia eſſent, ut illa, ſicubi uſus poſceret, conquirere; hæc vitare & fugere.* Fortè nimium aliquando Herbis tribuerint, ſi verum ſit quod tradit *Plinius* XXI. 11. Νυκτήγρετον (q. d. nocturnas agens excubias,) *erui poſt æquinoctium vernum radicitùs, ſiccarique ad Lunam* XXX *diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorúmque Reges uti hac herbâ ad vota ſuſcipienda. Eandem vocari* Χηνόμυχον, *quoniam Anſeres à primo conſpectu ejus expaveſcunt: ab aliis* Νυκτάλωπα, *quoniam è longinquo noctibus fulget.* Videtur fuiſſe eandem quæ *Flavio Joſepho* Βααρὰς, ſcil. בערה Baarà, *ardens*, *ſuccenſens*, quæ *Meſopotamienſibus* Arabicè audit حشيشة البراق *Herba fulgurationis*, ſeu *ſplendoris*, noctu lucens: quæ virens, (ſine ſiccatione, utpote glabra & viſcoſa,) non comminùs, ſed eminùs obliquè intuenti ſplendet: cujus itaque locus longo baculo notandus. Hæc Magorum, non erat pejus quam *Rachelis* opinio de *Mandragoris*, quaſi eſſent Ἀνακάμψερως.

Alia Magorum Secta originalis, éaque præcipua, ſunt *Zerduſhtii*, ſeu *Zerduſhtitæ*. *Hi* (inquit Shahriſtâni) *fuerunt Aſſeclæ* τοῦ *Zerdùſht Sapientis, filii Pûrſhàſp, qui apparuit tempore* كشتاسف *Hyſtaſpis. Ex regione Aderbayagjân fuit Pater ejus, & ex urbe* ري *Rey orta eſt Mater, cujus nomen fuit* دغدو *Dôghdu. Iſti opinantur Perſis fuiſſe Prophetas & Reges, cujus primus fuit Keiomáras qui rexit*

Terram totam, ejúsque locus fuit in urbe Istâchr. Deinde post alia plurima, affert miram Creationis hypothesin, quòd scil. istius Sectæ homines putent *Deum, à tempore quod in Codicibus præstantissimis & Libris summis expressum, creâsse ex regno suo populum spiritualem. Et postquam effluxissent* MMM *anni, transmisisse Voluntatem suam, in formâ Lucis fulgentis compositæ in figuram humanam, quam comitabantur* LXX *ex Angelis honoratioribus. Creâsse quoque Solem, & Lunam, & Stellas, & Filios hominum: hæcque fuisse immobilia per* MMM *annos. Deum indidisse spiritum* τοῦ *Zerdùsht in quandam Arborem quæ crevit in altissimo altissimorum: eam enim plantavit in Aderbayagjân, in jugo alicujus Montis cui nomen* اسمويدخر *Asmuîdacher: & tum miscuit corpus (sc. Semen)* τοῦ *Zerdùsht cum lacte Vaccino, quod cùm bibisset Pater ejus, id factum est Semen-genitale, & deinde Frustum carnis in utero matris ejus. Illud verò invadens Diabolus mutavit illud. Deinde mater ejus audivit à cælo proclamationem, in quâ indicata est liberatio ejus, & liberata est. Cúmque nasceretur, risit tali risu quem perceperunt omnes qui aderant. Tum dolosè egerunt contra Zerdùsht, ita ut collocaverint eum inter tramitem Bovis, & tramitem Equi, & tramitem Lupi: & horum singuli surrexerunt in præsidium ejus contra reliquum genus suum. Et cùm posteà adolesceret, donec perveniret ad annum trigesimum, tum misit eum Deus ut Prophetam & Nuntium ad homines: isque invitans Hystaspem, adduxit eum ad Religionem suam, quæ fuit* عبادة الله والكفر بالشيطان والامر بالمعروف والنهي عن المنكر واجتناب الخبايث *colere Deum, & renuntiare Diabolo, præcipitque Beneficia-agnoscere, & vetat ingratitudinem, docetque aversionem à spurcitiis,* seu vitiis. Deinde addit; *Zerdùsht affirmavit Lucem & Tenebras esse* اصلان *duo Principia sibi invicem contraria: & sic esse* Yezdân & Ahreman, *qui fuerunt* مبداء *initium eorum quæ inveniuntur in Mundo: ex eorum Mistione* [seu *combinatione*] *extitisse Compositiones; & ex variis Compositionibus productas fuisse Formas. Et quòd Deus, qui creavit Lucem & Tenebras, utriusque Autor unicus sit, sine Socio, sine Pari aut Simili, nec ei referenda sit* وجود *existentia Tenebrarum, sicut dicunt* Zervanitæ: *sed Bonum & Malum, Integritas ac Corruptio, & Puritas ac Spurcities exiverunt ex Mistione* [seu *commissione*] *Lucis & Tenebrarum: & nisi hæc duo commista fuissent, non extitisset Mundus. Et hæc duo contra se invicem insurgebant, & de victoriâ contendebant, donec Lux vinceret Tenebras, & Bonum Malum. Tum*

posteà

posteà salvum evasit Bonum ad Mundum suum, & Malum divertebat ad Mundum suum: & sic fuit causa Liberationis. Cúmque Deus excelsus hæc duo temperaverat & miscuerat pro arbitrio suo, eaque in Compositione viderat, tum instituit Lucem, ut originale quiddam, & indixit existentiam ejus ut existeret. Sed Tenebræ secutæ sunt sicut umbra personam. Nam cùm videret eas quodammodo existere, sed non realiter existere, tum planè produxit Lucem, & acquisitæ sunt Tenebræ per consequentiam: nam ex necessitate extitit contrarium, quippe cujus existentia fuit necessaria, sc. *ut contingens in creatione, non autem ex primâ Intentione, secundùm exemplum quod adduximus de Personâ & Umbrâ.*

Porrò iste (inquit) *Zerdùsht est Autor Libri quem composuit: alii dicunt ad eum dimissum fuisse à cælo: is est* Zendavestâ, *bifariàm dividens Mundum in* Mínu *&* Ghîti, *seu Spiritualem & corporalem, sive Spiritum & Personam, quasi Creationem dividens in duos Mundos. Dixitque quicquid fit in hoc Mundo, bipartitum esse in* Báchshish *&* Kúnish, *per quæ voluit Potentiam & Actum; & quidvis determinatum esse juxta horum secundum.*

Deinde (inquit) *locutus est Zerdùsht de aditibus ad studium,* seu *laborem,* [sive *de Tendentiis ad Conatum-humanum,*] *quæ sunt motiones hominum, quas divisit trifariàm, in* Mánish, *&* Ghûyish, *&* Kúnish; *per quæ vult Credenda seu Fidem, & Dicenda seu Sermonem, & Facienda seu Praxin: & hisce tribus completum esse studium seu conatum nostrum. Et quando homo in hisce deficit, Religionem & Obedientiam* Dei *transgreditur: sed quando in hisce currit, seu procedit, usque ad* [ultimam] *rei exigentiam & præscriptam legem, tum hæc est Victoria magna.*

Porrò (addit) *Zerdushitæ jactant de plurimis Miraculis quæ ipse patraverit; sicuti quando Hystaspis Equi Pedes in ventrem retracti fuerant, quòd Zerdusht dum esset in carcere eos solverit: & proinde soluti fuerunt Pedes Equi. Et ex iis est, quòd ipse pertransiens Cæcum quendam in urbe Dînavar, dixerit, Accipite talem herbam, (quam descripsit eis,) & exprimite ejusdem succum in oculos ejus, & tunc videbit: quodque hoc fecerunt, & visum recuperavit cæcus. Hoc* (inquit Shahristâni) *totum erat ab ejus scientiâ in proprietatibus Herbarum, nec ulla ejus Miracula aliquid valent.*

Sunt autem (addit Shahristâni) *ex Magis Zerdushtæis genus quoddam, vulgò dictum* Saisanitæ *&* Bih-aphriditæ, *quorum Caput fuit homo quidam* Neishaburensis, *cui nomen* خواف Chuâph, *seu* Quâph, *qui prodiit in diebus potentissimi Dynastæ* Abu-Múslim. *Is fuit Mussitator* [ad modum Magorum,] *& adoravit Ignes. Deinde relinquens hæc, invitavit*

tavit Magos ut deserent Mussitationem, & ut abdicarent cultum Ignium: & posuit illis Librum, eisque præcepit dimittere crines, & vetuit illis Matres & Filias & Sorores, & illicitum pronuntiavit Vinum: & jussit illos ut obverterent se Soli in ortu ejus, adorando in uno genu. Isti recipiebant se in Monasteria, & inter se invicem distribuebant opes, & non comedebant Morticinium, nec mactabant Animalia donec senescerent. Isti erant inimici populo Dei, Mussitatoribus, inquam, Magis; adeò ut Sacerdos aliquis Magorum eum tradiderit Principi Abu-Múslim, *qui illum interfecit juxta Ostium Ecclesiæ-Cathedralis in urbe Neishâbur. Ejus autem Asseclæ affirmabant illum in cælum ascendisse super Burdone; & quòd super eodem Burdone rursus certissimè descensurus sit, & ab Inimicis suis vindictam sumpturus. Isti etiam asseruerunt Zerdúshti Prophetiam, & magni fecerunt illos Reges quos æstimaverat Zerdúsht.* Autor Libri *Ph. Gj.* refert, quòd tunc fuit insignis quidam Magus cui nomen سنباد *Sumbâd*, qui, propter aliquam in Religione Controversiam quam defendebat, arctissimam coluit Amicitiam cum illius temporis Principe *Abu-Muslim*, qui etiam, vice versa, ergà eum amicissimus fuit. Quoad superiorem *Chuâphi* prohibitionem, non mactare Animalia donec senescant, id convenit cum hodierno Magorum Præcepto & Praxi in Libro *Sad-der*; atque in Libro *Ph. Gj.* in voce گودره traditur, آنکه کشتن گوساله وبره و بچه جميع جانوران در ملت زردشت ممنوع است *quòd Vitulum-annuum, aut Agnum, aut quorumvis Animalium Pullos mactare, in Zerdushti religione vetitum sit.*

Supradictus Hæreticus *Chuâph*, sic dictus est à patriâ suâ, seu ejusdem nominis regione in Ditione *Neishaburensi*, ubi est ejusdem nominis Provincia, in quâ sunt III Civitates & CC Villæ. Jussit dimittere, seu amovere crines: nam Magi nutriebant comam, ut constat ex *Pseudo-Smerdi*, cujus defectus aurium, quas præsciderat *Cambyses*, palam percipi non potuit, donec Pellex ejus, inter congrediendum, eas manu palparet.

Animum aliquando induxeram *Zerdûshti*, seu *Zoroastris*, Vitam dedisse in proximo Capite. Sed quia cum ejus Vitâ, *Darii Hystaspis* Historia adeò intertexta est, ut (nisi frequentes inserantur Digressiones,) hæc absque illâ commodè intelligi nequeat, & in eâ quoque multa ad Persicam Religionem spectantia contineantur; mutavi consilium. Hisque altiùs perpensis, necessarium mihi visum est priùs Vitæ *Hystaspis* breviarium præmittere; ut cùm posteà *Zerdushti* Vitam (quæ prolixior

prolixior eſt) exorſus fuero, eandem abſque Digreſſione ad finem perſequi liceat, nec Hiſtoriæ noſtræ ordo rurſus interrumpatur, aut turbetur.

Cap. XXIII.

Vitæ Guſhtaſpis ſeu Darii Hyſtaſpis breviarium. †

QUIA in ſequentibus frequentior *Guſhtaſpis* mentio, & is quoque ille ſit cujus tempore apparuit *Zerduſht*, qui ſub iſtius Regis Protectione Religionem, de quâ heic agitur, propagavit, Lectori fortè non ſit ingratum pauca de eo delibare, priùs quàm *Zerduſhti* Hiſtoriam pleniùs proſequamur: non quidem integram ejus Vitam & Imperium in medium adducendo, ſed tantùm præcipua quædam ad hujus Operis ſcopum facientia. Alia quædam de eo occurrunt in Vita *Zoroaſtris*.

In Catalogo Regum Perſiæ, ſuo ordine, memoratur كى گشتاسب *Key-Guſhtâſp*, ſcil. τῶν *Keyân*, ſeu *Illuſtrium*, ultimus qui hoc Titulo gaudebat. Nam omnibus Dynaſtiæ *Medicæ* Regibus præmittebatur Titulus *Key*, uſque ad iſtum Regem incluſivé. Is, tacitâ proſapiâ paternâ, vocatur *Hyſtaſpes, Darii pater*, vel, vice verſâ, *Darius Hyſtaſpis filius*. Sed ſive vocetur *Darius*, ſive *Hyſtaſpes*, apud omnes convenit, quòd fuit *Xerxis* pater. Eſt itaque, vel *Darius*, vel *Hyſtaſpes*, vel *Darius* cognomine *Hyſtaſpes*: iſque pater *Xerxis*, qui apud *Herodotum* p. 443 dicit, *Neque enim fuerim Darii (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamis,* [aliter *Arſacis,*] *qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui Cambyſis, qui fuit Achæmenis) filius, niſi Athenienſes ultus fuero.* Sic apud *Stobæum* p. 88 legitur, Δαρεῖος ὁ Ξέρξου πατὴρ, *ſeipſum laudans, dicebat, in bellis & rebus periculoſis ſe fieri prudentiorem.* Iſte Rex in omnibus *Perſarum* & *Arabum* Libris vocatur گشتاسب *Guſhtâſp, filius* τοῦ لهراسب *Lobrâſp*: & de ejus Genealogiâ nihil prætereà extat. Hinc *Græcis* factum eſt Ὑστάσπης, unde rurſus *Arabibus* وشتاسف *Wyſhtaſp* & يشتاسف *Yſhtaſp*. Nec mirum eſt ſi *Hyſtaſpi*

† Is aliquando apud *Herodotum* ſimpliciter dicitur *Darius*, in S. Bibliis *Artaxerxes*.

præ-

præmittatur nomen *Darius*, cùm hoc, ſive ut Nomen, ſive ut Titulus, omnibus Perſarum Regibus olim datum fuit. *

Lohraſpem regnum filio ſuo *Guſhtaſpi* reſignâſſe tradit *Bundâri* ex *Dakîki* poetâ *Arabe*, qui fuit primus qui Reges Perſiæ carmine laudavit, & ipſe *Guſhtaſpis* Res hiſtoricè tradidit in M Verſibus. † Ex eo multa ſumpſit *Phirdauſi*, autor Libri *Shahnâmæ*, quem *Bundâri* vertit in proſam Arabicam, ubi legitur, قال الدقيقي لما سلم لهراسب سرير السلطنة الي ولده كشتاسب سار الي نوبهار وكان معبد عبادهم يقصدونها للمجاورة وينقطعون فيها للعبادة وكانت عند الفرس بمنزلة مكة الطاهرة المحروسة عند العرب فدخلها لهراسب وجلا بنفسه و اغلق عليه باب معبده ولبس المنسوج ولازم الخشوع والخضوع وخلع سواره و سدل شعره علي عادتهم واقام علي ذلك ثلاثين سنة يعبد الشمس تاسيا بجمشيد الي ان انتهي اجله *Dixit Dakîki, Quando Lohraſp reſignavit Solium Imperii filio ſuo Guſhtaſpi, conceſſit ad Naubahâr* in Balch, *& in cultu inſtituit religioſos eorum qui illuc contendebant ut adhærerent templo, & qui ibidem ſecludebant ſe ad colendum: id enim loci apud* Perſas *fuit ſicut* Mecca *(ſanctiſſima & cœlitùs cuſtodita) apud* Arabes. *Huc itaque ingreſſus* Lohraſp, *mundavit ſeipſum, & clauſit ſibi oſtium eorum quos in cultu inſtituebat: & induit veſtem textilem, & aſſiduus fuit in humiliatione & devotione, & exuit armillas ſuas, & demiſit comam ſuam ſecundùm morem eorum. Et hoc modo perſtitit triginta annis, quibus colebat Solem imitando* Gjemſhîdum, *donec appeteret fatum ejus.* Nempe ibidem tandem occiſus fuit, ut poſteà videbitur ſub finem Vitæ *Zoroaſtris.*

Celeberrimus Rex *Guſhtaſpes*, ut perhibetur prudentiſſimus, ſic etiam fortiſſimus: nam inter benedictiones nuptiales, quas in Libro *Zend* Sacerdos recenter nuptis apprecatur, ſequente modo legitur,

[illegible] *Sicut Rex Guſhtaſp fortes eſtote.*

Si eiſdem literis & diverſis vocalibus ſonaretur گستاسب *Gheſhtaſp*, ſatis aptè ſignificaret *Factus Equo*, cùm ex Equi hinnitu factus fuerit

* A *Ptolæmeo* vocatur Βιδάσπης *Vidaſpes*, & à pleriſque *Hydaſpes*; utrumque malè.

† Præter dictum *Bundâri*, eſt in Bibliothecâ *Mertonenſi* MS *Shahnâma* Arabicè per *Naſſireddin Tuſæum*, uſque ad finem Regum Perſicorum, complectens quoque Familiam *Othmanicam*. Et talis *Shahnâmæ* verſio *Arabica* per *Abulphat Ali Iſpahanenſem* extat in Bibliothecâ *Leydenſi*.

Rex.

Rex. Hocque, magis obvium quam verum, credidiſſe videtur *Herodotus*, verioris Rationis ignarus: is enim ſui Libri *pag*. 225 de iſto Rege refert: Simulachrum lapideum ſtatuit Hominis Equo inſidentis, inſcriptis his Verbis,

DARIUS, HYSTASPIS FILIVS,

TVM EQVI* VIRTVTE,

TVM OEBARIS EQVISONIS,

PERSARUM REGNVM ADEPTVS EST.

Sed, tacitâ illâ hiſtoriâ, Perſæ conſtanter ejus nomen ſonant *Ghuſhtâſp*, quod duplicem ſignificationem habere dicitur: ſive enim ſcribatur گـوشـاسب *Ghuſhaſp*, ſive گشتاسب *Ghuſhtaſp*, in Libro *Ph. Gj*. exponitur رويا *Somnium*, ſeu احـتلام *Somniatio*; atque in eodem Libro idem aliàs exponitur جهنـده و خـيـزه كننده *ſaltabundus & ſe erigens:* hinc (ut ſuprà) celeberrimi Pyrei nomen, ab iſto Rege extructi in *Balch*, eſt آذر گشتاسب *Azur-Ghuſhtaſp*, i.e. *Ignis ſaliens*, ſeu *fulgur*; diverſum ab alio Pyreo, à *Lohraſpe* ibidem condito, quod, propter vernantem ornatum, vocabatur نـوبـهـار *Nau-bahâr*, i. e. *novum ver*.

Iſtius (ut videtur) Regis atque aliorum viſuntur ſtatuæ, *Solem* & *Ignem* in pariete delineatos intuentes, propè Palatium *Perſepolitanum*. In iſtis ſtatuis Coronæ (ſeu Pilei) ſunt longè diverſæ ab eâ recentiorum dictâ تاج *Tâgj:* nec tantùm Reges, ſed & Sacerdotes ejuſmodi Pileis induti cernuntur, in Proceſſione ſolenni, quæ ibidem ſculpta cernitur. Talis corona ab *Arabibus* dicitur *Kánkal:* ſic *Camûſi* autor *Phiruzabadius*, قنقل اسم تاج لكسري *Kánkal eſt nomen Coronæ Coſroum*, ſeu veterum Regum Perſiæ, quæ Epitheto تاج كيادي *Corona Keyanæa* vocatur. Hoc autem nomen per *Ludibrium* inditum videtur ab *Arabibus*, quibus *Kánkal* primariò eſt *Menſura* quædam *Aridorum*, qualem *Anglicè* vocamus **an half Peck**, lepidè ſubinnuendo eos Reges Capita ſua tali Menſuræ indidiſſe, eâque tecta fuiſſe. Hæcce talis Corona Perſis dicta eſt گرزن *Ghérzen*, quæ, ut Pileus, pro quotidiano uſu ex leviori materiâ fieri ſolebat, cùm Perſarum Crania ſint tenuio-

* *Τὸ ὄνομα λέγων ejus Nomine inſcripto.*

ra iis aliarum Gentium. At, ut Corona, (nam forma erat eadem,) pro ſolenni uſu, Auro & Gemmis plumata, adeò gravis fuit, ut cogerentur eam de catenâ aureâ ſupra Regum capita in Solio ſuſpendere. Talem Coronam penſilem habuit *Coſrav Pervîz* pendentem LX *Man*, ſeu *Minas* eorum, quarum ſingulæ ſunt duæ *Litræ*, ſeu *Rotala* una. Unde abſq; Metaphora, aliquis Perſiæ Rex, recenter coronatus, conqueſtus eſt, *Quàm gravis eſt hæc Corona!* Quo dicto, eum quaſi tanti honoris indignum depoſuerunt ſubditi. Eæ autem Coronæ fuerunt tantæ capacitatis, ut, uti interiùs, magnam Granorum menſuram, ſic & exteriùs, aliquot Carminum inſcriptionem capere poſſent. Unde *Sheich Saadi* dicit كيخسرو *Key-Coſrois* Coronæ inſcriptum fuiſſe,

چه سالهاي فراوان و عمرهاي دراز	*Quid multi anni, quid vita longa?*
كه خلق بر سر ما بر زمين بخواهد رفت	*Mortales enim ſuper terram capita noſtra calcabunt.*
چنان كه دست بدست آمدست ملك بما	*Perinde ut Regnum à manu ad manum ad nos pervênit,*
بدستهاي دگر همچنين بخواهد رفت	*Sic* [à manu noſtrâ] *in alterum manus tranſire debet.*

Regis *Guſhtaſp* Baſilica, ſeu Reſidentia ordinaria, erat *Perſepolis*;[1] quæ quondam nobiliſſima urbs & totius Perſidis caput, in quâ *Marmoreum Palatium* ex integrâ Rupe exciſum, & excavatæ ibidem Cameræ, cum multis Animalium figuris & Columnis plurimis: unde olim Perſicè dictum هزار ستون *Hazâr-ſutûn*, i. e. *Mille columnæ*, ſeu (ſi vocem fingere liceat,) χιλιοςύλιον *Millecolumnium*; poſito numero certo pro incerto, & prodigioſo pro vero, quia ſunt ibi Columnæ plurimæ. Hoc Palatium, quia ex Rupe exciſum, *Arabicè* nuncupatum eſt اصطخر *Iſtáchr*, q. d. *è Rupe deſumptum*, ſeu *Rupe conſtans* ſaxeum Palatium, nomine deducto ab VIII Conjugatione Radicis صخر *Sachr*, i. e. *Rupes*. Hoc nomen ſemper authenticè ſcribitur اصطخر, non autem eodem ſono استخر, ut in *Ph. Gj.* perperam fit: ubi etiam minùs arridet dicti nominis allata ratio, quaſi *Iſtachr* ſignificet آبگير *âbghîr*, i. e. *Ciſterna, un Tank*, ſeu *Lacus* ex cæſo lapide, quia ibi extat talis lacus: hæc enim ratio non à priori, ſed à poſteriori ſumpta videtur.

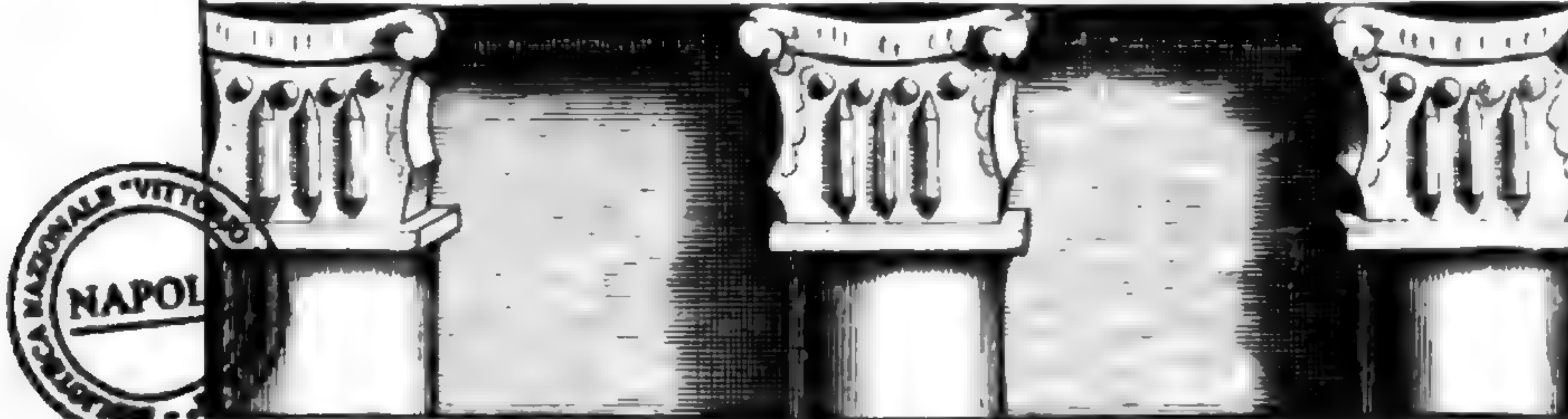
1 Vid. Append. No. X.

Prope

Ex Mausoleo Persepolitano Rex *coram* Igne *et* Sole *quasi adoraturus stans, cujus* Anima *ceu* Icuncula *in nube ad cœlum ascensura cernitur.*

Honoratissimo et Illustrissimo Viro IOHANNI DOMINO SOMMERS Baroni de Evesham, *omnium bonarum Literarum Possessori et Patrono, hanc Tabulam summæ Gratitudinis ergô lubens meritòq humiliter* DDD *Autor* T. H.

M. d. er sculp.

Prope hoc Palatium est *Mons Regius*, quippe in quo Regum Sepulchra erant, & adhuc sunt; de quo *Diodorus Siculus* refert; *In orientali Arcis plaga est Mons IV inde Plethris (i. e. CCCC pedibus) distans, quem Regium vocant: in hoc enim Regum Sepulchra inerant. Nam excisa illic petra erat, complura in medio Domicilia complectens: in quibus* Σηκοὶ *Septa, seu Conditoria defunctorum, quæ nullum quidem aditum manu factum præbebant, sed instrumentis quibusdam manufactis sublatos mortuorum Loculos excipiebant.* Sic ille. Sed nuperioribus seculis dicta *Septa* (vel saltem aliqua eorum) perrupta sunt, ut aditus omnibus pateat, rimando annon etiam Thesauri unà cum Corporibus conderentur: ubi tamen nec Thesauros nec Corpora repererunt. Dicta Conditoria sunt in ipsâ Rupe, sub Statuarum pedibus, Columnis ab humo elevata, & Regum Statuæ eis superimpositæ *in Basso Relevo*, ex latere marmoreæ Rupis eminentes: ita ut Statuarum sinistra latera Rupis lateri adhæreant, quasi sint stantes super Sepulchrorum suorum Columnis, & præ se habentes è regione positos *Salem* & *Ignem* supernè in Pariete sculptos. Et juxta, in eodem Pariete, supra Statuarum capita, sculpta cernuntur talium Regum *Corpuscula volatilia*, quasi per aërem in Cœlum ascensura, (uti à nobis *Christianis* supra Sepulchra pingi solent Capita alata,) animarum ad Cœlum volatum significantia. Et hinc planè constat quid de Paradiso reverà senserint *Veteres Persæ*; quamvis ad hominum captum, Paradisi Gaudia cœlestia per Amœnitates terrestres & sensuales repræsentaverint, uti & *Mohammedani*. Hinc, atque aliunde, constat, quod *Magi* reponant Defunctorum Animas in *Cœlo*, in manibus Angelorum usque ad Resurrectionem. *Græci*, & *Curdi*, & *Indi*, & *Seres*, eas reponunt in *Bestiis*, credentes Animam varias subire *Transmigrationes*, & Pœnæ Gradus, ad Depurationem, eamque tandem ad Cælum, seu eorum *Elysium*, appellere. Hi enim pro Improbis, locum *Pœnæ Temporalis*, & pro Melioratis, *Elysium* parabant *Æternum*. Videatur quoque *Cyri* ante mortem pia Oratio, in quâ (inter alia) Animæ immortalem statum declarat, in *Cyropædia*. In eodem quoque *Mausoléo* tales Genii plures quaquaversus volitantes cernuntur, ad superiores mansiones volaturi; qui repræsentantur per *Corpuscula inferiùs nubibus involuta*, eáque tam directo quàm reverso situ posita. D. *Thevenotus* in *Itinerario*, horum *Iconismorum* scopum haud satis percipiens, *Deitates alatas* vocat; perperam omnino. Nec quidem reliqua satis intelligibiliter describit; præsertim *aliquid supra januam*; ita ut quid sibi velit, intelligi nequeat. Neque meliùs quidem id quod suprà dictas figuras, seu *Iconismos*, extat, intellexit

tellexit D. *Mandelslo*, nec ex eo *Herbertus*, qui pro *Animâ in nube sursum volante (inter Solem & Ignem,)* exhibet *Serpentem ligno impositum & involutum*, ut solet esse *æneus* Serpens *Israelitarum*. In hoc autem pessimè erratum est, insinuando quasi Serpentem adorassent: illi enim Serpentes maximè odio habent, & eos necâsse beatissimum pietatis opus ducunt. Ille autem quid esset nube involutum non distinxit.

Persæ (præsertim ii in Indiâ) ajunt, quòd tandem (intercessione *Zerdushti)* à Deo concessum fuit *Gushtaspi* ut in cœlum ascenderet: & filio natu maximo *Pishûtun*, seu *Bashûten*, concessum, ut in hoc Mundo superesset Immortalitate donatus, idque in دماوند کوه *Dummâvand monte*, (rectiùs dicto دنباوند *Dunbâvand*,) unà cum XXX Satellitibus pariter immortalibus, qui jubentur omnes alias creaturas arcere à beatissimo illo æternizandi loco, ne fortè ibi etiam evadant immortales. *Ali Bergjendi* dicit, quòd ad summum ejus cacumen ascendi nequit, quia ibi extant vapores *Salis Ammoniaci*. Istum autem montem celsissimum (sub nomine *Damoan)* cum multâ difficultate conscendit *Herbertus* nostras, (p. 112,) qui dicit superiorem ejus partem constare nativo sulphure, unde noctu quasi scintillare videtur: & quòd ab hoc monte, in communem usum, *Sulphur* ad omnes vicinas regiones deferri solet. Sic ille. Sed illius veniâ, noctu scintillatio, seu coruscatio, est potiùs à *Sale Ammoniaco*. Utcunque autem hæc de *Gushtaspe* sint fabulosa, falsò tamen huic fundamento superstructa est alia fabula de ejus perennatione, at in alio diverso loco: sic enim *Ibn Shabna* Arabs; كشتاسف هو الذي يزعمون انه باق في حلكندر *Gushtasp ille est quem superstitem esse credunt in Halacânder*. At pro hoc vitioso loci nomine *Halacânder*, legendum est كنكدز *Gangdiz*, ut rectè habet *Abulpheda*; de quo loco superiùs abundè diximus. Dictus Rex (ut mox videbitur) in animo habens *Indos* subjugare, Navigationem eum in finem instituit (ut puto) per Fluvium, ab eo itaque denominatum *Hydaspem*, qui (sec. *Ptolemæum*) ex *Imao* monte scaturiens, influit in *Zaradrum*, qui mox in *Indum*, *Plinio* dictum *Sandum*, pro *Sind*, seu *Sindus*; unde tota illa Regio, huic flumini adjacens, vocatur *Sind-Hind*, seu *Sindo-India*: nam *Indus* est nomen ab aliis impositum, Incolis autem ignotum. *Ptolemæus* ponit *Indi* fontes ad *Longit*. 125, *Hydaspis* fontes ad 128, *Gangis* ad 140. At in Globo *Cæsiano*, *Ganges* est circa 120, & in Libro Persico *Masâ-*
lik

lik mamâlik eſt circa 107: his ergò nulla fides. At dicente *Herodoto* p. 270, (de quo loco me ſubmonuit Amicus,) *Ille Rex miſit Scylacem & alios ad perveſtigandum ubinam Indus in mare influeret. Et poſt horum navigationem, Darius Hyſtaſpes Indos ſubegit, & eo mari potitus eſt. Scylax itaque & ſocii è Caſpatyro urbe & è terrâ Pactyiâ ſolventes, ſecundo flumine Auroram verſus atque orientem Solem navigârunt in mare: & dehinc per ipſum mare Occaſum verſus; XXX demum menſe tenuerunt eum locum unde Rex Ægyptiorum eos Phœnices (ut anteà dixi) miſerat ad Libyam circumnavigandum.* Ille ergò ab Oriente, idem fecit quod *Pharao Neco* per *Phœnices* fecerat, ab Occidente incipiendo. *Caſpatyrus* (cujus alibi meminit *Herodotus*,) *Stephano* eſt Indiæ urbs *Gandarica* in litore Scythico. Eſtque *Gandara* Regio borealis, in quâ ſunt fontes *Indi* & *Hydaſpis*, &c. multis gradibus citra fontes *Gangis*. Cùm autem *Herodotus* non expreſſè dicat per quem fluvium inſtituta fuerit dicta navigatio, inde exurgit difficultas. Si *Bertii* Chartis *Ptolemäicis* ſit fides, huic navigationi *Ganges*, curſu tendens ad Notapelioten, meliùs quadrat quam *Indus*, aut *Hydaſpes*. Atqui *Ganges*, qui effunditur in *Sinum Bengalenſem*, parum juvabat ad explorandum oſtia Indi, niſi per totum continentem *Indiæ* circuiendo redierit occidentaliter ad oſtia Indi: quod vix credibile; cùm is tum eſſet hujus regionis ignarus: id autem feciſſe requirebat ut eſſet harum partium valde gnarus. Præterea ſi ille occupaverat regionem *Gangeticam*, tunc erat in Meditullio *Indiæ*, nec opus erat ulterioris invaſionis: cùm nec *Alexander* ultra *Gangem* unquam proceſſerit. Cùm itaque per Indum navigando, & Indos ſubjugando, eo mari potitus eſt, intelligitur illud mare quod eſt ad oſtia Indi. Is enim Indos ſubjugavit, poſt illam navigationem, non ante eam. Ulteriùs ergò diſquirendum, annon potiùs navigaverit per *Indum* ipſum, aut per *Hydaſpem*, qui (ut dictum) in *Zaradrum*, qui in *Indum* influit? Huic quidem ſententiæ aliquantulum obſtat, quòd in dictis Chartis (ſi integra eis fides,) ambo iſti Fluvii tendant planè auſtraliter: adeò ut difficile ſit ſtatuere quo modo per horum alterum ad orientem Solem navigaverit. Meritò autem dubitandum an Chartæ rectè horum fluviorum curſum dederint, cùm eorum flexuræ & divertigia ſæpiuſcule *Ptolemæo* æque ac nobis ignota fuerint. Nam certiſſime omnis Fluvius aliquas flexuras habet: *Ptolemæus* autem *Hydaſpi* nullas tribuit, niſi quòd ejus Commiſtionem cum *Zaradro* & *Indo* ponat ad locum ipſis Fontibus occidentaliorem; quod contra nos facit. Sed per quantum orientalem circuitum priùs (quod pro nobis faceret) illuc forte redierit, non dicitur. Adeò ut, quamvis

quamvis is non notavit, fortassis *Hydaspes* in Meridie tandem desinens, antea habuerit tales flexuras quæ per multa Milliaria orientaliter tetenderint, ut (si per *Hydaspem* navigaverit) ex dicto *Herodoti* loco necessario colligendum & concludendum. Ex hac itaque suppositione, illum innominatum Fluvium, per quem navigavit, fuisse *Hydaspen* probabile faciunt sequentia: viz. primò; quia *Hydaspes* non est nomen origine *Indicum*, sed plane *Persicum:* unde à Persis videtur inditum propter aliquam causam notabilem, utpote quia *Hydaspes* Rex per illum navigaverit ad invadendum Indos. 2. Quia apparet quòd iste Fluvius erat navigabilis, cùm *Arrianus p.* 125 dicat *Hydaspen* nullibi angustiorem esse XX stadiis. 3. Quia erat commodus ad invadendum Indos, quod comparet ex *Strabone*, qui asserit *Alexandrum*, Indos invasurum, naves suas construxisse ad *Hydaspen.* Dictus itaque Persarum Rex, cupidus explorandi ostia Indi, videtur suam navigationem instituisse per istum Fluvium, ideò ab eo denominatum *Hydaspen*, influentem in *Zaradrum*, qui in *Indum*, cujus ostia exploranda erant. Et dicta urbs *Caspatyrus* videtur sita ad ripam *Hydaspis* in boreali parte Indiæ, ut ex *Stephano*, & alio *Herodoti* loco colligitur. Hæc est mea sententia, quam (ut mihi probabilem) modestè propono, nemini autem eam impono, meliori informationi libenter auscultaturus: nam semper volo ut cuique liberum sit judicium. Iste itaque potentissimus totius orbis Monarcha, *Phridûno* & *Alexandro* haud impar, suum Imperium dilatavit in ipsam *Indiam* in Orientem, & (ut vult *Herodotus*,) in Occidentem, sumendo vindictam à *Scythis*, qui anteà Persiam XXVII annos occupaverant. Et quando iste Rex tandem *Indiam* possederat, scientiæ adipiscendæ ergò, *Brahmanos* consuluit, ut *Am. Marcellinus* docet; *Hystaspes prudentissimus, Darii pater, qui cùm superioris Indiæ secreta fidentius penetraret, ad nemorosam quandam venit solitudinem, cujus tranquillis scientiis præcelsa Brachmanorum Ingenia potiuntur: eorumque monitu, Rationes mundani Motûs & Syderum, purósque Sacrorum Ritus (quantum colligere potuit,) eruditus, ex his quæ didicit aliqua Magorum sensibus infudit.* Hæc planè significant eum Matheseως rudimenta didicisse ab *Indis*.

Bundâri alicubi ait *Zerdushtum* se *Gushtaspi* applicâsse anno ejus II, si verum sit. Hoc autem non consistit cum eo quòd *Zerdusht* fuerit servus Prophetæ *Israelitici*, quod omnes de eo affirmant. Alibi, *Bundâri* dicit rectiùs, post annum Regis tricesimum accessisse *Zerdusht*. Dictus Rex *Gushtasp* regnare cœpit anno Mundi MMMCDLXXXIV, ante *Christum* DXIX annis. Et regnavit XXXVI annos.

Quia

Quia verò Persæ erant Sagittarii optimi, ergò apud *Mausoléum Persepolitanum*, in Regum manibus tenetur *Arcus*, (cui innituntur,) ut Persarum Insigne. Et apud *Strabonem* in *Darii* (fortè *Hystaspis*) Sepulturâ ponitur Epitaphium; *Amicis fui* ἱππεὺς καὶ τοξότης ἄριστος *Eques & Sagittarius optimus, venatores fugavi, & omnia facere potui*. Et dicente *Plutarcho* in *Moralibus* p. 211, *Persarum Numisma Daricum Sagittario signatum fuit*. Talis Nummus, vel apud *Spanhemium*, vel apud *Goltzium* videri potest, ubi Rex altero genu flexo jaculatur. * Et, si rectè memini, *Suetonius*, in *Caligulâ*, ponit in *Parthorum* Vexillo *Draconem*, & in eorum Vexillo regio *Arcum*.

Fortassis propter prædicta fabulosa, quæ superiùs referuntur, factum fuerit, ut isti *Hystaspi*, à corruptis *Christianis*, longè post *Christum*, affingeretur aliquis Liber *Revelationum de Christo*, cujus meminit *Justinus Martyr*, qui etiam, hujus Libri delusionibus deceptus, eundem probat, & bonus ille vir dolet ejusdem lectionem tunc fuisse prohibitam. Vide ejus *Apologiam* p. 66 & 82. Iste *Hystaspes* apud *Lactantium* lib. 7, cap. 15, vocatur *Hydaspes*, de quo ibi narratur; *Hydaspes, Medorum rex antiquissimus (à quo Amnis denominatus) — vaticinantis pueri ad memoriam posteris tradidit, Sublatum iri ex Orbe Imperium*, sc. *Romanum*, &c. Et cap. 18, eundem cum Vatibus dæmonurgis numerat. Erratur autem in nomine, cùm nullus *Medorum* Rex unquam rectè dictus fuerit *Hydaspes*, sed tantùm *Hystaspes*. Iste autem, ut vides, à quibusdam corruptè dictus est *Hydaspes*, unde facta est unius fluminis in *Indiâ*, & alterius in *Mediâ*, Denominatio.

* Ut quid sit Δαρεῖκον, seu Nomisma Persicum *Sagittario* signatum, melius compareat, dedimus ex Doctissimo *Spanhemio* talem Τοξότην *Sagittarium* Genu flexo jaculantem; qui quidem mos etiam *Græcis* non insuetus, ut ex *Goltzio* constat. Eo enim modo semper utebantur *Parthi & Persæ*, ut, inter jaculandum, Genu dextrum humo applicarent. Arcus quidem tensus est, ut vides: remissus verò in contrariam partem revertitur, hac Formâ C, uti constat, tam ex Arcu Persico quem penes me habeo, quàm ex plurimis aliis quos aliquando vidi.

Cap. XXIV.

Zerdusbti seu Zoroastris Vita.

PErsarum Propheta *Zerdusht*, seu (ut semel cum vocali *Damma* scriptum vidi,) *Zordusht*, idem est qui *Græcis* sonat Ζωροάστρης, seu aliis Ζωρόαστρις in casu recto. Is in hominum ore vulgò perperam sonat *Zoroaster*, cùm apud *Græcos* non detur talis hujus nominis forma. Ideóque miror cur *Doctissimus Scaligerus*, supponendo illam formam, etymologiam dederit per זורד־אסתר, verba nihil *Hebraicè* significantia, sed tantùm *Hebracis* literis scripta; & nomen Ζωροάστρην interpretando *Vivum Sydus* & Αστροθύτην. In hæc animadvertere visum est, ne aliquis tanti viri (aliàs doctissimi) autoritate seducatur.

Autores avidè arripuerunt *Zoroastris* nomen: de ejus tamen seculo & patriâ errando, unum eundémque hominem in plures multiplicando, ut videre est in *Patritii Zoroastre*, & ut mox heic etiam videbitur. At quicquid dixerint, ille fuit tantùm unus, isque tempore *Darii Hystaspis*, nec ejus nominis plures unquam extitêre: nam antiquissimus ille *Bactrianorum* Rex qui eo nomine appellatur, à *Diodoro Siculo* rectiùs Οξυάρτης nuncupatus est, ut suprà monuimus.

Nominis *Zoroastris* scriptio vitiosa est apud *Græcos*, qui solent pleraque nomina Orientalia vitiare: idque partim, quia talium nominum Scriptores sæpè eorundem sonos, non è Libris, sed è vulgi ore accipiebant; partimque, quia *Græcorum* literæ non sunt ad omnes sonos orientales benè accommodatæ, præsertim deest *sh* ubique, & *h* in medio vocum desideratur. Deinde rursus, *Græci* (præsertim *Medici*) aliquando è malè scriptis libris *Arabicis*, aut *Persicis*, hauserunt nomina, quæ rursus nobis dederunt corruptiora: ut pro تمله بتره *Támalapátra*, videntur legisse ملا بتره Μαλάβαθρα, aut τὰ Μαλάβαθρα, *Malabathrum*. Sic pro بادنجان *Bâdingján*, legerunt مالنجان *Melongena*: pro بدخش *Badàchsh*, legerunt بلخش *Balàchsh*, *Balassius*: pro پودنگ *Pudèngh*, seu پودنج *Pudèngj*, legerunt پلنج *Pulêgj*, *Pulegium*, non à necandis *Pulicibus*, sed ab *orientalis* nominis corruptelâ ortum. In his litera *Dâl* oblongior, propter figuræ similitudinem, à Scribis mutata fuit in *Lâm*; eodem modo quo factum fuit in nomine تدمر *Tadmur*, mutato in بلمر *Palmyr*. Ex ejusmodi in *Arabum* libris

libris vitiosâ ſcripturâ orta ſunt corrupta nomina *Antimonium*, *Mandragora*, &c. explicatu prolixa, quæ non ſunt ullius Linguæ voces, quas tamen in criticorum malam crucem paravit veterum Incuria. Alia errandi anſa fuit *Orientalium* Nominum ſcriptio cum ſolis Conſonantibus ſine Vocalibus: adeò ut vocibus per ſe ἀφώνοις, pro libitu dederint ſonos, uti & noſtrates aliquando faciunt.

Ut itaque in aliis multis, ſic & in hoc nomine Ζωροάςρης pariter errârunt, ubi ρ pro δ, quâ ratione, meliùs ſcripſiſſent Ζωρδάςης. Sed apud *Orientales*, literæ *Vau* & *Dâl* MS ſunt ſibi invicem ſimiles, ut pro زردست *Zorduſt*, ſeu *Zardaſt*, facilè legerint زروست *Zoroaſt*. Scribæ alius error eſt apud *Theodorum Mopſueſtienſem*, ſcribendo Ζάσραδης, redundante σ: & apud alios Ζάβρατος, redundante β: id enim meliùs ſcripſiſſent Ζάρατος, ſeu potiùs Ζάρατος, vel Ζάρατυς, niſi quod Ἐπίσημον βαῦ vix ſatis eis videretur Terminatio Græca.

Hujus nominis ſcribendi Formulæ apud Orientales ſunt variæ, quaſi alicujus in Religione *Protei* nomen πολύμορφος. Uſitatior ac verior forma eſt زردشت *Zerduſht*, quod tamen aliquando apud Poetas ſonatur *Zerriduſht*: & deinde ſequentibus modis quandoque ſcribitur, ſc. زرادشت *Zarâduſht*, & (ſonando *t* pro *d*) زراتشت *Zarâtuſht*, & aliter زردهشت *Zerd-bùſht*, vel Rythmi & Cadentiæ causâ apud Poetas *Zerd-bàſht* & *Zerd-biſht*. In Libro. *Ph. Gj.* monetur aliquando ſcribi زاردشت *Zârduſht*, & زارتشت *Zârtuſht*, & زرتشت *Zeratùſht*, & زرتشت *Zertùſht*, & زارهشت *Zâr-bùſht*, & زرادهشت *Zarâd-bùſht*, & زاردهشت *Zârd-buſht*. Quin &, præter has omnes ſcribendi Formulas, in nuperis Apographis, in Linguâ *Péhlavi* ſcriptis, reperiuntur ſequentes Formæ, quas etiam, unà cum ſupradictis, Lectori in hoc loco exhibendas cenſui: ſunt autem

Zaratúſhtriſh, &

Zaratúſhtra, &

Zaratúſhtru.

Quin & hoc nomen (ut ſupra monui,) in Lib. *Nim.* ſcribitur etiam زردشت *Zorduſht*, ſub Ordine Vocalis *Dammæ*, cujus Interpretatio

Scribarum

Scribarum Errore, datur امام مرغان *Antiſtes Avium*, perperam pro امـام موغان *Antiſtes Magorum:* ideóque tales Libri MSS infinitis mendis ſcatentes, peritum Lectorem poſcunt. Iſte idem eſt qui apud *Porphyrium* legitur ζάϐρατος, ſeu ζάρατος, quem *Pythagoras* conſuluit: nam *Pythagoræ* prælegiſſe *Zabratum* meminit *Porphyrius*. Sic etiam *Apulejus* in *Floridorum II*; *Ajunt Pythagoram (cùm inter captivos Cambyſis Ægyptum adveheretur,) doctores habuiſſe Perſarum Magos, ac præcipuè Zoroaſtrem, omnis divini arcani Antiſtitem.* Clemens Alexandrinus mendoſè legit *Pythagoras diſcipulus Nazarati Aſſyrii*, pro quo meliùs dixiſſet *Zarati Perſo-Medi*. Et hujus Præceptor fuit *Hoſtanes*, ſeu *Soſthenes*, ſive *Zoſtrianus*, cujus *Zoroaſtres* fuit Nepos.

Proximè quid hoc nomen *Grammaticè* & ex Vi vocis ſignificet, diſquirendum. *Bar Bahlûl* Syrus hoc nomen ſeq. modo exponit, ܙܪܕܘܫܬ

ܐܘ ܕܗܒܐ ܕܡܠܟܘܬܐ ܡܫܡܫܢܘܬܐ ذهب الملك ܗܘܐ ܡܢ ܡܓܘܫܐ ܕܗܒܐ

ܕܡܫܡܫܢܘܬܐ. ܙܪܕܘܫܬ ܒܟܬܒܐ ܕܦܪܕܝܣܐ ܗܘܐ ܡܢ ܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܐܫܠܡ ܪܛܢܐ ܕܡܓܘܫܐ.

ܐܝܟ ܥܝܕܐ ܕܝܢ ܕܫܡܗܐ ܕܡܫܬܡܫܝܢ ܒܠܫܢܐ ܐܚܪܢܐ. ܠܐ ܙܪܕܘܫܬ ܩܪܝܢ ܐܝܟ

ܦܪܣܝܐ ܐܠܐ ܙܪܕܘܫܬ. ܐܝܟܢܐ ܕܠܐ ܐܝܟ ܥܒܪܝܐ ܩܪܝܢ ܡܫܐ ܐܠܐ ܡܘܫܐ.

ܕܗܟܢܐ ܫܦܝܪ ܘܬܪܝܨ ܒܟܬܒܐ ܣܘܪܝܝܐ. *In Zarduſht, Zar eſt Aurum, & Dûſht ſeu Dehùſht eſt Regnum, Arabice Dahab AlMulk: ſic enim exponitur, Aurum Regni. De Zardùſht in Libro Paradiſi dicitur, Iſte Zardùſht eſt qui tradidit Muſſitationem Magorum. At ſec. morem Nominum quæ in Exoticis Linguis uſurpantur, non vocamus Zardùſht, ſicut Perſæ, ſed Zarah-dùſht: ſicuti non vocamus Miſhe, ad inſtar Hebræorum, ſed Mûſhe; quia ſic pulchrum & rectum eſt in Libris Syriacis.*

D. *Henr. Lord*, Mercatoribus Anglis olim in Indiâ Sacellanus, ab aliquo Perſarum Sacerdote refert, quòd *Zerdùſht* ſic dictus fuerit, q. d. آزر دوست *âzer-douſt*, i. e. *Ignis Amicus*. Sic etiam *Texeira* à talibus Sacerdotibus edoctus. Hæc autem Etymologia, eorum, in hac parte, ignorantiam innuit: cùm *Eliph* longum, *Medda* notatum, *Aphæreſin* rarò aut nunquam patiatur. Prætereà *Dùſht* non poteſt eſſe idem quod *Douſt*. Sed non ſunt omninò culpandi, cùm hujus Nominis originalem ſignificationem exquirere, ſit planè difficillimum: nec in *Linguâ Perſicâ* rimando, ullum unquam commodum ejuſdem ſenſum appellativum invenire potuimus. Eſt quidem زر *Zer* Perſicè *Aurum*, ſeu in genere *Pecunia*: & دشت *Dùſht* exponitur بدو زشت *Pravus*,

Pravus, Malo-aspectu, deformis Persona aut Res; q. d. *Aurum pravum* seu *deforme*; quæ quidem significatio non multùm quadrat. Propiùs accedit id quod legitur in Libro *Ph. Gj.* زرده دهي *Zerdib-dibì*, & زرده هشتي *Zerdib-bâshti*, quæ exponuntur زر خالص *Aurum purum* seu *sincerum*, scil. *Obryzum*; Sed hæc etiam non satisfaciunt.

De ejus Ortu & Patriâ apud *Europæos* dubitatur, & in diversum itur. Apud *Suidam* memoratur Ζωρομάσδρης, *Chaldæus Sapiens, qui scripsit Mathematica & Physica.* Is videtur idem qui apud eundem *Suidam* audit Ζωροάστρης, *Perso-Medus, cæteros Astronomos sapientiâ superans. Cedreno* notatur *Zoroastres, nobilis apud Persas Astronomus.* Alîus meminit *Zoroastris Proconnesii circa Tempora Xerxis.* Dicente *Clemente Alexandrino* p. 223. *Zoroastrem Magum fuisse Persam Pythagoras ostendit.* Et p. 426, *Plato in X Lib. de Republicâ meminit Heri Armenii, genere Pamphili, qui de se scribit; Hæc scripsit Zoroastres Armenti filius, genere Pamphilus; In bello occisus cùm essem, apud Inferos à Diis hoc didici. Hunc Zoroastrem, cum XII die post mortem in Rogo esset positus, Plato dicit revixisse.* Is aliàs audit, *Zoroastres Armenius, Zostriani Nepos & familiaris Pamphilus Cyri*, seu *Zoroastres Pamphilus, Cyri familiaris.* Annotator *Arnobianus* habet, *Zoroastres Armenius, Zostriani filius.* Quia verò *Zoroastres* asserebat *Oromasden* & *Arimanium*, erant qui horum utriusvis filium eum nominârunt, subinde etiam scribentes *Armenium.* Sic dictus *Clemens*; Ζωροάστρης ὁ Ἀρμενίου; & *Agathias*; Ζωροάστρης ὁ Ὡρομάσδου. Hi autem omnes sunt unus *Zoroastres.*

Sed haud mirum est si *Europæi* hoc modo dissentiant de homine peregrino, cùm illius populares *Orientales* etiam de ejus prosapiâ dubitent: at de ejus tempore concordant omnes, unum tantùm constituentes *Zoroastrem*, eúmque in eodem seculo ponentes. Sunt ex *Indo-Persis* qui suum *Zerdusht*, seu *Zoroastrem*, ex *Chinâ* ortum dicunt, Patre *Espintaman* & matre *Dodo.* Hæc autem nomina non sunt *Sinica*, & eorum soni eâ linguâ exprimi commodè nequeunt. Alii ex eis ab alterâ Mundi extremitate arcessentes, eum in Occidente, vel in *Europâ* cretum volunt: fortè intelligunt *Palæstinam.* Apud *Abulphedam* Vol. 3. p. 58, *Zerdusht* dicitur ortus ex ارمي *Urmi*, seu ارميه *Urmia*, quæ occidentalissima Civitatum *Aderbayagjân*, in montibus *Gordiæis. Megjdi* & alii Historici eum ex *Palæstinâ* venisse affirmant, ut suprà dictum. In Libro *Pharb. Gj.* ortus dicitur ex Prosapiâ Regis *Phridûn* in Persiâ. In Libro *Mugj.* fol. 224. 2, ponitur

زردشت بن سدیومان *Zerdusht filius Sad-yumân.* Sed fortè سدیومان *Sad-yumân* perperam sic scriptum fuerit pro سپنتمان *Spintamân*, qui reverà fuit *Zerdushti* pater. Et quidem certè ex sequenti ejus genealogiâ & parentum nominibus planum est, eum fuisse genere Persam. Et hoc non obstat quin in junioribus annis fuerit *Prophetæ Israelitici* servus, suæ fortunæ faber, cùm ejus parentes fuerint pauperes. Nam quòd die *Anirân* ex Occidente primò venerit in *Aderbayagjân*, habendum est pro Testimonio valdè authentico. A talis Prophetæ Miraculis fuerit stimulatus ad similia patrandum, & proinde multas astutias studuerit, prompto Ingenio & forti Imaginatione & naturali Audaciâ & Confidentiâ adjutus: nam si non fuisset audax & intrepidus, totius Nationis Religionem suo modo reformare non tentâsset. At quoad veram ejus Prosapiam, ea in Libro *Sad-der*, optimâ autoritate, fusiùs narratur, زراتشت آنکو بود از پورشسپ که اورا دسپ بود از پیترسپ دگر هیچرسپ آنکه از چخشودش راسفنتمان بود *Zarâtusht qui ortus est à Pûrshàsp, cujus genus à Pîteràsp, dein ab Hîtcherâsp, qui à Tchechshîmesh, qui ab Espintamân fuit.* Sed alibi sæpiùs in eodem Libro, brevitatis causâ, scribitur زراتشت اسفنتمان *Zerâtusht τῦ Espintamân*, q. d. *Filius Espintamân*, qui tamen non tam Pater quàm Tritavus fuit. Sic tamen est loquendi mos apud eos. Et aliquando ipse *Zerdusht* vocatur *Espintamân* simpliciter, & eo solo nomine intelligitur. Et hoc modo, propter insigne patratum facinus, paternæ Genealogiæ istius hominis, aliàs obscuri, memoria usque ad finem Mundi continuabitur. Et ut de Patre conveniunt, sic inter omnes convenit Matris ejus nomen fuisse دغدو *Dôghdu*, quod (liquescente *gh* ut in vocibus Anglicis high, mighty, &c.) apud eos plerumque sonat *Dôdu*; nam sonus *Gain* in medio vocum ferè evanescere solet. Hocque nomen innuit quasi fœcunditate ea similis esset ejusdem nominis *Gallinæ Indicæ*, cujus Icon apud *Herbertum* in *Itinerario* extat sub nomine *Dodo*, cujus etiam Exuviæ farctæ in Auditorio *Anatomico Oxoniensi* servantur. Est autem *Dodo* magna Avis, parvis & exilibus Alis, quæ ad currendum juvant, sed ad volatum non serviunt; unde nec *Volucris* dici queat. Corpus est rotundum & pingue, ponderis L librarum. Cibus pravus, stomacho nauseam movens. Hujus avis vultus præ se fert Melancholiam. Sinciput nudum, Occiput lanugine tectum est, ut & totum corpus. Rostrum à naribus ad mucronem leviter virescit, admistâ Tincturâ subluteâ. Reliqua ex Icone dignoscantur.

Arboris **Cherzéhuæ** *ramusculus cum eiusdem* **Floribus** *pag. 339.*

Dodo avis.

Ben Album.

Ben Rubrum. pag. 538.

Reverendo Viro THOMÆ SMITH S.T.D.ri *hanc Tabulam tanquam veteri Amico* DDD. *Autor* T.H.

MB. d. et sculp.

cantur. Plurima parit ova, unde & commodum Fœcunditatis Emblema. In Insulâ *Madagascar* & *Bygarroys* præcipuè nascitur.

Supradictus *Zerdùsht* apud Orientales (ut dictum) decoratur Titulo حكيم *Hakîm*, seu *Viri docti* & *Philosophi :* & in vetustis Libris vocatur رد *Ràd*, i.e. *Sapiens*. Is, omnium consensu, fuit in *Astronomiâ* & in *Astrologiâ judiciariâ* versatissimus & peritissimus. Unde Doctissimus Rex, peritissimus Astronomus atque Astrologus *Olugh Beigh*, in *Astrologiâ* suâ *Persicâ* hactenùs inéditâ, (agens de نمودارات *Nomudârât*, seu *Indicatoribus* Horoscopi, sive *Signi Ascendentis* in Nativitatibus,) *Ptolemæi Indicatori* præfert eum, *Hermeti :* & *Hermetis Indicatori* præfert *Indicatorem Zerdushti*, وبصواب نزديكتر برزعم احكاميان نمودار زردشت حكيم است *Opinione autem Judiciariorum, vero propior est Indicator Zerdushti Philosophi*. Adeò ut is de *Judiciariâ Astrologiâ* necessariò Librum scripserit, in quo etiam se aliis peritiorem ostendit.

Quando *Zerdusht* secum instituerat Religionem suam Persarum Regi recommendare, sedem sibi selegit prope Persarum Regiam, quæ tunc fuit *Istachr*, seu *Persepolis*. Sic *Beidavius* Historiographus Persicus in Vitâ Regis وشتاسف *Hystaspis* ait; *Hujus tempore Zerdusht Religionem Magusæam propagavit, & homines à Religione Sabiâ avocavit ; in monte* نفشت *Naphàsht, qui est in Istachr, locum habens.* Ut itaque Historiam Vitæ *Zerdushti* ex Orientalibus Scriptoribus prosequamur, primo in loco audiatur Historicus Arabs *Abu Mohammed Mustapha* qui in Vitâ *Gushtaspis* refert, وبعد مضي ثلثين سنة من ملكه ظهر زرادشت الحكيم وهو صاحب كتاب المجوس وتوقف كشتاسف عن الدخول في دينه اولا ثم صدقه ودخل في دينه وكان هو من تلاميذ عزير سمعه وقراء عليه ثم خالفه فدعي عليه عزير حتي تجذم — فنفاه بني اسرائيل من بينهم فسار الي طرف المشرق — ثم الف هذا الكتاب في اثني عشر مجلد كل مجلد في جلد ثور مجملة مجلة واحدة اباح فـي كتابه تزويج الام والاخت واحل شرب الخمر واشحن ذلك الكتاب بكلمات داود النبي بما سمعه من عزير وحلي كتابه المذكور بالنقوش الذهبية واودعه كشتاسف في اصطخر *Postquam elapsi fuerant XXX anni regni ejus,* [sc. Gushtaspis,] *apparuit Zerd-*

Zerdusht sapiens, qui fuit Autor Libri Magorum. Primò quidem destitit Gushtasp ab ingressu in Religionem ejus: sed postea fidem ei adhibens, in Religionem ejus ingressus est. Fuit quidem ex Discipulis Ozeir, [seu Ezræ] *quem audire solebat, eique vicissim legere assuetus est. Sed cùm ei contradiceret, aliquid in eum imprecatus est Ozeir, donec leprosus evaderet.— Posteà rejecerunt eum filii Israel è medio suî, & tunc in plagam Orientis migravit.— Deinde composuit istum Librum duodecim Tomis: & quivis Tomus* [conscriptus] *in corio taurino, erat quantum portaret Vitulus. In isto Libro licitum fecit conjugium cum Matre aut Sorore, & Vini potationem permisit: Librum verò istum inferciebat verbis Davidis Prophetæ, quæ audiverat ab Ozeir. Eúmque Librum adornavit Scripturis aureis, & Gushtasp reposuit eum in urbe Istachr.* Quòd autem *Zerdushti* Opera impleverint XII grandes Tomos quantos portare potuerint tot Vituli, non est valdè mirum; cùm *Veterum Persarum* Characteres ferè majusculi fuerint, eósque ipse crassiore calamo, ornatûs & Αὐθεντίας causâ, scripserit. *Bundâri* narrat eum fuisse servum alicujus Discipuli *Jeremiæ. Abulpharagius* vult eum fuisse servum *Eliæ*: sed tempus non patitur, cùm iste propheta CD annis ante illum vixerit. Et apud eundem, lepræ imputatio τῷ *Zerdusht* videtur malè fundata in *Gehâzi* historiâ, qui *Elishæ* servus, ab eo lepræ devotus est & dimissus fuit leprosus, eò quòd, invito Magistro, currens post *Naaman* petiit ab eo munus. Rectiùs fortè supradictus *Abu Mohammed Mustapha,* referens *Zerdushtum fuisse servum* عزير *Ozeir,* seu *Ezræ,* quod verisimillimum videtur.

Plenius & distinctiùs rem narrat *Bundâri* Mohammedanus, ذكر ابو جعفر الطبري في كتابه عن بعضهم ان زردشت كان من اهل فلسطين وكان خادما لبعض تلامذة ارميا النبي ع م خاصا به اثيرا عنده فخانه وكذب عليه فدعي الله عز وجل عليه فبرص فلحق ببلاد آذربيجان وشرع بها دين المجوسية ثم توجه الي كشتاسب وهو ببلخ فلما قدم عليه وشرح له دينه و اعجبه فقسر الناس علي الدخول فيه وذكر ايضا عن بعضهم ان ظهور زردشت عند كشتاسب كان بعد ثلاثين سنة من ملكه و اتاه بكتابه الذي ادعاه انه اوحي اليه فقبله فكتب في جلد اثني عشر الف بقرة حفرا في الجلود ونقشا بالذهب وصيره كشتاسب في موضع من اصطخر يقال له زريمشك و وكل به الهرابذة ومنع

ومنع من تعلمه العامة وحكي ابو جعفر ايضا في موضع آخر ان
كشتاسب واباه لهراسب كانا على دين الصابيين حتى اتاهما
زردشت بما اتاهما *Abu-Gjaphar AlTabari in Libro suo ab aliquibus eorum meminit, quòd Zerdusht fuit ex incolis Palæstinæ, fuitque Famulus alicui Discipulorum Jeremiæ Prophetæ, cui pax, peculiaris ei & æstimatus apud eum. Sed cùm deceperat eum & mentitus fuerat ei, Deum precatus est contra eum, & leprosus evasit, & concessit in Regionem Aderbayagjân, ubi incepit propagare Religionem Magusæam. Deinde convertit se ad Gushtâsp qui erat in Balch: & quando accesserat ad eum, eique Religionem suam exposuerat, is admiratus est eam, & coëgit homines ingredi in eam. Meminit quoque ab aliquibus eorum, quòd Zerdusht manifestavit se Gushtaspi post trigesimum Regni sui annum, eique attulit Librum suum quem jactabat Revelatione delatum ei. Illum itaque accipiens, eundem scripsit in coriis 12000 Vaccarum, excavando* [literas] *in coriis, easque deaurando. Eundem itaque* [Librum] *Gushtâsp collocavit in Istachræ loco dicto Zerbîsht, eique præfecit Sacerdotes, prohibens eundem docere vulgum. Refert quoque Abu Gjaphar in alio loco, Gushtâspem & patrem ejus Lohrâspem fuisse de Religione Sabiorum, donec ad eos attulerat Zerdusht id quod ad eos attulit.* In eundem ferè sensum *Megjdi*, Persa Mohammedanus, in Libro *Zînato 'l Magjâlis* refert,

زردشت مردی بود از فلسطین که مدتها خدمت یکی از
انبیای بنی اسرائیل کرده علوم غریبه ازان گرفته بود و آن نبی ازو بسبب
از اسباب رنجیده اورا دعای بد کرد زردشت مبروص شده از وطن
هجرت نموده بآذربایجان رفت ودعوی نبوت کرده بعلم شعبده امری
چند در غایت غرابت بمردم نموده آنرا معجزهٔ او نام کرد از آنجمله
گویند که بر ستان خفت تا یکرطل روی را گرم کرده بر سینهٔ او
ریختند وآن روی دانه دانه بر سینهٔ او منعقد شده هیچ ضرری بوی
نرسانید دیگر آنکه آتش در دست داشتی ودست او نمیسوخت وبدست
هر که می داد دست آن شخص نمیسوخت *Zerdusht Vir fuit ex Palæstinâ, qui aliquando fuit Famulus alicujus Prophetæ Israelitici; quique Scientias rariores memoriâ amplexus est. Ille verò Propheta propter aliquam causam in eum succensens, ei maledixit: unde Zerdusht leprosus evadens, & è Patriâ*

è Patriâ fugiens, concessit in Aderbayagján, ibique Prophetiam jactitavit: & in Arte præstigiatoriâ versatus, res quasdam miras populo ostendit, quas Miracula sua vocitavit: ex quibus fuit, quòd supinus jacuit dum bipondium Æris liquefacti super sinum ejus fuderunt: Æs verò super sinum ejus granatim concretum, nullum ei damnum intulit. Aliud fuit, quòd Ignem manu tenuerit, & manus ejus non fuit combusta: & in cujuscunque manum dederit, alterius quoque manus non fuit combusta. Sic ille. Addo me quoque vidisse tale quid factum ab homine Circulatore, qui Ignem illæsus tractabat, & ignitas prunas edebat (me astante) absque oris adustione: & cùm ego (illius rogatu) explorandi causâ, digitum meum statim in ejus os immitterem, ibique circumducerem, totum inveni frigidum & illæsum. Mihi autem dixit se Os suum præparâsse *Oleo Vermium*, & nulla aliâ re; quod tamen fortè nihil profuerit ad hoc, cùm sine tali oleo potuerit idem præstare, ut & aliquis ex nostratibus facere potuit sine præparatione ullâ. Mos autem hoc aliter faciendi docetur in Libro quodam *Arabico Seldeniano* Bibliothecæ *Bodleianæ Oxoniensis.*

Quomodo autem talis homuncio ingressum ad Regem obtinuerit, Autor Libri *Mugj.* unà cum aliis rebus narrat fol. 224. 2, زردشت
—— دعوت نبوت کرد نمی توانست بگشتاسب ملک رسیدن تا یکروز
در ایوانی نشسته بود سطح سقف ایوان بشکافت و شخصی از آنجا
بیرون آمد وبعضی گریختند و مجلس مشوش شد ملک از جای
خود نجنبید زردشت بود ازو سوال کرد که تو چه کسی گفت من
رسول خدایم ملک گفت اگرچه فرود آمدن تو از سقف بود لیکن
بدین اقتصار نکنم پیش علما و حکما هستند من ایشانرا جمع کنم
تا با تو مناظره کنند اگر گویند اتباع تو باید کرد اتباع تو کنم آنکه
بفرمود تا مهان او وعلما جمع کردند و علما آن زمان &c.

Zerdusht --- prophetiam jactitavit. Sed non potuit ad Regem Gushtasp accedere, donec aliquo die dum Rex Gushtasp in quodam Æstivario sederet, iste planum tecti findere non dubitavit. Cúmque aliquis inde prodiret, aliqui fugerunt, & Consessus turbatus fuit: Rex verò è loco suo se non movebat. Mox compertum est quòd Zerdusht fuit, à quo quæsivit, Qualisnam es tu? Respondit, Ego sum Propheta Dei. Regessit Rex. Quamvis à tecto descenderis, hoc tamen non sufficit ut

me

me tibi addicam: sed apud nos adsunt viri Docti & Sapientes, quos colligam ut tecum disputare possint. Et, si illi dixerint te sequendum esse, tum te sequar. Tunc præcepit congressum inter illum & Sapientes habendum. Postea illi homines ad Regem redeuntes referunt, Hujus hominis sententia recta est & opinio vera, nec est in verbis ejus error. Sed unum restat, ut sc. ab eo postulemus Miraculum quod modum ordinarium excedat. Rex dixit, Quale erit Miraculum? Responderunt, Eum firmiter ligabimus, & quibusdam Medicamentis quæ benè novimus, corpus ejus inungemus; & tunc جلدين *Bipondium Æris liquefacti super eum fundemus. Et, si eâ ratione perit, tum ejus negotium factum erit: at si salvus evaserit, tunc oportebit nos eum sequi. Et Zerdusht contentus fuit. Deinde obtulit Librum dictum* استا *Estâ, quem jactitavit à Cælo ad se descendisse: dixitque, O Deus, si hunc Librum ad me misisti, tum noxam Æris à me propulsato; si autem non, tum aliter. Et mox jussit ut super se effunderetur, quod sanè per sinum ejus abiit sine læsione. Hoc facto, Gushtâsp eum benignè excepit, & præcepit ut per totum suum regnum extruerentur Pyréa.* Cúmque Gushtaspi persuaserat suam Religionem sequi, tum (referente *Bundâri*) *Plantavit juxta portam Pyrei in Kashmer Cupressum, in cujus trunco scripsit, Quòd Gushtâsp acceptaverat Deì Religionem, quod testaretur ista Cupressus. Et cùm grandesceret, supra eam ædificârunt Palatium longitudinis XL Cubitorum, & ejusdem latitudinis. Hujus Tectum fecerunt aureum, & Solum ejus ex argento, &* ازايه *Fundus ejus erat ex Ambrâ, & parietes ornati Unionibus & Hyacinthis & Floribus: inque eo formârunt effigies Gemshîd & Aphridûn. Deinde dictum Palatium cinxerunt muro ferreo, & Gushtâsp sumpsit hoc Palatium pro Habitatione suâ, unde ascenderet ad cælum: & ad omnes extremitates regionis ablegavit nuntios & scripsit ad Præfectos, jubendo eos* بالمصير الي خدمة هذه السرو *addicere se visitationi istius Cupressi, & auscultare præceptis Zerdushti, & amplecti religionem ipsius, & relinquere cultum Idolorum. Et ei auscultârunt homines ingrediendo in Religionem illius* طوعا و كرها *vel libenter, vel illibenter.* Fortè suprà intelligat Cubitos longiores, seu regios.

Cùm autem iste astutus ex Lege *Mosaicâ*, ei sat benè notâ, didicerat Deum promisisse Israelitis *quòd eis suscitaturus esset Virum ad instar Mosis, cui auscultaturi essent*, ille nimiâ Arrogantiâ & Vanitate inflatus, se illum virum esse opinatus est, idque aliis insinuare voluit, quasi ex stellis hoc didicisset. De his *Chondemîri* Epitomator *Mohammedanus* in Vitâ *Gushtâsp* refert; كشتاسب پادشاه بلند همت

عاليقدر

عالیقدر بود لیکن اورا سهوی افتاد که ملت زردشت قبول نمود
وقصه زردشت چنان بود که نوبتی از علم نجوم استدلال کرد که مانند
موسی شخصی پیدا شود که اورا سبب روشنائی آتش آشنائی بعالم
بالا روی نماید این معنی موجب نبوت او گردد بخیال آنکه
اینچنین شخص غیر او نمی تواند که باشد بخلوت وریاضت مشغول
شد وبواسطهٔ خاصیت مجاهدت روشنائی بوی ظاهر گشت وابلیس آن
نور را در لباس نار بوی نمود و از میان آتش با او در تکلم
آمد بر این جهت زردشت خودرا پیغمبر پنداشت کلمات شیطانی را جمع
کرد واورا زند نام نهاد و خلایق بدین مجوسی دعوت کردن گرفت
و گشتاسب اوصاف وسخنان کتاب زندرا شنیده بخدمت آن ضال
مضل شتافت وملتش قبول فرموده در اطراف عالم آتش کده ها ساخت
وآتش پرستان در باب ولادت ونبوت زردشت مزخرفات بسیار گویند
چنانچه در تاریخ مبسوطه مسطور است گشتاسب در ایام دولت
خویش اصطخر فارس را دار الملک گردانید

Guſhtaſp fuit Rex celſi animi & multæ exiſtimationis, excepto quòd erráſſe eum contigerit, Zerduſhti Religionem amplectendo. Zerduſhti autem Hiſtoria talis eſt: nempe ille aliquando, ex ſtellarum ſcientiâ, elicuit, oriturum aliquem ad inſtar Moſis, qui propter aliquam illuminationem & cum Igne familiaritatem, exaltatus eſſet in Mundo. Hocque factum eſt ei cauſa Prophetiæ, ſcil. propter ſuam imaginationem impoſſibile eſſe quòd aliquis præter ipſum talis futurus eſſet. Quocirca in ſeceſſum abiens, meditatione occupatus eſt: & per peculiaritatem conaminis-religioſi, Lumen quoddam ei apparuit; nempe Diabolus ei Lumen illud blandiori veſtitu oſtendit, & è medio Ignis cum eo confabulatus eſt. Hinc Zerduſht ſeipſum Prophetam eſſe exiſtimans, multa Diabolica verba congeſſit in Libro *cui Titulum Zend impoſuit, & populum ad Magorum Religionem invitare cæpit. Et Guſhtaſp, auditis Zerduſhti Laudibus, & verbis Libri Zend, in ſervitium hujus Erratoris properans, ejus Religionem amplexus eſt, & in variis Mundi partibus Ædes Ignis extrui curavit. Ignicolæ quidem de Zerduſhti Nativitate & Prophetiâ multa futilia narrant, prout in prolixiore Chronico*

Chronico [cujus hoc eſt Epitome] *exaratum eſt. Summatim, Guſhtaſp in diebus Imperii ſui, Iſtacbr Perſidis pro Sede Regiâ habuit*, &c.

Nolo heic repetere ſuperiùs dicta de *Zerduſht*, ſeu *Zoroaſtre*, ſed potiùs Lectorem remittam ad ea quæ ſuprà, in Hiſtoriâ *Mithræ*, ex *Porphyrio* adduximus de *Zoroaſtris Antro Mithriaco*, & quomodo ibi per longum tempus delituit, quaſi apud Deum in cœlo fuiſſet; cùm is potiùs apud *Tartara* in Terræ ſpecu, ſeu Barathro, latuerat, ut poſteà fecit *Manes*. Vide etiam quæ ſupra notavimus ex *Dionis Chryſoſtomi* Oratione XXXVI, quomodo propter amorem ſapientiæ (ut prætendebatur,) ſeceſſit in Montem & ibi vixit. Et poſteà, relicto Monte, igne cœleſti involutus fuit: & tum deinde Perſarum Regem & Magnates adiiſſe illum, ad videndum hominem qui ex Igne illæſus evaſerat. Et quòd is poſthac non cum omnibus, ſed cum ſolis pientioribus converſari voluit. Quoſnam Libros ſcripſit, & in illis quæ prædixit de *Meſſiah*, & Præceptorum quæ ſuis dedit præcipua, in hujus Operis ſequelâ, & in ſubſequente Libro *Sad-der* ſuis locis comparebunt. At (quod mirum eſt) intra IV aut V annorum ſpatium acta ſunt omnia illa magna quæ effecit *Zerduſht*. Is enim non applicavit ſe Regi *Guſhtaſp* niſi poſtquam elapſus eſſet regni ejus annus trigeſimus: cùmque ille regnaverit tantùm XXXVI annos, & *Zerduſht* interfectus obierit ante Regem ſuum, neceſſariò ſequitur, ut intra V annos Religionis rem benè firmatam & ſtabilitam poſuerit, & totum negotium ſuum abſolverit. Sed proculdubiò pleroſque Libros ſuos in anteceſſum ſcripſit & ad deſtinatum ſcopum præparavit: cùm in tam paucis annis (præter alia negotia,) tot Libros conſcribere non potuerit. *Megjdi*, Hiſtoricus Perſa, poſt alia multa, prodigioſi iſtius hominis exitum narrat; ſcil. *quòd Argjâſp Rex Turanenſis*, ſeu Turca, multa *Pyrea, quæ extrui curaverat Zerduſht, demolitus eſt, & tandem LXX Sacerdotes interficiendo* in urbe Balch, آتش زردشتي را بخون مجوسان انطفا داد *Ignem Zerduſhtium Magorum ſanguine extinxit.* —— *Et quòd tunc Shirazenſis aliquis ipſum quoque Zerduſht interfecit.* Hoc tamen modo, *Magorum* Religionem non extinxit; utpote quæ apud Perſas nimis altè radices egerat, & *Guſhtaſpem* habuit Defenſorem, qui vi & armis dictum Orientalium *Turcarum* Regem tandem propulſavit & procul abegit, (quamvis *Guſhtaſpen* ſemel in pugnâ fuderit,) & eraſa atque demolita Pyréa reſtauravit & reædificari curavit.

Omnium autem fusissimè & optimè *Zerdushti* Historiam narrat Autor Libri suo genere rarissimi cui Tit. شاهنامه نثر *Shâhnâma-nesr* seu *Prosâ*, (per aliquem *Magorum* ex *Phirdausi* contractus,) in Vitâ Regis *Gushtasp* Persicè referens ; در پادشاهي آن زردشت پيغمبر آمد وپيغمبري پيش گشتاسب آورد واورا گفت كه من پيغمبرم وايزد تعالي مرا بنزد تو فرستاده است واين كتاب زند اوستا از بهشت آورده ام و اين صدره و كستي بمن داده است كه اين صدره را بپوش و كستي بر ميان بند تا از دوزخ روان تو رسته شود ورهائي يابد ودين ايزد در جهان روان كن گشتاسب چون از پيغمبر اين حديث بشنيد گفت كه من چه دانم كه تو پيغمبري واز درگاه ايزد تعالي آمده وراستي تو بجز از برهان معلوم نشود و بغير از معجزات دين پذيرفتن نشايد اگر تو پيغمبر راستي ودرست هستي مارا چيزي حجت بنما كه من هم يقين بدانم كه تو پيغمبر ايزدي

In ejus Imperio venit Zerdusht Propheta, coram Gushtasp Prophetiam prætendens, eique dicens. Ego sum Propheta quem Deus Excelsus ad te misit : & istum Librum Zend-avestâ è Paradiso attuli : & hanc Súdram & Cingulum mihi dedit, inquiens, *Istam Súdram* [a] *indue, & istud Cingulum in medium tuum cinge, ut Anima tua à Gehennâ liberetur & Salvationem inveniat ; Religionem quoque Dei in Mundo propagato. Quando Gushtasp hanc narrationem à Prophetâ audiret, dixit, Quomodo cognoscam quòd tu Propheta sis & ab Aulâ Dei Excelsi veneris? nam veritas tua aliter quàm ex demonstratione non cognoscetur, nec absque Miraculis aliquam Religionem amplecti decet. Ideóque, si tu es Propheta verus & rectus, nobis aliquid probationis ostende, ut etiam certus sciam quòd tu Propheta Dei sis. Quando Zerdusht hæc à Rege audivit, sequentia miraculosa ostendit : sc. coram Regis Palatio plantavit Cupressum, quæ paucis diebus crevit ad tantam crassitiem ut X funes vix eam cingerent, atque ad X funium altitudinem excrevit : & in hujus Arboris summitate erexit Æstivarium. Quando Rex hæc vidit Miracula, contentus fuit, certò constituens se ejus Religionem amplexurum. Narrant, aliquos Gushtaspis sapientes oppugnâsse Zerdushtum, eique obstitisse ; non tamen illum*

a *Súdra* est Tunica Sacerdotalis brevior, Anglicè a Cassock, ad mediam suram pertingens.

vicisse

vicisse, nec in quâvis re superiores evasisse. Sed hi tandem unum quæsiverunt remedium: sc. Zerdusht domus ubi manere solebat, erat è regione Æstivarii Regis: & quando Regis Palatium adire solebat, tunc Clavem apud Regis Janitorem relinquebat. Regis itaque Sapientes, istum Janitorem adeuntes, pecuniam ei dederunt, cum eo paciscentes ut ne verbum revelaret. Deinde Clavem ab eo mutuantes & in Zerdushti ædes intrantes, omnis generis impuritates in ejus Vestiarium, & in Librum Zend, & in Sacculum ejus injecerunt; qualia erant canum & felium Ossa, & mortuorum Crines ac Ungues, quos inter omnes ejus res immiscuerunt. Et posteà exeuntes, clauserunt ostium; & Clavem janitori reddiderunt. Zerdusht autem valdè purus erat corde, (cujus tamen puritatem alii non resciverunt,) & Laudibus Divinis occupatus. Illi ergò ad Regis Gushtasp Aulam venientes dixerunt, Iste homo Maleficus [seu *Veneficus*] *est, totâ nocte Maleficium* [seu *Veneficium*] *exercens, & cor tuum maleficiorum Incantamentis decepturus est; nisi Rex Satellites in ejus domum mittens, istam supellectilem & res omnes requirat & inspiciat, ut hujus rei veritas aut falsitas appareat. Rex itaque Satellites ad Zerdushti domum misit, qui omnia ejusmodi utensilia coram Rege adducerent; Librúmque Zend, & Vestiarium, & Sacculum excutiendo, canum & felium Ossa & Crines ac Ungues mortuorum comparuerunt. Rex hæc videns & animadvertens, stupore correptus est; & digitum dentibus rodens, Zerdushtum convitiatus est, dicendo, O fœde & spurcissime homuncio, quid hoc est quod fecisti? Zerdusht respondit, O Rex, Ego de hisce rebus nihil novi: sed accersat Rex Janitorem suum, & quærat quid acciderit. Janitor itaque accersitus respondit; quòd quamdiu in illâ domo cum Zerdusht manserat, tam arctè clausa fuit ut ne ventus intrare potuit. Tum Rex succensens, dictum Librum Zend ejecit, & Zerdusht in carcerem misit. Hoc modo, innocentissimus ille Zerdusht in carcere mansit, nihil comedens, sed* [1] *uno pede stans Deo Qualitatum-experti Laudes dixit. Casu, die quodam, Equi alicujus nigri (qui ex peculiaribus Regis Equis fuit,) omnes IV pedes in ventrem retracti sunt, ita ut in terram delapsus fuerit. Tum* مه مرد *Mih-mard,* [2] *seu Equiso, in Equorum Stabu-*

1 *Zerdusht* orabat uno pede stans, ut etiam fecit supradictus *Chuâph*.

2 *Mih-mard* est *Magnus Homo*, qualis Ratione officii erat Regis *Equiso*. Is aliàs dici solet مهتر اخور *Mihter Achûr*, i. e. *Major Stabuli*. Iste, sive *Magister Equorum*, sive *Magister Mulorum*, videtur idem cum אחשדרפן *Ashdarpân* in Libro *Esteræ* q. erat استربان *Mulorum Custos*, sc. Præfectus omnibus Mulorum Turmis: & ab *Astarpân*, seu *Astarbân*, corruptum habent *Græci* nomen Σατράπαι, quales erant in Provinciis Præfecti.

lum

lum intrans, [omnia ut solebat] *intuitus est & observavit; & oculos in dictum Equum nigrum conjiciens, vidit ejus IV pedes abesse, & in ventrem ejus intrâsse, eúmque collapsum observavit. Equiso itaque metuens, statim ad Regem cucurrit, & quid in Equorum Stabulo acciderat renuntiavit. Rex itaque, ad Equorum Stabulum veniens, vidit & mirabundus mansit: & omnes suos Sapientes vocavit ut Equo remedium afferrent: omnes verò remedio expertes & destituti fuerunt. Cúmque nullum esset remedium, Rex & reliqui omnes erant tristes & melancholici: donec, die quarto, Janitor ad Zerdusht in carcerem veniret, à quo Zerdusht quæsivit quid acciderat quòd hodiè illius oblitus fuerat & tam tardè ad eum veniret? Janitor itaque Zerdushto omnia retulit: qui cùm ea audiverat, Janitori dixit, ut Regem adiens eum certiorem faceret, quòd quando me ex isto carcere eduxerit, bonum aliquod pro isto Equo facturus sim. Janitor itaque, Regem adiens, retulit Zerdusht talia dixisse. Ideóque Rex citissimè Zerdushtum è carcere vocans, eum ad Equum nigrum deduxit. Zerdusht hoc videns, attonitus mansit, & Regi dixit hoc opus non esse facile, sed valdè difficile. Unum tamen necessarium à teipso impetrato, ut sc. certò scias hanc Religionem esse Dei: & cum toto corde & animo in me suscipiam, ut istius Equi pedes fiant recti. Sed si in corde tuo aliquid dubii hæserit, omninò hoc opus non succedet, sed Equus tuus isto modo manebit. Tum Rex Gushtasp, toto corde & animo certior factus, eam Religionem amplexus est. Mox itaque Zerdusht, Deum Excelsum precatus, manum suam dextram in Equi manum* [a] [seu anteriorem pedem] *affricavit: quo facto, Equi manus è ventre exivit. Deinde Zerdusht Regi dixit; Necessarium est ut ambo filii tui ad me veniant, & unanimiter amplectentur, & ubicunque Religionis hostes invenerint, eos bello aggrediantur, & hoc modo Religioni licentiam faciant eámve propagent. Tum Rex τὰς Bashûten & Isphendiyâr accersivit, qui venientes ejus Religionem amplexi sunt. Posteà, aliâ vice, manum suam sinistram sinistræ Equi manui applicando, Equi manus sinistra è ventre exivit. Deinde Zerdusht dixit; Nunc oportet ut Ketâyun* [b] *Isphendiyâri mater amplectetur Religionem meam, ut Equi pes exeat. Tum famulum cum Zerdusht ad Palatium suum misit: & Zerdusht* [visâ Reginâ dixit,] *O Matrona Matronarum, Deus te omnibus mulieribus & omnibus rebus celsiorem fecit: cúmque Deus Excelsus dederit Tibi Maritum, qualis est*

a Orientalibus anterior jumenti Pes vocatur *Manus*; & Pes posterior vocatur *Pes*.

b Dicta کتایون *Ketâyun*, Gushtaspis Regina, fuit Filia قیصر روم *Cæsaris*, aut *Imperatoris Græciæ*; nam cum Græcis fuit res ejus, ut in *Bundâri* historiâ dicitur.

Gushtasp

Ghushtasp, & quoque Filium, qualis est Isphendiyâr, cui nullus in toto Orbe similis est; & Regum-Rex atque Isphendiyâr in Dei Religionem crediderint, & cum toto corde ac animo eam amplexi fuerint, oportet ut Tu etiam, eos sequendo, eandem amplectaris. Cui Ketâyun respondit; Quicquid Maritus meus & Filius amplexi fuerint, ego etiam amplectar, & Capite ac Oculis de eâdem Religione certa sum, quippe de quâ non sit dubium: namque non dubito.

Tum Zerdusht revertens, ad nigrum Equum venit, & precatus est, manum suam dextram Equi pedi dextro applicando, ut ope Dei Excelsi infirmitas abiret, & pes dexter è ventre exiret.

Posteà Zerdusht cum Rege collocutus dixit, Necessarium [seu postulatum] *tertium jam rectè præstitum est: & Necessarium quartum est, ut Rex interroget Janitorem suum, ut res ocularitur demonstretur: & si ille verum dicturus est, tum Equus tuus plenè revalescet; si verò non, tum opus imperfectum manebit. Tunc Rex Janitorem accersens, ei metum & terrorem incussit ut veritatem diceret, sc. quis talia (ut antedictum) in Zerdushti domo patraverat. Janitor verò à turbatâ Regis mente* [seu Rege mente turbato] *timens, præcautionem postulavit, & Rex ei vitam donavit. Et tunc omnia, prout transacta fuerant, Regi fassus est, dicendo; Quatuor illi Sapientes, qui apud Te tam æstimabiles sunt, ut eorum verbum transgredi non possimus, aliquid mihi dederunt; & Clavem à me accipientes, prædictas res perpetrârunt. Quando Rex hæc à Janitore audiverat, Pænitentiâ ductus, coram Zerdusht Apologiam texere cœpit; quòd sc. sine causâ eum vexaverat, & quòd oporteret illum ei ignoscere. Dein quatuor illos Sapientes in patibulum egit. Tum Zerdusht in Precatione manus elevavit, & manum suam pedi sinistro applicando, gratiarum actionem recitavit; unde, per Potentiam Divinam, pes sinister è ventre exivit, & Equus rectus in pedes surrexit. Unde Rex, valdè lætatus, majorem Zerdushto Honorem & Reverentiam exhibuit, eum super Solium aureum collocavit, & Librum Zendavestâ super Caput & Oculos ponens,* [i. e. animitùs æstimans,] *ejusdem Præcepta observavit.*

Narrant; post aliquot dies Regem Gushtasp Zerdushto dixisse, Ego aliquid à te desidero, & magno ejus desiderio teneor: si illud desiderium præstiteris, tum certissimè sciam te esse prophetam à Deo Excelsô ad me missum. Tunc Zerdusht petiit ut desiderium suum ei explicaret, ut ipse illud à Domino Mundi impetraret. Rex regessit; Hujusmodi desiderium habeo: nempe imprimis teneor desiderio, ut dum adhuc in vivis sum, meum in Paradiso locum & habitaculum videam; ut certior

factus

factus qualis meus in Paradiso locus futurus sit, animus meus sit placatus, seu quietus. Secundum desiderium est, ut omnia hactenùs in Mundo transacta, & de futuro transigenda, usque ad diem Resurrectionis, certò sciam, & quoque de rebus præsentibus certior sim. Desiderium tertium est, ut cum quocunque, Religionis causâ, bellum gesserim, corpus meum maneat prout jam est, & invulnerabilis fiam. Desiderium quartum est, ut anima امرگ immortalis sit, & *usque ad Resurrectionem non moriar, sed semper vivam. Propheta Dei hæc audiens, respondit, Ego certè à Domino Mundi hæc impetrabo; & quòd Deus Excelsus ea concessurus sit, nullus dubito. Sed quatuor istas res uni personæ non dabit; quia si uni alicui ista quatuor concederet, talis dicturus esset se esse Deum, cùm reverà hæ IV res soli Deo competant. Ideóque petas ut istas IV res concedat IV diversis hominibus, quia uni alicui daturus non est. Tum Rex Gushtasp dixit se desiderare ut locum suum in Paradiso videret, & omnia sibi manifesta sint. Et reliqua tria Desideria petas pro tribus aliis distinctis personis. Zerdusht itaque contentus surrexit & abiit: & ad domum suam veniens, per totam noctem Deo ingemuit & laudes dedit, ut si possibile esset, ista sua* مناجات Soliloquia, *seu* Supplicationes, *acceptare vellet. Postmodùm cùm lucesceret dies, & Sol super montem oriretur, Zerdusht quatuor dictas res in animo habens,* يشته ميكرد eas precibus consecravit. *Et deinde dictis IV rebus nomina imposuit, ut distinctè sciri possent: sc. prima res vocata est* Vinum; *secunda,* Rosa; *tertia,* Poculum; *quarta,* Malogranati-acinus. *Tum super eas* به برسم يشته كرد Consecratione per Virgas factâ, *ex illo Vino* [a] *dedit Gushtaspi: cúmque Rex de eo bibisset, super Solio suo cubans dormivit per tres dies & tres noctes; dum intereà temporis anima ejus in Paradisum ivit, & seipsum vidit in Paradiso, qui quovis loco amænior fuit. Deinde post tres dies evigilavit, & coram Zerdushto stans* عذر منش خواست Excusationem suam ab eo petiit. *Posteà Gjamaspi dictam Rosam dedit ut eam odoraretur, & ex ejus odoratu omnia præsentia ei innotescerent, & omnia à principio usque ad Resurrectionem perfectè nosceret, sc. quod fuit & quod futurum esset. Tum deinceps* [in dicto Poculo] τῷ *Beshûten Lac bibendum dedit, ut ex illius Lactis potatione* امرگ immortalis fieret, & *usque ad Resurrectionem*

a Sic factum fuit *Erdavirâphe*, & sic in Paradiso Impostoris *Alâ-eddin*, de quo in alio Opere, si Deus voluerit.

in vivis maneret, nec omninò corpus ejus mortis بان كتن memor esset *eámve sentiret. Quoad rem quartam, τῷ Isphendiyâr Malogranati Acinum edendum dedit, ut ex ejusdem Esu, æneo corpore præditus evaderet.*[a] *Hac ratione, Zerdushti Religio licita habita, seu propagata est: & quotidie magis magisque* روانتر شد propagata est, & *omnes ejus Religionem amplexi sunt: excepto quòd Argjasp, Rex Regionis Turân, eam non amplecteretur.*

De hac re negotium valdè prolixum est in dicto Libro: ego autem compendio dicam, ut Lectori opus non sit aliquid ei addere. Narratur itaque; *Quòd Dei Religionis causâ inter Persas & orientales Turcas gestum est Bellum, in quo XXXVIII Filii Regis Gushtasp interfecti fuerunt: nam exceptis duobus filiis Isphendiyâr & Beshûten (qui in vivis manserunt,) omnes interfecti sunt. Deinde dicitur, Gushtaspem, propter Delatorum & mendacissimorum hominum Insinuationes, filium suum Isphendiyâr in vincula conjecisse: ipsum verò Gushtaspem, Religionis causâ, concessisse in Zâbulistân, in domum τῦ Rùstem, ut illos ibi in Dei Religione institueret. Paulò pòst, aliqui viri, negotiis versati, notitiam dederunt* در بلخ بامي هيچ كس سپاه نيست in Balch-Bâmi nullos restare milites, *totum verò exercitum concomitatum fuisse Gushtaspem in Sistân; urbem verò Balch-Bâmi vacuam manere, & quòd tantùm cum Lobrasp* [Gushtaspis patre] *aliquot personæ erant qui, Divini cultûs causâ, in Pyreo manebant, unà cum LXXX Sacerdotibus: & præter eos, neminem ibi esse. Hoc audito, Argjasp exercitum* 15000 *hominum citò conscripsit, & antè misit* كهرم Káhram *filium suum, dum ipse mox secuturus erat. Narrant; quòd cùm Argjaspis exercitus veniret in Irân* [seu Persiam,] *Lobrasp, de hoc certior factus, locum divini cultûs relinquens, in locum belli concessit, & plurimos occîdit. Sed tandem Lobrasp cum dictis LXXX Sacerdotibus occisus est; adeò ut Ignis eorum sanguine extinctus esset: & unà cum illis LXXX Sacerdotibus,* Zerdusht *propheta quoque in dicto Bello occubuit.* In Libro *Pharhangh Gibanghîri* authentica de eo extant Testimonia, quòd scilicet, *Die XXX Anirân intravit in Irân,* seu *Persiam,* & quòd *Die XV Deybamibr mærens exivit ex Irân:* nempe lætus intravit in Persiam ab occidente, & mœrens ac lugens inde exivit ad orientem, ab urbe *Balch,* propter *Argjaspis* irruptionem, fugiens: at à *Turcarum* militibus (sc. ab *Shirazensi* quodam) comprehensus & occisus est.

a Is itaque in Historiis cognomentum habet رويين تن *Æneo Corpore præditus.* Et hodie apud *Germanos* & alios in Europâ, creditur *Induratio Corporum,* ut sint invulnerabilia.

Si alicui libet *Græcorum* Fabulas audire, *Chronici Alexandrini* Autor p. 89, narrat; *Quòd Zoroastres precatus est, ut moriturus fulmine ictus interiret: & Persis denuntiavit, ubi me Ignis cœlestis consumpserit, ossium meorum crematorum cineres servate; & quamdiu hoc facitis, Regnum à vobis non auferetur: quod fecerunt. Ille autem, invocato Orione, à cœlesti flammâ depastus interiit.* Et *Plato* (ut supra p. 315 notavimus,) *dicit eum XII die post mortem, in rogo positum, revixisse.*

Quòd dictus *Zerdusht*, seu *Zaratushtra*, fuit per totum Orbem famigeratissimus, nemo nescit [a]: unde in Nuptiarum Formulâ, seu Officio, in Libro *Zendavestâ*, Sacerdos inter multa ejusmodi alia Nuptis pronuntiat,

[illegible] *Sicut Zaratûshtra celebris nominis estote.*

Supra p. 300, *Shahristani* dicit eum anno ætatis XXX in missione à Deo (ut prætendebatur,) adiisse *Gushtaspem*. Sed deinde paucis annis occisus fuit. Si hoc verum sit, obiit juvenis. At ex sequentibus verbis in dicto Libro *Zendavestâ*, colligo eum ad senilem Ætatem vixisse: nam, in dicto Nuptiarum Officio, inter plurimas alias Benedictiones, quas Sacerdos Nuptis apprecatur, legitur,

[illegible] *Sicut Zaratushtra longævi estote.*

Shahristani Arabs (ut suprà p. 301) hujus Impostoris miracula meritò contemnit: & sic *moderniores* Persæ & Mohammedani omnes. Sed è contra, *veteres* Persæ eadem omnia magni æstimant & credunt, & firmam fidem eis adhibent. Et quidem quàm firmiter eum crediderint sincerum Dei Prophetam fuisse, testatum habebis ex *Proœmio* Libri *Sad-der*, ubi Autor profitetur se credere illum fuisse verum & solum Dei Prophetam, & omnia Dei consilia ei semper patuisse statuit.

زراتشت آورد دین درست *Zerâtusht attulit Religionem rectam,*

نباید در دین او گشت سست *Nemo debet in hac Religione esse remissus:*

چه یزد بدو داد وستاوزند *Quia Deus ei dedit Vestâ-va-Zend,*

ازان گشت دینش بگیتی بلند *Unde Religio ejus in Mundo celsa evasit.*

خدا هرچه را در جهان آوردن *Quicquid Deus in Mundo condidit,*

a Vid. Append. No. XI.

زراتشت

زراتشت آنرا بدانست وديد	*Zerâtusht illud novit & vidit.*
بعلم خدا جمله را ياد داشت	*Per scientiam à Deo totum memoriâ habuit,*
بيان کرد وزآن يادگاري گذاشت	*Declaravit, & inde reminiscentia transivit.*
زامر ونهي ووعد و وعيد	*Ex jusso & vetito, ex promissione & promisso,*
زمعني صورت بيان آوريد	*Ex intentione formam produxit.*
زعلمي که اورا خداوند داد	*Ex scientiâ quam Dominus ei dedit,*
ازآن علم صد در بدين بر گشاد	*Ex eâ, inquam, scientiâ centum portas in Religione aperuit.*
زهر کردني وزناکرده نيز	*Omnis rei faciendæ & quoque non faciendæ*
بيانش درين صد درست اي عزيز	*Explicatio est in hoc Centiportali, ô charissime.*
زراتشت شهري بنا کرده است	*Zerâtusht urbem quandam extruxit,*
درو صد در را از غيب واکرده است	*In quâ centum portas ex abdito patefecit.*
بهر در که يابي در آن شهر راه	*In omni portâ per quam inveneris in illam urbem aditum,*
بيابي بهشت ورهي از گناه	*Invenies Paradisum, & liberaberis à peccato.*
زراتشت بنگر چه دين پرورست	*Zerâtushtum intuere, quia Religionis fautor est,*
که در شهر دينش راه از صد درست	*Quia in Religionis ejus urbem via est per centum portas.*
بزرگان زوستا وپازند وزند	*Magnates ex Vestâ & Pâzend & Zend*
مرين صد درش را بيرون کرده اند	*Hasce centum portas ejus extruxerunt.*
که تا اهل دينش بخوانند شاد	*Ut ita Religiosi eum Librum legant læti,*
بيابند زين صد در او گشاد	*Inveniántque per istas centum portas apertu-ram.*
بنثر اين سخنها کرده اند	*Hæc verba declarârunt prosâ,*
بنظم روانش نياورده اند	*De carmine animum suum non intendentes.*
مرا امر شد تا بنظم آرم	*Mihi autem jussum est in carmen reducere,*
کزين نظم دلها بجان پرورم	*Ut ex isto carmine corda animásque pascerem.*

Quomodo *Zoroastres* Resurrectionis doctrinam adstruxerit, docet *Plutarchus* in Libro de *Iside* & *Osiride*, & idem de Discipulis ejus narrat *Diogenes Laërtius* in Proœmio. Et orthodoxam ejus de Deo opinio-

 nem

nem videas ex *Euſebio*, quem citavimus in Capite de *Perſarum Fide Orthodoxâ*.

Mira multa de eo credunt *Magi*, ejus Aſſeclæ, quale eſt illud in Libro *Pharh. Gj.* apud كاشمر *Káſhmer*, ſeu كشمر *Keſhmer*, quod eſt nomen urbis ex regione ترشيز *Terſhíz*, quæ in *Choraſân*, ſeu *Bactriána*. Magi credunt quòd *Zerduſht* duas Cupreſſos ſub fauſto Sydere plantavit; unam ſc. in dictâ urbe, & alteram in urbe فرومد *Pharûmad* (aliàs dictâ فرويد *Pharûyad*, ſeu فرديد *Pherdîd*) quæ ex regione طوس *Tûs*. Credunt eum has arbores plantâſſe ex duobus ramis [ſeu virgultis] quos ſecum ex Paradiſo attulit.—Dicitur quòd *Chalîpha Mutawâkkil* Abbaſides ſcripſit ad *Tâhir Ibn Abdallâh*, qui tunc præfectus *Choraſaniæ* fuit, ut dictam arborem ſuccideret, & Truncum Currubus ſeu Plauſtris, Ramos verò Camelis imponeret, & hoc modo mitteret ad *Bagdâd*. Magi, hoc audito, obtulerunt 50,000 *Dinâr* ut illa Arbor non ſucciderelur: ſed *Tâhir* non acceptavit.—Ajunt ſub hujus Arboris umbrâ plures quàm 10,000 Boum Ovium & Caprarum cubâſſe; & alia innumera Animalia inter ejus ramos nidificâſſe, terram caſu ejus tremuiſſe, & Aves ex eâ avolantes totum aërem operuiſſe, eáſque, quaſi per modum precandi, gemitum ſuum edidiſſe, & Oves ac Boves mugitu ingemuiſſe. Trunci ad *Bagdâd* Tranſlatio conſtitit 500,000 *Dirèm*, & Ramis ejus onuſti fuêre 1600 Cameli. Sic ille. At *Shahriſtâni* ſuprà p. 300 dicit Cupreſſum, cui inditus fuit Spiritus τῦ *Zerduſht*, plantatam fuiſſe in ſummitate montis *Aſmuîdacher*, in Regione *Aderbayagjân*, ſi modò hæ Cupreſſus diverſæ fuerint. Quamvis autem apud nos Cupreſſus ſint parvæ, in calidis Regionibus ad maximam molem excreſcunt; unde habent aſſeres ad ciſtas cupreſſinas conficiendum.

Si quis ſolicitus ſit plura de Vitâ *Zoroaſtris* ſcire, peculiarem de eo Librum Perſico carmine ſcriptum penes me habeo, cui Titulus زراتشت نامه *Zerâtuſht-nâma*, Autore *Zerâtuſht-Behrâm*, doctiſſimo *Magorum* Sacerdote, qui celeberrimi illius viri Hiſtoriam extraxit ex Libro, Proſâ exarato, Charactere & Linguâ *Péhlavi*, quæ quia à paucis intellecta, iſte in bonum publicum Linguâ moderniore & quoque carmine ejuſdem contenta expreſſit. Dictus autem Liber proſaicus ab ipſo *Zerduſht* ſcriptus fuerat pro *Superintendentibus* & *Sacerdotibus*, agens de rebus iniquiſſimis Mundi temporibus geſtis, & de Regibus prioribus; continens quoque Explicationem Libri *Veſtâvazend*, illo tempore quo *Zertuſht* ادوشه روان *dulcanimis* illum attulit.

Pag. 5

Pag. 5 narrat, quòd quando Mundus immersus esset in improbitate, & omnes erant sine Duce aut Antistite in Religione, tum misit Deus *Zertusht*, qui ortus est Avo *Pîteràsp*, cujus filius fuit *Pûrshàsp*, à quo prognatus est *Zertusht*. Fœminæ, seu Matris ex quâ prognatus est *Zertusht*, nomen fuit *Dogbdu*; quæ, Viso somnio, Interpretem adiit. Somnio autem vidit Nubem, quæ tanta erat ut, sicut Aquila volans, ejus ædes circumambiens, Solis ardorem cohibuit & lumen obscuravit, eum in modum, ut dies, aliàs lucidissima, sicut nox redderetur obscura. In illo somnio oculi ejus quasi perstricti videbantur; & dicta Nubes visa est pluere omnis generis terribilia ac ferocia Animalia, quales sunt Leones, Tigrides, Hyænæ, Lupi; Tigrides, inquam, in Campum, & Crocodili in Aquam videbantur ex illâ Nube dimitti. Dracones quoque, & Pardi, ac Pantheræ, & alia Animantium genera, exertis dentibus & acutis unguibus armata, ex truculentâ illâ Nube sicut pluvia ceciderunt. Et harum Ferarum una, cæteris audacior, quâ inter eos non fuit pejor, vento & aëre vecta, in *Dogbdu* superveniens, unguibus suis ventrem ejus lacerando, *Zerdushtum* extraxit.

Hoc modo procedit iste Liber, miraculosis de *Zerdushto* Historiis scatens, quas omnes referre prolixum esset, & Libellum nostrum in nimiam molem tumefaceret. Si autem aliquis, curiositate ductus, plura de hisce scire cupiat, reliqua hujus Libri contenta aliquando forte eruantur & publici juris fiant. Interim tamen non pigebit singulorum Capitulorum Titulos exhibere, prout in sequentibus visuntur.

Elenchus Capitum Libri Zerâtusht-nâma.

7. *Dis-*

32. *Histo-*

Cap. XXV.

Operum Zerdushti generale nomen explicatum.

MAGORUM Persicorum Antistes & Legislator *Zerdusht*, pro Libro sua Dogmata continente mirum excogitavit nomen, non origine Persicum, sed exoticum & hybridum, quod in eis fortè majorem excitaverit admirationem quàm aliud quodvis nomen eis familiare & benè notum: cùm Res exotica & ignota à Cœlo venisse crederetur, potiùs quàm Res familiaris & apud eos domi nata. Prætereà, quando hoc nomen tandem explicatum eis innotuerit, id subtilitatis ejus ingeniosum dederit specimen, qualia apud Orientales erant semper gratissima. Nam apud eos subtile aliquid, aut scitè dictum, factúmve dedisse, magnum in se pondus & meritum continebat, & suprà modum gratum habebatur. Suo itaque Libro (qui aliàs audit *Liber Abrahami*,) alium affinxit generalem Titulum زند *Zend*, seu aliàs *Zendavestâ*: vulgus sonat *Zund* & *Zundavastaw*. Ita ut quamvis illud ejus Opus variis Tomis, sub distinctis etiam nominibus, constet,

ſtet, tamen quidvis, ex dictorum Tomorum quovis, ſatis propriè & legitimè citari poſſit, ſub dicto generali nomine, utpote quod, hac ratione, in Operum ejus Complexu ſeu Syntagmate contineri intelligatur. Sed melius & magis diſtinctum eſt ſpecificare in quâ dicti Operis Parte, vel Tomo, tale quid contineatur. Et propter dictam rationem, (ſc. quia omnes dicti Operis Partes ſubinde ſub eodem nomine comprehenduntur,) inde eſt, quòd ſi in oriente quæſiveris Librum *Zendaveſtâ*, ſub illo generali nomine, aliquando afferent tibi unam partem, & aliquando aliam, quia generaliter & indiſtinctè quæris. Ideóque, ſub ſingularum partium particularibus nominibus potiùs inquirendum eſt. At hoc fortè factu difficile, quia partium nomina ſunt nobis ignota, exceptis eis quæ heic dantur.

Eſt autem زند *Zend* nomen *Arabicum*: & *Zendaveſtâ* conflatum eſt ex ſuperaddito nomine *Hebræo-Chaldaico* אשתא *Eſhta*, ſeu *Eſta*, i.e. *Ignis*, unde Εςία. Hoc itaque nomen rectè ſcribitur زند و استا *Zend-va-Eſtâ*, ſeu *Zend-u-Eſtâ*: at ex temporis diuturnitate, vocis *Eſtâ* Originatione in oblivionem abeunte, grammaticalem ejus ſignificationem hodiè ignorant: nam illi in exoticas linguas nunquam inquirunt, & in Linguâ Perſicâ *Eſtâ* planè nihil ſignificat. Ideòque in hujus exoticæ Voculæ ſignificatione hodiè fruſtrà laborant, conando eam elicere ex *Linguâ Perſicâ*, ubi reverà non eſt. Illi itaque pro *Eſtâ*, coactè legunt *Iſtâ*, ſeu ستا *Stâ*, vel *Sitâ*, volentes hoc eſſe pro ستايش *Sitâiſh*, i.e. *Laus*: ſed coactum eſt, & res non feret.

Supradicto nomine زند *Zend*, apud *Arabes*, ſignificatur *Igniarium*, ſeu *Focile*; quod fortè petitum videatur ex *Linguâ Perſicâ* à Verbo زدن *Zadèn*, *percutere*, in Futuro زند *Zenád*. Sed hoc irregulare eſt, cùm Perſæ in compoſitione tantùm (non extra eam) à dicto Verbo adhibeant زنه *Zenè*, (non زند *Zend*, nec *Zenad*) *percutiens*, q.d. *Ignem percutiens* Inſtrumentum. Cùm itaque nomine *Zend* ſignificetur *Igniarium*, & *Zendaveſtâ* ſit *Igniarium & Ignis*, iſte dicti Libri Titulus habendus eſt ingenioſus & figuratus, ſumptâ Metaphorâ à *Pyxide igniariâ* quam, eliciendi ignis ergò, in domibus ſervamus; ad inſinuandum, quòd ſicut illo inſtrumento excitari & accendi ſolet Ignis communis in Culinâ; ſic iſto Libro excitandus eſſet religioſus Zelus & Ardor in Pectoribus hominum, ſcil. ibi accendendo talem Religionis Igniculum, qui tandem in maximam & efficaciſſimam Pietatis & divini Amoris Flammam excreſceret.

Verum, inquam, & legitimum dicti Operis nomen eſt *Zend-va-Eſtâ*: ſed cùm eorum Poſteri hujus nominis Veriloquium partim ignoraverint,

noraverint, id, pro libitu, variis modis ſcripſerunt & deformârunt; quæ omnes mutationes, ſeu diverſæ ſcribendi formulæ, ſunt tot deviationes à vero, quamvis eæ omnes in eorum Libris quotidiano uſu hodiè confirmentur & comprobentur. Eæ autem hujus nominis formulæ tales ſunt, viz. pro originali Formâ زند و استا *Zend-va-Eſtâ*, ſeu *Zend-u-Eſtâ*, ſubinde ſcribunt & ſonant زندوست *Zendavèſt*, & زندستا *Zendeſtâ*, & افدستا *Afadeſtà*, & زندافدستا *Zendâfadeſtâ*, & زندوستا *Zendaveſtâ*, & زندبستا *Zendabeſtâ*, & زنداوستا *Zend-aveſtâ*, زندابستا *Zend-abeſtâ*; vel inverſè اوستا وزند *Aveſtâ-va-zend*, ſeu ابستا وزند *Abeſta-va-zend*, & اوستا زند *Aveſtâzend*, & ابستا زند *Abeſtâzend*, & استا زند *Eſtâzend*, & وستازند *Veſtâzend*, & وستا وزند *Veſta-va-zend*. Vel aliquando utuntur ſolo nomine زند *Zend*, vel استا *Eſtâ*, & pro *Eſtâ* à quibuſdam legitur *Uſta*, aut وستا *Veſtâ*, vel اوستا *Aveſtâ*, vel ابستا *Abeſtâ*: unde *Syro-Arabes* fecerunt nomen ابستاق *Abeſtâk*, ſeu *Aveſtâk*, & *Syriacè Abeſtógo*, ſeu *Aveſtógo*, pro libitu pronuntiantium. Sic *Bar-Bahlûl* Syrus, qui tradit *Zerduſhtum* hunc Librum ſuum vertiſſe in VII Linguas: ܐܒܣܛܐܓܐ ܫܡܐ ܕܟܬܒܐ ܕܙܪܕܘܫܬ ܗܘ ܡܣܕܪ ܘ ܣܝܡ ܒܫܒܥܐ ܠܫܢܝܢ. ܣܘܪܝܐ. ܦܪܣܝܐ. ܐܪܡܢܝܐ. ܣܓܣܬܢܝܐ. ܡܪܘܙܝܐ. ܝܘܢܝܐ. ܥܒܪܝܐ. *Abeſtógo eſt nomen Libri Zerduſht, quem ordinavit & compoſuit in ſeptem Linguis, Syriacâ, Perſicâ, Armenicâ, Segiſtanenſi, Marvazenſi, Græcâ, atque Hebraïcâ.* Eſt quidem *Segiſtân* Perſiæ Pars, uti & *Marv*: unde iſtæ ſint tantùm Linguæ Perſicæ Dialectus. Hoc autem *Bahlulidis* debet eſſe mera fabula, cùm *Zerduſht* noluerit Librum ſuum in variis linguis publicare, ſed è contra, ex induſtriâ, ſtuduit ejuſdem Contenta celare, & ſuos juſſit ea nulli Extero revelare, nec linguam & literas ejus aliquem docere, ut alibi diximus. *Hyſtaſpes* quoque à Perſarum vulgo celavit.

Supradictum Igniarium, ſeu Focile, ſemper conſtat duabus Partibus, quæ ſunt duo ligna cubitalia: quale quidem Inſtrumentum hodiernis Perſis dicitur آتش زنه چوبین *Igniarium ligneum*; vel ſi vocem fingere liceat, *Igni-percuſſorium ligneum*, cujus ſuperior Pars, ignem excutiens, eſt *Ignitabulum*; & inferior Pars, ignem in fomite excipiens & ſuſcitans, eſt *Suſcitabulum*. Nam *Arabes Campeſtres* & *Nomades* (ut & alii quidam,) non *Silice* & *Ferro*, ſed *antiquo* & *patrio More*

Ignem excutiunt duabus Arundinibus, ſeu duobus duriſſimis Bacillis ligneis cubitalis longitudinis, quorum mutuo affrictu & attritu elicitur Ignis, qui in Fomitem inferioris ligni cavitate contentum cadit. Horum lignorum ſuperius (quod etiam tenuius & exilius,) vocatur زند *Zend*, inferius (quod craſſius & medio canali excavatum pro fomite excipiendo,) vocatur زندة *Zénda*, & utraque ſimul in duali زندان *Zendân*. Vel aliquando, diſtinctionis causâ, horum unum vocatur زند اعلي *Zend ſuperius*, & alterum زند اسفل *Zend inferius*. Et cùm Igniarii dicta ligna eſſent ejuſdem formæ cum oſſibus Brachii, & cubitalis longitudinis, ut ignem excuſſurus fortiori niſu commodiùs incumberet, inde, inquam, (propter horum analogiam) *Avicenna* & *Arabum Medici* bina illa Brachii ſeu Cubiti oſſa longiora (quæ Latinis *Radius* & *Ulna*,) eodem nomine vocârunt *Zend* & *Zendân*, ſcil. ea Oſſa vocando *Focilia*. Et hinc rurſus factum eſt cùm *Igniarium* (tinder-box) tam *Latinis* quàm *Italis* vocetur *Focile*, ut *Italorum* Medici, *Arabicos* Libros inſpiciendo & *Arabes* imitando, dicta Cubiti Oſſa vocârint etiam *Focilia*, viz. unum *Focile Minus*, & alterum *Focile Majus*, factâ nominis *Arabici* Tranſlatione.

Indi Orientales (ut dicitur) aliquando ligni alicujus duriſſimi extremitatem applicant Arundini, quaſi eam terebrare vellent, dictum lignum circumagitando donec exeat Ignis, qui cottoneâ lanâ exceptus accenditur. Aliàs apud eos (ut quidam سرهنگ *Sarhàngh*, ſeu Boatſwain in aliquâ nave Anglicanâ, id propriâ manu mihi monſtravit,) hoc fieri ſolet *fiſſâ Arundine* majore in duas partes *inæquales*: & fruſti inferioris cavitati inditur *Fomes*: fruſtum verò ſuperius (quod tenue,) formatur acutâ acie ſicut cultri; quæ quidem acies ſuper inferioris fruſti canali tranſverſim ſerrando affricatur, donec, motionem reciprocando, exiliat ignis, in inferiorem canalem cadens. Arundines ſunt tantæ duritiei ut aliquando in ſtagnis, ubi creſcunt, vento inter ſe invicem colliſi accendantur. Eſt etiam in *Syriâ* Arundinis farctæ Species dicta كلخ *Calch*, cujus culmus refert culmum τȣ̃ *Durra-ábyad*, ſeu *Milii Albi*. Hæc Arundo, quando ſicca, ſi utrâque manu fortiter uſque ad fiſſionem torqueatur, ſtatim igneſcens concipit flammam.

Fomitis Materia ſubinde eſt سوفان *Soufân*, ut in *Syriâ* vocatur *Pannus* arborum, qui Lixivio coctus, ſole ſiccatus, & tundendo emollitus eſſe ſolet, ut fiat قاو *Fomes* Ignium. In *Yaman* & alterâ *Arabiâ*, aliquando

quando ex adusto linteo Fomes inditur disco ligneo, in cujus lateribus sunt duo foramina, per quæ transversim mittitur Bacillus, qui tamdiu circumagitur donec exeat Ignis in fomitem cadens. Talis Discus cum transverso Bacillo dicitur fieri ex radice alicujus arboris durissimæ. Ita quoque nimiâ agitatione & velociore motu quotidiè accendi solent Rotarum Axes, & Volvoli, quibus recenter fabricatæ Naves ad aquam deducuntur. Lignorum quoque ex nimiâ motione Ignitionem probant Tornatores nostri, dum durioris ligni querni, seu roborei extremitate, aliud lignum mollius circumagitatum usque ad inflammationem accendunt, circulos nigros in eodem adurendo.

Uti autem ex duris & siccis, sic etiam aliquando ex mollibus & humidis lignis elici solet Ignis. *Armeni Ispahanenses* mihi retulerunt, Ignem ibi elici solere ex alicujus mollis ligni duobus Frustis, quæ mutuâ affricatione ignescunt, & deinde afflando accenditur Ignis. Hujus ligni nomen pronuntiabant *Bâdi-sâmbour*, quod rectiùs est بان سمور *Bâdi samûr*, eodem nomine quo aliàs *Ventus Urens* nominatur. D. *Thevenotus*, in *Itinerario*, hujus Ramusculum pingit, & describit totam arborem quæ Crassitie & Brevitate monstrosa: & dicit eam itidem ab *Armenis* vocari خرزهره *Cherzêbre*, quod est verum nomen apud Medicos. Ex hoc ligno parantur Carbones facilè accendibiles, qui adhiberi solent ad conficiendum *Nitratum Pulverem*, ut apud nos Carbones salignei. Apud *Arabes*, Ignis elicitur ex Lignis dictis مرخ *Marc'h* & عفار *Afâr*, de quibus apud D. *Golium* legitur in Lexico; *Aphâr est arboris species, cujus lignum facilè ignescens, in Fomitem Igniarii cedit.* Et apud eundem; *Marc'h est nomen arboris quæ confrictu facilè ignem reddit*; aut *Focile inferius, ut superius dicitur Aphâr.* Et sic *Turgj.* ex *Sabâh* seu *Gjeubario*; وفي الصحاح العفار الزند وهو الاعلى والمرخ الزندة وهي الاسفل In Libro *Sabâh, Aphâr est Zend, seu superius, & Marc'h est Zenda, seu inferius.* In contrariam sententiam abit *Ecteri*, qui *Turcicè* refert; مرخ بر اصل ياشل آغاجدر كه عفار آغاجنه سورسلر صوي چقر اول صودن اود حادث اولور بقر مرخ اركك وديشسي عفار دلر *Marc'h est species virentis Ligni, quod si affricaverint Ligno Aphâr, exit Succus, ex quo Succo exiens Ignis accenditur. Horum Mas est Marc'h, & ejus Fæmella est Aphâr.* Et rursus idem *Ecteri* legit, عفار عرب ديارنده چوق اولور بر اصل ياشل آغاجدر كه بوداغن كسوب

مرخ آغاجنه سورسلر صوي چقر واول صودن اود حادث الور دقارلر مرخ ارلگي در عفار دشيسي *Aphâr copiosa est in Arabum Regione Ligni viridis species, cujus ramus, si resecetur & Ligno Marc'h affricetur, exit Succus, ex quo Succo concipitur Ignis quem accendunt. Aphâr est Fæmella, & Marc'h est Mas.* Heic habe ex *Máulavi*, مرخ [وعفار] دو درخست در ديار عرب چون بهم سايند آتش بيرون آمد *Marc'h & Aphâr sunt duæ arbores, sc. duo Ligna in Regione Arabum, quorum mutuo attritu elicitur ignis.* Turcis چقمق *Tchákmak* est tam *excutere* ignem quàm *Excussorium* instrumentum, sc. *Igniarium*, seu *Focile*.

De his audiatur supradictus *Turgjumân*, qui *Persicè* dicit, عفار و مرخ دو درخست كه ازان آتش بيرون مي آمد *Aphâr & Marc'h sunt duæ arbores ex quibus exit Ignis.* Quæstio ergò est, an *Marc'h* & *Aphâr* sint diversæ Arbores, vel potiùs diversa Instrumenta ex eâdem Arbore? cùm eadem sit utriusque Arboris definitio, seu descriptio; utraque enim *Persicè* apud *Turgj.* est بيد سرخ, & apud *Ecteri* Turcicè est قزل سكود *Salix rubra.* Quoad locum, apud *Turgj.* est بيد دشتي *Salix campestris:* & è contra apud *Ecteri*, est باغچاده بتن سكود آغاجي *In Hortis crescens Salix arbor.* Ista Salix, propter rubedinem, *Martis* Stellæ dedicatur, tanquam Planta *Martia*, quæ à *Behrâm*, seu *Marte*, aliàs Persicè vocatur بهرامه *Behrâma*, Formâ *Arabicâ* بهرامج بيد سرخ *Behrâmagi est Salix rubra*, seu *Martia.* Et quia copiosè provenit circa urbem *Balch* in *Chorasân*, subinde legitur بهرامج البلخية *Behrâmagi est Balchensis* Salix. Et *Chadr Ibn Ali* dicit, بهرامج هو الخلاف البلخي ويسمي الديك *Behrâmagi est Salix Balchensis, quæ etiam vocatur AlDibk; estque omnium odoratarum Plantarum odoratissima & fragrantissima. Temperata est si embrochata: dissolvit flatus ab omni loco, & ejus odor solvit flatus crassiores à capite: item solvit ventrem.* In Libro *Ph. Gj.* à Florum Odore vocatur مشك بيد *Salix Moschata.* Et in Libro *Zeinato'l Attâr* appellatur گربگو *Ghúrbaghu*, & گربه بيد *Ghurba-bíd*, seu *Salix Felina*, fortè propter *Iulos:* & ibidem vocatur گله پوش *Ghéla-pûsh, Gregem tegens*, seu *Cranium tegens*,

tegens, fortè propter umbram, & ibidem exponitur, *Salix verno tempore valdè ſuaveolens, cujus* عرق *ſeu deſtillatam Aquam ad cordis exhilarationem & refrigerium bibunt.* Et ut rariſſimæ Plantæ omnia Nomina perſequar; hæc Salix vocari ſolet Turcicè صورغون *Ssúrghûn*, ſeu fere eodem ſono سورغون *Súrghûn*, ſive سرخون *Súrchûn*; quæ omnia videntur eſſe quaſi dicatur سرخ گون *Súrch-ghûn, rubricolor* Arbor ſeu Salix. In Libro *Nim.* legitur, مشك بيد سورغون چچكي كه عرقن چقدررلر *Salix moſchata, eſt Súrghûnæ flores, ex quibus* τὴν *Iràk ſeu ſtillatitiam aquam eliciunt:* ſc. *Salicis Moſchatæ* nomen reſtringit ejuſdem floribus. Eſt itaque talis Salix quæ externè igneo colore rubet: &, ſi virens ejuſdem Ramuſculus duriter fricetur, vel tortus flexúſque ſit, tum exit ſuccus igneſcens & flammam concipiens dum exit: adeò ut hæc planta, tam extra quàm intra, ſit planè ignea. *Chinenſes* ajunt quòd *Sui*, qui ex Imperatoribus primis, *Lignum Ligno atterendo Ignem primus elicuit: & eam Ignis extundendi Artem etiamnum Sinæ in uſu habent, & pro variâ anni Tempeſtate, varia deligunt ligna circa id temporis ad præbendum Ignem aptiora.*

Cap. XXVI.

De Zerduſhti particularibus Libris, & de Linguâ & Literis quibus ſcripti ſunt.

LIBRI *Zend* ſeu *Zendaveſtâ* Originale Exemplar in 12000 coriis taurinis, (ut ſupra deſcriptum p. 318, 319,) exaratum eſt *Perſarum* Linguâ & Literis *vetuſtiſſimis*, hoc tempore, non omnibus ibi ſatis notis. Cum his conſonant ea quæ habet D. *Sanſon* in Hodierno Statu Perſiæ, p. 184, *Illorum Fides continetur in quibuſdam Pellibus, quæ ab eorum Magis, ſeu Sacerdotibus, certis quibuſdam Diebus leguntur. Hæ dictæ Pelles inferciuntur Fabulis & Traditionibus ſuperſtitioſis: quas tamen Sacerdotes ſtudioſè celant, Religionis ſuæ partem ducentes eas monſtrare*

monstrare Nemini. Ita ut impossibile sit aliquid de eorum Fide scire, nisi quatenùs eam revelare velint eorum Sacerdotes.—Et quantacunque fuerit mea Curiositas, parum tantùm de eis addiscere potui. In vetustissimis Exemplaribus non sunt admixtæ *Voces exoticæ*, sed omnia purâ putâ *Lingua veteri* exarata sunt. Recentiora autem Apographa, explicationis causâ, aliquando admixta habent moderniora quædam vocabula *Persica*, & subinde pauca *Arabica* à modernioribus Persis usitata. At quidem *Zerâtusht-Behrâm*, Sacerdos olim doctissimus & in antiquâ Linguâ versatissimus, in subsidium eorum qui *veterem Linguam* non intelligebant, aliquos antiquos Libros (vel saltem extractum ex eis, quod magis usui esset,) in moderniorem Versum *Medo-Persicum* vertebat, ex quorum Numero est Liber *Sad-der* & *Zerátusht-nâma* supra memorati.

Liber *Zend* (ut supradictum,) conflatus est ex variis partibus, quæ universum Opus constituunt, quæ omnes eâdem *Lingua veteri* scriptæ sunt; quarum aliquæ continent primum Textum originalem, aliæ verò continent secundas *Zerdushti* Cogitationes, quæ sunt quasi Επινομὶς, ad ulteriorem doctrinæ ejus explicationem spectantes; eodem modo quo se habent *Mishna* & *Gemara*, Textum *Talmudicum* constituentes. Hujusmodi imprimis est Liber *Pâzend*, & deinde alii infrà recensiti. Cùm enim quotidie cùm adversariis contenderet, & videret & audiret ea quæ contra ejus Dogmata & Doctrinas ab hominibus objicerentur, necessarium erat ut novis Malis nova Remedia quæreret, & Argumenta pararet, & ad Objectiones anteà non visas responderet; id quod contingit omnibus qui novam Doctrinam, contra vulgò receptam opinionem, propagare satagunt.

Literæ, quibus Liber *Zend* (vulgò *Zund)* & omnes ejus Partes exarantur, eæ sunt *vetustissimorum Persarum*, quæ, (propter dictum Librum in eis exaratum) apud Incolas vulgò audiunt *Literæ Zundicæ*, seu *Character Zundicus*, vel si *Anglicè* loquimur, **the Zund Character;** à quo aliquantulum differt *Character Pazendicus*; ita ut is hodiè à Persis in Indiâ degentibus non ita promptè legi possit. Nos autem utriusque generis Typos fusos & Rei Typographicæ adaptatos & paratos habemus. *Lingua*, in quâ vetusti Libri scripti sunt, vocatur *Lingua Péhlavi*, seu, ut vulgus effert, *Pehéllavi:* de quâ, & de omnibus Linguæ Persicæ Dialectis, infrà in peculiari Capite fusiùs dicetur.

Eorum Pseudopropheta *Zerdusht*, præter Titulum *Zend* à se excogitatum, ut suo Libro autoritatem conciliare posset, eum (ut supradictum) haberi voluit *Liber Abrahami*, utpote qui ejus Religionem

&

& Doctrinam continere censeretur. De eo *Shahristâni* (postquam distinxit inter Librum verum, seu indubitatum, quale est Judæorum Biblia, & Librum dubium, seu dubiæ fidei,) addit, الصحف التي كانت لابراهيم ع م شبهة كتاب فيه مناهج علمية ومسالك عملية *Quoad Librum qui tribuitur Abrahamo, (qui est Liber dubius,) in eo sunt varii Ritus Scientiales & Consuetudines Practicales.* Nempe docet multas Regulas, & Præcepta tradit quæ tam ad Scientiam, seu Theoriam, quàm ad Praxin in humanæ vitæ actionibus spectant: unde Libri *Zend* Subjectum innotescit. Et deinde pergit; *Et quidem Scientiales,* seu *Theoricæ, statuunt modum Creationis & Productionis rerum, & Æqualitatem Creaturarum quoad modum Ordinationis & Durationis,* &c. Cum his ferè concordant quæ habet Diogenes Laertius; *Persarum Magos differere de Origine & Natura Deorum, quos Ignem, Terram, & Aquam, &c. arbitrantur.*

Supradictæ Libri *Zend* Partes seu Tomi vocantur نسك *Nesek,* seu *Nesk,* ut in *Nim.* legitur: sed potiùs sonandum est *Nusk,* i. e. *Pars.* Hæ Partes dicuntur esse numero XXI, prout in Libro *Pharh. Gj.* legitur, نسك قسمي باشد از بيست و يك قسم زند كه زردشت زند را بر بيست ويك قسم منقسم ساخته و هر قسمي را نسك نام نهاده وبار هر نسكي را باسمي موسوم ساخته و آسامي آن نسكها هركدام در مجلس گفته شده وخواهد شد *Nùsk est una quævis pars τῶν XXI partium τοῦ Zend: cùm enim Zerdusht divisit τὸν Zend in XXI partes, cuilibet parti imposuit nomen Nusk. Quin & quamvis Nusk peculiari nomine donavit. Et singularum Nuskarum nomina in* Magorum *congregatione recitari solent & etiamnum recitantur.* Libri *Zend* Partes (si rectè memini) alicubi dicuntur esse XXII. Harum aliquot Partium nomina partim in dicto Libro *Pharh. Gj.* & partim alibi invenimus, quæ sequuntur: de reliquis ulteriùs disquirendum.

I. Liber زند اوستا *Zendavestâ,* sc. ejus Pars quæ est *Officium Precum,* seu *Liturgia* Ecclesiæ Magorum in *veteri Linguâ.* At in eo *Officium Nuptiarum* videtur citerioribus temporibus additum, quia frequens ibi *Zeratushtræ* mentio fit.

II. Liber پازند *Pâzend,* q. d. *Pes* seu *Fulcrum τοῦ Zend,* sc. ulteriore commentatione ejus Doctrinam explicans & sustentans.

III. Liber

III. Liber ايارده *Iyârda*, ſeu *Ayârda*, qui eſt Commentarius in *Zend:* uti etiam eſt ſequens,

IV. Liber ايكبارن *Ikbâren*.

V. Liber خرده *Chúrda*, i. e. *Pars Minutior:* dicitur Commentarius in alias aliquas Partes.

VI. Liber وندىداد *Vendidâd*, qui prægrandis eſt.

VII. Liber وند وندىد *Vend-Vendîd*, ſeu *Venduvendîd*.

VIII. Liber زند وندىد *Zend-Vendîd*, ſeu *Zenduvendîd*.

IX. Liber وندىد وزند *Vindîd-va-zend*, ſeu *Vendîduzend*.

X. Liber تنك *Tengh*. Eodem nomine gaudet cum aliquo Manetis Libro, de quo ſuprá.

XI. Liber مشت *Múſht*, ſeu *Pugnus*.

XII. Liber خشت *Chiſht*, ſeu *Later:* ſic vocatur τȣ̃ *Zend* Pars XII.

XIII. Liber اشتاد *Aſhtâd*.

XIV. Liber سياه *Siyâh*, i. e. *Niger:* aliàs dictus زمزم *Zémzem*, i. e. *Muſſitatio*, quippe qui Magorum Muſſitationem cum ejus Temporibus & Formulis docet.

XV. Liber زند هادخت *Zend-bâducht*.

XVI. Liber زرادشت نامه *Zerâtuſht-nâma*, ſc. ejus Vita à ſeipſo ſcripta proſâ, ut ſuprà p. 332, ubi ejuſdem Contenta partim explicantur, & partim alibi. Poſteà in moderniorem linguam carmine verſus eſt iſte Liber.

XVII. يزشني *Yeziſhni*, i. e. *Divinus* *.

* Iſte Liber No. XVII, reperitur tam in Muſæo meo quàm in *Emanuelis Collegio Cantabrigienſi*, ubi ſuper eo ſic ſcriptum eſt; *Iſte eſt Liber Ejeſſney in linguâ Jenwyſta, continens Religionem veterum Perſarum; ex dono Nannaby Moodie.* In iſtis autem Nominibus Perſicis erratur, vel ex Informatoris pravâ Pronuntiatione, vel ex ſono malè percepto & perperam captato ab Informato *Sacellano Anglo.* Nam in mei Exemplaris Calce, iſtius Libri nomen literis Perſicis ſcriptum eſt *Yeziſhny*. Hinc conſtat ſupradictum Informatorem voluiſſe *Ezeſny:* & alterum Linguæ nomen, quod ſcribit *Jenwyſta*, ex illius intentione, reſcribendum eſſe *Zenwyſta:* ſcil. lingua Libri *Zendwyſta*, quod eſt nomen Operum *Zoroaſtris.* In Exemplari *Cantabrigienſi*, in Calce (ubi dicti Libri nomen expectandum erat,) aliquot folia deſiderantur, quæ meum Exemplar ſupplet. Dicta Superſcriptio videtur in Oriente accepta ab aliquo *Sacerdote Perſico:* unde colligo quòd *Yeziſhny* pro vero hujus Libri nomine habeatur. Ego etiam poſſideo alium Librum, ſcil. quoddam Exemplar Libri *Sad-der*, ſcriptum in urbe *Surât*, Mandato كنورجي ناهانه مودي *Cnúrgjy Nábana Moodie* Mercatoris Angli 1633: ubi in ſono nominis *Nábana* erratum videtur pro *Nánnaby*: nam Orientales ferè ſemper corrumpunt *Europæorum* Nominum ſonos.

XVIII. Liber زردشت *Zerdusht*, de Religione agens.

XIX. Liber استادگر *Ustâdgher*, i.e. *Magister*, seu *Coryphæus* in aliquâ Arte. De judiciariâ Astrologiâ agit.

XX. Liber بزشک نامه *Bizishk-nâma*, i.e. *Medicorum Liber*, sc. ejus Munus docens & Herbarum Vires exponens.

Hi omnes (& si qui sunt alii,) & quicquid ex eis citatur, habentur مازدیسنان که قول خدایست *Mazdiyasenân*, *quod Verbum Dei est*, ut in *Sad-dèr* cap. 12. Et omnes scripti sunt Prosâ, nam *Zerdusht* nunquam scripsit aliquid Carmine: ideóque quicquid ejus Carmine extare prætenditur, ab aliis scriptum est, qualia sunt *Græcorum Collectanea* quæ ei tribuuntur. At quia Preces Prosâ canunt, fallitur *Curtius*, dicens *Magos Patrium Carmen cecinisse*, quasi Versus cecinissent. Supra autem p. 331, irrefragabili testimonio constat omnia *veteri linguâ* scripta fuisse Prosâ. Verum quidem est, quòd quia illa lingua tandem Vernacula esse desiit & paucis nota fuit, inde *Recentiores* aliqui *Magorum Sacerdotes*, in bonum publicum & usum vulgi, pauca quædam in recentiorem linguam verterunt, ea conscribentes Carmine. Hoc autem tantùm CC abhinc annis, circa tempus quo ab eis scriptus fuit Liber *Sad-der*: sed tale quid *Veteribus* ignotum.

Apud Suidam, *Zoroastres* videtur intelligi sub alio corruptiori nomine, ubi legitur Ζωρομάσδρης *Chaldæus Sapiens, qui scripsit Mathematica & Physica*, ut supra diximus. Apud eundem *Suidam* memoratur Ζωροάστρης Περσομήδης σοφὸς [& Ἀστρονόμος.] — φέρεται ᾗ αὐτοῦ περὶ φύσεως βιϐλία Δ'. περὶ λίθων τιμίων Εν. Ἀστροσκοπικὰ ἀποτελεσματικὰ βιϐλία Ε'. De *Agriculturâ* eum etiam scripsisse dicit *Plinius*: & 100,000 Versuum ejus collegisse & volumina ejus explicâsse dicitur *Hermippus*, cujus etiam Librum de Magis *Laertius* & *Arnobius* adducunt, ut *Patritius* notat. Sed absint Carmina omnia!

Hujus hominis celebritas ansam dedit Hæreticis fingendi pro lubitu. Adeò ut ejus supposititii Libri (tertio post Christum seculo, circa MCD abhinc annis) tantâ fuerint veneratione, ut *Clemens Alexandrinus* p. 233 scribat; *Quòd qui Prodici hæresin sequebantur, solerent gloriari se arcanos ejus Libros possidere*. Atque *Porphyrius* in *Plotini Vitâ* narrat, *multos Hæreticos Christianos circumtulisse Revelationes quasdam Zoroastris, & Zostriani, & Mesi*, &c. *quibus deceperunt multos, & ipsi decepti. Plotinus ergò contra hos & Gnosticos scripsit*. Et *Porphyrius* dicit se multis ostendisse *Librum, Zoroastri ab illis inscriptum, adulterinum novumque esse, & ab eis confictum qui statuebant Hæresin, ut Institutiones,*

quæ Zoroaſtris veteris eſſe crederentur. Ex *Proclo*, *Damaſcio*, *Syneſio*, & aliis citra *Chriſtum* Autoribus, ſparſa qnædam *Zoroaſtris* Λόγια collegit *Patritius*, & ante eum alii. Sed qualia fuerint quæ de *Zoroaſtre* apud *Græcos* circumferebantur, notat *Johannes Chryſoſtomus* Tomo I, p.737 de Vitâ *Sanctæ Babylæ* agens, & Orthodoxorum de eis opinionem his ſequentibus verbis prodens; Διὰ τί τὸν Ζωροάςρην ἐκεῖνον καὶ τὸν Ζαμόλξιν, &c. *Quamnam ob cauſam, Zoroaſtrem illum itèmque Zamolxin, ne quidem de nomine multi, imò vero nulli niſi admodùm pauci norunt? Nonne quoniam Figmenta erant quæ de illis circumferuntur omnia? quanquam tum illi, tum ii etiam qui illorum facta memoriæ prodiderunt, ſummi Artifices fuiſſe feruntur; illi quidem Impoſturæ comminiſcendæ atque exercendæ, hi autem Mendacii Orationis Illecebris adumbrandi.*

Ut autem ad penſum redeam; cùm ſupradictus Liber *Zend* ſit omnium Agendorum & Credendorum Regula, uti *Mohammedanis* eſt *Coranus*, & *Chriſtianis* S. *Biblia*, ideò licitum aut illicitum ex ejuſdem Præceptis determinandum cenſent: unde id quod licitum eſt, appellatur زندآور *Zendâver, id quod feret Zend*; ſc. quod *Zend* permittit & probat: cujus contrarium eſt *Nâ-zendâver*, id quod non permittit Liber *Zend*; *Mohammedanis* حرام *Harâm*, i. e. *Vetitum*, ſeu *Prohibitum*.

Doctrinæ *Zendicæ* ſequaces Magi, ſeu Sacerdotes, vocantur *Zendchuân*, & *Zend-bâph*, &c. Sic in Libro *Ph. Gj.* زند باف و زندواف و زندلاف وزند خوان تابعان زردشت آن جماعه را مجوس نیز خوانند *Zend-Bâph, & Zend-Vâph, & Zend-Lâph, & Zend Chuân ſunt Zerduſhti Aſſeclæ, quos etiam Magos vocant.* Scilicet, hi ſunt Zerduſhti Religionis ſequaces in genere, qui affectant legere & modulari Librum *Zend*. Et ſanè *Zend-Bâph*, ſeu *Zend-Vâph*, verbo tenus, eſt *Zendi-Textor*, qui contexit & continuat ſermonem eúmque connectit: & *Zend-Lâph* verbatim eſt *Zendi-Laudator*, ſeu *Zendi-Jactator*, quia gaudent & quaſi exultant eum legendo & recitando. At *Zend-Chuân* eſt *Zendi-Lector*, ſeu *Zendi-Cantor*, nam utrumque ſignificat: præſertim verò eſt ordinarius *Lector* Synagogæ, qui Preces quotidiè celebrat canitque: nam *Cyrus* Inſtituit Sacerdotes ὑμνεῖν ἀεί. Talis Parochus *Judæis* dicitur חזן *Chazzàn*; *Mohammedanis* امام *Imâm*. Itaque Libri *Zend* Lectio publica, ſeu in Sacris Recitatio, fit per quandam modulationem, ſeu cantillationem, inter legendum aut recitandum, uti Judæi ſemper faciunt tam in Precibus quàm Biblia Hebraica legendo. Hinc *Strabo* de tali Perſarum Recitatione loquens, utitur voce

voce ἐπᾴδων *Accinunt*. Et quòd Sacra ſua canebant, innuit *Curtius*, dicens, quòd in *Darii* Proceſſione, *Magi Patrium Carmen canebant:* ſc. preces canebant, ut fit in Pſalmis Davidicis *plano Cantu*, ſeu *Modulatione Cantuarienſi*, in *Cathedralibus Angliæ*. Hinc eſt quòd in *Juſtinum* Annotator Varius p. 26 alicunde legit, *Quòd Magi Virgis Ignem inter canendum ſuſcitabant*.

Prædicta Epitheta omnia, propter dictam modulationem, interdum metaphoricè tribuuntur *Luſciniæ*, quæ ſubinde appellari ſolet *Zend-Bâph*, & *Zend-Lâph*, & *Zend-Chuân*, q. d. *Zendi Recitatrix:* quæ quidem Avis, propter garrulitatem, ſæpè etiam Perſicè vocatur هزار دستان *Hazâr-daſtân*, i. e. *Mille Hiſtoriolarum* Avis; quo nomine inſinuatur eam plures in canendo Varietates & Elegantias habere, uti etiam *Luſcinia* noſtras *Europæa* habet: unde & apud *Sheich Saadi* vocatur بلبل گوینده *Bulbúl Ghûyanda*, *Luſcinia Loquax*. Ab his haud abſonum eſt *Græcum* nomen *Philoméla*, q. d. *Melodiam Amans*. Cæterùm in Oriente, (ut id obiter doceam, quia *Europæ* fortè inauditum,) Luſciniæ Roſas odorari ſolent, à Roſâ ad Roſam volando & odorando, donec planè inebrientur & cadant, ita ut à quovis capiantur. Unde dictus *Sheich Saadi* Perſa inconſtantem Amatorem eleganter comparat *Luſciniæ, quæ quotidiè novas Roſas quærit*. Hoc idem mihi etiam affirmavit *Abdelmeſſih Mauſilenſis* amicus noſter, *Kàs Iſæ* filius.

Quinetiam ut in *Iſlamiſmo*, apud Perſas Mohammedanos, *Alcorani* in certas majores Partes diviſi *Recitator*, ſeu *Lector publicus*, vocari ſolet جزء خوان *Gjùz-Chuân*, i. e. *Partium Lector*, ſic in *Magiſmo*, apud Perſas veteres Libri *Zend* in ſuas Partes, ſeu Tomos diviſi *Recitator*, eâdem ratione, vocitatur نسك خوان *Núſk-chuân*, i. e. *Partium Lector Cantór*ve; qui quidem Titulus (ut & *Zend-chuân*) non tantùm Magûm in genere, ſed & ſpeciatim eſt Lectoris, ſeu Sacerdotis parochialis Epitheton. Is in *Pyréo* Librum *Zend* legit recitátve, devoto Vultu & elevato Digito Indice, qui itaque vocari ſolet انگشت خدا خوان *Digitus Chodâ-chuân*, ſeu *Deum invocans*, vel ſimpliciter *Chodâ-chuân*.

Cap. XXVII.

De Naturâ Ignis, & de generali Ratione Custodiæ ejusdem, &c. Quo Signo Persæ ad Sacra convocantur, & quomodo se gerunt in Ecclesiis. De Virgarum Usu in Sacris, & de eorum Mussitatione quotidianâ, atque Silentio.

QUamvis Veteres Persæ sint tam boni & pii homines, ut supra descripsimus, & per totam Vitam Igni famulentur, facetè observat *Sheich Saadi*, (de Ignis Naturâ elegantem faciens Comparationem,)

اگر صد سال گبر آتش فروزد *Quamvis Ignicola 100 annos Ignem accenderit,*

اگر درو یکدم افتد بسوزد *Si uno momento in eum ceciderit, comburitur.*

Vult docere, nullâ Pietate truculentam Ignis Vim domari posse, nec asperum illum Elementum ullâ Prece mitigari, quin ipsos etiam Cultores suos tandem comburat. Apud *Plutarchum* in *Symposiacis* adducitur *Lucius, Flori filius*, asserens, *Ignem sacrum non ideò fuisse cultum, quòd eum alio Igne putarent meliorem digniorémque,* —— *sed Ignis sacri Custodiam fuisse Tesseram Observantiæ erga omnes Ignes, prout Ægyptii colebant unum aliquod Animal pro totâ specie, & sic isti colunt unum Ignem pro omnibus.* Hæc quidem sit commoda ratio apud eos qui Ignem servandi originalem causam ignorant. *Judæi* sacrum Ignem servabant pro necessario usu *Sacrificii jugis*, sed eundem non honorabant, multò minùs colebant. *Græci* autem & *Persæ* hoc videntes, scil. Ignem servari in Templo Dei, & verum ejusdem usum nescientes, existimârunt eum necessariò esse honorandum; non tamen ut Deum colendum. Alibi *Plutarchus* ait; *Apud Persas supplicandi genus erat acerrrimum & Repulsæ securum, si supplex cum Igne in fluvium descendens, minaretur Ignem se in eum abjecturum nisi impetraret quod petebat: fiebat enim Compos Voti, sed puniebatur propter comminationem, utpote injustam & Naturæ contrariam,* &c. Sed quanta est hæc fabula, quasi fecissent petitiones ad Ignem, tanquam ad Deum, & quasi Ignis esset Animal rationale & minitanti se submitteret! Fides itaque sit penes Autorem.

Ad Pyréa sua in urbe *Nússari* in *Indiâ* convocantur per pulsationem parvæ Campanæ: at in *Isspahân* Persidis, vel notis temporibus sponte conveniunt, absque dato Signo, vel aliàs (ut *Armeni Gjulphenses* & alii

alii per Orientem *Christiani*,) Signum datur per pulsationem magni alicujus Asseris: idque propter metum *Mohammedanorum*, qui non permittunt *Campanarum* usum in Ecclesiis, utpote quæ sint *Christianorum* Institutum. Quando autem Templum adeunt, non id faciunt ut meri Ignicolæ; nam in minoribus Ecclesiis rarò est Ignis, sed tantùm Lampas: ubi verò est Ignis, eum non colunt ut Deum, ut suprà diximus. Contrarium de eis notat Diogenes Laertius, sc. *Quòd olim Dei Immortalis Cultui vacabant; Illi soli Vota & Preces concipiebant, Sacra faciebant, &c. quasi ii soli cum eo communicationem haberent.* Nihilominus tamen ut *Judæi* noluerunt Ignem suum sacrum polluere, nec in eum ne quidem Follibus inflare; ita & *Persæ* nullo modo in Ignem sacrum inflant. Ideóque inter Sacra peragendum, non tantùm justum Intervallum servant, sed & ad prohibendum impurum halitum, ora tegunt quadrato Panno linteo dicto بنام *Panâm*. Et Sacra facturi circumstant populi, corde tantùm orantes & mussitantes. Et Sacerdos indutus *Albâ*, & *Pileo Aurito* & *Ore Velato* paulò propiùs accedit, alterâ manu *Librum*, alterâ albas aliquas spithamalis longitudinis *Virgas* tenens: & hoc modo cantillat Preces, recitando Officium ex Libro *Zend*: & in oratione vehementior, aliquando uno pede stat, ad imitationem Prophetæ sui. Post peractam verò in primo ingressu Prostrationem, quilibet pro se mussitat, & simul, si quas habet Oblationes, quisque melioris notæ homo eas offert, injiciendo in Ignem vel pretiosa Olea, vel Aromata, vel Margaritas, vel saltem Fruges, aut Carnes, &c. De illo Oris Operculo, Arabicè *Phidâm*, seu *Phadâm* dicto, verba faciens *Camûsi* Autor, refert, فدام شي تشده الاعجم والمجوس علي افواهها عند السقي. Hæc D. *Golius* exponit, *Panniculus, quo Persæ & Magusæi os tegunt cum bibunt:* quod impossibile. Nam cùm سقي non significet *bibere*, hæc magis verbatim sonant, *Phidâm est res quam Persæ & Magi alligant super ora sua inter propinandum*, seu *potum præbendum*. Sed, & hâc lectione non genuinâ, substituamus legendum عند الصلي *inter precandum*, ut spectet eorum Sacra, in quibus Ora semper Panno velari solent. Nam quòd, vel inter bibendum, vel inter potum præbendum, ora sua tegant, alibi nunquam reperi. Ideóque, vel dictus Autor *Arabs* in rebus Persicis errat, ut solet, vel à Scribis depravatus est. Si hoc confers cum aliis citationibus, quas passim adducit, *Persicis*, præsertim cum nugatoriâ ejus derivatione vocis مجوس *Magjûs*, eum Linguâ & rebus Persicis

Perficis parùm verfatum pronuntiaveris, quamvis fuit urbe *Phiruzabâd* oriundus; fed quam fortè puer reliquerit; nam is prorfus fe dedidit Linguæ *Arabicæ*, cujus *Oceanum* produxit copiofum, omnium Lexicorum planè Optimum.

De Virgarum ufu in Libro *Ph. Gj.* traditur, *quòd Virgæ, quas manibus tenent, vocantur* برسم *Berfam, quæ funt Longitudinis unius Vagjdb*, feu *Spithamæ*, [decorticatæ] *tenues & innodes, quas ab arbore Ghez, aut Hawm, vel, earum defectu, à Malogranato refecare debent peculiari cultello qui vocatur* برسمچین Berfam-tchîn, id eft, *Virgilegus* Cultellus, *Manubrio ferreo: & mos eft eundem priùs* پادیاوی کردن *lavare, & deinde adhibere Zémzema*, feu *Muffitationem, quæ eft in Laudem Dei & Ignis, quæ etiam adhiberi folet quo tempore lavant fe & edunt & Sacra celebrant. Nam* جمیع عبادات نخستین بر زبان رانند omnia Religionis folennia priùs recitant. *Hifce Ceremoniis peractis, deinde dictas Virgulas refecant & abfcindunt tali confecrato Virgilego Cultello. Habetur quoque* برسمدان Berfamdân, i.e. Rhabdotheca, feu *Vafculum dictas Virgas continens, quod etiam lavant: eftque rotundum ficut Calamotheca, paulò longius ipfis Virgis, quas in eo condunt: & fieri folet ex Auro, aut Argento, aut Ære, aut fimili aliquâ materiâ. Et quotiefcunque unam aut alteram Nufk*, feu *Partem τῶ Zend recitant, aut* عبادت کنند *cultum aliquem religiofum peragunt, aut Corpus lavant, aut Cibum comedunt, ex Thecâ aliquot Virgas in tales ufus refervatas depromunt: Ex. Gr. ad recitationem* دسک وندیداد Tomi τῶ Vendidâd, *manibus tenent XXXV Virgulas, quæ, finita Lectione feu Recitatione, inutiles funt, nec ulterioris ufûs, nifi pro Fomite Ignis. Ad recitationem* دسک مشت Tomi τῶ Mûfht, *manu tenent XXIV Virgulas. Tempore Cibum comedendi manu tenent V Virgulas. Eftque femper ex conditionibus manu tenendi Virgulas, ut priùs corpus lavent, & veftes mundas induant*. Hactenùs ille. De hifce ceremoniis *Phirdaufi* Sapiens refert, quòd Rex

پرستندهٔ آذر زردهشت *Culturus in Pyrêo Azuri-Zerdhufht,*
همي رفت با باز برسم بمشت *Ivit cum Fafciculo Virgarum in manu.*
چون از دور جائی پرستش بدید *Cúmque à longinquò videret Cultûs Locum,*
شد از آب دیده رخش نا پدید *Genæ ejus præ Lacrymis videri non potuêre.*
فرود آمد از اسب برسم بدست *Defcendens itaque ab Equo, cum Virgis in manu,*
بزمزم همیگفت ولب را به بست *Muffitationem recitavit, Labia comprimendo.*

Supra

Supra dicta Arbor *Hawm* (inquit *Ph. Gj.*) quia à Magis adhiberi ſolet, vocatur هوم المجوس *Hawm Magorum*: eſtque arbor in Perſide frequens, ſimilis arbori *Ghez*, ſeu *Myricæ*, & cum ejuſmodi nodis: Folia autem ſimilia ſunt foliis *Jaſmini*, ſc. *Jaſmini* faciem habet. Hujus etiam Virgas tempore Muſſitationis manibus tenent Magi. In Lib. *Zein*. hæc Arbor aliàs vocatur هوم الهداية *Hawm AlHidáyat*, ſeu *Manuductionis* ad Templum & cætera Sacra: ibi dicitur quòd ejus Flos ſimilis ſit Flori مشكطرامشيغ *Muſhcátrâmſhigh*, ſeu *Dictamni*. Quin & alio valdè communi nomine hæc Arbor vocari ſolet مـرانيه *Marânia*, à Perſidis urbe مرانه *Marâne* (prope urbem *Yezd*) ubi copiosè creſcit, quaſi *Maranienſis* Arbor. *David Antiochenus* vult *Marâniam* eſſe Herbam uno Caule duro, & Flore flaveſcente: ſed illius veniâ, eſt Arbor.

Dicta *Muſſitatio*, quæ Arabicè *Zémzema*, Perſicè audit دندنش *Déndiſh*. Et in *Ph. Gj.* definitur *Zémzema*, quòd ſit ترنمي *Terânnumi*, ſeu *Murmuratio quædam, quam* باهستكي كنند lentè proferunt: *&, quòd peculiariter eo nomine vocentur Verba quæ proferunt in laudem Dei & Ignis, Tempore Sacra peragendi, & Corpus lavandi, & Cibum edendi.* Angelos quidem Cuſtodes tunc iſtâ Murmuratione alloquuntur: nam habent زمزمه كل يوم *Muſſitationem, pro ſingulis diebus* menſis peculiarem, ad ſingulorum dierum Angelum directam. Mohammedani hæc vocant eorum افسونها *Incantamenta*. Autor Libri *Arûch* in voce מגוש refert; אמגושתא היא הנודעה בלשון ישמעאל זמזמה שהמגושין בשעת סעודתן שותקין ואין מוציאין דבר בפיהם אלא מוציאין קול שאינו מחותך בנעימות והנעימות בלבן *Maga nota eſt linguâ Arabicâ ex Muſſitatione: quia Magi tempore edendi tacent, ne Verbum ore proferentes; ſed proferunt vocem non articulatam Diſtinctione, nam Diſtinctio eſt in eorum corde tantùm.* Scilicet, quamvis inarticulatè loquantur, ut alii non intelligant, ipſi tamen in Corde ſuo ſciunt quid volunt. Locus eſt ſubobſcurus. In eundem ſenſum in voce מגוש legitur *Magi* Definitio in Lexico *Talmudico Múrſhid*, literis *Hebraicis Arabicè* conſcripto; قال ר"האי ז"ל ان مجوسي الذي يزمزم بنغمات من غير كلام باحرف متقطعة سوي همهمة وتنغيم بحسب ما يقطع تلك الحركات على ما في خاطره من المعني *Rabbi Hai b. m. dixit, Magus is eſt qui muſſitat ſuſurrationibus, ſermone abſque vocibus diſtinctis, per modum murmurationis.*

murationis. Et susurratio est secundùm id quod distingunt istæ motiones juxta eum sensum quem im animo habet; scil, juxta Intentionem quam animo habet, sed disertis verbis eam non exprimit. Hæcce *Mussitatio* est *Precatio Mentalis*, quæ est ferè *Meditatio*, nisi quòd eam comitetur sonus quidam inarticulatus. Est sc. idem quod nostrates faciunt primo in Templum ingressu, privatim orantes. Isti autem *Judæi* non satis distinguunt inter *Mussitationem* silentio proximam, & purum putum *Silentium*, quæ confundunt. Præmittitur quidem *Mussitatio*: & post eam sequitur *Taciturnitas*, seu *Silentium* dictum باج *Bâgj*, seu بار *Bâz*, sive بازه *Bâzh*, quod in *Ph. Gj.* sic definitur, باج خاموشي بود كه مغان وقت بدن شستن وخوردن بعد از زمزمه بكنند *Bâgj est Silentium quod post Mussitationem Magi adhibent tempore corpus lavandi & cibum comedendi*. Nempe *Mussitatio*, initio temporis edendi, est Gratiarum actio & precatio: & deinde sequitur *Silentium* inviolabile. *Ammianus Marcellinus* Lib. 21, Cap. 13, de Persis loquens, addit; *Apud quos quoque Silentii colitur Numen*. Hoc ferè videtur jocosè dictum, cùm tale quid non sit: vult autem eos *Taciturnitatis* Virtute donari præ cæteris Gentibus. Ad hunc locum Annotator ex *Theophylacto Simocattâ* notat, quòd *propter Silentii Legem in Conviviis observandam, Chosroes Persarum Rex Brizacium, Barami Tyranni Speculatorem, captum & in Convivium introductum, signo manûs jubebat occidi*: οὐ γὰρ εὐωχουμένοις θέμις τοῖς Πέρσαις διαλαλεῖν *convivantibus enim Persis nefas est loqui*. Et dicente *Hieronymo* in Epistola ad *Eustochium* de Virginitate servandâ, *Cænobitæ etiam in Ægypto hunc morem tenent: nam nemo comedens loquitur*. Propter dictum *Silentium*, Rabbi *Gamaliel* laudat Persas, dicens eos esse modestos in Cibo. Locus in Talmude *Berachoth* fol. 8, 2, בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתם וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר *Propter tres causas amo Persas, quia sunt verecundi in Cibo, & sunt verecundi in Domo Sedis* [seu *Latrinæ*,] *& sunt verecundi in Re alià*; quæ *Res* exponitur תשמיש *Administratio*, sc. Rei Venereæ, Uxori debitum solvendo.

CAP.

Cap. XXVIII.

De Magorum Sacerdotio & Hierarchiâ, florente olim eorum Ecclesiâ, & quoque hodie.

VEtustissimi Persæ Medique (quod dictu mirabile, & quibusdam impossibile visum,) *semper* ab omni ævo, penè ab ipso Diluvio ad hoc usque tempus, *externam* aliquam Eccclesiæ Faciem habuerunt, & hodie habent. Hanc quidem *Ecclesiam* aliquando vexârunt Hæretici, præsertim *Manichæi* & *Mezdakæi*, & aliquando injustas persecutiones subivit; & *Magophoniæ* Tempore, propriâ culpâ, insignem cladem passa est. Ea autem, maximâ ex parte, olim usque ad mortem *Yezdegherd* ultimi, in summâ Gloriæ suæ Abside constituta viguit & floruit, tanquam *Mulier amicta Sole*, cujus etiam Pedes Lunâ suffulti. Sed tandem dicti Regis tempore, in utroque suo Luminari fatalem & *totalem* perpessa est *Eclipsin*: ingruentibus enim *Saracenis* Draconibus, persecutionem acerbam passa, coacta fuit fugere, partim in *Caramaniæ* Desertum, & partim in *Indiam*, ibi per hos mille Annos obnubilata & obscurè agens. At sicut ista Gens nunquam fuit penitùs deleta, sic nec Ecclesia prorsus abolita, sed apud hujus Gentis superstites, usque à tempore dicti *Yezdegherd* (quamvis imminuta & Potestate seculari destituta,) semper hactenus ad hoc nostrum tempus extitit; eáque benè regulata, perpetuâ Successione habens Sacerdotium continuatum sine Interruptione ullâ. Hinc est quòd antiquissimam suam *Zoroastris* Religionem, constanti praxi, & continuato usu quotidiano in suâ *Liturgiâ* publicâ, ad hunc usque diem, sine mutatione intemeratam retineant, ejúsque *Libros vetustissimos*, sicut sacra Monumenta (ad instar *Judæorum*) reverenter custodiant & incorruptos conservent, suæ Religionis & Rituum tenacissimi, ad rigorem usque. Persarum enim Gens nunquam fuit tam levis & mutabilis, aut prophana, quæ *Protoparentum* Religionem, in quâ Antecessores educati, vilipenderit, aut sponte abjecerit.

Talis est Ecclesia *Magorum*, quorum *Clerus* olim fuit, & hodie est, regularis & pius, in tres Ordines distinctus, quorum Tituli *Persicè* in distincto aliquo Capite seorsim dabuntur, allegatis etiam Autoritatibus; quod heic facere, Discursûs nostri tenorem interrumperet. Hi (præsertim *Præsules*) Regibus olim fuerunt à *Sacris domesticis*, seu

Sacellani, & Regiorum Filiorum *Tutores*. Iidem quoque fuerunt & hodie ſunt *Judices Eccleſiaſtici*, qui Lites terminant, Caſus Conſcientiæ ſolvunt, & delinquentibus Pœnitentiam præſcribunt. Sacerdotes plures aut pauciores (pro quantitate Redituum) ad ſingula *Pyréa*, ſeu Templa *Cathedralia* pertinebant. Ad unam magnam in *Balch* Eccleſiam *Naubahâr* pertinebant LXXX Sacerdotes, unde de reliquis conjecturam quodammodo facere licebit. Et quidem *Sacerdotes* in toto fuerint penè innumerabiles, cùm *Præſulum* numerus fuerit tam magnus, uti colligere liceat ex *Erdavirâph-nâma* ſuperiùs allegato; ubi memoriæ proditum, quòd *Ardeſhîr-Babecân*, Mediæ & Perſiæ & Bactriæ Rex, habens aliquot dubia in Religione ſolvenda, convocabat *omnes* ſui Imperii *Præſules*, ſeu *Superintendentes*, qui erant numero 40,000, vel, ut alii volunt, 80,000: niſi fortè dederint numerum certum pro incerto, aut alias, *Præſulum* nomine, intelligantur *Sacerdotes*, qui ad tantum numerum fortè excreverint. Utcunque tamen fuerit, florente olim *Magorum* Eccleſiâ, proculdubiò habuerunt tantum Eccleſiaſticum apparatum & Famulitium, quod tam ad neceſſitatem quàm ad Pompam ſacram ſufficeret. Hi omnes *legitimè* erant *vocati* & *ordinati*: nam apud eos, nemo ſponte aſſumit Sacerdotium, uti infrà dicetur; & nemo, niſi Sacerdotis filius, in Sacerdotio ſuccedit, ut in conſtitutione *Leviticâ*. Et quidem eorum Sacerdotium ferè coincidebat cum eo *Judæorum*; in quo erat unus *Summus Sacerdos*, & deinde plurimi *Sacerdotes* atque *Levitæ*. Hoc autem excedebat Hierarchia Perſica, (quamvis *Chriſtum* præceſſerat, magis cum *Chriſtianâ* coincidens,) in quâ, præter *Sacriſtanos*, erant *Sacerdotes*, & *Præſules*, & *Archipræſules*, qui hodiernis Chriſtianorum *Preſbyteris*, & *Epiſcopis*, & *Archiepiſcopis* correſpondent. Adeò ut, Eccleſiæ *Chriſtianæ* Amicis pariter & Inimicis fortè novum & inopinatum videbitur, in *Perſiâ* reperîſſe *Conſtitutionem Eccleſiaſticam* prope MMM abhinc Annis fundatam, quæ tam pulchrè coinciderit cum ſubſequente *Hierarchiâ Chriſtianâ*. Hocque non ſine Numine factum, ſc. Perſas olim ordinâſſe idem quod poſteà *Chriſtus* & *Apoſtoli* ejus, in Plenitudine Temporis, tandem novâ Sanctione inſtituerunt & confirmârunt. Eccleſiæ itaque eorum Regimen in primâ ejuſdem Conſtitutione fuit benè fundatum. Et quidem vetus conſtitutio hodie manet: ſed tempore Regis *Yêzdegherd*, abolito Perſarum Imperio, & graſſante *Iſlamiſmo*, plerique Reditus ab Eccleſiis ablati ſunt: adeò ut jam non tam lautè ſe habeat dicta Eccleſia, ſed oppreſſorum more, humiliter agitur ab iis, qui paucis *Decimis* & voluntariis Contributionibus contenti

tenti esse debent, modò conscientiæ libertate fruantur. Hoc modo, Ecclesiæ eorum Regimen & Disciplinam sat bonam fuisse comperimus.

Quoad eorum Ecclesiæ Doctrinam, ea etiam benè fundata est in *solius* Dei Omnipotentis *Cultu divino*, quem ad hodiernam diem retinent, à verâ & intentionali *Idololatriâ* prorsus immunes. Credunt etiam *Resurrectionem* Mortuorum, & ultimum Judicium, in quo Boni à Malis distinguentur, &c. ut posthac in peculiari Capite dicetur. Sed cum veri Dei cultu pessimam admiscuerunt *Superstitionem* Idololatriæ proximam: quam tamen illi non *ita* æstimant, putantes eam esse innocentem atque innocuam; cùm S. Scripturæ Lumine destituti, nullam habuerint Religionis Normam, præter imperfectam & obliquam illam, à *Zerdushto* traditam, post Ignem ejus fatuum palantes, eoque seducti. In hac tamen Ecclesiâ semper usurpati fuêre solennes *Ritus Nubendi*, (nam Fornicationem & Adulterium odio habent,) & solenniter, cum Officio Precum, *Sepeliendi*, seu ponendi in aperto Conditorio, atque *Baptizandi*, de quo posteà. Nam nihil sine Precibus, ne quidem ligna Igni imponunt; sed omnia faciunt in Nomine Dei. In primo Infantum *Baptismate* imponitur Nomen: & posteà anno VII^mo ut quidam ajunt, vel potiùs anno XV^to (quando censetur intrare in Religionem,) tum adhibitis precibus à Sacerdote datur *Confirmatio* solennis. Et eo anno XV^to (ut Religionis Tessera) eis traditur *Sudra*, seu *Tunica*, & *Cingulum*, quibus nunquam, ne per unum momentum (nisi in lectu sint) destitui debent.

Eorum Synagogæ minores, seu indotatæ Ecclesiæ parochiales, alunt in singulis unum Sacerdotem, eúmque ex *Decimis* ac spontaneis Contributionibus: nec Ignis perpetui expensas in eis faciunt, nisi per Lampades, exceptis magnis quibusdam diebus. At Pyréa, seu Templa Cathedralia, ubi Sedes Episcoporum, amplis Terris & Reditibus dotata erant, ad parandum Sacrificia, & Ligna coëmendum, & ad alendum Sacerdotium amplissimum; præter multa pretiosa Vasa, & alia Regum & Magnatum Donaria, in Templorum *Gazaphylaciis* reservata & ad Pompam recondita: aliàs non fuisset Operæpretium *Antiocho* depeculari Templum *Persepolitanum*, ut legitur 2 *Macc.* IX. 2; *Quòd Templum Persepolitanum spoliare & urbem tenere tentans Antiochus, ab incolis Persis ex urbe expulsus & fugatus fuit. Inde ergò ad Ecbatana concessit, versus Hierosolymam tendens.* Sed postquam veterum Persarum Gens, propter *Mohammedanorum* oppressionem, penuriâ & paupertate laboraret, præter *Decimas*, excogitârunt alium Sacerdotalem

lem Reditum augendi modum, quem quondam Amicus noſter *Safrâz Avedik*, Armenus Iſpahanenſis, melioris Notæ Mercator mihi retulit; ſc. *Quòd XXIV Aprilis quotannis eſt quoddam* بيرام گوران *Feſtum Ghavrorum, in cujus craſtino, è domibus ſuis foràs ejiciunt omnem Ignem; cui poſteà redintegrando, de novo accendunt Lucernam apud domum Sacerdotis ſui, eo nomine ei ſolventes C Denariolos, qui faciunt V Abbaſæos, ſeu VI Solidos Anglicanos cum tribus Denariis Anglicis*, vel pro Ditioribus, domum mittunt Ignis Sacri Portiunculam, pro quâ benè & carè ſolvitur Sacerdotibus. Dicto itaque die, non licebat ullum Lumen aut Ignem accendere niſi in Templis: de quâ re extat locus *Talmudicus* in *Gittin* 17. 1, אתא החוא החורא ושקלה לשרגא מקדמוהי *Veniens ille Chavra, auferebat Lucernam à coram ipſo.* Ibi in Gloſſâ, *Chavra* exponitur פרסאי *Perſa.* Hunc locum ſequente modo exponit Gloſſator *Talmudicus*, שקלה לשרגא שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית עבודה זרה שלהן *Abſtulit lucernam; quia ſc. eſt Perſis Dies Feſtus in quo non accendunt aliquod Lumen niſi in Domo Cultûs-alieni eorum.* Alius exponit, שגזרו שלא להדליק נר שום אדם אלא לתועבותיהם ביום אידם והיו ישראל מדליקין בסתר *Ordinârunt enim ut nemo accenderet Lucernam (niſi Abominationibus ſuis) die Feſti ſui. Iſraelitæ itaque clam accendebant*, ſc. *clam*, ob metum ne Perſas offenderent. Citata enim loca ſpectant antiqua illa tempora quibus *Iſraelitæ* erant in Captivitate inter *Medos*, qui vocantur Perſæ: & idem Ritus uſque ad hodiernum diem continuatus eſt in Lucrum & Beneficium Sacerdotum, qui etiam *conſecratas Virgas* populo vendunt.

Et ut apud *Judæos*, aliquis Sacerdotum numerus die nocteque miniſtrabat, ſic apud *Perſas*, quaterni Sacerdotes ſimul (cùm multò plures ad ſingula Pyréa pertinerent,) ſingulis Nychthemeris, Sacri Ignis, qui ſuper Aram in medio Templi, curam gerebant, & hodie gerunt, Ligna decorticata & munda ſuppeditando, ne extingueretur.

Perſæ veteres nulla habebant *Jejunia*, quippe quæ fuerint planè *vetita*, ut & hodiè. Sed Feſtivitates, ſeu Dies Feſti erant plurimi, & ii etiamnum hodiè continuati, qui (omnibus Feſtum concelebrantibus,) in Lætitiâ deſinunt: matutino autem tempore, Eccleſia religioſiſſimè aditur, ubi *Zend-chuân*, qui *Miniſter*, ſeu *Paſtor*, Preces recitat & Sacra celebrat. Talis ſc. Synagogæ *Lector* Ordinarius dicitur quoque *Nuſk chuân*; de quo ſupra. Et quiſque ſecum affert ſua Victualia, quæ ad commune bonum inter omnes eduntur: & de eis participant pauperiores qui nihil attulerant; nam Charitate & Eleemoſynis

ſynis excellunt erga ſuos, nullos habentes *Mendicos*. Sed præter dies ſtatos & ſolennes, devoti Homines quotidiè adeunt Pyréa, Deum precandi ergô, coram Igne Sacro: & ibi de Conſcientiæ Scrupulis conſulunt propè Pyréum habitantem aliquem Sacerdotem. At Laici, qui à Pyréo procul abſunt, orant Deum, ſtantes coram Igni culinari in domo ſuâ. Præterea in propriis ædibus plerique habent perpetuò ardentes Lampades ab Igne ſacro accenſas.

Cúmque Deus ſit omnium Rerum Principium, ſingulorum Menſium Principium (nempe primum ejus Diem) ipſius cultui dedicant, & ab eo denominant, præter alios etiam Dies eidem uſui dicatos, de quibus alibi diximus. Nam præter diem primum, inſuper quater, in quovis menſe, tot Diebus nominatim notis (quatuor *Sabbatorum* loco) omnes tenentur congregari in Eccleſiam, ubi poſt peractam Proſtrationem (ut fiebat in Templo *Hieroſolymitano,*) ſtantes orant; & aliquando genuflexi, ut *Salomon* faciebat ſuper *Conchâ æneâ*. Hiſce dictis Diebus fiunt Sacrificia majora, & celebrant Preces ſolenniores, legendo Libri *Zendaveſtâ* aliquam *Nuſk*, ſeu *Partem*, quæ continet *Zerduſhti* Præcepta, quibus in Religione Zelus & Firmitas, & in Moribus Probitas & Puritas, populo recommendantur & inculcantur. Habent enim ſuo modo Liturgiam publicam, quam certo quodam Tono, ſeu *Plano Cantu*, modulantur & cantillant, ſc. certam atque præſcriptam Precum & aliorum Rituum formam, quam in Eccleſiis ſuis retinent. Et quidem eam cantare didicerunt à *vetuſtiſſimis Judæis*, quorum modulatio in Eccleſia tunc à manu in manum tradita: poſteà verò per *Punctatorum Accentus* fixa & confirmata eſt in Eccleſiâ *Judæorum*, qui etiam extra Eccleſiam, ne quidem Caput Biblicum ſine iſtâ Modulatione unquam legunt: ita ut, non tam *legere*, quàm *canere* ſemper videantur. Et quia *Perſæ* ſua Sacra, dicto modo, modulantur, *Græci* & *Latini*, quorum Vates, extra Verſum, id non faciebant, eos falſò repræſentârunt, quaſi in Sacris ſuis Verſus quoſdam canentes; cùm è contrario, *Zoroaſtres* omnia ſua conſcripſit *Proſâ*. Cùm itaque *Magi* dicantur aliquid *patrio Carmine ceciniſſe*, id intelligendum eſt de patriâ Modulatione proſaïcâ: nam reverà, *Carmen* non eſt neceſſariò Sermo ligatus, cùm ſit nil niſi abbreviatum *Canimen*, quod uſu tantùm (non autem origine) Verſui reſtrictum.

Puritatis ſunt valdè ſtudioſi: ideóque non bibunt in eodem poculo cum peregrino; imò nec cum ſuis, ne fortè participent de Peccatis ejus cum quo bibunt, uti jubetur in *Zerduſhti* Præceptis, quæ in calce occurrunt; ubi docetur quid in hoc caſu faciendum eſt.

Pueri

Pueri & Puellæ, post XV annorum Ætatem, (ut suprà) Cingulum, Religionis *Tesseram*, induere incipiunt, & divina Præcepta eis instillantur: & Adultiores, qui bonis Moribus & Literis imbuti, *Zerdushti* Libros legere & intelligere docentur à Sacerdotibus, hanc operam suscipientibus.

Cap. XXIX.

De Igne, ejusque Nominibus: De Pyréis, seu Templis Ignis, & quomodo se ibi gerunt Magi. De Improperiis, seu Nominibus vituperii quibus Mohammedani istum populum appellant &, per Invidiam, notant: & de Nominibus quibus iste Populus inter se suos compellare solent.

APUD Persas, Ignis multis nominibus gaudens, aliquando olim vocatus fuit وا *Vâ*: at sæpiùs آذر *Adur*, seu آذر *Azur*. Aliud ejusdem receptissimum Vocabulum (magis *Medicum* quàm *Persicum*) fuit آذش *Adìsh*, quod, processu temporis, mutatum est in آتش *Atèsh*, quod apud Poëtas, aliquando Aphæresin passum, legitur تش *Tèsh*. Alia Ignis nomina reperio هير *Hyr*, & ورزم *Varezem*, & بلكك *Bilègh*, quorum hoc ultimum magis peculiariter *Flammam* notare videtur. Ignem verò Sacrum denotare volentes, eum vocant آتش بهرام *Atèsh Behrâm*, seu constructè, *Atéshi Behrâm*, i. e. *Ignis Martis*, qui apud *Græcos* nuncupatur Πῦρ Ἄρειον, utpote de Rubedine illius Planetæ participans, cum eo concolor, ad eundem relatus, & ab eo primùm derivatus. In Libro *Sad-der* cap. 39 in calce, legitur آتش آذران *Atèsh Adurân*, eodem sensu; quasi ab *Adur*, ex nominibus *Martis*, etiam fuerit آذران *Adurân*. Sed pro *Atéshi Behrâm*, apud quosdam malè sonantes, aliquando minùs benè legitur آتش ورهرام *Atéshi Varharâm*, eodem significatu. Et cùm *Behrâm*, seu *Bahrâm* (à *Græcis* enuntiatum Οὐαράμης) aliàs sit nomen cujusdam Regis, id apud *Arabes* ferè semper legitur prædicto sono *Warharâm*, uti & apud *Syros* ܘܪܗܪܡ *Warharâm*; unde apud *Socratem* & alios *Græcos* fit nomen Βαραράμης *Vararânes*.

Dictus

Templum Ignis exeunte per Acroteria (vulgò las Cupolas) fumo.

Ignis in mediano Sacello seu Septo spatioso immunis servatur à Solaribus radiis, quos in eum per fenestellas splenduisse nefas.

Admodum Reverendo in Christo Patri IOHANNI *Div. perm.* Episcopo Cicestriensi *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq;*
D.D.D. *Autor* T.H.

M.Burg. *delin. et sculp.*

Dictus Ignis Sacer servatur in *Pyréo*, seu Templo ad hoc extructo, quod est Magorum Ecclesia. Nam antecedentibus temporibus, antequam Religiosus servaretur Ignis, *nulla* erant *Templa veterum Persarum*, quippe qui omnia sua Sacra sub dio peragebant: ideóque in suâ Religione & linguâ non habebant Templi nomen. *Medi* quidem Idololatrarum Templis applicabant هيكل *Heical* (quod بتخانه Εἰδωλεῖον,) quodvis magnum *Palatium* notans, à *Judæorum* היכל *Hecal* mutuatum nomen. Et posteà, *Mohammedanorum* temporibus, *Medi* Ecclesiis accommodabant nomen *Angjuman*, quod quemvis *Conventum* notat, ut mox dicetur. Nulla itaque apud *veteres Persas* erant Templa, donec perveniretur ad *Pyréa*, seu Ignis Domicilia. Ejusmodi *Pyreum* pluribus gaudet nominibus, qualia sunt آتشخانه *Atésh-chânà*, i.e. *Domus Ignis*, & آتشكده *Atèsh-cadà*, i.e. *Casa Ignis*, seu *Domicilium Ignis*. Aliàs aliquando vocatur پرستشگاه *Prestish-ghâh*, i.e. *Adorationis Locus*; & aliquando يزشگاه *Yezish-ghâh*, *Intercessionis Locus*. Quin & totum *Pyréum* aliquando intelligitur nomine آتشگاه *Atèsh-ghâh*, i.e. *Ignis Locus*; quamvis plerumque magis propriè hoc Nomine intelligatur *Ara*, seu *Focus* in ejusdem medio positus, aliàs aliquando simpliciter dictus بنگاه *Bùn-ghâh*, i.e. *Fundaminis Locus*; at magis explicitè, بنگاه آتش *Bunghâh Atèsh*, *Fundamen Ignis*. Templum aliquando vocari potest & solet انجمن *ángjuman*, seu انجمن گاه *ángjuman-ghâh*, i.e. *Congregationis Locus*; eâdem ratione, quâ nobis dicitur *Synagoga* & *Ecclesia*, à convocando & congregando; & sic *Turcicè* dici solet درنگك يري *Dirnègh-yeri*, i.e. *Conventionis Locus*. Sed hæc sunt nimis generalia nomina, cujusvis Religionis Ecclesiis competentia: ideóque in *Evangeliorum* Versione *Persicâ* à Jesuitis factâ, *Synagoga* vocatur *ángjuman-ghâh*: nam *ángjuman* est quivis Cœtus, seu Conventus, sive Congregatio hominum, tam piorum & pacificorum quàm militum & bellatorum; unde in Persarum Libris انجمن كردن سپاه est *colligere*, seu *congregare Milites*, eósque conscribere. Hinc (nam ex quo Persæ olim occupârunt *Syriam*, multa corrupta Persica relicta sunt in linguâ *Syriacâ*) est *Syrorum Hánzuman* eodem significatu: sic *Bar Bahlûl* ܗܢܙܘܡܢ ܟܢܫܐ جماعة *Hánzuman est Congregatio, Cætus*. *Angjuman* est itaque *Synagoga* quævis, tam Persarum, quam *Mohammedanorum*, aut *Judæorum*, aut *Christianorum*: sc. *Ecclesia Parochialis*. At Veterum Persarum Πυρεῖον peculiariter vocatur

catur *Ateſh-châna:* eſtque Cathedralis, cui Reditus ad alendum perpetuum Ignem, cum Sacrificiis & copioſo Sacerdotum Famulitio, ſimul cum Epiſcopatu.

Quoad externam Pyreorum Figuram, *Thevenotus* in Itinerario dicit, *Antiqua Ignis Templa supernè aperta:* ſc. relictis in *Cupola* foraminibus, ut exeat Fumus, non autem ita ut pluvia extinguat Ignem inferiùs in medio Foco ardentem. Et *Bundâri* tradens quòd *Zerduſht* extruxit Domicilia Ignis, refert; جعلها قبابا رفيعة *fecit ea cum Cupolis excelſis.* In urbe *Suràt*, (quamvis ibi ſint aliqui Veteres Perſæ,) nullum eſt *Pyréum:* ibi itaque, in propriis laribus, coram Igne culinari, ſuas recitant preces; quas tamen omnes non ſatis intelligunt, cùm ſcriptæ ſint veteri linguâ *obſoletâ.* At decem inde milliaribus, in urbe *Nùſſari* eſt publicum *Pyréum*, ubi omnia regulariter fiunt. Qualia ſint in aliis locis *Pyréa*, alibi diximus. Præcipuum autem Metropoliticum Pyréum (maximè reverenter habitum propter Ignem ibi ſacerrimum,) eſt locus propè *Kirmân* Perſidis, de quo ſuo loco dicetur. *Ibi* (inquit *Thevenotus* oculatus Teſtis,) *fœminæ Guebræ ſunt formoſæ.* Eorum ſtudioſi in *Indiâ* (ut *Ph. Gj.*) operam dant ſtudiis in loco dicto شامار *Shâmâz*, ubi docentur Magorum Liberi. Antiquiſſimis temporibus, Metropolitanæ Eccleſiæ erant *Naubahâr*, atque *Azur-Guſhtaſp* in *Balch*, ubi Reges Theſauros ſuos condiderunt. Magorum *Pyréa*, ſeu Templa, quantùm dotata fuerint, partim docet *Ammianus Marcellinus*; *Lautiſſimæ eis aſſignatæ ſunt Poſſeſſiones in Mediâ*, & alibi.

In dictis Pyreis alunt perpetuum Ignem lignis mundis & decorticatis. Sed nec hunc, nec quemvis Ignem, confodiunt acuto quovis Telo aut Rutabulo: fortaſſis huc ſpectet id quod *Pythagoras* (qui cum Magis converſatus eſt) monet; *Ignem gladio non fodiendum*; quod tamen in ejus Vitâ *Porphyrius* explicat de homine iracundo non provocando. Sed non licet apud Perſas Ignem cultro aut gladio explorare, ne vim ei inferre videantur: uti nec apud *Scythas Mogolo-Tataros*, qui etiam nolunt tale Inſtrumentum admovere prope Ignem, nec aliquid cultro eximere è Caldario prope Ignem ſtante, ne hoc modo Caput Ignis præſcindere velle videantur. In quovis Pyréo Pavimentum eſt mundum, ad nitorem uſque fricatum, propter Proſtrationem, & alios Ritus ab omnibus ingredientibus faciendos.

In ſuis Pyréis Liturgiam ſuam recitat cantatque, & Libri *Zendaveſtâ* aliquot Sectiones legit is, cujus vices redeunt, ideò dictus *Nuſkchuân*, i. e. *Partium Lector, Cantor*ve. Hoc eſt quod *Græci* (de rebus

bus Persicis ferè semper ineptè loquentes) vocant *Hymnos canere*, & quando aliquid de Deo loquendum, suo more, in plurali numero dicunt θεὺς. Quoad Hymnos itaque matutinos (ut suprà) & Magorum Ministerium quotidianum & Sacrificium juge, ea omnia instituit *Cyrus*, pietate ductus: sic *Xenophon* p. 204, Τότῳ τῷ χρόνῳ κατεστάθησαν οἱ Μάγοι ὑμνεῖν τε ἀεὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὺς θεὺς, ϗ θύειν ἂν καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἷς οἱ Μάγοι εἴποιεν, *Tunc primò constituti sunt Magi, qui semper cum primâ Luce Deos Hymnis celebrarent, & quotidiè sacrificarent Diis illis quibus Magi sacrificandum dicerent*. Et quod ab eo institutum (ait *Xenophon*) ab aliis posteà continuatum, ut Deo servirent & simul *Cyro* placerent, cúmque in re tam laudabili imitarentur. Qualia sint Pyréa, & quomodo se ibidem gerant, refert *Pausanias*, quo modo Ignem accendunt per modum Miraculi narrans; *se in Lydiâ vidisse* Templa quæ vocantur *Persica* in urbibus *Hierocæsareâ* & *Hypæpis*. In utriusque Urbis Templo est οἴκημά τι *Sacellum quoddam, in quo super Arâ est cinis diversi coloris ab alio cinere. In dictum Sacellum ingrediens homo Magus, qui cùm Ligna arida super Aram posuerat, primò Tiaram capiti imposuit; secundò autem, invocato aliquo deorum, ex Libro* ἐπᾴδει *accinebat Barbara quædam Græcis non intellecta. Mox, absque aliquo adducto Igne, ligna accendebantur & visibilis flamma ex eis elucebat*. In quibus notamus, quòd Magorum Sacerdos Sacra peracturus, *mitràtus* id faciebat, & Ligna Igni impositurus, invocato priùs nomine Dei, recitabat aliquas precatiunculas *antiquâ linguâ Persicâ*, à *Græcis* non intellectâ. At cessare debuerat *Pausaniæ* Admiratio de accensione Ignis, si animadvertisset Ignem in illâ Arâ semper fuisse inextinctum & in cineribus latentem: & cùm Sacerdos ligna prudenter disposuerat, relictâ inferiùs Cavitate, seu canali pro Vento, ut subintrare posset flatus, tum necessariò omnia in subitaneam flammam erupisse. In omnibus Sacris, Magi tam Regibus quam populo præibant, & totam ἱερουργίαν ostendebant. Nam, dicente Ammiano Marcellino, *Erat Piaculum Aras adire, vel Hostiam contrectare, antequam Magus, conceptis Precationibus, Litamenta diffunderet præcursoria*. Quomodo autem se in Pyréis gerunt, partim à nobis dictum est, & partim ex *Phirdausi* suprà citato, & passim dicetur in sequentibus; inter quæ sit sequens hoc ex *Erdavìrâph*, qui aditurus Pyréum *Aduri-Churdâd*, lavavit & ornavit se, albis etiam ministerii vestibus indutus (cum esset Sacerdos,) & odoribus conspersus, coram Igne adoravit Deum, humi prostratus, facie in terram affricatâ:

سر وتن چون بشست ارداي ويراف	*Cùm caput & corpus lavâſſet Erdaiwirâph,*
تن وجان پاك بودش بر دل صاف	*Corpore & animo fuit purus cum corde ſincero.*
سر پا جامه پوشيدش چو كافور	*A capite ad pedem indutus veſte ut Camphorâ,*
ازو مي تافتي گفتي خره و نور	*Dixiſſes ex eâ ſplenduiſſe lumen & lucem.*
بجامه بر پراگند عطر ومجمر	*Veſtes conſperſit Aromaticis & Suffitu,*
بايستاد آنگهي در پيش آذر	*Ibique ſtitit ſe coram Igne.*
به پيش آذري خرداد ناليد	*Coram Adari-Churdâd ipſe ingemuit.*
پتت كرد و رخان بر خاك ماليد	*Pœnitentiam egit & genas terræ affricavit.*
اوستا خواند وزاري كرد بسيار	*Tò Aveſtâ recitavit cum Gemitu multo,*
همي ناليد اندر پيش دادار	*Ingemuit in conſpectu Juſtiſſimi* Dei.

Dum devotè juſto cultu verum Deum colant iſti populi, videns æquus Lector, facilè percipiet quàm iniquè à *Mohammedanis* taxentur ut *Ignicolæ* & *Ghebri*, &c. varios falſos Titulos & Improperia eis innocentibus inurendo. Sciendum eſt, quod *Môgh*, ſeu *Magùs*, & *Magjûs*, ſeu *Maguſæus*, fuit antiquiſſimum horum ſatis honeſtum Nomen ante *Mohammedanorum* tempora, tale, inquam, quo ſe libenter vocari patiuntur. Nam apud hujus populi Aborigines, *Mògh* fuit *Sacerdotum* Nomen, quod poſteà ab aliis aliquando ad totum populum, etiam *Laïcos*, tranſlatum. Hoc nomen, quatenùs ſcimus, obtinuerit ab initio Gentis, cùm omnes eſſent Orthodoxi, antequam Sol, aut Ignis, in eorum Admirationem venirent. Poſteà ii, qui primò incipiebant ab Orthodoxiâ ad *Sabaïſmum* deſciſcere, ſuâ linguâ ab Orthodoxis vocari ſolebant دغوشا *Nogûſhâ*, ſeu دغوشاك *Nogûſhâk*, ſive (ut & in *Ph. Gj.*) * دغاك *Nogâk*, omnia per *g* durum. Et ut vera hujus Nominis vis percipiatur, videbimus quid eorum *Lexicographi* de eo notant. Id in *Sahâh Agjemi* ſic exponitur, دغوشا گبران مذهبيست بر مذهب در *Nogûſhâ*, ſeu *Noguſhæus*, *ex Ghebrorum Sectis quædam Secta eſt*. In eundem ſenſum *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* دغوشا و دغوشاك مذهب گبران و آيين ايشان و بر پتك اسميدر *Nogûſhâ*, ſeu *Nogû-*

* Exemplar *Fraſerianum* legit دغوك *Nogûk.*

ſhâk,

ſhâk, eſt Secta Ghebrorum, & Mos eorum: (ſcil. Inſtitutum religioſum & Praxis, ſeu Secta eorum:) *item, alicujus Idoli nomen eſt.* Et *Ruſtem AlMaúlavi* & *Halîmi Perſicus* ajunt, نغوشا و نغوشاک بر مذهب در کافرلر مذهبندندر *Noguſhâ, ſeu Noguſhâk, eſt quædam Secta ex Sectis Infidelium.* Et *Ruſtemi Epitomator* dicit; نغوشاک کافرلر عادتي *Noguſhâk eſt Infidelium Conſuetudo,* ſeu *Mos*; ſc. Religioſi Ritus eorum. Et ibidem mox; نغوشا بوت آدي در *Noguſhâ eſt Idoli etiam Nomen.* Omnium fuſiſſimè exponit Liber *Pharhàngh Gjihângbîri,* ubi notatur, *quòd Nogûſhâ* [ſeu *Noguſhæus*] *in pleriſque eorum Lexicis exponatur Ghebr, ſeu Infidelis, ſpeciatim Ignicola: ſed quod in aliis eorum Lexicis exponitur* صابي *Sabi,* ſeu *Sabius, qui ab unâ Religione ad aliam migrat,* ſc. à verâ ad falſam. *Sabii* itaque, Idola manufacta ſeu Sculptilia non colentes, (quales erant Perſæ,) veteri Magorum linguâ dicebantur *Naguſhæi:* alii autem *Sabii,* Sculptilia colentes, (quales erant reliqui homines,) eâdem linguâ dicebantur بخار *Bochâr,* quod exponitur بت پرستان *Bùt-preſtân:* atque etiam exponitur مجمع علم *Locus Collectionis Scientiæ*; unde nominatur Urbs *Avicennæ* بخارا *Bochâra,* propter Doctorum Virorum ibi Confluxum. Sic *Nim. Laud.* & *Sion.* In *Ph. Sur.* memoratur Magorum Ignicolarum Secta dicta انوشا *Anûſhâ,* quod puto eſſe nomen detortum à *Nogûſhâ.* Aliàs neſcio quid ſit.

Aliud, apud *Mohammedanos,* Veterum Perſarum Epitheton eſt آتش پرست *Atèſh-perèſt, Ignicola*; quaſi Cultum divinum tribuerent Igni, quod non faciunt; ut ſuprà diximus abundé. Propter eandem Rationem, à dictis *Mohammedanis* ii etiam vocantur آذرکیش *Azur-kiſh,* i. e. *Igneæ Religionis* homines.

Alterum, à *Mohammedanis* (& ante eos ab aliis) huic populo impingitur Epithetum *Ghebr,* ſeu, ut *Galli* ſonant, *Guebr,* i. e. in genere *Infideles,* in ſpecie *Ignicolæ.* Horum *Guebrorum* plurimi ſunt prope urbem اسپاهان *Iſpâhân* Perſidis, ubi ii ſoli integrum Suburbium occupant, ibi habitantes ſeorſim à *Perſis Mohammedanis,* à quibus illud Suburbium vocatur گبر آباد *Guebr-Abâd,* i. e. *Guebrorum Habitatio.* Nam hujus Religionis homines *omnes in genere* à Perſis

Z z 2 *Moham-*

Mohammedanis vocitantur گبر *Ghebr*, *Guebr*, *Ghabr*, & گور *Ghaur*, vel, ut *Shâhidi* effert, گــور *Ghûr*, Turcis *Ghiaur*, Herberto noftrati *Gower*. Sed proh dolor! per Literas Junii MDCXCVII ab *Ifpahân* exaratas narratur, quòd ibi novus Perfarum Rex *Hofein* iftum populum fuam veterem Religionem deferere, & *Iflamifmum* amplecti, coëgit; & mutato illius Suburbii antiquo Nomine *Gavrabâd*, illud jam, de fuo Nomine, vocavit حسين آباد *Hofein-Abâd*. Qui circa urbem *Yezd*, feu *Yazd*, habitant prope Montem *Elborz*, (fuper quo erat eorum Pyréum magnum,) apud *Texeiram*, fecundùm *Portugallicum* Pronuntiationem, vocantur *Gavr Yazdi*, i. e. *Ghaur Yazdenfes*. Et quia iftorum hominum Lingua à reliquis Perfis non intelligitur, Mercatores ibi apud *Ifpahân* negotiantes eam vocare folent زبـان گبري *Linguam Guebricam*, volentes Linguam non intellectam: unde in *Galliâ Gafconiâ*, *Guebrîch* vocitatur etiam quævis lingua parum intellecta in genere: & hinc quoque nobis *Anglis*, Sermo incongruus, feu inarticulatus & minùs intelligibilis, dicitur **Guibrish**, feu **Gibberish**. Quid propriè hoc dicto nomine volunt *Perfæ Mohammedani*, docet *Ruftem AlMaulavi*, گبر اوده طاپرن كافر و مطلقا كافر و جوقال كه صواش گتندہ گبرلر *Ghebr eft Ignicola infidelis, vel abfolutè Infidelis quivis*. Et, ut omnia ejus fignificata perfequâtur, addit; *Item eft Lorica quam die belli induunt* homines.

De iftis hominibus Relationem adducere non pigebit ex autopte Gallo *A. Daulier*, in Libro *Les Beautez de la Perfe*. De Ifpahan & Gjulpha agens p. 51, refert; " *Si vous voulez paffer à un quart de lieuë* " *de Julpha, en tirant vers le montagne, vous verrez un beau village* " *compofé d' une longue ruë, il fe nomme Guebrabâd, c'eft la demeure des* " *Guebres, ou Gauvres, que l'on dit eftre les anciens Perfes qui adoroient* " *le Feu. Le Roy leur a donné ce lieu pour habiter; les ayant détruits en* " *beaucoup d' autres Endroits. Ils font veftus d' une étoffe de Lain fine* " *de couleur tannée. Les Habits des hommes font de mefme forme que ceux* " *des autres Perfiens. Mais celuy des Femmes eft tout different; elles for-* " *tent, le vifage defcouvert, & fur la tefte une écharpe fagotée à la neg-* " *ligence, avec un autre voïle qui leur couvre les épaules, ne reffemblant* " *pas mal à nos Boëmiennes. Leur Caleçon eft comme un haut de chauffe* " *de Suiffe, qui leur defcend fur les talons. La plufpart de leurs étofles fe* " *fabriquent à Kermân, grande ville du cofté du Midy de la Perfe, où* " *il y a plufieurs de cette Secte. Ils font fi refervez à parler de leur Re-* " *ligion,*

"*ligion, qu'on a de la peine d'en ſçavoir rien d' aſſeuré. Ils n'enterrent "pas leurs morts, mais les laiſſent à l'air dans un enclos. I'ay entré dans "quelques-unes de leurs maiſons où je n'ay rien veu de particulier, ſi non "que les Femmes, bien loin de fuir de nous, comme font les autres, eſtoient "bien-aiſes de nous voir & de nous parler.*" *Origines* contra *Celſum* meminit Περσῶν ἢ Καβείρων: ubi Κάβειροι ſunt dicti *Gabri*, voce Perſicâ aliquantulùm detortâ: & *Nicephorus Bryennius*, inter alios Milites in Exercitu *Strangolipis*, memorat τοὺς Καβείρους, qui Perſarum *Ghabri*. At à כביר *Cabîr*, in *Phœnicum Theologiâ*, longe aliud ſunt Κάβειροι, ſcil. *Cancri*, ſeu *Cancrelli* ab Antiquis culti. Sic *Heſychius*, Κάβειροι, Καρκῖνοι· πάνυ δὲ τιμῶνται οὗτοι ἐν Λήμνῳ ὡς Θεοί. λέγονται δὲ Ἡφαίστου Παῖδες, Videntur eſſe minoris ſpeciei Cancrelli, qui crudi, Fumum, coċti, Ignem referunt; primò fuſci, & deinde rubentis coloris, *Vulcani* filios, prunas & ſcintillas æmulantes. In *Theſſalonicenſium* Nummo apud D. *Seguinum* p. 14, inſcriptum apparet nomen ΚΑΒΕΙΡΟϹ, qui ibi ponitur ut *Homo ſtans cum Clave in dextrâ & Malleo in ſiniſtrâ.* Hocque videtur eſſe aliquid ad Vulcanum ſpectans, ut rectè ſentit D. *Seguinus.* Hoc itaque nomen (ut apud *Græcos* ſcribitur & ſonatur) tam ad *Perſas* quam ad *Vulcanios* ſpectat, cùm utrique circa Ignem verſentur. Græci itaque videntur à Perſis hoc nomen ad ſuum Vulcanum tranſtuliſſe: quod tamen ei vix propriè aptatum eſt, cùm Perſæ à Vulcaniis Operibus fabrilibus abhorreant, propter reverentiam Ignis.

Apud *Talmudicos* כבר *Chabêr*, ſeu *Chavêr*, ſive *Hhabêr*, (quod aliàs aliquando *Judæorum Doctum* ſeu *Sapientem* notat, ut & *Arabicum* خبر *Hhibr*, ſeu *Hhebr*,) in Gloſſâ *Talmudicâ* exponitur פרסאי *Parſâi*; hâc ſignificatione (ut videtur) ſumptâ à voce Perſicâ *Ghabr*, ſeu *Ghavr*. Eo nomine intelligi Perſarum Sacerdotes ſcribit *Baal Arûch*, ad illa verba ולא תחת חבר *Et non ſub Chavêr*; addens, שהיו פרסיים קורין לכומרין חברין *Quia Perſæ vocant Sacerdotes ſuos Chaverin.* Illius autem Veniâ, non reſtringitur ad Sacerdotem, ſed ejuſdem Religionis quemvis, ſive Sacerdotem, ſive Laicum notat; modo ſit hujus Religionis; namque non notat Perſam *Gente*, ſed Perſam *Religione:* nec ſtatum civilem ſpectat. Et ad locum in Pſalmo, *Dixit Stultus in corde ſuo*, R. *Jochanan* in *Talmude* dicit, *Iſti ſunt Chaverim* [ſeu Perſæ] *Impii, qui non agnoſcunt Gloriam Iſraelis*, i.e. Deum. Et ibidem חברים אתו לבבל *Chaverim* [ſeu Perſæ] *venerunt in Babyloniam.* Heic (ut vides) Judæi vituperant Perſas. Ut itaque hæc meliùs intelligantur, ſciendum eſt, quòd Perſæ, pro diverſitate temporum, fuerunt Amici, vel Inimici Iſraelitarum, ut hi pro illis, vel contra illos loquerentur.

Talmu-

Talmudicorum Temporibus posterioribus, Judæis inimici erant Persæ: unde in *Arûch* legitur, היו אותן חברים רעים מאד ומצירין לישראל *Fuerunt Chaverim* [seu Persæ] *homines valdè mali, arctantes Israelem,* id est, *opprimentes Israelitas.* At longè aliter prioribus Temporibus *Ahasueri* & *Esteræ:* tunc enim *Judæi* amabant *Persas*, & ab ipsis invicem amabantur, usque ad Tempora *Cyri* & *Darii Hystapis*, cujus Tempore, *Judæi* absolventes structuram Templi, gratâ memoriâ recolebant Beneficia à Persis accepta in urbe *Shushan*, & à *Cyro* aliisque Regibus, in permittendo & procurando Extructionem Templi & Urbis: unde *Orientali* Portæ Templi *Hierosolymitani Persidem* respicienti, reduces Judæi affixerunt *Figuram* Urbis & Palatii *Shushan* Ære conflatam, uti memoriæ proditum est in Tractatu Talmudico *Middoth*. De hoc loquitur *Paulus Diaconus* p. 857, *Janua interioris Ædis, quæ respiciebat Orientem, cùm esset Ære solido induta, ac perinde immensi ponderis, quæ vix à XX viris summo conatu impellentibus clauderetur*, &c.

Quin & præter suprà recitata, alio etiam Improperii, seu Vituperii Nomine, à Persis *Mohammedanis* Persæ veteres vocari solent *Philîv*; quod exponitur absolutè *Ignicola*, quasi proprium illius populi nomen. Sic *Rustem AlMáulavi*, فلمو ارده طپش مجوسي *Philîv est Ignicola Magus*. Est scil. Contemptûs Nomen, ut patet ex primariâ ejusdem significatione, quam exhibet *Rustemi Epitomator*, rem ulteriùs explicans; فليو عقلسز فليوان ارده طابنلر كه عقلسزلردر *Philîv est stupidus*, seu *bardus*, inquit iste *Mohammedanus:* & in plurali, *Philivân sunt Ignicolæ, qui stupidi*; prout eorum Inimici dicunt. Paulò mutatâ formâ, effertur فليوه *Philîva*, seu فلاوه *Philâva*, in Libro *Ph. Gj.* سرگشته وحيران *insanus & stupefactus aliquis*. Dictum nomen aliquando scribitur قليو *Kalîv*, in plurali قليوان *Kalivân*, & (ut dictum) exprimit *Ignicolæ*. Subinde etiam scribitur كاليو *Calîv*, seu كاليوه *Calîva*, eodem significatu primitivo. Et quidem primariò significans *Stultum* & *Insanum*, à *Mohammedanis* (ut vides) peculiariter applicatur *Veteribus Persis*, quos emphaticè sic vocant. Nomina itaque (ut recenseamus) quibus istum populum vituperant, sunt Quatuor: sc. 1, *Nogûshâ*, i. e. *Species Infidelium*, sc. *Sabius:* 2, *Ghebr*, i. e. *Infidelis* in genere: 3, *Atèsh-perèst*, i. e. *Ignicola:* 4, *Philîv*, seu *Calîv*, i. e. *Stupidus*, *Insanus*. Hæc Epitheta solam Religionem spectant,

ſpectant, non autem Regionem, aut Statum civilem: & tanquam propria hujus populi Nomina, eis affiguntur à *Mohammedanis*, illos contemnentibus, & quâvis occaſione vituperantibus; qui etiam non dubitant eis tribuere Dei *Ignorantiam*, & *Pyrolatriam*, & *Saducæiſmum*, in ſuis Lexicis, inter alias Expoſitiones, aſſerentes quòd *Mogh*, ſeu *Magus*, ſit *Ateſhperèſt*, *Ignicola*, & *Zindìk*, *Saducæus*, *Negator Reſurrectionis*. Sed non debemus credere ejuſmodi falſis criminationibus & calumniis, quæ ſine juſtâ causâ eblaterantur ab apertis Inimicis, eorum Res & Religionem libenter ignorantibus. Proximè itaque videndum eſt quibus Appellationibus inter ſe invicem utantur, quæ in eorum Libris occurrunt.

Et quidem quiſque poteſt à ſuis honeſtè vocari *Mògh*, ſeu *Magus*, & *Magjûſi*, ſeu *Maguſæus*. Et omnis Vir Eccleſiaſticus debet ab aliis recenſeri ſecundùm Titulum Ordinis ſui, i. e. vocari *Sacerdos*, vel *Præſul*, vel *Archipræſul*. Et quidem Precum Lector quotidianus Sacerdos honeſtè vocari ſolet *Zend-Chuân*, ſeu *Nusk-Chuân*, de quibus ſuprà dictum eſt; atque يزش خوان *Yeziſh-Chuân*, *Interceſſor*, quo Titulo ſæpè decorantur in eorum Libris. Hujus Religionis Laïci inter ſe invicem appellari ſolent ſequentibus modis: ſc. مرد دين *Mardi Dîn*, i. e. *Homo Religionis*: مرد پاك اعتقاد *Mard Pâk Ibtacâd*, i. e. *Vir Sanctæ & puræ Fidei*: طلبگار دين زراتشت *Talabghâr Dîn Zarâtuſht*, i. e. *Quæſitor Religionis Zoroaſtris*: اهل دين *Ahl Dîn*, i. e. *Religione præditus*, ſeu collectivè, *Populus Religionis*: aliàs دينور *Dînavar*, ſeu ديندار *Dîndâr*, *Fidelis*, *Religioſus*. Sæpiùs verò Laïcus vocatur بهدين *Bihdîn*, i. e. *Bonæ Religionis* Homo, ſc. *Religioſus*, aut *Fidelis*. Subinde دين پرست *Dîn-perèſt*, *Religionis Cultor*, qui benè proſequitur Religionem ſuam: aliquando دين پرور *Dîn-pèrver*, *Religionem fovens*: aliàs خدا پرست *Chodâ-perèſt*, *Dei Cultor*, vel (quod idem eſt,) حق پرست *Hàk-perèſt*, & يزد پرست *Yezèd-perèſt*, i. e. *Deicola*: aliàs حق شناس *Hàk-Shinâs*, *Deum noſcens*, ſeu *agnoſcens*. Hæc omnia, cum aliis, in eorum Libris invenimus.

CAP.

Cap. XXX.

Ordinum Sacerdotii Nomina & Distinctiones: & Sacerdotum Habitus.

APUD veteres Perſas, Sapientes Laïci (ſc. Magnates & prudentes Conſiliarii Regum) vocabantur فرزان *Pherzân*, ſeu فرزانه *Pherzâna*, in Plurali فرزانگان *Pherzânaghân*. Et doctus inter Laïcos, præſertim Linguâ *Medicâ*, eſt كندا *Kendâ*, *Philoſophus*, *Sapiens*, *Sciens*, i. q. *Arabibus* حكيم *Hakîm*, ſc. eodem ſignificatu. At Sapientes Spirituales (ſc. Magnates in Eccleſiaſticis) generali Titulo dicebantur فرهند *Pharhând*, ſeu فرمند *Pharmând*, ſive فرهومند *Pharhúmand*, i. q. خردمند *Chradmând*, & دانشمند *Dâniſhmând*, *Sapientes*, *Scientes Viri*. Eodem ſenſu eſt رد *Râd*, ſeu راد *Râd*. Et quivis Vir Spiritualis, ſeu inferioris Ordinis Sacerdos, generali Epitheto audiebat, & adhuc audit, مرد خدا *Mardi Chodâ*, *Vir Dei*, ſeu مرد خداوند *Mardi Chodâvand*, *Vir Domini*, vel دارو *Dâru*, i. e. *Vir-bonus*, vel بهمن *Bahman*, i. e. *Bonis Moribus* præditus, ſcil. *Sacerdos*. Ex his aliquis ſolet eſſe دبير *Dibîr*, ſeu *Scriba*, nempe Præfectus τῆς دبيرستان *Dibîriſtân*, ſeu *Scholæ-Scriptoriæ*. Aliàs, generalis Sacerdotum Titulus, Ratione Officii, eſt *Nusk-chuân*, i. e. *Partium Lector*, & *Zend-chuân*, i. e. *Zendi-Lector*, ſc. Lectores in Synagogâ, de quibus ſuprà dictum eſt. Infimus in Pyréo Officiarius in Libro *Erdavirâph-nâma* vocatur *Arabico* nomine فراش *Ferrâſh*, i. e. *Strator*, qui ſternit *Tapetes* & *Tegetes* & *Flores*, &c. Tales fortè erant *Diaconorum* loco, ad juvandum Sacerdotes: hodiè videtur eſſe in quovis Pyréo tantùm unus, qui ferè talis, qualis apud nos eſt *Sacriſtan*, unde abbreviatum eſt *Saxtan*, ſeu *Sexton*. Iſtius eſt Pyréum mundare & ornare, illúdque à ſordibus purgare, & Pavimentum ad nitorem fricare. Hujus cuſtodiæ mandantur Pyréi Utenſilia, ſeu Inſtrumenta, ut *Forcipes*, *Palæ* Ignis, ſeu *Batilli* ad excinerandum Aram: item *Scopæ* breviores ad Pyrei Solum, atque *Scopæ* longiores ad ejuſdem Cœlum verrendum & ab Aranearum Telis & Fuligine purgandum. Nulla autem ſunt *Tela* acuta, ut *Rutabula*, uti nec *Folles*, neque *Ventilabra*, utpote quæ aliquam vim inferunt Igni. [*Strabo* ait, Non inſpirantes, ſed ventilantes atque infundendo

dendo Oleum & Arvinam accendunt ignem.] Prætereà, omnis Aër conclusus & stagnans, liberâ motione privatus, habetur impurus & fœtens, ut quotidiè videmus. Et eâdem de causâ, *Rutabulorum*, aut *Follium* nulla mentio in *Templo Judaico*, cùm neutrobi liceret Ignem eo modo turbare, aut Inflatione ventilare, & multò minùs impurum Oris Halitum infundere & insufflare. Sed ad talium Instrumentorum compensationem, adhibebatur peculiaris Lignorum dispositio & constructio, relicto Canali pro vento, quo, quasi sponte, inflabatur Ignis. Alia Instrumenta sunt *Patinæ* & *Pateræ* atque *Crateres* pro Libationibus; atque *Thuribula* seu *Acerræ* pro Thymiamate, seu Incenso. Dictus etiam Officiarius (seu aliquis ex Sacerdotibus) reponit & rursus depromit *Libros* Sacros, & ministeriandi *Habitum*, qui *Alba* & *Pileus bucculatus*, hodiè *Pannus quadratus*, &c. Sed quoad *Virgas myricinas* (de quibus supra,) quas, inter precandum, manibus tenent Sacerdotes, singulis orandi vicibus debent habere novas, quas non sine multis Ceremoniis ex Sylvâ legunt.

Sed ut distinctos apud Persas Ecclesiasticorum Ordines attingamus; primus & antiquissimus Sacerdotii Persici Ordo (tam tempore primitivæ *Orthodoxiæ*, quàm deinde tempore *Sabaismi*,) erat مغ *Mògh*, seu موغ *Mûgh*, i. e. *Magus*, scil. *Ordo Magorum*. Deinde his ordinariis illorum Temporum *Magis*, præficiebatur Ordo superior, eorum scil. qui vocantur موبد *Mûbad*, quod abbreviatum pro موغ بد *Mûghbad*, i. e. *Magorum Præfectus*, seu *Præsul*. Horum erat in singulis Provinciis unus, qui Præsulis vice fungebatur, alios ad Sacerdotium legitimè vocando & ordinando: nam nemo sponte assumebat Sacerdotium. In Libro *Sarrâb AlLogat*, Autore *Gimâl AlKòrashi*, legitur موبد حاکم مغان *Mûbad est Judex Magorum*, sc. Judex Ecclesiasticus, seu Præsul. Talis in *Ph. Gj.* exponitur, موبد حکیم ودانشمند مغان *Mûbad est Sapiens & Doctus Magorum*. Et quia hic Ordo fuit Tempore *Sabaismi*, in *Nim. Sion.* exponitur, موبد حاکم آفتاب پرستان عالم که آنون روایت ایدرلر *Mûbad est Judex Solicolarum: sc. Doctus, à quo Allegationes faciunt*; scil. verba ejus, Autoritatis ergô, allegare solent. Et in eundem sensum in *Nim. Laud.* موبد حکیم ودانا و آفتاب پرست یعنی کنشه طابجی واول کشی که آنون حکایت ایدرلر یعنی اول عالم که قمو عالملر آنون روایت ایدرلر وبمعنی وردر *Mûbad est Sapiens,*

Sapiens, Doctus, ſcil. Solicola, ſeu Solis Cultor: nempe is à quo Relationes faciunt: is eſt talis Doctor à quo Relationes faciunt Doctores omnes. Item, eâdem ſignificatione cum Vazîr. De hoc refert *Ruſtem Al Máulavi,* (ut omnes Autoritates recenſeam,) موبد عالم حكيم وآنكس كه ازو حكايت كنند و حاكم آفتاب پرستان *Mûbad eſt Doctus, Sapiens talis à quo Relationes faciunt: Judex Solicolarum:* Is cujus verba referunt, Allegationes ab eis faciendo. Et quidem idem *Ruſtem,* atque *Halîmi Perſicus,* mox in eundem ſenſum pleniùs legunt, موبد ميداني نقلنده كنشه طبن كافرلرك دانشمندي جميع مشكلاريني اكّا صورارلر وسوزلريني آندن روايت ايدوب تاييد ايدرلر واما فرس شاعرلرينوك شعرلرنده استعمال اولناندن اكلنور كه هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنور *Mûbad (ex Relatione Meidâni) eſt Solicolarum Doctus, à quo omnia Dubia ſua quærunt: & quicquid ſecundum ejus verbum allegatum eſt, ratum habent. Sed in Perſicorum* [Mohammedanorum] *Poetarum Carminibus, ex uſu innoteſcit, quòd pro cujuſvis Religionis Docto* [ſeu Doctore] *uſurpatur.* In eundem ſenſum etiam habet *Ecteri,* qui malè ſonandum docet *Maubid* pro *Mûbad:* ejus verba *Turcicè* ſunt, الموبد مجوسيلر دانشمندلرك اولوسي كه هر مشكلي اكّا صورەلر فارسي ده عربي ده مستعملدر اما فرس شاعرلرنك شعرلردن اكلنور هر ملتك اولو دانشمندلرنه اطلاق اولنه *AlMûbad eſt Maguſæorum Doctorum aliquis Magnus, quem de omnibus Dubiis conſulunt. Tam Perſicè quàm Arabicè uſurpatur: ſed ex Perſicorum Poetarum Carminibus innoteſcit, quòd cujuſvis Religionis magnis Doctoribus tribui ſolet.* Nam antiquiſſimi iſtius Ordinis, ante Zoroaſtrem inſtituti, antiquus Titulus manſit, & unà cum ejuſdem Ordinis, poſt Zoroaſtrem, recentiore Titulo, poſterioribus temporibus promiſcuè uſurpatus eſt. Iſti à Sacris erant Regibus, utpote dignitate Præſulum præditi: & Regibus benedicebant, ut meminit *Phirdauſi;* آفرين خواندن موبدان بر قباد *Præſules benedixiſſe Cobâdo* Regi. Nam quivis Rex peculiares ſemper habuit tales Præſules ſibi aſtantes, quos conſulere poſſet: uti idem *Phirdauſi* affert Hiſtoriam alicujus بابك *Babek,* qui fuit Sacellanus Regis *Nuſhirravân.* Is quoque meminit آمدن نوشيروان پيش آتشكده با هيربد وموبد و نيايش كردن

Adventûs

Adventûs Nuſhirravâni ad Pyrêum, unà cum Sacerdotibus & Præſulibus, ibique eos Laudationes divinas feciſſe. Nam ut Sacerdotes curabant Educationem Regum, ſic Reges, jam educati, viciſſim expetebant Directionem Sacerdotum, & eorundem Benedictiones multùm æſtimabant.

Huic dicto *Præſulum* ſeu *Superintendentium* Ordini præficiebatur alius ſuperior, ſeu ſupremus Ordo, ſcil. موبد موبدان *Mûbad Mubadân*, i. e. *Præſul Præſulum*, ſeu *Archipræſul*. Talis alio Titulo aliquando vocari ſolet رد ردان *Sapientiſſimus Sapientum*, ſc. Sapientum Eccleſiaſticorum ſummus, ſeu ſupremus. Is videtur talis qui *Sozomeno* II. 9, dictus eſt ο μέγας Ἀρχιμάγος. Iſte Sacerdotes & Præſules omnes ordinabat, & erat ſicut Turcarum *Mufti*, & Judæorum *Cohen gadôl*, ſeu Ἀρχιερεὺς, apud *Shahriſtanium Margji*, i. e. *adeundus aliquis*; in toto Regno unus, cui obediebant non tantùm Sacerdotes, ſed & Præſules omnes. Hujus Ordinis Eccleſiaſtici meminit *Tábari* in Vitâ Regis *Manûgjahr*, موبد موبدان —— واو مهتر موبدان بود ومهتر همه عالمان آن زمانه *Mûbad Mubadân, is fuit Summus Præſulum, & Summus omnium Doctorum ſui temporis*. Iſte quâvis occaſione concomitabatur Regem, tanquam ſupremus ejus Conſiliarius. Hoc modo, id quod ex *Erdavirâph-nâma* ſuprà traditum, hîc habes confirmatum.

Talis fuit *Magorum Hierarchia*, ſeu Sacerdotium, ante Tempora *Zoroaſtris*, qui in veterum Perſarum Eccleſiâ continuavit eoſdem Ordines ſub aliis Nominibus. Nam, ut ante eum, in *Sabaiſmo* inſtituti ſunt dicti Sacerdotum Ordines pro *Cultu Dei*, & *Ceremoniis Mithræ*, ſic, poſt eum, ſub aliis Nominibus mox dicendis inſtituti (vel potiùs continuati ſunt) tales Ordines pro *Cultu Dei*, & *Ceremoniis Mithræ*, & pro *Cuſtodiâ Ignis*.

Eccleſiaſticorum itaque Ordinum Sacerdotum in *Pyrodulià* infimus, eſt هيربد *Hyrbad*, i. e. *Ignis Præfectus*, ſc. Ignis Sacerdos, qui in *Ph. Gj.* exponitur خادم آتشكده *Famulus Pyrei*, ſeu *Miniſter Pyrei*. Tales ſunt Sacerdotes ordinarii. De iſto Sacerdotum Ordine, *Halîmi Perſicus* refert; هيربد اول كسه مجوسيلرك آتش خانه لرنده كيجه كوندز قوللق ايدر قمو مجوسيلر آنوك امرنده مطيع اولورلر آنوك ارالسنده قطع خصومت و قاضي لق اول ايدر —— جمع هرابده *Hyrbad eſt is qui in Maguſæorum Pyrêis noctu & interdiu miniſterium facit, &*

cujus Mandato omnes Magusæi [sc. Laïci] *obediunt. Is inter eos Controversias decidit, & Judicium exercet. — In plurali Hirâbida,* formâ *Arabicâ.* Autor vult dicere, quòd, *Mohammedanorum* Phrasi, omnes Persarum Sacerdotes habentur قاضي آتش پرستان *Kâzi âtesh-perestån,* i. e. *Judices Ignicolarum,* sc. Judices Ecclesiastici, eodem modo, quo apud dictos *Mohammedanos* dicitur اسقف قاضي ترسايان *Uscuph,* seu *Episcopus, est Judex Christianorum,* ut legitur in *Mokáddemaadàb* & *Turgjumân.* Hujus Sacerdotii Nomen initium sumpsit ab *Hystaspe,* qui (novo Religionis zelo permotus) primus hunc Titulum adscivit, & (testante *Emîr-chond*) dicto cognomine *Hyrbad* vocari voluit.

Alius Sacerdotum Ordo superior, post Zoroastris Tempora, dictus fuit دستور *Destûr,* i. e. *Præsul,* seu *Superintendens*; quorum unus tantùm erat in singulis Provinciis, sicut Episcopus, qui omnibus ibi Sacerdotibus præerat, aliosque Sacerdotes ordinarios ordinabat & gubernabat. Et *Destûr,* verbo tenùs, est *Canon* seu *Regula,* sc. *Canonicus,* seu *Regularis,* sc. qui regulariter vivit, & alios sic facere procurat.

Et tandem in veterum Persarum Libris, post Zoroastriana Tempora, adhuc invenio alium supremum Ordinem, qui دستور دستور *Destûri-Destûr, Præsul Præsulum,* seu *Archipræsul,* qui Christianis *Episcopus Episcoporum,* seu *Archiepiscopus.* Huic parebant singularum provinciarum *Præsules,* seu *Superintendentes.* Et *Judæorum* exemplo, Sacerdotes semper fuêre ex eâdem Tribu, uti constat ex Genealogiâ sacerdotali, tam in capite, quàm in calce, Libri *Sad-der,* atque ex communi eorum Praxi, & ex antiquissimâ totius Gentis quadripertitâ Distinctione per Regem *Gjemshîd* factâ: nam ne quidem in Civilibus miscent distinctas Tribus, quas secundùm Artes ac Professiones sigillatim dispescunt.

Hoc modo (ut vides) enarravimus nomina trinorum Sacerdotii Ordinum qui in antiquo *Sabaismo,* ante Zoroastrem, & Nomina totidem Ordinum in succedente tempore, post Zoroastrem, in Reformatione: dicti itaque trini Ordines Sacerdotii sunt planè iidem, quamvis aliis trinis Nominibus diversis distinguantur. Exempli gratia; Primus Ordo anteà vocabatur *Mògh,* & posteà *Hyrbad.* Secundus Ordo vocatur tam *Mûbad* quàm *Destûr,* quod testatur *Erdavirâph-nâma,* دستوران دين —— وايشان موبدان *Destûri Religionis, iidem sunt Mubadi.* Tertius Ordo appellatur tam *Mûbadi Mubadân* quàm *Destûri Destûr.*

Destûr.[a] Dicti tres Ordines habentur *tria Magorum Genera*, quorum in ſequentibus meminit *Porphyrius*; *quorum Summi erant obligati majori Abſtinentiæ & Sanctitati quàm Secundi, & hi plus quàm Infimi: nec vinum bibunt.* Hujus ſedes *Archipræſulatûs* eſt in Metropolitanâ Perſarum Eccleſiâ Cathedrali propè *Kirmân*, V diebus diſtante ab *Iſpahân*. Archipræſulum erat Regibus aſſiſtere Conſilio ſuo, & ritè ordinare Ceremonias Religionis, & ad Præſulatum vocare eos qui erant Doctiores & omnium Rituum gnari: nam (ut diximus,) non licebat cuivis Sacerdotium aut Præſulatum ſponte arripere, donec à Superioribus examinatus & probatus fuerat, an eſſet habilis & idoneus, & in Zerduſhti Libris ſatis verſatus. De non aſſumendo Sacerdotio, Teſtimonium dat *Cicero*, in Libro *de Divinatione* referens; *Nemo potuit eſſe Rex, antequam calluerat Diſciplinam Magorum: nec magis ut quiſque eſſet Magus quàm ut eſſet Rex.* Iſtorum itaque erat non tantùm Reges in rectâ Religione inſtituere, ſed & eos inaugurare, ut in *Chriſtianiſmo* fieri ſolet: id apud *Plutarchum* de *Artaxerxe Mnemone* monetur; *Quòd poſt Darii exceſſum, ivit ad Paſargadas, ut Sacris Regiis inaugurаretur à Sacerdotibus Perſicis. Delubrum eſſe Deæ Bellicæ, quam Minervam conjicias eſſe. Eò ingreſſum, qui inauguratur, Stolam ſuam oportet deponere, & induere eam quam Cyrus priſcus, priuſquam Regno potiretur, geſſit: & Ficorum maſſam eſſe, tunc Terebinthum vorare, & Calicem haurire Lactis acidi.* Terebinthinæ nuces (quas aliquando habuimus,) in Oriente ſunt edules. At, fauſti Ominis ergò, imparilis & victorioſi Regis Stolam induebant ſuccedentes Reges, ut eos ſimilibus etiam virtutibus unà cum veſte induendos eſſe ſperaretur. Id quod *Minervæ Armatæ* Templum vocatur, reverà erat *Veneris* Templum; de quo vide ea quæ ſupra ad *Herodotum* notavimus:[b] eum enim cultum in Perſarum Templis inſtituit *Mnemon*: & ut *Pallas*, alibi paſſim, ſic & *Venus*, aliquando apud *Spartanos* in *Lacedæmone*, *Armata* colebatur.

Superiore modo recenſitis *Sacerdotum* Nominibus & Ordinibus, procedendum eſt ad *Prophetam*, qualis habebatur *Zerduſht*. Propheta uſitatiore nomine appellari ſolet پيغمبر *Peigámbèr*, i.e. *Nuntii Lator*. Aliquando Propheta vocari ſolet وخشور *Vachſhûr*, & وچر *Vatchér*, & چرگر *Tchurghér*. Si quem habent inter Laïcos Magnatem, talis

a Vid. Append. No. XII.
b Vid. ſup. pag. 95, & Append. No. XIII.

vocatur

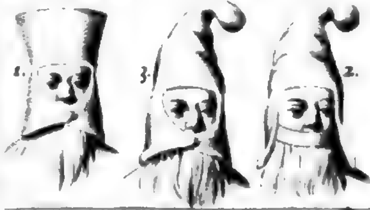
vocatur مرزبان *Merzobân*, vel مهتر مجوسيان *Princeps*, ſeu *Magnas Magorum*. De Laicis vide plura in initio hujus Capitis.

Proximè de Sacerdotum Habitu diſquirendum. Et imprimis moneo, quòd in Frontiſpicio Libri *D. Henr. Lord*, pro *Sacerdote Perſico*, perperam exhibetur planè *Nauta Belgicus*, iſque accuratè depictus Barbâ denſâ & prolixâ. Et quidem paucis Librorum Sculpturis fidendum, cùm in omnibus ferè Libris cujuſcunque generis *Icones* ſint ſuppoſititiæ, *Bibliopolarum Aſtu* confictæ. Nos autem meliùs ſecundùm tam *Perſarum* quàm *Græcorum* & aliorum verbales deſcriptiones, Sacerdotum Formam & Habitum exhibere conabimur, ſequentibus Autoritatibus freti. Ab oculatis Teſtibus dicuntur geſtare grandem Barbam promiſſam, Myſtaces parvos, Genas raſas,[a] Naſum aduncum, Pileum Conicum, ex Pilis Camelinis coactum. Dicente *Plutarcho* & *Xenophonte*, *Cyri* Regis Naſus erat γρυπὸς *aduncus: ideóque Perſæ tales amabant & pro formoſiſſimis habebant*. Crines non tondent niſi pro Mortuis; uti faciebant pro mortuo *Alexandro*, ut notat *Curtius* lib. IV. 24. Regulariter, Comam ad plenam longitudinem promittebant: unde *Herodotus* lib. III, Perſas vocat Κομητίας *Comatos*: & apud *Athenæum*, Βαθυχαιτεῖς *densè* ſeu *promiſsè Comati* vocantur. Et apud *Suetonium* in *Veſpatiano*, *Stella Crinita* dicitur alludere ad Parthorum Regem prolixè capillatum. Et quidem quòd olim criniti & comati erant, ſatis conſtat ex *Pſeudo-Smerdi*, cujus Aures propter Comam videri non potuêre, ideóque à *Pellice* palpando explorandæ, dum is cum eâ congrederetur: vel, ut *Juſtinus* ait, Fœmina quædam, dum dormiret, caput ejus luſtrabat. Id ulteriùs conſtat ex ſupradicto Hæretico *Chuâph*, qui pro novo more juſſit tondere, ſeu abradere crines. Quòd *Medorum* & *Parthorum* Pilei fuerunt Conici, conſtat ex *Nummis Romanis*, ubi *Parthus* ſe *Auguſto* ſubmittens cernitur. *Magus preces celebraturus induebat Mitram*, &c. ut ſuprà ex *Pauſaniâ* notavimus. *Qualis* hæc erat *Mitra* docet *Strabo*, qui tradit, quòd *Magi* fuerunt Τιάρας περικείμενοι πιλωτὰς, καθηκούσας ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ Χείλη ϗ τὰς Παραγναθίδας.[b] Nempe videtur, quòd inter

[a] Id quod diximus de *Myſtacibus parvis & raſis Genis* ſpectat ad Juniores potius quam ad Seniores: ideoque in Icone piloſas Genas dare viſum eſt.

[b] Monet Auctor ſupplendam eſſe ex *Strabone* Vocem Πυργωτὰς; qui quidem Locus à quibuſdam intelligitur de Forma *Turris Quadratæ*; quo ſanè Senſu plerumque ſumitur Πυργὸν, ideoque, ab eis illuſtratur per Figuram *Coronæ Parthicæ*, quæ apud *Goltzium* & alios cernitur. At cùm ille *Strabonis* Locus non ſit de *Regum Corona*, ſed de *communi Magorum* & aliorum *Tiara*, ſeu *Pileo*, qui erat *Pyramidalis Formæ* (uti conſtat, tam ex *Nummis*, quam ex *Picturis* in Libro *Shâhnâma* Collegii *Mertonenſis*) inde conſtat, quòd Πυργωτὸν, in hoc Loco, de *Pyramidali* Tiaræ *Figura* intelligatur.

mini-

Admodum Reverendo in Christo Patri RICHARDO Div. perm. Episcopo Petroburgensi hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

delin. M Burg. scul. Uni. Ox

miniſtrandum Deo coram Igne, dictæ dependentes Pilei Partes, ſeu Bucculæ, labia tegentes, erant ad prohibendum impuriorem halitum, quod aliàs hodiè fit *Quadrato Panno*; cùm olim Magi non niſi *Mitrati* accederent Ignem, nec ad Orandum, nec ad eundem alendum Lignis. *Principum Tiaræ erant* παραπλήσιαι ταῖς τῶν Μάγων. Quales hi erant Pilei vide ſuprà in Figuris *Mithræ*. Pileus aliàs vocatur گلاه *Ghulâb*, i. e. *Mitra*, aliàs دستار *Deſtâr*, ſeu *Teſtâr*. Quærendum an hinc ſit Τιάρα, vel potiùs ab עטרה *Atára* nomine *Phœnicio*, uti Κίδαρις, ſeu Κίταρις, eſt à *Phœnicio* כתר *Kéter*, cum ſuffixo *Kitri*. Tiáram capiti detrahebant ſalutando quemvis honoratiorem, ut pluribus teſtantur Autores; unde nomen *Deſtâr*, *Manu Tenens*, ſeu *Tenendum*. Tiaræ autem bellicæ impenetrabiles, quia tenuiora & molliora erant Perſarum Crania.

Zoroaſtris ipſius, adeóque Sacerdotum omnium, Veſtis erat صدره *Súdra* ſubruſa, (de quâ infrà,) eáque *laxis Manicis*, ut hodié. Nam ex Perſarum more, pertranſeunte Rege aut Magnate, quiſque debebat manus in propriis Manicis condere & in eas inſerere, & ita ſeipſum erectum ſiſtere: propter cujus Ceremoniæ Omiſſionem in *Darii* Tranſitu, is aliquem occidi juſſit, ut *Briſſonius* notat. Pedibus gerunt *Sandalos* vel Calceos; nam nudis pedibus terram contingere nefas. Antiquiore tempore, Capitis Tegmen (ut diximus) aliter ſe habuit: nam in ſolenni Proceſſione *Perſepolitanâ* (quam delineatam amicè mihi monſtravit D. *Chardin*,) tam Regis quàm Nobilium & Sacerdotum Pilei omnes cernuntur *Turbinati*, non autem *Turriti*, ut *Strabonis* Tempore, nec apparent Bucculæ, ſeu Anſæ, quæ tamen ſunt ſupponendæ. Nempe ibi omnium Pilei eâdem ſunt Figurâ quâ eſt Pileus Regis. *Ogilbius* narrat; *Perſepoli viſuntur plures Figuræ vivis majores, tam ſtantes quam ſedentes, promiſſâ Comâ, latis Barbis, Tunicis talaribus laxè manicatis, Cingulis cinctæ, & pileis rotundis miris.* In dictâ Proceſſione, ſeu Magno Sacrificio publico (ubi *binatim* ducuntur Beſtiæ &c. mactandæ, & Homines *binatim* portantes Patinas cum Libationibus,) ſuperior Veſtis erat Toga laxè manicata, quali utuntur Senatores *Veneti*, ut in præmiſſâ Regis Figurâ cernitur. Id autem fuit ante Zerduſhti Tempora. Nam Habitus quem ille ſibi vendicat, & quem à Deo ſe accepiſſe dicit cum Cingulo, erat صدره *Súdra*, [a Caſſock,] quæ dicente D. *Olear*io, dum iſtorum Habitum deſcribit, *ad mediam Suram pertingebat; ſuperiùs apud Collum aperta, quæ ibi itaque colligata Tæniâ, quam* Ribbon *Anglicè vocamus.* Iſta dicta *Sudra* in Libro *Nim.* exponitur, صدره لباچه تكله يعني قفتان كه جمله

جملة استفنة كمرلر Arab. *Sudra*, Perficè *Lipâgja*, Turcicè *Tégbala*, *est tunica quam super omnia induunt*. Aliàs *Turcicè*, درلك *Dárlik*, &c. Tunica cingitur Cingulo, secundùm Sacerdotalem Habitum in *Angliâ*, excepto colore. Dictum *eorum Cingulum* (ut refert D. *Olearius*) *hodie est Funiculus ex Lanâ aut Pilis camelinis tortus, corpus bis cingens, & à tergo duplicando clausus seu connexus*. Iste autem Nodus non venit in numerum Nodorum qui mox recensebuntur. Istud Cingulum (quod ex Libro *Sad-der* inferiùs describetur,) est *Quadrinode*, qui quidem Nodi sunt Monimina, seu Monumenta tot Rerum quarum oblivisci nunquam debent. *Si aliquis* (inquit D. *Olearius) adeò infaustus sit ut Cingulum amittat, non debet edere, aut bibere, nec colloqui, nec è loco suo se movere, donec aliud acceperit à Sacerdote talia vendente*; quia dum discinctus est, supponitur non benedictus, & Potestati Diaboli subjectus, uti & olim in *Angliâ* dictum, ungirt unbless'd. Et omnes, tam Viri quàm Fœminæ, hodiè utuntur eâdem (inquit) Cincturâ ab Anno ætatis XII, cùm præsumantur Religionis Principia intelligere. Aliàs potiùs Anno XV. Pro dicto Cingulo manè induendo, extat in Precum Officio peculiaris Precatio; ut & alia pro Manuum Lotione. Illa appellatur ديرنك كستي بستن *Ceremonia Cingulum accingendi*; hæc verò ديرنك دست شوي *Ceremonia Manus lavandi:* sunt sc. duæ longiores Precationes Averruncæ. Magorum istud Cingulum æstimatur sanctissimum, præcipuè quòd (ut dicunt Magi) sit in signum Obedientiæ strictioris erga Deum. Id Perficè aliquando vocatur كمر *Camér:* aliàs vocatur شست *Shest*, *quo* (inquit *Ph. Gj.* autor) *Ghebri medium corpus cingunt*; additque, *quòd* كستي *Cústi origine sit* كشتي *Cúshti dictum*. At magis peculiariter dicitur كستي *Cústi*, unde *Arabizatum* est كستيج *Custígj*, in Plurali كستيجات *Custigjât*. De eo infit *Rustem Al Máulavi* Mohammedanus in Libro *Wasîlato'l Makâsid*, Turcicè, كستي كنشة طاپن كافرارك قوشدوغي قوشق تعريب ايدوب كستيج درلر وزنار دخي ديرار *Cústi est Solicolarum infidelium Cingulum quo cinguntur, Arabizatum sit Custígj, quod etiam vocatur Zonnâr:* sc. Ζῶνα, seu Ζωνάριον, quod est etiam peculiare *Christianis*. Ideóque *Mohammedani* suis omnibus præcipiunt, بستپرست اولمة وكس زنارلى *Idololatra ne esto, nec* Ζωναρίας *aliquis*, seu *Zonario Cinctus*. *Monachorum* Christianorum in Oriente Cingulum notabile est XII Nodis, notantibus duodenarium Numerum Apostolorum

rum quorum illi sunt sequaces. Sic *Nim. Laud.* Turcicè refert, زنار كافر قوشغي واول بر قوشقدر كه اون ايكي يرده دكومي اولورمش كشيشلر قوشادرلرمش هر كمسه اول برقوشغي قوشنسه شرعتن آنك كفرنه حكم ايلر و مجوسيلر و نصرانيلر مذهبنه دخي ديرلر *Zonnâr est Infidelium Cingulum, tale sc. quod in XII locis Nodos habet, quo Sacerdotes* [sc. Monachi] *cingi solent. Lex autem* [Mohammedana] *de Infidelitate adjudicat* [damnatve] *quemvis tali Cingulo cinctum. Sic etiam vocatur Magusæorum & Christianorum Secta*, sc. Zonati.

Cap. XXXI.

De Persarum Magis in genere, & quales ejusmodi Sapientes fuerunt: præsertim de Christi Magis, à quonam Rege in Palæstinam legati fuerint, & cur Deus tanto favore dignatus est Persas præ aliis Gentibus, &c. Prophetiæ de Messiah per Zoroastrem, & Gjamaspem, &c.

SUpradictum nomen *Mògh*, toti Orbi notissimum, aliquando apud Autores notat omnes *veteris Religionis* Persas, præcipuè autem & propriè eorum Sapientes & Sacerdotes. Sic Liber *Sabâh Agjemi*, مغ آتشپرستلر كشيشي اوده *Mòg est Ignicolarum Sacerdos.* Eodem modo *Rustemi Epitomator*, مغ كشيشي اوده طاپي *Mòg est Sacerdos Ignicola:* & ibidem, مغ بچه آتشپرستلرك اوغلانلري *Mòg-pátcha, i. e. Magorum Parvuli, sc. eorum Pueri.* Apud Poetas & Scriptores metaphoricos (ut in Vocabulario Definitionum exponitur) sequente modo legitur, مغبچه طالب تحصيل خود را كويند مربوط است در ما بين خواه عالم لاهوت خواه عالم ناسوت *Mòg-pátcha est Discipulus quem adeptum vocant, restrictus* (seu *detentus) in Interstitio Mundi Divinitatis & Mundi Humanitatis.* Nempe *Tâlib* (Arabicè *Expetitor*) est *Studiosus*, qui Scientiam & Eruditionem expetit, qui adeptus est; & qui tandem ab hoc

Mundo ſublimatus & detentus, & fere ſeparatus, quaſi in alterum Mundum concedere incipit, dum Religioſæ vitæ ſe firmiter addicit. Tales enim ſunt Magorum filii in Divinitate & Eruditione educati, quos ergò abſolutè & ſimpliciter vocant *Magorum Filios*; ſupponendo eos eſſe Studioſos. Talis autem *Mog* aliquando, aliâ formâ, vocatur *Mogûſhek:* ſic *Nim. Laud.* & *Nim. Sion.* مغوشك مجوسيلر عشيشي *Mogûſhek eſt Maguſæorum Sacerdos.*

A Nomine مغ *Mog*, *Chaldæi* fecerunt מג *Màg*, unde *Græci* (ſuam terminationem addendo) ſonant Μάγος; & hinc *Arabes* formârunt ſibi مجوس *Magjus:* & ſic *Syri* & *Judæi* & aliæ Gentes. Apud aliquos recentiorum *Græcorum* legitur Μῶχος: & ab Arabum *Magjûs* ſeu *Magûſi*, aliis recentioribus *Græcis* fit Μαγουσαῖος. Cùm itaque Arabum مجوس *Magjûs* fiat à *Græco* Μάγος, (hocque à *Mag*, addendo Terminationem *Græcam*,) hinc planè conſtat quantùm erraverit *Phiruzabádius*, *Camûſi* autor, doctiſſimus *Arabs*, (non autem ſatis Perſicè doctus,) qui planè nugatur deducendo *Arabicam* hujus vocis Formam à duabus vocibus *Perſicis* ميج گوش *Mígj Ghûſh*, quas exponit اصغر الاذنان *Parvis Auribus* prædituss, quaſi Perſarum Magi habuiſſent Aures reliquis mortalibus minores: quod planè falſum eſſe compertum eſt, cùm Amicus, meo rogatu, eorum Aures aliquoties explorando, tale quid reperire non potuit. Et nihilominus, *Ecleri Kara-Hisâri* qui profitetur ſe ſuum Lexicon ex aliis Lexicographis ſelegiſſe, hunc *Camûſi* errorem ſequitur, exponendo *Turcicè* مجوس كچرك قولاقلري ار *Magjûs eſt parvis auribus vir:* cujus falſitatem ſatis monſtravimus. Verum quidem eſt, quòd گوش *Gûſh* Perſicè notat *Aurem*. Sed quid hoc ad rem? Nam ميج *Migj* non ſignificat *Parvum*, nec talis vox ullo ſignificatu in Linguâ Perſicâ extat. Quid autem ſibi velit, dicam: quando *Arabes* ſolent tractare voces *Perſicas*, literam *He* finalem mutant in ج *Gjîm*, vel ق *Koph*, quod & heic fecit *Camûſi* Autor: nam à مه *Mih* fecit ميج *Migj*. At tamen id non ſignificat *Parvum*, ſed è contrario *Magnum*; unde *Magjus* potiùs denotaret *Magnis Auribus* præditum. Quàm itaque ridenda & falſa ſit *Phiruzabadii* Originatio, planè conſtat.

Certum eſt *Mog*, ſeu *Màg*, fuiſſe generale Perſicorum Sacerdotum nomen ante tempora *Jeremiæ*, tunc antiquum. Nam cùm *Nebu-*

Nebuchadnessar Rex *Chaldæorum* (ut Curia ejus splendidior esset, & is semper in promptu haberet quos consuleret,) omnis generis Sapientes ex omnibus Gentibus ad se vocando, inter alios, etiam ex Perside *Magos* advocavit, qui Scientiâ Syderum & omni Naturali Magiâ præcellerent. Et *Am. Marcellinus* dicit, quòd *Magia* Platoni sit *Machagistia*, i.e. *Purissimus Deorum Cultus*, ut suprà diximus. Olim, in *Chaldæorum* Curiâ, horum Rector supremus (*Jer.* XXIX. 3, 13,) dicebatur רב־מג *Rab-Mag*, i.e. *Magorum Præfectus*, seu *Princeps*: idem in Libro *Danielis* etiam dictus רב־חרטמיא *Rab-Chartummája*, i.e. *Præfectus Sapientum*. Hi enim etiam in Persiâ gaudent Titulo خردمند *Cirád-mand*: hinc *Chaldæi* decurtando & apocopando (quasi scriberetur خردم) fecerunt חרטום *Chartum*. *Chaldæorum* Regi *Græcia* suppeditavit Σοφὺς, quales in Libro *Danielis* vocantur אשף *Ashâph*, seu *Assâph*, seu potiùs legendum *Assôph*: & hodie apud *Indos*, à *Pythagorâ* edoctos, in usu est *Jessôph*: atque jamdiu in *Persiâ* extitit Conventus Religiosorum dictorum الصوفي *Assôphi*, seu *Essôphi*; pro *Al Sôphi*, οἱ Σοφοί. Quid sit *Magia* & *Magus*, docent *Plinius* & *Cicero* & alii: nam per Persarum *Magos* nemo intelligit *Maleficos*, sed *Philosophos*, qui *Magiam Naturalem* callebant, & *Religiosos*, qui *Veteres Ritus* probè nôrant.

Ille penes Persas Magus est, qui Sydera novit,
Qui sciat Herbarum Vires, Cultúmque Deorum.

A *Simone*, *Mago* malefico, denominata est *Magia diabolica*: sed à Persarum Magis denominata, Magia *naturalis* est Rerum Divinarum & Naturalium Scientia, seu Sapientia & Philosophia. Sic *Hesychius*, postquam exposuit *Magum*, vulgari acceptione, esse *Deceptorem* & *Veneficum*, mox subjungit, Μάγον εἶναι τὸν Θεοσεβῆ ϰ Θεολόγον, ϰ ἱερέα· οἱ Πέρσαι ἕτως λέγεσιν. Et *Suidas*; Μάγοι, παρὰ Πέρσαις, οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι· ὧν ἦρχε Ζωροάςρης. Καὶ μετὰ τῦτον, κατὰ διαδοχὴν, Ὀςάναι καὶ Ἀςράμψυχοι. *Quorum Princeps fuit Zoroastres: & dein successivè Ostanæ & Astrampsychi.* Apulejus Apol: I; *Persarum Linguâ, Magus est, qui nostrâ Sacerdos: quod tandem est Crimen Sacerdotem esse: & ritè nôsse, atque scire, atque callere leges Cerimoniarum, Fas Sacrorum, Jus Religionum? Siquidem Magia est quod Plato interpretatur* Θεῶν Θεραπείαν, *cùm commemorat quibusnam disciplinis Puerum Regium adolescentem Persæ imbuunt.* Cum præcedentibus concurrit *Philo* p. 876; *Apud Persas, Magi Naturæ Scrutatores, præ veritatis cognoscendæ*

 studio,

ſtudio, qui per ocium divinas Virtutes contemplantur clariùs, & alios ejuſdem initiant Myſteriis. Et idem p. 792; *Veram quidem illam Magiam, hoc eſt, perſpectivam Scientiam, per quam Naturæ Opera cernuntur clariùs, ut honeſtam expetendámque, non Plebeji ſolùm ſectantur, ſed etiam Reges Regum maximi, præſertim Perſici, tam curioſi harum Artium, ut regnare non liceat niſi cum Magis verſato familiariter.* Quàm ſublimis fuerit eorum Philoſophia, æſtimare liceat ex *Porphyrio*, qui in *Vitâ Plotini* dicit, *Quòd Plotinus tantum in aliâ Philoſophiâ profecerat, ut Philoſophiæ inſuper, in quâ Perſæ ſe exercebant, facere periculum affectaverit: atque etiam Sapientiam, præcipuè apud Indos probatam, aſſequi conſtituerit.*

Aliquando Mulieribus & Eunuchis Regum Liberos educatos fuiſſe ſcribit *Plato* lib. II de Legibus. Hoc autem rariùs factum: nam Regum filii ſolebant habere quatuor Tutorum genera. Sic *Stobæus* p. 496; *Inter quatuor Regiorum filiorum Tutores, primus eos docebat* Μαγείαν Ζωροάστρου τοῦ Ὡρομάζου· ἐστὶ δὲ τοῦτο Θεῶν Θεραπεία· *& ſecundus monebat ut in omni vitâ ſit verax,* &c. Et *Plato* in *Alcibiade* I, inter alia multa, tradit; *Anno XIV tradebatur puer Pædagogis Regiis, qui ſelecti erant, qui Sapientiâ, Juſtitiâ, Temperantiâ, & Fortitudine præcellebant. Horum primus Magiam docebat Zoroaſtris, quæ in Deorum cultu verſabatur, & is Regia Inſtituta tradebat. Secundus Veritatem ſemper amplecti docebat. Tertius Voluptatem & Libidinem domare docebat. Quartus Impavidum & Intrepidum reddebat, ne metu frangeretur aut debilitaretur.* Ex hoc *Platonis* loco, Magiæ dignitatem adſerere conatur *Apulejus Apolog.* I, poſt *Platonis* verba addens; *Auditiſne Magiam (qui eam temerè accuſatis) Artem eſſe Diis Immortalibus acceptam, colendi eos & venerandi pergnaram, piam ſcil. & diviniſcientem, jam inde à Zoroaſtre & Oromazo, auctoribus ſuis, nobilem, cælitum Antiſtitem, quippe inter prima Regalia docetur; nec ulli temerè inter Perſas conceſſum eſt Magum eſſe, haud magis quàm regnare.* Diſtinctiùs autem loquitur *Porphyrius* de *Abſtinentiâ* lib. IV, fol. 92; *Apud Perſas, ii qui in Divinis Sapientes ſunt, ac Numen colunt, Magi appellantur: id enim eorum Linguâ nomen ſignificat. Hoc apud Perſas adeò magnum ac venerabile genus hominum habetur, ut Darius quoque, Hyſtaſpis filius, Monumento ſuo, præter alia, etiam illud inſcribendum curavit, quòd Magicorum Doctor fuerit,* [ſc. vocari voluit *Hyrbad.*] *Ii in genera tria erant diviſi, ſicut inquit Symbulus* [Eubulus] *qui Hiſtoriam de Mithra multis Libris conſcripſit: quorum primi, (qui etiam Doctiſſimi erant,) animatum neque comederent neque occiderent,* *ſed*

sed in priscâ illâ Animalium Abstinentiâ perseverarent: secundi verò, comederent quidem, non tamen ex mansuetis Animalibus aliquod occiderent. Tertii promiscuè, æquè ac alii, omnibus manus inferrent. Decretum enim apud primos habetur de Animarum in diversa Corpora Transmigratione: id quod etiam in Mithræ Mysteriis videtur significari. Ut enim communionem &c. — Quorum causam afferens Pallas, in iis quæ de Mithrâ tradit, communem hominum Opinionem esse inquit, ut ad Zodiaci Orbis naturam hæc referenda judicentur. De Magis & Magiâ laudabili, videri possunt quæ congessit *Raleigh* Hist. Lib. I, cap. 11, §. 2. Et *Stephanus* legit; *Magi — ii Sapientes, Rerum Divinarum & Naturalium periti, qui Herbarum & Gemmarum & aliorum vires callebant, Miracula edebant, & divinabant: & ob Futurorum Prædictionem & vitam religiosam, Diis familiares credebantur, magno in honore habebantur, ac de rebus gravioribus consulebantur.* Prædictionum ex Vi naturalis Scientiæ exemplum suppeditat *Cicero* de *Divinatione*; *Ex triplici appetitione Solis, XXX annos Cyrum regnare prædixerunt.* Et rursus; *In Persis augurantur & divinant Magi, qui congregantur in Fano, commentandi Causâ atque inter se colloquendi.* Ex hujusmodi Persarum Magis, Celebriores aliqui fuerunt illi qui nostrum Salvatorem *Christum* in Infantiâ visitatum venerunt ex *Perside* in *Bethlehem.* Hi non fuerunt *Reges*, sed *Magi*, qui non potuerunt esse *Reges*, teste *Smerde:* igitur rectissimè *Sheich Saadi* Persa dicit, دو بادشاه در بيك ملك نكنجند *Duo Reges in uno Regno non continentur.* Ideò, isti Religiosi Visitatores fuerunt, vel *Sacerdotes*, vel *Destûri* seu *Præsules.* Est inter Doctos Controversia an ex *Persiâ*, vel ex *Arabiâ* venerint. In *Arabiâ* quidem fuit integra Magorum Tribus τῶν بني تميم *Beni Temîm.* Et certum est, in Sinu *Arabico*, è regione *Sabææ*, seu *Arabiæ* Felicis, dari Μάγων Νῆσον *Magorum Insulam*, apud *Ptolemæum* in *Africæ Tabulâ* quartâ ad *Long.* 68, *Lat.* 16. Deinde in ipso *Arabiæ* Litore ad *Sinum Persicum* (in *Asiæ Tabulâ* quintâ ad *Long.* 80, *Lat.* 25,) est Μάγων Κόλπος *Magorum Sinus.* Ideò circa hunc locum fortè vixerint dicti Arabes *Beni Temîm.* Concedo *Magos* venisse ex *Arabiâ*; non autem originaliter & primariò, sed tantùm in transitu; cùm aliàs impossibile fuerit ut ex Perside ad *Judæam* transirent, nisi per *Arabiæ* partem transierant. Ergò cùm dicantur venisse ex *Oriente*, idque, longo itinere, (dum *Arabia* sit ad Austrum plusquàm *Orientem Judææ*, eique confinis & quasi in viciniâ,) ego potiùs sentio cum *Doctissimo Petavio*, qui statuit *Magos inde venisse ubi id genus hominum maximè floruit.*

floruit. Ex Arabiâ venisse probabilitate caret. Sic ille. Venerunt itaque originaliter ex Persiâ; sed in hoc itinere transierunt per Arabiam: nam à Persiâ ad Judæam via directa est per medium *Mesopotamiæ*; & dein transmittendo *Euphratem* juxta *Bîr*, per Arabiæ partem transeundum erat ad Judæam.

Haytho, Armeniæ Rex (qui CCCC abhinc annis vixit) Cap. xxx, vult istos Magos fuisse III Reges, seu Regulos *Tatarorum Oigburæorum* ad *Borrapeliotem*: ibi enim meminit "*Trium illorum Regum qui* "*venerunt Nativitatem Domini adorare.*" Et Cap. II, "*In regno* "*Tarsæ sunt III Provinciæ, quarum Dominatores se Reges faciunt* "*appellari. Homines illius Patriæ nominantur Jogûr: semper Idola* "*coluerunt, & adhuc colunt omnes, præter decem Cognationes illorum* "*Regum qui, per Demonstrationem Stellæ, venerunt adorare Nativi-* "*tatem in Bethlehem Judæ. Et adhuc multi Magni & Nobiles in-* "*veniuntur inter Tataros de Cognatione illâ, qui tenent firmiter Fi-* "*dem Christi.*" Hi sunt *Nestoriani*. Si ita fuit, redeuntibus Magis, istæ Tribus mox conversæ sunt: nam aliàs, non potuerunt esse *Christiani* ante natum *Christum*. Hinc *Haithoni*, hæc *Tatariæ* Pars vocatur *Tarsa*, quia ibi sunt ترسا *Tarsâ*, seu *Tersâ*, i.e. *Christiani*. Hujus regionis situm sic describit Haitho; *Regnum Tarsæ, ex parte Orientis, suos habet Confines cum regno Cathay: ex parte Occidentis, cum regno Turquestân: ex parte Septentrionis, cum quodam Deserto: ex parte verò Meridiei, cum quâdam ditissimâ Provinciâ quæ vocatur Sym, quæ inter regnum Indiæ & regnum Cathay habet situm. Et in illâ Provinciâ inveniuntur Lapides Adamantis.* Deinde in sequenti Capite, *Regnum Turquestân, ex parte Orientis, suos habet Confines cum regno Tarsæ: ex parte Occidentis, cum regno Corasmiæ.* Nomine *Sym* videtur notari *Syam*, quod est regnum *Indiæ* confine versus *Cathayam*.

De Magis, *Christi* Visitatoribus, prolixè agit *Bar Bahlûl* Syrus,

ܐܝܟ ܪܥܝܢܐ ܕܝܥܩܘܒ ܐܘܪܗܝܐ ܡܓܘܫܐ ܗܠܝܢ ܡܢ ܦܪܣ ܐܬܝܘ܂ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܡ *Secundùm Opinionem Jacobi Urhojensis, Magi fuerunt ex Perside, è Filiis Elam Filii Shem.* Et cùm isti missi fuerint à Persarum Rege, non est imaginandum eos venisse sine honorifico comitatu & famulatu magno: ideóque addit; ܠܐ ܗܘܘ ܠܬܪܥܣܪ ܗܘܝܢ ܒܡܢܝܢܐ ܐܝܟܢܐ ܕܡܫܬܡܥ ܠܗܠܝܢ ܕܡܬܡܠܠܢ ܛܥܝܝܐ ܕܐܬܝܢ. ܐܠܐ ܗܘܘ ܥܡܗܘܢ ܒܐܠܦܐ ܪ̈ܓܠܐ ܡܫܡܫܢܐ

[Syriac text] *Fuerunt autem numero tredecim, ficut tradunt pleræque Hiftoriæ de eis fcriptæ. Et ii qui venerunt, erant Principes famigeratiffimi & viri notiffimi terræ Perfidis: & fuerunt apud eos populi multi & exercitus plufquam mille virorum: adeo ut turbata fuit Jerufhalem. Sed quidem probibuerunt hoc dicere Herodi.* [At dico, potiùs *turbata* fuit *Jerufhalem* propter malum nuntium de *Novo Rege*.] Poftea pergit particularia eorum Nomina dicere, de quibus fides fit penes Autorem, [Syriac text] *Nomina Magorum Domini noftri, fuerunt Arûphon, & Hurmon, & Tachfhefh. Sunt qui eos fic vocârunt, Gûdphorbûm, & Artachfhàfht, Labûdo, & Alphero. Linguâ Perficâ vocati fuêre Amad, & Zûd-Amad, & Drùft-Amad. In alio Exemplari, Abduiyâd, & Hadûndad filius Artában, & Shethàph filius Gûdophor, & Arfhik filius Tabdûs, & Zerwand filius Warwarand, & Arîbu filius Chofrav, & Artachfhàfht filius Chafhlîth, & Efhtanbûzon filius Cafhrûn, & Mahdûk filius Hûhom, & Achfhîrefh filius Sachhon, & Sórdolach filius Beldon, & Mardûk filius Bel.* Perfica illa nomina quæ adducit, funt آمد *âmad*, i. e. *Vênit:* زود آمد *Zûd-âmad*, i.e. *Citò vênit:* درست آمد *Drùft-âmad*, i.e. *Sincerus vênit*. Quæ omnia, rei novitatis causâ, recitare non gravatus fui. Alia hujufmodi fictitia Nomina etiam videri poffunt apud Monachos: tædiofum & inutile effet repetere.

Magi, qui *Chriftum* vifitârunt, videntur veniffe ex *Parthiâ*, ubi eadem Religio quæ in Perfiâ, iidemque Magi: nam Dynaftia, feu Regimen, tunc erat apud *Parthos*, ibique Imperii Sedes. Apud hos (inquit *Pharh. Gj.* Autor) eo Tempore regnavit گودرز *Ghûderz*, per

LVII

LVII annos. *Christus* quidem natus est paulò post Initium *Dynastiæ Parthorum*, XLI Anno *Augusti*, quo Tempore apud *Parthos* (inquit *Strabo*) Rerum potitus est *Phraates*, *Orodis* Filius: is aliàs dictus est *Phraortes*, quod est vitiatum Nomen pro فريدون *Phridûn*. Rex, qui *Straboni Phraates*, aliis videtur dictus شابور *Shábur*, Filius اشك *Ashk*. Sed secundùm probatiores Historicos, dictus *Phraates*, *Augusti* favorem inire cupiens, Tropæa de *Romanis* erecta, & ab eis ablata, remittebat, & Metu inductus, IV Filios Obsides *Romæ* educandos in antecessum mittebat, inter quos *Vonones* qui Patri successit. Dictus *Phraates* videtur regnâsse XL annis, partim ante, & partim post *Christum* Natum. Dictus *Parthorum* Rex *Phraates* braccatus, & fluente Pallio, seu Stolâ, cernitur in *Augusti Nummis*, se humilians, & dextro genu flexo porrigens Militaria Signa *Romanorum* eáque reddens *Augusto*, (ea sc. quæ *Orodes* à *Crasso* abstulerat:) omnes quoque Captivos restituit: quod factum est XVIII annis ante *Christum natum*, Anno XX *Herodis*. Ad hoc observat *Ovid. Fastorum* V,

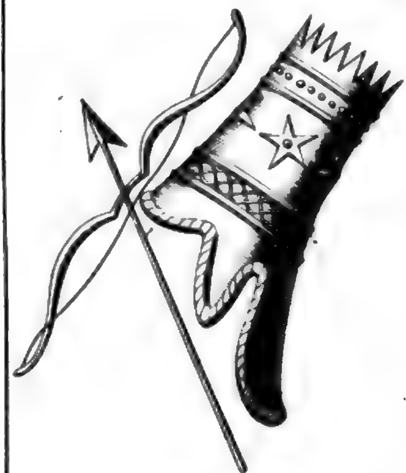
Parthe refers Aquilas, victos quoque porrigis Arcus,
Pignora jam nostri nulla Pudoris habes.

Sibi enim metuebat, conscius quòd nulla pacta servaverat, cùm esset sceleratissimus homo, nullius fidei aut justitiæ; qui, inter alia scelera, Patrem, & Fratres, & adultum Filium, interfecerat. Is etiam ad *Augustum* misit IV suos Filios Romæ educandos, idque circa annum XXX *Augusti*, circa X aut XII annis ante *natum Christum*, ut dicitur. Sunt qui volunt id suasu Uxoris factum, ut alius filius *Phraataces* in Regno succederet. Istis eorúmque Famulitio *Augustus* assignavit VII Domos, quas memorat P. *Victor*, in Libello *de Regionibus Urbis Romæ:* ibi enim in Regione duodecimâ (quæ *Piscina publica*) erant *Septem Domus Parthorum*. Cúmque vidissent Coriorum Parthicorum Elegantiam, Romani in posterum habuerunt *Parthicarios*, qui Parthico more concinnarent Coria; ex quibus itaque Imperatores *Romani* (& posteà *Constantinopolitani*) parari voluerunt Calceos suos, *Turcicè* jam dictos چنك *Tchangh*, seu (ut *Græci Moderni* scribunt,) τζαγγας. Idem *Phraates* ab *Augusto*, per Epistolam, jussus est ei resignare *Armeniam*, quod primò neglexit, ægrè etiam ferens quòd ab *Augusto* non scriberetur *Rex Regum*. Sed cùm videret Turbas esse domi, mox resipiscens id fecit, & gratiam cum *Augusto* inivit.

Ab

Phraates genuflexus resignans Armeniam Augusto. *Phraates genuflexus reddens signa militaria Augusto, cum Tiarâ directâ.*

Corona Parthica.

Miles Parthicus cum Tiarâ reflexâ et jaculo et arcu.

Reverendissimo in Christo Patri, THOMÆ div. prov. Archiep. Cant. totius Angliæ Primati et Metropolitano, Serenissimæ Maj. Regiæ à secretioribus Consiliis, hasce Parthici Regis (qui Magos ad Christum legavit) Icones ex vet. nummis desumptas, Gratitudinis ergô lubens meritòq. D.D.D. Autor T. H.

Ab isto itaque Rege missi sunt (vel saltem, eo haud inscio, venerunt) Magi. Nam quòd Persis revelata fuerit Christi Nativitas, certi sumus ex Evangelio: & præterea plerique Autores, iique Doctiores, idem statuunt.

Cur Deus Persas præ aliis Gentibus dignatus est favore tantæ Revelationis, ipse meliùs novit. Quatenus autem videtur, imprimis erat pro Dei Gloriâ ut extrema terræ maturè viderent *Salvationem Domini*, natum Christum agnoscerent, Munera offerrent, & Officia sua ei præstarent: ideóque à *longinquo* venerunt, *ex Oriente*. Deinde Deus peculiarem pro isto populo Amorem habuit, quia isti in toto Orbe soli *(præter Judæos)* fuêre, qui à Primordiis gentis Dei veri cognitionem & cultum retinuerunt. Miscuerunt quidem multas nugas; sed interim Dei Cultum non neglexêre, Pietatem prosequentes. Et quòd hoc modo devoti & religiosi manserunt, suo tempore, testatur *Strabo* p. 500; Μάγοι· ἤτοι μὲν ἦν σεμνοῦ τινος εἰσὶ βίου ζηλωταὶ, *Magi sunt religiosæ alicujus Vitæ Zelotæ*. Et vitæ eorum Pietatem perspiciens *Pythagoras*, (postquam totum Orbem peragrâsset, & omnes Religiones vidisset,) eam Magorum amplexus est: sic *Porphyrius*, de *Pythagorâ* agens, tradit; *Deorum Sacra & Cultum cæteráque vitæ Instituta, eum ex Magorum Institutione accepisse ajunt*. Et posteà narratur quomodo concesserit ad Magum *Zabratum* (qui creditur *Zoroastres*,) & quid boni ab ipso didicerit: *Babylone, cum aliis Chaldæis vixit; atque concessit ad Zabratum, cujus ope, à prioris vitæ sordibus expurgatus fuit, & à quibus rebus homini serio abstinendum, didicit; tum de Rerum Naturâ & Principiis Universi docentem audivit*. Hinc *Pythagoras* ea, quæ à *Magis* didicerat, alios docebat: *Talia præcipere solebat: imprimis autem Veritati studendum: solum enim illud Homines Deo similes efficere posse: nam & Deum ipsum (uti cognoverat ex Magis, qui illum Oromazen appellant,) Corpore quidem, Lumini, Animâ autem, Veritati similem esse*. Quomodo Persæ semper orthodoxam in Deo Fidem tenuerunt, sicut pios & bonos decet, vide in sequenti Capite de *Persarum Fide*. D. *Hieronymus* adversus *Jovinianum* II, ex *Eubulo* refert; *Apud Persas esse tria genera Magorum, quorum primum (qui doctissimi & eloquentissimi,) exceptâ farinâ & olere, nihil amplius in cibo sumunt*. Hîc intelliguntur *Archipræsules*: nam alibi docuimus Magorum *Sacerdotium* distinctum fuisse in *Sacerdotes*, *Præsules*, seu *Superintendentes*, & *Archipræsules*. Et quòd ad hoc usque tempus pii manserunt, satis constat: nam ii, qui hodiernæ eorum convesationi assueti sunt, referunt eos esse probos & bonos homines, vitæ honestate præ aliis populis

lis notabiles, nemini facientes Fraudem aut Injuriam, ſed potiùs Injuriam patientes, ut priſtinæ Pietatis & Simplicitatis Exemplar: nam Indoles illis ab eâ omnium gentium diverſa. Et ut Deus benignus fuit erga *Kenitas*, & alias Gentes merè idololatricas, qui benè tractârunt *Iſraelitas* in tranſitu *Deſerti*, ita, multò magis dilexit *Deicolas Perſas*, propter *Ahaſueri* erga illos Amorem, in Captivitate eorum in urbe *Shuſhan*. Et poſteà Deus (qui ab omni ævo præviderat quid ex ſuâ Ordinatione futurum eſſet,) ex peculiari erga Perſas continuato favore, decrevit *Cyrum* Orientis Monarcham fore, & longè antequam naſceretur, præfinivit eum *Unctum* ſuum, & *Paſtorem* ſuum, qui executioni demandaret totam voluntatem ſuam, ſc. in Reædificatione *Domûs Domini*, & in Reſtitutione Vaſorum aureorum, quæ *Nebucadneſſar* auferens tranſtulerat in *Babelem*, &c. prout fuſiùs legitur in Libro Ezræ. Cùm itaque Deus inſigne opus præſtandum haberet, (ſcil. ad *ædificandum Templum* & ad *Vindictam* ſumendum contra idololatricos *Chaldæos*,) idque Perſarum manibus præſtari vellet, is hoc revelavit *Iſaiæ* Prophetæ, à quo *Cyri* Regis pientiſſimi Provincia expugnandi *Babylonem* prænotabatur & in anteceſſum deſignabatur CC annis antequam *Cyrus* naſceretur, aut dicta Prophetia impleretur. Sic *Iſa.* XLIV. 28; *Qui de Cyro dicit, Iſte eſt Paſtor meus, & perimplebit omnem Voluntatem meam.* Talis enim fuit Dei voluntas, ut Urbs & Templum reædificarentur, atque ut Chaldæi caſtigarentur. Ideóque pergit, prædicendo *Cyri* victorias contra eos, quos poſtea ſubjugavit, & eorum Idola confregit; ut *Cap.* XLV. 1; "*Sic dicit Dominus Uncto* "*ſuo Cyro, cujus dextram tenui ad ſubjugandum nationes coram eo; &* "*ſolvam lumbos Regum ad aperiendum coram eo Valvas, & Portæ non* "*claudebuntur.* 2, *Ibo ante te & loca curva complanabo: diffringam* "*portas æneas, & diſcindam vectes ferreos.* 3. *Et dabo tibi Theſauros* "*tenebrarum & divitias abſconditas è ſecretis locis, ut ſcias quòd ego* "*Dominus qui vocavi Nomen tuum, ſum Deus Iſraelis.* 4, *Nam prop*"*ter Jacobum ſervum meum & Iſraelem electum meum, vocavi te Nomi*"*ne tuo: cognominavi te, quamvis me nondum noveris.* 5, *Ego enim* "*Dominus, & non eſt alter, nec eſt Deus præter me: cinxi te, quamvis* "*me nondum noveris.* 13, *Suſcitavi illum in juſtitiâ, & dirigam omnes* "*vias ejus: ipſe ædificabit Urbem meam, & liberos dimittet captivos* "*meos; non autem pro pretio aut remuneratione, inquit Dominus exerci*"*tuum.*" Hæc omnia ſpectant ad *Perſas*, & in eorum favorem dicta ſunt. Et inter *Onera Babyloniæ*, Deus minitatur ſe excitaturum *Medos*, *Iſa.* XIII. 17; "*En contra eos excitabo Medos qui non curabunt*

"*Argentum*

"*Argentum nec delectabuntur Auro.* 19, *Et Babylonia regnorum Gloria,* "*& Chaldæorum Excellentiæ Decor, erit ſicut quando Deus deſtruxit* "*Sodomam & Gomorrham.*" Et de Babyloniæ Ruinâ per *Medos* & *Perſos*, vaticinando pergit; *Cap.* XXI. 2, *Aſcende ô Elam, Obſidium pone ô Media.* 9, *Cecidit Babylon, omnia Deorum Sculptilia ad terram uſque confregit.* Scilicet *Cyrus* fregit & perdidit omnia *Babyloniorum Idola*, eorum loco, veri Dei cultum ſubſtituendo, ut ſuprà diximus: Deus enim promiſit per eorum manum profligare *Chaldæorum* Idololatriam, quod tandem præſtitit, quando poſteà *Cyrus Babylonem* expugnavit pro *Dario Medo. Beli* etiam *Templum Babylonicum* poſteà vaſtavit *Xerxes Perſa.* Et hodie tota Urbs evanuit, ita ut ne quidem Rudera ejus appareant ſupra terram. Atque idem *Xerxes* alia *Græcorum* Templa Idololatrica evertit. Tanta & tot magnalia fecit Deus per manum *Medorum* & *Perſarum*, qui ſemper veri Dei Cultores & fideles, Idololatriam exoſi. Sed propter eorum luxuriam, eos tandem tradidit *Alexandro:* & poſteà regnum veteribus Perſis ademit, ut hodie fit. Et ut Deus fecit Judæis (quamvis eſſent mali homines, ſemper à Deo deflectentes ad Idololatriam,) propter *Meſſiam* ex eis oriturum, nempe eos tantùm caſtigavit ſæpè, ut pater filios quos amat, & noluit abſolutè eos deſerere, ne quidem in Captivitate ſuâ; (nam curam eorum gerebat in omnibus locis ubi diſperſi erant;) ſic quamvis Perſæ multas nugas cum Dei Cultu miſcuerint, Deus connivebat propter grande Opus quod à *Cyro* Perſarum Rege præſtandum decreverat. Et poſteà, hoc facto, eóque mortuo, noluit tamen (ex veteri amore) hujus gentis totaliter oblivisci, quin ſtatim poſt *Cyri* Tempus, per *Zoroaſtrem* revelavit eis *Nativitatem Meſſiæ*, ut Perſis annuntiaret Salutem. Et proculdubiò, Deus excitavit *Danielem* & alios qui *Cyrum* facerent certiorem quòd ab *Iſaiâ* Prophetâ *Ipſe* nominatim prædictus fuerat ut *Domini Paſtor* & *Operarius Dei cæli*; quæ cum religioſâ ejus diſpoſitione concurrerunt. Inſuper, cùm à *Judæis* nominarentur omnes eorum Ritus coram Rege, & inter alia, quòd Hieroſolymis Deus coleretur, Perſarum more, *Perpetuo Igne*, ille mox toto animo accinxit ſe ad curandum ut id, quod prædictum fuerat, impleretur. Hinc eſt quòd inter reliqua *Diplomatis* ejus Contenta, hoc tanquam Primarium & Præcipuum ibi præmiſſum eſt, jubendo (1 *Ezdræ* VI. 24,) *ut extrueretur Domus Domini Hieroſolymis, ubi Sacra peraguntur Igne Perpetuo*, ut ſuprà notavimus. Cúmque Deus Domum Gloriæ ſuæ Perſarum juſſu & autoritate extruendam & inſtaurandam curaverat,

verat, non eſt mirum quòd, ex peculiari erga eos favore, poſteà *Chriſtum* illis etiam in carne naſcendum revelaverit.

Eorum itaque اورغ عليمبون *Orangh Alimbûdi*, ſeu *Viri Sapientes*, videntes بنتغن *Bintangnja*, *Stellam ejus*, ejuſdem apparitione moniti, venerunt ad *Ghangh-diz Houcht*, ſeu *Paradiſum Judæorum*, ſic enim *Hieroſolymam* vocabant. Hoc autem eos docuit *Zerduſht* (qui *Græcis Zoroaſtres,*) cui hoc revelatum fuerat cùm aliæ Prophetiæ ferè ceſſâſſent. Deus enim in S. *Scripturâ* haud ſemel ſecreta revelavit *Pſeudoprophetis*: & ſpeciatim hoc ipſum de *Meſſiah* revelatum fuerat *Balaamo*, qui invitus pronuntiavit *Stellam orituram è Jacob*, &c. Talem itaque de *Meſſiah* Prophetiam (referente *Shahriſtâni*) *Zerduſht* in Operibus ſuis ſcriptam reliquit, obſcurè, ut ſolent eſſe Prophetiæ, ومما
اخبر به زرادشت في كتاب زندوستا قال سيظهر في اخر الزمان
رجل يسمي اشيزريكا معناه رجل العالم يزين العالم بالدين والعدل
ثم يظهر في زمانه بتياره فيوقع الافة في امره وملكه عشرين سنة ثم
يظهر بعد ذلك اسيدريكا علي اهل العالم يحيي العدل ويميت الجور
ويرد السنن المغيرة الي اوضاعها الاول وينقاد له الملوك ويتيسر له
الامور وينصر الدين الحق ويحصل في زمانه الراحة والدعة و سكون
الفتن وزوال المحن *Ex eis quæ prædixit Zerâduſht in Libro Zendaveſtâ, eſt, quòd dixit ultimis Temporibus appariturum Hominem dictum* Oſhánderbeghâ, *i.e.* Homo Mundi, *qui Mundum Religione & Juſtitiâ ornaturus eſſet. Deinde ejus Tempore appariturum etiam* Petyâra, *ſeu* Diabolum, *qui Rebus ejus & Regno ejus moleſtiam afferret per viginti annos. Tum poſthac appariturum* Oſiderbeghâ, *qui incolis Mundi reviviſicaret Juſtitiam, & ſedaret Injuriam, & immutatas Conſuetudines in loca ſua priſtina reſtitueret. Et quòd illi obſecuturi eſſent Reges, eique facilitarentur Negotia: & quòd opem laturus eſſet Religioni veræ: & quòd in ejus Tempore obtineretur Quies & Tranquillitas, eſſetque Sedatio Diſſidiorum & Receſſio Moleſtiarum.* Sic *Shahriſtâni* Scriptor Mohammedanus ex Libro *Zendaveſtâ*. Hæc Hiſtoria eſt ferè eadem quæ apud D. *Tavernier* in *Itinerario* paulò aliter narratur Lib. 4. Cap. 8, prout acceperat à Sacerdote quodam

quodam Persâ in *Kirmân*,[a] qui obscurè in *suâ*, & *Persarum* (de *Messiah* & futurâ Mundi *Redemptione)* Hypothesi, sequentia ex *Zoroastrianis* Operibus referebat: "*Quòd scil. dum eorum Propheta super Aquam ambularet, ab ipso excidisse tres seminis genitalis Guttas, quæ semper posteà ibidem servabantur. Quòd eorum Deus mittebat Virginem ab ipso peramatam, super eundem fluvium, quæ per receptionem primæ Guttæ imprægnaretur Puero, quem in antecessum vocabant* Oushîder: *qui tunc, posteà in Mundum cum Autoritate veniens, efficiebat ut Patris sui Lex reciperetur; & eandem non tantùm suæ Prædicationis Eloquentiâ, sed & Miraculis confirmabat. Filius secundus, cui nomen* Oushîderma, *ex secundâ Guttâ in utero conceptus, Fratrem suum juvabat, efficiendo ut Sol cursu suo sisteretur, totum Mundum de Doctrinæ ejus veritate convicturus. Tandem ex tertiâ Guttâ Filium tertium, ex eâdem Matre, eodem modo concipiendum, cui nomen futurum erat* Sennoïet-hotius, *qui cum majore, quàm duo Fratres, Autoritate venturus esset, omnes ad Prophetæ sui Religionem planè adducturus. Et quòd deinde posteà mox futura esset universalis Resurrectio, quo Tempore, omnes cum Animabus corporibus rëunitis, vel in Paradisum, vel in Gehennam abituri essent. Et quòd tunc omnes Montes humiliarentur, & omnes*

a Vid. Append. No. XIV. ubi in priori Editione hujus Libri, Monitum quod sequitur, ab Auctore ipso, præmittebatur. Quia vero, inquit, in eorum Libris *Abrahamus* aliquando vocatur *Ibrahim Zerdusht*, ideò iste ignarus confundit Historiam *Zerdushti* cum Historia *Abrahami*, de *Puero Zerdushto* narrando ea ipsa quæ, in *Arabum* Historiis, dicuntur contigisse inter *Puerum Abrahamum* & *Nimrodum*, qui Culice aut Cimice necatus, ut suo Loco suprà fusius diximus; qui etiam Regni *Gravidas* omnes interficiendas curavit. Deinde proximè succedentem Regem, qui eandem Persecutionem contra dictum Puerum *Zerdushtum* promovebat, ponitur *Cha-Glochtes:* isto autem monstroso Nomine intelligendus est *Shah-Gushtaspes*, mille Annis à Nimrodo distans. Magnus quidem in Re Historicâ Lapsus Saltúsve! Iste enim Homo numerat per Saltum.

Dicto Puero, seu Infanti, impositum Nomen *Zerdusht*, seu *Zeratusht* (cujus Appellativam Significationem hodie ignorari suprà docuimus) iste dicit fuisse *Zer-Ateucht*, quod ineptè exponit *Argento-lotum*. Certè malè conflatum Nomen, & pejus interpretatum! Posteà dicit quod licitum sit habere V Uxores, quod est falsum. Dies Festos esse xxx, in Honorem Sanctorum, quod itidem falsum.

Alio loco, id quod dicit de *Stipitibus ligneis*, intelligendum est de *ferreis*. Tandem dicit istorum Regum ultimum fuisse *Cha-Jecherd*, malè, pro *Sha-Jezdegerd*. Præterea fallitur de *Jejunio*; cum *omne Jejunium purum* sit eis planè *vetitum* in Libro *Sad-der*.

Hæc sunt præcipua quæ taxanda videntur. Et hoc modo præparatus Lector hunc Appendicem legere aggrediatur. Insuper monendum est, quòd aliquas Correctiones poscebant aliæ Relationes *Europæorum*, qui propter *Linguæ Persicæ* Ignorantiam, quædam aliquando *falsa* dederunt, & *veris* admiscuerunt. Ideoque si in nostris *Europæorum* Citationibus, eos in quibusdam Rebus sibi aliquando contradicentes inveneris, non debes mirari. Hujus aliquot Exempla invenies in Capite de *Sepulturis*, etiam ex *Agathia*, & alibi.

"*Mi-*

"*Mineræ liquefactæ; & Gebennæ Abysso oppletâ, Diabolorum Man-*"*sio destrueretur.*" Hæc in Appendice nostro fusiùs recitabimus.* Hi dicti tres Filii Fratrésve videntur indigitare triplicem *Messiæ* statum, scil. ejus *Nativitatem*, & *Adultam Ætatem* in quâ Mundo prædicavit, & tandem ejus *Adventum* in extremo Judicio.

Dicta, inquam, *Zerdushti* Prophetia planè indigitat *Messiam*, cujus Expectationem prædictam noverat ex *Veteri Testamento*, quod ei benè notum fuit: & inde factum est, ut *Christi* Adventus in carne Persis revelatus fuerit; nec omnes *Judæi*, *Veteris Testamenti* Conservatores & soli Possessores, aliam Expectationis ansam habuêre. Ideóque nemo in posterum (ut spero) mirabitur, quòd *Christus Persis* revelatus fuerit.

Quin & planiora eum de *Christo* docuisse narrat *Abulpháragj* in *Dynastiarum Libro* p. 54, زرادشت معلم المجوسية والباقي *Zerâdusht Præceptor Magusæorum* --- *Persas docuit de Manifestatione Domini Christi, jubens illos ei Dona afferre: indicavitque futurum ut ultimis Temporibus Virgo conciperet Fœtum absque Contactu Viri; cúmque nasceretur, apparituram Stellam, quæ interdiu luceret, & in ejus medio conspiceretur figura Puellæ Virginis. Vos autem, ô Filii mei, ante omnes Gentes ortum ejus percepturi estis. Cùm ergò videritis Stellam, abeuntes quò vos illa dirigat, Natum istum adorate, offerentes ei Munera vestra. Est quidem ille Verbum quod cœlum condidit.* At apud eundem Autorem p. 70 legitur, *Autogius* (vel potiùs *Lycinius*) *ad Cæsarem scripsit; Persæ Orientales, Regnum tuum ingressi, Puero, qui in regione Judææ natus est, Dona obtulerunt. Quis autem ille sit, aut cujus Filius, ad nos nondum pervenit.* Hæc pulchrè conveniunt cum *Jacobi* Prophetiâ *Gen.* XLIX. 10, *Quòd ipse futurus esset Expectatio Gentium*, vel ut aliàs exponitur, *Ad eum esset aggregatio Gentium.*

Deum per *Balaamum* revelâsse *Chaldæis* (à quibus habuerunt *Magi*) *Messiæ* nativitatem, *Theodorus Tarsensis* refert; Τὸν φανέντα ἀστέρα, μὴ ἕνα τῶν πολλῶν κατ᾽ οὐρανὸν εἶναι ἀλλὰ δύναμίν τινα θειοτέραν, &c. *Visam Stellam non fuisse unam è multis in cælo, sed Vim quandam diviniorem in Astrum conformatam, quæ omnibus Domini Nativitatem nuntiaret. Porrò, Magos à Chaldæis ita accepisse, Stellam quandam olim fore, quæ natum in carne communem Salvatorem nuntiaret: hoc illis Vaticinium, tanquam ejusdem Artis studiosum, narrâsse Balaamum*

* Vid. No. XIV.

illum

illum, qui, vel invitus, Imprecationis loco, benè precando Iſraeli, Benedictioni ſuæ, naſcituri Regis Ortum, & hujus Præconis Stellam admiſcuiſſet. Dum autem ſeſe videndum obtulit Dominus, præ cæteris Nationibus Perſis oſtenſus eſt; ut quibuſcunque eum expectantibus, ſive Magis, ſive Incantatoribus, per ipſum Gratia & Redemptio donaretur. Sic ille. Meliùs autem omiſiſſet *Incantatoribus*, cùm Perſæ non fuerint tales.

Zoroaſtri fermè contemporaneus fuit inſigniſſimus quidam *Aſtrologus*, cui Nomen جاماسب *Gjâmaſp*, qui à quibuſdam *Turcis* & *Perſis* creditur *Danielis* Prophetæ filius: ſic *Chalîl Sûphi* habet, جاماسب دانيال پيغامبرك اوغلدر بر مشهور حكيم در *Gjâmaſp fuit Danielis Prophetæ filius, celeberrimus quidam Philoſophus*; de quo *Arabicè* extat Mythologiæ Libellus de *Daniele* & *Gjâmaſp*: quamvis aliàs, apud *Judæos* nuſquam comperimus *Danielem* fuiſſe nuptum. Is fuerit potiùs *Danielis* Diſcipulus, aut Puer, cui ex more dicebat *Mi Fili*. Nam *Daniel*, qui ſenex, vivens tempore *Cyri*, potuerit habere Diſcipulum juniorem, qui diutiùs viveret uſque ad tempora *Hyſtaſpis*, cujus *Gjâmaſp* fuit *Conſiliarius*, quia Sapiens & Philoſophus inſignis. In Libro *Mugj*. p. 227, narratur, inter Perſas fuiſſe X viros incomparabiles, quibus in toto Orbe nulli ſuo genere pares fuêre: & inter hos fuiſſe *Gjâmaſp*; ششم جاماسب وزير كشتاسب بن لهراسب بود واورا كتابيست احكام جاماسب گويند حكم كرده است بر قرانات ودر آنجا خبر دادست بخروج عيسي ومنشاء محمد وزايل شدن دين مجوس وخروج ترك و خرابي عالم وخروج شخصي كه اشادرا ترك ومثل او منجمي در هيچ صنف نبوده است — *Horum ſextus fuit Gjâmaſp Aſtrologus, qui erat Hyſtaſpis Conſiliarius. Ille eſt Autor Libri quem vocant Judicia Gjamaſpis, in quo judicium fecit de* Planetarum *Conjunctionibus. Et ibidem Notitiam dedit, quòd aliquando prodiret Jeſus, & de Ortu Mohammedis, & quòd abolenda eſſet Magorum Religio: & quòd prodirent Turcæ, & deſtrueretur Mundus: & quod proditurus eſſet aliquis quem Turcæ ſibi --- Et ſanè ei ſimilis in omni genere Aſtrologus nunquam extitit.* Malè exaratum & mutilum exemplar citationem exhibet imperfectam. Perſæ, *Chriſto* citeriores, fabulantur *Chriſtum* in cœlos aſcenſurum, intrâſſe in ædes cujuſdam Religioſi cui nomen سكو *Socû*, & inde aſcendiſſe.

In

In Vitâ *Confucii*, qui plus quàm D Annis ante *Christum* vixit, narratur, quòd ipse solebat dicere, *Ipse Homo est in Occidente*. Plura videas in ejus Vitâ in 8vo, p. 23. Sed in ejus Vitâ, per D. *Couplet* Philosophiæ Sinicæ præmissâ, *Sinicè* legitur, *Si fam*, *Yeu Xim gin*, seu (ut nostræ pronuntiationi conformare possim,) *Si fang*, *Yeu Shing gin*, i. e. *Vir Sanctus in Occidente existit*. Quibus verbis, an *prophetice* respexerit *Christum*, vel potiùs *historicè* Judæorum Summum Sacerdotem, dubitatur. Ego sanè posteriore sensu accipiendum duco. Utcunque tamen sit, certum est LXV Annis post *Christum* natum, Imperatorem *Mingh-Ti*, dictis *Confucii* verbis partim, partimque per Apparitionem Viri Sancti in Somnio visi, misisse Legatos in *Occidentem* ad exquirendum dictum *Virum Sanctum* & *Legem Sanctam*. Sed illi pervenientes ad aliquam Insulam prope *Mare Rubrum*, non ausi sunt ulteriùs procedere: re itaque infectâ redierunt. Ne autem in cassum videretur Legatio, loco *Viri Sancti*, Imperatori retulerunt *un Pagode*, scil. Idolum *Fæ*, seu *Fe* Impostoris, *Fæ kiae*, (non *Fohi*, ut aliquis legit, qui fuit *Imperii Sinici* Fundator primus:) & hoc modo, *Idololatriam* atque *Metempsychosin* in *Chinam* primò invexerunt. Sed nihilominus, posteà Dei Providentiâ factum est, ut Lex Sancta propagata fuit in *China*, uti constat ex prolixâ Inscriptione *Sinicâ* apud *Kircherum* in *Chinâ Illustratâ*; ut & ex ternis procerrimis *sacræ Trinitatis* Effigiebus (non æqualis proceritatis) quas usque hodiè in Idololatricis suis Templis servant, quod didici à *Chinensi* Amico *Shin Fo-çungh*.

CAP.

Cap. XXXII.

Ex Orientali Mythologiâ unius Σιβύλλης *Origo, reliquarum Explosio. In linguâ Chaldaicâ & Phœniciâ,* Virginis *Cœlestis Signum synecdochicè & tectè notari solere suâ Symbolo* Σιβύλλα, *seu* Spicâ, *quo nomine intelligitur totus Asterismus. Unde Docti & Sacerdotes, Mythologiæ Cusores, de cœlesti & miraculosâ* Virgine *Vaticinatrice Mira, pro Ingenii Specimine, finxerunt & credulo vulgo obtruserunt, (ut in cæteris solebant facere:) adeò ut tandem mos esset cuilibet Insanienti* Virgini *se Vaticinatricem prætendere. Quâ occasione, etiam de Phœnice agitur, atque Zodiacalium Signorum Origo Græcorum Fictionibus antecedere statuitur. De illis & aliis Astris videri possunt Notæ nostræ ad Constellationes apud Ulugh Beighum Persico-Latinum.*

UTI autem hoc loco persequar præcipuos qui de Christo aliquid prædixerint, vel prædixisse prætenduntur, apud facilioris fidei viros, aliquid revelâsse censeantur *Zoroastris* Pseudoracula Carmine *Græco* conscripta: quæ tamen (proh dolor!) vel à *Psello*, vel ab aliquo *Græcorum Monacho* conficta sunt, & à *Patritio* & aliis edita. Talia autem Fictitia magis convellunt quàm *Christianam* Religionem confirmant, uti faciunt debilia Argumenta omnia, quæ aliquam caussam semper labefactare potiùs quàm juvare judicantur. Ejusmodi spuria de *Christo* extant in *Apocryphis* 2 *Ezdræ*, Cap. II & VII. Et ejusdem farinæ censûsque sunt *Sibyllina Oracula* (ut vocantur,) quæ prætenduntur de *Christo* continuisse Vaticinia quædam per tot Virgines effusa, quæ (vah mirum!) clariores, quàm olim *Prophetæ*, Revelationes habuisse prædicantur. Hæ erant numero X, quas (cùm celebre evaderet nomen,) variæ Regiones sibi vindicare satagerunt. Harum primam *Persicam* fuisse meminit *Nicanor*, in rebus gestis *Alexandri Magni*. Et *Lactantius* dicit *Sibyllas* fuisse *multas*. Mirum est in quantum *Sibyllinorum* Rumor veteres delusit, tam *Ethnicos*, quàm *Christianos*, & æquè ac *Phœnicis* Fabula penè ab omnibus creditus. Quòd prætendebant *Sibyllam Erythræam* quædam de *Christo* scripsisse, refert D. *Augustinus* de *Civ. Dei* Lib. XVIII, Cap. 23. Sed talia non credenda docet in Libro contra *Faustum Manichæum* XIII, Cap. 15. Ea quæ hodiè sub eo nomine extant, *nullum Oraculum* continent, sed tantùm *Historiam Biblicam*, ab aliquo *Christiano* ex Bibliis & Patribus

collectam, & Carmine *Græco* conscriptam. Illa autem futilia, quæ *reverà* à *Sibyllis* scripta putantur, nullibi extant. Anilia quædam *Mysteria* IX Tomis scripta, olim oblata fuêre *Tarquinio Superbo* à *furente* quâdam *Vetulâ Cumis ortâ*, quæ ideò *Sibylla Cumana* audit. Nihil autem de *Christo* continuisse creduntur, sed potiùs Res ad *Romanum Imperium* spectantes. Et sic *Sibylla Erythræa*, & aliæ. Ideóque à *Romanis* primò designati sunt *Quinque Viri*, deinde *Quindecim*, qui ergò *Quindecimviri* nominati sunt, talium Fatidicorum Librorum Custodes; quorum etiam erat de eis Judicare, & in eis benè versari, ut, pro natâ occasione, consulentibus respondere possent. Et, ut notat *Tacitus* Lib. IV, talis erat *Caninius Gallus*, qui à Magistratu increpatus fuit, quia nimis temerè aliquid, quod illis videbatur spurium, inter *Sibyllina Oracula* admiserat; *cùm* (inquit *Tacitus*) *multa vana sub Nomine celebri vulgabantur*. Unde constat plures tunc solere se *Vaticinatrices* prætendere, & satagere ut sua Vaticinia, sub *Sibyllinorum* nomine, *Quindecimviris* obtruderent.

Videntur ea Scripta fuisse talia ac superiori Seculo erat *Nostradamus*. Debebant autem esse Fœminæ, eæque Virgines, ut hujus Fabulæ Origini meliùs correspònderent: &, si aliqua fatidica Fœmina *artificiosè* & *audacter* aliquid de rebus publicis pronuntiabat, tum ejusdem *Effata* inter *Oracula* admittebantur. Nam (ut ex *Orientali Mythologiâ* elicitur,) secundùm illorum Temporum genium, à Mysteriorum Cusoribus, *Chaldæis* & *Phænicibus*, prætendebatur miràculosa quædam *Virgo*, nomine *Sibylla*, seu ut *Tacitus*, *Sibulla*: unde factum est, ut quævis *Enthusiastica* fœmina, & ecstatico Furore acta *Vaticinatrix*, eodem etiam nomine vocaretur. Sic *Lactantius*; *Omnes* [fœminæ] *Vates, Sibyllæ sunt à Veteribus nuncupatæ*. Et *Servius* ait; *Sibylla est appellativum Nomen omnium Vaticinantium:* & alibi; *Sibylla est omnis Puella cujus pectus numen recipit*. Ideóque *Sibyllæ* & *Bacchides* unà nominantur à *Plutarcho*; nec sanè melioris sortis erant quàm *Mænades*, & *Thyades*, & *Bassarides*, quæ ex *Bacchis* fuêre.

Quid Sibyllæ scripserint, certò non constat; cùm id quod scripserunt, nullibi extet: earum enim Libros *Stilico*, dum contra *Honorium* & *Arcadium* Defectionem moliretur, combussit. Libri ad *Tarquinium* allati, servati sunt usque ad *Bellum Marsicum:* & tunc unà cum *Cistâ lapideâ*, in quâ sub *Jovis Capitolini* Templo reconditi sunt, conflagrârunt dicti Templi Incendio. A talium rerum Fictoribus adornata sunt quædam Fragmenta, ab Autoribus citata, quæ *veterum Prophetarum* de *Christo* Effatis multò planiora sunt; & hoc nomine Fictionem

Fictionem redolent; ut solent piæ Fraudes omnes. Adeò ut vetera *Sibyllina* in Orbe jam hodiè, Nomine & Rumore, potiùs quàm Re, circumferantur. Et fortè sapientiores Ethnici talibus fidem reverà non adhibuerunt: sed politicum erat: & cùm plebs talia crederet, satius erat ut Magistratus ejusmodi *religiosis Fraudibus* in Obedientiâ contineret populum; *Dii sic voluere: Oraculo monitum est: Sibyllæ prædixerunt:* quia *populus vult decipi, & decipiatur*. Nam omni ævo in usu fuerunt tam piæ, quàm politicæ Fraudes, inter quas numeranda sunt *Sibyllina*, quæ nullo sensu erant *Oracula*, nisi quòd fuerint dubia, obscura, & Amphiboliæ plena, ut ita in utramque partem & latiorem sensum construerentur, & omni Eventui indifferenter subservire possent. Ne autem hæc gratis dixisse videar, audiamus *Ciceronis* de hac Re Sententiam in Lib. II de Divinatione; *Sibyllæ Versus observamus, quos illa furens fudisse dicitur. Quorum Interpres nuper falsa quædam, hominum famâ, dicturus in Senatu putabatur, eum, quem reverà Regem habemus, appellandum quoque esse Regem, si salvi esse vellemus. Hoc si est in Libris, in quem Hominem, & in quod Tempus est? Callidè qui illa composuit perfecit, ut quodcunque accidisset, prædictum videretur, Nominum atque Temporum Definitione sublatâ. Adhibuit etiam latebram obscuritatis, ut iidem Versus aliàs in aliam occasionem posse accommodari viderentur.* Ex ejus verbis constat, eum hæc in Libris non vidisse, sed ea tantùm Traditione accepisse. Nempe *Ciceroni* & Sapientioribus subolebat talium Fraus: ideóque à genere fœminino in masculinum *qui* transit; cùm crederet hoc esse astuti alicujus nebulonis opus, summâ cum Industriâ & Meditatione confictum. Et ut adduximus *Ciceronem Sybillina* ludificantem, sic etiam adducemus *Plutarchum*, qui in Dialogo de *Oraculorum Defectu* idem facit: ibi enim *Boethus* inclamat, *Sibyllæ* & *Bacchides*, ut in Buccam venit, disseminârunt Nomina & Verba omnis Generis Eventuum, quorum quædam cùm fortassis evenirent, falsum quod nunc dicitur, postmodum verum esse contingat.

Si *Cicero* & *Plutarchus* non crediderunt, an *Christiani* credent? Cùm talia apud ipsos Ethnicos sordescerent, haud mirum est, quòd eæ, quæ postmodum (arreptâ hac *Sibyllini* nominis Occasione) editæ sunt, quorundam *Christianorum* piæ Fraudes, à *Celso* & *Ethnicis* statim detectæ & explosæ fuerint, *Christianæ Religioni* plus Detrimenti quàm Emolumenti afferentes, eámque Ethnicorum Contemptui & Derisui exponentes. Miror Christianos talia deprompsisse Tela, quorum acies tam facili negotio retusa. Absit ut quis prætendat Dei causam de-

 fendere

fendere fictionibus ac mendaciis, & tam ineptis Argumentis, quæ eam potiùs enervare quàm corroborare cenſeant prudentiores. Nam aliquam cauſam debili ac infirmo argumento defendere, plus ei nocet & officit, quàm adverſarium afficit: à quo itaque abſtinuiſſe longè ſatiùs fuiſſet. Sic *Chriſtianitati* Patrocinium quærere à *Sibyllinis*, eſt cauſam perdere. Spero *Chriſtianam Religionem* non tam infirmis rationibus niti: ne fortè, fallaci fundamine ſubducto, collabaſcere & ruere potiùs quàm confirmari ſentiatur *Chriſtianitas*.

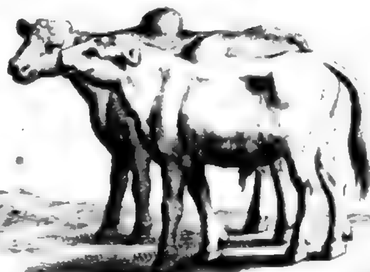
Unde autem tam myſteriosum Nomen natum, & ad nos derivatum fuerit, in ſequentibus dicetur. A *Sacerdotibus Ægyptiis* fingebatur, *Phœnicem* viſum fuiſſe apud *Heliopolin*. Addam, immò & apud quamvis urbem: ſed meliore prætextu fictum, quòd apud *Heliopolin* viſus fuerat *Helios*, (qui *Phœnix*,) alludendo ad nomen, in quo latebat *Jocus*, qui ab aſtutis Sacerdotibus, ut Myſterium, obtrudebatur ignaræ plebi. Cùm autem, in Notis noſtris ad *Itinera Mundi*, *Phœnicis* Fabulam explicavimus, *Oſirin* noctu amiſſum, criſtinâ luce reperiendum docuimus, & *Sirenum Mythologiam* expiſcati ſumus, (tanquam in *Chimæris* ſectandis & proſequendis verſati;) ſic & hujus loci ſcopus videtur depoſcere, ut, ejuſdem cenſûs, *Sibyllæ* origini etiam clariorem aliquam Lucem (quaſi à fulgentiore *Sydere* derivatam) affundamus.

Ut itaque *Sibyllarum* etiam Myſterium recludatur, & Fabula (ſuper quam tota hæc fundatur hiſtoria) retexatur, præmittendum eſt, quòd cùm tota vetuſtiſſimorum Hominum Felicitas & vivendi Ratio in *Agriculturâ* & paſtorali Vitâ conſiſteret, ab illorum temporum Vatibus & Sacerdotibus conſcriptus eſt ſuprà memoratus كتاب الفلاحة *Liber Agriculturæ*, qui Religionem & Agriculturam miſcebat, ut proſperitate hujus, homines ad illam excitari poſſent; & ut exercitio illius, in hac etiam feliciores & beatiores evaderent. Cúmque à *Vetuſtiſſimis Chaldæis* & *Arabibus* (ut teſtantur *Maimonides* & *Abulpharagius* & alii,) *Stellæ* crederentur inſignem vim habere in procurandis Pluviis & Imbribus, unde Terra donaretur lætiori fruge, & talem ſortiretur fertilitatem, quæ eorum Agriculturæ & Paſtorali vitæ apprimè quadraret, *multæ Conſtellationes* à Pecoribus & Rebus ruralibus denominatæ ſunt, ut olim in Notis ad *Olugh-Beighum* docuimus. Hinc etiam XII *Signorum Zodiacalium* Nomina, ab antiquiſſimis *Chaldæis* & *Phœnicibus* excogitata, Rei ruſticæ adaptata ſunt: quædam verò à *Græcis*, pro ſuo Ingenio, mutata & aliter interpretata. Propter dictam Rationem, horum XII Signorum *primum* (quod Tempore

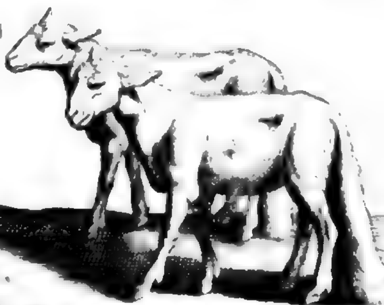
Hipparchi

TAB. XI. pag. 397.

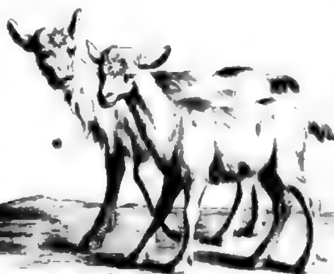
Gemellorum tria paria ut utrum horum mavis accipias.

Gemelli vitulini.

Gemelli agnini.

Gemelli hœdini.

Reverendo Viro GUILIELMO STANLEY S.T.D.ri Archidiacono Lond. *et Cathedralis Paulini* Præb. Residentiario *hanc Tabulam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.*

M.B. sculp

Hipparchi in *Zodiaci* & *Eclipticæ* Interſectione ſitum,) dictum eſt Κριὸς, gregis *Zodiacalis* Dux in Circulo ſignifero, qui Eclipticâ Figurâ, Cœlum ad inſtar Zonæ cingit: is eſt Orientalibus حمل *Hamàl*, i.e. *Agnus adultus*, ſc. *Aries*, Dux pecudum & gregum. Et proximè veniebat *Taurus*, Dux pecorum & armentorum; quia verno tempore (cui hæc duo Signa præſunt,) moventur Sales, qui omnis vegetationis & generationis principia ſunt, quibus Animalia ad ſalacitatem excitantur, & hujuſmodi Beſtiæ incaleſcunt; & cùm ſuas partes egerint, concipiunt: & deinde pariunt (ſecundùm tertium Signum) *Gemellos* pecudum & pecorum, vel ſaltem, ut *Geminos* pariant benè à Poſſeſſoribus ominatum eſt, & ab harum *Stellarum Influxu* ſperatum. Ideóque in *veterum Aſtronomorum* (ut & *recentiorum)* Sphærâ, pingendi eſſent *Gemelli* (non *Hominum*, ſed *Brutorum*,) qui in beſtiis gemellos procurarent, ut impoſiti Nomins ſcopo reſpondere, & rei ſignatæ Signum indigitare poſſent, cùm hæc omnia ad Agriculturam ſpectent. Nam *nihil ad Rhombum* ſunt *Caſtor* & *Pollux*, *Phœnicibus* non noti, ſed ex *Græcorum* Mythologiâ poſtliminiò petiti; cùm certè fuerit aliquid hiſce Denominationibus prævium & tempore antecedens. His ſupervenit Sol vernans: adeò ut *Aries* & *Taurus*, qui, virtute Solis & Salis ad ſalacitatem excitati, ſuas imprægnant fœmellas, quæ deinde pariunt *Gemellos*. Nam ſi verum ſit illud *Ariſtotelis, Sol & Homo generant hominem*, tum æquè verum eſt, *Quòd Sol & hæc Animalia ſuam generant ſpeciem*; cùm ſine Solis cooperatione nulla fiat generatio nec fructuum maturatio. Hiſce proximum Signum eſt *Cancer*, ubi Sol in *Tropico verſatus*, ad inſtar hujus Animalis *retrogradus* eſt. *Cùm* (inquit Macrobius Libro I, capite 17,) *Sol in Signo Cancri æſtivum Solſtitium facit, in quo eſt longiſſimi diei terminus, & inde retrogreſſum agit ad diminutionem dierum; Pythius eo tempore appellatur,* ὡς πύματον θέων, ὅ ἐςι, τὸν τελευταῖον δρόμον τρέχων. *Idem ei nomen etiam convenit, cùm Capricornum rurſus ingrediens, ultimum breviſſimi diei curſum intelligitur peregiſſe. — Ideò autem his duobus Signis, quæ Portæ Solis vocantur, Cancro & Capricorno hæc omnia contigerunt, quòd Cancer animal retrò atque obliquè cedit, eâdémque ratione, Sol in eo Signo (ut ſolet) incipit agere retrogreſſum. Capræ verò conſuetudo hæc in paſtu videtur, ut ſemper altum paſcendo petat: ſic & Sol in Capricorno incipit ab imis in alta remeare.* Hactenus *Macrobius*. Poſteà Sol perveniens in *Leonem*, ubi ſc. *Sol* evadit *Leo*, & ſicut illud Animal eſt fortiſſimum, in ſummo ſuo vigore & fortitudine conſtitutus in menſe *Julio*. Deinde Sol viſitur in *Virgine*, & poſteà in *Librâ*, ubi eſt in Æquilibrio Aſcenſûs

censûs & Descensûs, inter utrumque *Tropicum* seu *Solstitium* medius, quo in loco, est etiam Caloris & Frigoris Æquilibrium. V. p. 258, Lib. I, Cap. 21, fine.

Secundùm *Phœnices* & *Chaldæos*, Autumnali Tempori (quando Fruges ad Messem maturæ,) præest *Signum Virginis*, seu *Puellæ* Spicas in agro legentis. Hinc, insigni Astronomo Persæ *Abu Ma'shar* (corruptè *Albumasar*, & Ἀπομάσαρ dicto) in Sphærâ *Pers-Indicâ*, *in primo Signi Virginis Decano oritur Puella cui Persicum Nomen* دوشيزه *Dushîza*, seu *Virgo*. In nostro *Albumasaris* Exemplari *Arabico*, pessimè scripto, legitur ينكلوس دوسكيه *Yancalos Doustyia*, sensu planè nullo: & Veteris Versionis Autor videtur in suo Exemplari legisse, adhuc pejus, سكديدس دي درسمه *Secdeidos De Darsama*, quod etiam nihil est. At cum *Virginis Signum Græcis* sonet Στάχυς, hinc *Arabes* hauserunt istum *Græcum* Nomen, à Librariis postea, dicto modo, corruptum; quod rescribendum est ستكوس اي دوشيزه *Stacbys, ea est* Persicè *Dushîza*, *Virgo*. Nam *Arabum* Scribis familiare est *exotica* Nomina corrumpere. Nempè, præcipua hujus Signi Stella, est dictæ Virginis *Spica*, quæ Spicarum Fasciculum repræsentare censetur. Cùm enim quivis Asterismus, pro libitu fingentis, quamlibet Figuram æquè referre supponeretur, pro hisce Stellis configuratis, olim fingi & pingi solebat *Virgo Spicam in manu tenens*, seu *Spicarum Fasciculum*; uti & hodiè, apud nos etiam, pauperiores Puellæ virgines, tempore messis triticeæ, Spicas legunt, easque, in parvum Fasciculum seu Manipulum (*Anglicè* **a Gongall**) colligatas, domum reportant. *Virginis* itaque *Signum Cœleste* est tantùm Emblema Puellæ Terrestris (*Anglicè* **a Leaser**) quæ Messis tempore Spicas legit; idque, necessitatis sublevandæ causâ: quod quidem opus olim magis notabile, cùm *Judæis* jussum ut pinguius aliquod Spicilegium pauperibus relinquerent.

Apud *Arabes* & *Persas*, hoc Signum Synecdochicè vocatum est سنبل *Súmbul*, seu سنبله *Súmbula*, i. e. *Spica*; quæ tamen propriè, & absque figurâ, est tantùm primaria hujus Signi Stella, *Spicarum Fasciculum* repræsentans. Et hæcce *Virginalis Signi* Pars (nomine tamen totius, *Virgo* subinde vocata,) toti huic Signo exprimendo sufficiebat, cùm plura, vel pingere, vel verbis prolixiùs describere, non esset necessarium. *Chaldæis* & *Phœnicibus* שבולא seu שבולה, Σίβυλλα, est *Cœlestis Virginis* Signum: unde (cuique hoc perpendenti) Fabula Sibyllarum tam obvia est, ut quisque fortè dolebit quòd, sine me monente, haud citius rem perceperit. Vocem quod attinet, eadem est quæ

Persica seu Chaldaica Virgo spicilega, à *Symbolo vulgò nominata* Σίβυλλα, *i.e.* Spica.

Σίβυλλα

Delin. M. Burg. sculp.

Consultissimo Viro HENRICO NEWTON LL.D.re *uni* Magistrorum in Cancellariâ, *et* Admiralitatis *Angliæ* Advocato *generali, atq Diœcesews* London Cancellario *dignissimo, hanc* Tabulam *Gratitudinis ergô lubens meritóq* DDD. Autor *T. H.*

quæ in S. *Bibliis* שבולת *Sibbóleth*, quæ quidem Forma quibusdam forte videatur aliquantulum diversa. Sed quisque in *Hebraismo* versatus novit fœmininas Terminationes *a* & *eth* perinde esse, ut est נגשה & נוגשת *Nogeshà*, vel *Nogésheth*, מלחמה *Milchama*, vel מלחמת *Milchemeth*; & sic שבולה *Sibbola*, vel שבולת *Sibbóleth*, cum ejusmodi aliis. Adeo ut, cum in his nullus sit Delectus, in quamcunque harum Formarum primò incideris, eâ utaris. *Sibyllæ* autem suas Nugas subinde scribebant non tantum in *Libris*, sed & in *Arborum Foliis*, facilè à Vento dispersis; unde natum Proverbium, ut solutæ Chartæ, dispersioni obnoxiæ, *Sibyllæ Foliis* assimilarentur. A *Phœnicibus* itaque & *Chaldæis* in *Zodiacalium Animalium* seriem inserta est *Virginis* spicilegæ *Spica* erecta, eis dicta שבולה seu שבולא Σιϐυλλα; meliùs rescribendum Σιϐϐυλα: sub quo tamen nomine (ut dictum) totum *Virginis* Signum intelligi solebat: adeò ut, sive *Spica*, sive *Virgo*, hæc *Constellatio* dicta fuerit, perinde esset. Hac ratione factum est, ut Vocabulum, quo *Spica propriè* significata est, tandem *Synecdochicè* pro *Virgine* acciperetur; cùm reverà id Nominis *Grammaticè* & *verbo tenùs* denotaret simplicem *Spicam*, Virginis Spicilegæ *Signum*, quod itaque *Spicæ* Nomine inclarescere cœpit, & *Sibyllam* sonabat. In posterum ergò, non *Sibyllâ Cumanâ*, nec *Erythræâ*, &c. nostræ aures perstrepant: sed *Sibylla Cælestis*, eáque unica ac sola, audiatur & consulatur.

Hinc, inquam, Sibyllinæ Fabulæ origo. Cùm enim hæc esset *Virgo* Cœlestis, *Sibyllæ* seu *Spicæ* nomine signata, & illis temporibus scitum esset (quia ænigmaticum & obscurum, dum plana & omnibus patentia sordescerent,) & in eorum Mythologiâ speciosum & ingeniosum, visum est huic *Spicæ*, seu *Virgini*, aliquod תומה θαῦμα tribuere, quasi esset abscondita revelans, & occlusa retegens reseránsque, adeóque *Vatem* seu *Prophetissam* eandem appellare. Nam cùm ab Astris suam præteritorum & *futurorum Scientiam* illæ Gentes semper peterent, non erat illepidum, nec Veterum Ingenio incongruum, huic *Vaticinatrici Virgini* (tanquam *Scientiæ* Cœlestis fonti) Σιϐύλλης seu *Spicæ* nomine subindicatæ, rerum Indicationes & Revelationes attribuere, & astutè, ad delusionem vulgi (ut solebant) multa futilia de eâ prædicare.

Est itaque hæc fictio valdè antiqua, imo antiquissima, *Chaldæorum* & *Phœnicum* Temporibus coæva: cùm ex horum Theologiâ desumpta fuit hæc fabula. Apud eos enim, maximum Ingenii specimen semper habebatur aptè fingere Mysteria, & res planas ingeniosè reddere

dere

dere abſtruſas, eáſque ut Gryphos & Ænigmata proponere, dum cordatiores in talium admirationem raperentur, & ut horum *Oedypi* eorum Interpretationi ſatagerent & Explicationi allaborarent: ignarum autem vulgus, Sacerdotum & Sapientum Traditionibus implicitâ fide addicti, ſummâ credulitate, talia ut indubitata & oracula admiſerunt. Cùm itaque ob cœleſtem fabulam, de *Vaticinatrice Virgine* percrebeſceret fama, & quòd deberet eſſe, ut Sanctior (non autem nupta aut deflorata) quæ talium Revelationum particeps fieret, in more erat, ut quævis *deliræ* & mente captæ Virgines, de futuris & abſtruſis rebus capitis ſui *Chimæras* evulgando, novas Revelationes edere pretenderent. Et tum deinceps, talis vaticinandi prætextus doctiores Gentes, *Græcos* & *Latinos*, & omnes curioſarum rerum indagatores pervaſit, qui Imitationis Prurigine ducti, Virginalia ſua Oracula publicare non dubitârunt, dum interim talium Origo diu oblivioni tradita fuerat, & ab immemorialibus ſeculis ignorata: res autem ipſa firmâ ac indubiâ fide recepta, & tutò ab omnibus credita.

Quòd autem *Inſani* æſtimarentur *ſancti*, non eſt mirum, cùm *omnes Vates*, Tempore Vaticinii, ferè erant quaſi *Ecſtatici:* & ſanè apud *Turcas*, qui de dictis oraculis nihil unquam audiverunt, etiam hodiè, quivis *Maniacus* æſtimatur *Sanctus*, quia ſpiritu (ut credunt) afflatus & actus: unde fauſtum ducitur talis hominis Manicam tangere, vel eum tangere qui eandem tetigerat. Et talis ab eis & *Arabibus* vocatur مجنون *Spiritu Obſeſſus*, à Perſis ديوانه *Dæmoniacus*, *Furens*, ſeu ديوانه خدا *Furens Deo*, Nuſmine tactus & afflatus, Ενθεος.

His poſitis, non ſanè mirum deinde eſſe debet ſi (ad talis Virginalis Vatis exemplum) aliquæ aliæ furentes, hoc prætextu, in tantam ſeductæ fuerint Inſaniam, ut fortiori Phantaſiâ ac Imaginatione correptæ, vel reverà crediderint, vel ſaltem prætenderint, ſe prophetiæ dono inſignes eſſe; adeóque, dictæ cœleſtis *Virginis*, ſub Σιϐύλλης, ſeu *Spicæ* nomine, Perſonam induentes Ethnici, (quaſi Signiferâ Zonâ ſe ad vaticinandum accinxerint,) à primis mythologiſtis olim accepta *Sibyllina*, ſeu *Virginalia* Oracula, de novo recudentes, ea in variis Mundi regnis (præſertim *Græciâ* & *Italiâ*) ediderint tales *Nugivendulæ*. Neque aliquis mirabitur ſi, *citra Chriſtum* (hinc arreptâ occaſione) dictas Vaticinatrices imitando, aliquis *Chriſtianus Monachus*, piâ fraude ductus, tàlia etiam *ficta Oracula* Hexametro Carmine *Græco* effuderit. Nam poſt excogitatos ab Aſtrologis, rem ruſticam ſæpè reſpicientibus,

ſpicientibus, Aſteriſmos, Mythologiæ proceſſus erat triplex: nempe I. *Primò*, à Mythologiſtis *Chaldaicis* & *Phœniciis*, pro ingenuitatis ſpecimine, cuſa ſunt Virginalia quædam Vaticinia. II. *Secundò*, ad eorum exemplum, apud *Romanos* & *Græcos* tales fuêre Virgines Vaticinatrices, & Vaticinia ad res fraudeſque politicas ſpectantia. III. *Tertiò*, eodem exemplo, apud *Chriſtianos* prætendebantur ficta quædam Virginalia oracula, ad piam fraudem excogitata, Res divinas & *Theologiam Chriſtianam* ſpectantia, præſertim quaſi de *Chriſto* aliquid prædixerint *clariùs* quàm fecerunt *Dei Prophetæ* veteres in *Bibliis:* unde fraus facta eſt manifeſta.

Ne itaque in myſterioſis *Sibyllarum* Tenebris diutiùs hæreatur, in Mythologiam veterem urinando, Fabularum Involucro diu tectas Margaritas expiſcati ſumus, & ex fictionum umbris clariorem veritatis lucem (ut ſpero) eduximus. Ne quidem Σιὸς βȣλῆ (abſit prophanum) uſi ſumus, quia neque valdè divinitùs conſulta, neque humanam literaturam multùm redolet. Cœlitùs autem petito conſilio, dicta Oracula ſubtiliter excogitata, in antiquam fabulam reſolvuntur. Et ne Sibylla diutiùs à *Cumis* ad *Erythram*, & deinde aliorſum vagari, & à regno in regnum pedes ire cogeretur, hæcce terreſtris (ut vulgò creditur) Virgo, à nobis ex hoc Mundo terreno relegata, & ad ſuperos tranſlata, & in *Phœnicium* aut *Chaldäicum* ſuum Cœlum, unde primò venerat, evecta, inter ſocia Sydera relata eſt, &, elevatâ autoritate, in priſtinam cœleſtem Sedem reſtituta.

Ut videas aliorum de hac re opinionem, *Dion. Petitus* in ſuo Libello ſtatuit tantùm unam *Sibyllam Erythræam*, reliquas negando. *D. Gallæus* ſcripſit duos craſſos Tomos in 4to, in quorum Primo, omnia *Sibyllina* corraſit & congreſſit, & in Secundo, omnia ut falſa & fictitia refutavit.

Cap. XXXIII.

Veterum Persarum Fidei Summa: quæ tamen pleniùs petatur ex subsequente Libro Sad-der. Quid credunt de Deo & ejus Attributis; quòd sit Omnipotens & Æternus, sine Quantitate & sine Qualitate, &c. De Ponte judiciali, & Beatorum ac Miserorum Statu.

PERSÆ, ab origine Gentis, semper crediderunt in unicum verum Omnipotentem & Immortalem Deum: & ii qui *Christo* citeriores (præter alia Nomina) *Christianos* nominant سه خوان *Sibchuân, Trivocantes,* seu *Trinitarios.* Omnes Libros suos inchoant hujusmodi formulâ, بنام يزدان بخشايندة بخشايشگر مهربان دادگر *in Nomine Dei Condonatoris, Misericordis, Justi,* quæ consonant cum eis quæ leguntur *Exod.* XXXIV. 6, יהוה יהוה אל רחום וחנון *Dominus, Dominus est Deus Misericors & Gratiosus,* &c. Deo se applicant in omnibus necessitatibus cum نمار *Prece* & زاري كردن *Supplicatione,* & به ناليدن *Ingemiscendo,* سبحان پاكا *Sobbâna Pakâ,* i.e. *Prob Sancte Deus!* cum aliis multis formulis. Credunt omnia Dei Attributa quæ nos credimus; quòd sc. (ut eorum verbis utar,) is sit omnium rerum كردگار *Factor,* seu آفريدگار *Creator,* & خداوندگار *Dominator,* & پروردگار *Altor,* seu *Sustentator,* Mundi, scil. ejusdem Conservator: quòd sit جاوين *Æternus,* sine initio aut fine, نيرومند *Omnipotens,* cum pluribus aliis quæ recitare longum. Quòd sit داور *Judex* omnium hominum, & Diei Judicii, in quo futura erit omnium رستخيز *Resurrectio* generalis, in quâ quisque accepturus est secundùm كرفه ها *Merita* sua; quia sc. inde sequetur زندگاني جاوين *Vita æterna,* quæ اشوان *Beatorum* erit felix, & دوزخيان *Infernalium* misera: quia Deus paravit بهشت *Behisht, Paradisum,* seu مينو *Minu, Paradisum-crystallinum,* eodem modo quo in *Apoc.* XV, 2, *Victores Sancti constituti super Mari crystallino.* Et ibi erit پاداش *Præmium* pro Bonis: sed pro miseris erit دوزخ *Infernus* (al. dictus زرند *Zerènd,* seu زرنگ

Zerèngh,

Zerèngh, ſc. مغاک *Barathrum*,) ubi تاوان *Mulcta* ſeu *Pœna*, ſive پادٰه فره *Retributio mala* vel *Supplicium*. Tataris *Paradiſus* eſt اوجمق *Ogjmak*, & *Gehenna* طامو *Dâmu*, quam intelligunt ſub nomine Barathri profundiſſimi. Agnoſcunt ſe quotidie peccare: ſed profitentur ſe eſſe پشيمان *pœnitentes* propter omne peccatum ſuum ſibi notum, ſive ſit منشني *Cogitatione*, ſive گويشني *Sermone*, ſive كنشني *Facto*, ſitve تني *Corporale*, ſeu reſpiciens corpus, ſitve روادي *Spirituale*, ſeu reſpiciens animam, ſitve گيتي *Mundanum*, ſeu reſpiciens hunc Mundum, ſitve مينواني *Paradiſiacum*, ſeu reſpiciens alterum Mundum. Credunt Planetarum & Angelorum omnibus Rebus & Regionibus ac Urbibus Præfecturam: quòd ſint Dei miniſtri pro hominum Bono, & quoque Malo ſeu Punitione, ſi ei videbitur; quòd nempe mittantur ad exequenda illius Mandata, ad juvandum in Religione pios, & ad arcendum ab eis Tentatorem. Quòd ſc. quiſque particularis homo habeat ſuum Angelum bonum, & quoque malum, qui in contrarium trahat: Diabolum eſſe infenſiſſimum humani generis hoſtem, ſuas وسوسة *Tentationes* ſeu بن انديشها *Malas cogitationes* ſuggerentem & inſinuantem, quantum Deus patitur. Et hoc concordat cum D. *Pauli* ſententiâ, quòd ſcil. ſunt Miniſtri ſeu *Spiritus miniſtrantes pro eis qui Hæredes ſalutis*; ad defendendum & protegendum, eóſque à malis retrahendum, & ad mala ab eis arcendum ac amoliendum. Nec hoc tantùm pro Hæredibus, ſed & pro iis qui exhæredati, quamvis eos à peccato cohibere non poſſint. Quòd quiſque Angelum ſuum habere credebatur, haud obſcurè colligitur ex loco de Petro oſtium pulſante; idque à pueritiâ; cùm Chriſtus de pueris & infantibus dixerit, *Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei cæleſtis*. Tales (ut mihi videntur) ſunt qui ſub defunctorum ſpecie apparent, de rebus faciundis præcepturi, ſi aliquis eos alloquitur. Nam illæ Species, ſeu illa Spectra, non ſunt hominum Corpora, quippe quæ ſunt in Sepulchris; nec ſeparatæ Animæ, quippe quæ in humanis verſari deſinunt; nec Cacodæmones, quippe qui bona nuntiare & præcipere non ſolent. *Viſio beata* (quando ſcil. Angelus apparet, vel apparere creditur,) vocatur اندا *Andâ*, quæ ab iis definitur *Juvenis Figura, quam Angeli piis viris oſtendunt*. Et quidem quòd ſolebant ut Juvenes formoſi apparere, conſtat ex iis qui apparebant Abrahamo, & poſteà iverunt ad Sodomam, ubi, propter egregiam formam, eos maſtuprare, vel pædicare

care voluerunt Sodomitæ. *Spectri*, ſeu Spiritûs immundi, *Viſio infauſta* appellatur سنبات *Sanbât*, ſeu سنبوت *Sanbût*, & exponitur نمود بـي بود *Spectrum*, ſeu *Species ſine eſſe*, ſeu Apparentia ſine Exiſtentia, **a shew without being.**

Perſæ credunt hominibus inſidere خـوره *Chura* ſc. *Lumen* quoddam, ſeu *Illuminationem* à Deo miſſam eiſque infuſam, per quam alii in alios dominantur, eis præſunt, eóſque regunt, & habiles redduntur, & Artes ac Artificia diſcunt. Hujuſmodi illuminatio quæ Regibus & Magnatibus & Doctis atque Juſtis infunditur, (quâ ad gubernandum habiliores fiunt,) vocatur كياخره *Keiáchura*, ſeu كيان خـره *Keiánchura*, i. e. *Principum* ſeu *Illuſtrium Illuminatio*. Dictum iſtud *Lumen* aliàs aliquando vocatur اسپهبد *Iſpábbad*, i. e. *Dux*, *Regens*, *Gubernator*, & نور اسپهبد *Lumen Regens*, & اسپهبد خوره *Gubernans Illuminatio*. Hæc omnia nihil aliud volunt quàm id quod vulgo vocatur *Lumen Naturæ*, ſeu *Lumen Rationis*. Et quidem in *Ph. Gj. Iſpábbad* etiam magis philoſophicè exponitur نفس ناطقه *Anima rationalis*, quæ ſcil. Corporis Gubernatrix, illud regens & in omnibus dirigens. Ut autem meliùs innoteſcat quid de Deo ſentiunt, & quo ſtylo eum alloquuntur, id accipe ex, ſummæ apud eos autoritatis, Libro *Sad-der*; in cujus Procemio Sacerdos, qui eum Librum conſcripſit, hæc ſequentia habet carmine effuſa,

بنام خداوند ذات وصفات	*In nomine Domini Eſſentiæ Divinæ & Attributorum,*
خداوند فيض وخداي حيات	*Domini abundantiæ & Dei vitæ :*
خدائي كه عقل وروان آفريد	*Dei qui intellectum & animum creavit,*
خدائي كه او جسم وجان آفريد	*Dei qui corpus & animam condidit :*
خداوند هست وخداوند زيست	*Domini exiſtentiæ & Domini vitæ,*
خدائي كه در كل عالم يكيست	*Dei qui in toto orbe unus eſt :*
خدائي كه از عنصر او مختلف	*Dei qui ex elementis ſuis variis*
سما كرد گردان زمين معتكف	*Cælum fecit circumrotans & Terram fixam.*
سما را بنقش كواكب نگاشت	*Cælum ſtellarum Variegatione depinxit,*
ده ايوان افلاك را بر فراشت	*Orbes novem Xyſtis ſeu Contignationibus extulit.*

Ter ram

زمین از موالید معمور کرد	*Terram sobole humanâ habitatum reddidit,*
درو روشنی از مه و هور کرد	*Inque eâ lumen ex Lunâ & Sole effecit.*
جهانرا زجوهر ببست وعرض	*Mundum ex Substantiâ & Accidentibus composuit;*
از آن کار آدم بد اورا غرض	*In eo opere Homo fuit præcipua cura ejus;*
که تا آدمی زآن هویدا شود	*Ut sc. Homo exinde manifestaretur,*
خلایق ازین دور پیدا شود	*Creaturæ ex isto seculo comparerent,*
پرستش کنندش زروی نیاز	*Eumque propter necessitatem colerent,*
بگویند با خالق خویش راز	*Et Creatori suum arcanum dicerent:*
خدارا کنند از ره بندگی	*Ut Deo per modum servitûs facerent*
زامر او اطاعت پرستندگی	*Mandato ejus obsequium cultûs.*
اگر بندهٔ راه پاکان گزین	*Si servus es, viam sanctorum elige,*
سخنهای دین را زپاکان به بین	*Verba Religionis à sanctis percipe.*
زپاکی واز راستی سر مپیچ	*A sanctitate & rectitudine caput ne flectas,*
که در دین پاکان جزین نیست هیچ	*Nam in sanctorum religione, præter hoc, non est quicquam.*
مناجات	*Soliloquia*; sc. Petitiones ut is hoc Opus feliciter præstare possit.
الهی دلم را صفائی به بخش	*O Deus, cordi meo claritatem largire,*
من بی نوا را نوائی ببخش	*Mihi inopi opulentiam largire.*
به پیغولهٔ ظلمت افتاده ام	*In obscuritatis angulum illapsus sum,*
زشیطان بصد شبهت افتاده ام	*Propter Satanam in centum dubia incidi:*
زشیطان دلم را رهائی بده	*A Satanâ cordi meo liberationem dato,*
براه خودم رهنمائی بده	*In viâ meâ directionem dato.*
درج را زرگهای من دور کن	*Dæmonium à venis meis procul agito,*
دل وديده ام را پر از نور کن	*Cor & vultum meum lumine impleto.*
مکن دیورا بر تنم کامگار	*Ne facito Diabolum super corpus meum voti compotem,*
مرا دستگیری کن ای کردگار	*Mihi manuductionem facito, ô Creator.*

Cor

دلم را مبر جانب حرص وآز	*Cor meum ne ferto ad cupiditatem & avaritiam,*
بلطف وکرم کارهایم بساز	*Favore & beneficentiâ opera mea facito.*
تو جان مرا محرم راز کن	*Tu animam meam arcani participem facito,*
در فیض بر روی من باز کن	*Abundantiæ portam coram facie meâ aperito.*
الهي تو داني كه بيچاره‌ام	*O Deus, Tu nôsti quàm inops sum,*
بدام درج ستمگاره ام	*In reti Dæmonii iniquissimi sum.*
زدام دد وديو بيرونم آر	*E reti feræ-rapacis & Diaboli me eripito,*
كه پرورده‌گاري وآمرزگار	*Quia Altor es & Condonator.*
الهي تو آگاهي از كار من	*O Deus, Tu conscius es operis mei,*
همي داني احوال واسرار من	*Nôsti res & secreta mea.*
كه در راه دينت كمر بسته ام	*Nam in viâ religionis tuæ cingulo me accinxi,*
اميد از همه خلق بگسسته ام	*Spem ab omni creaturâ abrupi.*
بتو دارم اميد اي دادگر	*In Te spem habeo, ô Justissime,*
كه اين نظم صد در رسانم بسر	*Quòd hanc τῶ Sad-der compositionem ad finem perducturus sim.*
درين نظم عقل مرا تازه كن	*In istâ compositione intellectum meum vegetum facito,*
وزو عالم را پر آوازه كن	*Et Mundum rumore ejus impleto.*
چنان كن هر كس كه اين بشنود	*Ita efficito, ut quicunque hunc* [librum] *audierit,*
بدين مايل آيد بدين بگرود	*Ad Religionem inclinetur, in Religionem credat.*
ازو تازه گردد دل وجان شان	*Ex eo vegetum fit cor & anima eorum,*
زجنت بيابند يكسر نشان	*Paradisi signum simul inveniant.*
روان همه شان باشند ازين	*Hinc omnium animæ erunt lætæ,*
بكوشند آنگاه در راه دين	*Et exinde in viâ Religionis annitentur.*
الهي زبان مرا در بيان	*O Deus linguam meam in explicatione ejus*
روان ساز مانند آب روان	*Fluentem facito ad instar aquæ fluentis.*

Cœlestia

Cœleſtia gaudia credunt eſſe omnis generis perquam maxima, quæ in genere memoràſſe ſufficit: at in Suppliciis magis particularis eſſe præſtat. *Perſæ Mohammedani* aliquando vocant دمندان *Inflatorium*, ubi Pœna per Ignem. De *veteribus* etiam loquens *Shahriſtâni*, ex eorum ſententiâ, meminit Pœnæ per Ignem in altero Mundo: ſed is eſt ex *Arabibus*, qui non ſemper fideliter & infallibiliter tradunt Perſarum res. Nam *veteres Perſæ* in Libris ſuis id non agnoſcunt. In Libro *Sad-der* memoratur intolerabilis Animæ Fœtor, cum ejuſmodi aliis, quæ non tam ſpiritualia quam ſenſualia Supplicia, & tamen eis affici volunt Animam, incogitanter loquendo. Et tales ſunt quæ in Libro *Erdavirâph-nâma* enumerantur Pœnæ Damnatis irrogandæ. Ibi enim, in Capite de *Statu Gehennæ*, dicit *Sorûſh* & *Adur-Jezàd* ei monſtràſſe ſupplicia Peccatorum, eúmque deduxiſſe ad Ripam *nigri fœtentis Fluvii* (cujus aqua ut Pix, & frigida ut Nix,) in quem projectæ ſunt miſerorum Animæ plorantes & deplorabiles. Deinde viſæ ſunt aliæ Animæ in *Barathro tenebricoſo*, ex quo erumpebat fumus, & in quo erant Scorpiones & Serpentes & Sanguiſugæ pedes mordentes, & Diaboli peccatorum Animas jactantes, eáſque pungentes, & lacerantes, & vulnerantes, & mordentes, & rodentes ut canes rodunt oſſa. In alio angulo erat Anima Capite humano & Corpore ſerpentis, & multi circumſtantes Diaboli eam capite & pedibus plectentes; ſc. unus eam Bipenni [vel aliàs Securi recurvâ] exaſciabat, alter in eam adegit Pugionem, & alius eam maſſâ ferreâ tundebat perpetuò, & Scorpiones eam perpetuò mordentes, & Trigides, & Lupi, & Leones, aliæque malæ Beſtiæ, illam lacerare non deſinebant. Hæcque, quia fuerat *Pathicus* & *Pædicator*, ideóque eum decerpebant membratim: nam cùm ejuſmodi fuerat Opus ejus in Mundo, Anima ejus in formam Serpentis mutata eſt. In alio loco viſa eſt Fœmina manibus portans pelvim plenam ſanguinis, qui fuit pabulum ejus, eò quòd, Puerpera, non fuerat ſatis cauta quin accederet Aquam, & Ignem, & Lignum اورور *Uruër*. Alibi viſus eſt Homo uno pede ſuſpenſus, in quem pugiones adigebant, & graviter plorabat; hæcque, quia trucidaverat virum aliquem Fidelem. In alio loco viſus eſt Homo cui adminiſtrabant ſanguinem & ſaniem, & in os ejus infundebant, & pugiones adigendo, eum ſeptem membris puniebant; iſque centum doloribus obrutus eſt, quaſi mons in pectus ejus cecidiſſet: hæcque, quia cum alienâ Uxore concubuiſſet. Alibi viſus eſt aliquis propter dolores exclamans, conquerendo quòd ex fame & ſiti torqueretur, carnem

carnem ſuam rodens laceranſque; hæcque, quia باژ مي دگرفتن بسر خوان *Silentium non ſervârat in menſâ*, & aliorum cibos gratis comederat, unde *Churdâd* & *Murdâd* in eum offenſi ſunt, Alio loco viſa eſt Fœmina Mammis ſuſpenſa, & ſemianimis ſicut ebria, quam circumdederant Scorpiones & Serpentes, & Sanguiſugæ eam inceſſanter mordentes in Mammis, & dentibus dilacerantes; hæcque, quia fuiſſet Meretrix, quæ, abiens, Maritum quæſiverat alium. Deinde aliquot paſſus progrediendo, viſus eſt Cœtus Animarum, quæ omnis generis dolores patiebantur, à Feris & Leonibus dilaniatæ, à Sanguiſugis & Serpentibus & Scorpionibus compunctæ; hæcque, quia كشتي *Cúſhti* ſeu *Cingulum* non induerant, & Religionem neglexerant. Poſteà viſi ſunt ſerpentes & ſcorpiones, & fœmina in angulo pedibus ſuſpenſa, cujus lingua per cervicem extracta, & ipſa plorabunda; hæcque, quia non obedierat Marito, & Reſponſa ei ſemper regerebat, & quicquid ab eo audiret, id vehementiùs reddebat. Cùm multis hujuſmodi aliis, quæ narratu prolixa. Hæc talia ſunt ac ea *Veterum Græcorum* & *Chinenſium*.

Perſæ quidem, non omnes in omnibus rebus idem ſentiebant, nec hodiè ſentiunt; ſed habebant inter ſe opinionum diverſitatem & varias ſectas, ut ſupra diximus. Aliqui credebant Beatorum Sedem fore in corpore Solis, ut *Manichæi* & alii Hæretici. Orthodoxi, poſt animæ aſcenſum ad Deum (ut apud Sepulchreta cernitur,) & requiem apud eum uſque ad Reſurrectionem, credunt habitationem corporalem, reunitis animabus, rurſus tandem fore in hoc Mundo renovato & refiĉto: Terram enim de novo *refingendam*, & talem ejuſdem ſtatum fore in ultimo judicio, ipſi *Indo-Perſæ* produnt, ut ex ſuperioribus conſtat. Idem quoque ex eorum ſententiâ aliunde habuit D. *Huetius* in *Quæſtionibus Alnetanis* p. 290, (ut monuit me Amicus, nam Librum non vidi,) his verbis; *Guebri (qui Zoroaſtrem dogmatum ſuorum autorem jactant,) ajunt Terram olim liquefactum iri, & in aliam formam, longè amœniſſimam, reparatum.* Hæc conſonant cum eorum opinione quam tradit *Plutarchus* in Libro de *Iſide & Oſiride*, nempe *Terram tandem planam & æquabilem fieri, unámque Vitam unámque Civitatem Beatorum fore*, &c. Quâ autem ratione, quóve modo, hoc grande Opus faciendum ſit, non dicunt. Sed quòd hæc ſit reverà eorum traditio, conſtat ex Libro *Sad-der*, ubi, inter Zoroaſtris Præcepta & Canones, traditur talem fore Paradiſum terreſtrem amœnitate, ad inſtar *Horti glorioſiſſimi*, ad quem etiam per Pontem tranſeundum

ad

ad ſtatum renovatum: quod haud multùm abludit ab eo qui in *Apocalypſi* deſcribitur, & D. *Paulus* expectabat, & Orbis melior pars credidit, unde etiam in ipſo *Corano* promittitur. Hæc ergò Opinio de Terrâ in Amœnitatem reformandâ, antiqua fuit *Zoroaſtris*, à quo ad poſteriora tempora deſcendit & continuata eſt. Cùm autem tale quid in *Veteri Teſtamento Zoroaſtri* noto, non fuit revelata, id ille videatur à *Poſtdiluvianis Patriarchis*, ut receptam opinionem, accepiſſe. Ex dictâ opinione reſilire videtur quâ ratione Beatis comparetur talis Paradiſus terreſtris, quando Animæ cum Corporibus reuniantur, nempe dum, ſublatâ maledictione, quâ terra damnata fuit ad producendum Spinas & Tribulas, tunc terra ad primum Beatitudinis ſtatum reſtituatur, uti fuit ante *Adami* Lapſum. Tunc *renovabitur facies terræ*, & erit *omnium rerum reſtitutio* (ut meminit S. *Scriptura*,) in priſtinum & primum ſtatum, quo Terra non ampliùs maledicetur, ſed Innocentia & æterna Juſtitia è Terrâ refloreſcent, ſecundùm D. *Pauli* Expectationem, ſeu Revelationem de *novo Cælo, & novâ Terrâ in quâ habitaret Juſtitia.* Hæc itaque Paradiſi repræſentatio, ſeu Revelatio, non eſt novella, ſed (ut videtur) ab ipſo *Diluvio*, veteri Orbi credita, & eorum animis firmiter implantata, & nobis tandem *firmo Prophetiæ verbo* confirmata, & huc uſque propagata.

Et ut *Jacobo* olim exhibita fuit Scala à terrâ ad cœlum pertingens, ſic iſti, ut Animarum tranſitum quodammodo ſenſibiliter exponant, deſcribunt Pontem per hujus Mundi Abyſſum extendendum, ſc. per immenſum illud ſpatium inter nos & Paradiſum interpoſitum.

Dictus itaque *Pons Judicialis* (ut ἀνθρωποπαθῶς loquantur,) à *Camûſi* Autore deſcribitur جسر ممدود على ظهر جهنم *Pons extenſus ſuper dorſum Gebennæ.* Et quicunque per hunc Pontem, à nemine Angelorum præpeditus, pertranſit, ad Paradiſum pertingit: aliàs à Ponte delapſus, in *Tartara* cadit & in ea præcipitatur. In iſto Ponte conſtituti ſunt duo Angeli Examinatores, مهر *Mihr* & سروش *Sorûſh:* quorum ille ترازو *Terâzu, Trutinam*, ſeu ميزان *Mizân* i. e. *Bilancem* ſecum in manu habet, ut poſſit examinare Hominum Bona Opera ſeu Merita; ut, ſi nimis levia ſint, à Ponte dejecti immergantur in Gehennam; ſi verò graviora & ponderoſa, tum per prædictum Pontem tranſeant in Paradiſum amœniſſimum, ubi eſt glorioſa Urbs (putemus talem eſſe ac cœleſtem *Hieroſolymam*,) ubi

ſunt *Paradiſeæ Virgines*, non defloratæ nec deflorandæ, ſed intuendæ, Loci Amœnitatem ſuâ præſentiâ augentes; & Horti & Flumina, &c. ut in Libro *Sad-der*. Ille, inquam, in Ponte bona ac mala hominum Opera trutinat, utrum horum præponderet, & quid de defunctorum Animabus illac pertranſeuntibus ſtatuendum ſit perpendit; atque ex Trutinâ diſcernens, Deo renuntiat. Et hoc modo Judicium præparatum defertur ad Deum, qui ſecundùm iſtam Trutinationem de dictis Animabus decernit, (per Angelos Examinatores,) ut ſcil. ψυχοςόλος Ηχῶ eos, vel in æternam Felicitatem evehat, vel in æternam Miſeriam præcipitet. Et ſecundùm ultimam definitivam ſententiam, Executio Dei Decreto demandatur per hoſce duos Angelos, qui (ut *Miſericordia* & *Judicium)* junctim procedunt: ut quos *Mihr*, ſeu *Miſericordia*, non excuſaverat, nec inſontes pronuntiaverat, illos *Soruſh*, qui Angelus ferocior, tanquam Carnifex, ad judicii executionem deducens, in Tartara detrudat. Quid verò ſecundùm eorum Doctrinam in Bilancibus præponderet, poſteà ex Libro *Sad-der* docebitur. Metaphoricæ & figuratæ ſunt hæ omnes loquendi Formulæ, uti etiam eſt in Fronte notatio, ut in *Apocalypſi*, ubi diſertè memoratur *Liber Vitæ:* & in tali Libro Judiciali conſcriptio inſinuatur à *Moſe*, qui ſe delendum exoptat, *Iſraelitarum* cauſâ. Dicta Animarum Lanci impoſitarum Ponderatio convenit cum *veterum Græcorum* ψυχοςασία. Et Angelo *Sorûſh* par erat *Græcorum* Νεκροπομπὸς, ſeu Ψυχοπομπὸς, ſive Ψυχαγωγὸς, *Animarum Deductor* ad Inferos; vel etiam *Eductor*, ſeu *Evocator*, ut (ex ſententiâ *Græcorum)* reſponſa daret interrogantibus.

Semita, ſeu Trames, per Pontem ad Paradiſum ducens, in vetuſtioribus Libris dicitur پول چینود *Pûl Tchînavad*, ſeu tantùm چینود *Tchînavad*, ſive چینه ور *Tchîna-var:* & ſubinde ſonatur *Tchînûr*. Hæc autem Vox, pro Scribarum imperitiâ, olim deformata, eodem vitioſo modo etiam ſcripta retinetur in quibuſdam Libris, qui aliàs authentici: ſic in *Pharh. Sur*. ſcripta legitur خنپور *Chumpûr*, & in *Pharh. Gj*. خنیور *Chinîvar*, ſeu *Chunîvar*; & in *Nim*. دینور *Dînavar*, ſeu *Dînûr*, q. d. *Religioſus*, vel *Judicialis*. Non autem eo nomine intelligitur *Dies Judicii*, ut in D. *Caſtelli* Lexico malè vertitur; ſed eſt *Pons*, per quem tranſeundem eſt in Die Judicii extremi. Quoad vim vocis *Tchînavar*, in Libris *Nim*. & *Waſ*. exponitur *Perſicè* واستن, & (quod idem eſt) *Turcicè* طغري *Rectum*, *Directum*, ſcil. non curvum:

vum: adeò ut *Pûl Tchînavar* ſit *Pons rectus*, rectâ Semitâ in alterum Mundum ducens.

Dictus Pons *Arabibus* (& ſubinde *Perſis* eâdem voce aliquando utentibus) vocatur صراط *Sſirât*, ſeu سراط *Sirât*, ſive زراط *Zirât*, quod in pleriſque *Lexicis* (ut *Camûs*, *Gjeub*. &c.) exponitur ſimpliciter *Via*, *Semita*: apud *Golium* ex *Ma'rûphide* exponitur *Via patens*. At in *Turgi. Arabico* eſt راه باريك *Via anguſta*: quo quidem ſenſu meliùs convenit cum eo ejuſdem vocis uſu qui *Orientalibus Theologis* peculiaris eſt, dum hoc nomine appellant illam *Viam*, illúmve *Pontem*, per quem ex hoc Mundo in alterum tranſeundum ſit; qui certè (ut & in *Evangelio*) anguſtus eſſe debet: heic verò, propter diverſam rationem, ut ſcilicet *Angeli Cuſtodes*, qui ibi tunc vigilant, poſſint examinare omnes tranſeuntes, & reprobos ac damnatos repellere atque arcere. Talis autem iſtius vocis uſus elucidat *Alcorani* Caput primum, ubi à *Pſeudopropheta* vocatur *Via directa*, ſc. ſine aliquo diverticulo: ibi enim legitur, اهدنا صراط مستقيم صراط الذين انعمت عليهم غير مغضوب عليهم ولا ضالين *Duc nos in Viâ directâ, in Viâ eorum quibus beneficus es, ſine iraſcendo in eos, & non errantium*: ſc. in Viâ ducente ad Paradiſum, quæ recta eſt: heic enim *Via recta* non ſic dicitur in oppoſitione *Viæ falſæ*, ſed in oppoſitione *Viæ curvæ*. Senſus itaque eſt, O Deus, ducito nos in Viâ Salutis æternæ, ſeu in Viâ ſalvandorum, quibus miſericors es; non autem in Viâ errantium, in quos iratus es; in viâ, inquam, per quam Probi & Beati rectà ituri ſunt, directo Itinere, ſine Diverticulo & ſine aliquâ Repulſâ. Quin & *Sirât*, ſimpliciter ſumptum, ſine adjecto Epitheto, apud eos uſurpatur pro *Viâ quæ ducit in alterum Mundum*, & peculiariter pro illo *Ponte* qui in dictâ Viâ invenitur, per quem omnes Beati tranſituri ſunt, Reprobi verò, ab eo repellendi & dejiciendi. Ideóque in Nomenclatore *Turcico-Perſico-Mogulenſi* (cum eis quæ ad Paradiſum ſpectant) صراط *Sirât* exponitur پول *Pûl*, ſeu *Pons*; qui alibi in *Perſarum* Libris vocatur junctim پول صراط *Pûli Sirât*, ſeu *Pons τῆς Sirât*, *Turcicè* صراط كبري سي *Sirât Küprisi*, eodem ſenſu.

Quoad medium ſtatum; credunt defunctorum piorum Animas eſſe apud Deum, aliorum alicubi, uſque ad Reſurrectionem, in quâ Corporibus veſtitæ, per Pontem (ubi ſunt Angeli cuſtodes) tentabunt tranſitum in Terram Felicitatis, & judicium ſubibunt in ipſo Ponte. De *Mohammedanorum* برزخ *Bérzach*, & اعراف *Abrâph*, in Notis ad

 Religio-

Religionem Turcarum diſtinctè egimus. Sed neutri horum agnoſcunt *Purgatorium*. Nullus enim eſt Purgatorius Ignis, quod imaginatu ſtultiſſimum: nam Anima non eſt capax ſupplicii per Ignem, cùm ſit Spiritus; nec Corpus eſt capax cruciatuum, cùm ſit mortuum & ſenſûs expers, jacens in ſepulchro. Ergò nulla poteſt eſſe pœna per Ignem, niſi hiſce rëunitis, quod non faciendum ante Reſurrectionem. Tunc enim Homo, Corpore & Animâ conſtans, capax eſt Supplicii per Ignem, uti dicit S. Scriptura.

In Libro *Ph. Gj.* legitur, quòd *Magi* fauſtum reputant habitare in Monte سولان *Savalân* in *Aderbayagján* III Paraſangis ab *Ardebîl*; ibi enim homines pios & devotos habitare exiſtimant. Veterum Perſarum Fœminis eſt *mirum* quoddam *Medicamentum* dictum دانک *Dânuk*, eſt ſc. omnis generis Frumenta commixta, & unà cum ſuperinjectis Globulis ſtercoris Ovini ſimul cocta. Credunt Infantibus ſuis Dentes faciliùs naſci, ſi, naſcendi tempore, ejuſmodi Cocturam ad amicorum domos dono miſerint.

Plutarchus dicit Perſarum Magos interficere *Mures*. At non tantùm *Mures*, ſed *Serpentes*, & *Ranas* & *Corvos*, & multa alia noxiorum animalculorum Genera certo quodam Tempore interimere ſolent; quod quidem Tempus apud *Agathiam* vocatur Κακῶν Αναίρεσις, de quâ videri poteſt Libri *Sad-der* Cap. XLVII. Credunt enim Gehennam eſſe ſubterraneum quendam Carcerem, plenum Fumo & Tenebris, ubi humanâ formâ Carnifices Crudelitatem exercentes, & omnium formarum Diaboli; & inter alios, *Serpentes*, qui ſibilo, & Ranæ ac Corvi, *Perſis* valdè exoſi, qui crocitatione ſuâ perpetuâ divexabunt miſeros.

Perſæ (dicente D. *Ovington*) multùm æſtimant *Gallos Gallinaceos*, utpote qui, ſuo Cantu, homines à ſomnolentiâ excitare ſolent. Ajunt, quòd poſt mortem *Yezdegherd*, quando à Perſis fuga capeſſabatur per mare in *Indiam*, Nocte tenebroſâ periiſſent niſi *Gallus* ceciniſſet, & Cantu ac Vociferatione ſuâ indicâſſet eos haud procul fuiſſe à Littore *Indico*. Prætereà eſt pugnax Animal, Marti ſacrum, & *Perſica Avis*; de quâ re videatur *Caſaubonus* ad *Athenæum*, qui *Gallos* primò ex *Perſiâ* ortos prodit.

CAP.

Cap. XXXIV.

De Nuptiis: de Baptiſmo ſeu Lotione: atque de Sepulturis.

IN Officio Precum, ſeu *Liturgiâ Magorum*, extat ſolennis Forma Nuptialis valdè prolixa; ubi, convenientibus amicis in Eccleſiâ, & quæſito conſenſu Parentum, & pacto de Dote in tali ſummâ rubentis Auri, cum aliis conditionibus, Sacerdos hæc omnia rata eſſe pronuntiat, eóſque ſolenniter in Matrimonio conjungit, ſimul eis apprecando plurimas particulares Benedictiones Fœcunditatis, & Longævitatis, &c. Olim *inceſtuoſas Nuptias* faciebant, quando, eorum Prophetæ *Zoroaſtris* permiſſu, cum *Matribus* & *Sororibus* Conjugium erat *licitum*. Illud autem ſuſtulit *Alexander*, jubens Matres honorare, non autem nubere. Secundùm *Petrum de la Valle*, nullas alebant Concubinas, (quamvis paulò aliter dicat *Tavernier* in Appendice noſtro:) nam Scortationem omninò illicitam habebant, & (etiam in homine plebejo) inexpiabile crimen. Et, eodem autore, Sacerdotes & alii habent unam tantùm uxorem eodem tempore: niſi fortè prior Uxor ſit ſterilis; tum enim poſſunt ſuperinducere aliam, multiplicandæ ſoſolis ergô, ſi modò prior illa conſenſerit: nam, ſine prioris conſenſu, non fit. Sed multiplicare Liberos (ſi legitimè id fiat) eſt opus multæ Pietatis & magni Meriti in ultimo Judicio; quia, hoc modo, Fidelium numerus augetur. Idem quoque ſtatuunt *Perſæ Mohammedani* in Religione ſuâ. Præſulibus autem & Archipræſulibus *ſecundæ Nuptiæ* non ſunt *licitæ*.

In Libro *Ph. Gj.* dicitur, quòd Domiductionis Nocte, & quo tempore Sponſam Sponſo tradunt, viridia Folia ſuper eorum capita ſpargunt, & *Ignem feſtivalem* پروازه *Pervâze* dictum accendunt, &, Sponſi Sponſæque veſtium Extremitatibus ſibi invicem conſutis & colligatis, eos circumagunt, & circa dictum Ignem ducunt, cum Feſtivitate & Epulis. Sed in omnibus Feſtis intra ſobrietatis limites ſe continent, cùm *Veteres Perſæ* ſint populi graves & auſteri: & ſi aliquid luxuriæ habent, id didicerunt à *Medis*. Præſertim, Ebrietas eſt peccatum maximum, non ſine ſeverâ pœnitentiâ, à Sacerdote impoſitâ, expiandum: vel aliàs, eorum Communio relinquenda: nam ſequitur Excommunicatio. Ideóque olim, ne quidem Regi, niſi ſemel in anno, licebat inebriari, ut ſuprà notavimus ex *Euſtathio*.

Pro

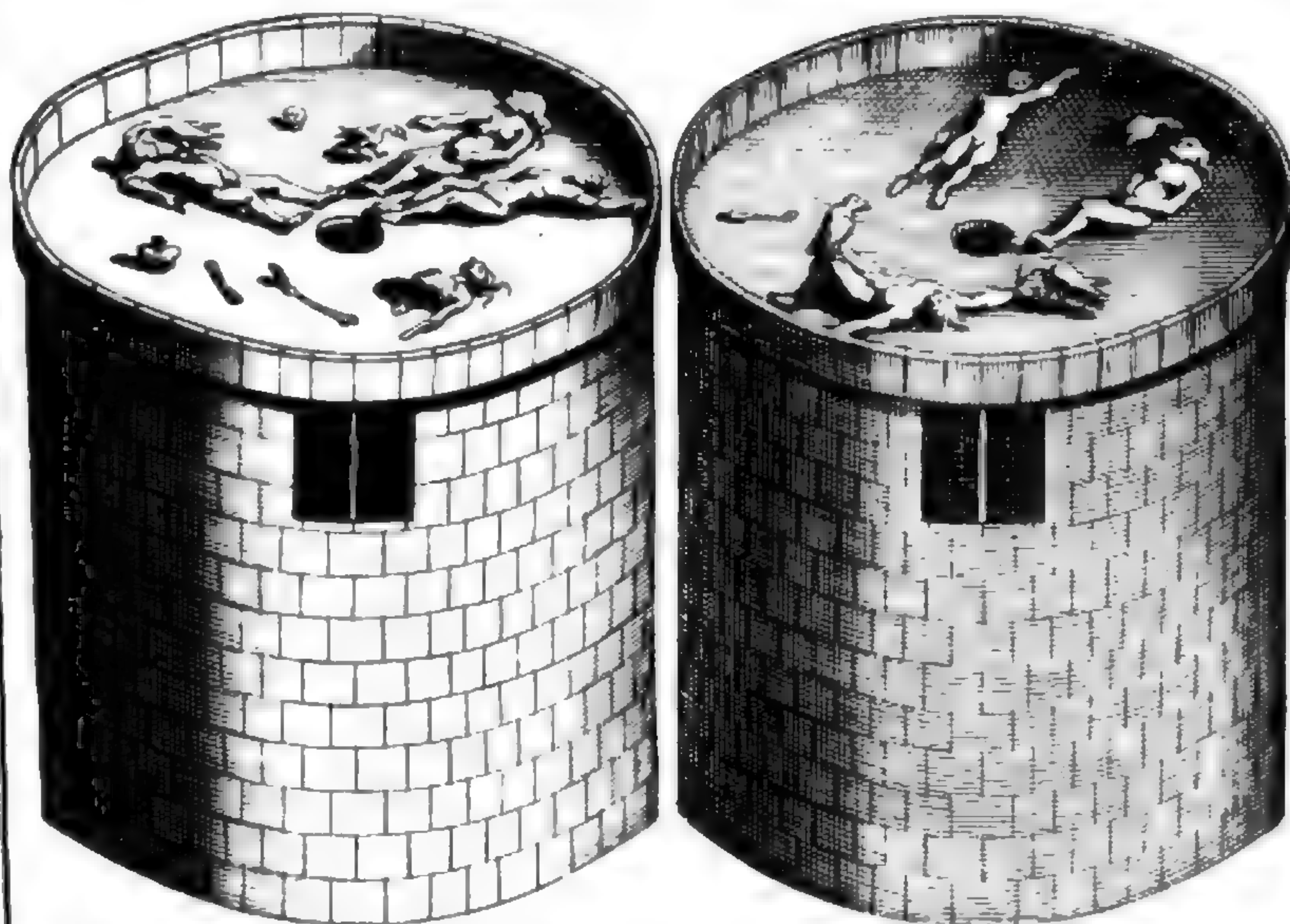
Pro Infantibus non utuntur *Circumcisione*, sed tantùm *Baptismo*, seu *Lotione*, ad Animæ Purificationem internam. Infantem ad Sacerdotem in Ecclesiam adductum sistunt coram Sole & Igne; quâ factâ Cerimoniâ, eundem sanctiorem existimant. D. *Lord* dicit, quòd Aquam ad hoc afferunt in Cortice arboris *Holm*: ea autem Arbor reverà est هوم المجوس *Haum Magorum*, cujus mentionem aliâ occasione suprà fecimus. Alias, aliquando fit immergendo in magnum Vas Aquæ, ut dicit *Tavernier*. Post talem Lotionem, seu Baptismum, Sacerdos imponit Nomen à Parentibus inditum. Et posteà, anno ætatis XV[to], quando incipit induere Tunicam *Sudra* & *Cingulum*, ut Religionem ingrediatur, & ille in Articulis Fidei versatur, à Sacerdote ei datur *Confirmatio*, ut, ab eo tempore, inter Numerum Fidelium admittatur, & Fidelis esse reputetur.

Quoad *Sepulturas*, Persæ, nolentes Terram polluere, defunctorum Corpora non humant, &c. Elementa enim omnia tenentur servare pura, prout in Libro *Zerâtusht nâma* præcipitur, Cap. LXVII;

بکوشند تا گوهران هر چهار	*Conatum adhibeant ut Elementa quatuor*
بدارند پاکیزه وبی عوار	*In puritate conservent absque vitiatione:*
زرخشنده آتش زآب روان	*Sive sit Ignis splendens, sive Aqua currens,*
زباد لطیف وزخاك گران	*Sive Ventus subtilis, sive Terra gravis.*
که زین چار گوهر تن جانور	*Quia ex his 4 Elementis corpora animalium*
سرشتست داداز فیروزگر	*Composuit Justissimus Potentissimus* Deus.

Quatuor Elementa, ille *Quatuor Substantias*, seu *Materias* vocat. Funus ad Conditorium deducitur, & à *Vespillonibus* deportatur super كاهو *Feretro* ferreo: lignum enim nolunt polluere, quia alit Ignem. Lapideum Sepulchretum (si ita appellare liceat,) vocatur ستودان *Sotûdân*, seu aliàs دخمه *Dáchma*, vel etiam دادگاه *Dádghâh*, i. e. *Justitiæ Locus*, ubi sc. mortuus à spectantibus amicis justè adjudicatur ad Felicitatem, aut Miseriam, ex Præsagio, seu Prognosi, quæ mox memorabitur, quod putatur fieri die quarto: nam per III dies credunt Animam volitare circa corpus; ideóque, metuentes ne aliquid defunctis desit, dum adhuc peregrini sunt, inter hunc Mundum & alterum, superstites Amici primâ Mortui nocte (ut suprà meminimus,)

TAB. XIII. pag. 415.

Magorum conditoria duo, (Album et Nigrum) 12 pedes alta, 80 circuitu.

Focile arundineum atq. Focile Brachii *inter se collata, et comperta sibi invicem analoga. pag. 338.*

Reverendo Viro EDWARDO WAPLE S.T.B. Archidiac. Taunton. et Præb. Resid. Winton. *atque Eccl.* S.ti Sepulchri Rectori *dignissimo hanc Tabulam Gratitudinis ergò lubens meritòq. D.D.D. Autor T.H.*

M Burg. sculp.

mus,) Cibi & Potûs triduanum commeatum prope Conditorium apponunt, quod laudabile in hoc Mundo, & meritorium in altero. Et, si mortuus non gustat, inde reficiuntur *Canes*, & pauperiores *Mohammedani*, Eleemosynas sepulchrales gustantes & ligurientes. Quarto autem die, Animas corpora prorsus relinquere, & ad sua Præmii vel Pœnæ loca discessuras credunt. *Armeni* & *Persæ Mohammedani* suos mortuos humantes, hoc idem faciunt super ipso Sepulchro: *Persæ* autem *Veteres* id faciunt juxta commune suum Sepulchretum, cùm particularia Sepulchra non habeant. Vide suprà p. 268.

Mortuos sistunt erectos, stipite ferreo juxta murum, observantes ad utrum oculum primò accedat Vultur. Nam de mortuorum statu duorum generum habent Præsagia facienda, sc. per *Vultures* & per *Canes*, sagacissima animalia, stultè imaginantes ista, narium sagacitate, Animæ puritatem, seu impuritatem, sive fœtorem, odorari posse. *Tavernier* dicit eos moribundorum Ori applicare Os Canis, qui (si possit fieri) ultimum morientis halitum excipiat. Hinc est, quòd in *Zoroastris* Præceptis Canes pascere jubeatur. Non autem credunt *Transmigrationem Animarum*, ut *Indi* faciunt. Si Vultur primò invadit rectum Oculum, aut Canis adducitur ut ultimum Halitum excipiat, tum ad album Conditorium ferunt: alias, ad nigrum deferunt. Si omnia mala signa concurrunt, miserrimum judicant. Sed quid mirer *Persas*, cùm quotidie videam *Christianos* (quasi *Ethnicismo* nondum *deposito*,) in mediâ Luce *Evangelicâ* viventes, Auguria captantes à *Cornicibus* & *Leporibus*, &c. quasi Bruta illa Animalia meliùs quàm Homines præscire possunt. De his rebus audiamus D. *Ovingtonum*, qui in *Itinerario Suratensi* Veterum Persarum in *Indiâ* Sepulturas sic tradit: "*Ad unum milliare ab urbe distat Sepulchretum, quod est Structura lapidea rotunda,* XII *pedes alta, & C pedes in circumferentiâ habens. In Medio Muri est Ostium Lapideum* VI *pedibus à terrâ distans, quod ad excipiendum Cadaver aperiri solet. Hujus structuræ Area inferior, in quâ jacent Cadavera, elevatur quatuor pedes à terrâ, ab omni parte declivis versus centrum, ubi est Foramen, seu Cloaca, ad excipiendum Saniem Cadaverum. Hoc sepulchretum est miserrimum Spectaculum, &c. Versus istud Sepulchretum, Vespillones, dicti* les Halâlchors, *super Feretro* [ferreo] *deferentes Cadaver, illud super terram deponunt: & mox ad vicinas domos, seu villas, excurrunt ad quærendum aliquem Canem, quem per Frustula Panis, aut Placentæ, quantum possunt, alliciunt ut accedat ad Cadaver: & quanto propiùs accesserit, eò melior est Prognosis de Felicitate defuncti. Et si potest adduci*

"*ut*

" *ut accipiat Frustulum dictæ Placentæ ex Ore defuncti, est certissimum* " *felicitatis ipsius signum. At si Canis, fortè metuens sibi, recusat acce-* " *dere, & dictum frustulum ex defuncti ore accipere, tum certò conclu-* " *dunt istius mortui conditionem esse desperatam & deplorabilem. Et certè,* " *secundùm hasce Prognoses, pessima erat conditio illius miselli defuncti,* " *quem* (inquit) *ego in hoc statu vidi: nam fugiens aversabundus Canis* " *noluit allici ut ad commodam aliquam distantiam prope accederet ad* " *Cadaver. Quando Canis (si vult ad hoc allici) hujus Ceremoniæ suas* " *partes egit, duo Sacerdotes ad unius Stadii distantiam à Feretro stantes,* " *junctis manibus, sonorâ voce, per semi-horam memoriter recitant tæ-* " *diosam aliquam precandi formulam: & tantâ celeritate hoc faciunt,* " *ut vix halitum reciprocare liceat, quasi invincibilis esset necessitas eam* " *verborum Formulam tantillo tempore recitare. Dum, isto modo, Sa-* " *cerdotes garriebant, eorum facies obvelatæ erant, Chartâ albâ per* " *transversum Vultum utrique Auri affixâ, quæ II aut III uncias infra* " *Mentum dependebat. Quando isti suas Petitiones absolvissent, Halal-* " *chori, elevantes Cadaver, illud in Repositorio seu Sepulchreto deposue-* " *runt; dum omnes Funus concomitantes binatim junctis manibus seque-* " *bantur. His factis, omnes contulerunt se ad proximum Rivulum, ad* " *quamvis, quam fortè contraxerant, Impuritatem seu Pollutionem abluen-* " *dum.*" [Sed ante hæc omnia] " *aliqui Consanguinei Cadaver erectum* " *relinquebant, ad observandum an dextrum, vel sinistrum, defuncti Oculum* " *primò peterent Vultures, ut ex eâ etiam Prognosi, de defuncti Felicitate,* " *aut Infelicitate, judicaretur. Ad istud etiam Sepulchretum, semel quo-* " *tannis, deferunt Crinium & Unguium Præsegmina, quæ ideò diligenter* " *in hunc finem secum conservant. Dicti Halalchori sunt inferioris ge-* " *neris Indi, qui ad viliora quævis Opera adiguntur, (ad mundandas* " *Plateas & evacuandas Cloacas, &c.) eàque libenter suscipiunt, dum* " *Mauri & Baneani talia recusant ne polluantur.*" [Isti etiam edunt Cadaverosas Bestiarum Carnes, & nullum cibi genus, Conscientiæ ergô, recusant: unde nomen حلال خور *Halâl-chûr, Licitum Edens*; nempe his quidvis est licitum licetque omnia edere.] " *Isti propter* " *operas & diætam habentur impuri, ideóque neminem alium libenter tan-* " *gunt, nec aliquis ab eis vult tangi: & quia tactus inquinat polluitque,* " *separatim vivunt ab omnibus aliis: quia quicunque ab his tactus est,* " *tenetur habere molestiam purificandi seipsum. Per modum Improperii* " *vocare* Halâlchor, *est magnum convitium: & tamen isti patienter fe-* " *runt, quasvis sordidas & laboriosas operas libenter suscipiunt & con-* " *tenti alacriter peragunt.*" Dicente *Herberto*, Cadaver Involucro linteo

teo veſtitum, verſus Conditorium defertur, comitantibus Amicis, qui *tacitè* dolendo ſe verberant, donec ventum fuerit prope dictum Conditorium; ubi *les Naceſſelars*, Sacerdotes, obviam facti, Pileis & Amiculis luteis velati (relictis ibidem Comitibus, qui Funus deduxerant) accipientes Cadaver, illud deferunt ad vicinum Ignem, ubi quaſdam Preces obmurmurant: quo facto, Cadaver in Conditorium elevant, & ablato Involucro, illud nudum, à Volucribus devorandum, relinquunt. *Sic ille.* His addimus, quòd dictas Preces celeriter recitant, cùm non detur in illo Loco diu morari, propter intolerabilem Fœtorem, tam Conditorii, quam inſtantis Cadaveris, quippe quod per Triduum (dum Anima circumvolitare putatur) Rebus neceſſariis ſuppeditatum, & Stipiti appenſum ſervârunt; idque partim, ad obſervandum Volucrium Acceſſum, ad quemnam Oculum primò advolent, partimque, quia ante quartum Mane fatalis Determinatio fieri non creditur. Et quidem tale Auſpicium non habetur incertum, nec Augurium fallax.

D. *Mandelſlo*, ex Relatione Perſarum in *Indiâ*, refert, "*quòd Moribundus, lecto exemptus, ponitur ſuper aliquibus glebis virentibus; quæ etiam poſt V aut VI ſeptimanas deferuntur ad Sepulchretum, ubi relinquuntur ut res immunda. Et quicunque tetigerit mortuum, aut oſſa cadaveroſa, debet ſe mundare & mutare veſtes, & immundus manere per IX dies, in quibus nemo ad eum accedere debet, ne ſit Immunditiei particeps. At quorum oſſa cadunt in Aquam, certò damnati. Singulis menſibus celebrant Convivium pro defunctis Amicis cognatione proximis. In Indiâ quidem gerunt comam prolixam, ſuorum Anteceſſorum More: at alii (ut Mohammedanis gratificari poſſint,) abradunt crines, præter unum in vertice Cirrum. Et ut meliùs placeant Baneanis, abſtinent à Mactatione Animalium: & eâdem de cauſâ, omnes, tam Sacerdotes quàm alii, conformant ſe habitui ejuſdem regionis, ubi albis veſtibus induti. Si plorant pro defunctis ſuis, illud eſt irregulare. Non habent Templum in Surât. Si orant ſedentes, eſt irregulare:*" [nam alii oculati teſtes ajunt quòd orant ſtantes.] "*Tam viri, quàm fœminæ, ex lanâ aut pilis camelinis gerunt Cingulum corpus bis circumdans, & ponè duobus nodis fixum. Adulterium & Fornicatio ſunt Peccata magna. Non bibunt Aquam Vitæ, ſed Vinum bibunt, ſi poſſunt habere: nam in Indiâ non naſcitur. Sed Ebrietatem odio habent, & pro eo delicto ſevera Pœnitentia imponitur. Domus ſuæ Incendium, non Aquâ,*

" *ſed Terræ Injectione extinguunt. Iſtorum Statura eſt mediocris:*
" *& vultu nitidiores ſunt quàm cæteri Indi. Et citra omne dubium,*
" *Guebrorum Fœminæ ſunt candidiores & pulchriores omnibus aliis in*
" *eâdem Regione.*"

Quòd *Perſæ* olim aliquando habuerint *magnifica Sepulchra*, tradit *Procopius* de *Bello Perſico Lib.* I, & *Agathias* Lib. II, & alii. Tale erat *Cyri* Sepulchrum in *Paſargadis*; nam *Xenophon* narrat, quòd *Cyrus*, paulò ante obitum, jubebat corpus ſuum humari; & is inhumari curavit Liberos ſuos, at ſine magnifico Tumulo. Et *Darii* Sepulchri meminit *Strabo*, cum utriuſque Inſcriptionibus. Nam cùm *Darius* ab Alexandri *Beſſo* fuiſſet interfectus, Principiſſæ petebant veniam eum *inhumandi*. Et *Herodotus* p. 478, notat *Xerxem* funerâſſe *Artachæum* ſumptuoſo funere, adhibitis etiam Epulis maximis, cum Tumulo magnifico quem extruxit exercitus. Hoc de Sepulturis teſtatur Perſicorum Regum *Mauſoléum* prope *Perſæpolitanum Palatium*, ubi in *Baſſo-Relevo* cernuntur *Regum Statuæ*, ex integrâ Rupe exciſæ, ſtantes ſuper Tumulum, in Rupem excavatum & Columnis elevatum: hæc omnia in Pariete ſeu Latere ejuſdem Rupis. Iſte autem condendi in Tumulo Mos, peculiaris Favor fuit erga Reges & Magnates, eiſque tanquam peculiare Privilegium conceſſum. Nam Magi vulgò ſuos defunctos Volucribus & Feris exponebant & hodiè exponunt: ideóque, haud immeritò, Perſas barbaras Conſuetudines habuiſſe dicit *Diodorus Siculus* libro XVII. Et *Herodotus* libro III, ait eos ægrotantes & ſemimortuos ſuos Milites in Sylvis expoſuiſſe, juxta eos relictâ parvâ quantitate panis cum baculo: & ſi fortè, revaleſcens quis domum rediret, omnes eum tanquam Spectrum metuebant, nec audebant cum ipſo converſari donec à Sacerdote expiatus fuerat; quia putabant cum Dæmonibus & Geniis converſatum fuiſſe. Et cùm, extra bellum, non ſolerent mortuos ſuos ſepelire, *Seoſes accuſabatur quòd vanos deos coluerat, quos non colunt Perſæ; & quòd contra morem, defunctam uxorem ſuam humaverat*, ut notat *Procopius* de Bello *Perſico* p. 32. Et quidem Magi, tam olim, quàm hodiè, graviſſimum peccatum ducunt aliquem inhumare, quia Terra eſt ex Elementis quæ habentur Sacra. Cùm autem Ignis ſit ſacratior, mirum eſt cur *Darius Hyſtaſpes Pœnis* permiſerit mortuos ſuos *cremare*, potius quàm *humare* & Terrâ obruere: eiſque prohibuit humanas Hoſtias immolare & Canina veſci, ut notat *Juſtinus*. Fallitur autem Annotator varius

varius ad *Justinum* p. 290, cum Persæ nec *bument*, nec *crement*, ex generali Regulâ; quam tamen aliquando transgrediebantur, ut in prædictis casibus, & in casu *Cambysis* qui combussit *Amasis* Cadaver. Et quamvis Magi, ex Lege, suos defunctos exponebant, tamen quia aliis Gentibus hoc grave fuit, in hostes, ut pœnam, infligebant Cadavera sua exponere. Ideóque, quando inter *Justinianum* & *Cosroëm* de Pace agitaretur, pactum est, ut *Christianis* liceret mortuos suos sepelire, ut tradit *Menander* in *Excerptis* de *Legationibus*.

In *Erdavirâph Nâma*, Capite de *Mortuorum Statu*, memoratur quòd Stygius, Gehennæ fluvius nigerrimus & frigidissimus, fiat ex lacrymis lugentium pro mortuis: nam gemitus pro illis auget pœnam, & Transitum per Judicii Pontem reddit difficiliorem. Ideóque ne mortuorum miseria augeatur, ne quidem Parentibus permittitur plorare, nec ullus gemitus audiendus, nec futilia verba proferenda: hoc jubet *Virâph*, & ut potiùs utantur باژی *Silentio* & *Mussitatione mentali* propter mortuorum meritum, & ut recitent Librum *Avestâ*, ut sic quiete fruantur: sed plorare, est Mos Diabolicus, & ejus jussu fit. Sic ille.

Quando autem, supradicto modo adjudicatos ad respectiva Conditoria deferunt, ferè ad C passuum distantiam, antequam ad Conditoria veniant, Sacerdos obviam eis procedit (X tamen pedum distantiam servans) luteo flammeóve Amiculo Pileóque indutus, omnesque Funeris Comites ibi relinquens, adit adjunctum Focum, Sacellúmve Ignis, ubi aliquibus ex Libro *Zend* Precibus obmurmuratis, ut suprà, dicti *Vespillones* defunctum in Conditorio, ei adjudicato, per Ostium, seu Foramen, in loricationis latere factum deponunt, ibique nudum Cadaver à Volucribus devorandum relinquunt. Posteà verò, propter horribilem fœtorem & miserrimum spectaculum, omnes abhorrent illum locum adire; ægrè etiam ferentes ut aliquis *Christianus*, aut alius, illa *Conditoria* videat. Et certè nemo, nisi summâ curiositate ductus, illum locum lustrare tentabit.

Videri possunt quæ suprà ex *Strabone* notavimus. Heic autem sequentia adscribam ex *Agathia* lib. II. "*Tunc utique demortuum Mer-*
"*merois Corpus ipsius familiares elatum, extráque oppidum deportatum,*
"*(solum ita ac nudum) patrio ritu, canibus pariter atque avibus obscœ-*
"*nis, quæque cadaveribus pascuntur, devorandum exposuerunt: bunc,*

"*sepulturæ loco, morem observant Persæ, atque, hac ratione, absumptis* "*carnibus, nuda ossa sparsim per campos projecta putrescunt* [sc. tem-"pore belli.] *In Capsâ enim aliquâ vel Loculo condere, vel etiam Terrâ* "*obtumulare, neutiquam fas est. Cuicunque verò Cadaveri non statim* "*advolârint Aves, vel accurrentes Canes non illicò dilaniârint,* [falsum "est,] *illius hominis Impuros fuisse Mores credunt, animúmque injustum,* "*& Barathro dignum, malóque Dæmoni dicatum. Tum porrò, & qui-*"*dem magis, Necessarii atque Amici jacentem lugent lamentisque prose-*"*quuntur,* [sc. tacitè, non autem assâ voce,] *ut penitùs emortuum, nec* "*melioris fati participem. Qui verò quàm citissimè devoratus fuerit, fe-*"*licissimum prædicant, ejúsque animam summâ admiratione prosequuntur,* "*ut longè præstantissimam & Deo similem, & in beatas sedes evolaturam.* "*Promiscua verò atque obscurior turba, sicubi in Exercitu gravissimo* "*aliquo morbo premantur, spirantes adhuc & mente constantes educuntur:* "*& postquam expositus in hunc modum aliquis fuerit, Panis Frustum ei* "*& Aqua Baculúsque juxta apponuntur, ut quamdiu cibum degustare* "*possit, & virium aliquid ei supersit, Baculo illo Animantia irruentia* "*arceat, Epulonesque propulset. Si verò nondum quidem interierit, vin-*"*cat tamen vis morbi, adeò ut jam ampliùs manus movere nequeat, tum* "*utique miserum semimortuum & jam animam agere incipientem devo-*"*rant, & spem diutiùs etiam fortasse vivendi præripiunt. Multi enim* "*cùm convaluissent, domum redierunt, veluti in Scenâ & Tragædiâ, ex* "*tenebricosis Orci Portis reversi, macilenti quidem & decolores, obviósque* "*terriculantes. Si quis autem ita redeat, aversantur eum omnes & de-*"*fugiunt, ut maximè piacularem, & inter subterraneos eum adhuc cen-*"*sent; neque anteà pristinum vitæ Institutum colere ei permittitur,* "*donec à Magis expiatum fuerit Piaculum expectatæ mortis, & quo-*"*dammodo vitâ redonetur. --- Illud verò, & quidem vehementer, mi-*"*ror, quòd vetustissimi illius regionis habitatores, Assyrii videlicet,* "*Chaldæi, & Medi, non eadem cum Persis sentiant: nam circa* "*Nini urbem, & circa Babylonicam, ac prætereà Medicam Regio-*"*nem, Tumuli & Capsæ eorum qui olim mortui fuerunt exstant, non* "*alium quàm nostrum morem servantes; & sive Corpora sint, sive* "*Cinis, quod iis conditur, (utpote illis Græcanico ritu crematis,)* "*neutiquam certè similia hæc eis quæ nunc fiunt, fuerunt. Nequa-*"*quam itaque illi hoc pacto senserunt, neque ita, ut qui nunc vivunt,* "*& Sepulturæ & Thori Jura pro suâ Libidine violârunt, non solùm* "*cum Sororibus & Neptibus rem habentes, sed Patres cum Filiabus;*

" *& quod omnium est sceleratissimum (ô Leges, ô Natura,) Filii cum*
" *suis Matribus. Hujus enim flagitii Novum ab eis Exemplum statu-*
" *tum fuisse, manifestissimè hinc cuivis liquere potest; fertur namque,*
" *magnam illam Semiramin Assyriam eò Incontinentiæ venisse, ut cum*
" *Filio suo Ninyâ congredi voluerit, atque adeò juvenem solicitâsse;*
" *illum verò recusâsse, molestéque tulisse. Tandem verò quum Matrem,*
" *libidinis impatientem, urgentémque cerneret, eam interfecisse, & hoc*
" *potiùs quàm alterum illud scelus perpetrare maluisse. Atqui si Lege*
" *hæc permissa fuissent, nequaquam, uti arbitror, Ninyas eò crudeli-*
" *tatis venisset. Sed quid attinet hæc perquàm vetusta commemorare?*
" *Paulò enim post Macedonica Tempora & Persarum Eversionem,*
" *ajunt Artaxerxem, Darii filium, Matrem suam Parysatidem (quum*
" *eidem, quo Semiramis, Malo obnoxia, rem secum habere cuperet,)*
" *non quidem necâsse, sed declinâsse iracundè & rejecisse; quòd neque*
" *pium esset neque patrium, neque in communi Vitâ consuetum.*" Hæc ille. *Bardesanes Syrus* apud *Eusebium* de Medis (adeóque de Persis) dicit, *Quòd nutriebant Canes, ad quos moribundos amicos nondum exanimatos abjiciebant, ut devorari possent*. Sed ille eodem errore cum *Agathiâ* errat. Id autem quod istos autores fefellit, est Persarum Mos ad moribundum adducendi Canem ad excipiendum ultimum halitum. Non itaque Moribundos Canibus, sed Canes moribundis objiciunt, seu apponunt, Canis Os morientis Ori applicando. Dictus autem *Bardesanes*, vel pronus fuit errare, vel mendacia fingere in *Persas*, seu *Parthos:* nam is, apud *Eusebium*, dicit *quòd Parthis Uxorem, Filiam, Fratrem, aut innuptam Sororem occidere liceret*. Sed hoc non habet plus veritatis quàm alterum præcedens: ideóque fides sit penes Autorem de rebus aliàs inauditis.

C A P.

Cap. XXXV.

De Persiæ & Persarum Nominibus; & de Modernâ atque Veteri Linguâ Persicâ ejusque Dialectis: sc. de Persiâ, Parthiâ, Mediâ, & de harum Regionum Linguis & Dialectis.

INTER Persarum Nomina, apud *Herodotum* legitur *Cephenes*. *Strabo* autem refert *Æthiopum*, sic dictorum, quosdam venientes in *Persiam*, ibi dedisse hoc nomen. Sed quòd (ut dicit) à seipsis & Accolis dicti fuerint Ἀρταῖοι *Artæi*, meliùs arridet; cùm ارد *Ard*, seu *Art*, sit *Strenuus*, *Magnanimus*, quasi *Artæi* sint *Fortitudine pollentes*. Apud *Rivolam* in *Lexico Armenico*, *Persia* moderno Nomine vocatur *Shahistân*, i. e. *Ditio* τῦ *Shâh* seu *Regis*, sc. quæ paret Dominio ejus cujus Titulus est *Shâh*. In Libro *Nim*. Persarum Regio nominatur تاجيك *Tâgjik*, i. e. ubi Rex gerit *Coronam* dictam *Tâgj*: sed apud dictum *Rivolam*, *Tâgjik*, minùs rectè, exponitur *Turca*, quod monendum duxi.

Antiquissimum Persiæ nomen *Biblicum*, est עילם *Elam*, qui Persarum Pater: unde discimus Persas fuisse *filios Elam filii Shem*. Hinc apud *Rivolam*, *Persæ Armenicè* vocantur *Semazik*, *Semitæ*. Sed Regio *Elam* (quæ *Elymais*) ubi primò sedem fixit, propriè est citerior *Mediæ* Pars, seu potiùs Pars quæ est *Mediâ* citerior & occidentalior. Nam *Medi*, qui filii *Madai* filii *Japhet*, fuerunt paulò orientaliores: & quamvis à diverso Parente orti, eâdem tamen usi sunt Linguâ, ad quod fortè alter alterum coëgerit, vel saltem Commercium inter se habuerint. Et his ambobus adhuc orientaliores erant *Persæ*, propriè sic dicti, qui Provinciam پارس *Pars* ad Orientem *Mediæ* inhabitabant. Atque sub Persarum Ditionem cesserunt adhuc Orientaliores, quæ sunt in *Ariâ Bactrianæ*, hodiè dictâ *Chorasân*. Nam *Aria* fuit duplex: sc. una fuit illa *Ptolemæi*, sic dicta à *Chorasaniæ* præcipuâ Urbe هراة *Hara*, seu هرات *Harat*, sive *Herat*; quæ, inquam, est *Aria Ptolemæi*, in *orientali* Parte Imperii Persarum. Et huic è diametro opposita, in *occidentali* dicti Imperii Parte, est *Aria Herodoti*, comprehendens *Elymaidem* & *Mediam*: sic ille; Μῆδοι — ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι. Hujus præcipuæ Urbes

Urbes in *Linguâ Biblicâ* fuerunt הרא *Hara*, & גוזן *Gozan*, cum reliquis Urbibus Medorum, ad quas tranſlati fuerunt Captivi Iſraelitæ.

Horum, & *Elymæorum*, & *Chuzæorum*, Lingua, ea eſt quæ hodie ab omnibus nominatur *Perſica*, ſed non eſt; quippe quæ ſit reverà *Medica*, totâ ſuâ Naturâ & Structurâ differens à *Perſicâ*, quæ reſpectu illius eſt barbara: ideóque eam ex Aulâ ſuâ excluſit Rex *Behrâm-Ghûr*, (ut mox dicetur,) ejus loco ſubſtituens *Medicam*, ideo dictam *Deri*, ſeu *Aulicam*. Eæ itaque voces quæ, apud *Herodotum* & alios, de linguâ *Perſicâ* & *Parthicâ* eſſe dicuntur, reverà ſunt ex *Medicâ*, vel ſaltem maxima earum pars. Illa ipſa lingua *Medica* eſt quæ hodie in *Elymaide*, & *Mediâ*, & *Parthiâ*, & *Choraſân* (exceptis quibuſdam locis,) jam obtinet, & olim cum *Medico Imperio* ibi plantata fuit: *Medorum* enim primò fuit Imperium, poſtquam (unà cum Perſis) *Aſſyriorum* jugum excuſſerant, & eorum *Exarchia* eſſe deſierant. Hæcque *Medorum* lingua (antequam excluderetur,) *veterem* linguam *Perſicam* reddidit mixtam, & penè obſoletam effecit, non autem ubique extinxit: nam harum Gentium Religio, quæ olim ſemper eadem, ſcripta eſt in *veteri linguâ*, quæ ubique (unà cum *Medicâ*) obtinuit uſque ad tempus dicti Regis *Behrâm-Ghûr*, & in quibuſdam locis hodiè obtinet.

Occidentalior Mediæ Pars, urbi *Ninivi* & *Mauſil* proxima, eſt كردستان *Curdiſtân*, ſeu *Curdorum* Regio, vulgò *Gordyæi Montes*, qui tam celſi, ut Ignes & Candelas noctu lucentes videre poſſunt *Mauſilenſes* X milliaribus diſtantes. Deinde occurrit Regio لرستان *Luriſtân*, ubi eſt لر *Lùr* magna & *Lùr* parva. Paulò auſtraliùs, eſt Regio *Elymais*, ubi ſunt urbes تستر *Toſtar* & Σῦσα, *Perſis* سوس *Sûs*, i. e. *Glycirrhiza*; quam *Judæi*, *Abaſuero* gratabundi, per Euphemiſmum, in Libro *Eſther* nominârunt سوسن *Sûſan*, i. e. *Lilium*.

Ab *Elymæis* orti creduntur *Perſæ*: ſic Bar-*Bablûl*, ܡܓܘܫܐ ܡܢ ܦܪܣ ܡܓܘܫܐ ܗܘܘ ܡܢ ܒܢܝ ܥܝܠܡ ܒܪ ܫܡ *Magi fuerunt ex Perſiâ, ex filiis Elam filii Shem.* Et idem vult Fl. *Joſephus* p. 24, Ελυμος μὲν γὰρ Ελυμαίυς, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλειπεν. Cùm itaque *Elami Sedes* propria fuerit *Elymais*, ab eo denominata, ejus Poſteri ſeu Nepotes (ut videtur,) conceſſerunt magis orientaliter in *Mediam* & *Perſiam*. Sed cùm Elami filii in S. *Hiſtoriâ* non recenſeantur, plenâ luce in hac parte deſtituimur.

At

At quoad *Elami* ipsius Sedem, ea apud *Bar Bablûl* statuitur in Regione *Abwaz*, quæ est *Elymais:* ܥܝܠܡ بـلـد الاهواز *Elam est regio Abwâz*, quæ in Persarum Libris est خوز *Chûz*, *Stephano* Κοσσία, *Herodoto* Κοσσαῖοι, seu Κίσσιοι. Ideóque, vel *Elam*, vel aliquis alius habuit filium aut nepotem à quo ista Regio sic denominata fuit. *Gen.* XXII. 21, memoratur חוז *Chûz*, *Nachoris* (Abrahami fratris) filius, qui videtur posteà fixisse Sedem in *Elymaide*, ibi relinquens sui nominis urbem *Chûz*, quæ nunc extat, unde tota Regio hodiè in Libris nominatur خـوزستان *Chuzistan*, seu *Cossæorum* Regio; non autem خورستان *Churestân*, ut quidam malè legunt. Iste *Chûz* fuit ex *Arpacshadi* Prosapia, seu seris Nepotibus, in succedente Generatione VIII[vâ]. Is autem aliàs, tam à suis, quàm à vicinis Gentibus, dictus est ܗܘܙ *Hûz*, (sc. هوز,) unde supradicta Urbs, ad hodiernum diem, in plurali formâ appellatur اهواز *Abwâz* seu *Abvâz*. Nam *Assyriis* isti populi vocantur ܗܘܙܝܐ *Huzóye*, *Huzæi*, & Regio ipsa (quæ *Chuzistân*,) est ܒܝܬ ܗܘܙܝܐ *Beth-Huzóye*, *Locus Huzæorum*. Hujus itaque regionis Incolæ, qui primò ab *Elam* dicti sunt *Elymæi*, posteà ab alio Progenitore, ex *Shemi* Familiâ prognato, dicebantur, & hodiè dicuntur *Chuzæi*, seu, ut *Assyrii* scribunt, *Huzæi*.

Ista est Urbs quæ in S. *Bibliis* vocatur גוזן *Gozan*, minùs rectè, pro Persico خوزان *Chozan*, seu *Chuzân*, quæ (ut dictum) hodiè in Libris scribitur اهواز *Abwâz*, plurali formâ, ab هوز *Hûz*. At *Mediæ* antiqua urbs הרא *Hara*, quæ cum eâ memoratur, hodie non extat, quippe quæ immemorialiter deleta.

Post *Gordyæam* & australiorem *Susianam*, occurrit *Media*, in *Arabum* Libris dicta الماه *AlMâh*, & Lingua *Medica* المـاهـي *AlMâhi*, seu *Mahæa.* In Persarum Libris *Media* aliquando vocatur شيروان *Shîrvân*; an *Lac* vel *Leones servans?* Aliàs in *Geographicis* Libris vocatur جـبـال *Gjibal*, i. e. *Montes*, seu *Montana Regio*, seu, magis distinctè, جبال الاهواز *Montana* τῆς *Abwâz*. In eâ magnæ quædam Urbes sunt, sc. اردبيل *Ardebîl*, & قزبين *Cazbin*, unde denominativum est قزبي *Cazbi*, seu *Caspius*; de quo Nomine *Caspii Maris* fusiùs disseruimus in Notis ad *Itinera Mundi*. In eâdem Regione præcipua Urbs est آذرآبادگان *Adurabâdagbân*, seu contractiùs آذربايجان *Aderbâyagjân*

Aderbâyagjân, (quæ quidem Provincia *Ptolemæo* perperam *Adiabéne*,) quo eodem nomine gaudet amœniſſima urbs quæ hodiernis ſeculis audit تبريز *Tabriz*, ſeu *Tavriz*, ſive *Tauríz*; tot enim modis ſonatur.[a] Hæc (ut putatur) olim fuit *Ecbatana* (de quo Nomine in ſuperioribus diximus,) mirabilis ſtructuræ Urbs & Palatium, utraque condita per Regem D*ebâcum*, ad Exemplar *Paradiſi Irèm*, quem in *Arabiâ* olim extruxerat Patrui ejus magni Pater *Irèm*, Pater *Aadi*, qui Pater *Sheddâd*, Avunculi *Debâk*.

Perſia, à Sinu Perſico orientaliter, apud Autores aliàs vocari ſolet *Achæmenia*, & Perſæ *Achæmenes*, ſeu *Achæmenidæ*. Apud *Ammianum Marcellinum* Lib. XIX. cap. 2, in veteri Editione legitur, quòd in bello Amici *Saporem* compellabant *Achæmenem* & *Artaxerxem*. Vera autem lectio in ultimâ Editione jam reſtituta eſt, quòd ſc. vocabant *Saanſaan* & *Pirozen*: nempe شاهنشاه *Shahanſhâh* eſt *Rex Regum*, & پيروز *Pirûz* eſt *Victor*. Apud *Herodotum*, *Achæmenides* erat frater *Artaxerxis*, & *Achæmenes* erat *Darii* filius, *Xerxis* germanus utroque parente, *Ægypti* Præſes, & ibidem Claſſis Præfectus. Et alius *Achæmenes* erat alicujus *Cambyſis* Pater. Iſti autem viri ſic dicti, videntur quaſi appellativè & emphaticè eo nomine vocati fuerint: cùm, dicente *Herodoto*, Rex *Cambyſes*, hortando Perſas, eos compellabat Ἀχαιμενίδαι, q. d. *ô genuini Perſæ!* Nam apud *Stephanum* Ἀχαιμενία, ſeu Ἀχαιμένιον, eſt Περσικὴ Μοῖρα *Perſidis Pars*: & *Strabo* collocat Ἀχαιμενίδας inter *Suſas* & *Caramaniæ* fines: & ſecundum *Herodotum*, *Achæmenidum Tribus erat apud Paſargadas, & ab his Reges Perſidæ ſunt oriundi*; ſc. *uſque ad Darium*. Hoc itaque nomen videtur fuiſſe *Perſiæ* & *Perſarum* dictinctio à *Parthiâ* & *Parthis*. Quo autem modo vox *Achæmenes* ſcripta fuerit a Perſis, ulteriùs diſquirendum.

Apud *Ruſtemi* Epitomatorem, pluraliter عجمان *Agjemân*, ſeu ſingulariter collectivè عجم *Agjem*, eſt *Perſæ*: & in omnibus Orientalium Libris, tam *Perſia* quàm *Perſæ* vocantur عجم *Agjem*, ſeu *Azjam*: formâ adjectivâ عجمي *Azjemi*, formâ plurali عجميان *Azjemiyân*; & ſic *Tábari* fere ſemper legit. *Emirchond*, in Vitâ Regis *Nûdar*, legit اعجميان *A'zjemiân*, i. e. *Perſæ*. Et ſic in *Arabico* Libro de *Gemmis* invenitur forma اعجمي *A'zjemi*, *Perſa*. Ut autem meliùs concilietur cum Formâ *Græcâ*, puto (quamvis nondum ſic ſcriptum reperi,) ana-

a Vid. Append. No. XV.

logum eſſe ut, etiam ſingulari formâ, cum Terminatione *ân* ſcribatur عجمان *Azjemâm*, eâdem ratione quâ *Arabicum* مسلم *Muſlim, Fidelis*, à Perſis ſemper ſcribatur مسلمان *Muſlimân* in ſingulari numero. Videtur itaque quòd, apud antiquos, Perſia dicta fuerit *Achæmenia*, ut diſtingueretur à *Parthiâ* dictâ عراق *Erâk*, in noſtris Globis *Arac*, ſeu *Arach*. Sic *Ogilbius*, in *Perſiâ*, ex ſuis autoribus refert, *Quòd Parſi*, ſeu *Perſa*, *ſit is qui ex Provinciâ Pârs, & Agjemi, qui ex quâvis aliâ Provinciâ*. Sed apud orientales moderniores, nomen *Azjem*, ſeu *Azjam*, tribui ſolet toti Perſarum Imperio, *Parthiam* etiam complectens. Apud *Afros* عجم *Azjam* ſignificat *Græcos*, aut quoſvis *Exteros*. Et in *Turcico* Fœminarum Palatio dicto سراي *Serâi*, ibi اچ اوغلان *îtch Oglàn* eſt *Servus Interior*, & عجم اوغلان *Azjàm Oglàn* eſt *Servus Exterior*.

Quoad *Parthiam*,* *ea* (dicente *Herodiano*) *erat parvus Regionis Angulus: ii tamen erumpentes evaſerunt Domini totius*. Unde autem *Græci* habuerint Nomen *Parth*, ſeu *Parthiam*, conjicere non poſſum, cùm talis ſonus, nec *Perſico*, nec *Parthico* Ore ſonari poſſit. Id proculdubio corruptum eſt pro *Pârs*. Cùm autem *Chaldæa* vocetur عراق *Erâc*; &, dicente *Angjou*, propter ſimilitudinem Soli (ſeu Aeris & Aquæ,) Medium *Perſiæ*, circa *Iſpahân* & circumjacentia Loca, eodem etiam nomine vocetur عراق *Erâc*; ergò, diſtinctionis cauſâ, *Chaldæa* plerumque vocatur عراق عرب *Erâc-Arab*, ſeu *Erâc Arabum*, & Medium *Perſiæ* عراق عجم *Erâc-Agjam*, ſeu *Erâc Perſarum*. Pro tali *Chaldææ* Appellatione reddunt Rationem, petitam ex Linguâ *Arabicâ*, quæ non eſt vera: nam *Erac* pro *Chaldæâ* ortum eſt ex *Biblico* ארך *Erec*, & *Erâc* pro *Perſiâ* ortum eſt ex ايرج *Iregi*, ſeu ايرك *Iregh*, potentiſſimi Monarchæ *Phridûni* Filio, qui Perſiæ etiam impoſuit nomen, in Libris uſitatiſſimum, ايران *Irân*, complectens totum Perſarum Imperium ad Auſtrum montis *Tauri*, eodem modo quo ab altero fratre تور *Tûr*, tota *Tataria* ad Septentrionem *Tauri* vocata fuit توران *Turân*.

* Ea, inquam, dicta fuit *Yrâc*, unde Nomen *Hyrcania* q. d. *Yracania*, quæ etiam hodie vocatur *Mazenderân* atque *Tabariſtân* q. d. *Securium Regio* (propter cæduas Sylvas in quibus multus uſus *Securium*) unde fuit Autor, à nobis ſæpe citatus, Nomine *Tâbari*: ſic enim potius dicitur quam *Tabariſtâni*, quamvis utrumque ſit licitum. De his videas Notas noſtras ad *Itinera Mundi*.

Sed

Sed pro vario autorum uſu, Perſia, ſeu *Irân*, ſubinde vocatur ايران شهر *Irân-Shahr*, quod aliquando reſtringitur ad Perſici Imperii Partem, ut apud *Emirchond* in vitâ Regis *Phridûn*, ايران شهر كه عبارت است از عراق وفارس وخراسان وقهستان *Irân-ſhahr*, *quo notatur Erâk & Phârs & Chorasân & Kuhiſtân*. Aliàs, aliquando Nomine *Irân-ſhahr* intelligitur urbs نيشبور *Neiſhâbur*, tanquam præcipua Urbs & olim Metropolis, (in fine Perſidis,) quæ aliàs dicta fuit شادخ *Shâdach*, ſeu شادياخ *Shâdyâch*, & (ſi rectè ſcriptum) شادباج *Shâdbaâb*. Et aliquando etiam *Neiſhâbur* vocata fuit پهله *Pehla*: nam tot nominum mutationes ſubiit. Eſt autem *Pehla Choraſaniæ*, ſeu *Bactrianæ*, Pars citerior, ejuſque Linguæ Dialectus. Nam ulterior *Bactrianæ* Pars vocatur بلخ *Balch*, ſeu بلخ باميان *Balch-Bamiyân*, unde ejus Lingua eſt بلخ بامي *Balch-Bamiyenſis*. Sub Perſarum ditione ſemper venire ſolet dicta خراسان *Choraſân*, quæ *Ptolemæo* Χοροάνη, malè pro Χορασάνη.

Quoad nomen پارس *Pârs*, ſeu فارس *Phârs*, *Perſia*, id in *Olugh-Beighi* & *Naſſireddini* Tabulis non comprehendit totum Imperium Perſicum, nec dimidium ejus, ſed tantùm unam Regionis Partem, in quâ eſt *Perſepolis*, & *Shirâz*, & *Iſpahân*, &c. At *Ibn Phacreddîn Angjou* dicit, quòd totum *Irân*, ſeu *Perſiæ* Regnum, olim vocatum fuit *Pârs*, ab *Oxo* ad *Euphratem*, & à باب الابواب *Bâbo' lAbwâb* ad Mare τῆς عمان *Ommân*: & quòd, proceſſu temporis, multa alia loca Perſiæ tandem acceſſerunt, ex quibus fuit خراسان *Choraſân*, in *antiquâ linguâ Perſicâ* ſignificans *Orientem*; ideò ſic dicta, quia ſita eſt ad Orientem τῆς اصطخر *Iſtâchr*, ſeu *Perſepolis*. Unde autem orta ſunt nomina Biblica פרס *Pâras* & פרסין *Parsîn*, eſt dictu difficile: ideóque reſtat tantùm conjecturæ locus. Fruſtrà ſunt qui deducunt ab *Arabico* فارس *Phâris*, *Eques*; nam non ſunt *magis Equites* quàm *reliqui Orientales* omnes. Videbimus itaque quid dicunt Orientales. Autor Libri *Mu'gjizât* cum inſigni Elogio Perſicè tradit, τὰς فرس قديم *Phurs kadîm*, ſeu *Perſas veteres*, *fuiſſe ex filiis* فارس بن طهمورث *Phars filii Tahmûras*, *quos Anuſhirravân adduxit è medio Climatis* III & IV^{ti} & V^{ti}. *Hujus Regionis Incolas eſſe pulchriores & intelligentiores Incolis reliquarum Regionum*; *Corpora ſaniora*, *Artes & Scientias excellentiores*,

Facies formosiores, Vestitum nitidiorem, Cibum delicatiorem, & denique totum eorum Conductum & rerum administrationem esse consultiorem. Sic ille. *Ibn Shabna* in Libro de *Primis & Postremis Arabicè* tradit, Esse apud *Arabes* qui volunt *Persas* sic dictos fuisse à فارس بن ارشم بن سام *Phârs Filio Arsham Filii Sem,* [pro *Arpacshad* Filio *Shem;*] & *secundùm alios, filii Japhet. Eos autem seipsos deducere velle à Kejomdras,* وهم يقولون نحن ولد كيومرث وكيومرث هو الذي عندهم ابتدي منه النسل مثلا آدم *dicentes, Nos sumus filii Kejomdras: & is fuit ille à quo Initium habuit tota Progenies eorum sicut ab Adamo.* Aliqui volunt eos esse ex posteris *Japheti;* فارس بن عامور بن يافث *Phârs filio Amûr filii Japhet:* alii volunt eos esse ex filiis هدرام بن ارفخشد بن سام بن نوح *Hadorâm filii Arphacshad filii Sem filii Noæ.* Aliqui Historici narrant پارس *Pârs fuisse filium Elam filii Shem filii Noæ.* Alii volunt quòd *Pars fuit filius Phalæ.* Quære an iste sit *Paldas,* qui *Pildash?* Ideóque inter tot dubia satius est confugere ad eam, quam supra adduximus, Originationem, quòd sc. Nomine پارس *Pârs* significetur *Thôs,* Bestia inter Canem & Lupum in eâ regione abundans, unde sumpta fuerit denominatio.

Quoad *Linguam Persicam,* doctissimus Lexicographus & accuratissimus Grammaticus *Ibn Phacreddîn Angjou* Indo-Persa (qui ferè CC abhinc annis vixit,) in suâ Præfatione Operis *Pharbàngh Gibângbîri* Persicè scribens, accuratè tractat Linguam Persicam, eámque in VII *Dialectos* distribuit, quarum IV sunt متروك *Neglectæ,* seu *Relictæ,* & inusitatæ, adeò ut nulli Libri, nec Tractatus, nec Epistolæ, in eis hodiè scribantur, nec in eis condantur Carmina; nisi fortè aliquando unum aut alterum vocabulum ex hisce Dialectis adhibeant Autores. Hæ autem *inusitatæ Dialecti* sunt هروي *Hervi,* seu Dialectus τῆς هرات *Herât;* & سگزي *Segbzi,* seu *Segistanæ* Regionis Dialectus; & سغدي *Sogdi,* seu *Sogdiana* Dialectus; & دراولي *Drâvuli:* est autem دراول *Drâvul* Urbs non valdè procul distans ab *Herât,* in *Chorasân.*

Tres

Tres *reliquæ Dialectus* tales ſunt in quibus Libri & Tractatus ſeu Epiſtolæ & Carmina ſcribuntur. Harum *Prima* peculiariter زبان پارسي *Lingua Perſica*, quæ in *Pârs* & *Iſtachr* uſitata fuit. *Secunda* eſt دري *Deri*, quæ elegantior habetur. Ajunt (inquit ille) quamlibet vocem in quâ nullus eſt defectus, eſſe in Linguâ *Deri*, ut eſt اشكم *Iſhkem*, quæ defectivè ſcribitur شكم *Shikèm*; & برو *Birâv*, quæ defectivè رو *Ràv*; & بگو *Bughû*, quæ defectivè گو *Ghû*; quarum priores voces ſunt in *Deri*, poſteriores non item. Eſt (inquit) *Deri* Dialectus بلخ بامي *Balch-Bamenſis*, ſeu Urbis *Balch*; & Urbis مروشاهجان *Marv-Shâghjân*, & Urbis بخارا *Bochâræ*. Dicit ſe in quodam Libro ſcriptum reperîſſe, quòd *Deri* ſit Dialectus Regionis بدخشان *Badachſhân*: eſſe qui putent homines tempore τῶν كيان *Keyân* hac Dialecto uſos fuiſſe: & *Arabum* Eloquentiſſimum (intelligit *Mohammedem*,) dixiſſe; *Si Deus aliquid mitè & leniter loquitur* τοῖς ملايكة مقربين *Angelis ſibi propinquis* (ſeu Cherubinis,) *id jubet in Linguâ Deri: ſi aſperum ſeu durum, tum in Linguâ Arabicâ, celere properante*. Et mox addit, *Quòd Lingua Incolarum Paradiſi, futura ſit vel Arabica, vel Perſica Deri.*

Tertia Dialectus eſt پهلوي *Péhlavi*, quæ Incolis vulgò ſonat *Pehél-lavi*. Ea autem ſic dicitur vel à پهلو *Péhlav*, qui (ut volunt) fuit Pater τῦ *Pârs*: vel aliàs à پهله *Pehla*, quo nomine deſignantur Urbs ري *Rey*, & اسپهان *Iſpahân* (antiquitùs dicta جي *Gjî*) & دينور *Dînavar*: aliàs autem *Péhlav* etiam ſignificat *Urbem*, quaſi *Péhlavi* ſic dicta fuerit, q. d. *Lingua Civilis, Urbana*, non *Ruſticana*. Alii (inquit) aliter. Hactenus ille.

Ego addo, *Péhlavi* ſic fortè dicatur, q.d. *Lateralis*, quia eſt Lingua *Novæ Urbis* ad Latus *Veteris Neiſhâbur* extructæ. Plerumque autem پهله *Péhla*, ſeu پهلوه *Péhlava*, eſt ſpeciatim urbs *Neiſhâbur* (ut ſupradictum,) aliàs vocata ايران شهر *Irân-Shahr*: & hæc eſt Lingua illa *Antiqua Perſica* (quibuſdam dicta زبان گبري *Lingua Ghebrica*,) in quâ ſcripti ſunt omnes *Zerduſhti* ſeu *Zoroaſtris* Libri. A ſupradicto nomine *Segzi*, ea Regio aliàs dicitur سگزستان *Segziſtân*, ſeu

سگستان

سگستان *Segbiſtân*, ſive سجستان *Segjiſtân*, vel سيستان *Sîſtân*: & aliter, eadem Regio vocatur نيمروز *Nîmrûz*, i. e. *Meridies*, ſeu *Media Dies*, propter ſitum.

Quin & Lingua *Péblavi* aliis etiam nominibus vocatur, vel ſaltem aliæ ejus differentiæ cenſentur. Nam præter VII dictas Dialectos, apud prædictum Autorem (in medio ſui Libri) Ordine Alphabetico, memorantur Dialectus بهاري *Babâri* & رامندي *Râmandi*, ſc. *Râmandæa*, ſeu *Râmandenſis* Dialectus, & *Babarenſis*. Alia Linguæ *Péblavi* diviſio eſt اورامن *Urâman*, ſeu *Uramanenſis*, vel اورامه *Urâma*, ſc. *Uramæa*, *Uramenſis*, quæ in *Pb. Gj.* definitur, نوع از گويندگي *Species Dialecti, peculiaris Perſis & veteribus eorum Poëtis in Linguâ Péblavi: eſt ſc.* قسم گويندگي *Sermonis ſpecies, quæ primò excogitata eſt ab aliquo homine Pagi Urâmæ, ejuſdem nominis.* Sic ille. De hac Linguâ *Péblavi* loquitur *Chalîl Sûphi* in Libro *Nimetullâh*, پهلوي لغتِ مغان وفرس قديم كه عربي مخلوط دگلدر اصلا *Péblavi eſt Magorum & Veterum Perſarum Lingua cum Arabicis haud mixta omnino.* Nam hodierna Lingua, tam *Medica*, quàm *Perſica*, multa admixta habet *Arabica*. Hujus Linguæ Literæ, ſeu Characteres *antiqui*, in hoc opere paſſim viſuntur.

Supradicti nominis *Derî* ſuperiùs allatæ ſunt ex Libro *Pb. Gj.* Rationes plures, unde certum eſt veram ejuſdem Rationem ab illo Autore (quamvis docto) ignorari. Apud pleroſque *Grammaticos*, per *Derî* intelligitur ordinaria Lingua *Perſo-Medica*, eáque elegantior; & quidem rectè. Veram itaq, dicti Nominis rationem *Turcicè* affert *Chalîl Sûphi*, دري فارسي ديمكدر آنكيچون دري درلر كه بهرام گور يساق ايلدي كه قپوسنده فارسي سويليه لر وبرات ومكاتب هپ فارسي يازله اول زماندن برو فارسي يه دري درلر *Derî, hoc eſt dicere, Perſica. Ideò autem vocata eſt Derî, quia Behrâm-Ghûr decretum faciebat, ut in Aulâ ſuâ omnes loquerentur Perſicè, omniáque Decreta & Epiſtolæ Perſicè ſcriberentur. A quo tempore factum eſt, ut Lingua Perſica vocaretur Derî.* Loquitur nempe de Linguâ quæ hodiè vocatur Perſica, in quâ در *Der* eſt *Oſtium*, *Porta*, & درگاه *Dergbâh* eſt اشك *Aſhik Limen*, ſeu *Veſtibulum Portæ*, atque *Palatium*, *Aula* Regis: hinc

hinc دري *Deri*, quod primâ fronte videtur Denominativum à *Der*, reverà est Denominativum à *Dergbâh*, ut abbreviari solent talia; eóque significatur *Aulica*, seu *Curialis*. Cúmque, illo tempore, multi uterentur *veteri* Linguâ *Péhlavi*, quæ à Rege *Behrâm-Ghûr* non fuit amata, ipse jussit ut omnes in ejus Aulâ Regiâ uterentur Linguâ *Perso-Medicâ*, quæ etiam *hodiè* in *Perside* obtinet, quæ ideò dicta est زبان دري *Lingua Curialis*, seu *Aulica*. Et ipse aliquamdiu regnans, hoc modo effecit ut hæc Lingua ab omnibus æstimaretur: & proinde ejusdem usus ad hunc usque diem apud eos continuatus est, alterâ *vetustiori* Linguâ *neglectâ* & despectui habitâ. Rex iste obiit anno XXX *Theodosii junioris*.

Ex Linguæ *Deri* Elegantiis habetur, quòd Litera د *Dâl* legatur ذ *Zâl punctata*, sonans ut *Z* immediatè post quamlibet aliam Literam motam. Hinc etiam idem mos obtinet in *veteris Linguæ* vocabulis, dum à *modernioribus* Persis, *Alphabeto Arabico* utentibus, suo recentiori modo scribuntur, ut scil. pro آدر *Adur* scribitur آذر *Azur*: & sic in ejusmodi aliis. Nam in *veteri Linguâ* non fuit talis distinctio; sed à Temporibus Regis *Yezdegerd* hoc innovatum est, ex quo *Alphabetum Arabicum* loco *Alphabeti veteris* usurpârunt. Quin & ante illa Tempora, ab omni ævo Persæ (pro natâ occasione) sic pronuntiârunt *Arabum* ذ (ut & ض & ظ,) omnes ut ز *Z*, à quo etiam figura ذ haud multum abludit. Nam cùm *veteres Persæ* in suâ Linguâ difficiliores illos *Arabum* Sonos non haberent, ideò, quando viderunt aliquid *Arabum* modo scriptum, id tamen proprio sibi modo pronuntiârunt, ut & *Turcæ* & *veteres Chaldæi*; cùm Nulli horum *Linguæ Arabicæ* difficilioribus sonis se suámque Pronuntiationem conformare potuerint: nam illa Lingua non est *suavis*, sed quasi potiùs *increpatoria* & *objurgatoria*, ut suprá. Et quidem usque hodiè, Arabum Pronuntiatio ut nimis gutturalis & difficilis æstimatur: unde aliquando lepidi Socii (præsertim *Turcæ*) Festivitatis causâ, quando animus est ridere & hilares esse, solent adsciscere aliquem homuncionem *Arabicè* loquentem, (quem coram se loqui, vel cogunt, vel conducunt,) eum in finem, ut eundem irridere possint, & in cachinnum effusi, hoc modo, sibi complacere valeant.

Quamvis autem Lingua *Deri* olim fuerit *Aulica*, hodiè, & à Temporibus quibus *Tataricorum* Regum Series in *Perside* regnavit, Lingua Aulica ibidem est *Turcica*, quæ *Tatarica*; sed cum vocibus *Arabicis* & *Perso-Medicis* aliquantulùm mixta. Si quis cum fructu Linguæ

Persicæ

Perficæ & *Medicæ* Lexicon concinnare vellet, conquirenda imprimis essent omnia illa *Pharbàngh* (seu ut vulgò sonant *Pharàngh*,) sive *Lexica*, quorum meminit Libri *Ph. Gj.* Autor; ut & ipsum *Ph. Gj.* completum, cum *Appendice suo*, qui (proh dolor!) in nostro Exemplari desideratur. In hoc enim *Appendice*, *Vocabula composita*, *& reliqua Vocabula simplicia* (sc. *omnia Zendica*) *ex vetustissimis Libris excerpta extant*. Nos habemus tantùm Tomum primum, eúmque valdè mendosum ab ignaro Scribâ.

Ex *Indiâ* etiam comparanda sunt hæc sequentia *Pharhàngh*, seu *Lexica*, quæ jam à C Annis extiterunt; & si quæ alia dentur recentiora, de quâ Re inquirendum.

فرهنگ ابو الحفص سغدي	*Pharhàngh τῦ Abu'lHafs Sogdi.*
فرهنگ ابراهيمي	*Pharhàngh Ibrahîmi.*
فرهنگ اسکندري	*Pharhàngh Iscânderi.*
فرهنگ ابو المنصور علي بن احمد [1] منصور اسد الطوسي	*Pharhàngh τῦ Abu Manfûr Ali Ibn Ahmed Manfûr Asad Al Tûsi.*
فرهنگ استاد عبد الله نيشابوري	*Pharhàngh τῦ Ustâd Abdollâh Nishâburensis.*
فرهنگ تحفة الاحباب تصنيف حافظ اوبهي	*Pharhàngh Túhfate'l Ahbâb, ex Compositione Hâfiz Ubahi.*
فرهنگ ادات الفضلا تصنيف قاضي خان بدر محمد دهلوي المعروف [2] بدهارواك	*Pharhàngh Idâte'l Phuzalâ, ex Compositione Kâzi-chân patris Mohammed Déhlavi, noti nomine Dahârvâk.*
فرهنگ جامع اللغات منظوم نيازي حجازي	*Pharhàngh Gjâmi AlLogât Carmine Niyâzi Higjâzi.*
فرهنگ حسين وفائي	*Pharhàngh τῦ Hosein Waphâyi.*
فرهنگ حسيني	*Pharhàngh Hoseini.*
فرهنگ حكيم قطران	*Pharhàngh τῦ Hakîm Katrân.*
فرهنگ دستور	*Pharhàngh Destûr.*

1. بن منصور اسدي, *Ibn Manfûr Assadi*: Exempl. *Fraser*.
2. دهروال, *Daharvâl*: Idem.

Pharhàngh

فرهنك دستور الافاضل	*Pharhàngh Destûre'l Afâzil.*
فرهنك دستور الفضلا	*Pharhàngh Destûre'l Phuzalâ.*
فرهنك رسالة النصير	*Pharhàngh Risâlato'l Nasîr.*
فرهنك لسان الشعرا	*Pharhàngh Lisâne'l Sha'arâ, seu linguæ Poetarum.*
فرهنك لغات ديوان خاقاني	*Pharhàngh vocum Poëmatis Chakâni.*
فرهنك لغات شاهنامه	*Pharhàngh vocum in Shahnâma.*
فرهنك محمد بن قيس	*Pharhàngh rû Mohammed Ibn Kais.*
فرهنك محمد [3] هندوشاه منشي كه بنام غياث الدين رشيد تصنيف كرده	*Pharhàngh rû Mohammed Hindushâh Mânishi, quod compositum sub nomine Giyâthed-din Reshîd.*
فرهنك مختصر	*Pharhàngh Mâchtasar, seu Compendiosum.*
فرهنك مولانا الهداد [4] سرهندي	*Pharhàngh rû Mulanâ'l Hadâd Serhindi.*
فرهنك منصور شيرازي	*Pharhàngh rû Mansûr Shirâzi seu Shirazensis.*
فرهنك مولانا مبارك شاه غزنوي مشهور [5] بفخر قواس	*Pharhàngh rû Mulanâ Mobârekshâh Gâznovinensis, dicti Phachr Kawâs.*
فرهنك مويد الفضلا تصنيف محمد لاد	*Pharhàngh Muwâyede'l Phuzalâ, ex Compositione Mohammed Lâd.*
فرهنك ميرزا ابراهيم بن ميرزاشاه حسين اصفهاني	*Pharhàngh rû Mirzâ Ibrahîm Ibn Mirzâshâh Hosein Ispahanensis.*
فرهنك معيار جمالي	*Pharhàngh Mi'yâr Gjemâli.*
فرهنك [6] موايد الفوايد	*Pharhàngh Muwâyide'l Phawâyid.*
فرهنك سروري كاشي	*Pharhàngh Surûri Kâshi.*

3. بن هندوشاه, *Ibn Hindushâh*: Exempl. *Fraser.* 4. هندي, *Hindi*: Idem.
5. عجز قواس, *'Ajez Kawâs*: Id. 6. مويد, *Muwâyedh*: Id.

فرهنگ شرفنامه احمد منيري مشهور بابراهيم فاروقي	*Pharhàngh pro Sherph-nâma, per Ahmed Monîri dictum Ibrahîm Pharûki.*
فرهنگ شيخ زاده عاشق	*Pharhàngh τῦ Sheich-Zâde Ashik.*
فرهنگ شيخ عبد الرحيم بهاري	*Pharhàngh τῦ Sheich Abderrahîm Bahâri.*
فرهنگ شيخ محمود بهاري	*Pharhàngh τῦ Sheich Mahmûd Bahâri.*
فرهنگ ضمير	*Pharhàngh Zamîr.*
فرهنگ عاصمي	*Pharhàngh Asimi.*
فرهنگ عالمي	*Pharhàngh Alemi.*
فرهنگ عجايب	*Pharhàngh τῶν Agjâib, seu Mirandorum.*
فرهنگ [7] ديک پي	*Pharhàngh Nik-pey.*
فرهنگ فوايد برهاني	*Pharhàngh Phawâid Burhâni.*
فرهنگ قاضي [8] طهير	*Pharhàngh Kâzi Tahir.*
فرهنگ قنية الطالبين	*Pharhàngh Kaniyato'l Tâlibîn, seu Acquisitio studiosorum.*
فرهنگ قنية الفتيان	*Pharhàngh Kaniyato'l Phityân, seu Acquisitio Puerorum.*
فرهنگ زفان گويا وجهان پويا مشهور [9] بهفت — تصنيف [10] بدر الدين	*Pharhàngh Zofân-ghûyâ & Gibân-pûyâ, (seu Lingua loquax & Mundum percurrens,) dictum Hapht — i. e. Septem — ex Compositione Bedreddîn.*
فرهنگ [11] سعد بن نصر بن طاهر بني تميم الغزنوي كه بنام خواجه نظام الملك نوشته وآن يكهزار ودويست	*Pharhàngh Saad Ibn Nasr Ibn Tâhir benitemîm AlGáznavi, quod scriptum fuit nomine, Nizâmo'l Melik, continens 1205 vo-*

7. علي ديک پي, *'Ali Nik-pey:* Exempl. *Fraser.* 8 ظهير, *Zahîr:* Idem.
9. هفت بخشي, *Hapht Bákhashi,* i. e. *Septem Portiones,* seu *Dona.* Id.
10. بدر الدين ابراهيم, *Bedreddîn Ibrahîm:* Id.
11. سعيد بن نصير بن طاهر بن تميم, *Sa'id Ibn Nasîr Ibn Tâhir Ibn Temîm:* Id.

ces,

وپنج لغت است ومسمي [12] شيخي دامه نظامي — *ces, nominatum Shcichi-nâma Nizâmi.*

Horum Lexicorum Majora & Locupletiora coëmenda & comparanda sunt.

Et præter hæc XLIV, in *Indiâ* extant IX alia Lexica quorum Nomina (scil. nec Librorum nec Autorum,) sunt nobis nota, inquit *Angjon*.

His addatur *instructissimum* & *desideratissium* Opus, seu Lexicon, quod (anno *Hegjræ* MXIV, *Christi* MDCV,) reperimus dedicatum *Magno Mogûl Gjibângbîr*, sub Titulo فرهنك بديع اللغات *Pharbàngh Badîollogât*, i.e. *Lexicon Mirabilium Vocum*, aliàs dictum تواريخ جهانگيرشاهي *Tawârîch Gjibângbîr-Shâhi*, i.e. *Chronicon Regis Gjibângbîr*. Iste Liber XXVIII Tractatibus, & DCLX Capitibus secundum ordinem Alphabeti absolvitur. Continet Simplicium Medicamentorum Nomina 8224, eáque in III linguis, *Persicâ*, *Arabicâ*, & *Indicâ*, cum singularum Medicinarum Dosibus, Virtutibus, &c. Hujus Libri Autor est ولي سرهندي *Valy Serhindi*. Estque Epitome omnium Autorum quos amplissimæ Regiones *Arabia*, *Irân*, *Turân*, *Græcia*, *Chorasân*, *Industân*, &c. in hoc doctrinæ genere claros unquam produxerint. Dolendum autem quod non nisi dicti Operis *Præfationem Persicam* possideamus, unde hæc didicimus. Hoc est *Lexicon Medicum Persico-Arabico-Indicum*, per *Valy Serhindi*.

Cum his omnibus, ex *Indiâ* accersеatur optimum Lexicon فرهنك جهانگيري *Pharbàngh Gjibângbîri*, (à nobis citatum *Ph. Gj.*) cujus priorem Tomum in Folio eleganter, sed mendosè, scriptum habemus. Posterior Tomus, qui خاتمه *Châtima*, seu *Appendix* (in quo sunt Vocabula Libri *Zend*, & voces Compositæ,) deest desideratissimé. Si ergò possibile, quovis pretio comparetur ejus secunda Pars, seu *Appendix* dicti Lexici: cùm in nullo alio contineantur *Voces Zendicæ*, quas istud Lexicon solum comprehendit. Hæc, inquam, omnia conquirenda sunt ex *Indiâ Orientali*: cùm nec Persia, nec ulla alia Regio, tales Thesauros possideat.

Cùm autem *Lexica Persica*, quæ in *Persiâ* & *Turciâ* extant, facta fuerint ante CC annos, eáque pro eorum Poëtis explicandis; ideo pro *moderniore* Linguâ, quæ in Persiâ hodiè usurpatur, consulendum esset, comparando ab urbe *Ispabân* in Perside, *modernum* aliquod *Lexicon* seu Vocabularium pro recentioribus Vocabulis, quæ plurima

12. سخن دامه نظامي, *Sakhon Nâma Nizâmi*, i.e. *Sermo* (libri) *Nâma Nizâmi*: Exempl. *Fraser*.

sunt,

ſunt, eáque in dictis Lexicis non extantia; ut nuperis annis in colloquio cum *Iſpahanenſibus Perſ-Armenis* comperi. Hoc interim dolendum eſt, (& contra illud quantum poteſt præcavendum,) quòd in illa Lexica *Perſico-Turcica* MSS[ta], ante CC annos exarata, irrepſerunt in *Perſicis* multa Menda & *voces Perſicæ monſtroſæ*, quæ in Linguâ *Perſicâ* reverà nunquam extiterunt; ſed ſunt Scribarum Sphalmata, quæ tamen ab uno ad alium ſemper progagata & continuata, quaſi eſſent authentica. Et (quod pejus & multò frequentius eſt,) in *Turcicis* (ſeu in dictorum Lexicorum Interpretatione *Turcicâ*) ex Scribarum Ignorantiâ ubique ſcateant tot & talia menda, unde neceſſariò fluat falſa vocum Perſicarum Expoſitio, & Noſtrûm in magnos errores Seductio; niſi magna adhibeatur cautela, variorum Lexicorum Interpretationes inter ſe conferendo, & de iis benè dijudicando, an iis fretum erit necne: Nam unius ſingularis Codicis Autoritati rarò fidendum eſt. Horum Mendorum Exemplum petatur in pleriſque Exemplaribus in voce زواغار *Zavaghâr*, de quâ ſuprà diximus; & in voce فريدون *Phridûn*, in cujus Expoſitione, pro ضحاك تازينك malè legitur ضحاك مارينك: cum multis ejuſmodi aliis.

Præcipua, quæ *Oxonii* habemus, Lexica *Perſico-Turcica* (ſeu *Turcicè* explicata,) ſunt Liber نعمة الله *Nimetullâh*, cujus Autor eſt *Chalîl Sûphi*. Hujus habemus varia Exemplaria, quæ aliquando inter ſe differunt pro Scribarum libitu: unum inter Codices *Laudianos*, à nobis citatum *Nim. Laud.* Aliud à me tranſcriptum fuit ex *Coll. Sionenſi*, à nobis citatum *Nim. Sion.* Hujus Autographum in *Londinenſi Incendio* periit, Apographum apud me domi manet. Aliud Lexìcon *Perſico-Turcicum* eſt حليمي *Halîmi Perſicum*, inter Codices, qui è Muſæo noſtro in Bibliothecam publicam tranſlati ſunt. Hoc autem diſtinguendum ab *Halîmi Arabico*. Tertium eſt Liber وسيلة المقاصد *Wasîlato'l Makâſid*, Autore رستم المولوي *Rúſtem Al Máulavi*: ſemel citavimus *Lib. Was.* Iſte ſervatur in *Arch. Seld.* Hæc omnia Lexica ſcatent mendis, ſed præcipuè ultimum, cujus *Turcica* Interpretatio mendoſiſſimè ſcripta. Hujus Epitome (quam cito *Ruſtemi Epitomator*,) extat inter MSS *Seldenianos* ſuperiores. Horum ſingulis inſerta eſt *Grammatica* pro Linguâ *Perſicâ*; non autem ſatis completa, ſed rudis & imperfecta, quæ ideò verè *Linguæ Perſicæ Rudimenta* vocari mereatur. Dictis Lexicis addatur صحاح عجمي *Sabâb Perſicum*, (ut diſtinguatur à *Sabâb Arabico*,) inter noſtros extans.

Quoad

Quoad Libros editos, Grammatica *Ludovici de Dieu* (ut & ea D. *Gravii)* eſt valdè imperfecta: & idem dicendum de Lexico D. *Caſtelli*, in quod aliorum Lexicographorum Sphalmata inferſerunt ejus *Coadjutores*; nam *ipſe Perſiſmum* non prætendebat. Ad melius & emendatius Lexicon jam edendum, nunc non invenitur aliquis qui Editionis ſumptus facturus eſt.

Quoad antiquiſſimæ Linguæ *Perſicæ* à *Medicâ* differentiam, ea poteſt illuſtrari multis exemplis; quorum loco, hoc paucarum vocum unum accipe, ubi in *Ph. Gj.* de antiquo Rege *Gjemſhîd* narratur, quòd Regni ſui Subditos diſpeſcuit diſtribuitque in IV Claſſes ſeu Ordines, in *veteri Linguâ* ſuis nominibus diſtinctos; quibus (ut comparata meliùs eluceſcant,) ex adverſo appoſui Nomina *Medica* quibus tales hodiè appellantur, ſequenti modo; ſimul cum quibuſdam aliis:

Lingua Medica, quæ Perſica audit.		*Lingua Pehlavi, quæ verè Perſica.*
پارسا *Pârſâ*	*Devotus, Religioſus,*	*Câtûzi*
سپاهي *Spâhi*	*Militaris*	*Neiſâri*
دهقان ſeu دهكان *Dihcân*	*Agricola*	*Naſûdi*
دانا *Dânâ*	*Doctus*	*Abanûchaſhi*
خدا *Chodâ*	*Deus*	*Yezdân*
خدا *Chodâ*	*Deus* — Ὡρομάσδης	*Hormùzd*
فرشته *Phriſhta*	*Angelus*	*Amſhâſpand*
ديو *Dîv*	*Diabolus* — Ἀρειμάνιος	*Abarîman*
تشنگي *Téſhnagbi*	*Sitis*	*Tuſhnâmâr*
گرسنگي *Guriſnagbi*	*Fames*	*Guſhnâmâr*
شستگي *Shûſtagbi*	*Lotio*	*Pâdyâvand*
خاموش *Châmûſh*	*Silentium*	*Bâgj* ſeu *Bâzh*

Primi

Primi Ordinis كاتوزيان *Catuzæos* conſtituit in Montibus & Speluncis, vel habitare, vel multùm verſari, ibique Cultui divino & Meditationi atque Doctrinæ cœleſtis Acquiſitioni vacare. Nam hoc erat longe ante *Zerdùſht*, ſc. tempore *Sabaiſmi*, quo Deum colebant (& ſimul Planetis adolebant) in Montibus, vel, ut Strabo ait, ἔθυον ἐν ὑψηλῷ τόπῳ. Secundi Ordinis نيساريان *Neiſaræos* voluit ſeipſos dedicare τῇ سپاهگري *Spâhigheri*, ſeu *Militiæ*. Tertii Ordinis نسوديان *Naſudæos* voluit Agriculturæ operam dare. Quarti Ordinis آهنوخشيان *Ahanûchaſhæis* præcepit omnis generis Literaturæ operam dare, ſc. bonas Literas colere & ſtudium in iis collocare. Iſtam etiam Quadruplicem populi Diviſionem agnoſcit *Tábari* in vitâ Regis *Gjemſhîd*, diſtinctè docens quaſnam Artes ſingulis Claſſibus injunctæ fuerunt: nam ſingulæ بلوك *Bolûk*, ſeu *Claſſes*, plures Artes exercuerunt.

Ex præpoſito exemplo apparet, quàm immane Lingua *Perſica* & *Medica* inter ſe differunt. *Ariſtophanes* in Comœdiis aliquando *prætendit* aliquid de *veteri Linguâ Perſicâ*; & tam alibi, quàm in *Acharnenſibus* Act. I. Scen. III, introducit *Artabanum* Perſam ſic loquentem,

Ιαρταμὰν ἐξάρξαν ἀπισονασάτρα,

quod eſt, ut ille exponit, *Rex miſſurus eſt* χρυσίον *Pecuniam*. Hi autem ſunt ſoni vacui ſine ſignificatione, tantùm ad riſum movendum in auditoribus ſuis, raptim, & ex Tempore, prolati à *Comœdo* jocoſo.

Prætereà Lingua *Medica* ex aliis mixta eſt, ſc. ex *Hebræâ*, *Græcâ*, & *Teutonicâ* ſeu *Gothicâ*. Ex *Hebræâ*, quando *Judæi* deportarentur in urbes *Medorum*. Ex *Græcâ*, (ut & ex *Gothicâ*,) in bellis quæ cum illis, eâque benè nota. Et præter Bellum *Perſicum* cum *Gothis*, quod deſcribit *Procopius*, alia Bella antiquiora eis intulerunt *Scythæ* occidentales, ſc. *Gothi*, ſeu *Getæ*, & *Maſſagetæ* circa كر وارس *Cùr* & *Aras*, ſeu *Cyrum* & *Araxin* habitantes, qui *Mediam* poſſidebant ejúſque Domini fuerunt XXVIII annos; de quâ re videatur *Herodotus*. Non eſt itaque mirum, ſi Voces & Phraſes ſuas in Linguam *Medicam* intruſerunt, & *Medi* eas (quamvis illibenter & coactè) acceperint. Et haud mirum eſt, ſi ex *Parthorum* Bello cum *Romanis*, aliquæ voces *Latinæ* etiam in Linguâ *Partho-Medicâ* reperiantur, cum etiam *Phraates* quatuor filios *Romæ* educandos miſit. Aliquot exempla ſint hæc,

میشته *Myshte*, Μύστης: قلندر *Kalander*, Καλὸς Ἀνὴρ, *Caloierus*: بربر Barber, *Tonsor*: ابرو A Brow, *Supercilium*: شنوشه Schnushe, *Sternutatorium*: وال Whale, *Balæna*: خدا *Choda*, Goda, *Deus*: دیو *Dîv*, Divel: پدر *Páder*, Fader, Πατὴρ: مادر *Mâder*, Moder, Μήτηρ: برادر Broder, φράτωρ: دختر Dochter, Θυγάτηρ. Pro his tamen plerumque habent alias voces *purè Medicas*, quas non excluserunt intrusores *Teutonico-Gothicæ*: ut ab אב *Ab* habent باب *Bâb*, *Pater*: ab אם *Em* habent مام *Mam*, *Mater*: دادر *Dâder*, *Frater*: سرتراش *Sertrâsh*, *Tonsor*: &c. Hæc impræsentiarum de Linguâ *Medicâ* dicta sunto: cùm integram deposceret Dissertationem, illam Linguam strictè rimari & excutere, atque heterogeneas voces separare, quod hoc tempore fieri nequit.

MAGO-

Ligaturæ & Abbreviaturæ Libri Zend.

Aliquæ Literæ ℥ Pazend, a Zendicis diversæ.

ăh

bi ba

di

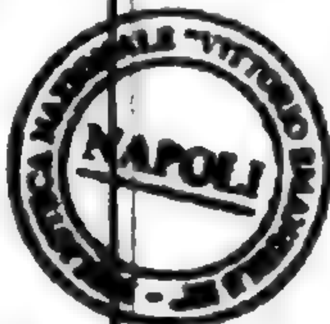
ut

ja

EX MVSEO M.DVANE

Ryland Sculp.

EX MVSEO M.DVANE

MAGORUM

LIBER

SAD-DER,

ZOROASTRIS PRÆCEPTA

ET CANONES CONTINENS:

In usum Ecclesiæ Magorum & Fidelium eorum omnium.

Præfatio Editoris.

LIber SAD-DER [a] eſt Canonum & Præceptorum ex *Zerduſhti* ſeu *Zoroaſtris* Operibus Collectio, circa *ducentis* abhinc Annis facta in uſum Eccleſiæ *Magorum*, quam, in *vulgari Linguâ Perſicâ*, carmine compoſuit quidam eorum *Deſtûr*, ſeu *Præſul*, (qui *Melicſhâbi Filius*, in *antiquâ Linguâ* & veteribus Libris verſatiſſimus & Doctiſſimus. Partem Procemii dicti Libri, aliâ occaſione, ſuperiùs dedimus *Perſicè* & *Latinè*; quo quidem modo, alia quædam ibidem Præfatoria in hoc loco mox dabuntur. Quoad hujus Operis Traductionem, conſultum viſum eſt aliquando ejus Summam dare, (omittendo prolixiores *Tautologias*, ſeu ejuſdem materiæ in aliis verbis repetiones,) potiùs quàm integram & juſtam ejuſdem concinnare Tranſlationem, quæ, hoc modo, in nimiam molem excreſceret, & hunc noſtrum Librum ultra deſtinatos limites tumefaceret; quod res noſtra non patitur.

Ex Procemii Partibus quas dedimus, videri poteſt qualis ſit Stylus, qui quidem eſt humilis, prout talem Materiam decet. Sed iſtiuſmodi humilis Poeſis vulgari eorum Eruditioni ſat ſublimis videatur; eis præſertim, quorum non eſt in verbis *Elegantiam*, ſed in ſenſu *Pietatem* quærere, & præcipuè attendere ad dicti Libri Præcepta, ex ſui Prophetæ Operibus petita, & (qualiſcunque fuerit Stylus,) ſummam eorundem Autoritatem ſpectare; cùm iſte ſit *Codex Canonum Eccleſiæ eorum*, & ſola *Fidei* & *Morum Regula*, quam in modernâ Linguâ Perſicâ, ſibi vulgò notâ, poſſident. Veteres enim Libri, ex quibus iſte Codex extractus & concinnatus eſt, exarati ſunt Proſâ, in *antiquâ ob-*

a I. e. *Centum Portarum*, ſeu Capitum, cujus tantum Procemium & Epilogum *Perſico-Latinè* dedi, Curioſitatis cauſâ: cum totum Librum eo modo dediſſe in nimiam Molem excreviſſet, & in nimios Sumptus exorbitâſſet.

ſoletâ Linguâ, à *nemine* vulgi, & à *paucis* Sacerdotum, benè intellectâ: adeò ut plebs, dum precibus interſunt, omnia à Sacerdote lecta non intelligant: ſed libenter audiunt Sacerdotes legentes & eos officia ſua docentes. Cùm itaque (ut dictum) Textus ſit humilis, nos non affectavimus in Stylum ſublimiorem reddere; ſed potiùs eundem imitando (ut Interpretem oportet,) familiari & humili Phraſi uſi ſumus, (ſicut etiam ſubjecta Materia religioſa depoſcere videbatur,) & pleraque *κατὰ πόδα* dedimus; ut, hac ratione, Lector putet ſe cum *ipſis Magis* in colloquio verſari, & illos religioſè præcipientes audire.

Atqui monendum eſt, quòd aliquando iſte Autor incautè utitur Phraſi *uſque ad diem Reſurrectionis*, pro *uſque in æternum:* eâ enim locutione apud eum non ſemper ſtrictè intelligitur illud tempus quo homines ſunt reſurrecturi, ſed potiùs tempus omnium longiſſimum & ultimum, quando Tempus non erit ampliùs. Hoc Opus dividitur in C *Capita*, ſeu C *Portas*, quod itaque صددر *Sad-der* ſeu *Centiportale* vocatur. Et Autor alludens ad *Portæ* nomen, ſuum Opus comparat cum Urbe *Centum Portarum*, & aliquando ſibi placet cum ejuſmodi Metaphoricis ludendo, ut Lector ibidem videbit.

Pars

Pars Procemii *Melicshâhi Filii*, Magorum Præsulis, در سبب نظم اين كتاب *de Causâ conscribendi Librum istum.*

الهي زبان مرا در بيان	*O Deus, linguam meam in explicatione*
روان ساز مانند آب روان	*Fluentem facito, uti est aqua fluens:*
كه تا در ره دين بگويم سخن	*Ut in Religione dicam verbum,*
كنم تازه اين رازهاي كهن	*Antiqua hæc Arcana renovabo.*
كه من از خود اين راز كردم عيان	*Ego à meipso hæc Arcana non observavi,*
چنين بود تقدير رسم جهان	*Ut hujus Mundi mos est.*
كه ناگه بكرمان فتادم گذار	*Sed quando inopinatò in Caramaniam incidi,*
مرا برد يزد بري شهريار	*Deus me perduxit ad Shahriyâr,*
همان شهرياري كه دستور بود	*Eum quidem Shahriyâr, qui fuit Destûr,*
دل وچهرهٔ او پر از نور بود	*Cujus cor & vultus lumine plenus:*
بسي علم دين راز بر داشتي	*Qui multa in Religionis scientiâ tulit Secreta,*
بعلم او عملها بر افراشتي	*Et per scientiam suam Opera sua extulit.*
بملك وخلايق بد او شهريار	*Possessionibus & Moribus fuit verè Shahriyâr,* [i. e. illustris,]
بنام ونسب بود هم شهريار	*Nomine quoque & Prosapiâ fuit Shahriyâr.*
بد او نغز دستور دين اردشير	*Fuit ille in Religione sincerus Destûr τοῦ Ardeshîr,*
كه بهرام شاهش پدر بود شير	*Cujus Pater fuit Behrâm-Shâh leoninus,*
كه او دين به را پناهي بدي	*Qui bonæ Religionis fuit Asylum,*
بعلم وعمل پادشاهي بدي	*Scientiâ & Praxi verè Rex fuit.*
بد اورا پسر چهار در راه دين	*Is quatuor habuit filios in viâ Religionis;*
همه راه دان وهمه راه بين	*Omnes erant viæ gnari & viæ perspicaces.*
يكي بود دستور دين شهريار	*Horum unus in Religione fuit Destûr* [dictus] *Shahriyâr,*

Alter

فریدون دگر آن رد کامگار	*Alter fuit Phridûn Sapiens desiderii compos;*
کزو علم دین بود آراسته	*A quo Religionis scientia fuit ornata,*
زلطف وزبانش درج کاسته	*Ex Eloquentiâ & Linguâ ejus Diabolus labefactatus.*
دگر [1] اهل دیندار اسفندیار	*Alius homo erat religiosus Isphendiyâr,*
که اورا نبودی قرین در دیار	*Cui par non erat in totâ illâ regione.*
چو دستور دین تازه اندر سخا	*Qui, sicut Religionis Destûr, fuit Liberalitate excellens,*
سرش با مروت دلش با صفا	*Caput ejus civilitate, & cor ejus sinceritate pollens;*
دگر بود دستور بهرام شاه	*Alter Destûr fuit Behrâm-Shâh,*
کزو خانهٔ دیو گشتی تباه	*A quo Diaboli domus fuit destructa.*
دلش روشن از دور خورشید بود	*Cor ejus fuit ipso Sole lucidius,*
بخلق وکرم همچون جمشید بود	*Indole & Generositate ad instar Gjemshîd.*
دگر بود دستور پیزن چو ماه	*Alius Destûr fuit Pîzben, sicut Luna* [illustris,]
که اورا پدر بود بهرام شاه	*Cujus pater fuit Behrâm-Shâh,*
بدانش چو جاماسپ پاکیزه کیش	*Ille erat Scientiâ ad instar Gjâmasp, Religione sincerus,*
درخشان چو خورشید بر اهل خویش	*Sicut Sol super familiam suam splendens.*
دگر بود دستور نوشیروان	*Alius Destûr fuit Nushirrevân,*
که دادش خداوند انوشه روان	*Cui Deus dedit Anûsha-revân, seu placidum animum.*
شمر بود در دین بعلم وکمال	*Sedulus fuit in Religione, in Scientiâ & in Excellentiâ,*
بر آورده بودی بجاه او جلال	*Et dignitati suæ afferebat honorem.*
دگر بود بهرام شاه جوان	*Alius fuit Behrâm-Shâh juvenis,*
چو دستور با موبدان وردان	*Qui, sicut Destûr, fuit cum Præsulibus & Sapientibus,*
سخن طبع خرم دل ویادگیر	*Verborum Exemplar, hilaris Corde, & rerum memor,*
جوانمرد با دانش دلپذیر	*Liberalis, cum scientiâ cor demulcente.*
دگر مهربان آنکه بد مهربان	*Alius fuit Mihrbân, qui verè fuit Mihrbân, seu misericors,*

1 Pro اهل دیندار *Homo religiosus*, aliud Exemplar legit اهلوانبد i. e. *Homo providens*, vel *Autor respiciendi.*

Sapiens

خردمند دانا دل وکاردان	*Sapiens, corde sciens, negotii gnarus.*
دگر بیژن یزد آن مرد نغز	*Alius fuit Pîzhen-yezâd, ille homo sincerus,*
که اورا خبر بود از مغز مغز	*Qui fuit gnarus medullæ medullarum:*
دل او زنور یقین بهره مند	*Cujus cor fuit certè luminis particeps,*
بپاکی مکانش بهشت بلند	*Cujus locus propter sanctitatem erat Paradisus altissimus.*
دگر آذر آن مرد با علم وکسب	*Alius fuit Adur, vir ille sciens & sedulus,*
بکرمی وپاکی چو آذرگشسب	*Generositate & Puritate sicut Adur-gushâsp.*
همه پاک دستور موبد نژاد	*Omnes erant sancti Destûri, Præsulibus orti,*
همه پارسا مرد پاک اعتقاد	*Omnes viri religiosi, sinceræ fidei:*
همه راد ودانش دل ودین پرست	*Omnes erant sapientes, corde scientes, & religionem colentes.*
همه خوب کردار وپاکیزه دست	*Omnes erant Actionibus boni, Manibus puri:*
همه نامبردار ودانش پژوه	*Omnes erant celebres, scientiam inquirentes,*
همه با کمال وهمه با شکوه	*Omnes excellentiâ & gravitate præditi:*
همه با سخا وهمه با وفا	*Omnes liberales & omnes promissis stantes,*
همه با عطا وهمه با صفا	*Omnes benefici & omnes civiles:*
همه دربی دانش از مردمی	*Omnes prosequentes scientiam apud homines,*
همه لایق خانهٔ محرمی	*Omnes digni Familiâ Principis:*
همه دل نشین وهمه سر فراز	*Omnes corde sedato & omnes capite elato,*
همه راه دان وهمه کار ساز	*Omnes viarum gnari, & in negotio faciendo gnari,*
همه کار فرما همه رهنما	*Omnes negotia urgentes, omnes viam dirigentes,*
همه راست دان وهمه دلکشا	*Omnes rectorum gnari, omnes corda aperientes:*
همه دررهٔ دین خود استوار	*Omnes in viâ religionis suæ firmi,*
بدین به اندر جهان کامگار	*Religionis in Mundo optimæ compotes.*
بدین جمع دستور پاکیزه جون	*In hoc cœtu fuit Destûr sinceræ bonitatis,*
یکی مرد در خدمت آن جمله بود	*Vir, inquam, qui hisce omnibus minister fuit,*

Qui

بدین داشت آیین پیشینگان	*Qui in religione tenuit mores anteceſſorum:*
بخدمت بد این جمله را در جهان	*Is, inquam, fuit omnium in hoc Mundo Miniſter.*
بدین بود آن مرد نیک اعتقاد	*Iſte homo fuit rectæ fidei,* [ſc. Autor,]
بدینداری خویشتن بود شاد	*In Pietate ſuâ gaudens,*
بایران شه آن مرد مشهور بود	*Apud Perſiæ Regem iſte homo notiſſimus fuit,*
ملکشاه را در جهان پور بود	*Et τῷ Melicſhâh in hoc mundo filius fuit.*
ولایت ازو بود فیض ومدد	*Toti regioni ab eo fuit abundantia & ſuppetiæ,*
که شد سفته این گوهر بیعدد	*Quia infinitæ ejuſmodi Margaritæ ab eo perforatæ ſunt,* [i. e. res ſubtiles factæ.]
بتاریخ فوت ملک یزدجرد	*Fuit Epochâ Mortis Regis Yezdegjerd,*
که در دامن خویشتن [1]پاک کرد	*(Qui ſyrmatis ſui Unionem reddidit purum:)*
همی بود هشصد بر او شصت وچار	*Fuit, inquam,* 800 *cum* 64,
اسفندارمذ ماه ای کامگار	*Menſe Iſphendârmaz, ô voti Compos!*
ششم روز آن روز خورداد بود	*Die ſexto, qui fuit Churdâd,*
کزین نظم جان وخرد شاد بود	*In quo de iſto Poemate* [ſeu Syntagmate] *animus & intellectus gaviſus eſt.*

1 Eſt پاک دامن *Moribus Integer*, ad verbum, *Vir puri Syrmatis* ſeu *Laciniæ veſtis*, qui nil mali poſt ſe trahit. Præmiſſo Proœmio, reliqua damus Latinè tantùm, ſequenti modo.

PORTA I.

PRæcipitur nunc, ô Vir Liberalis, Sapiens, & Beate, ut ſis Zerduſhti Religionis Aſſecla: & omni dubitatione ac fluctuatione è corde ſublatâ, oportet ſequi Religionem τῦ Eſpintamân; quia ad Zeratúſhtum venit pro certo, Hanc eſſe omnium Religionum Optimam. Nam omnia quæ dixi ſunt certè vera, & hæc eſt Religio quam Deus miſit. Et quando homines in hanc Religionem credunt, omnibus dubiis ſepoſitis, quæcunque Merita in VII terræ Climatibus homines habuerint, (cum omnibus particulis quas fecerint,) omnes ſigillatim talium Remunerationem invenient; nam ſic eſt Mandatum Juſtiſſimi-Dei, ut omnes ſecundùm Opera ſua, bona

bona aut mala, judicentur. Et quando quarto mane ventum erit ad Pontem Tchînaver, ibi Mihr-Izàd & Reshn-Izàd computabunt quid fecerit, omnesque ejus Dictiones in Bilancibus justitiæ & æquitatis ponderabunt: quòd si ejus Merita Peccatis præponderaverint, ad Paradisum iturus erit, ubi Anima ejus cum Bonis ac Beatis in Luce habitabit. At si de istâ Religione dubitaverit, nulla Meritorum ejus Ratio habebitur, nec quicquam ei proderunt. Hæc enim Religio nullam admittit dubitationem, sed requirit fiduciam & certitudinem, quæ colentis Animam à Tormento Gehennæ liberabunt, nec à Diabolo timendi locus relinquetur: nam quando aliquis certior factus est hanc esse Religionem optimam, exeunte Dubitatione, intrat Certitudo.

PORTA II.

OMnibus Bonis præcipitur cavere à Peccatis, etiam parvis: in hac enim Religione, si Peccatis Merita, vel minimum, præponderaverint, Paradisum obtinebit, ubi æternùm manebit. Si autem Peccata fuerint numerosiora, certissimè in Infernum præcipitabitur, ubi æternùm detinebitur. Ideòque si vel minimum Peccatum voluerit se insinuare, contra illud pro virili contende; ut, si Merita tua fuerint plura, in Paradiso locum obtineas æternúm.

PORTA III.

OPortet nosse teipsum & in actiones tuas insinuare: nam quicunque bono opere occupatur, Diabolus ab ipso amovebitur. Inutilia facere, est nil nisi otiari; unde proveniet tantùm Imminutio & Deterioritas. Ex hac enim Religione constat, quòd qui bonum Opus aggreditur, quamvis interim Molestiam comperiat, tamen ex eo tandem uberiorem Mercedem reportabit, multum Luminis sentiet, & Meritorum Præmio ditior evadet. Si autem [mala] *Opera sua non reliquerit, Difficultatem & Molestiam percipiet multam; cùm Pœna futura sit Portio ejus, & vanum Opus Mulcta illius. Sin absque Operibus suis* [sc. peccaminosis] *ambulaverit, meliora Opera coram Oculis suis ponendo, quamvis ejus Opes deprædaverint ipsúmque in viâ occiderint, nihilominus Paradisus*

indubitanter erit Locus ejus. In Paradiso remunerabitur quadrupliciter, & multum in se Meritum reperiet apud Dominum suum: ipse enim, à Peccato purificatus, habebit Merita ei attestantia. At è contra, si ad Res vanas instituerit Iter, illum trucidantes, auferent omnes Opes & Pecuniam: in illo Mundo illius Opus destruetur, ex Operibus suis Vultus ejus denigrabitur: & Bona ac Pecunia, ab eo ablata, erunt quasi ea abstulissent Egeni, & quasi injuriosè aliquem occiderat: sic illius miseri res reputabitur. Pro Quantitate Substantiæ suæ punietur, Molestiæ & Miseriæ Pœnam feret: in Gehennâ erit Locus ejus usque ad Resurrectionem [seu in æternum,] *nec inde evadendi facultas erit.*

Porta IV.

O*Portet Religiosum non desperare de Misericordiâ Dei: nam Spei Comes est Remissio, & à Remissionis Autore Ignis* [zeli] *cum comitabitur. Non est dicere, Multa habeo Peccata, ideóque non debeo expectare à Deo Paradisum. Nam ille est multum dans, & parum accipiens: & Deus Omnipotens Misericordiam ei faciet: ad Paradisum perducet, à Metu liberabit, ideóque noli tuam in Deo benignissimo Spem præscindere. Nam ex nostrâ Religione constat, quòd, certo quodam die, Zeratusht Soliloquia cum Deo habuit: in Colloquium itaque cum Deo veniens, ex improviso vidit aliquem cujus corpus erat in Gehenna; Rogatu autem, Pes ejus dexter è Gehennâ exemptus est. Zeratusht itaque interrogavit, ô Creator, quisnam est iste Vir pedibus-debilitatus? Deus ei respondit, Ille est quidam Rex, qui XXXIII urbibus præfuit: multos quidem annos regnavit, sed opus aliquod bonum nunquam fecit in toto Mundo: nam præter Oppressionem, & Injustitiam, & Injuriam, & Violentiam, ei in Mundo non fuit nec plus nec minus: namque multum dolorem & molestiam ab eo passi sunt homines, & sic ille mansit in Palatio Mansionis suæ. Quodam verò die in Itinere vidit ovem ligatam, à quâ pabulum fuit longiusculè remotum; ille autem pede feriens, illud propiùs admovit. In hujus rei compensationem, unus ejus pes est in littore, & reliqua ejus membra in Gehennâ. Bonum itaque annitere, absque Metu & Timore, nam certè Deus est benignus & misericors.*

PORTA

PORTA V.

OPortet homines religiosos anniti ut festinent & quæritent Occasionem Intercessionis faciendæ, cùm sciant tandem moriendum esse. Nam, hac ratione, quisque præstabit Eleemosynam: & qui hoc facit verè Vir est, cùm in nostrâ Religione nihil plus meriti in se habeat. Quamvis enim vir bonus multum Meriti habuerit, & tamen non præstiterit ullas Eleemosynas, utique Gherûtaman [Angelus] *non intuebitur Intentionem ejus, cùm non fecerit opus Eleemosynarum. Si propriâ manu hoc opus non præstiterit, id alicui Bono faciendum commendet: nam si necessariò debet hunc Mundum emere, hoc præcipiat, & à Deo inveniet Incrementum. Quando autem iste homo ipse facit Eleemosynas opus suum, tum scito illum hoc opus reverà fecisse illâ vice. Hoc opus tam Viris quàm Fæminis necessarium est, ut ex eo Paradisi Meritum accipiant: nec oportet hoc opus præstare negligenter, nam præcipuum meritum habet in hac Religione verissimâ. Et cùm aliquis justè præstiterit Eleemosynas, & fecerit hujus Mundi Emptionem,* [Angeli] *Animam ejus ter ferent ad Paradisum, quem, ut locum ejus, ei tradent, eique Virgines Paradiseas largientur. Oh quàm felix is est cui talis Natura!* [sc. cui taliter prospectum est!] *Eum rursus ferent in hunc Mundum, ibi multâ Lætitiâ & Felicitate fruiturus erit. Hujusmodi erit Vicissitudo Temporum ex Intercessione, ut sc. inde locum in Paradiso inveniant. At quando aliquis non facit Eleemosynas, tum peregrinus erit in Civitate* [Dei,] *nec commodum locum in eâ Civitate reperiet, sed ibidem manebit omninò attonitus: nam quamvis ea Urbs sit amænissima & clarissima, is tamen erit cum Molestiâ & Miseriâ: nec propter quodvis meritum suum inveniet* [ibi commodum] *locum, nisi per Intercessionem & Eleemosynas: nam pro Animâ omninò necessarium est præstare Eleemosynas, quia, hac ratione, erit Requies Animæ ejus, sicut præcipiunt* [i. e. ajunt] *Religiosi.*

PORTA VI.

OPortet [homines] *facere Bona-Opera, ut tandem inveniant Mercedem & Bonum præcelsum: nam si non curant Bona-Opera facere, semper manebunt in Ponte Tchînavar, & malâ pœnâ mulctati, ibi erunt alligati in æternum,* [sc. in transitu præpediti.] *Memento hæc Bona-Opera præcipuè esse Sex, in quibus lætabundum sit Cor tuum. I, Horum unum est τὰ Ghahanbârhâ* [seu Creationis Tempora] *observare: II, Secundum est τὰ Phervardaghân* [seu Appendicum Festa] *celebrare: III, Tertium est Animæ Patris & Matris & aliorum Propinquorum (si aliqui sint) meminisse* [in Aphrinaghân:] *IV, Quartum est Solem celebrare ter quovis die: V, Lunæ Celebrationem facere ter quovis mense, Initio, & Medio, & Fine; sc. Initio, quamprimùm eam videris in Cœlo, & Nocte decimaquartâ, & Fine, quando attenuata ferè latet: VI, Sextum est ut semul quovis anno proficiscaris* [seu Peregrinationem suscipias ad Metropoliticam Ecclesiam] *ad Intercessionem faciendum. Qui prætendunt nescire hoc modo pro se Intercessionem facere* [seu supplicare,] *sciant hoc Præceptum esse secundùm viam Justitiæ & Religionis. Sic enim dicit quivis doctus* [seu versatus] *in Libris Pâzend & Zend; discant ut pro se Intercessionem faciant. Hæcce Sex tam Viris quàm Fœminis præcipiuntur, nec quisquam ab eis exemptus est. Si pro te non feceris, nec transibis* [Pontem,] *nec possibile erit ut ad eam propè accedas. Id non potest esse. Si autem hoc à te profectum fuerit, per Absolutionem transiturus sis. Hæc neglexisse, scito esse Crimen & Peccatum grande: tu etiam in Ponte detineberis, nec Remissionem ibi invenies; nec percipies merita, nec quodvis bonum, nisi propter hæc Sex; nec à supplicio eximéris, quamvis Merita habueris Ducenta. Ideóque contende ut hæc facias, nec in eis remissus esto. Hæc, inquam, præsta, ô Cordate, nam ex eis invenies magnam Mercedem: in horum Meritorum Retributionem invenies Paradisum, per Pontem transibis ut Ventus per Sata; & pro horum sex Bonorum-operum singulis invenies Mercedem copiosam.* [*In* VII^{mo}, statuit Sternutationem esse Bellum Naturæ cum Diabolo, quem sternutando expellit Natura.]

PORTA

Porta VII.

O*Portet pro quovis Sternutante recitare ſemel unum Abúnavar & unum Aſhîm vuhû: has, inquam, duas voces recita, ut Paradiſum invenias, & à malo libereris; ut per hæc duo Verba expellas Morbos quos Diabolus in Corpore humano locum habere affert. Scito enim, quòd ſit in Corpore Ignis quidam, Perſicè dictus Tchébra, Arabicè Tabîat & Garîzi,* [i. e. Natura.] *Quando iſte Ignis, ex mandato Domini-Altoris, Bellum gerit cum Diabolo, eum bellando è corpore expellit; & hac ratione, fugato Diabolo, ex Sternutatione Corpus ſanum evadit. Ideóque, aliquo ſternutante, dicito Yatâ ahû,* (al. *Abúnavar,*) *& Aſhîm, & Preces funde, ut diu & ſerò maneas* [ſeu vivas,] *Dæmonémque fuges. In hoc etiam Opere, coram Igne Preces fundito, ut corpus à Diabolo liberum ſit & lætum. Superveniente itaque* [alicui] *Sternutatione, Benedicito, (tu qui Paradiſo vicinus es,) ut Natura in tuo corpore non fiat Diabolus, nec Cordi tuo lucido Triſtitia eveniat.* [In VIIIvo jubetur non facere aliquid à Superintendente prohibitum: & Decimas ei ſolvere.]

Porta VIII.

E*X Religionis Principiis manifeſtum eſt, quòd oporteat τῷ Deſtûr* [ſeu Superintendenti] *ſuam Superintendentiam* [ſeu Autoritatem] *concedere, nec à Mandato ejus recedere, quippe qui ſit Religionis Ornamentum & Decus. Nam quamvis Bona-opera habueris innumerabilia, ſicut Arborum Folia & Arena mobilis, ſicut Pluviarum Guttæ & Cælorum Stellæ, ſi tamen Deſtûro non ſunt accepta, nihil ex eis lucraberis: ſi Deſtûr non ſit de te contentus, nihil in hoc Mundo laudis reportabis. Ideóque ex omnibus quæ habes, ô Fili, (ſc.* كرفه *Bono, &* مال *Opibus, &* دينار *Aureis, &* زر *Pecuniâ,) Portionem decimalem dabis Deſtûro, quippe qui in viâ rectâ inſiſtat. Deſtûro itaque Decimas dato, Tu qui Paradiſo frui cupis æternùm. Nam ſi Deſtûr de te contentus eſt, ſcito tuum fore Paradiſum: ſi autem Deſtûr non fuerit contentus, nec tu eris Particeps Beneficii Bonorum-operum tuorum; ad Paradiſum Anima tua Viam non inveniet, cum Angelis tibi non erit locus; nec Anima tua à Diabolis liberabitur, ſed locus in Gehennâ erit æternùm. Decimas autem dando, de te erunt contenti, & Anima tua ſine Morâ in Paradiſo erit. Deſtûri enim omnium Religionem noverunt, omnes res ſciunt, & omnes Homines liberant.*

Porta

Porta IX.

V*Etita est Perpetratio Pædicationis* [seu Buggerationis,] *quamvis vel semel tantùm id Facinus perpetraturus sis. Et præter eum, alter qui in hoc Facinore occupatus fuerit, quamvis conductitius, is Cinædus sit. In tota Religione, aliquid Peccato hoc majus non est prohibitum; ideòque quicunque Religiosus es, ab eo caveto: nam omnium Peccatorum præcipuum est hoc opus malum: Bipennem* [seu Securim] *in pedem ne allidas, ô vir bone! Si quis hoc Peccatum commiserit, duas personas eodem Crimine vitiatas involvit: quicunque, vel Sagittâ, vel Ense, vel Pugno, vel Calcaneo, utramque interfecerit, non erit ei malum nec peccatum. Ventrem ejus laceret, si tunc non sit alius Peccati ejus Vindex. Quemcunque enim ob Peccatum Neci traditurі sunt, vel per potestatem Destûri Desturorum, vel per Mandatum Regis, oportet eum in Mundo* [i. e. judicialiter] *occidere; exceptis duobus istis infaustis qui perpetrant hoc fœdum Pædicatorum Scelus, quibusvis Diaboli Operibus par,* [qui in ipso facto occidendi sunt.] *Ejusmodi spurca fecerunt Aphrasiyâb & Dahhâk pessimus, & Tûr-Brâtur* (al. *Tûri-Brâtrush* seu — *tresh,) spurcus ille & obscœnus, qui trucidavit Zerdushtum in illâ Religione in quâ fuerat ei Zelus, & cui is erat Sustentaculum. Aliâ vice extitit Malcus, propter cujus Præstigia Mundus fuit submersus: posteà Sarûregh, à quo (Tempore Sâm) Mundus Oppressionem & Injuriam passus est. Sed Peccatis quatuor istorum, suo Tempore impurissimorum, pejor est Pæderastia* [seu Pædicatio,] *& Gherûtamân eos propterea puniet: nam propter hoc vexantur Angeli. Ita dixit Destûr doctissimus; Pædicator certè est extra se: si aliquis Deicola in eo opere semel Actor fuerit, propter hoc à Gehennâ non liberabitur, nec faciem Paradisi intuebitur. Quando ex Corruptelâ ejusmodi opus faciunt, nec Deus, nec Angeli, nec Aqua, nec Ignis, inde hilares sunt, sed à tam malo Facinore prorsus dolent. Omni homini beato, & omni rei quam Deus in Mundum introduxit, Molestia est & Difficultas est propter hoc opus quod in Spurcitie desinit. Et, si quidem cum Fœminis hoc opus faciunt, perinde malum est. Cave itaque ab hoc Opere Diabolico, quicunque es qui ad Paradisi Rosarium contendis.*

PORTA

PORTA X.

P*Ræceptum hoc est in omni suâ viâ tam Viris quàm Fœminis religiosis incumbens, alligare Cingulum, & præstare Eleemosynas: nam alligare Cústi* [seu Cingulum] *etiam dictum Camàr, est Præceptum Dei, cùm sit Signum obedientiæ erga Creatorem. Cingulum fuit Gjemshídi Institutum, quo omnes Dæmones fugavit: fuit enim ex ejus Cingulo & Chúra* [seu Illuminatione] *quòd evacuata fuerint Opera Diabolorum: nam quicunque Cingulo ditatus est, ex dimidiâ-potestate Diaboli evasit, & in dimidiam-potestatem Dei positus est. Ipse in Avorum Religionem credet: & qui Cingulo medium cingit, si præterea nullum aliud in Mundo bonum Opus habet, is tamen de omnibus septem Terræ Climatum meritis* [seu Bonis-operibus] *particeps erit in viâ Religionis. Ita res se habet, ut cùm eum confortantes sint* [Angeli,] *beatum reddentes, & de eo placati, tum Merita habebit in Irân-vîgj, & in Ghangh-dìz, & in Keshmîr, & in Gjamghèrd, & in omnibus Mercedis & Præmii locis: omnia ista cum Mundo* [fortè legendum *cum Cingulo*] *sibi alligabit. Quando alligas Cingulum medio, à religiosis erit Abundantia tua centies millies* [multiplicata.] *Si autem Medium tuum non fuerit Cingulo cinctum, tua à Religiosis Vicinitas* [seu conjunctio] *alienata erit. Ne itaque solvas à Medio tuo Cingulum, quia à tuo in Religione Consorte invenies Merita etiam persoluta: nihil enim in tuo Religionis Consorte melius est, quàm ut invenias in eo Præmium tale, quod sit Præmium pro aliis etiam hominibus* [sufficiens,] *adeò ut Tu, sine operibus, etiam particeps fias de illo. In Cingulo ideò quatuor adhibeantur Nodi, quorum quisque aliquid significat. Ex primo scias primùm, Dominum tuum esse Unum, Sanctum, cui non est Compar; est etiam Dominus Potentiæ & Gloriæ. Secundus Nodus testatur existentiam bonæ Religionis, de quâ ex Mazdiyasenân non est Scrupulus nec Dubium quin vera sit. Tertius Nodus Animo tuo testatur quòd Viæ Dux fuit Zerâtusht Espintamân, qui Domini Legatus* [seu Missus] *& Propheta, qui nobis fuit Viæ Dux, & Viam Dei colens. Quartus Nodus est quo quis secum Animo hoc concipit,* [viz.] *Bonum faciam quantum potero: Bonum, inquam, faciam, & Bonum cogitabo, & à quovis Malo, quantum possum, fugiam: hæc erit bona mea Religio, & ab hac bonâ rectâque Religione non divertam. Isphendârmaz fuit ex Angelis qui apparuerunt Regi Manûtchehr, qui observavit illos Sapientiâ excel-*

excellentes, fuisse omnes Cingulo cinctos medio. Zerâtusht quoque Oculo Certitudinis vidit Angelos eodem modo se habuisse. De Anirân si nihil nôsti, dicam, ut de eis Informationem invenias: Anirân quidem Cingulo non cinctus est propter Justitiam; sed Irân se cinxit propter Vultûs Apertionem [liberiorem,] *sicuti Boni & Sancti, & in Religione Beati, cinxerunt Cingulum, de Viâ suâ certi,* [& non dubitantes.] v. Cap. XVII.

PORTA XI.

O*Portet benè curare Ignem propter Justitiam* [seu Conscientiam:] *annitere ut Ignis non moriatur, quia is est tibi quasi Anima. Pollutum & spurcum in eo ne comburas, nec relinquas tale quid in Campis prope eum intra III Passus; & in domo Ignem fideliter curando, ne relinquas in eo spinas & quisquilias: & tunc septem Climatum Terræ Ignis erit amicabilis & certissimè contentus: & quando petendam habes aliquam Petitionem aut Desiderium, tum Necessitas tua censebitur licita, absque ullâ Negatione. Quando autem Ignem in Sacro-Foco non benè servas, nec ab Igne anhelitum probibitum avertis, tunc Ignis VII Climatum Terræ* [seu totius Orbis] *non erit tibi amicabilis; nec ullum Desiderium & Petitionem petes, nisi quæ cadet & non consistet. Si Ignem tuum non curas in superiori-Tabulato, sed sinis mori, sicut super Lapide duro, non poteris hoc expiare si ex Lucro tuo miseris C Dinâr* [seu Aureos] *ad Adurgushàsp: illud non erit acceptum Judici, nec peccatum à te expiabitur. Nam Deus-Justus dedit Potestatem Clavium Paradisi τῷ Erdibehisht: ei, inquam, talem fecit Paradisi Potestatem,* [viz.] *Si de alicujus Religione non es contentus* [sc. si de eo non erit tibi satisfactum,] *eum ne relinquas circa Paradisum, qui Ignis mei curam ipse dereliquit. Fœminis etiam quæ non habent Custodiæ Reverentiam, Onus* [seu Partus] *earum, Dei mandato, peribit abortu: Liberi ex eis in existentiam non venient, nec filius ullus: nam sanè Ignis qui moritur, veneratione non adbibitâ, sed eum honorare negligitur, est sicut Rex cui non exhibetur Honos, nec Verbis ejus Reverentia. Si in aliquâ domo Ignis moritur, eidem domo eveniet Detrimentum: pro mulctâ solventur, vel Tres Dirèm, vel saltem Duo Dângh. Adverte hoc si aliquid evenit tibi quando emoritur Ignis tuus, ne fortè undequaque aliquid* [pejus] *eveniat.*

PORTA

PORTA XII.

P*Ræcipitur non facere Involucrum-linteum cadaverale quod sit novum, nec aliquo modo inquinatum; quia Zerâtusht contrarium præcepit, auribus meis audientibus: sed sit vetustum, tritum, & benè lotum: Involucrum hoc modo parabis, ne tibi eveniat Pavor. Novum & bonum ad mortuum tuum ne adhibeto; sed audi ex Zend-vendîd unum verbum;* sc. *Si Mulier longitudinis spithamæ filum ex fiscellâ sumpserit, idque in Involucrum inseruerit, erit sicut Serpens & Vipera in Corpore ejus, & Jecori ejus æternùm adhærebit: non intuebitur eam Gherûtamân, & totius Mundi Regnum erit ipsi inimicum: & vestis-oram prehendens, eam ad Gehennam deducet. Si quidem hoc* [vetus Involucrum] *fuerit Mane quarto,* (al. *Nocte quartâ,*) *non erit in damnum meum, sed mihi valdè lucrosum. At si vestis nova super Corpore meo fuerit, Corpus meum in Asinorum & Mulorum cibum erit: nec inde Emolumenti aut Quietis ero particeps, sed Correptio & Molestia & Retributio-mala me manebunt. Porrò bonum est Cautelam adhibere ab omni cadaveroso, dum in Viâ ambulatur: nam cadaverosum evitando dum per viam discurritur, pro singulis ejusmodi gressibus Meritum attribuet Deus. Tîr (ut dicam) est Estîr; & omne Estîr est quatuor Dirém*: [& quidem hæc fecisse] *parit Merita τῶν MCC Dirém. Audi hoc, quia hæc Verba sunt verissima. Præceptum est anniti in Viâ Certitudinis, & hic Sermo verus est in Viâ Religionis. Hoc modo igitur facito, ut Pœna tua in Momento Resurrectionis levior sit.*

PORTA XIII.

P*Atris & Matris Animam charam habeto: & quando commodum erit Tempus, (sive sit post Mensem, sive post Annum,) pro posse tuo instruatur Convivium & Epulæ dictæ Aphrînaghân,* [sc. Parentalia:] *nam in Religione certum est, quòd hoc præstantes futuri sint felices* 900 000 99 (al. 900 000 9099) *annos:* [i. e. in perpetuum.] *Hoc quoque faciant á longâ Viâ longóque Itinere domum redeuntes, invitando eos qui liberaliter impertiunt Portiones de Mensâ suâ. Et factis hujusmodi Convivio & Epulis, Incolarum ejusdem domûs Animæ erunt quietæ &*

 Lætitiam

Lætitiam agent. [Tales, inquam, Epulæ] *Benedictiones etiam impertient Matrifamiliâs & Patrifamiliâs, & Benedictionem afferent omnibus Liberis qui eodem modo in Gaudium cedent. Si autem tales Epulas & Convivium non fecerint, in domo suâ mæsti consident, ab hoc Mane ad alterius Auroræ Diem domi manebunt expectantes Solatium. Sperandum enim quòd, eos in memoriam revocando, Animas etiam suas in Gaudium adducant: at si obliviscendo non recolunt, erunt quasi obviàm euntes Sagittæ in pleno cursu suo. Dicent* [Parentes,] *O omnipotens Deus, quare isti hoc modo negligentes sunt! Nonne sciunt heic futuram esse Habitationem suam, in hoc Regno futurum esse Locum suum! Nonne omnes multùm desiderant esse in isto loco, cùm in Mundo non mansurus sit aliquis! Si Tempus nostrum benè observarent, Calamitates eis non supervenirent: nos enim eis indigemus, ut ii abhinc multâ Requie fruituri sint. Sed cùm nostrî non meminerint, Miseria illis superventura est. Sic loquentur* [Parentum Animæ] *incedentes mæstæ, de domesticis suis non contentæ: huic domo abundè maledicent, nec quenquam ibi à Noxâ immunem relinquent. Ideóque oportet te quovis modo conari ut de te contentæ sint Animæ Patris & Matris & Avi & Consanguineorum omnium. De te omnes sint contenti & læti, pro Familiâ orantes; tibi in altero Mundo benedicentes & Deum orantes ut posteà benè sit tecum; nec tibi maledicant propter Pervicaciam, ut ita tibi sit usque ad Resurrectionem,* [i. e. in æternum.

PORTA XIV.

O*Mnibus præceptum est, Ungues suos præscindendo,* [segmina] *Chartæ indendo coram se collocare. Quando coram se collocârunt, recitent Vâgj, & Yatâ abû virîyu recitent pro Sanitate suâ. Ter, inquam, ô Vir pie, recitata Yatâ abû virîyu, quâvis vice lineolam* [seu circellum] *circa illa* [segmina] *ducendo. Opus est in Aves* [ne asportent] *palam recitare Patîti, & quoque unum Yatâ abû virîyu & Vâgj. Et oportet ut singulis vicibus* [eâdem] *Forfice accipiens Terram, eam super dictos Ungues effundas. Si autem Patîti non nôsti, tum, ut Vir religiosus & prudens, recita* [tantùm] *Vâgj τῷ Surûsh. Ex interiori-parte* [dictarum] *trium Lineolarum extra ferto Ungues, quos in aliquem Campum exportare debes: Unguês, inquam, tuos versus Montem ferto, ut à te Miseriam & Dolorem & Mærorem* [etiam longè] *expellas. Deus quidem creavit Aves bonas: tam Beati quàm Improbi solent illud recitare. Si*

Si pro Unguibus non recitaveris Patîti, Aves in transitu illos Ungues vorabunt: si non recitaveris, Dæmones & Venefici illos asportabunt, & illis Unguibus Veneficia exercebunt. Præsectos itaque Ungues ne relinquas, ne facias Veneficis & Dæmonibus Convivium. Si in medium Cibi [tui] *tales inciderint, aliquid Molestiæ exinde percipietur. Cave itaque, & extra domum* [tuam] *exporta illos, nec in hac parte deficiens esto.*

PORTA XV.

Q*Uicquid Oculis tuis videris, Nomen Dei in illud recita* [benedicendo,] *præ Timore ab Irâ ejus: si, inquam, in quidvis bonum inciderit Oculus, eodem Momento Dei Nomen recitato; nam si Dei Nomen ad illud non assumpseris, & eidem Rei aliquid Damni acciderit, hac ratione, habeberis Peccator & damnosus: ideòque ex Negligentiâ tuâ Injuriam tibi ne afferto.*

PORTA XVI.

U*Bicunque fuerit Mulier prægnans, illa conetur ut Ignem perpetuò alat, inde enim Cor & Anima ejus consistet. Et quando Filius natus fuerit, tribus Nychthemeris ne extinguatur Candela: nam si aliquid Ignis in illâ domo arserit, nullum ibi Damnum eveniet. Diaboli enim & Spiritus, Puerum impetentes, non poterunt ei Damnum inferre, nec intra XV cubitos venire ut huic Fœminæ noceant. Per tres enim dies noctésque ille locus est tener, dum sc. recens est Infans & Mater febricitans. Sic enim accepi à Magistro meo,* [viz.] *Quòd quando Zeratushti Mater eum peperit, per tres Noctes successivè, LIII fœdi Diaboli Zeratushtum impetiverunt, ei Damnum inferre volentes: Igne verò in illâ domo ardente, Damnum ei inferre non potuêre: tale sc. ei Emolumentum inde fuit. Sed XL dies elapsi sunt antequam Religiosus ille à Diabolis liberari potuit.* [Ignem itaque] *per XL dies ne omitte, ut Gnato tuo non eveniat Incommodum. Oportet igitur Matrem non tam negligentem esse, ut pedem extra limen ponat expatiando, nec, durante illo Tempore, Montem videat: nam Campi hisce rebus incommodi sunt.*

PORTA XVII.

TAM *ad Religiosos-Laïcos quàm ad Destûr spectat, ut quamprimùm è Lecto surrexerint, Cingulum statim induant. Cingulo enim non induto, unum Gressum prodire non debes; ne, hoc facto, teipsum in Diaboli Potestatem submisisse videaris: nam uno Gressu submisisse, Peccatum est: sed si quatuor sunt Gressus, id Excessum vocato. Sanè MCC Dirèm solvere debet qui IV gressus absque Cingulo incesserit. Te itaque custodias à Peccato, & Cingulum adhibe ubicunque fueris: nec omnino sine Cingulo esto, id enim in hac Religione tibi disertè dico.*

PORTA XVIII.

QUando *scalpis Dentiscalpium* [ligneum,] *Corticem ab eo exime: nam si Fœmina gravida pedem super talem Corticem posuerit, Periculum est quòd Fœtus pereat* [seu abortum patiatur.] *Ideóque bonum erit si tuum Dentiscalpium alicubi absconderis.*

PORTA XIX.

IN *Juventute Uxorem ducere oportet: ideò tuæ Religionis Puellas* [in eum finem] *aggredere, quippe quæ Marito cedent sine verbo. Et quidem maturè hoc Opus facere præstat, ut possit apparere nos in eâdem Religione Amicam habere: quicunque enim hoc Ritu copulari expetit, Deo conjungetur, Filium expetendo. Et quodcunque Meritum per Filios obtinetur, scito illud propter Paternitatem & Maternitatem venisse. Est enim Filius sicut Pons extremi Judicii, & hicce Mundus est sicut Diversorium: cúmque nullus sit Filius, non invenient Viam per illum Pontem. Per quodvis Meritum ex Filio veniens, proficient semper usque ad Resurrectionis Diem; & cuicunque non est Filius, Pontis Beneficium ei certissimè præscindetur. Et Ponte interrupto, quomodo poterit in alterum Mundum transire? Ideóque quantacunque sint Merita ejus, citra Pontem*

Pontem certissimè mansurus est, ubi cum eo numerabunt & Computum facient [Angeli Mihr-Izad & Reshn-Izad,] *& sic erit usque ad Diem Resurrectionis,* [sc. in æternum.] *Nam omnis semper Angelus eum interrogabit, Habesne in Mundo Filium qui prosit tibi? Et quando respondebit, Non, quamprimùm ab eo exiverit hoc Responsum, nihil ultra ab eo interrogabunt: sed Anima ejus in Pœnâ & Dolore manebit, eritque sicut aliquis sine Socio in Deserto dolorifico & horrendo: eritque coram eo Fluvius qui dicto Ponte sternitur; in cujus tamen medio collapsus & desolatus relictus, ad alteram Ripam trajicere non valebit. Ex alterâ Pontis Parte erit Urbs sicut Paradisus, ubi Arbores Fructu plenæ, Aquarum Fontes, & Sata: eritque Anima ejus in illam Urbem intenta, cujus tamen Particeps nunquam fiet:* [cum multis ejusmodi aliis in eundem sensum, quæ itaque nunc omittuntur.]

PORTA XX.

UT *quivis Agricola meliorem accipiat Proventum, oportet ut* [dictam] *Intercessionem faciat, & Cor suum in Deo lucidius reddat: & per hæc duo particeps erit boni. Agriculturæ non est (secundùm nostram Religionem) aliquid par: ideòque eam benè tene, & æstima propter Excellentiam ejus. Sic dixit is qui benè novit Religionis Viam; Quicunque Arborem in terrâ plantaverit, quando crescit, dabit Fructûs Portionem cuique qui libuerit Partem suam comedere: & dabit portionem illi fortunato qui talis Arboris Sationem* [seu Plantationem] *præcepit. Sic etiam erit in Frumenti Satione: multum enim meritum invenient in Viâ Religionis: & quicunqne de tali frumento & fructu comederit, ex eo satur & contentus erit. Comestor erit de omni Bono Meritoque Particeps usque ad Diem Computationis: isque erit agnitus ab Angelis Churdâd & Murdâd, per Mandatum Dei, à quibus ambobus* [pro eo] *fiet Intercessio. Hoc modo, Agricolæ Deo chari sunt, & per ejus Mandatum multùm æstimandi sunt.*

PORTA

Porta XXI.

R*Eligiosis incumbit diligenter Operam dare Religioni: & Religionis causâ, quovis edendi Tempore oportet Fideles pascere, eos, inquam, qui boni & pii sunt, non autem vitiosos; nam in Religione verum est, Si pascis Esurientes, Pietatis causâ, hoc modo multum Meritum reportabis; modò boni nominis fuerint, non autem Peccatores, qui de cibo tuo comederint. Similiter, si alicui pauxillum Aquæ dederis ad exstinguendum Sitim ejus, tu exinde bonum percepturus eris: nam quicquid boni Operis aliquis præstiterit, ille posteà meriti ejusdem Particeps erit.*

Porta XXII.

Q*Uandocunque aliquis Panem comesturus est, oportet eum recitare Vâgj. Et quoad Aphrinaghân* [seu Parentalia] *ut ex eis quisque Benedictionem reportare queat, Religiosi dicunt, Quòd quando aliquis ex Religione instruxerit Convivium dictum Aphrînaghân, tum oportet eum Deo adhibere Vâgj. Dum verò Convivio intersunt consideutes, ab omni Discursu Labia sua continere debent. A Deo enim unus Angelus à dextrâ stat, à sinistrâ verò alius, sc. aliquis Diabolus pessimus: & quidem Sapientes credunt, Quòd si aliquis, inter edendum Panem, verbum protulerit, Angelus hoc audiens abibit, inque ejus locum succedet aliquis Diabolus, à quo in tali Convivio procedet Dolus* [seu Deceptio, sc. Dissidium.] *Quapropter Regula est (quod in Religione planum) ut, tali Tempore, in Aphrînaghân quicunque Verbum protulerit, teneatur dare Cibum; & hac ratione habebitur illius Mensæ Dominus, & totius Expensæ τῶν Aphrînaghân Mulctam dabit: sic enim res est, & insuper aliud de novo Convivium parabit. Sic nempe est in Religione nostrâ; ubi de isto Convivio in Libro Zend-Vendîd dicitur, Quòd quicunque verbum ibi protulerit, is certissimè Angelis Paradiseis Offensionem dabit, æquè ac si cadaverosa coram se habuerit: Tu itaque Paradiseos offendere noli. Cui ante Convivium non vacat Intercessionem facere, is, Pietatis causâ, adhibeat tantùm Vâgj: item adhibeatur Yatâ Adiyazamîd, & Ashîm vuhû recitetur ter. Et quicunque Panem, Necessitatis causâ, comedit, si sic fecerit exaltabitur.*

tur. Os quoque lavetur, in quo faciendo, recitet Ashîm vuhû quater, Yatâ ahû virîyu bis: & hoc modo à Deo amplam reportabit Mercedem, pro omni re, quam Deus creavit, Laudes reddendo: nempe pro quâvis Buccellâ quam aliquis hoc modo comedet cum Vâgj [seu Gratiarum Actione, & Mensæ Benedictione,] *is à Churdâd & Murdâd Benedictionem reportabit.* [Angeli] *ei acclamabunt, Benè habeto, ex istiusmodi Buccellis Prudentiam & Intellectum reportabis. Si verò, absque præmisso Vâgj, cibum comederis, ista omnia desiderabilia tibi erunt vetita.*

Porta XXIII.

SI bonum facturus es Pauperibus & Egenis, ut sis Dives, Intercessione id petere præstat. Dato Decimas, ut Portionem Præsulum, & pro Præsule Conatum ostende & semper studeto. Et tu semper, Dei causâ, cuivis digno facere debes Mutuum: sic enim in Libro Zend-Hâducht dicitur; Quicunque Mutuum fecerit [seu mutuò dederit,] *si hoc modo aliquid pro Co-fideli susceperit, illúdque citò côram adduxerit* [seu ad effectum perduxerit,] *quicquid hocce Conatu reportaverit, ei erit perinde ac si ex proprio Lucro* [seu labore,] *suo illud reportaverat: eritque in Paradiso Computus ejus talis, ut si dimidium ejus sit,* [sufficiat.] *Cúmque ab hominibus rationem requisiverit Ille Infinitus* [sc. Deus,] *tum ipse Operis sui Mercedem reperiet.*

Porta XXIV.

CAvendum tibi à Peccatis tuis. Custodi teipsum à Reatu Peccati, peculiariter eo die quo erunt tibi in Mensâ Carnes & Cibi qui Nutritionis eminentiorem Gradum habent: ne cùm comederis & Peccatum perpetraveris, Conditio tua statim degeneret. Id quod in Bruto Animali est tantùm offensio, in Te est Peccatum contra Corpus & Animam tuam: uti quando Equus in aliquem calcitrat, & Bos cornupetit, aut Camelus Ictum impingit; talia in Te pro Peccatis habentur, quia comedisti Carnem, & Peccatum commisisti. [In XXV, prohibitur Jejunium à Cibo: sed jejunandum est à Peccato.]

PORTA XXV.

CAvendum est tibi à Jejunio: nam à Mane ad Vesperam nihil comedere, non est bonum in Religione nostrâ. Nobis quidem tale est Jejunium singulis Mensibus & Annis, sc. ut non sit nobis vel minimum Peccatum. Quando alii solent jejunare, ita est ut non soleant cuivis Prandio præmittere Jentaculum: sed nostrum Jejunium in hoc situm est, ne in Membris nostris superveniat aliquid Peccati. Annitendum est ne Manibus, aut Oculis, aut Linguâ, sit aliquid Peccati quod nobis damnum afferat. Quovis Anno simus cauti, ut propter hujusmodi Jejunium nobis sit in Corde Gaudium. Quicunque vult ab edendo sibi cavere, mea sententia est, ut potiùs à Peccato & Concupiscentiâ abstineat.

PORTA XXVI.

UT Conditio cujusvis felicior sit, oportet ut in Pueritiâ ei detur Expiationis Parâhûm, i.e. Baptismus; ut ita ex tali Expiatione, per τὴν Hûm factâ, lætior evadat. Si aliquis sic fecerit, habebitur prudens, & intelligens, & rerum faciendarum gnarus, & in hoc Mundo vir multùm sciens. Adversitatibus & Morbis non erit obnoxius; & ubicunque fuerit, ab omnibus honorabitur. At si Baptismo non fuerit expiatus, aut id parcè factum, acceptâ Aquâ, τὴν Uruärân & τὴν Hûm contundendo exprime, & accipe in Ligno [Cavo;] *sub eâ conditione, ut super eo recites Yatâ abû virîyu, quod ei adhibeas, quia sanctum est & bonum. Tum posteà des ei Lac ut bibat, ut hoc opere sapiens & prudens evadat. Hæc ne negligas, ut accipias Remunerationem ab Altore* [seu Domino] *tuo.*

PORTA XXVII.

CUbitum eundo, oportet ut semel recites Yatâ abû viriyu, item Ashîm vubû semel: est quoque bonum recitare Pitûst [seu Precationem pœnitentialem:] *& quando aliquis dixerit, Eheu pænitens sum Pænitentiali, tum Rosa Lætitiæ Cordis ejus florebit. Ab omni Dicto & Facto meo, & ab omni re quæ mihi in mentem venit (quæ tibi non placet) fugio, & dictâ Pitûst sum pænitens. Quando cum his Dictis incipis dormire, cum Bonis & Sanctis accipies Mercedem: & omnium bonorum operum, quæ eâdem nocte fecerint Religiosi, tu certissimè Particeps eris: pro quovis tuo Halitu erunt tibi Merita Ponderis trium Dirêm. Dum à latere ad latus te volvis in lecto, semel* [saltem] *recita Ashîm vubû, quod erit* [melius] *quàm, alio Tempore, Decies millies idem Ashîm vubû recitâsse. Quando etiam surgis à Somno, si dixeris Ashîm, erit tibi, præ Bonitate, ad instar Meritorum* 100 000. *Cùm itaque res sic se habeat, ad hoc annitere, ut à Magnatibus Religionis bonam Mercedem invenias.*

PORTA XXVIII.

POstquam feceris cum aliquo Pactum, ne esto de hoc turbatus, sed annitere ut id Pactum tuum fideliter præstes: si enim Promissum violaveris, Molestiam senties, cùm hoc in Religione planum sit, sc. quòd oportet neminem animi causâ mentiri. In hoc negotio ne facias ut intersit Mihr-durûgj, [sc. malus Angelus,] *quia Mihr-durûgj in Religione non est bonus. Cùm facis interesse Mihr-durûgj, eris Miser & Infelix in utroque Mundo. Cum quocunque itaque feceris Pactum, id ne frangas. —Nec putes tecum dicere, Quamvis Pactum fregero, id tamen non erit mihi Peccatum: & sive sit cum aliquo in Religione nostrâ, sive extra eam, res perinde est. Quando aliquis interesse fecerit Mihr-durûgj, quamprimùm Sol ei affulserit è cœlo, tum à Mihr-Izad* [seu bono Angelo] *erit ei Maledictio severa, eique mala erit Sors propter factum Promissis contrarium.*

PORTA XXIX.

DIxit Sapiens; *In hoc capite sensus Margaritas perforat, ut sc. quando aliquis est XV annorum, patefaciant ei Religionis Viam; ut propter ejus Sapientiam, aliquis ex Angelis in eo Asylum capiat,* [sc. ejus Tutelam suscipiat.] *Edoctus sit ab aliquo Erudito & Gnaro Mûbad, aut Destûr, purioris Sapientiæ & Scientiæ: cuivis enim præstat Destûrum amplecti, ne ex Actionibus suis incurrat Incommodum: ut, si ad Limen ejus accesserint Angeli, ad eos flectet se cor illius; &, si ab eo aliquid petierint aut desideraverint, ab illo Limine salvus evadat, Gaudium inveniat, & exinde Felicitatem videat, & ab illo Limine liberetur certissimé. Si ad eum venerit aliqua difficilis Quæstio Sapientum, à docto Destûro inquirat, ejúsque in eâ Directionem petat, & in tali Directione* [seu Conductu] *lætus evadat. Et, quando ei occurrit Conveniens* [seu necessarium aliquid faciendum,] *quod tamen videtur non decere,* [seu in quo tamen aliquam Inconvenientiam percipit,] *doctum consulat Destûrum qui illius miserationem habebit: &, si is ei dixerit ut sic faciat, à Præcepto ejus nunquam recedat. Nec potest transgredi Mandatum ejus, cùm Complacentia hujus sit Medela illius: nam cùm Destûr de aliquo contentus est, Deus item de eo contentus erit: siquidem Contentatio Animæ sit Religionis Præsul, ut is contentus sit qui Animas beans. Nam in Religione clarum est, quòd Destûri* [seu Præsulis] *Mandatum est ut Mandatum Domini; quia si aliquis vexaverit Præsulem, Deus etiam in eundem offendetur. Adeò ut, si infinitum habuerit meritum, & tamen de eo non contentus sit Destûr, nec pacificatus, non erit Animæ ejus nec Color nec Odor. Sic enim est Desturî apud Deum gradus* [seu honos,] *ut si unam tertiam-partem Peccati alicui condonaverit, nullum erit eidem personæ Suspirium* [seu Solicitudo:] *nam Deus etiam condonabit, & ad Paradisum eum certissimè ferent* [Angeli] *absque ulteriori Computo. Non inveniet Supplicium nec Retributionem malam, sed Anima ejus per Destûrum inveniet Illuminationem.*

PORTA XXX.

QUando evenit tibi Opus aliquod perplexum, ut nescias an Meritum sit vel Peccatum, & in eo sit tibi aliquod dubium, oportet illud dimittere donec à Destûro inquisiveris. Nam in Religione certum est, Deum ex abscondito dixisse hoc Zertushto, sc. Opus quod non noveris an Meritum sit vel Peccatum, id ne facito; & cùm id non sit probè intellectum, illud ne ambito. Interrogato & scito, & deinde facito: sed non interrogatum, id omninò ne facito.

PORTA XXXI.

QUando aliquod tibi occurrit Negotium, quære à Magnatibus illius temporis: cum Destûro tuo, vel cum Sacerdotibus, consilium inito, & hoc modo recrea animum tuum. Nec opus aliquod tuo Consilio agas, sed per Consilium Destûri sapientis agito. Hoc enim dixit Religionis peritus, sc. quòd Deus Zertushto hoc ipsum dixerit; Quandocunque aliquod Opus aggrederis, illud inspice, Animum intende, & Sapientiam adhibe: dic ut alicui perito rem impertiant, & talem lectissimum hominem inquirant atque interrogent; ne fortè Abraman aliquem in aliquam malam viam seducat, & inde ejus Prudentia damnum inveniat. Nam quando [Rex] *Manûtchehr vidit Sphendârmaz, ab Angelis hujusmodi Monitum audivit; Quamvis Culter sit tibi acutus, ne tamen omittas adhibere Limam* [seu Cotem,] *& quamvis Equus tuus sit velociter incedens, Scuticam ab eo haud procul amoveas:* [& pari ratione] *quamvis Scientia tua sit prudens & intelligens, tamen necesse est tibi adhibere Consilium.*

PORTA XXXII.

Q*Uando aliquis Vir doctus addiſcit Librum Aveſtâ, oportet eum imprimis curare ut eundem addiſcat rectis verbis: lentè quoque addiſcat,* [non raptim & curſoriè,] *ut id faciendo, Cor ejus accendatur. Conetur etiam hocque annitetur, ut cùm didicerit Librum Veſtâ, eum totum integrúmque in Memoriâ retineat: & perpetuò legendo* [ſeu recitando,] *Intellectum ſuum efficiat lætum* [ſeu lubentem,] *ne fortè Oblivioni dando è Memoriâ excidat. Ille enim Religioſus ita dixit; Quòd quicunque didicerit Librum Veſtâ, & deinde ejuſdem obliviſcendo è memoriâ excidere eum ſiverit, Juſtus ille Potens* [ſc. Deus] *de eo non lætabitur: nam Deus Zelotypus, totâ Mundi Divini Latitudine, eum à Paradiſo procul amovebit. Quicunque primo die quo Cor ejus incaluerit, Librum Veſtâ didicerit, & deinde ejus oblitus fuerit eúmque dimiſerit, illud Opus non factum putet. Nam donec τὸν Veſtâ rurſus didicerit, nemo debet relinquere eum in medio Congregationis. At ſi propter panis inſectationem verba fecerit, eum ſicut Anchoram coram ſe emittat.*

PORTA XXXIII.

Q*Uando aliquis Liberalitatem exercet, id faciat erga Dignos. Erga Dignos liberalis ſit quiſque ex Juſtitiâ* [ſeu Conſcientiâ,] *ut de eo omnes contenti ſint & læti: & ex Prudentiâ meditetur cuinam res ſuas det. Qui dignus, is idoneus eſt: & deinde accipiet res cujuſvis: ſi dignus eſt, ei benefacito; ſi difficilis eſt, eum faciliorem reddito. Si autem quis nec dignus nec idoneus eſt, ſi aliquis ei det, eſt injuſtè datum: eſt certè futile & inutile, & eorum Animabus propterea venient* C *Noxæ. Indigno nil niſi Moleſtia & Pœna competit; Tormentorum in altero Mundo particeps erit. Quicunque Indigno aliquid dederit, eſt quaſi perditum, nec is habebitur liberalis.* [In XXXIV docetur quòd Aqua non eſt Noctu haurienda, nec fundenda, ne fortè inquinaveris eam.]

PORTA XXXIV.

D*Iſcretionis cauſâ, Nemo debet Noctu Aquam effundere: præſertim ne effundant in Aqualem, quia id eſt peccare & incurrere Periculum. Utcunque tamen, ſive neceſſe, ſive non neceſſe ſit, eam ſpargere* [ſeu effundere,] *ibidem recitet Yatâ abû viriyu. Noctu Aqua non eſt è puteo haurienda: at ſi Intentio* [ſeu Cautio] *adhibeatur, haurito: quando non eſt Remedium* [ſeu neceſſe eſt,] *affer lucernam: Aquam è puteo haurito ſi ſit pro cibo; & Yatâ abû viriyu recitato, deinde Aquam in te ſpargere oportet* [Luſtrationis ergô.] *Noctu Aquam parciùs bibe, ut minus ſit Peccatum tuum; nec Aquam multam effunde, ne ſit tibi Peccatum eodem tempore.*

PORTA XXXV.

Q*Uando Panem comedis, tres Buccellas pro Canibus ſepone; & quando Panis comeſtus fuerit, oportet tres illas Buccellas Cani dare, & eum non verberare: quia omnium pauperum, ſive per Mare, ſive per Terram, nullus eſt Cane pauperior. Si itaque Cani Panem dederis, Meritum invenies multum. Fac itaque Merita* [ſeu Bona Opera,] *ut liber ſis à Metu & Timore* [de futurâ conditione tuâ.]

PORTA XXXVI.

Q*UI Religione ſinceri ſunt, Ludificationis expertes, quando percipiunt ex Gallinâ Vociferationem Galli, non debent illam Gallinam interficere, Ominis cauſâ, quia eam interficiendi jus nullum habent. Nam ſi in Gallinam fuerit rurſus verſa, in eam, à vociferando alligatam, prævalebit Fur. Quando autem ibi* [vociferando] *potentiam non habet Gallus, ut infauſtiſſimi Furis res notas faciat, fac compares tibi alium Gallum, qui fortè ſit cum Gallinâ ejuſdem ſecreti particeps. Nam in Perſiâ, ſi Gallina ſit Gallus, ipſa infauſtum Diabolum*

bolum franget [seu pessundabit * ?] *Si autem alium Gallum adhibueris in auxilium, ut cum Gallinâ consortium habeat, non erit incommodum, ut tunc ille Diabolus sit interfectus.*

PORTA XXXVII.

SI *aliquis Metu & Timore destitutus, Cadaver aliquod sub Terram condiderit, oportet quemvis Religiosum illud* [eximendo] *in propatulo collocare: & hoc faciendo reportabit Meritum infinitum, nec Gebennæ Supplicium subibit. Cùm enim aliquis sub Terrâ condit Cadaver, Sphendârmaz ob hoc offenditur. Valdè sibi tremit, ad instar ægroti, quandoquidem illi* [sc. Angeli] *præ solicitudine suâ tremere solent. Si aliquis noverit Cadaver bumatum, erit sicut Serpens & Scorpio in vestibus ejus, qui intra vestes eum mordebunt, & Corpori atque Animæ ejus Damnum afferent. Quando autem Cadaver illud bumo exemerit, pro Dolore & Tristitiâ commutabitur Requies* [seu Recreatio:] *& hoc modo eos è vestibus eximet, & Scorpio & Serpens erunt prout desideraverit. Si hoc modo feceris, multum Meritum invenies, nec sicut tu erit aliquis in utroque Mundo.*

PORTA XXXVIII.

C*Avendum est tibi ne in hoc Mundo multa Animalia mactes.* [Cave inquam] *ab Animalibus, præcipuè à genere ovino, quod est hominis Initium & Ultimum: nam qui multas mactat Oves, à nemine benedicetur, sed pœnam sustinebit gravem: quilibet in talis animalis corpore Pilus erit tanquam Gladius in Animâ ejus in æternum: nam nullum animal Ove pejus est ad reportandum ex Mactatione ejus Pœnam. Quinetiam Hædum aut Agnum mactare ne tentato: ne mactes Bovem laborantem* [seu assuefactum Agriculturæ,] *nec Equum bellicum neque Gallos mactato, nec ullam avem Picam.* [Quæcunque autem mactas] *differentur ultra sexennalem Ætatem. Hoc autem pejus est mactare Gallum, quia sicut Abenotympanum justo tempore vociferat. Imò Gallum non vociferantem ne mactato: si au-*

* In alio Exemplari legitur, *Si Gallus sit Gallina, ipse infaustum Diabolum adjuvabit.*

tem

tem mactare necesse sit, Caput ejus expiare oportet: & quidem, Caput non expiatum ne comedito; nam scito hoc esse probibitum.

PORTA XXXIX.

QUando Faciem lavas, primò Ashîm vubû semel recitato: deinde, Os priùs claudendo, Genas lavato. Quando vis ut Facies tua radetur, tum Kimanâ & Mazdâ recita: si enim hæc non fuerint recitata, scito Faciem non esse lavandam. Nam nec munda nec rasa habetur illa Facies: siquis sic non fecerit, non habet munditiem.

PORTA XL.

QUicunque Resipiscentiam agit inter homines, oportet eum Peccatum non habere: caveat sibi omni Mense & Anno, [i. e. semper.] *Dictis & Factis suis adhibeat Ardorem, & Linguam suam avertat à Sermone mendaci. Bonæ sit Indolis, Animi amicabilis, Cor & Lingua recta sint eodem tempore: non faciens Scortationem, Injuriam, nec Peccatum, in Bonitatis Exemplum sit coram Populo Dei. Hoc enim in Religione nostrâ planum est, quòd Pœnitentia ex corde facienda est. Si aliqua Cogitatio non recta se insinuaverit ex Instabilitate & Fragilitate humanâ, præceptum est omni Destûr* [seu Præsuli] *in hac Religione, ut præ Irâ abscindat quemvis Artum* [qui offendit,] *& eundem ad Canem projiciat ut comedat: & cùm hunc comederit, alium Artum abscindat: adeò ut tandem omnes Artus abscindat, quos extra ferens Canibus det. Et præter hoc Supplicium quod heic est, centuplo pejus in altero Mundo sustinebit. Quicquid Supplicii pertulerint Incolæ Gehennæ, tale ibi sustinebit ille Miser. Supplicium quod ibi in Fures infligunt, aut in illum qui occidit Justos* [seu Innocentes,] *Supplicium quod in Libidinosos infligunt, idem in illum in Gehennâ infligent. Porrò huic homini incumbit, ut sit Animo amicabili & religioso ac bono: nam aliquis sincero Vultû, sincerâ Religione, & sincerâ Opinione, gratus erit Pectori Sacerdotum, & omnes Destûri de eo lætabuntur. Destûro Desturorum sic facere* [incumbit,] *nec Oportet Caput suum* [detrectare.] *Pœnitentia etiam est necessaria omnibus qui sunt Bonâ-Religione Deicolæ: est, inquam, Præceptum tam Viris*

Viris quàm Fœminis agere Pœnitentiam dum sunt in hoc Mundo. Ideòque quoad Fœtum qui est adhuc in ventre Puerperæ, sive Comederit Multum, sive Parum, pro illo Lacte, quod per unum annum & dimidium comederit, Computus à Puerperâ requiretur: semper itaque faciat Pœnitentiam, ut omne turpe [seu malum] *ab eâ Puerperâ absit. Et quando quindecim annos natus* [Puer] *nondum egerit Pœnitentiam, ut solent Religiosi, quidvis cui Manum applicaverit (secundùm Viam Religionis nostræ) pollutum habebitur. Ab illo recedet Mentis-Illuminatio, minuetur Sanctitas, in ipsis Epulis-Nuptialibus ille erit omnino mæstus. Quicunque defunctus non egit Pœnitentiam, supplicium cumulavit & secum detulit: Anima ejus ibi fœtebit perinde ac Cadaver Æstate per integrum mensem* [jacens:] *ab ejus Animâ, cùm ad Pontem-Tchînavar venerit, procedet Fœtor VII Climata pervadens: ita ut neque Angeli, nec Divi Sanctissimi, ibi persistere possint; propter ejus Fœtorem non poterunt Computum facere; adeò ut Angeli dicturi sint, Avertite vos, & cùm heic adsit Anima polluta, celeriter hinc migrate. Deinde quamvis Anima ejus tunc Pœnitentiam agat, tamen in Anxietate & Stupore manebit: Pœnitentia enim ibi nihil prodest, nam decessit prout decessit, & erit sicut erit. Quicunque non egerit Pœnitentiam, ex defectu sanctitatis, in hoc Mundo mortuus est,* [sc. dum vivit:] *& quamvis mille Aquis se lavaverit, desolatus & immundus erit in ipsâ Aquâ: nam cùm in Ossibus & Venis & Cute & Nervis Pollutio erit, quandonam abibit ab eo? An iste per Religionis Ceremonias evadet bonus? An Anima ejus ex Religione impinguabitur? An eum mundabit Aqua, cùm in ipsâ Aquâ sit Impuritas? Quicunque Pœnitentiam pro se non fecerit, quidvis, ad quod apponit manum, habebitur spurcum & pollutum. De novo semper ei supervenient Retributiones malæ, Tormenta & Supplicia erunt Portio ejus: uno die tantum supplicii ei adveniet, (supplicia, inquam, infinita,) ut tot tantáque novies mille annis non adventura sint Infernalibus.* [Cum multis ejusmodi aliis, in eundem sensum, à quibus hoc tempore supersedeo.]

PORTA

Porta XLI.

Q*Uando veniunt Phervardaghân, quantum potes, fac Epulas & Convivium Expiationis cum Benedictione. Huic Operi assignato decem dies, ut opus gratum sit Creatori. Si quales sint Phervardaghân non nôsti, dicam tibi Eas esse quinque beatas Sorores quæ nent & texunt & Suturas consuunt: harum una est Abúnavad, alia est Ashtuvàd, tertiæ nomen est Esphintamad, quarta est Vahuchshâter, quinta est Vahishtûshiyûsh. In Phervardaghân solent celebrare Aphrînaghân, quibus Animas lætificant. Quando Anima vestitum Corporis excusserit, tum nuda erit: sed ex istis ταῖς quinque Vestitum reperiet, cùm Mundi Creator ita ordinavit. Hisce ergò decem diebus Epulas & Convivium Expiationis facito, ut Benedictionem consequaris à Creatore, & Anima tua Stolâ induatur Regiâ. Domi tuæ dictum Convivium instruere melius est, cùm ταῖς Phervardaghân Benedictio competat: qui enim hisce diebus hoc fecerint, animæ eorum Benedictionem percipient: hinc, inquam, migrantes talem consequentur Benedictionem ut sint supra omnes Oeconomos & Oeconomas. Benedictionem obtinebunt etiam Liberis suis, qui ex hoc Mundo in Gaudium ibunt omnes: Opera eorum illo anno benè cedent, & eorum Proventus erit Lætior: Animæ eorum invenient Compensationem bonam, & propter Merita centupliciter Colorem & Odorem comperient.* [Deinde omissis hujusmodi multis,] *Et quando, ex hoc Mundo migrantes, eorum Animæ ad Pontem Tchînavar appulerint, Animæ puræ invenient illam viam coram se apertam. — Coram Domino-Orbis Cælestis Liberi comparebunt, & Viri boni ac fidelis Anima in gloriosâ Urbe contenta manebit.* [Cum plurimis aliis quæ recitare tœdiosum.]

Porta XLII.

C*Avendum est vel ab ipsis Cor-religiosis* [seu Co-fidelibus:] *non enim eris ejusdem Poculi consors, nec Urcei Aquæ ex quibus illi aliquid hauserint, ne fortè Pœnam invenias. Si fuerit Vas æneum, ter lavandum, & sic etiam Poculum: & si fuerit Urceus figulinus, ex eo nunquam*

 bibes

bibes Aquam. In hoc adhibenda est abundans Cautela; nec aliquid ab eis relictum comedes, ut Religio tua sincerior habeatur.

PORTA XLIII.

BENE *custodiendus est Ignis Martis, ut & quivis alius Ignis qui in Urbe est. Bonum est habere Ignem, & Nocte, aliquo modo, eundem accendere: nam in Religione nostrâ sic dixit Vir prudens; Nisi adsit Ignis Martis, præ Noxâ Latronum iniquorum, transitus ab urbe ad urbem non erit* [tutus:] *cùm ab hujus Ignis Beneficiis sit, quòd homines in tutò sint à Latronibus. Hinc est quòd Oppressores non possint hominibus Noxam inferre; nec hominum Opes auferre valeant, sitque in omni viâ ire & redire* [tutò.] *In omni Urbe & Regno ubi ille Ignis est, aut in domo aliquâ ubi eundem probè reverentur, quicunque est die noctéque ejusdem Custos, illius Cor manu accipe, eique Expensas & Vestitum suppedita: nam quando contentus est ille Vir religiosus, mane & vesperi tibi benedicturus erit: patereà septem Terræ Climatum Ignis erit de te placatus. Præcipitur Ignem quâvis die ~~& nocte~~ benè servare in Habitatione tuâ: secundò; ~~Ignem qui~~ est in Urbe tuâ: tertiò; Ignem qui est in quovis Climate,* [quantum poteris.] *Horum primus est sicut Pater-familiâs qui in nostrâ Urbe Rex est: secundus, sicut Gubernator cujus est tota Regio: tertius, sicut Prætor qui totam Urbem suam ad Epulas-nuptiales invitat, (ut in Adur-Chùra & Adur-Gushàsp & Berzîn-Adur,) cum Labore & Expensis quales fieri solent apud Vezîr. Si de Gubernatore non est contentus Rex, non potest habere Regionis Custodiam. Talis est Similitudo* [seu Comparatio] *ab isto Igne desumpta: nam quando in domo tuâ iste Ignis placatus est, Mars quoque placatus & complacens erit: quando, inquam, placatus est Ignis Martis, Deus etiam de te placatus erit. Hæc omnia sigillatim observa, in hac viâ Dei-Justissimi mandata servando.*

PORTA

PORTA XLIV.

SI Scientiam percipis à Patre aut Matre, vel si à Sacerdote, aut Magistro, aut quovis alio, Scientiam didiceris, illos benè habe, nec eos offendito, sed ubique quod justum [seu debitum] *est observa erga eos. Si Severitatem in te exercuerint, non debes eam rependere, sed illis obedire & morem gerere, teque illis submittere, nec caput ab illis detrectare: nam si Pater & Mater & Sacerdos & Magister tuus de te contenti sunt, Deus etiam de te contentus erit. At si isti offensi sunt, erit quasi offendatur Deus-Altor: & quamvis infinita habueris Merita, viam in Paradisum non invenies, cùm impossibile sit istis tribus Personis justam Retributionem facere. Nam in Libro Zend-Hâducht* [Deus] *dicitur Zeratushto dixisse; O Vir religiose, Ne offendas Patrem qui te educavit, nec Matrem quæ IX menses te in utero gestavit, nec Sacerdotem qui te in Doctrinâ instituit cum Scientiâ Bonitatis & Virtutis. Si tres istas Personas offenderis, ex tali Facinore tuo Opprobrium percepturus es: nam in hoc Mundo, si ad* [alicujus Magnatis] *Limen accedis, non habebis desiderium tuum, nec in altero Mundo Paradisi particeps eris; sed pro Præmio Molestiam habebis & Retributionem malam. Si Pater tuus & Mater non fuerint contenti, deficiet Alimentum Pectori tuo: & quamvis aliquod opus propter Conscientiam susceperis, tamen ex illo opere non obtinebis desiderium tuum: sed tibi supervenient Miseria & Calamitas, nec eris alacris in ullo opere tuo. Filius quoque tuus faciet tibi sicut Tu Patri & Matri fecisti. Hac occasione, quivis Angelus, & quisque è Populo qui hoc viderit, dicent tibi; O Inimice Creatoris, Pater in te offenditur & Mater est in luctu. Et in Medio Ponte arripientes Animam ejus, eandem per Pontem transire non sinent; nam nisi Pater & Mater de eo contenti fuerint, Anima ejus per Pontem non inveniet Transitum. Ab offendendo illos benè caveto: cùm Mandatum tibi dederint, alacriter surgito. Coram eis, sub Axillis conde* [seu lateribus transversim applica] *utramque manum tuam, ex illorum mandato esto Dei cultor* [sincerus:] *& quovis Mane & Vesperi hoc modo semper facito, sc. quære quid in hoc Mundo cupiunt habere? Si aliquod Peccatum perpetraveris, id illis dicito, ut ii illud Peccatum tuum remittant. Sub horum trium Mandato manere æquum est; sin aliter, est ipsum Peccatum.*

Porta XLV.

OMNIS Fœmina, quæ in hoc Mundo Puerpera est, sibi cavere debet, & benè sibi prospicere oportet. Dum Puerpera est, tam interdiu, quàm noctu, per mensuram & proportionem opsonium ei dato. Dum cibum comedit Puerpera, ab eâ absit res quælibet quæ non est ei [absolutè] *necessaria. Panem comedendo, Manum in Manicâ condat, & deinde Panem comedat: circa illam Manicam etiam obvolvat vetustum panniculum, & tum, eo Ritu, Panem comedat. Aquam bibat ex Vase æneo, vel etiam ex Stanneo, aut Cupreo. Aquam ita in Lagenam æneam indat, ut ne una Gutta in Manicam cadat: si enim una Guttula in ejus Manicam destillaverit, erit sicut Tîr, i. e. Sagitta; indubitatò Peccatum ejus mulctabitur Estîr, quod est CC Dirém.* [Vide suprà.] *Ea etiam sibi caveat à Lotione-lustrali, hoc moneto ut servet quindecim pedum distantiam. A Viro etiam Sancto debet abesse per tres Passus, valdè cauta ab eo. Quicquid pro Convivio fecerint, illúdque in hunc usum apparaverint, ei interim illud oculo usurpare non licet, & illa sibi caveat ne irascatur: jacturâ afficiet ~~quicquid visum~~ fuerit, Rem, inquam, illam Ratione privabit. ~~Illa~~ etiam non debet videre Aquam currentem, nec aspiciat ~~versus~~ Cælum, nec Stellas, nec Solem, nec Lunam, nec Aquam, nec Ignem, nec Arbores, nec Virum Sanctum, nec cum viris loquatur verba turpia; nam in Viris Ornatus & Vires & Ratio deficient hoc opus faciendo. Tribus primis diebus sit intensior, in cavendo sibi diligentior; nam omni Fœminæ pro his Peccatis se expiare mandatum est; pro Peccato quod contra Paradiseos Cælestes se exeruerit, & contra Solem, & pro Peccato contra Ignem, & contra Aquam, & contra Terram, & contra Sanctum Virum, & contra Angelum Churdâd, & Angelum Murdâd; pro Peccato quod se exeruerit contra Lotionem-lustralem, à Peccatis quæ in edulibus facta sunt avertat se. Puerperæ, inquam, præceptum est propter hæc duodecim Peccata se expiare, ut ea Peccata procul sint ab illâ, unde Merita inveniat: propterea, inquam, per excessum ei obvenient merita 60000; & singulis deinde Annis ejus Merita erunt ejusmodi dupla, eritque propter felicitatem & advenientem prosperitatem subridens* [seu lætabunda.] *Si, inquam, hæc præstiterit, benè erit, quia singulis annis tale erit Augmentum, & quamdiu vixerit auctius & per totam Vitam durabile. Nam ad instar Arboris cujus Rami crescunt, sic crescent*

cent ejus Merita, quorum particeps erit per Expiationem suipsius. Hæc, inquam, sunt Bona-opera quæ debes facere ut Compensationem invenias à Domino solo: propriâ manu [i. e. ipsa in Personâ tuâ] *facito, quæ ideo pro te habebuntur dupla. Si autem ea non feceris in Vitâ tuâ, sed aliquis pro te posteà facit, quamvis præstiterit, manebunt prout erant* [non aucta.] *Magna est Differentia an feceris manu propriâ, vel an alius posteà pro te fecerit. Conare itaque ut Cor tuum lætum sit in Die Computationis.* [V. Portam LXXV.]

PORTA XLVI.

PRæceptum est, *ut non facias Peccatum Hamimâl, quòd sit Calumniatio & Fraudatio. Si id fit Mariti in Uxorem,* [est malum;] *si autem ab Uxoris manu inveneris, est pejus. Hoc enim est Peccatum maximum, pro quo nulla datur Compensatio, nisi Uxor Maritum ad hoc impulerit* [seu provocaverit:] *si non, in Infernum te præcipitabit. Nam nisi ea tibi condonaverit, in Ponte Tchînavar mansurus es in loco tuo; adeò ut, si centum Anni sint priusquam ipsa venerit* [ad condonandum,] *te in ingressu Pontis manere oportebit: quando enim sumptura est ab adversario suo vindictam, & tibi posteà per Pontem transeundum sit, si tu talis Facinoris reus es, à tali Facinore tibi cavendum fuerat. Nam sic dixit Vir religiosus; Post hujusmodi factum, Pelvim Auro imple, & super eam pone nudam Pugionem, deinde Adversario tuo admove, rogando ut te vel excusare vel interficere velit, & ut hoc modo Animam tuam à Mærore liberet. Si enim aliquis Mendacium & Calumniam dixerit, infinitam exinde Molestiam & Dolorem perpessurus est: & quicunque post illum* [sc. ex illius relatu] *tale verbum retulerit, eadem Molestia & vetus Dolor erit ei recens: Mæstitia enim, ex ejusmodi dictis, super caput ejus veniet, Molestia cum Retributione malâ ei competet. Hujusmodi Peccata turpiora sunt Hamimâl: felix est qui hoc in naturâ suâ non habet. Per nulla Merita compensabitur Hamimâl; benè autem si Adversario tuo satisfactum fuerit: nam si Adversarius tuus non erit contentus, certissimè scito nullum tibi per Pontem fore Transitum. Ad tuum itaque Adversarium ito & dicito, Pœnitens sum: alias autem, Salutem ne quæras.*

Porta XLVII.

Diligentem Conatum adhibe enecando Sanguisugas : & præsertim hæcce quinque interficito, ut Merita invenias copiosa. Horum primum est, Ranæ Aquaticæ, [sc. eorum genus :] *secundum est, Serpentes & Scorpiones : tertium est, Muscæ,* [sc. Culices & Cimices pungentes] *quartum est, Formicæ : quintum, Mures, Fures illi errabundi. Ranas si interfecerit aliquis, quicunque fortis eorum adversarius, ejus quidem Merita propterea erunt mille & ducenta. Aquam eximat eámque removeat, & locum siccum faciat, & tum eas necabit à capite ad calcem. Hinc Diaboli, damnum percipientes maximum, flebunt & Ploratum edent copiosissimum. Quando Serpentes interficis, recitabis Vestâ* [sc. Zendavestâ,] *& inde Merita copiosa reportabis : nam res perinde se habet ac si tot Dæmones interfeceras. Muscam vermes-spargentem unam si interfeceris, erit perinde ac si decendialem Expiationem fecisses : quando enim quis apud Deum Avestâ recitabit, ejusmodi Merita in caput ejus sparget. Tunc quoque omnes Bestiolæ Dei, atque Churdâd, & Murdâd, & omnes Angeli, Benedictiones in eum pronuntiabunt, & Gaudium, cum Desiderii Impletione, ei creare studebunt, Corporis Sanitatem pro eo impetrabunt, & hoc facto multum exultabunt : quia in Bestiolas Dæmonum non erit Peccator* [seu Punitor] *sicut ille est. Si Muscam in Aëre percusserit aliquis, reputabitur Cimex : si super Terrâ percusserit, habebitur Reptile :* [sc. Reptilium Generi illud annumerabitur :] *Si super Carne percusserit, erit Vermis : si in Aquâ percusserit, Sanguisugam vocato ; quia tales in Aquâ apparere solent, & ex talibus Sanguisugis Aqua contaminatur. Si super Fimo* [seu Sterquilinio] *percusserit, exinde indubitatò reputabitur esse Serpens, aut Vipera, vel aliàs Scorpio, aut aliquid noxium-animal : hujusmodi enim omnia Muscæ Nomine intelliguntur, O Vir devote. Si super Barbam Hyænæ cacaverit, inde erit Serpens ruber. Si Formicam grana-trahentem interfeceris, erit sicut Cæcus quem tu illuminasti,* [sc. erit quasi cœcum tu illuminâsses.] *Si Murem interfeceris, certè erit quasi quatuor Leones noxios interfecisses. Cuique, inquam, Bonæ-Religionis Viro præceptum est ut interficiat Sanguisugas, unde certè magnam Mercedem reperiet. Nisu & Conatu annitere in hunc Modum, ut multum Meritum in Viâ Religionis invenias.*

nias. Quicunque in hujusmodi Operibus conabitur, Sacerdos pro eo Expiationem facturus est; cujus certè particeps erit in Viâ Religionis, quia sic à Deo mandatum est.

Porta XLVIII.

V*IRO religioso præceptum est, ut Pedem nudum super Terram non ponat: quia Pes nudus super Terram, malum est. Si enim Pedem nudum super Terram posueris, inde tremet Sphendârmaz, & ex tali Opere Offensionem concipiet vehementem. Pedem itaque nudum super Terram ne ponas, nec Corpus tuum ad Infernum deferto.*

Porta XLIX.

C*Uique Viro Sancto præceptum est semper recitare Pitùpht* [seu Pœnitentialem Precem.] *Quando alicui supervenit aliquod Peccatum, recitet Pitùpht, ut Mæroris plenus & indignabundus. Conatum faciat & accedat ad Sacerdotes & ad purioris animæ Destûrum. Recitet, inquam, Pitùpht, ut sit Terroris expers; & gratias habeat Domino suo. Si autem ita fuerit, ut Merita tua sint Peccata, ne recites Pænitentiale, ne exinde corruptior evadas. Peccatum tuum erit ad instar Arboris, si Pænitentiale non recitaveris: nam nisi Pænitentiale recitaveris, Peccatum tuum erit tanto quotannis duplum. Scito enim, quòd si non recitaveris Pænitentiale, crescet, & alterum prout erat manebit. Cùm ad Destûr* [seu Præsulem] *aliquem veneris & Veniam* [seu Remissionem] *petieris, ex ejus Benedictionibus minuetur Peccatum. Et quando tandem opus ejus venerit ad Destûr Desturorum, tunc Cor & Oculi ejus erunt Illuminationis pleni. Quando Absolutionem alicui fecerit Destûr religiosus, augetur ejusdem Religio, & minuetur Simultas. Certissimè scito, Peccatum illud, quod ab eo requirebatur, exinde Meritorum Beneficium percepisse, & deinde desiderari* [seu non requiri.] *Si autem non invenerit aliquem Destûrum* [scil. Præsulem,] *vel* [saltem] *Sapientem, quærat, inquam, Hyrbad, seu* [potiùs] *Mûbad. Si verò pro eo Peccato suo non invenerit Hyrbad, adeat aliquem sanctiorem Bihdîn* [seu Laïcum.] *Et, si non inve-*

invenerit aliquem Bihdîn, tum lucido Animo se coram Churshîd [seu Sole] *sistat; & recitando Pitùpht fiat Pænitens, & propter commissa Peccata sua mæstus. Eo momento quo ex hoc Mundo abiturus est, Liberis & Consanguineis præceptum est ut in Os ejus ponant Pitùpht, cùm jam tum sciant eum è Mundo abiturum. Sic enim dixit Religionis Destûr, (quo quidem dicto in Religione Sensum ad instar Margaritæ perforavit,) quicunque eo momento recitaverit Pitùpht, ejusdem Peccatum ei remittet Deus-Justus: & quamvis infinita habuerit Peccata, eum tamen in Inferno non collocabit. Quando ad Pontem Tchînavar pervenerit, cum Præmio inveniet Remunerationem. Deducent eum ad Habitationem suam, & eodem tempore locum ei assignabunt. Ex Recitatione Pitùpht, in Paradiso tunc erit locus ipsius: nam manifestè inter eum & Infernum sicut Murus erit Pitupht, cujus quidem Muri Latitudo erit sicut Superficiei totius Terræ Latitudo. Ex recitato, inquam, Pitùpht, Anima ejus ad Infernum non inveniet Transitum. — Tandem quando præ Terrore ligata erit ipsius Lingua, Consanguineis & Sociis præceptum est, illo momento, Pitùpht pro eo recitare, quando, inquam, vident ejus Linguam à Sermone restrictam: nam dicti Pitùpht, ex Conscientiâ & Religione recitati, Clamor Mane quarto perveniet,* [sc. quando fit Determinatio ad Pœnam aut Præmium.]

PORTA L.

QUando aliquis XV Annos natus fuerit, præceptum est ut Cingulum induat. Sic enim dixit Destûr beatissimus; A novem mensibus, quibus in Matris ventre fuit, debet computum suum accipere, cùm, secundùm hujus Religionis Præceptum, induturus est Cingulum. Ad XV ergò Annos Cingulum induant tam Viri quàm Fæminæ: nam sic est Dictum Veterum; Cum Vir aut Fæmina sit XV Annorum, & Medium Cingulo non accinxerit, Nemo ei det vel Aquam vel Panem. Et cum tali Personæ vetita sint Panis & Aqua, cur aliquis se ipsum in Supplicium præcipitet? Cum itaque Custi sit Cinguli Accinctio, quicunque accinctus est, Deo gratus erit: quia nullum est Opus Cingulo tuo melius, & quando es Deo-Justo moriger, bonum est.

PORTA

PORTA LI.

SCITO hunc esse constitutum Modum, ut quando Puer [moriendi] mandatum à Deo invenerit, (à primo ejus Die usque ad VII Annos,) Epulas instrue & Sorûsh invocato: oportet quoque quartâ nocte pro eo Expiationem facere, postquam Anima à tenero ejus Corpore separata fuerit. Nam in Religione nostrâ sic est, ut si ejusdem Pater & Mater Paradisei fuerint, ille etiam ad lætum Paradisum iturus sit: at si Infernales fuerint in Naturâ suâ, ille quoque eorum Comes ad Infernum iturus sit. Epulas itaque instruentes invocent Sorûsh: nam quando ejus Anima à Parentibus separata fuerit, si apud Solem subsliterit ejus Gradus, vel uno momento, Parentes exinde erunt mæsti: & quando Anima ejus pervenerit ad Pontem Tchînavar, Parentes apud Deum intercedant; & tunc omnes eum ad Paradisum deducent. At si Parentes ejus fuerint Infernales, Anima, à Parentibus discedens, à Diabolo, absque remedio, ad Infernum deducetur. Et ubi [Diaboli] ab eâ Vindictam sumunt, ipse ad Angelos & Paradiseos edet Vocem calamitosam, cum Ploratu lamentabili, desiderans ab illis obtinere ut abeant Dolores & Pœnæ. Dictâ autem Expiatione efficietur ut Animæ ab Inferni Periculo liberentur. Annitere itaque apud Sorûsh expiare, & eorum Animas ad illum perducere. Sic, inquam, facito; quia Infantes etiam, intercedendo, Parentum Animas ad Paradisum perducturi sint.

PORTA LII.

PRæceptum est, ut quando aliquid Ollâ coquitur, duas tantum ejus Tertias Aquâ impleant, ut si in Ebullitionem veniat, Aqua non effundatur in Ignem quando calescit. Si enim non sis in hac Parte cautus quin Aqua in Ignem fluat, Peccatum erit tibi maximum, propter quod Supplicium percipies die Computationis. Peccatum, inquam, tuum erit Ponderis 1200 Dirém.

Porta LIII.

Quando Ignem movent, eum colligant & in aliquo loco aliquantulùm seponant: cúmque aliquantulùm friguerit Focus ejus, tum eum deferant ad locum suum; non enim oportet ut Focum relinquant adbuc calidum. Hoc à me submissâ voce dictum audito: & sic facito, ô Fili, & non aliter; ut exinde Caput tuum non doleat.

Porta LIV.

Præceptum est, ut quovis Mane cum à somno surrexeris, Faciem tuam Aquâ Aureâ laves. Et quando Faciem ejusmodi Aquâ purâ lavas, tunc Kimanâ & Mazdâ recitato. Ambas quoque Manus Aquâ Aureâ lavato, & Vâgj recitato: nam si Manus Aquâ Aureâ non fuerint lotæ, quamvis quis Avestâ recitaverit, id non erit acceptum. Ab illoto non surget Diabolus, sed Peccatum ejus manifestius erit, ut 1200 Dirèm Pondus babebit. Quovis itaque Mane Faciem Aquâ Aureâ lavare ne negligito.

Porta LV.

Præceptum est, Scientiam prælegere Pueris: colloca Pueros coram Scribâ cujus Cor Scientiâ illustre est. Deinde colloca apud doctum & prudentem Sacerdotem, qui sit Puerorum Instructor. Oportet Sacerdotem babere talem, ut non graveris ei dare Expensas, & Cibum, & Vestitum, ut Cor ejus ad boc bonum opus convertas. Et tum omne Bonum-Opus quod à Puero factum fuerit, scito illud à Parentibus factum fuisse. Fac ut Scientiam memoriter teneant, & ut ab omni Peccato & Corruptelâ caveant: cum pro animabus suis id faciant ut Scientiâ solertes sint. Nam si bonum à malo ii non distinguunt, baud multum Boni-Operis ab eis obtinebitur. — Ignorantiâ laborans, nec Religionem nec Deum novit.

PORTA LVI.

C*Apite Novi Anni, primo ejus Mense, (sc. quando venerit Dies Churdâd,) oportet per Convivium expiare* [pro Remissione Peccatorum:] *nempe de omni quod ab extrà recipit manus tua, affer & Convivio appone: viz.* [Primitias] *de omni Fructu & de Granis, & quicquid ad Manum tuam venerit, apporta: & cum hæc omnia comportaveris, bonum est eis expiare, & Domino tuo plurimas Gratias agere. Nam exinde Opera tua illo Anno benè cedent, & Res tuæ erunt lætiores, & Proventus tuus copiosior, & Felicitatem percipies. In nostrâ enim Religione compertum est, quòd hoc die* [Angeli] *Hominibus Alimentum* [seu Annonam] *suppeditant, & hujusmodi Expiatione expiando, ab Angelo Churdâd Remissionem invenies. Eo Anno Annona erit copiosior, & Anima tua multò lætior. Et Justitiæ* [seu Conscientiæ] *Causâ recitabis Chashnûman.*

PORTA LVII.

Q*Uicunque Iter suscepturus est, si XII Parasangarum via fuerit, pro tali Itinere oportet Expiationis Convivium celebrare: cúmque pro eo, uno Convivio expiârint, minor erit Calamitas, & Felicitas major. Cuique Religioso, hoc casu, uno Convivio expiare incumbit: quòd si abiens commodè præstare non poterit, si Domestici ejus id fecerint, satis proderit: quando enim ejusmodi Convivium præceperit, cum salute ad habitaculum suum rediturus erit. Et quando Cushnûm recitant, Res etiam ita se habebit.*

PORTA LVIII.

Q*Uando aliquis Uxorem habet & non Filios, tum in Tumultuatione erit Animus ejus; sine Mulo erit, & Pons præcisus. Oportet ut non sit negligens in hac Re, sed Mulum pro seipso* [in promptu] *collocet.*

Hoc enim in noſtrâ Religione planum eſt, quòd oporteat Filium habere, non Filiam, cum Filia ſit hujus patris. Filiis, & Conſanguineis, & Populo, & Tribui ſuæ committet, ut (cum ſit Præceptum Dei) Mulum pro eo collocent; Filium, inquam, facito Mulum tuum, ne facito Filiam. [Et ad Fidem faciendam,] *Filius profitebitur & dicet, O Pater, ego ſum Filius tuus quem in Mundo habuiſti: & viciſſim Pater dicet, O Fili, tu es mihi Filius, & ego ſum tibi Pater. His factis, per Pontem tranſibit, ad locum ſibi ob merita competentem.*

Porta LIX.

Quicunque expiando fecerit Eleemoſynas, non poteſt expiando facere Convivium poſt illud. Sed Deo faciat Vâgj: arripiat, inquam, Vâgj, & deinde comedat Panem, & ſic quod de Convivio reſtat ſimul accipiat. Hoc modo Peccatum ejus minuetur, & id coram Deo ei remittetur.

Porta LX.

Intra Habitationem tuam quando eſt tibi Tempus Aquam impellendi [i. e. mingendi,] *ad Pedem Aquam ne impellito, quia hoc factum erit tibi Peccatum à Capite ad Calcem. Quando itaque ad Aquam impellendum aſſides, juxta oſtium ne relinquito, ſed ſit aliquanto remotius. Nam in Libro Vendid-zend dicitur hoc eſſe Peccatum Ponderis* 1200 *Dirém. Quando aliquis micturus eſt, ibidem in Animo recitet Aveſtâ: & deinde, poſtquam ibi minxerit, intra tres paſſus illius Loci ubi fuerat, Yatâ ahû virîyu ſemel recitet, & deinde taciturnus ſedeat: & quando exit, recitet Aſhîm vuhû ter: Hamatanâm recitet bis: Hûchſhâter recitet ter: Yatâ ahû virîyu quater: Ahunim virîm yazdmadi ad Finem recitet, Pietatis Cauſâ. Quando hæc in animo fecerit aliquis Homo, tum erit ſanctus, & ſauvis, & lucido animo præditus: omnia ejus verba erunt accepta, nec (ſecundum hanc Religionem) à Diabolo unquam affigetur.*

Porta

PORTA LXI.

NE *occidito* خوجه *Húgja; sed si alicubi videris, accipe & versus Campum deferto ut abeat: dimitte, inquam, ut eat versus Supellectilem suam* [seu domesticos suos.] *Hoc faciendo, Meritum invenies multum, si tu facis idem bonum quod alii faciunt. Cum enim Húgja Formicarum antrum percusserit, earum millia violenter morientur. Serpentes quoque necat, necat, inquam, & deinde eos quaquaversus distrabit. Valde utile est hoc animal, ideóque hoc scito, illudque interficere omittito.*

PORTA LXII.

NE *interficito Canem Aquarum* [sc. Castorem] *si fortè videris eum alicubi euntem, accipe, & deferto, & ad Aquam perduc: nam in Vendîd dicitur, Castorem interficere Peccatum est horribile: & qui talem unum interfecerit, per Modum Expiationis tenebitur alia noxia animalia (uti Serpentes)* 18000 *interficere: Ovium, & Boum, & Arietum,* 10000 *interficiet, Pietatis ergò. Quicunque, inquam, interfecerit Castorem, Infernus erit locus ejus: Semen ejus è Creaturis delebitur, & nullam ab Inferno Redemptionem inveniet.*

PORTA LXIII.

UT *quisque Religiosus se ipsum vindicet ab Interitu, Animæ suæ Expiationem faciat dum in vivis est, nec Caput suum à Viâ Cultûs detrectet, unde magnum Meritum quotannis inveniet, & singulis Annis auctius erit. Quisque prudens pro se faciat Expiationem apud Sorûsh, qui beatam illam Animam sibi accipiet & tribus Diebus tutò custodiet, ne Noxam videat aut Perturbationem: & Mane quarto* [al. *Nocte quartâ*] *in Ponte Tchînavar cum eo computabit Mihr-Izad* [al. *Reshn-Izad*:] *& deinde ad locum suum ibit, quia anteà*

anteà illa Anima in vivis expiata fuerat. Expiatione, dicto modo, in vivis factâ, si fortè Infans ex improviso natus fuerit, Obstetrix quædam, in Subsidium veniens, eundem lavabit, eique præscindet Umbilicum. Quando è [corporis] *modulo exit talis Anima, est sicut Infans exanimis, attonitus manens, & viam suam nesciens: quando autem animatus & visu præditus fuerit, Sorûsh eum ut beatum agnoscet: Sorûsh, inquam, ad talem beatum veniet, sicut Obstetrix ad gravidam* [seu parturientem:] *talem Fœtum excipiet, lavabit, & Umbilicum præscindet: tutò eum à Diabolo custodiet, & ad Habitationem suam perducet. Quando anima in vivis expianda est, Sacerdotis est eandem expiare apud Sorûsh: oportet enim heic* [in hoc Mundo] *Expiationem aggredi, ut Infans inde fiat sanctior, & ibi* [sc. in altero Mundo] *non pereat. Oportet, inquam, viventem animam expiare hodie, ne fortè cras Miseriam & Maledictionem videat: potest enim esse ut, intrante Fato, bona Opera faciendi Potestatem non inveniat. Quando Anima in vivis expiata fuerit, à Diabolorum Injuriâ tuta erit: cum cuique præceptum sit Animam in vivis expiare dum in hoc Mundo est. Quando Destûr, aut Hyrbad, à te absunt, & in Angulo confidentes hilares sunt, melius est ut tu proprium Dolorem* [seu Tœdium] *devores, ut tali Opere Animam tuam lætari facias* [æternúm.] *Præceptum est ut hoc Opus suscipias, ut ipse manu tuâ id præstes, dum Anima tua adhuc in vivis est.*

PORTA LXIV.

Q*Uisquis è Mundo moriturus est, subitò inveniens Dei mandatum* [ut obeat,] *huic Operi sedulò tribus Diebus incumbat, faciendo pro se Expiationem apud Sorûsh-Izad,* [al. *Sorûsh-Yezdân:*] *accendat Ignem, Avestâ recitet, quia is ibi fortè per tres Dies locum habiturus sit. Deinde Expiationem pro te facito tribus Conviviis. Mane quarto* [al. *nocte quartâ*] *unum Bachushnûm* [recita] *τοῖς Reshn & Astâd, & aliud Bachushnûm Beatis, Conscientiæ Gratiâ. Deinde tuum Vestitum bonum & elegantem affer, Fasciam-capitis, Tunicam, Subligacula, Sudram, Ocreas, & Cingulum; cùm enim talia Paradiseis attribuunt, talia etiam sinceræ Religionis viris dare solent. Ex Vestibus itaque melioribus appone quicquid tibi commodum videtur; unde tibi erit ibi Honor, Cor & Oculi tui* [firmi] *ut Montes erunt. Dein Amicos Consanguineos & Familiares, quos habes, coram conspectu tuo collocabis, alios ad latus tuum, dum*

sc.

sc. aliqui præeunt & alii subsequuntur. Illo tempore te agnoscent Beati [sc. Sancti,] *ut tu etiam agnoscas eos, dum illos eodem modo vides. Quò præstantiores fuerint Vestes & Supellex tua, eo plus Honoris inde reportabis: erit tibi Gaudium & Lætitia major, & locus in Paradiso melior. Si verò Vestes non fuerint præstantes, multum Pudoris inde reportabis: & Sedes erit aliis inferior, nisi Vestes fuerint elegantiores. Animæ non gaudebunt de illo homine qui tales Vestes in illum pauperem* [sc. seipsum] *induit.* [Aliàs] *Cor ejus ex illis Vestibus exultâsset, & Beati eas Justitiæ* [seu Conscientiæ] *ejus tribuissent: per hoc Expiationi ejus accederet Veneratio, & à Deo obtineretur Misericordia. Horum autem omnium dimidium dabis Destûro, & alterum dimidium Sacerdoti, nam hac ratione* [Beneficium illorum] *ad Animam ejus citiùs veniet. Fac cures ut benè consuantur, quia Vestes benè consutæ sunt meliores; nam si ad Convivium* [Expiationis meliores] *apposueris Vestes, Sacerdos cum eis expiabit sine Fraude: Anima defuncti videbit Computum, & citiùs percipiet Exitum: totum Pharashèst pro eo recitabunt, & illas deinde seponet, & posteà Anima ejus per Pontem transibit. Et mane quarto, quando à Terris versus Tchînavar transit, primò veniet ad Ignem Martis, secundò Astra transcendet, tertiò juxta Lunam erit gradus, quartò ad Solem perveniet, & deinde ad Locum suum.*

PORTA LXV.

O *Juvenis, bonam τῆς Mazdiyasenân Religionem percipito: Fæminis Salutationem* [seu Comprecationem, ut salvere jubeat] *non injungunt, eodem modo quo Viri τῷ Soli faciunt; sed Fæminis præscribunt Salutationem, ut quotidiè euntes ad Maritos, tam mane, quàm tempore Precis secundæ, & manibus ad Latera applicatis, eis dicant, Quid præcipis? An benè quievisti? Quid cogitas ut nos faciamus? nam quicquid præceperis, id facturæ sumus, Quicquid enim Maritus præceperit, id statim præstare debent: Mariti Contentationem quærant, & Die Noctéque sic se gerant. Nam quando Maritus contentus est, Dominus etiam contentus erit. Cum Fæmina sic fecerit, ea est multò præstantior; Paradisea & Beata erit, quando erga Maritum Linguâ disertâ* [blandiloquâ] *fuerit & ad eum Die Noctéque Judicium suum detulerit. At si Marito non obedierit, sed duæ Crumenæ & duo Corda fuerint, tum illa vocabitur irreverens, impudens, infernalis, & polluta: nam Marito non contento,*

contento, quamvis multa Merita habuerit, quandónam talia Merita ad Animam ejus pertingent? quandónam à Gehennâ liberabitur? Si verò Maritus ejus contentus erit, talis Fœmina in hoc Mundo Paradisea erit.

PORTA LXVI.

P*Ræceptum est, ut nostra Religio sit optima illa quæ in Mazdiyasenân est, ob Excellentiam ejus. Inde eam colimus, ut Anima nostra ab Inferno salva sit. Hujus veritatem agnoscimus, & huic Religioni nos obligamus. Religioni confidimus, ut in Dei Paradiso futuri simus. Per Bonitatem possibile ad Paradisum ire: felix itaque est qui in suâ Naturâ Bonitatem habet: nam Bonitate & Cogitationibus bonis, quisque in Paradiso obtinebit Conclave: unde nihil in hoc Mundo melius est, quàm ut Religiosus huic Operi addictus sit. Si aliquis* [Apostata] *Religionem dimissurus sit è Manu, ab eo Opere alii Manibus eundem arripiant, & omnes qui possunt Suppetias ferant, & coram Domino Gemitum edant, ut Deus ei condonare vellet, & ut Religionem suam servet in hoc Mundo. Nam quando Religiosus per* [Dei] *Limen transit, ei aperit, & intrat sine Prætextu. Quamdiu in vivis est cum suâ Sobole & Stirpe & Familiâ, quæcunque bona opera ii fecerint, scito esse quasi ille fecerat, & ea ad ejus Ostium portanda. Si aliquis propter Tributum suum solvendum dejectus fuerit, (cùm tale Tributum non habeat,) à Manu Religionis venturum erit gratis. Tu itaque eo in Loco Subsidium ei administrato, illud Tributum ei tu solus dato; & scito te, hac Ratione, eum à Cæde liberâsse, & sic faciendo te religiosum peculiarem præstitisse: in Paradiso Mercedem & Præmium & Remunerationem habiturus es, bonum infinitum ex hac Religione percepturus es: nam nihil in hoc Mundo melius est, quàm ut alius Religiosus bonum à te percipiat. Quid enim hoc melius est, quàm ut Pauper, in Conditione suâ dejectus, in te Religionem inveniat, & à te Afflictionem non videat. Nam per Subsidium tuum in Religione suâ mansurus est, nec Morem & Regulam suam corrumpet. Quicunque tempore suo hoc fecerit, unà cum Zerâtusht Cooperator sit: & cum Præmii & Mercedis particeps sit, simul etiam Gratias agere oportebit. Si autem pro Tributo abstulerint Pecuniam, quam aliquis pro Familiæ suæ Expensis paraverat, scito* quòd

quòd in Religione nostrâ illâ re pejus non esset si quis cadaverosum comedisset. Ab illâ itaque Pecuniâ cavere [seu abstinere] *oportet, quia talis Pecunia erit grave onus in cervice tuâ. Nam in omni domo ubi talis Pecunia expendetur, in tali domo non manebit ullus qui sobolem conservet; sed Egestas erit ibi manifesta, & Familia illa totaliter evanescet.*

PORTA LXVII.

P*Ræceptum est, ut Mendacium non dicas, ne hoc ipso fias in hoc Mundo Infamis. Nam quamvis à Mendacio tuo procederet Res recta* [seu vera,] *nihilominùs tamen Vita & Dignitas tua Jacturam patietur. Omne Peccatum superat Mendacium, & inde Res tua reddetur minùs illustris. Zerâtusht interrogavit ab eo qui Occulta novit, Mendaces quomodo se habebunt? Cui tale responsum dedit Deus; Oh, Verax est ipso Sole splendidior, Mendax rectà ad Diabolum ibit: nam à Diabolo est quòd ille talem Concupiscentiam habeat. Super Mendaci non erit Mentis-Illuminatio, sed super eo erit Despicatio: nam ille Pauper est Opinione Hominum, quamvis in Mundo Nobilis habeatur: Homines eum non honorabunt, Exitum videbit malum propter Contemptum suum. Si Opes habet, omnes abibunt: & quando indiget Multitudine, non manebit ei Semen in Mundo, sed citò desolatæ erunt Opes* [& Possessiones] *ejus. Mendacium itaque, ô Fili ne dicito, nec pares tibi Mansionem in Inferno.*

PORTA LXVIII.

P*Ræceptum est, ut Veritatem exerceas: Veritatem facito Artificium* [seu Professionem] *sine Imminutione. Fac curam, ut habeas Veritatem, quippe quæ Animam tuam augebit. Veritate nihil melius est ex omnibus quæ creavit* [Deus;] *nam ille Mundum ex Veritate produxit, & ex Veritate est quòd Mundus in loco suo mansurus est. A Veritate est tibi in hoc Mundo Religio-vera; à Veritate est quòd Gogjésta factus Diabolus, lapsus sit in Maledictionem, quia eam minuebat: nam Diabolus à nullâ re magis timuit, quàm à Viâ Veritatis. Futura est Resurrectio propter Veritatem, ut tunc appareat* quis

quis eam minuerit. Quicunque Veritatem facit suum Asylum, Mentis-Illuminatio ab illo resplendescet Ope Lunæ: auctior semper erit ejus Familia, & à Deceptione Dæmonum erit securus. Ghâva, Faber-ferrarius, multum Veritatis habens, ausus est loqui cum Dabbâk totius Orbis Rege, & tunc eum non timuit. Ille solus tali Regi Responsum dedit, in ejus Sermone fuit Confidentia & quoque Alacritas. Gogjésta [seu Diabolus] *quando cum Veritate rem habendam vidit, pro mille Annis cecidit attonitus; nec versus Mundum venire potuit, sed loco suo mansit miser* [seu gemens] *& tremulus. Quicquid tibi in conspectum venit, in Veritate stet* [seu consistat:] *nam in Interpretatione Libri Zend dictum est; Ex Vestâ τὴν Ashîm vuhû recitato: & cùm noveris Meritorum tuorum præcipuum esse Veritatem, quare ad latus declinando eam minuis, cùm primum quod in Mundo visum est, (sc. Orbium Cœlestium Circumrotatio,) à Veritate processit? Quicunque loquitur verum, illius est τὸν Avestâ quærere* [atque consulere.] *Deus dixit se amare Veros: Angeli quoque eis benedicent. Sic dixit ille qui bonæ Religionis Mysteria novit; Cor Veracis non videbit Molestiam nec Egestatem. Sed tandem Veriloqui in bono statu erunt, nec quisque Capite* [seu bono Cerebro] *præditus eis obloquetur in hoc Mundo. Ideoque exerceto Veritatem cum corde habente apertum Ostium, nam Veritatem exercendo nemo supplicium visurus est* [æternum.]

PORTA LXIX.

P*Ræceptum est cavere ne cum Meretrice Familiaritatem habeas: Tu itaque alicujus Uxorem ne seducito: quamvis sit Captatrix & Cor demulcens: quicunque enim aliquam Fæminam seduxerit, in viam Animæ suæ Opus corruptum fecit. Nam si Maritus accessurus esset ad talem Uxorem, haberetur pro Peregrino ab habitatione suâ prohibito: & Uxor quoque tunc esset Marito vetita; sic enim se habent Religionis Principia. Quicunque vir tale* [Deo] *ingratum fecerit, de novo semper Peccatum inveniet in Dominum. Talis Vir & Fæmina congredientes, habebuntur Peccatores Lumine destituti. Cùm verò Maritus non novit, ei Peccatum non erit; nam illius* [sc. Uxoris] *antecedens Peccatum ei non adest,* [sc. ab eo ignoratur.] *At quando Maritus novit, oportet ut à Marito separetur talis Uxor, nec debet*

debet ille prope eam accedere: nam si ex improviso ad eam accesserit, Copeccatores erunt tam Vir quàm Fœmina: quia si posthac prope eam accesserit, scito eum esse sicut ille qui cum Meretrice Consuetudinem habet. Nec illa aliâ quâvis viâ poterit fieri Marito licita. Si Uxori ex avitâ tuâ familiâ acciderit tale Infortunium, hoc erit eò pejus. Ac pessimo pejus erit ad eam redire: nam si talem Uxorem [repudiatam] *imprægnaveris, tu Religiosus eam ad aliam Religionem deducis,* [cùm nostra non permittat.] *Si ex metu suo* [celandi causâ] *Infantem interfecerit, tu in eâ re sanguinolentus habeberis plùs aut minùs. Si Infantem habuerit, quamdiu is est, Peccatum ex illo Infante contractum Peccatum tuum erit: tu habebis Peccatum, & tu habebis onus. Igitur custodi te ab ejusmodi Opere quod in Pœnitentiâ definit. Non dicant (si modò de tali re loquuntur,) Talis homo consors fuit cum Meretrice. Ideóque in te non prævaleat Desiderium tuum; nec Intellectus & Discretio & Gravitas tua* [culpentur.] *Quicunque semel cum Meretrice cubuerit, per XL dies Intellectus & Scientia ab illo abibunt: non Perspicacitas ejus, nec Consilium, nec Conductus, nec Apprehensio, nec Religio, nec Stabilitas ejus, mansura sunt, nec Cor ejus quietum manebit. Ideóque custodi te ab hoc, & tibi caveto.*

PORTA LXX.

P*Ræceptum est tibi cavere à Furto & alienarum Opum Direptione, Quando aliorum Opes Furto abstuleris, proprium Sanguinem te voràsse scito. Nam tale in hac Religione decretum est,* [viz.] *Quicunque Furto aliorum Opes abstulerit, si unum Dirèm* [seu Nummulum] *furatus est, ab eo duo Dirèm auferant: & pro Mulctâ ejus Aures abscindant, Corpus ejus decem Baculis* [seu Verberibus] *fustigent, & in carcere per horam detineant. Talia oportet in eum infligere. Aliâ vice, si duos Dirèm furatus fuerit, quatuor ab eo exigant, duabus horis in Carcere detineant; & tunc manus ab eo abstineant. Si aliquis furatus fuerit Dirèm* CCCC, *Manum ei præscindant. Si furatus fuerit* D *Dirèm, de collo suspendatur. Tale erit Supplicium ejus in hoc Mundo: & in futuro, Pœna erit, quòd in Paradiso, duplum ejusmodi quod furatus est ab ejus Meritis auferetur.* [Alia Exemplaria paulò aliter legunt, viz.] *Si unum Dirèm furatus est, duo Dirèm pro Mulctâ ab eo auferant, & Aurem ejus abscindant, & Corpus ejus* X *Baculis verberent, & in Carcere unâ horâ detineant. Aliâ vice, si unum Dirèm furatus fuerit,* X

Dirèm ab eo auferant, alteram Aurem abſcindant, XX *Baculis* [ſeu Verberibus] *eum percutiant,* II *horas in Carcere detineant;* & *tunc manum ab eo abſtineant. Si deinde furatus fuerit* III *Dirèm aut duo Dângh, ferenda eſt Sententia ut abſcindatur Manus, Manus, inquam, dextra.* [Huc uſque alia Exemplaria: deinde pergit prius Exemplar;] *Et Viro Dei dabunt Opes ejus. Sic manſurus eſt Fur ille infortunatus: ſi enim Bona-Opera non fecerit in hoc Mundo, ex angulo ſemper Talionem inveniet: in eum exhibebunt Retributiones, Supplicium erit Sors illius. Quicunque aliorum Opes abſtulerit, pro Talione, quadruplicem ab eo Quantitatem auferant. Si heic reddit, det ejuſmodi quadruplum. Si autem talem Furem abſolvit ille Beatus,* [ſc. Archipræſul,] *tum illius Furis opus ibi habebitur quaſi bonum: ſi autem non, tum oportet eum ſtatim interficere, cùm oporteat interficere talem Malevolum. Conaberis itaque aliorum Opes non auferre,* & *ab operibus diabolicis abſtinere.*

PORTA LXXI.

P*Ræceptum eſt à Peccato abſtinere, à Manu,* & *Linguâ,* & *Cogitatione omne Peccatum eliminare. Si Mæror* & *Mæſtitia tibi ſupervenerint, in illis Patientiam habeto, ut animo ſis placido* [ſeu inturbato.] *Si autem* [è contra] *Beneficium aliquod à Creatore obtinueris, pro eo Gratias agito:* & *quando præ manibus habes Gratiarum Actionem, tibi ſubſequetur Beneficium* [alterum.] *Nam ſi non adſit Gratiarum Actio, nil boni reportabis, quiſquis es. Illicitus eſt Panis quem talis edit; nam quando Gratias non agit, eſt Imprudens: nec oportet ei aliquod bonum facere, cùm ille ſit ingratus. Hoc enim in Religione planum eſt, ſc. quòd ſi aliquis ſine Gratiis moritur, in Terrâ eum ponant ex menſurâ* [ſeu proportione facti ejus.] *Sphendârmaz Angelus pro illo tremet, ſicut de Ferâ Ovis. Omnes Aves quas ille in Mundo ſicut Fera* [voraverit,] *erunt ſicut Cadavera ei qui ſine Gratiis eſt. Omnes Arbores ſuper quibus ille ſederit, quamvis bonæ eſſent, exareſcent. Oportet, ô Fili, ut hiſce Virtutibus doneris; quæ ſunt* I *Liberalitas,* II *Veracitas,* & III *Miſericordia erga Populum Dei:* IV^to^, *ut ſit tibi unum Cor* & *una Lingua, cujus Linguæ ſcopus ſit Veritas.* V^to^, *Hypocriſin non feciſſe cum Populo Dei, tam præmittatur quàm à Tergo ſequatur: quicquid enim tibi ingratum eſt, id certè nemini gratum habebitur. Hoc eſt Principium in Religione,* & *Canon atque Regula noſtra: namque Juſtiſſimus Deus Altor Zeratuſhto* dixit

dixit; Quando cupis esse Sanctus & quoque Salvus, in hoc Mundo tibi incumbit facere duo Opera; quorum unum est; Ut si Paradisum eligis [seu præfers] *in hoc Mundo, ne invadas Res aliorum; quia Paradisus est melior Rebus mundanis, cùm hoc sit ut V Dies, illud ut Infinitum. Et cùm Paradisi Possessio sit tibi gratior, in Res pauperes Cor ne affigito: erga quemque bonum cogita, quia Bonitas in hac Urbe est opus præstans. Tu itaque facito Hominibus Idem quod si Illi tecum fecerint, tibi satisfaciat.* [Secundum est,] *Linguâ tuâ neminem lædas, sed Bonitate teipsum cum hominibus sociato. Cumque sic te habueris, tum, è Mundo migraturus, in Animâ tuâ de Reditu securus eris: ad talem Gradum tu pervenies, ut tandem Præcipuum* [seu Principale] *tuum invenias; ut quamdiu in hoc Mundo locus tibi supererit, tibi non eveniant Noxa & Damnum; ut per cujuscunque aliquando Limen transeundo, nullum à Diabolis & Dæmonibus tibi veniat Detrimentum. Cuique igitur præcipito ut ita se habeat, ut in utroque Mundo certissimè felix sit. Ei à Diabolo tunc non erit Damnum, sed Paradisus erit locus ejus in æternum. Ibi ipse lætabundus sedebit, nec aliquid præter Desiderii sui Gaudium videbit.*

PORTA LXXII.

PRæceptum est, ut quovis die quamprimùm lucescit Aurora, pro minusculis Rebus* [peccaminosis] *Sacerdos Expiationem pro te faciat aliquo Convivio,* [sc. parvâ aliquâ Oblatione quotidianâ,] *vel ipse pro te facito: hoc enim in Religione clarum est,* scil. *In quacunque domo expiatum fuerit Convivio, in illâ domo hospites absque Fascinatione erunt: Beatorum Animæ 999000 illuc accedent. Ingruente quidem Nocte, & Sole ex Mundo abeunte, Diaboli & Dæmones tunc venient ut illius domûs Incolis noceant, & ut Capita Incolarum talis domûs in Vincula adducant: at quando in illâ domo Convivii Nidorem invenerint, inde exibunt ab illo Convivio exterius: & in illâ domo non erit alicui Noxa, sed cum C Desperationibus inde exibunt. Cuique itaque Fideli præcipitur, quovis Mane, secundùm præscriptum Morem, Convivio expiare; ut quando ibi omnis Anima collocata fuerit, Diabolus ab illo loco longè absit. Et quamvis habes tantùm Urceolum, tamen Convivium parvum est, & hoc indubitatò bonum Opus habebitur. Propter tale Convivium non ita minuetur Meritum, quin* MCC *Dirèm illud ponderet. Terna ejusmodi Convivia triplum tot Diremorum Meritûm habebunt: sic enim Computus nobis institutus est.*

Porta LXXIII.

IN *hac Religione, Fœminis* [Puerperis] *incumbit in* [XII^{mo} mense] *Abân duodecim Oblationes præstare pro Peccato quod à Puerperâ processerit, ut ita purificata sit à Peccatis suis: præstet itaque & hoc Opus in se suscipiat. Nam in Libro Zend-vendid dicitur; Fœmina quæ* XII *Oblationes præstabit, erit purificata & à Peccato pura, tanquam Ventus qui à Superficie Campestrium Paleam rapit. Non est aliquid Fœminis magis præceptum, quàm ut in Abân diligenter faciant Expiationem Pecuniâ suâ: talis enim in Viâ Religionis Fœmina habetur plane optima, quæ* XII *Oblationibus Expiationem fecerit. Meritorum ejus Exuberantia habebitur* 100 000, *& adhuc Mille. Tales sunt* XII *Oblationes, unde quævis inveniet Meritum in Paradiso supremo.*

Porta LXXIV.

P*Ræceptum est Fœminis probè cavere à Scortatione in suæ Religionis Regno: nam in bonâ Religione planum est, quid omni Fœminæ quæ cum duobus Viris concumbit dicturus sit Religionis Sapiens; sc. Quòd cum Peccatoribus & Veneficis æqualis* [seu compar] *sit: nam in Zend-vendîd dixit; Unaquæque Fœmina quæ cum duobus Viris cubat, à Deo erit in Miseriâ & Difficultate plurimâ, & apud Angelos in Dedecore multo. Si talis Fœmina Aquæ Superficiem aspexerit, Aqua mox turbabitur & in Ebullitionem veniet. Si Ligna & Arbores aspexerit, Arbores turbabuntur & in Partes lacerabuntur. Si aspectum projecerit versus aliquem Virum, præ Dolore nil Decoris in eo manebit, nihil Scientiæ. Si talis Fœmina super Terram posuerit Pedem suum, Isphendârmaz* [Terræ Angelus] *mæstus erit propter hoc. Zeratushto dixit Creator, Eam, sine Morâ, citò occidito. Oportet enim Animam occidere per Angues & Leones & Tigrides & Lupos perfidos, quia aliàs majus Damnum incurret à Feris dilaniantibus fœdis, & malis* [Spiritibus.] *Oportet itaque Fœminas se probè custodire, cùm res ita se habeat. Non faciant in Maritos suos illicitum* [seu vetitum,] *quod in Religione incumbit tam in Nobiles quàm in Vulgus. Si alicui Viro se tradiderit quater, Marito suo illicita*

illicita habenda est. Ad Domum ante eam præibit Maritus, cùm sit sicut Peregrinus, non sicut Affinis ejus. Peccatum in ejus Animam de novo semper veniet, & Anima ejus ad Infernum ibit. Oportet itaque heic multum conari, ut seipsam à Peccato contineat.

PORTA LXXV.

SI Puerperæ Oculus in Ignem inciderit, erit ei Peccatum Ponderis XV Dirêm. Si intra XV passus accesserit versus Ignem, Ponderis XII Dirèm erit Peccatum ejus. Si tribus passibus super Ignem suum ambulaverit, Ponderis MCC *Dirèm erit Peccatum ejus. Si in Aquâ sederit, Peccati ejus Excessum scito esse Quindecies:* [imò] *cujuslibet Excessus erit usque ad* MCC. *Non debet in Solem aspicere, nec cum Viris Verba corrupta loqui. Duæ Puerperæ non debent concumbere. Vase plumbeo Cibum eis dato. Non debent aspicere in Cælum, nec Pede nudo super Terram ambulare. Non debent Panem comedere è Manu. Non debent Vas* [ad bibendum] *Aquâ implere, nisi usque ad Medietatem tantum. Manum in Manicâ teneat illo Tempore, & Panniculum super eam circumvolvat, ne ejus Manus madefiat. Sic etiam faciat Tempore edendi. Non debet in Sole sedere, ut Æstate sit Solis Calor super corpus ejus. Quando Puerpera fiet dolorifica, quamvis eodem die purificetur, caput suum non lavet ante tres Dies. Et quando liberata est à Dolore lancinante, tum sedeat adhuc IX Dies salva. Deinde quando Puerperium ejus minuetur, sedeat aliquantulum, & tunc Caput suum lavet, & Purificationem Cordis Desiderio quærat. Si per XXIX Dies Puerpera fuerit, idem erit ac in initio dictum est; sedeat III integros Dies, & deinde Caput suum cum Desiderio lavet. Si dubitetur an sit Puerpera necne, faciat Vestem, & videat quòd sit talis. Si sit Puerpera, sit Vestis pura; & hoc sciat, ne fortè pereat. Si sit ei Infans in Lacte, ejusdem memor faciat Vestem: & postquam Puero dederit de Lacte suo, is non debet esse exemptus à jussis & vetitis. Tum deinde Caput suum lavet, & quoque Infantis Caput lavet. Cum Puerpera viderit an sit secundum Morem, sciat quòd debeat lustrari. Si illa Convivium quod coram aliquo est aspexerit, lustrari debet illud Convivium. Si postquam Puerpera Aspectum projecerit in Aquam currentem, quamvis celeriter ab eâ discesserit, Puerpera omnem Rem in quam aspexerit jacturâ afficit. Si Manum suam super Carduum fœtentem posuerit, certissimè scito talem Carduum quasi effossum*

fossum fore. Si Aspectus ejus cum Plagâ [sc. Fascino] *inciderit in Indicum, illud Indicum amittet Colorem & fiet vitiatum. Seipsam itaque (præsertim tribus primis Diebus) à Peccato custodiat.* [Vid. Portam XLV.]

Porta LXXVI.

IGNEM *ne accendas in Sole, quia hoc erit Peccatum* [Ponderis] *trium Esfîr; Peccator enim eris & ages corrupté. Vetita sunt super Caput Ignis tui Ostiola, sc. res in se habentes Foramina: nam ex omni Fenestrâ per quam Sol ad eum venerit, per eandem etiam ad te Peccatum veniet. Hoc Peccatum erit trium Esfîr. Nam Sol erit potior Igne; & quando Sol in Ignem splendescit, Potentia ejus minuitur: & hoc est Peccatum, quamvis Ignem alueris à mane ad vesperam: nam exinde tibi erit Peccatum* MCC [Dirém.] *Ignem itaque in Sole ne ponito: quia necessarium sit ut Opus tuum ita facias in hoc Mundo, ut exinde ad Animam tuam Damnum non veniat.*

Porta LXXVII.

SI *duæ Personæ deferunt Cadaver ad Locum ubi Justa faciunt, habeant in utrâque Manu Vestem quam eo Tempore induant; unam supra Vestem priorem induant, Vestem, inquam, sepulchralem* [seu quâ adeunt Conditorium] *superius induant: nec Verbum dicant alicui, quia sic debet fieri. Et quando abituri sunt celeriter* [versus Conditorium,] *illud Cadaver ostendatur Cani, uni quidem, quo tempore reddit Animam suam, & alii, quando coram se exportant. Eodem tempore quo exportaturi sunt Cadaver, Filum alligent Manibus suis, ut semper sint prope se invicem: nam non debent vel unum Verbum dicere quando exportant Cadaver ad Locum ubi Justa facturi sunt. Si Cadaver sit Fœmina-gravida, cum sit duplex Persona, quatuor homines eam exportent. Cumque ab exportando Cadaver redierint* [Vespillones:] *tum euntes induant Vestes suas, & Caput lavent Aquâ Lotione-lustrali, quia alius non est citò moriturus. Cadaver, inquam, oportet Cani benè ostendere, nec unum plus Verbum deinde*

deinde addere: nam si aliter fecerint, etsi mille homines illud exportaverint, omnes erunt eo tempore polluti. Et in Zend-vendîd sic dicitur; Nisi Canis illud Cadaver viderit, defunctus habebitur pollutus & Morte suâ dignus, nec à Pravitate purificari poterit: & ipsius Anima etiam erit in Miseriâ.

PORTA LXXVIII.

P*Ræceptum est à Ligno* [sc. Feretro] *Mortui cavere, ab illo, inquam, Ligno quo Mortuum exportant, & ab illo Ligno super quo Mortuum lavant. Sic etiam à Ligno tacto Aquâ flavâ & Sanguine quæ Puerperam polluunt; & à Ligno super quo Calceamentum posuerit Puerpera: item à Ligno quo affigunt hominem Patibulo. Ab his omnibus caveto, nec ad ea accedito, quia ab his omnibus fit Vestis tua polluta: ea ne comburito, sed procul asporta: nam nemo accipiet, nec comburet, quia nemini in hoc Mundo usui sunt.*

PORTA LXXIX.

P*Ræceptum est, ut si pro Medelâ Medicus Religioso præscribit comedere Cadaverosum; quamdiu hoc Morbo laborat, omninò non debet comedere Cadaverosum, quia in Zend-vendîd dictum est; Quicunque in Religione nostrâ edit Cadaverosum* [seu fœtidum,] *Caput ejus affatim fœtebit: & quando Anima è Pectore exierit, ad Gehennam itura est; nisi adduxerint eum coram Sapientibus, & hoc ei permiserint Destûri. Ii enim statim ejus Caput inde elevabunt, & pro Compensatione eum* [Dispensatione] *donabunt. Aliàs verò, in Gehennâ mansurus est, & Tormentorum ac Suppliciorum varia Genera perpessurus.*

PORTA LXXX.

P*Ræceptum est, ut Cadaver ad Ignem & Aquam non feras; quod si feceris, in Gebennâ mansurus es hocce Judicio. Sic enim in Religione nobis dixit Religiosus; Quicunque Cadaver ad Ignem & Aquam adduxerit, eodem Tempore, propter hoc ipsum Opus, tanquam Locusta fiet: Hyems propterea vehementior erit, quòd Cadaver ad Aquam & Ignem propè adductum fuit.*

PORTA LXXXI.

Q*Uicunque malitiosè Religiosum pascet Cadaverosâ-carne, aut Injuriæ causâ talem in eum projecerit, oportebit eum ad eundem properare, & Pænitentiam agere, ut hoc modo purificetur ab hoc Infortunio. Debet à Destûro impetrare ut pro ejus Animâ recitet Pîtûpht, & Compensationem* [seu Absolutionem] *faciat pro Anima, ut ea à Gebennâ liberetur.*

PORTA LXXXII.

S*I Vacca aut Ovis Cadaverosum comederet, ad nullum Usum adhibebitur, nec pro Carne, nec pro Lacte. Aliquid de Pilis aut Stercore ejus usque ad Annum in Usum non veniet: &, si fœtus ei fuerit in Utero, is non habebitur mundus usque ad Annum. Et, si illo anno conceperit, non erit munda usque ad Annum alterum. Si Gallina Cadaverosum comederit, tam Ipsa quàm ejus Ova erunt ambo immunda. Nam Religiosi statuerunt, ante Annum purificari non posse.*

PORTA LXXXIII.

PRæceptum est nihil dare Peccatori: Peccatori enim si aliquid dederis, erit quasi Angues in Os tuum indideris. Si Cibum tali alicui dederis, si comederit & in Peccato perstiterit, tu cum eo peccâsti, te ipsum cum illo in Gehennâ perdidisti. Si autem necesse sit ut aliàs incurrat [vitæ] *Periculum, tum dato; aliàs habiturus es Pœnam magnam.*

PORTA LXXXIV.

PRæceptum est, ut quando Mane à Somno surgis, primùm Manus tuas detergas, deinde Faciem laves sine Morâ. Posteà Manus & Cubitos lavato ter, & Pedes usque Crura trifariàm. Inter lavandum aliquid ex Avestâ recites, aliàs autem inter lavandum nihil dicas. Si Aqua tibi non adsit, omissâ Litaniâ, Manus & Faciem fricato Pulvere trifariàm, & deinde Litaniam facias. Et postmodum cùm ad Aquam perveneris, laves, & deinde Litaniam facias. Nam si Manus aliquâ Re non fricaveris, Manus & Faciem expiare non poteris. Nisi enim Manum & Faciem primò laveris, ad nullum Rem manum applicabis.

PORTA LXXXV.

PRæceptum est Agricolæ benè cavere in omni Sato ad quod Aquam deduxerit, ut tales Rivulos benè inspiciat ne in eos aliquid Cadaverosum inciderit: benè, inquam, inspiciat subtus & suprà & infrà. Si autem Aqua cadaverosa inopinatò ad illud Satum pervenerit, quamvis cautus fuerit, quantum potuit, tum non erit ei Peccatum, cum nulla sit de eo Suspicio. At si ille Aquam non benè inspexerit, cùm eâ si venerit Cadaver, proculdubiò erit Peccator, omnibus, inquam, Religiosis Peccator habebitur. Quando autem contaminatur hoc Peccato per Imprudentiam, Pœnitentiam faciat ut restituatur.

PORTA LXXXVI.

PRæceptum est cuique Fæminæ quæ Infantem enixa fuerit, ut intra XXI dies Caput non lavet. At post illos XXI dies, si putat commodum esse lavare, tum lavet benè. Manum non apponat ad ullam rem, ut sit ei Intellectus & Consilium & Discretio, nec Pedem ponat super Limen domûs. Usque ad XL dies caveat ab omni Re ligneâ & figulinâ: caveat à coquendo Ollas. Oportet, inquam, ab omni Re cavere per XL dies: cúmque illud Tempus pertransierit, lavet & purificetur. Usque ad XL dies, ad nullam Fæminam accedat; nam si ad Fæminam accesserit, Peccatum erit maximum. Si Mulier [ad quam accesserit] *tunc fuerit gravida, proculdubiò ex ejus lacte læsus erit fætus, cujus ideò Peccatum est à Patre & Matre: te itaque in periculum ne conjicito. Si autem XL diebus non apparuerit quòd fuerat gravida, cùm post XL Sanguinem viderit, dicito quòd nihili habeant, cùm Puerperæ* [seu Prægnanti] *non possit esse sanguis: in Puerperam itaque Impetum* [in alio Exemplari *Fraudem*] *ne facito. Et, si adhuc post Septimanam viderit Sanguinem, scito impossibile esse ut illa sit Puerpera* [seu Prægnans.] *An itaque illa sit Puerpera benè inspicito; ut si Puerpera sit, in alio loco seorsim sedeat. Puerpera itaque cùm sit, non debet Periculum facere: & scito hoc non esse parvi Momenti verbum.*

PORTA LXXXVII.

QUoad Fæminam quæ Fæti Jacturam fecerit [per Abortum,] *eam primùm dato præ foribus Adurân cum Cæremoniis religiosis, ut Interiora Cordis & Ossa sint ab Infirmitate suâ purificata. Aqua non est ei danda per triduum, propter Metum Mortis. Eodem momento quo talis Fæmina libera est ab Embryone, per tres dies pro illâ ingredieris illam Synagogam. Et quando Embryo præceps exciderit, eum relinquas per plusquam Horam: deinde Aquam ei dato ut bibat, nam fortassis de illâ Aquâ bibiturus sit. Post XL Dies* [Fœmina] *Caput suum lavet, & simul* [solennem] *Pænitentiam agat. Si Embryo non est quadrimestris, non est ei Anima. Quándo fit ut dictus Embryo sit mortuus, in Velo Sanguinis*

guinis [scil. in Chorio & Amnio] *congelatus, si, inquam, ante tres Menses sic evenerit, oportet eundem Cani ostendere planissimè. Deinde Pelvis impleatur Aquâ-lustrali quæ ad Embryonem citò afferatur, & duæ Personæ Embryonem in illam Pelvim conjiciant: si albus sit, Cadaver habebitur ille Embryo, & Mater debebit* [solennem] *Pœnitentiam agere. Si autem ruber sit Embryo, tum adest Sanguis; & quomodo Matri ejus Pœnitentia incumbet? Si tale quid evenerit post tres Menses,* [sc. ut Embryo sit tantùm trimestris,] *bonam Circumspectionem adhibe: cave, cave tu qui Mysteria nôsti, nec Periculum facito in hoc Negotio: nam hoc prohibitum est in Religione nostrâ, & in eâ Mos & Regula est; Quòd sc. non oporteat talia Spurca facere, de quorum Sanctitate plane dubitetur. Nam ab* [ineunte] *Vitâ usque ad Interitûs Tempus, talis Persona nullâ Aquâ purificabitur, quamvis Decies Millies Caput Aquâ-lustrali laverit; illi, inquam, talis Lotio non proderit, quia intus adhuc polluta est in Medullâ, & Venis, & Ossibus, & Cute. Hæc si noveris, benè est. Exteriùs quidem, certissimè purificabit Aqua: interiùs verò, Religionis Cæremoniæ purificabunt; nam illa Purificatio quæ intra Corpus, à Ritu religioso procedit. Si in hoc Negotio remissus es, tu omninò non es purificatus: quidvis ad quod apponis Manum, pollutum est, sive sit Cibus, aut Aqua, aut Ignis; quicquid, inquam, sit ad quod talis Manum suam apposuerit, Peccatum* [novum] *super alia ejus Peccata addet: unum nempe ei daturum est Centies Centum Millia, & hæc omnia erunt Peccata ipsius; quod benè advertito. Si Manum suam posuerit super Convivium, totum illud Convivium fœtebit. Omnis Cibus quem Manu tetigerit, inquinatus & pollutus erit, sicut est malevoli Anima. Propter hoc debet* [publicam] *Pœnitentiam agere, & insuper novem Shávah* [seu Gagatis-Gemmas] *tradere. In hoc negotio ter Caput suum Aquâ-lustrali lavet: sic enim debet tribus Diebus Caput suum lavare: & tum si Manum ad quidvis purum apposuerit, non habebit quod metuat timeátve.*

PORTA LXXXVIII.

P*Ræceptum est, ut quando aliquis è Mundo abierit, per triduum in Domo Religiosi non edatur Caro recens: quia multum inde metuendum est, quòd duos feros* [seu mortuos] *ibi fecerint. Oxygalam, aut Caseum, aut quicquid sit, in medium produc: nam tam Ille quàm Amici*

[seu

[seu Consanguinei] *quicunque sunt, non debent ad Carnem manducandum considere.*

PORTA LXXXIX.

P*Ræceptum est, ut Liberalitatem præstes, Munificus sis, & hoc modo negotium facias; nam Terræ erit gratum quòd talis Homo liberalis super eam generosè-ambulet. In Mundo etiam gratum erit Vento, ut possit Liberalis Pectus recreare. Melius erit Equo tale negotium, quòd Homo liberalis eum inequitaverit. Gratum erit Mihræ* [seu Soli] *& Stellis & Lunæ, quòd super Liberalem splenduerint Luce clarâ. Liberalitas Deo chara est, Liberalis Locus propterea Paradisus erit. Sic enim dixit Deus-Justus; Liberalium Præmium eis afferam, non enim video idoneum esse ut Liberales sint sine illo. — Angeli ei benedicturi sunt. — Dixit quoque Deus, Scito ô Zerâtusht Espintamân, me Paradisum creâsse ex Justitiâ: Locus-Boni Liberalis erit* [apud] *Ghe-rûtamân, qui Bonitatem exercebit erga dignos, & idoneos in Religione Gaudio afficiet: eis donabit ex Rebus quas in manu habet, Locum & Sessionem pro eis in Paradiso inveniet. Ille etiam ab Inferno tenebroso erit immunis, hujus Opera non erunt præcipitata. In Religione planum est, quòd ad Paradisum sint Viæ XXXIII, per quarum aliquam Animæ ad Paradisum ituræ sunt, si multa Bona Opera fecerint. Sed Liberales per omnes XXXIII Vias ad Paradisum ibunt: cum Felicitate Viam ad Paradisum invenient, & sicut Ventus per Tchînavar leviter transibunt. Per quamcunque Viam properaverint, Angelos in Procinctu invenient Formâ optimâ, unde Liberalis propter optimam illam Pulchritudinem lætabitur. Latitudo τῦ Tchînavar est IX Lancearum, & quævis Lancea IX Cubitorum. Intra Paradisum est Liberalium Locus, qui melior quam aliorum, sine quâvis Imminutione: nec potes habere Merita potiora quàm ea quæ Veracis & Liberalis sunt.*

PORTA

PORTA XC.

HOC Verbum audito ex Religione τῶ Espintamân, sc. Quòd aliquando sit Tempus, ut semel recitando Ashîm, ejusdem Meritum sit decuplum: aliquando, eundem semel recitando, Meritum ejus sit C: aliquando M: aliquando 10000*: aliquando* 100000. *Aliquando, illud semel recitando, Meritum ejus æquet Quantitatem Mundi & omnium Rerum quæ in eo. Decem Meritorum Ashîm erit Tempore Panem comedendi. Centum Meritorum Ashim erit post Cibum præstare Vâgj. Mille Meritorum Ashîm erit Tempore dormiendi. Decies mille Meritorum Ashîm erit Tempore Mediæ Noctis: quando enim te à latere ad latus volvis, eo plus valebit Meritum in isto Negotio. Centies mille Meritorum Ashîm erit quando Mane à Somno surgis. Ashîm, cujus Præmium æquabit totius Terræ Regnum, illud est quod recitas Tempore Angustiæ, in quâ (si recitaveris) lætus eris: Præmium ejus dabit Deus Plenitudine Mundi: sic enim dixit Zerátusht Espintamân. Et, si Ashîm recitare non poterit, unum in Os ejus indat aliquis è Famulis ejus. Si Ashîm in Conditione suâ recitaverit, devotus habebitur: &, si devotus sit, secundum hanc Sermocinationem Paradiseus erit. Et si Paradiseus fuerit in hoc Mundo,* [apud] *Gherutamân erit Locus ejus æternúm. Quovis gradu quem habuerit, altior adhuc erit gradus ejus. Tu itaque evigilato, & pro hoc Negotio Bona Opera præstato. Animam tuam exaltato, ut in bonâ Religione habearis pretiosior. Annitatur itaque Sapiens ut in hoc Loco Ashîm vubû sæpius adhibeat.*

PORTA XCI.

PRæceptum est die & nocte anniti ut quodvis Bonum-opus quod facturus es, facias cogitando te hinc migraturum: si enim hodierni diei opus quis facturus sit cras, acerrimam de hac re Pœnitentiam acturus est. Nam in nostrâ Religione certum est [Deum] *τῶ Zerátusht Espintamân sic dixisse; In totius Mundi Creatione nemo mihi melior est quàm*

Tu

Tu es: propter Te Mundum attuli [seu posui:] *inter omnia Climata Tu es Electus meus. Omnes Populi in quovis Regno fuerunt Seculi tui cupidissimi, ut bonam à te Religionem possent producere, Gherutamân conciliare, & Cor suum reducere. Ego te creavi in Medio Temporis quod in Mundo currit; scil. à seculo Keiomáras usque ad Seculum tuum, sunt Anni* 3000: *& ab hoc Seculo tuo usque ad Resurrectionem erunt etiam Anni* 3000. *Meque te in medio creâsse scito, quia omnis Res in Medio sita, præ eâ quæ in Initio & Fine melior est. Argumentum pro eo quod dixi, manifestum est, quòd sc. omnium quæ produxi, id quod in Medio sit optimum, prout cuique perspicaci constat: cùm enim Cor sit in Medio situm, ideò mihi æstimatur melius: cúmque nunc Clima Quartum sit Medium, ideóque & melius est. Ego te donavi Honore, & Dignitate, & Præstantiâ, & Prophetiâ, & Regalitate, cùm tibi sincerum in Mundi Regno reddiderim Gushtaspem (ex Prosapiâ τῶν Keyân,) quo non est sapientior in hoc Mundo in seculo tuo. Tempore tuo effeci ut homines ex animo assuescant se Scientiæ. Nam cujusvis Excellentia non est in Divitiis, sed in Scientiâ & Morum-Præstantiâ: non in multis Annis, sed in Scientiâ magnâ: non in Origine & Stirpe, sed in Scientiâ & Virtute. Nam illorum, qui in Mundo sapientiores sunt, Gradus in Viâ Religionis sublimior est. Quando perceperint quòd id quod longo annorum Tractu in Scientiâ traxerant cum Molestiâ & suî Maceratione, (quòd sc. id quod cum Tædio in eorum manus inciderat, dum tempus transigerent in Viâ necessariorum suorum,) per te facillimè in manum accepturi sint, & cum Facilitate Scientiæ Religionis participes futuri sint; tum apparebit Sapientiæ differentia à Prophetiâ, & Te Scientiâ & Sapientiâ tuâ ipsam habere; se omnes esse ut Spinæ, Te verò ut Rosa; se omnes esse ut Partes, Te vero ut Totum; & tandem omnia illa quæ Ii cum magnâ Molestiâ addidicerunt, me ea tibi uno verbo ita dixisse, ut sint tam Vulgo quàm Proceribus facilia; adeò ut non maneat aliquid in quâvis Linguâ dictum, nisi quod in Linguâ tua sit sicut Aqua fluens. Tibi enim datus est Liber Avestâ, in tali Sermone, ex quo in Mundo Desiderium tuum & Famam obtinuisti. Deinde tibi dedi Interpretationem τῦ Zend, qui est Liber & Scriptura valdè æstimabilis. Præ Linguâ qua Homines ad loquendum utuntur, ea est Lingua Elegantior à Capite ad Calcem. In hoc* [Libro] *Eloquentiam tibi dedi, quæ Magnificentiam tibi afferet in Religione. Et nunc ô Zerdtusht Espintamân, annitere, & Consilium meum hoc tempore* [amplectere:] *omne Bonum-Opus quod potes, hodiè facito; in Vitâ tuâ, ne annitaris in crastinâ die* [nec differas:] *pro Animâ tuâ, quicquid potes, propriâ Manu facito: ne esto ex Socordiâ* [dicens,] *Ego*

hodiè

hodiè sum adhuc Juvenis: ne esto negligens, quòd Discessus tuus sit ex improviso. Nunquam speres quòd post te aliqui pro te Bona-Opera facient: nam melior est una Dies vitæ tuæ in præsenti, quàm Spes pro quinquaginta Annis [in futuro.] *Corpore itaque Bona-Opera præstes bodie, nam cras præ Dolore non conaberis. Gogjésta, qui Diabolus Apostata est, duos Diabolos huic operi præfecit, quorum unius Nomen est* SERO *à* CUPIDITATIBUS [recede;] *alterius Nomen est* O SOCIE POSTEA [facias;] *ut hi duo Diaboli per hæc Remedia homines à Bonis-Operibus retrahant: uti quando est aliquod Bonum-Opus quod oportet hominem facere, accedens* SERO, *sicut Turbo, dicit, Tu diu victurus es; hoc opus poterit fieri quovis die intra vicenos. Et Diabolus, cui nomen est* POSTEA, *dicit, Hoc poteris posteà perficere. Hi duo Diaboli ex necessitate prohibituri sunt Bona-Opera in hoc Mundo. Et quando te à Bonis-Operibus retinent, ne ponas Cor in hunc Mundum cum Desiderio & Aviditate, ne tandem veniens Fatum, & ex non-præstitis Bonis Operibus invenias Damnum, & pœnitendo maneas in Tristitiâ, & tibi ipsi facturus sis Injuriam & Injustitiam: quando, inquam, Vindicta* [seu Retributio] *Paradiseorum in te erit, Tristitia & Molestia & Mæror & Damnum tibi erunt. Peccata tua in Cervice tuâ manebunt, & nemo te ad Paradisum ducet: ideòque de Operibus tuis cautus esto, & in hominum Religiosorum Viâ insiste.*

PORTA XCII.

QUando res à Cadavere polluta est, dicam quomodo desideratam ei Puritatem acquiras. Si Aureum sit immundum, illud Lotione-Lustrali Aquâ semel lavent: si Argenteum sit, eodem modo lavetur bis: si Cupreum, aut Stanneum, aut Plumbeum, aut Orichalcum sit, eodem modo lavetur ter: Chalybeum lavato quater, Lapideum sexies. Si sit Turcoïs, aut Rubinus, aut Hyacinthus, aut Corneolus, aut Smaragdus, eodem modo lavetur sexies: & quâvis vice siccatum reddant affricando Terram. —— Sic etiam si Margarita sit, ad instar Lapidis, lavent sexies. At quodvis Vas ligneum & testaceum abjicito: eadem est Quæstio & Responsio. Si lavaturus sis Vestem, id facito sexies; nec eam in aliquo loco seponas ita ut Luna aut Stellæ aut Sol in eam splendeant. Et quando per sex Menses seposita fuerit, tum oportebit aliquem eandem induere, quamvis [hoc faciendo] *haud multum lucraturus sit.*

PORTA XCIII.

PRæceptum est, ut benè custodias Ignem Martis: quovis Anno tantum Lignorum affer quantum illo Anno comburatur, quod ex præteriti Anni demenso [sciatur.] *Præceptum est quâvis Nocte Ignem reficere; nam per Ignem Corda Religiosorum exhilaraturus es. Quando Ignem reficis, in eum bonos Odores indito, ut Dæmones & Venefici ab eis fugiant; cùm à Virtute Ignis Martis suppeditetur Vita tam Proceribus quàm Vulgo,* [i. e. omnibus.] *Inter homines quidem omnes possumus esse ut Pastor & Grex, à Splendore & Illuminatione Angelorum: at si non fuisset Ignis Martis, non esset aliquis inter Creaturas vivens, nec esset in hac vitâ Permanentia. Quantum itaque potes, pro Signo* [seu Monimine] *adhibe Ignem Adurân, & juxta eum Petitiones & Desideria tua habeto; quia inde erit tibi Splendor & Illuminatio infinita.*

PORTA XCIV.

IN hac Religione celebranda sunt Ghahanbâr sex, quod ab Espintamân præceptum est omnibus qui Religiosi & Sancti sunt. Quicunque potest, in hanc rem annitatur eique allaboret: nam observando Consuetudinem τῶν Ghahanbâr, affatim accessûs ad Deum inveniet. Et, si unus solus non potest, duo, aut tres, aut quatuor, hoc Opus aggrediantur: nam cùm nôsti Mundum nemini manere, huic, inquam, Operi pro virili incumbito. Si tres præstare non possunt, quale tunc erit tuum Ghahanbar? Quisque in medium conferat symbolum, nam, ad instar hujus, non restat alicui tale Meritum. Cuivis Religioso incumbit quàm citissimè hoc opus aggredi, quia inde inveniet Meritum multum. Si autem non, nec habet aliquis multum quod conferat, nemo in hoc Opere Jactantiam præ se ferat [plus quàm potest conferendo.] *Ubicunque celebratum fuerit Ghahanbâr, fac citò ad illum locum properes: & quamvis te non advocaverint, ei* [celebrationi] *benedicito &* [sponte] *aliquid dato, ut non retrò maneas à tam bono Opere: annitere, inquam, nam inde Desiderium tuum tandem invenies. Hæcce sex Ghahanbâr nobis Religiosis injuncta sunt, quia Deus-Justus hujus Mundi Regnum & quicquid in eo est uno Anno creavit, Terram sub-*

substravit, & Cælum superinduxit. Primò creavit Cælum XLV diebus: in Die Chûr Mensis Ardibehisht fuit Ghabanbâr primum, V diebus constans, cui nomen Midiyúzeram. Si quis hisce V diebus Ghabanbâr celebraverit & Benedictiones pronuntiaverit, ejus Merita erunt tot numero ac si dedisset Agnos ac Oves mille. Bonis & dignis quicquid aliquis dederit, id pro Animâ suâ dat talis Religiosus. Sexaginta diebus Deus creavit Aquam in die Chûr Mensis Tîr: hujus quindii Ghabanbâr est Midiyúshabam-ghâb. Qui hocce quindium ex animo celebraverit, inveniet Abundantiam Animæ suæ: tantaque reportabit Merita ac si dedisset Vitulos & Vaccas mille, dedisset, inquam, Bonis & Dignis pro Animâ suâ. Ghabanbâr tertium est quo Deus per Potentiam suam produxit Terram LXXV diebus: in Die Astâd Mensis Shahrivâr hujus Ghabanbâr Initium fuit. Quicunque eo die illud celebraverit & Benedictiones fundendo triumphaverit, percipiet bonum omnium Ghabanbâr quæ anteà celebraverat. Hujus nomen est Pitíshabam-ghâb, cujus Meritum erit tantum ac si mille Equuleos & Equas bonas dedisset Dignis & Bonis pro Animâ suâ. Quartum Ghabanbâr est Iyáseram vocatum, quo Deus XXX diebus creavit Herbas & Arbores in Die Astâd Mensis Mihr: quicunque, quantum potest, illud celebraverit, habebit tot Merita ac si mille Pullos ac Camelas Bonis & Dignis dedisset pro Animâ suâ. Quinti nomen est Midiyaram, quo Deus LXXX diebus produxit Animalia: hujus Initium est Die Mihr Mensis Dey, constans V diebus apud omnes Magnates & Sapientes. Quicunque hoc Ghabanbâr celebraverit, supra omnes Colla sua exerentes exaltabitur, & hinc tanta erunt ei Merita ut ea non poterit numerare, ac si, cum Vaccis & Vitulis mille, tot Pullos & Equas glomeratorias & totidem Camelas cum Pullis dedisset Bonis & Dignis pro Animâ suâ. Sexti Ghabanbâr nomen est Hamespatâmadam, quod in Pentadem Mazdiyasenân incidit, & Pentade [seu Quindio] *constat: in eo Deus LXXV diebus produxit Homines; eos, inquam, ultimò produxit pro quorum necessitatibus primò* [reliqua] *creavit. Quicunque hæcce Ghabanbâr cum perpetuis Benedictionibus celebraverit, (si, inquam, ejus Pentadem celebraverit,) plurima Merita reportabit pro quantitate Mundi & omnium rerum quæ in eo, ac si, ejus causâ, à Cerebro usque ad Faciem & Cutem* [i. e. totum quod habet] *dederit Dignis & Bonis pro Animâ suâ. Annitetur quilibet ut ab hisce Meritis non retineatur ex Juvenilitate suâ. Scito hæcce sex Ghabanbâr instituta fuisse à Gjemshîd: horum, inquam, Observationem Deus ostendit Gjemshîdo, qui habuit* [pro Viatoribus] *mensam: ei enim mos fuit, ut quicunque peregrinus* [hisce diebus] *ab itinere adventaret, eum ad Coquinam suam mitteret ut se cibo satiaret. Die quodam*

 aliquis

aliquis Diabolus per ostium ingressus est, sub formâ Viatoris, quem cùm à Gjemshîdo festinanter cibum peteret, Gjemshîd illum ad Culinam misit, Coquo præcipiens ut huncce hominem cibo satiaret. Quando autem ad Culinam venerat crudus ille Dæmon, cibum à Gjemshîdo destinatum comêdit, & mox à Coquo alium petiit, ut sibi satiaret postulans. Coquo hoc ad Gjemshîdum referente, præcipit; Afferto aliquot Tauros, eósque mactatos & coctos ei dato. Abiens itaque Coquus sic fecit, nec fuit satur, sed aliam postulavit mensam. Coquus itaque pertæsus, Gjemshîdum adiit & omnia ei narravit, dicendo, O Augustissime & Maxime, passim per Mundum repræsentatur Culpa maxima; dicitur enim in Augustissimi [Regis] *Culinâ non esse talia* [ac tam sumptuosa] *quæ sunt in reliquâ parte Regionis: fuit enim aliquis famelicus qui ab eâ non discessit satur: & si ita sit, quandonam sufficiet Regi Regum?* [Qui itaque jussit;] *Ito & Equos & Boves & Oves mactato & coquito & liberè dato.* [Coquus] *itaque sic fecit, donec vires ei non manerent. Cúmque Gjemshîdo narraret, Gjemshîdo coram Deo ingemiscente, is hæc omnia à Capite ad Calcem referre* [jussus est] *Misit itaque Deus Justissimus citissimè Angelum Behman quasi esset Fumus,* [jubendo] *Ito & Bovem rubrum accipiens mactato in Nomine Dei qui Prudentiam dat: eúmque coquito in Aceto veteri, & cave accuratè facias, Allio ac Rutâ superadditis: & in Nomine Dei ex ollâ effundito: deinde coram eo appone ut comedat. Cúmque Portiunculam Panis in illum* [quasi Secerniculo] *friasset, Diabolus ille maledictus inde aufugit, abiit, evanuit & disparuit, nec deinde aliquis eum posteà vidit. Ex eo Tempore τὰ Ghabanbâr instituta sunt, & in hominum bonum patefacta. Si itaque in bonum anniteris hoc modo, à Deo Religionem* [veram] *assequêris. Deinde quando posteà occurrebat Fames, Bovem eodem modo parârunt, sc. in Aceto coxerunt cum Allio & Rutâ, & hoc modo paratum comederunt, boni Effectûs causâ; & abiit Caristia, & Fames è Mundo amissa: per Nomen Dei Beneficentissimi removebatur illa Fames, & Egestas, & Indigentia: ejusmodi arcanum Opus facit Operum Effector. Scito Zerátusht Espintamân statuisse in Mundo ista Ghabanbârhâ, per quorum Ceremonias abibit Calamitas, & multas videbis Benedictiones in Vitâ, cum Divitiis & Possessionibus amplis.*

PORTA

PORTA XCV.

P*Ræceptum est, ut si aliquis Beneficium facit alteri, tum alteri incumbit illum eâdem Quantitate rependere quantum poterit: si Gratitudinem justâ Quantitate rependere noverit, multam inveniet Mercedem in utroque Palatio* [seu Mundo.] *Sic enim est in bonâ Religione, ut si aliquis in aliquâ re benefecerit, Deus decuplo plus ei rependat. Nam si aliquis id quod justum & bonum est cordialiter & animitùs non cognoscit, secundùm Vestâvazend, huic tandem eveniet ut Peccatum habeat infinitum: ei hoc Peccatum imputabit magnum, nec Deus concedet diem Spei & Metûs. Sic dicit Diabolus, nequam; Ille est nobis Affinis & Contribulis; in eum tandem erit Manus mea, is erit sub Pœnâ & Supplicio meo: alteri Diabolo non tradam illum, Retributioni ejus superaddam Miseriam. Sic monet Mûbad-Mûbadân, ut hujusmodi Peccatum in te non veniat, sed à te procul absit.*

PORTA XCVI.

S*Alutationem ad Solem necessariam esse scito: quicunque est Religionis & Prudentiæ particeps, ter quovis die ei Salutationem faciat. Et si adhuc semel fecerit ex abundanti, tanto erit Exuberantia Meriti ejus: si bis, duplum; si ter, triplum erit Meritum ipsius. At si semel in die non fiat Salutatio, tibi erit Peccatum ponderis trium Sitîr,* [i. e. VI Dirèm cum dimidio.] *Peccatum quoque augebitur quâvis vice quâ Salutationem non feceris. Et eodem modo erit Igni & Lunæ Salutationem isto more faciendo.*

PORTA XCVII.

S*I quis ex hoc malo Mundo discedit, Nemo debet flere propter illum; quia omnis Aqua quæ ex ejus oculis fluit, ante Pontem Tchînavar erit Obex ei: talis homo ibi manebit saucius, nec inde rectâ procedere poterit. Expiationem itaque faciant ex Avestâvazend, ut ab illo loco removeatur Obex.*

PORTA

Porta XCVIII.

SI quis ex animo Religioni incumbit, Sacerdotibus & Sapientibus ministerium faciat, Cingulum induat, & eos adeat, à Destûr & Hyrbad Verba audiat: pro tuâ illorum verborum quantitate, (quicquid tibi dixerit,) ne ei reddas, AUDIVI [anteá.] *Si illa Verba tibi displicuerint, nihil boni tibi redundabit ex illis. Nam in Zendavestâ sic dixerunt Religionis Magnates qui per hoc Unionem perforârunt,* [i. e. rem tetigerunt;] *Quicunque contra Sacerdotum Verba argumentaverit, ejus Lingua tabescet, ex hoc Mundo exeundo, erit Dolorem passus, & posteà in Infernum præceps ruet.*

Porta XCIX.

QUivis religiosus rudis quando fit sapientior, addiscat Scripturam τȣ Avestâvazend. Et cuivis Sacerdoti ac Sapienti hoc incumbit, ut in tali Scripturâ alterum erudiat. At quisque moratus, qui non dabit operam huic Scripturæ addiscendæ, certè erit Peccati alicujus magni reus: quia Zerátusht in Religione effatus est; Apud eum non manebo in Æternitate supremâ, sed quantitate latitudinis totius Terræ à Paradiso eum separabo. Hocque tu scito, sive bonus, sive malus sis.

Porta C.

NON debet Sacerdos τὴν Péhlavi cuilibet explicare quoad sensum ejus. Nam Zerátusht (qui Religionis Viam benè perspexit,) à Deo quæsivit; Docendo aliquem τὴν Péhlavi, quomodo erit, & cuinam laxabo Habenas? Responsum accepit, Quemlibet de Sobole tuâ doceas: at si Sapiens aliquis docuerit alium, ei Peccatum imputabitur maximum. Nam quamvis ei sint bona Opera, tandem Anima ejus in Gehennâ erit. In Zenduvendâd hoc modo dictum est; Si quis in Re aliquâ

aliquâ Injuriâ afficit alium, Peccatum ejus abundans perpetuabitur: cùm ex hoc Mundo exiverit, erit desolatus, nec Bonitatem ejus in censum adducent: à Mihr-Izad & Reshn-Izad Pœnitudo & Vexatio supervenient. Tu itaque teipsum ab hoc Peccato contineto, ut sis salvus Die Computi. Die noctéque Deo gratias agito, & ut alterius Mundi particeps sis quærito.

در ختم کتاب میگوید	*Autoris Conclusio Libri.*
شد این نظم صددر بدینجا تمام	*Heic finita est τῶ SAD-DER Compositio;*
زما باد بر روح نیکان سلام	*A nobis super omnes bonas Animas sit Pax!*
کشیدم درین نظم بسیار رنج	*In hacce Compositione multam sustinui molestiam,*
نهادم درین نظم صد جای گنج	*Et in eâ centum locis posui Thesauros.*
بسی نکتهٔ خوب در صددرست	*Multa bona dicta sunt in SAD-DER,*
بداند هر آنکس که دین پرورست	*Hoc sciat quicunque Religionis fotor est:*
بسی زیر وبالاش بشتافتم	*Multoties infrà & suprà eum percurri,*
بسی مو بهر نکته بشکافتم	*Multos Pilos quovis Dicto fidi.*
بلندي و پستي او بود پر	*Suprema & infima ejus pars est perplena,*
تلي كرد مانند پشت شتر	*Cumulum facit sicut dorsum τῶ SHUTUR,* [*i. e. CAMELI* gibbo tumentis:]
شتر کردمش بند تاریخ از آن	*Nam CAMELUM feci vinculum Epochæ ejus,*
که باشد بیابان به پیش جوان	*Ut sit coram juvene in Deserto.*
توان از شتر در بیابان شدن	*Potes CAMELO in Desertum abire,*
شتر تا بدین ره بیابان شدن	*CAMELO, inquam, est ut hac viâ in Desertum abeas.*
شتر توشهٔ راه را می کشد	*CAMELUS Viaticum tuum portabit,*
شتر ساز خرگاه را می کشد	*CAMELUS Apparatum Tentorii tui bajulabit,* [sc. hic Liber omnes necessitates tuas sustinebit:]
چنانچون كه بهدين بدين درست	*Ita ut, cum Religiosus sit in Religione sincerus,*
تواند به بنگاه خود راه جست	*Poterit hoc Fundamine suo viam perquirere.*
بدین صددر اي مرد فرخنده نام	*Si secundum huncce SAD-DER (ô vir fausti nominis)*
عمل گر کني دين بري والسلام	*Praxin institueris, Religionem reportabis. Atque nunc salvus sis.*

Mohar-

ده وچار بود از محرم که من	*Moharram XIV fuit quòd ego*
شتر کرد تاریخ آن در سخن	*Verbo* SHUTUR [numeris 900] *feci Epocham ejus.*
تمت تمام شد	*Explicit, finitus est.*
هر آنکس که این نظم را کرد یاد	*Quicunque hanc Compositionem memoriâ tenuerit,*
ورا باد بس آفرین دلگشاد	*Ei erit abundans Benedictio & Cordis-Apertio* [seu Solatium.]
چنین نظم بودست از مرد شه	*Hujusmodi est hæc Compositio à Viro Regio,*
ملکشاه بودش پدر با فره	*Melicshâh fuit Pater ejus cum Felicitate.*

HISTO-

HISTORIÆ

RELIGIONIS VETERUM PERSARUM

APPENDIX,

CONTINENS

Aliquot *Tractatiunculas* ſeu *Diſſertationes*, in quibus paulò uberiùs tractantur Pauca quædam, tantùm leviter tacta in ſuperiore Opere.

Ttt

APPENDIX.

IN isto *Appendice* continentur particularia quædam *Dissertationum Capita*, superiùs *nimis leviter* tacta, quæ (quia in propriis suis locis pro *Digressionibus* habenda essent,) anteà, prorsus omisso *Appendice*, in *Præfationem* inserere statueramus: posteà autem (cùm multiplicarentur,) visum est subjungere *Appendicem*, & dicta Capita in eundem rejicere.

I.

Pag. 36 memorantur *Calbii* & *Durzii*, &c. Hi à quibusdam *Europæis* minùs rectè vocantur *Durcæi*, & à *Benjamino* in *Itinerario Hebraico* דוגזי *Dûgzii*, pro דורזי *Dûrzii*. Apud *Rawolfium* Itin. part. II. cap. 13, dicuntur *Trusci*. *Syriæ* Incolis audiunt درزي *Dúrzi*, vel in Plurali Formâ دروزي *Durûzi*. Isti sunt ex hodiernis Montis *Libani* & *Curdistaniæ* Incolis, qui pessimæ suæ Religionis Originem altè petunt; aliqui à *Noach*, alii ab antediluviano *Patriarchâ Enoch*, & quoque à *Seth*. Miseram istam Religionem contentam in Libro dicto صحف شيث *Sóhuph Sheit* (quam ergò *Sethicam* vocamus,) hodie colunt in *Libano* & *Curdistân* variæ *Curdorum* Gentes, uti dicti *Dúrzii*, & حميدي *Homéidii*, & كلبي *Kelbii*, seu *Calbii*, i. e. *Canicularii*, (nam *Kelb*, seu *Calb*, est *Canis*,) ab aliis sic dicti quia *Nigrum Canem* colunt: quod idem in *Curdistân*, seu *Gordyææ* Montibus, faciunt illi *Curdi* qui vocantur يزيدي *Yezîdi*,

Yezîdi ſeu *Yezidæi*; qui etiam *Nigrum Canem* & quidvis *Nigrum* multùm æſtimant, propter Colorem (ut creditur) Diaboli, quem venerantur, & qui ab ipſis vocatur استاد *Uſtâd*, i. e. *Magiſter*. Et *Yezidæorum Sacerdos* (qui talis Magiſtri aptus Diſcipulus, pullatus incedens,) ab illis nominatur مريد اليزيدي *Murîd AlYezîdi*, i.e. *Diſcipulus Yezidæus*. At omnes hujus Gentis homines à *Mohammedanis* & *Chriſtianis* vocantur شيطاني *Sheitâni*, i.e. *Satanici, Diabolici*, quia profitentur *Satanam* eſſe ſuum پير *Pyr*, ſeu شيخ *Sheich*, i. e. *Doctorem ſuum*: nam (ut ajunt *Orientales*,) *quicunque non habet Doctorem, Diabolus erit Doctor ipſius*. Hi *negant Reſurrectionem*, & ſunt mediæ Opinionis inter *Mohammedanos* & *Paganos*. Putant Deum eſſe علي, non quidem *Ali*, ſed *Alî* ſeu *Excelſum*; cujus Exiſtentiam agnoſcunt, ſed eum non adorant.

Iſtiuſmodi Miſeris, à *Gordyæâ* ad urbem *Mauſil* Forum adeuntibus, illudere ſolent *Chriſtiani Mauſilenſes* & *Turcæ*, qui ſi fortè talem inter ſe inveniunt *Yezidæum*, ſolent circa eum in terrâ ducere Circulum, ex quo is ſuperſtitioſè exiſtimat ſe non poſſe exire, donec ab aliquo frangatur dictus Circulus; eúmque interim (cùm non poſſit exire,) vexant, acclamando *Náalat Sheitân*, i. e. *Maledictus ſit Diabolus*: ſic nempe vulgus falsò pronuntiat *Náalat* pro لعنة *Láanat*. Utcunque tamen, nullus *Chriſtianus*, aut *Turca*, inter *Yezidæos* caſu verſatus, audet (quod prope accedit ad *Naalat*) vocare Ferrum equinum نعل *Náal*, nec vocem *Náal*, quavis Occaſione, pronuntiare, ne fortè intelligatur *maledixiſſe Diabolo*, propter quod illum ſtatim trucidarent: ideóque Ferrum equinum potiùs vocari ſolet ارضي *Ardî*, quia *terræ* proximum.

Iſti *Durûzi* erant olim in Monte *Libano* ante tempora *Herodoti*, à quo dicuntur Δηρουσιαῖοι, ex quibus Milites conſcribebant veterum *Perſarum* Reges. Et ſupradicti *Calbii* ii ſunt qui apud D. *Sponium* Artic. I, in Inſcriptione Antiquâ vocantur *Calbienſes Coh. III*, ſcil. *Cohortis Tertiæ Milites*, quos *Romani* olim conduxerant ex *Calbiis*, Montis *Libani* Incolis, qui erant Gens bello fortiſſima, ex illis *Curdis* qui *Ægypti* aliquando fuerunt Domini, de quâ re videatur *Abu Mohammed Muſtapha*. Dictam Inſcriptionem habet Lapis dedicatus *Soli*, qui, ex inſcriptis Characteribus, videtur *Palmyrâ Romam* advectus. Pro Fortitudinis eorum Exemplo ſint civilia quædam Prælia, ſeu Dimicationes, quæ ante medium ſuperioris Seculi, per aliquot

aliquot annos in *Syriâ* durârunt inter iſtos *Montanos* Principes & Planitierum Incolas, in quibus quidem bellis compertum fuit quòd *Montani* ſemper prævalebant; utpote qui, in *Sicciore Aëre* nati, *majore vigore* præditi fuêre, ut ubique gentium ſit. Unde erat quòd *Othmân, Turcarum* olim Imperator, in *Janizariorum* ſuorum Fortitudine aliquem defectum ſentiens, in animo habuit, his ſepoſitis, Exercitum ſibi conſcribere ex *Curdis, Vezîri* ſui conſilio: id autem ſubolentes *Janizarii*, Imperatorem ſuum trucidârunt. Ex his olim erant حساسين *Haſſâſîn*, ſeu *Aſſaſini*, de quibus conſulantur Scriptores *Belli Sacri*. Nomen *Haſſâſîn* ſignificat *Trucidatores*, ſeu *Occiſores* & *Sicarios*, qui quidvis aggredi audebant.

Iſtæ omnes *Libani* & *Gordyææ* Gentes habent annuatim *Bacchanalium* ſuorum Feſtum nocturnum in *Calendis Januarii*, de quo Ritu me certiorem fecit amicus noſter, cui nomen *Andréas Phárah*, Natione *Syrus Ladikienſis*, cujus ſocius aliquis ei narravit ſe aliquando dictis *Bacchanalibus* Clam interfuiſſe, (quod lepidum,) quando poſt veſpertinam Commeſſationem & Compotationem Virorum & Fœminarum, Luminibus omnibus extinctis, in *illicitam Venerem* promiſcuè ruebant omnes. Dictus Socius, anteà conſpectâ *Virgine* quæ juxta *Vetulam* conſidebat, Animum in eam intendebat. Quando itaque extinguerentur Lucernæ, ille in Tenebris neſcius in utram harum inciderat, palpitando, malo fato, incidit in *Vetulam*: & ut certior fieret, digito explorabat illius Os an eſſet edentula? Quo facto, *Vetula* illa ſtatim exclamabat غريب غريب *Garîb, Garîb*, i.e. *Peregrinus, Peregrinus!* Ille autem mox evaſit pro Vitâ ſuâ. Hæc itaque eorum *ſolennia Sacra*, ſunt *prophana Tenebrarum Opera*.

Iſti Populi in intimo Domûs, ſive Penu, tanquam in *Larario*, habent quiſque ſuum *Penatem Larémve* (quem colunt,) qui videtur *Patriarchæ Seth* Imago ſeu Statua; quia is fuit primus eorum in Religione Antiſtes, cujus nomine poſſident ſuprà memoratum Librum; quem, unà cum dicto *Lare*, adeò Clam habent inter ſolos ſuos, ut quicunque eorum alicui Peregrino monſtraverit, mox à ſuis trucidetur. Ægrè enim cum Vitâ ſuâ evaſit aliquis eorum qui *Europæo Gallo* revelâſſe ſuſpectus, niſi quòd uterque ſe ſolenni Juramento purgaverit.

Sequens de *Yezidæis* & *Durziis* Extractum humaniſſimè pro me fecit ſupradictus Amicus, idque ex Libello Gallico *par le Sieur Michel Febvre, Pariſiis* 1675, 8°; qui per XII Annos in *Oriente* fuit Linguis addictus. Sic ergò incipit p. 318; Iſti *Jezidæi* nec ſunt *Mohammedani*, nec *Chriſtiani*, ſed *his* addicti potiùs quàm *alteris*; hos enim vocant

cant suos *Compatres:* in *Turcas* autem adeò aversi, ut si irati aliquod Animal vituperant, id vocent *Muslemanum.* Bibunt Vinum & edunt Porcinam, sed non nisi per Vim circumcisi. Nullâ Vi adacti maledicent *Diabolo*; adeò ut aliqui ex eis Excoriationem passi sunt potiùs quàm tale quid facerent. Nam (inquiunt) non possumus, salvâ Conscientiâ, *maledicere* alicui Creaturæ quæ est Dei Creatoris, quia nullum est hujusmodi Præceptum in Scripturis ullis: nec quidem (sicut *Turcæ* & *Christiani)* tenemur *convitiari* Diabolo, quamvis valde *inobedienti* & contra Deum *rebelli*; ne plusquàm tenemur maledicere cuivis Aulæ Ministro qui è sui Principis favore excidit: imò, è contrà, tenemur ei bene precari, quia aliquando fortè apud Principem suum in favorem redeat, &c. Nolunt quidem libenter *nominare* Diabolum; qui ergò potius per Periphrasin vocatur *Pavo-Angelus*; vel *Is quem nóstis*; vel *Nóstis quis sit*; vel *Ille cui Stulti & Ignorantes maledicunt.* Aliquo Die, cum essem cupidus visendi Rudera Monasterii *Simeonis Stylitæ*, *Jezidæorum* (qui me illuc deduxerunt) aliquis mihi monstravit Fissuram in Rupe, infra quam erant Rudera Civitatis Magnitudine æquantis Urbem *Blois:* hæc dum contemplaremur, quæsivit an scirem Causam Fissuræ dictæ Rupis? Cumque me ignorare agnoscerem, regessit quòd Infideles illuc persequebantur *Jezidæum* aliquem; quo (potiùs quàm malediceret *Pavoni-Angelo*,) illuc fugiente, totus Mons se aperiens illum excepit & protexit: quo facto, attoniti Inimici ejus, condonari petentes, ad ejus Religionem conversi sunt. Mons autem, mox rursus coalescens, in hujus Miraculi Memoriam, parvam tantùm Fissuram reliquit. Cumque essem in eorum Potestate, non ausus sum ridere. Et variis Modis tentando, non potui eos adducere ut *Pavonis-Angeli* aliud Nomen darent; quod noluerunt facere nisi per Circumlocutionem. *Jezidæorum* Habitus est tantùm duorum Colorum, sc. vel *Albus*, vel *Niger*; qui ergò, distinctionis Causâ, vel *Albi Jezidæi*, vel *Nigri Jezidæi*, vocari solent. Horum *Nigri*, qui *Sacerdotes*, sunt uxorati vel unâ, vel duabus Uxoribus: & volunt ut *Albi* eos vocent Titulo *Pauperum*, quamvis non sint Pauperes. *Albi* non possunt ex Habitu distingui à *Turcis*, nisi ex Indusiis, quæ non habent à Collari longam Fissuram, sed tantùm rotundum Foramen per quod transmittatur Caput: quod non caret suo mysterio, cùm sit in memoriam *Circuli aurei*, seu *luminosi*, qui post XL dierum Jejunium cecidit in Collum magni eorum Sancti *Scheich Adi.* Omnes (tam *Albi* quàm *Nigri)* sunt ejusdem Religionis, Vota nuncupantes & sacras Peregrinationes suscipientes, prout faciunt *Turcæ*

&

& *Christiani*. Non habent Templum ubi Deum adorent, nec unquam (nisi curiositatis gratiâ) in *Turcarum Mosqueas* ingrediuntur; quod proculdubiò lubentiùs, & meliori cum effectu, facturi essent in *Christianorum Ecclesias*, si non metuerent ne, eo nomine, malè tractentur à *Turcis*. Peccatum ducunt minimum quidvis à Barbis suis abscindere: unde eas perpetuò crescere relinquunt, præsertim *Mystaces*, quas ad tantam promittunt longitudinem, ut in ora porrigantur: & quosvis odio habent ut Hæreticos qui, propter Decentiam, aut Convenientiam, aliter faciunt. Per totum annum non habent nec *Festa*, nec *Jejunia*, nec quodvis *solenne Tempus* Divino Cultui assignatum; sed tota eorum Religio consistit in *non nominando Diabolum*, nec ei *maledicendo*, atque in *distincto* quodam *Habitu*, & in *canendo* quædam *Cantica* in honorem *Jesu Christi*, & *Virginis Mariæ*, & *Mosis*, & *Zachariæ*, (& aliquando *Mohammedis*,) quæ, ex quâdam vanitate, à se invicem addiscunt, vocem modulando ad *Tamburam*, quâ in Amicorum Visitationibus & Epulis ludunt. Non habent *Libros* aut *Literaturam*; adeò ut in tam profundâ Ignorantiâ viventes, facilè ad quidvis credendum inducantur. Ex cœcâ Traditione aliquantulùm credunt in *Biblia* & in *Evangelium*, & eorum aliqui in *Alcoranum*; asserentes hos tres Libros à Cœlo venisse. Inter orandum, convertunt faciem ad *Orientem*, non ad *Austrum* ut *Turcæ*. Quamprimùm summo mane orientis Solis Radii in eorum Tentoria projiciantur, omnes consurgunt &, conjunctis manibus, Deum colunt: & hinc est quòd aliqui crediderint eos esse Idololatras, colentes Solem ut primum Principium & Creatorem; quod de illis non est verum. Referunt & credunt varia *Christi* miracula, nunquam in *Evangelio* memorata, nec unquam *Christianis* nota; viz. quòd *Christus*, primo Nativitatis Die, affâ voce loquebatur, & quòd à mortuis suscitabat aliquem qui obierat ante mille annos; idque, ad liberandum à Calumniâ & iniquâ Censurâ Matrem suam Sanctissimam, & ad probandum eam concepisse illum absque Contactu Hominis, & per solam Inspirationem Dei. Illis licitum est repudiare Uxores, eum in finem, ut fiant Superiores *Nigrorum Jezidæorum*, vel ut fiant *Eremitæ*; sed propter nullam aliam causam. Uxores emunt, idque pro CC Coronis, quod est statum pro omnibus Conditionibus & Qualitatibus Pretium, sive sint Divites, seu Pauperes; Formosæ, seu Deformes: & Uxoris Pater accipit Pecunias. Hoc autem est, quia Uxores solent despectui haberi, & tractari ut Vernæ. Sæpe in Uxores ducunt Avunculi aut Materteræ Filias; & hoc modo mutuam duarum Sororum Elocationem instituunt

ſtituunt ſine ullo pretio ex utrâque parte, quod inter orientales *Chriſtianos* illicitum. Si aliqua Nupta in Adulterio capta eſt, vel Pater, vel Frater, eam trucidat, & *Mœchus* luit pretium trium Uxorum, ſc. DC Coronarum; vel aliàs eum trucidant, ſi non vult, vel, ex Paupertate, non poteſt dictum Pretium ſolvere. Vel ſi Conſanguinei eum non trucidant, *Turcarum* Magiſtratus Mulctam imponit: at ſi ambo trucidantur, nihil ampliùs poteſt fieri. Omnes viri ingredientes domum ubi aliqua Fœmina trucidata fuit, per modum approbationis, Gladium vel Cultrum ſuum in Cadaver adigere ſolent. Vinum bibere affectant ad exceſſum: & ex naturali illâ Inclinatione evadunt ebrii, non obſtante *Turcarum* Prohibitione. Sæpenumero Vinum dignantur venerabili nomine *Sanguinis Jeſu Chriſti:* & quando, inter convivandum, aliquis alteri offert Poculum Vini, id facit his verbis, *Accipe Calicem Sanguinis Jeſu Chriſti.* Ille cui propinatur, quamvis gradu ſuperior, oſculatur Manum propinantis; & omnes qui ibi adſunt ſurgentes, decuſſatis ſuper pectora manibus, humiliter ſe flectunt donec biberit: & deinde poſteà quiſque locum ſuum capeſſit. Hæ Cæremoniæ, quas ſæpiùs vidi, cum aliis quibuſdam Conſuetudinibus *Chriſtianorum*, inducunt me credere eas fuiſſe derivatas ab *Arrianis*, aliiſve Hæreticis, & proceſſu Temporis in hanc Formam mutatas; vel aliàs, habuerint eas ex illâ unione quam cùm aliis Hæreticis contraxerint, in ſuî defenſionem, contra *Turcas* Inimicos ſuos. Poculum ori admovent ambabus manibus: & aliter feciſſe, indecorum eſſe judicatur. In *Nigrorum* Salutationibus, alter alterius manicam oſculatur: eæ autem *Alborum* ſunt ad morem Regionis. Si ſibi obviam fiunt *Albus* & *Niger*, iſte ſolus accipit oſculum ſuper Habitum ſuum. Omnia Nigri Habitûs Fruſtula, ſeu Panniculos, tanquam tot ſacras Reliquias conſervant: &, ſi tale quid in terram ceciderit, accipientes illud oſculantur, ſuper Capita ſua ponentes, & deinde tutò reponentes; donec tandem, Proceſſu Temporis, coacervaverint vaſtas Quantitates talium nigrorum Panniculorum, quibus Culcitras & Pulvinos implent, loco lanæ: & hinc naſcuntur multi Pediculi & Reptilia alia. Solenne eorum Juramentum eſt, *Per Virtutem Habitûs nigri*; &, *Per caput eorum qui habent honorem eundem induendi*. Et quamvis talis Habitus niger formâ non differat ab aliis, ejus tamen Partes vocantur Nominibus dignioribus; uti pro *Tulbend*, dicitur *Mitra*; pro *Veſtimento*, dicitur *Humerale*, &c. Aſſerunt iſtam Venerationem quam nigro Habitui tribuunt, eſſe, quia refert eum τῦ *Jezîd*, ſeu *Jeſu Chriſti*, quem plerique eorum credunt eandem Perſonam differentibus Nominibus vocatam. Si quis cupit

cupit fieri *Jezidæus* niger, aliquot Diebus in anteceſſum tenetur famulari Superiori: quo facto, exuit veſtes ſuas omnes, excepto Panniculo ad tegendum Pudenda: & hoc Modo ſe habentem, alii duo Aures ejus apprehendendo deducunt ad Superiorem, qui *nigram Tunicam* ei offert his Verbis; *Ingredere in Ignem, & ſcito te in futurum eſſe Diſcipulum Jezîdi: & in illo Statu, propter Amorem Dei, à reliquo humano genere perpeſſurus es multas Injurias, Dedecora, & Perſecutiones: iſte enim Habitus te exoſum reddet omnibus Nationibus, Divinæ autem Majeſtati gratiſſimum.* Deinde dictam Tunicam induit, dum omnes qui adſunt pro eo orant. His factis, dictus Superior eum ambabus ulnis amplectitur, & ejus Manicam oſculatur, quod idem faciunt omnes *Nigri* qui adſunt, quibus etiam ille reddit ſimilia; non autem *Albis*, qui ſunt tantùm Seculares. Et ab illo tempore incipiunt eum compellare *Cutchac*, ſeu *Clericum*, ſive *Diſcipulum*. Et tunc tandem ille parat Convivium pro omnibus tam Amicis quàm Peregrinis. *Nigris* permittitur de quovis Animali edere: ſed eis non eſt licitum illud mactare, quippe quod ab aliis, qui non gerunt Habitum, faciendum eſt. Plerique adeò ſcrupuloſi ſunt, ut inter ambulandum maximè caveant à calcando ſub pedibus quamvis *Formicam* aliudve *Inſectum*; nec *Pediculos* ſuos necant, ſed potiùs abjiciunt; unde pediculoſi evadunt. Quando taxantur de nimiâ Miſeratione erga Animalia, præſertim ea quæ parantur pro Uſu & Nutrimento hominum, regerunt; *An tu libenter ab humano genere eodem modo tractaberis ſi eſſes in loco eorum? Quis enim novit an non eorum Anima aliquando animaverit* [ſeu *informaverit*] *aliquam Creaturam humanam? & prætereà poterit eſſe ut in Die Judicii à Deo implorent vindictam pro ſuo Sanguine quem tu gratis effudiſti pro tuâ Voluptate.* Si in Conſortio aliquis habet cum alio Rixam, ille qui fecerit Injuriam alteri tenetur veniam petere ſequente Forma; viz. Surgit, & ambabus Manibus vultum tegit, &, decuſſatis Cruribus, ſe humiliter inflectit coram Supremo eorum qui tunc adſunt, confitendo Culpam ſuam: quo facto, dictus Supremus Admonitionem ei impertit, ſuper eum precando, & mittit eum ad Adverſarium amplectendum, & ad oſculandum Manus omnium *Nigrorum Jezidæorum* qui tunc adſunt. Si adhuc plus Rixæ ſuperſit, adit Domum Superioris, qui eaſdem Cæremonias rurſus præſtat: & prætereà jubet reum, per modum Sacrificii, dare *Ovem* & *Dolium Vini*. Adeò ut, omnia iſta *Pænitentialia* cum Humilitate & Solennitate præſtita, plerumque deſinant in profundâ *Ebrietate*. Eorum Habitationes ſunt *nigra Tentoria* ex Pilis Caprinis, circumſepta Arundi-

nibus aut Spinis. Horum Tentoriorum Forma eſt vel *oblonga*, vel *quadrata*, differenter ab eis *Turcomanorum*, quæ ſunt *rotunda*. Unà cum Gregibus migrant à Planitiebus ad Montes ſecundùm Anni tempeſtates, *Æſtatis* aut *Hyemis*. Caſtrametantur Formâ circulari, in medio relinquendo locum pro Gregibus, ut ſint à Furibus & Feris ſecuræ. Suos mortuos, ſicut Canes, ſine Cæremoniis ſepeliunt; niſi quòd ditiores fortè ſepeliantur in aliquo Peregrinationum ſuarum loco, eis accinentibus ad *Tambûram* aliquot *Cantica* in laudem *Jeſu Chriſti* & *Mariæ Virginis*, aut *Jezîdi*, aut *Moſis*, meliore More quàm *Turcæ*, qui inconditâ Voce ululant ſicut Beſtiæ. Non eſt licitum lamentari mortem *Jezidæi Nigri*, utpote qui certò ad Paradiſum iverit: omnes enim Lacrymæ & Luctus culpantur; adeò ut cogantur mentiri Gaudium, & convivari & canere & ſaltare, dum intus lugeant. Hujus Populi Numerus, in *Turcarum* & *Perſarum* Dominiis, eſt ſaltem 200000, qui omnes utuntur eiſdem Ritibus, & in ſtrictâ Amicitiâ inter ſe invicem vivunt. Pro Armis utuntur Arcubus & Gladiis curvis & Fundis, quæ omnia (præſertim Fundam) tractant dexteritate planè incredibili. *Capucinorum Miſſionarii*, iſtorum Converſationem frequentando, & per montes cum illis commigrando, didicerunt eorum Linguam, & in *Catechiſmo* inſtruxerunt, atque baptizârunt duos eorum Superiores *Petrum* & *Paulum*, cum XIII aliis: & ulteriorem feciſſent Progreſſum, ſi mali homines non impediviſſent tam bona Opera. Iſtis *Capucinis Jezidæi* promittebant ſe, pro natâ Occaſione, poſſe in Campum Martium adducere 30,000 milites pro Rege *Galliæ*, quem vocabant *Regem Cordium ſuorum*; pro quo etiam Preces publicas ad Deum fundebant, & Saltationes, cum *Hiſpanicâ* Gravitate, ſat elegantes habuerunt, unà cum *Cadentiâ* Inſtrumentorum muſicorum, ſc. *les Fluits*, *les Guittars*, & *les Timbrels* ſeu *Tabers*, ſcil. *Biſcay Drums*.

Druzæi nullos habent Sacerdotes. Sunt Gens bellicoſa, formidabiles *Turcis*, quos odio habent: amant autem Sympatriotas ſuos *Maronitas*. Proni ſunt ad *Chriſtianitatem* amplectendum. Inceſtum committunt Patres cum Filiabus, &c. *Jezidæos* odio habent eoſque occidere affectant, quamvis eâdem Linguâ utantur cum *Jezidæis*, & ambo vocentur *Curdi*. Præcipua Differentia eſt in Religione & Habitu: nam *Curdi* incedunt veſtiti ut Ruſtici *Turcarum*. Sic ille. Cum his conferantur ea quæ ſuprà p. 517 de *Durziorum* Religione & Ritibus retuli ex ore alicujus *Syro-Arabis Ladikienſis*, quæ differunt ab his quæ habet D. *Chinon*; qui dicit eos ſe vocare *Francorum* Fratres, qui in

Palæſtinam

Palæſtinam venerunt ſub Præſidio *Domini de Dreux*, Tempore *Godofredi Bullionenſis*. Reverendiſſimus & Doctiſſimus *D.* Dr *Marſh* Archiepiſcopus Dublinenſis poſſidet de *Durziorum* Origine Librum *Arabicum* MS quem nondum vidi; qui fortè idem ſit cum eo quem mox memoraturus ſum. Nam *Pere Eugene Roger* edidit *Itinerarium Gallicum* cum Figuris, 1646, 4to, ubi p. 294 narrat Hiſtoriam ultimi Principis *Durziorum*, *Emír Facbreddín Ibn Maan*, *Turcis* dicti *Manogly*, qui huic Autori in *Syriâ* monſtravit *Arabicum* Librum Genealogiæ ſuæ deductæ à dicto *Godofrido Bullionenſis*. In iſto Libro relatum eſt, aliquem ex iſtius Principis Majoribus ortum, & è *Terrâ Sanctâ* expulſum, ſe recepiſſe in *Arabiam*, ubi *Saracenos* deprædando victum quæſivit; donec tandem cum ſuis Sedem capeſſeret in *Galilæâ ſuperiori*, juxta *Jordanem* haud procul à monte *Libano*, in Territorio ab *Arabibus* dicto بلاد دروزي *Balad Durûzi*, i. e. *Regio Duruziorum*. Et à *Turcarum Sultanis* permiſſum eſt eis quietè vivere, modò (ut *Arabes*) Tributum ſolverent. Cùm autem iſti (ut ſuprà notavimus) apud *Herodotum* memorentur, eorum Origo altiùs petenda eſt, & remotiori Antiquitati referenda.

Chamſi, ſeu *Solares*, ſunt omnium Sectarum numero pauciſſimi: circa *Meſopotamiam* fortè ſint 10,000. Non habent Sacerdotes, ſed in Specubus ſuam Religionem adeò clam exercent, ut nemo unquam eorum Cultum videre potuit; nec eorum converſi unquam eundem revelârunt, propter metum ſuorum. *Turcæ* eos coëgerunt ad amplectendum aliquam Sectam eorum qui ſub *Turcarum* Imperio degunt: ideóque adjunxerunt ſe *Jacobitis Syriæ*, eâdem cum eis Formâ baptizantes Liberos & ſepeliendo Mortuos: ſed clam ſuos exercent Ritus, quod *Turcæ* non permiſerant ſi *Turciſmum* amplexi fuerant. Credunt Cœlum & Gehennam & Diem Judicii, & *Chriſtum* pro nobis crucifixum fuiſſe: ſed nulla Sabbata & nullas Eccleſias habent. Uſuram abominantur, & eo nomine odio habent *Judæos:* & ſi emunt Equum, aut alia Bona, à *Judæo*, aut *Mohammedano*, cogunt eum jurare ea non lucrata fuiſſe per uſuram: & præterea omnia lavant. In unanimitate vivunt, & valdè humani & hoſpitabiles ſunt, atque bellicoſi, *Sclopetas* tractantes optimè, quod ſedendo faciunt.

II.

Pag. 28 & 42. Quoad *Bactriam*, seu *Bactrianam*, Legatus ad Magnum *Chân*, *Johannes de Plano Carpini*, videtur eam indigitare corrupto nomine *Barthra*. Tota illa Regio in orientalibus Libris vocatur خراسان *Chorasân*, cujus Urbs *extima* est بلخ *Balch*, *citima* verò بخارا *Bochâra*, seu, ut pronuntiari possit, *Bachâra*: & hinc fit corruptè *Bactria*. Sed quamvis *Græci* sumpserint nomen à *citeriore* Parte, tamen in ulteriore collocant præcipuam ejus Urbem τὰ Βάκτρα, quæ *Balch*. Ut autem hæc duo extrema ἀσύστατα conjungi & conciliari possint, sciendum est, quòd per Orientem urbs *Balch* sola vulgò vocari soleat *Balch-Bochâra*, quod interpretor *Balch-Bactriæ*; adeò ut in isto uno nomine utræque τῆς *Chorasân* Extremitates componi videantur. *Arabs* quidam (scil. *Abulpheda* in Historiâ suâ) dicit بلخ *Balch* *Arabizatum* esse pro بلده *Bálah*: sed planè fallitur, quia tum non legeretur *Balch*, sed *Bálach*. At ut pateat quàm parum Autoribus *Arabicis* fidendum sit in Rebus *Persicis*, *Camûsi* Autor *Arabs* in voce بلد, pro بلخ *Balch* malè legit بلعج, *Bilâhgj*, quod Nomen omnibus aliis Autoribus inauditum, & fortassis ab imperitis Librariis in hanc formam corruptum est. His addam, quòd in corruptis Versionibus *Latinis*, pro *Balch* legitur *Baldach*; & Adjectivè *Abalachi* pro *Al-Balchi*, i.e. *Balchensis*. In Libris etiam vocatur بلخ بامي *Balch-Bâmi*, *Balch-Baminensis*.

Sed *Strabonis* ἡ Βακτρία, & *Ptolemæi* τὰ Βάκτρα, *Stephano* atque *Straboni* alio etiam nomine vocantur τὰ Ζαρίασπα, (in *Ptolemæi* Impresso Χάριστα, in MS *Seldeniano* Ζάρισπα,) & incolæ nuncupantur Ζαριάσπαι & Ζαριασπῆνοι, & ejusdem Regionis Flumen ὁ Ζαρίασπις. Hæc autem *Græca* Nomina corrupta sunt, desumpta olim ex aliquo malè scripto & malè lecto codice *Arabico* aut *Persico*, quo quidem modo, *Græci* nomina inde mutuantes, in multos errores inciderunt, ut constat Exemplis plurimis. Nam *Persici* Libri fidem faciunt, quòd Urbis *Balch* Conditor fuit *Gushtaspis* Pater لهراسب *Lohràsp*, seu, ut legi possit, *Labrasp*, qui ibi extruxit augustissimum Pyreum *Adur-Gushtasp*, in quo omnes suas Divitias recondidit, & illuc solennem Peregrinationem omnibus injunxit. Ista itaque Urbs (à Conditore sumpto nomine,)

nomine,) vocari debuit Λαρισάσπα, seu Λαϱάσπα, quæ à *Græcis Librariis* mutata sunt, pro لهراسب Λαϱάσπα perperam legendo زهراسب Ζαρίασπα. Et sanè mirum dictu quot Locorum & Rerum Medicinalium Nomina corrupta nobis exhibuerunt *Græci*, ea olim in malè exaratis Libris *Arabicis* perperam legendo, & eadem inde hauriendo! Quod monendum duxi, cùm cuilibet hoc scire non liceat. Ab illo itaque Conditore dicta fuit *Urbs τῦ Lobràsp:* posteà verò *Balch*, quia ibi copiosa *Ilex*, q. d. *Urbs Ilicum*.

Quin & *Balch*, seu *Bactria* (ut omnia ejus nomina persequar,) à *Persis* etiam vocatur *Urbs Abrahami*, quasi crediderint eum aliquando ibi fuisse, vel habitâsse. Sic legit *Rustémi* Epitomator, بلخ شهر ابراهيم پيغامبر عم *Balch, quæ est Urbs Abrahami Prophetæ, super quo sit Pax.* Fortassis verò sic vocetur, quia hæc urbs valdè sacra olim habita fuit, propter solennem Peregrinationem illuc suscipi solitam in *Persarum* Religione, quæ *Religio Abrahami* vocari solet. Aliàs, talis hujus urbis denominatio malè fundata videtur, cùm ex Sacrâ Historiâ colligi nequeat quòd *Abraham* unquam excursionem fecerit in *Bactriam*. Prætereà obstat quòd urbis *Balch* Conditor *Lohrasp* vixit fere MM Annis post tempora *Abrahami*. Ideóque si aliquid huic Historiæ insit, id intelligendum est de antiquiore ibidem Urbe *Bâmyydn*, in cujus locum (vel ad parvam distantiam) successit *Balch*.

Tempore *Abrahami*, *Bactriæ* (vel potiùs τῆς *Bamiyân*) Rex, secundum *Diodorum Siculum*, fuit *Oxyartes*, cum quo bellum gessit *Ninus*. Falluntur autem qui hoc tribuunt *Zoroastri*, qui illis temporibus non vixit; quem etiam (quia *Magiæ* Reformator fuit,) perperam ponunt *Magiæ* Inventorem, cùm *Magi* multis seculis eum præcesserant. Si *Bactriæ* Rex fuisset *Magiæ Naturalis* Inventor, *Persarum Magi* (qui Magnatum suorum memoriam recolunt,) certè noluissent ejus oblivisci: sed talis quis, apud eos, inter suos veteres non memoratur, nec agnoscitur. Verum quidem est, quòd *Zoroastres* (non *Oxyartes*) fuit suo tempore *Magiæ* & *Magicæ Religionis* Reformator, quem itaque affatim laudant & commemorant, nullum ejusdem nominis alium agnoscentes, præter unicum illum, *Darii Hystaspis* Tempore celebrem.

III. Pag.

III.

Pag. 94. Inter Doctos agitari ſolet Quæſtio, quæ fortaſſis à nobis jam terminari nequeat, ſc. *Quamdiu Magnetis uſus in Navigatione obtinuerit?* Magnetis quidem nomen, & ferrum trahendi vis ab omni ævo innotuit. Iſte Lapis in *Gemara Talmudica* vocatur אבן שאברת *Lapis attrahens*, & in Judæorum antiquiſſimis Precibus מגנים *Magnes*, & קלמיטה *Calamita*, quod *Italicum*. *Perſicè* سنك آهن كش يا آهن ربا *Lapis Ferrum trahens*, ſeu *Ferrum rapiens.* Inſtrumentum verò Itinera dirigens vocatur *Compaſſus*, Italicè *Buſſolo*, i. e. *Pyxis.* Sinicè ea XXIV Ventorum vocatur *Kiè-pon*, i. e. *lineata Pyxis*, Arabico-Perſicè audit قبله نامه *Kibla-nâma*, i. e. *Kiblæ Libellus*, ſeu *Charta*, vulgò perperam خبره نامه *Chabra-nâma:* aliàs rectiùs قبله نما *Kibla-nomâ*, i. e. *Kiblam oſtendens*, ſive velis individuum *Kiblæ* Punctum, ſive quemvis locum anteriorem ad quem tendis, ſc. directum Iter quaquaverſus dirigens. Sed cùm *Kibla* ſit *Meridies*, Iter tam ad eam, quàm ad aliam quamvis plagam, per conſequentiam deducendum eſt, ſc. per additionem & ſubſtractionem. De ejus uſu per *Terram* apud *Ramuſium* in *Collectione Itinerum* legitur; *In pleriſque Arabiæ locis Itinera fecimus ope Compaſſi: & XL Diebus ac Noctibus occupati fuimus iter faciendo inter Damaſcum & Mecham.* Et *Rawolfius* in ſuo *Itinerario Syriæ* p. 163 dicit; *Viarum Duces per arenoſa Deſerta vias ſuas dirigunt per Compaſſum, eodem modo quo Pilotæ faciunt per Mare.* Adeò ut, ne quidem per Terram itinerantibus ſemper liceret vaſtiſſima *Deſertorum* Latifundia recto tramite peragrare abſque *Acûs Magneticæ* Directione. Nam in *Oriente*, per invia Solitudinum Æquora nulli ſunt viarum Cippi, ſed omnes ſemitas (ſi quæ fuerant) quovis momento operiunt *mobiles Arenæ*, in quibus *firma Terra* fruſtrà oculis perquiritur, & totum circuitum ambit nil niſi viſum perſtringens ὑδροφάνεια *(Serâb* dicta) quæ ſiticuloſos Viatores ſæpe, Aquarum Spe, deludit & è viâ ſeducit.

De *Pyxidis Uſu* conſulatur *Gilbertus*, atque *Cabæus* qui ſtatuit eam non fuiſſe notam ante D annos. Et *Bochartus* ejus Antiquitatem negat, rectè oſtendendo *Plauti Verſoriam* eſſe *Funem Nauticum.* Sed *Martinius* in *Atlante*, de *Chinâ* agens, ait; *Ibi, ante Europæorum Inventionem, Artis Nauticæ & Magnetis Uſus antiquiſſimus.* Acu Magneticâ

neticâ etiam inſtruitur *Chinenſium Pyxis ſortilega*, ubi Sortitio, ſeu Electio facienda ejuſmodi Acu indicatur. Et cùm *Salomon* ſingulis Trienniis inſtituerit Navigationem ad *Ophir*, & (ut creditur) ad *Peru*, & *Hanno*, à ſuis juſſus, navigaverit extra *Fretum* ad varia loca, & *Pharao Neco*, *Pænorum* Ope, procuraverit Navigationem per totius *Africæ* Continentem uſque ad *Indiam*, ut notat *Herodotus*; videtur impoſſibile hæc omnia præſtitiſſe abſque Magnetis Uſu. In *Libyâ* apud *Ammonios*, in *Jovis Templo* (propter Fabulam *Arietis* qui aliquos adventantes deducebat ad Fontes, cujus rei non meminit *Crutius*) erat Statua cum *Arietino* Capite: unde *Alexander*, in Nummis, ut *Jovis Ammoniaci* Filius, *Arietinis* Cornubus pingitur. Sed, inquit *Curtius*, *Id quod pro Deo colitur, non eandem Effigiem habebat quam vulgò Diis Artifices accommodârunt. Umbilico maximè ſimilis eſt habitus, Smaragdo & Gemmis coagmentatus. Hunc, cùm Reſponſum petitur, Navigio aurato geſtant Sacerdotes, cum multis Argenteis Pateris ab utroque Navigii latere pendentibus. Sequuntur Matronæ Virginéſque, patrio More, inconditum quoddam Carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat Oraculum.* Illa nempe *Jovis* Effigies videtur ſemiglobulare quiddam, (uti eſt *Compaſſus* marinus) Formâ Umbilici librarii, ſeu Umbonis, tanquam *ἔνθεον* quoddam adoratum propter ejuſdem divinum Auxilium, utpote in quo *Index Magneticus* erat ſicut intus exiſtens, quidam Deus, Navigiorum curſum in medio Æquore dirigens. Unde iſte *Jupiter*, in ſolenni Proceſſione, Cymbâ ſeu Navigio ab LXXX Sacerdotibus comportatus, circumferri ſolebat. Conſule *Pitiſci Curtium*, ubi *Schottus* ait; *Nihil aliud erat quàm Charta Marina Pyxidi Nauticæ ritè juncta.* His poſitis, *Pyxidis* Antiquitas ponitur. Sed ad *Delphini* Editionem Annotator his omnibus contradicit, pro *Umbilico* legens *Umbriculo*, ut ſit ſpecies *Ovis*, & tantùm ſub unâ formâ *Jovem* cultum fuiſſe ſtatuens. Videant alii: nobis enim non eſt tempus aut locus Controverſiam terminandi.

IV.

Pag. 118. *Medica*, ſeu *Pabulum Medicum*, (ſc. *Trifolium Cochleatum*,) ſic dictum eſt, quia primò ex *Mediâ* in *Europam* tranſplantatum, vel potiùs ex Semine ſatum. Hujus nomen *Perſico-Medicum* eſt سپست *Supiùſt*, ſeu سفست *Sufûſt*, vel اسپست *Uſpiùſt*, ſeu اسفست *Usfùſt*; unde *Syri* etiam fecerunt ܐܣܦܣܬܐ *Eſpeſto*, ſeu *Esfeſto*, & *Arabes*

Arabes فصة *Phássa*, seu فصفصة *Phásphasa*. Dictum autem Pabulum recens magis propriè *Arabicè* vocatur رطبة *Rátba*, & siccum قتّ *Kàtt*, utrumque نفل *Nafàl*, seu *Nefél*, de quo consulatur *Avicenna*, qui ponit aliquam differentiam. *Turcicè* vocatur يونجة *Yóngja*, à يونمق *Yônmak*, *secando*, q. d. *secabilis*, *demessa*, seu *demetenda* Herba: nempe quia hæc Herba pro Pabulo abscindi solet & demeti: gramen autem ordinarium pro Fœno sicco in *Oriente* non metunt: namque non siccant, sed aliquando fortè parum quid secatum recens & madens edatur ab equo. *Ogilbius* in *Persiâ* p. 43, ex suis Autoribus perperàm legit *Gontscheb*, pro *Yontscheb*; *quæ* (inquit) *crescit ad altitudinem IV pedum, cum flore cæruleo: & metitur singulis Mensibus, & sic durat sponte nascens per septennium: sed Anno septimo de novo seritur, multam rigationem poscens, ut Oryza, aut Triticum. Hoc Pabulum siccum est pro Equis Nobilium.* Id quod in nostris *Herbariis* exhibetur, (exceptâ Cochleatione,) est *Trifolium*, ferè tale ac est *Fænum Burgundiacum sacrum*, sc. *Sainct-foin*, ob singularem Usum sic dictum.

Apud *Orientales* memoratur alia *Medicæ* Species, *Persico-Medicè* dicta ديو سپست *Dîv-supùst*, i. e. *Medica Diaboli*, quæ *Turcicè* audit قره يونجه *Kara-yôngja*, i. e. *Medica Nigra*, & كيك يونجه *Gheyik-yôngja*, i. e. *Damarum* seu *Cervorum Medica*, scil. *Medica Cervina*, Flore etiam cœruleo, ut dictum. Hæc *Arabicè* audit حندقوق *Handacûk*, seu *Lotus* Herba, quæ est Trifolii Species, nostratibus dicta *Trifolium Corniculatum*. Plura videant alii. Quin & *Medica* aliàs *Arabicè* vocatur ضرق *Dhórak*, cum aliis nominibus quæ leguntur in Libro *Nuzhato'l Nophûs*. Apud *Rovillium Lugdunensem* visuntur tres *Medicæ Cochleatæ* Species.

V.

Pag. 132. In Insulâ *Javâ* Urbs præcipua & Sedes Regia est *Bantam*, ubi *Lusitanicum m* sonandum est ut *n*, seu *ngh*: nam in Regis *Bantamensis Literis Credentialibus Malaicis* (quas possidemus ante L annos exaratas) ad Reges *Angliæ* missis, scribitur بنتان *Bántan*. At in *Credentialibus Arabicis*, quas ego interpretatus sum pro *Carolo* II, tacito prorsus *Bantani* Nomine, ea Urbs sæpe & semper vocabatur سورسون *Surosoán*. Tota quidem Insula in Libris *Persicis* vocatur

مهراج

مهراج *Mába-Rágja*, i. e. *Magnus Rex*, in Libris *Arabicis* جزيرة المهراج *Gjazîra Al Maharágia*, i. e. *Insula Magni Regis*. A vulgò loquentibus vocitatur جو *Jáva*, vel جوديب *Gjáva-dîb*, seu *Gjava-dîv*, i. e. *Hordei Insula:* unde apud *Ptolemæum* legitur Ιαβαδίου, ὅ ἐστι Κριθῆς Νῆσος. Fortè rectiùs legendum Ιαβαδίυ *Javadîv*, cùm in linguis illorum locorum *Dîb*, seu *Dîv*, sit *Insula*; unde sic terminantur pleraque in illis Partibus Insularum Nomina, ut *Serandîb*, de quâ fusè diximus in Notis ad *Itinera Mundi*. Sic etiam *Ptolemæo* Σαβαδῖβα, i. e. *Anchoræ Insula*, & Ναγαδῖβα, i. e. *Serpentum Insula*, si rectè capio in Linguâ *Malaicâ*. Hæc itaque Insula fuerit *ferax Hordei*, quod tamen videtur primò aliunde ad eos allatum, cùm in Linguâ *Malaicâ*, hisce locis propriâ, non detur aliud Hordei Nomen præter جو *Gjáva* ex Linguâ *Persicâ* mutuatum: nam si *Hordeum* apud eos ab Initio semper fuisset, proculdubiò ejusdem aliquod Nomen originale in suâ Linguâ habuissent. Tritici etiam Nomen *Ghéndum* coguntur mutuare à *Persis*, à quibus itaque & illud Granum habuêre. Supradicta *Serandîb* (quæ *Taprobána*,) aliàs vocatur Σιελεδίβα apud *Cosmam Monachum* in Τοπογραφία Χριστιανικῇ, ubi dicitur ibi esse Ecclesiam *Christianorum* illuc adventantium, cum Presbytero ex *Perside* ordinato, atque *Diacono*, & totâ *Ecclesiasticâ* Λειτουργία. De nominibus *Pekin*, & *Nankin*, & *Ventis Sinicis*, vide supradicta nostra *Itinera Mundi*.

VI.

Pag. 187. In Libro *Persico* D. *Bunclei*, Num. 44, de Morte Celeberrimi *Astronomi Omar Cheiyâm*, sequente modo legitur; وتاريخ
قد مذكور ومسطور است كه وفات ملك الحكما سلطان العلما
قدوة الفضلاء علام خواجه عمر خيام در سنة سبع عشر و خمس
مايه بوده است در نيشابور ودر تمام علوم وحكميات يكانه واعلم
زمانه بود خواجه نظامي عروضي سمرقندي كه اعلم وقت
خود بود ويكي از شاگردان خواجه عمر بوده و حكايت موت خواجه
عمر ميكند كه مرا در بلخ با خواجه عمر اتفاق ملاقات افتاد ومجلس
ميداشتم در اثناء سخن گفت كه قبر من در موضعي باشد كه هر بهار
باد

باد شمال بر وي گل افشان بود ، مرا ازان تعجب آمد با خود گفتم كه
اين مرد گزاف نگويد تا بعد از موت او چون مرا چند گاه به نيشابور گذر
افتاد قبر او در يافتم ديدم كه قبر او قريب ديوار باغي بود كه درختان
ميوه دار گلنار سر از ديوار باغ بيرون آورده چندان شكوفه بر سر او
ريخته بود كه در ان ميان قبر او نمي نمود تعجب از گفتار خواجه عمر
آرزوي خانه او كردم وچون بخانه او رفتم بعد از پرسش او گفتم
كه خواستم او چنين بود واز حال او آگاهي دادم مادرش گفت
من نيز بعد از موت او عجبي ديدم وآن اينست كه شبي عمر را
از خداي بآمرزش ميخواستم وتضرع و ابتهال مي نمودم همدرين
بخواب رفتم عمر را بخواب ديدم كه رباعي بر من ميخواند چون بيدار
شدم رباعي بر خاطر من ياد بماند واورا رباعي بسيار است بحكمت
آميخته ودر شرع متحملان او بعضي ممنوع است اما يك رباعي نوشته
شد كه بعد از وفات او مادر اورا بخواب ديد پرسيد كه اي فرزند
حق تعالي با تو چه كرد اين رباعي بر مادر خواند مادر خيام از
خواب بيدار شد اين رباعي ياد داشت بعد ازان مشهور شد ورباعي
كه در خواب خوانده شد اينست

اي سوخته سوخته سوختني
وي آتش دوزخ از تو افروختني
تاكي گويي بر عمر رحمت كن
حق را تو كمي آيتي رحمت آموختني

In Chronico memoratum & exaratum est, quòd Mors Regis Sapientum & Principis Doctorum atque Exemplaris Excellentium, Doctissimi Chogja Omar Cheiyâm accidit anno 517 in Urbe Neishâbur. Atque in omnibus Scientiis ac Sapientiis unicus & scientissimus sui temporis fuit Chogja Nezâmi Versificator Samarcandensis, qui sui temporis Doctissimus atque unus

unus ex Discipulis dicti Chogja Omar fuit: & is mortem Chogja Omar sequente modo narrat. Mihi in Urbe Balch acciderunt Conversationes quædam, & habuimus consessum, ubi ille verbum effatus est, Meum Sepulchrum erit in Loco, in quem quovis tempore verno ventus septentrionalis Flores spargit. *Ego autem miratus mecum dixi,* Certè iste homo futilia non loquitur. *Donec tandem, post Mortem ejus, cùm aliquoties ad Urbem Neishâbur concesseram, Sepulchrum ejus inveni: & observavi ipsius Sepulchrum esse propè murum Horti, ubi arborum fructiferarum Malogranatorum Summitates, extra Hortum exporrectæ, tam affatim super ipsius caput effuderunt Flores, ut illo tempore Sepulchrum ejus non comparuerit. Ego propter Sermonem Chogjæ Omar mirabundus, expetivi Domum ejus adire. Cúmque ejus domum adiveram, postquam de eo interrogaveram, dixi,* Voluntas ejus sic fuit: *& deinde veram ipsius Notitiam dedi. Mater ejus respondit,* Ego quoque post Mortem ejus vidi quiddam mirandum, quod hoc est, sc. Nocte quâdam, cùm pro Omaro meo à Deo precarer Peccatorum Remissionem, & exorarem atque Supplicationes effunderem, mox in Somnum incidi, & in Somnio vidi Omarum mihi recitantem Tetrastichum. Cúmque evigilarem, illud Tetrastichum in Memoriâ meâ hæsit. *Ejus quoque extant multa Tetrasticha Sapientiâ referta. Pauca quædam in initio Sermonum ejus exciderunt: ast unum Tetrastichon scripto mandatum est, quod mater ejus post Mortem ipsius in Somnio vidit. Ipsa quæsivit,* O fili, quid Deus tecum fecit? *Tum ille dictum Tetrastichon Matri suæ recitavit. Et cùm Mater Cheiyâmi à Somno evigilaret, ipsa memoriâ retinuit illud Tetrastichon, quod etiam jam celebre est. Tetrastichon itaque, quod in Somnio vidit, hoc est,*

O combustus combustus Combustione!
Væ, à te est Ignis Gehennæ Accensio!
Quousque dices, Omaro misericors esto?
Quousque Deum, Caput Misericordiæ, *docebis?*

Et deinde posteà in eodem Codice Persico sequuntur alia Tetrasticha, fortè ducenta.

VII.

Pag. 226. Patres Jesuitæ ad Orientales Missiones destinati, ex quacunque Natione fuerint, jubentur primò addiscere Linguam Lusitani-

 cam,

eam, & deinde Linguas Gentium ad quas mittuntur. Sed aliqui eorum adeò intenti fuêre Missionibus suis, ut aliquando eis non vacaverit esse accuratis in omnibus aliis Rebus eorundem Locorum. Hinc est quòd, inter eos qui multa bona scripserunt, in aliquammultis Rebus Ἀκρίβεια desideretur; ut solet esse quando aliquis tantùm obiter & cursoriè (& non ex professo) Rem aliquam tractat; adeò ut inter ea quæ ab illis *tutò credantur*, & alia quæ *dubiæ Fidei* sunt, distinguere, periti Lectoris judicium requiratur. Nam aliqui eorum aliquando videntur pro nobis, tam procul dissitis, satis habere pauca tantùm, eáque minùs accurata, impertivisse. Præsertim in Rebus *Sinicis*, dolendum est quòd *Relationum Scriptores* non satis perpenderint præcedentes aliorum Relationes, nec eas cum suis contulerint. Unde, in hac Parte, incuriosis haud raró accidit, ut *pugnantes* de eisdem Rebus *Sententias* aliquando proferant, inter se Numero & Mensurâ dissentientes, uti istos Autores conferenti liquebit: imò, quod pejus est, aliquando videmus aliquem, tam à seipso, quàm à Veritate, dissentientem. Hujusmodi Incuriositatis (ne hæc gratis dixisse videar,) Exemplum reperitur apud *Doctissimum Martinium*; qui quamvis multa præclara scripserit, tamen in suo *Atlante Sinico* describit *Chinensium Cubitum*, qui est tantùm *Cubitus Pannarius Mandarinorum*, quem tanquam *unicum* & *solum* eorum *Cubitum* exhibet: nos autem in *Tractatu de Ponderibus & Mensuris Sinicis* deteximus *quatuor* Cubitorum Genera. Is verò per dictum *Mandarinorum* Cubitum XII Unciarum seu latorum Pollicum (quem invenimus esse pannarium,) metitur, seu æstimat, vastissimi *Chinensium* Muri Altitudinem esse XV *Tche*, seu *Cubitorum*: cùm iste *Murus* potiùs metiendus fuisset per alium eorum *Cubitum Geodæticum* XV Unciarum (qui comparet in Charta MS *Sinicâ*,) *tribus Unciis* excedentem alterum Cubitum quo in metiendis Pannis utuntur. At cùm ipse (ut fatetur) dictum Murum nunquam vidit, sed ab aliis informatus fuit illum Murum in Altitudine habere XV Cubitos, ille de Cubito pannario, sibi noto, perperam intellexit Informatorem suum, qui proculdubiò voluit *Cubitum Geodæticum*: quamvis & hoc pro dicti Muri Altitudine quam concipere debemus, sit valdè parum; cùm quivis Saltator talem & tam humilem Murum facilè transilire possit.

Nec tantùm in Quantitate *Cubiti*, sed & in Quantitate τȣ̃ *Li* (per quem Muri & omnium Distantiarum Longitudinem metiuntur,) æquè inter *Missionarios* discordatur; quod miserum est videre: quomodo enim tam aliarum Rerum, quàm celeberrimi istius Muri, Longitudinem

gitudinem veram nos docebunt, cùm in Quantitate Menſuræ per quam metiendus eſt, inter eos diſcordetur? In his taxandi ſunt *Magailhanes*, *Alvarez*, *Trigautius*, *Semedo*, aliique; qui quamvis alia multa benè dixerint, tamen in iſtis communis Uſûs Rebus errârunt, & ne quidem *Scaccarium* luſorium rectè deſcribere potuerunt. Meliùs autem, & quidem optimè, de Rebus *Sinicis* ſcripſit D. *le Compte*, quantum ex brevi Intuitu judicare licuit.

Deinde (quod jam præcipuè nos tangit,) in *Chinenſium* Anno ſtatuendo peſſimè errârunt *Miſſionarii* aliqui, ex quorum errantium numero excipiendus eſt *D. Couplet* cum quibuſdam aliis, & *D. Verbieſt* qui *Sinicum* Annum rectè ſtatuit. Nam cùm inter *Chinenſes* pauci, præter *Aſtronomos* & *Chronologos*, ſciant *Annum Solarem*, eóve utantur, & ſolus *Annus Lunaris* ſit in vulgari Uſu apud Populum, *Miſſionarii* (ut ex D. *Coupleti* Præfatione conſtat,) Tempus Mundi & Imperii numerant per *Annos Lunares*; contrà quàm faciunt *Chinenſes* ipſi, quippe quod fieri nec debet, nec poteſt, cùm tales non ſint Anni *completi* & *perfecti*, ſed *deficientes*, & minores *Annis Solaribus*, cum quibus, abſque triennalibus Menſis integri *Emboliſmis* æquari & coextendi non poſſunt. Anni quidem Solaris Initium in medio *Aquarii*, reſpicit tantùm illud *Dodecatemorion*, non autem aliquem Stylum *Europæum*, ut nec *Aquarii* ſtellas, quæ egreſſæ ſunt in *Dodecatemorion Piſcium*; numerando (ut fieri ſolet) Signorum *Dodecatemoria* ab Interſectione *Æquatoris* & *Eclipticæ*, donec ad idem punctum redeatur in Fine *Piſcium*. Sed alias eorum Incurias & Hallucinationes omittendo, oportet nos properare ad eas quæ ſpectant ad *Anni Lunaris* Initium in præcedente Opere traditum, ubi diſcordantes aliquot *Miſſionariorum* Sententias inter ſe collatas videre potes; nolo heic repetere.

Ad præſentem itaque Scopum ulteriùs, & magis ſpecialiter, ſpectare videntur ea quæ leguntur in *Martinii Hiſtoriâ Sinicâ*. Quamvis enim is fuerit Vir Magnus, qui multa præclarè dixit, ſua tamen habet Παροράματα, quorum præcipua in hac Parte (ut meliùs examinentur,) in ipſius verbis citabo, & deinde in ea animadvertam. Is ergò in dictâ *Hiſtoriâ Sinicâ* p. 18 ſic diſſerit; "*Hoam-ti Imperator* ' *Cyclum* "*Sexagenarium invenit, qui Cyclus LX Annorum; quo Spatio decurſo,* "*idem Anni Nomen redit. Et licet non eodem Tempore fiat Luminarium* "*Conjunctio, ſed trium ferè Dierum ſit Diverſitas; nulla tamen* ² *Inter-*"*calatione, nec Cyclo noſtro Novemdecennali Opus habent. Nam Plane-*"*tarum Motus in Annos ſingulos denuò computant, interque ſe componunt.*

"*Non*

" *Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas Ephemerides, sed* " *singulis Annis novas cudunt in singulos Dies,* — *Unde unius Horæ* " *& Minutorum aliquot Anticipatio, (quæ Aureo nostro Numero No-* " *vilunia inserit,) ipsis in annuâ Computatione reponitur: Annum* " *verò jam inde à tanto Tempore* [3] *Lunæ-Solarem habent. Menses* " *item admittunt Abundantes, Deficientes, atque* [4] *Communes. Ad-* " *mittunt Menses* [5] *Embolismæos: ita tamen ut non Mensem aliquem* " *certum* [6] *intercalare soleant, ut olim Judæi* Secundum *ad id sepo-* " *suêre; sed, usitato sibi Calculo, inveniunt quem faciant Intercalarem.* " *Nam XII Signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut* [7] *Pisces semper in* " *primum Mensem, Aries in secundum, alia Signa deinceps in alios* " *Menses incidant; ita ut, nullus à proprio sibi Signo vacuus abire* " *possit. Quia verò altero, vel tertio Anno, contingit, ut Mensis ali-* " *quis à Signo sibi attributo excidat, hinc Mensis ille, eâ Ratione,* " *intercalatur, ut Nomen ab antecedente* [8] *Mense capiat, ex quo dein* " *Signum subsequens in debitum Mensem cadit. Totus Cyclus Annos* " *Embolismæos viginti duos continet: reliqui sunt vel Communes, vel* " *Deficientes, vel Abundantes.*

Deinde p. 21. " *Tempore* Chuen hio *Imperatoris LXXVIII (qui* " *circa MMDXIII Annis ante Christum floruit,) fuit Calendarium* " *toto Regno publicatum receptumque. Scripsit etiam Ephemerides* " *V Planetarum,* [9] *quos, dum imperabat, omnes in Cœlò conjunctos* " *vidit eodem Die. Et hunc Diem primum illius Anni esse voluit* " *(prout Author Sinicarum Rerum in Constellatione* She *dictâ indi-* " *cat;) quæ nunc circa Gradum decimum octavum Piscium incipiens,* " *ad quartum usque Arietis extenditur.*

P. 22. " *Hic ergò Imperator primum Anni Diem, & Mensem il-* " *lum deinceps haberi voluit, quo Luminarium Conjunctio decimo quinto* " *gradui Aquarii proxima fieret, quod etiamnum observatur à Sinis.* " *Hoc vero potiùs Tempore quàm alio, Annum ordiuntur, quòd, ubi* " *Sol circa medium Aquarii versatur, (ut ipsi dicunt) tunc primùm* " *omnia vernare incipiant.* —— *Non negaverim apud Sinas non idem* " *Anni fuisse semper Initium, sed pro variorum Imperatorum volun-* " *tate varium. Tria tamen universè illius Initia agnovêre; tria* " *namque præcipua Puncta in Horarum Circulo pro illustrioribus ha-* " *bent: scil. Mediam Noctem, in quâ Cœlum; primam à mediâ Nocte* " *Horam, in quâ Terram; secundam denique à Noctis Medio, in quâ* " *Hominem natum memorant. Mediæ Nocti Caprum assignant, Pri-* " *mæ Amphoram, Secundæ Piscem: ita tamen ut una Hora Sinica* " *duas*

"*duas nostrates complectatur. Circulum enim Horarum fixum Cogi-*
"*tatione depingunt in Cælis, (quemadmodum nos Circulum semper*
"*Apparentium Maximum,) quem in XII æquales Partes secant, Ho-*
"*rasque totidem.* — *Iisdem Horis Zodiaci Signa eo, quem suprà no-*
"*tavimus, Ordine assignant.*

P. 287. "Hen-chiun *Rusticorum Festum, primo Vere, cùm Sol* "*Medium Aquarii Signum ingreditur, à Sinis magnâ Pompâ & mul-*"*tis Cæremoniis etiam à Primoribus celebratur.*" Hoc fit ut vulgus Agriculturam eò alacriùs suscipiat eamque lubentiùs colat.

In hæc *Martinii* Præcedentia, sequentes facimus Observationes. Et primò in *Sinico* Anno describendo errat in genere: nam cum *Sinenses* habent *duplicem* Annum, *Solarem* & *Lunarem*, à se invicem distinctos & diversos, iste Autor hoc ignorare videtur, describens *Sinensium* Annum esse unicum & simplicem, quem *Lunæ-Solarem* vocat, Nomine monstroso & prorsus inaudito. Hoc modo statuit Annum partim *Solarem*, & partim *Lunarem*, qui reverà est nullus, nec talis à *Sinensibus* admittitur: nam cùm hi Anni sint à se invicem diversi, sub unâ eâdemque Descriptione cadere nequeunt, quippe quod sit impossibile. Ille autem, Annum suum monstrosum describendo, præcipuè describit Annum *Lunarem*, & subinde admiscet quædam ad Annum *Solarem* Pertinentia; &, hoc modo, utrumque Annum confundit, & verè describit nullum. Et quamvis hæc in genere dixisse sufficiant, nos ad particulares Exceptiones descendemus, ut Lector, eò faciliùs, de eis judicium facere valeat. Et quidem ad Numerum primum quem notavimus [1]: Imperator *Hoang-ti* (sic enim sonandum est ejus Nomen,) instituit *Cyclum Sexagenarium*; sed per quem Annos *Solares* computant, non autem *Lunares*, quos *Martinius* hic præcipuè describere videtur. [2] Negat *Intercalationem*, quam tamen Num. 5 & 6 mox admittit, prout debet; sed sibi interim non constans, Contradictionis taxandus est: eum tamen in hoc sequitur *Cassini.* [3] Absurdissimè statuit *inauditam* Anni Speciem, dictam *Lunæ-Solarem*, de qua suprà dixi: istam autem Absurditatem solvere cupiens, D. *Mullerus* putat quòd fortè talis Anni *Quantitas* sit *Solaris*, & *Modus Lunaris*; quæ consistere non possunt. Deinde in istum suum Annum admittit trium generum Menses, *Abundantes*, *Deficientes*, & *Communes*. Agnosco quidem, in Anno Lunari dari Menses *Abundantes* & *Deficientes* alternatim: at in *Calendario Sinico* non cernuntur Menses *Communes*. Nobis autem subolet quid sibi velit, nempe *Menses Solares*, qui ad aliam

aliam Anni formam pertinent: ſed hoc ei non innotuit. [7] Recte ſtatuit *Piſces* ſemper in primum Menſem incidere: ſed mox infra ponit Anni Initium in XV Aquarii, quaſi etiamnum obſervetur à *Sinis*; quod falſum eſt, & præcedentibus contradicit: nam ſi olim id factum fuerit ab Imperatore *Chuen-bio*, hodiè tamen non fit. [8] Fortè is autumat eſſe ut apud *Hebræos*, ubi *Adar Secundus* intercalatus denominatur ab *Adar Primo*: at fallitur, cùm Menſes Lunares non habeant Nomina, ſed ſolo Numero à ſe invicem dignoſcuntur: intercalatus autem Menſis ſemper audit *Shun*. Hæc ſunt pauca ex multis, quæ omnia nunc perſtringere longum. [9] Heic miſſum facientes D. *Martinium*, tangemus prædictum *Imperatorem Sinicum*, propter Anni ſui Initium malè fundatum; cum fortè dicta Conjunctio, quam putârat, prædicto Tempore non acciderit. Nam in D. *Caſſini* Appendice ad *Louberum* p. 257, legitur ſequens Obſervatio: viz. *Comperimus quòd Saturnus, Jupiter, Venus, Mercurius, & Luna conjuncti fuêre in dictâ Conſtellatione Chinenſi (dum Sol eſſet in X Aquarii,) Anno MMXII ante Chriſtum, XXVI Februarii ſecundum Computum Julianum, at IX Februarii ſecundum Computum Gregorianum: & quòd ſequente Die (viz.* $\frac{10}{27}$ *Februarii) Horâ ſextâ matutinâ contigit Conjunctio Lunæ cum Sole. Et hæc fortè fuerit illa quæ accepta fuit pro Epochâ Annorum Sinicorum.* Sic ille. Ex quibus colligimus dictam V Planetarum Conjunctionem contigiſſe D Annis citra tempus in *Chinenſium* Hiſtoriâ deſignatum, adeóque *feſelliſſe* eos *Obſervationem* ab Imperitis factam. At (*Caſſini* Veniâ) XXVI *Februarii* in Computo *Juliano*, debuerat eſſe XVI *Februarii* in Computo *Gregoriano*: aut IX *Februarii Gregoriani* debuerat eſſe XIX *Februarii Juliani*. Videant autem qui in hac Arte peritiores ſunt, qui magis accurato Calculo Rem totam pleniùs expiſcari & de eâ judicare nôrunt.

VIII.

Pag. 256. Planta *Babman* ſeu *Behmen* (cujus Radix Officinis *Ben*,) hactenus fuit *Europæorum Botaniſtarum* Crux, eóſque omnes fruſtrà exercuit. Ea autem cum ſæpiùs memoretur in religioſis Cæremoniis *Perſiſmi veteris*, viſum eſt operæ pretium in medium adducere illam ejus Deſcriptionem quæ extat in Libris Orientalium: quamvis & horum aliquos de eâ etiam erràſſe comperimus. Priùs vero monendum eſt,

eſt, quòd excellentiſſimi *Rawolſii* Deſcriptio hujus Plantæ non concordat cum eis quæ ab *Orientalibus* dicuntur; unde eum in *Itinerario* ſuo vel erràſſe reor, (dum malè informatus fuerit ab ignorante aliquo homine, cui verum *Behmen* non erat notum,) vel aliàs, *Syrorum Behmen* diverſum eſſe ab eo *Perſarum* ſuſpicor; cum aliam longè diverſam herbam deſcribere videatur. Igitur in *Rawolſio Rayi* p. 235 legitur; *Apud aquarum Effuſiones (ubi tempore pluvioſo aqua deſcendit à Monte Libano,) invenitur verum* Behmen album Arabum, *quod hodie vocatur* Behmen ábyad, *uti rubrum vocatur* Behmen áhmar, *quod invenitur prope alterum. — Hoc erat quando Planta tempore fere confecta & conſumpta fuerat, relictis tamen in eâ aliquot viridibus foliis. Adeo ut videatur ferre hyemem, & gradatim nova emittere Folia quæ veteribus ſuccedunt. Folia autem ſunt longa, magna, & acuminata, ferè ejuſdem magnitudinis, acuminis, & craſſitiei cum illis Pyri arboris. Inferiùs, partim ſuper caulibus, habentur Quatuor Folia multo minora, Binatione è regione ſuî invicem ſita. Quædam etiam Folia reperiuntur ſuper multis rotundis Caulibus cubitalibus, ex eâdem Radice pullulantibus, quorum ſuperiora arctè adhærent dictis Caulibus, perinde ac videmus in Smyrnio Cretico. In ſummitate emittit oblongas ſquamoſas Fibulas, (quarum ſingulæ ſunt in peculiari Caule,) unde ejuſdem coloris Flores enaſcuntur. Valdè longam habet Radicem, è cujus Summitate pullulant magni Rami, ita denſè ſeu confertim conſiti, ut tandem ſeparari & tranſplantari poſſint. Aliàs autem, Radices habent pauciſſimas Fibras, adeò ut Glabræ eſſe habeantur; & ferè ejuſdem Lentoris & Flexibilitatis cum eis Glycirrhizæ, quibus valdè ſimiles ſunt in magnitudine & colore; niſi quòd hujus Radix ſit aliquantulùm candidior & non tam recta. Sed cum Avicenna faciat mentionem Rugarum ejus, opinor eum potius loqui de Specie majore, cujus Radices ſunt rugoſiores & lentiores, & (per Quantitatem Spithamæ) videntur corrugari ætate, & lignoſæ eſſe, & hoc modo conſumptæ & exiccatæ; quamvis eæ interim intus ſucculentæ & flexiles ſint, retinentes Colorem ſuum naturalem.* Hactenus ille. *Avicennam* verò citando, Confuſionem parit, cum *Behmen Avicennæ* & *Behmen Syrorum* ſint Plantæ prorſus diverſæ. Cum autem *Ahmed Ibn Phadl* (ut in ſequentibus videbitur,) dicat ſuum *Behmen, quod eſt Perſicum,* copioſè naſci in montibus *Syriæ*, inde ſequetur ut, vel duplex *Behmen* naſcatur in *Syriâ*, vel ut ille, eâ in Parte, fallatur in Nomine τȣ *Behmen Syriaci*, quod fortè Nomine conveniens, Re autem diverſum ſit. Ideóque, quamvis ſit D. *Rayi* ſententia (in ſuo *Indice* poſt *Rawolſium*) quòd *fortè ſit Serratulæ affinis ex* C. B. & *quòd* (ex ſententia *Rawolſii)*

fii) in humidis & umbrosis Locis nascatur ad Pedem Montis Libani; atque aliorum opinio, quòd fortè sit *Scorzonera* [vipers-grass,] probabile faciant de *Behmen Syriaco*, tamen nil valent quoad *Behmen Persicum*, quod mox describendum venit. Et quidem *Serratula*, *Anglicè* est Germander. Quibusdam Nostratium, *Album* est *Lychnis Sylvestris Glabra*, seu *Papaver spumeum*; & *Rubrum* est *Lychnis Sylvestris Rubra*, seu *Muscipula*. Alii aliter: sed omnes in conjecturis suis decepti.

Sunt etiam ex Orientalibus qui de hac Plantâ errârunt: nam illi etiam subinde suos Errores habent. Exempli gratiâ, in Libro *Nim. Laud.* ex Scribæ (ut videtur) Errore, perperam *Turcicè* legitur, بهمن بر چیچکدر زعفرانه بکزر وبعضلر زعفراندر دیرلر *Behman est Flos Croco similis: & sunt qui dicunt Crocum esse.* Iste autem errando describit *Cnicum*: nam Orientalium Nemo alius *Behman album* ullum unquam Florem habere comperit. Aliqui ex *Arabibus*, minùs rectè, dixerunt *Behman album* (de Radice ejus loquentes) esse *Pastinacam*, & *Behman rubrum* esse *Carotam flavam*. Alii ex iis volunt *album* esse Radicem τῆς سوسن ابيض *Iridis albæ*, & *rubrum* esse Radicem *Iridis flavæ*. Hisce autem missis, ejus Descriptionem dabimus ex magis authenticis Autoribus in eorum verbis: & imprimis *Ibno'l Cútbi*, in Libro *Malayésa*, ejus Radicem *Arabicè* describit sequenti modo; بهمن اسم
فارسي لدواء خشبي وهي عروق وهي صنفان احمر وابيض واحمر
مفتولة ومعوجة فيها صلابة والاحمر منها قشره احمر الى السواد
وباطنه في حمرة دون قشره والابيض ظاهره وباطنه سوآء وهما حاران
يابسان في الثانية وفيهما رطوبة فضلية لزجة و الاحمر اقوى حرا من
الابيض واجودهما المجلوب من نواحي ارمني و خراسان واجود الابيض
النقي الصلب الرزين واجود الاحمر الصافي الحمرة الرزين
وكلاهما طيب الرائحة لزج المذاقة وفيهما جميعا قبض ما وشربته
الى مثقالين — *Behman est nomen Persicum Medicamenti lignosi quod constat Radicibus. Estque duorum generum, Rubrum & Album: & Rubrum est tortum incurvum, cui inest durities; ejusque Cortex est Ruber ad Nigredinem vergens, & interior ejus Pars minùs rubet quàm Cortex. In Albo, interiores & exteriores Partes sunt æquales. Ambo sunt calida & sicca gradu secundo. In eis quoque est Humiditas superflua glutinosa. Et Rubrum est magis calidum quàm Album. Horum optimum est id quod affertur*

affertur ex oris Armeniæ & Chorasân. In Albo melius est clarum, durum, & ponderosum: in Rubro melius est illud clarioris Rubedinis & ponderosum. Ambo sunt aromatici Odoris & glutinosi Gustûs: & in utrisque est aliquid Stipticitatis. — Dosis est usque ad duas Mithcâl. Hoc modo descriptam habes Radicem: at totam hanc Plantam describit *David Antiochenus* sequente modo; بهمن نبات فارسي جبلي يقوم على
ساق نحو شبر ويبسط اوراقا ملتفة بلا زهر ويدرك في تموز وهو
نوعان احمر ظاهرا لسواد وابيض كذلك عند الشريف وقال غيره
قشره كباطنه في البياض وكل من نوعين اصله كالجزرة مفتول
خشن حار يابس الابيض في الثانية والاحمر في الثالثة *Behman*
est Herba Persica montana, quæ surgit super Caulem spithamalem, & expandit Folia conserta [seu *convoluta*] *absque Flore. Et maturescit in Tamûz. Estque duorum generum; Rubrum, quod exteriùs vergit ad nigredinem; & Album sic etiam est secundùm Al Sherîph. At alii ajunt Corticem ejus esse sicut interius ejus in Albedine. Utriusque generis Radix est sicut Pastinaca, contorta & aspera. Calidum est & siccum: scil. Album secundo, & Rubrum tertio gradu.* Sequuntur ejus virtutes multæ, quas prætereo. Sed dictus Author loquitur quasi non vidisset Plantam. Omnium autem magis copiosè & accuratè, quasi ex Autopsiâ, eam describit *Shihâboddîn Ahmed Ibn Phadl*, idque, في
النبات ليس له ساق متخشب *in Classe Herbarum quarum Caules non lignescunt*, sequente modo; بهمن نبت معروف وهو نوعان احمر
وابيض وهما جميعا عروق فالاحمر منه مثال كف آدم قشره رايدا بحمرة
وباطنه اقل حمرة وطوله نحو الشبر معقد في غلظ الابهام سايح على
وجه الارض وله اصول غايصة كاصول الفجل فيها الاعوجاج وورقه
شبيه بورق الخباري في وسط الورقة خمس نقط حمر والابيض منه
ورقه شبيه بورق النخلة متكاثف يعلو نحو شبرين مذاقه طيب لزج
ما وفيه بعض قبض وكلاهما طيب الرائحة ينبت كثيرا بجبال الشام
و غيرها حار يابس وقيل رطب والاول اصح والشربة منه درهمان
يقوي القلب جدا وينفع من الخفقان البارد ويزيد في المني زيادة

بينة وجهمج الباه وبسمن *Behman est Planta notissima, duorum generum, quæ ambo sunt Radices, quorum Rubrum vocatur Capb Adam* [seu *Manus Hominis*:] *ejus Cortex intensè rubet, & interius ejus est minoris Rubedinis. Longitudinis est spithamalis, nodata, Crassitudinis pollicaris, repens super terram. Habet Radices flexiles sicut Radices Raphani: & in eis est Curvitas. Folium ejus refert Folium Malvæ, in cujus medio sunt V Maculæ rubræ. Ejus genus album habet Folia similia Foliis AlChúllæ, densè conserta: crescit ad duas Spithamas: Gustus ejus est aromaticus cum quâdam Glutinositate: in eo est etiam aliquid Stipticitatis: & utrumque genus est aromaticum. Nascitur in montibus Syriæ aliisque. Est calidum & siccum, vel, ut dicitur, humidum: sed prius est rectius. Dosis ex eo est II Dirhem. Valdè confortat Cor, & conducit contra Cordis Palpitationem frigidam. Auget Sperma Augmènto manifesto: excitat Venerem, & impinguat.* Hinc *Rawolfius* videtur seductus, aliam Plantam ab hac diversam describendo. Officinarum *Ben Album* (nam ex Albo flavescit) est gracile, Crassitudinis minimi digiti. *Rubrum* autem, seu obscurè turbidum, est Crassitudinis pollicaris. Utrumque vero est leviter tortum, fere ut funis, subaromaticum, seu subamarum, calidum, & acre seu mordicans, Os inflammans, seu adurens ut *Pyrethrum*.

IX.

Pag. 297. *Ribâs* est Herba *Europæ* prorsus peregrina, & hactenus nostris *Botanistis* ignota; nisi quòd eam in *Oriente* viderint *Rawolfius* & *Thevenotus*. Sed *Europæorum Ribes*, seu *Pseudo-Ribes*, est notissimus Frutex, qui eodem Nomine gaudet, quia ejus Fructus, seu Baccæ, cum eis *Veri Ribâs*, Colore atque Aciditate conveniunt. *Pseudo-Ribesii* fructus apud nos est trium generum, *ruber*, *albus*, & *niger*; quorum hic ultimus potiùs ad Medicinam quàm ad Escam valet, nauseam creans. Talis fructus *Anglis* dicitur Corants, seu *Corints*, eodem nomine quo Uvæ *Corinthiacæ* etiam vocantur; idque propter externam Formam, quamvis Sapore & Magnitudine differant. Prætereà (quâ in Re falluntur aliqui,) *Corinthiacæ* sunt Uvæ veræ quæ nascuntur in Vite, *Ribes* verò in Frutice notissimo; cujus tamen Folia (cum Minoritate suâ) sunt quodammodo *Pampinoformia*. Iste Frutex (si permittatur) crescet ad duplam, vel triplam

plam ſtaturam humanam: & (ut ait *Simon Paulli* in *Quadripartito Botanico,*) ſponte naſcitur in Sylvis *Norwegiæ*, ubi vocatur **Ribs**; & eodem nomine etiam in *Succiâ*, ubi datur tam *Hortenſis* ſeu *dulcior*, quàm *Sylveſtris* ſeu *amarior*, & fructus inſuper alio nomine dicitur **Wine-fragen**, i. e. *Fraga vinaria*, quia ex eo parari ſolet *Vinum Ribeſium*, ut in *Angliâ*. A *Septentrionalibus* itaque factum eſt, ut dictus Frutex ejuſque Fructus vocetur eodem nomine cum Herbâ *Ribâs*; idque (ut dictum) quia hæc duo planè conveniunt in Fructu, ejúſque Formâ, & Guſtu, atque Temperamento.

D. *Ludolphus*, qui in *Cæſaris Moſcovitici* Horto hunc Fruticem vidit, me certiorem fecit de ejuſdem *Ruſſico* Nomine **Смородина** *Smoródina*. In ultimâ Editione *Calepini*, ſub Titulo *Rhibis*, adducitur hujus Fruticis nomen Σίσταμον: ſed unde deſumptum non dicitur; nam in *Græciâ*, aut quâvis calidâ Regione (ut puto) non naſcitur, nec *Ribes Europæorum*, nec *Ribâs Aſiaticorum*. Et tamen *Hobeiſh Al Tephliſi*, in *Tacwîm Al Adwiya* (ſeu *Simplicium* Libro quadrilingui) prætendit *Ribâs* Linguâ *Græcâ veteri* vocari فيوصمين *Phioſimîn*, & Linguâ *Rumæâ* يغميصي *Yagmîſe*; & apud *Golium* legitur يعميصا *Yaamîſe, Syris eſt idem quod Ribâs:* nempe hæc duo non ſunt *Græca*, ſed corrupta pro *Syriaco* hujus Plantæ nomine حمصل *Amîtſe* in plurali, cujus Significatio petita eſt ab *Arabico* حمض *acidum eſſe*, unde حميض *Hamîds*, *acidula quævis Herba*. Uſitatiſſimum hujus Herbæ Nomen *Arabico-Perſicum*, per Orientem, eſt ريباس *Ribâs*, ſeu ريواس *Rivâs*, vel ريباج *Ribâgj*, ſeu ريواج *Rivâgj*: apud *Bar-Bablûl*, minùs rectè ſcribitur ريباش *Ribâſh*, ſeu ريواش *Rivâſh*. Circa *Iſpahân* ſonatur ليواس *Livâs*, cum *l* pro *r*. Quin & Nomen *Ribâs* aliquando, minùs propriè, per Analogiam quandam, pro aliis etiam acidis Plantis uſurpatur; ſic *Nim. Laud.*

ريباس وريباج قوزي قولاغي وفدان واشخون ددكلري اودر اكشركسر

Ribâs, ſeu *Ribâgj*, eſt *Kôzi-Kolágbi*, & *Phidân*, & *Aſhchûn*, *Planta ſubacida*. Horum ultimum *Aſhchûn* eſt *Perſicum Ribâſi* Nomen: *Phidân* eſt *Planta novella*, ſeu *Surculus* in genere; heic autem particularem aliquam acidulam notare videtur. *Kózi-Kolágbi*, ſeu *Auris Agnina*, eſt *Oxalis*, quæ ob Aciditatem vocatur *Ribâs* catachreſticè, ſeu impropriè. Apud *Ruſtem AlMaulavi* in voce *Ribâs*, pro

pro *Phidân* malè legitur فراز *Phirâz*, ex Scribæ Erroribus quibus ille Liber ſcatet. Alterum hujus *Ribâſi* Nomen *Perſicum* eſt جگري *Gjigheri*, i. e. *Jecorina*, fortè propter obſcuram Rubedinem in Foliis. Sed potiſſimum ejuſdem Nomen *Perſicum* (ut dictum) eſt اشخوان *Aſhchuân*, ſeu اشخون *Aſhchûn*, ſive *Iſhchûn*, vulgò, ſed malè, اشبخون *Aſhbachûn*. Apud *Turgjumân Arabicum* legitur, ريباس اشغون يا برجالق يا ات كسري *Ribâs eſt Uſhghûn, aut* [Turcicè] *Bergjalùk, aut Herba Coſrois*. Sic enim (vel ſeriò, vel joco) vulgus refert eum hanc Plantam è Terrâ elicuiſſe & evocâſſe: hoc enim ultimum Nomen pendet ab Hiſtoriolâ quæ tam alibi, quàm in Libro *Mugj*. p. 189 *Perſicè* legitur, ubi etiam hujus Icon talis qualis exhibetur;

ريباس دباني كوهيست از سنگ سخت برويد وگويند كه تاثير رعد بود وچنين گويند كه ايين سخن در پيش كسري بگفتند يعني آنكه ريباس از تاثير رعد بود ودر آن وقت ريباس كم بود وكسري گفت بر كوه آب رش كنيد وطبل بزنيد تا ريباس بر آيد اين از بهر آن گفت تا اين سخن را مسخف شمردن

Ribâs eſt Herba montana ex Saxo duro excreſcens: & dicitur eſſe ex Impreſſione Tonitrui. Cum hoc dicerent coram Coſroe, (quòd ſc. Ribâs eſſet ex Impreſſione Tonitrui,) & Ribâſi Penuria eo Anno eſſet, Coſroes [ſubridens & jocosè] *dixit; Super Montem ſpargite Aquam, & Tympanum pulſate ut exeat Ribâs. Hoc ideò dixit ut illud dictum nugatorium reputarent.*

Et profectò, ex omnibus *Syriæ* Locis, quotannis turmatim prodire ſolebant ad Montes ad colligendum hanc Plantam: de quâ Re *Abdollatîph* in *Hiſtoriâ Ægypti* deplorabilem narrat Hiſtoriolam; ſc. "Ducentis unâ Vice prodeuntibus ad colligendum *Ribâs* in Valle "inter duos Ramos Montis Libani, omnes Terræmotu & Mon- "tium Disjectione atque Subverſione, Terrâ obrutos & opertos ſimul "periiſſe."

Abu-Hamed Andaluſius, inter Codices *Huntingtonianos*, refert; ريباس وهو نوعان شامي وخراساني وهو نبت جبلي لا ينبت الا علي الصخر قيل انه من تاثير الرعد *Ribâs eſt duorum Generum, Syriacum & Bactrianum: eſtque Herba montana, quæ non naſcitur niſi ſuper*

ſuper Petrâ durâ. Et dicitur eſſe ex Impreſſione Tonitrui, &c. Et ſic pergit narrare prædictam Hiſtoriolam. Quoad hujus Deſcriptionem, apud *Ruſtem AlMáulavi* legitur; ريواش كلم كبى بر اوت در الشي در *Rivâſh eſt Herba quædam ſicut Braſſica, quæ acida eſt. Thevenotus*, pro *Rivâs* dicens *Livâs*, ait *circa Iſpahân naſci banc Plantam, quæ habet magna Folia ſicut Betæ aut Braſicæ criſpæ, niſi quòd Livâſi Folia ſint magis criſpa. Et quòd Caulis eſt ſicut Cinaræ, valdè acidus, & verno Tempore editur pro Deliciis. Cluſius* in Rariorum Plantarum Hiſtoriâ, p. 120, ex *Rawolſio* adducit ſequentem Deſcriptionem: *In Monte Libano legitimum* Ribes Arabum *inveni Menſe Septembri, tanquam primùm & præter Anni Tempus erumpens, ſine Flore & Semine, duobus duntaxat Foliis præditum, hirſutis, orbicularibus, Petaſitis Foliorum vulgo crediti Amplitudine, quæ brevibus, ſed craſſis, & non minùs ſucculentis quàm ipſi Caules, Pediculis inhærebant: è quibus Caulibus fit (quemadmodum in Halebo conſpexi) legitimum* Rob Ribes *Serapionis. Gaudet humidis Locis: craſſam habet Radicem ex nigro purpuraſcentem, longiuſculam, rugoſam, incurvam, & flexuoſam, ſatis ingrati Saporis: Caules* (ut præcedente Capite monet) *penè cubitales, hirſutos, unciam craſſos, virides, infernè (ut etiam Serapio notat) purpuraſcentes.* Quamvis Radices ſint Saporis *ingrati*, Caules tamen ſunt Saporis *gratiſſimi*. Quòd autem gaudeat Locis humidis, eſt contra aliorum omnium Sententiam. Apud D. *Golium* legitur; *Ribâs eſt Lapathi acetoſi Species, cujus rubicundus acidúſque Succus Rob de Ribes dicitur.* Bellonius, in Libro *de Coniferis Arboribus*, ait *ſe inveniſſe Ribâs in frigidis Lateribus Montis Libani, cum VI aut VII Lapathi Foliis (ſed majoribus & rotundioribus,) ab ipſâ Radice ſurgentibus, cum rubris Baccis racematim dependentibus & è Foliorum medio germinantibus, ſicuti fit in Ruſco & Lauro Alexandrinâ.* Nempe ut in *Ruſco*, & *Hippogloſſâ*, & *Lauro Alexandrinâ* ſeu *Lauro Idæâ*, prodit ſimplex Bacca rubra è Foliorum medio, ſic in *Ribâs* ex eodem Loco prodit Racemus Baccarum rubrarum. *Chadr Ibn Ali* refert; ريباس هو كاضلاع السلق له خشونة وقيل بقلة ذات عساليج غضة حمراء الى الخضرة ولها ورق كبير عريض مدور طعم عساليجها حلو بحموضة وهو كثير بالشام والبلاد الشمالية و قيل ليس منه بالمغرب وينبت بالجبال الباردة وذوات الثلوج *Ribâs habet Coſtas ſicut Beta, habetque Scabritiem. Dicitur eſſe Planta ſurculoſa, cujus Capreoli ſunt rubri, ad virorem vergentes. Habetque*

Folia

Folia magna, lata, rotunda. Surculorum ejus guſtus eſt dulcacidus. Copioſè invenitur in Syriâ & Regionibus ſeptentrionalibus. Dicitur non inveniri in Africâ: ſed creſcit ſuper Montibus frigidis nivoſis. Eodem Modo deſcribit *Beitharides*, idque partim ex *Iſaac Ibn Omrân*, additque non inveniri in *Africâ*, nec in *Andaluſiâ*. In Libro *Malayéſa* ſequente Modo deſcribit *Ibno 'l Cutbi*; ريباس نبات لا يوجد الا بالجبال والبلاد الشديدة البرد والمواضع المثلجة وهو نبات كالسلق له اضلاع وورق ليست كخضرة السلق ويخرج في وسطها ساق عريضة رخصة مملوة رطوبة حامضة عذبة وعليها زغب خفي وفي [a] نورها حمرة ما وفي طعمها مع الحموضة الظاهرة حلاوة ما وقد تزرع في البساتين فيضعف طعمه [b] ولا يذوق بلذة الجيدة *Ribâs eſt Planta quæ non invenitur niſi in Montibus & Regionibus vehementioris Frigoris, & Locis nivoſis. Hæc Herba eſt ſicut Beta cum Coſtis: ſed Foliis ejus non ineſt Viror Betarum, & ex eorum medio prodit Caulis, mollis, Humiditatis dulcacidæ plenus: & ſuper ea eſt Lanugo obſcura, & in Flore ejus eſt quædam Rubedo: & in Guſtu ejus, cum Aciditate manifeſtâ, eſt dulce quiddam. Seritur quoque in Hortis, ſed Sapor ejus eſt debilior, nec eſt in Guſtu ejus Bonitas.* David Antiochenus ſic deſcribit; ريباس نبت مشهور شبيه بالسلق في اضلاعه وورقه لكنه طعمه حامض الى الحلاوة كرمانين ممتزجا وفي وسطه ساق رخصة مملوة رطوبة ما وزهر احمر ويدرك بحزيران و وجوده كثيرا بالجبال الشامية ومواضع الثلوج وهو بارد يابس في الثانية *Ribâs eſt Herba notiſſima, ſimilis Betæ in Coſtis & Foliis ejus, niſi quòd Guſtus ejus ſit acidus ad Dulcedinem vergens, ſicut in Malogranatis, commiſtus. In ejus medio eſt Caulis mollis humore quodam plenus: & Flos ejus eſt ruber. Matureſcit in Junio: & plurimùm invenitur in Montibus Syriæ & Locis nivoſis. Eſt frigida & ſicca Gradu ſecundo, extinguens calorem*, &c. Et ſic pergit in Virtutibus ejus Medicinalibus enarrandis. In optimo Libro نزهة النفوس والافكار (cujus primum Tomum poſſidemus, ſed, proh Dolor! deeſt ſecundus,) qui agit de Synonymis & Homonymis Herbarum, & Lapidum, & Animalium, Autore *Shibâbeddîn Ahmed Ibn Phadl*, hæc ſequens eſt Deſcriptio: ريباس يقال له رزديلج وبالسريانيا يغميضي نبت كاضلاع السلق وله عساليج

a Aliud Exemplar legit, لونها, *Colore ejus.* b Aliud Exempl. ولا يذوق بلذة الجبلي, *Nec guſtus ejus adeò jucundus eſt ac* (guſtus) *Montani.*

غضة

غصنه حمر الى الخضرة ثم تبيض وله ورق كبار عراض
الى استدارة وفي عساليجه وورقه خشونة واصله هو الراوند
الشامي يستعمل اذا لم يوجد الراوند الصيني وطعم عساليجه الحموضة
والعفوصة ويسير حلاوة ينبت بالجبال الباردة ذات الثلوج لا سيما
بجبل لبنان من بلاد الشام ومنه يجلب الى دمشق وغيرها

Ribâs etiam vocatur Zernîlagj, & Syriacè Yagmîse [seu *Yagmîdhe.*] *Est Planta cum Costis sicut Beta; & habet Capreolos cujus Ramusculi rubent ad Virorem vergentes, & deinde albescunt. Habet Folia magna lata ad Rotunditatem vergentia: & in Capreolis atque Foliis ejus est Scabrities quædam. Hujus Radix est Rhabarbarum Syriacum, quod usurpari solet quando inveniri non potest Rhabarbarum Sinicum. Surculorum ejus Sapor est acidus cum Stipticitate & aliquantulo dulcoris. Nascitur in Montibus frigidis & nivosis, præsertim in Monte Libano Regionis Syriæ. Et inde affertur ad Damascum & alia Loca.* Sic ille; corrumpendo Nomen *Syriacum*, quod superiùs dedimus verum.

Et jam post hasce omnes *Arabum* Descriptiones, non possum satis mirari neminem eorum descripsisse hujus Plantæ Fructum, ejusve meminisse, quod præcipuum erat. Præterea inconciliabilis Autorum Discrepantia in Foliorum & Florum Descriptione, indicat magnam eorum Incuriam, dum *Rawolfius* cum *Petasite*, *Arabes* cum *Betâ*, *Bellonius* cum *Lapatho* conferunt: sed quale vult *Lapathum*, nescimus; fortè *Hippolapathum*. D. *Golius* exponit, *Lapathum acetosum Orientis*, sc. *maximum & montanum*. Et *Beithari di* dicitur *esse Lapathi acetosi Species, cujus rubicundus acidusque Succus, ad Tertias decoctus, Rob de Ribes vulgo dicitur*. Et post hasce mancas & imperfectas Descriptiones, nil nsi Αὐτοψία juvabit.

Rev. D. *Henr. Maundrell*, apud *Halebenses* agens, ad nos scribit, "*se aliquoties frustrà interrogâsse aliquos de istâ Plantâ Ribâs; quam* "*tamen posteà invenit in Monte Libano, ubi copiosè crescit, & de eâ co-* "*mêdit: dicitque eam esse valdè succulentam, acuto & subacido Gustu,* "*totius Orbis gratissimo: Naturam reficere & refrigerare, & febrici-* "*tantibus ut Gjulapium administrari: Turcas* Rob *ejus adhibere ad* "*Usum Potûs qui* Sherbèt *vulgò audit, & eum in Finem, Turcarum Im-* "*peratorem magnam hujus Quantitatem quotannis à Damasco ad Constan-* "*tinopolim mittendam curare. Folia esse ampla & rotunda (sicut ea* "*Bardanæ) prope humum jacentia; singulas Plantas horum tria aut*

"*quatuor habere; in horum medio pullulare unum aut plures Caules ad Altitudinem pedalem, aut ſequipedalem, aut fortè duorum Pedum. In Foliorum medio ſe non obſervâſſe Baccas ullas, ſed in Summitate Caulium ſe vidiſſe Floſculos tanquam Sambucinos. Caules & Foliorum Pedunculos obſitos eſſe quaſi Verrucis ex Muſco ſeu Languine rubente.*" Hactenus ille. At ex dictis Floſculis & aliis Indiciis, (ſc. quod Hyemem toleret,) colligo hoc fuiſſe ſub Finem Hyemis, ſeu Initio Veris, cum Baccæ (ſeu Fructus) nondum comparuerant.

X.

Pag. 306, 307. *Perſepolitanarum Inſcriptionum* Examen primariò & præcipuè ſpectat ad *Barbaros* illos *Characteres* qui (unà cum *Græcis)* Equorum Pectoribus, aut potiùs Equitum Syrmati, inſcripti ſunt. Et in hujus Rei Examine præmittendum eſt, haſce Inſcriptiones omnes eſſe, non tam *Perſarum*, quàm *Alienigenarum* ibi divertentium; cùm quotidianâ experientiâ videmus Peregrinorum potiùs quàm Indigenarum Curioſitatem eos inducere, Memoriæ Cauſâ, ad ſcriptitandum aliquid in Loco celebri quem brevi relicturi ſint. Unde hariolari liceat hæc omnia fuiſſe quorundam ſcripturientium, qui, ut memoriale quoddam, in illius Palatii Muris, ſuam Scriptitationis & Cælaturæ Facultatem exercere & oſtendere geſtiebant. Sed reverà nihil obtinuerunt præter nudam Memoriam pravæ Scripturæ & imperitæ Sculpturæ, Sculptorum, eo nomine, infamium, poſt ſe relinquentium nullius Pretii aliquid, in Doctorum & Criticorum Crucem, quod (ſi non accederet quorundam Importunitas, & de aliquâ ibi latente Curioſitate Spes,) negligendum eſſet potiùs quàm avidè expetendum, nec ut Nodus vindice dignus proponeretur. At ne talis Neglectus & Silentium ut noſtræ Ignorantiæ Aſylum & Excuſatio haberetur, (ut quæ ignoremus contemnamus,) noſtræ Opinionis Rationes reddendæ ſunt, ut alii quoque, noſtris Oculis videntes, nobiſcum ſentiant, & tandem, hac Ratione, noſtræ Sententiæ accedat aliorum Judicium. Et quamvis Nugæ aliquando ſint inventu difficiles, & inventæ nil proſint; quia tamen hæc exercuerunt Ingenia multorum qui Myſteria ibi latere putârunt, ergò & noſtrum quoque Ingenium exercebunt. Et cum dictis *Barbaris*, idem dicendum eſt de aliis qui pro *Arabicis* Charac-

Inscriptiones Persepolitanæ quas dedit D. Flower, zabetum Ara= bicum. Magi= cum.

1

TOTΓOTO ΡOCUTON MACΛACNC
ΘΕΟΤΑΡΖΑ........CIAωCBACIAΕω
2 ΑΡΙΑΝωΝ........CΘCωΝΤΙΟΥ
ΘΕΟΤΠΑΝΑ..ΥΒΑ.......ΕωC..

4 TOYΓOTO ΠΡΟCωΠΟΝ DLOC

5

ا	
ب	
ت	
ث	
ج	
ح	
خ	
د	
ذ	
ر	
ز	
س	
ش	

Characteribus habentur. At de *Pyramidalibus* seorsim judicandum, cum in Characterum Numerum non veniant. Sed ad Rem procedendum.

Cum in Palatio *Persepolitano* extent aliquot Inscriptiones, aliquis expectaret eas, vel earum aliquas, esse *Persicas*. Et jam hac Occasione recurrit Quæstio quæ mihi sæpiùs moveri solebat, sc. An dictarum Inscriptionum Characteres sint *veteres Persici*, necne? Affirmo quòd *Non sunt*. Ego enim contuli cum *veteri Linguâ Persicâ*, eâque, tam benè, quàm malè scriptâ, & nullam inveni Convenientiam. Atque præter Differentias in mediis Literarum Partibus, Lineæ incumbentibus, ad *Persicas* pertinent, tam supra, quàm infra Lineam longiores ductus qui non sunt superflui, sed prorsus de Corpore & Essentiâ Literarum habendi sunt: tales autem in *Persepolitanis* non comparent; quæ quidem Observatio ad promptiorem Collationem juvabit.

In *Philosophicis Regiæ Societatis Transactionibus* Num. 201, dantur VI Inscriptiones (quæ ibi notantur Numeris 1, 2, 3, 4, 5, 6,) è Chartis D. *Sam. Flower*, Mercatoris Halebensis, qui Anno 1667 in *Persiam* migrans, ex dicti Palatii marmoreis Muris descripsit Apographa, ad quorum singula sigillatim ille sequente modo scripsit. Nempe ad suos Numeros 1, 2, ait; "*Hæc duo Characterum Genera manent* "*sculpta in Pectore duorum Equorum excisorum ex nigro Monte mar*"*morco, apud* NOCTA RUSTAM, *tribus Leucis à Chilmanâr: quorum* "*Equorum unus affirmatur esse Alexandri, alter Rustemi, qui fortissi*"*mus Persarum Heros circa Tempora Cambysis.* His addit; *Aliquos* "*Persarum autumari Characteres Num.* 1, 4, *esse suos: Neminem* "*autem eos legere posse.* Ad Num. 3, ait; *Hos esse modernos Arabum* "*& Persarum Characteres non ultra D Annos scriptos.* Num. 4; "*Has duas Lineas integrè scriptas esse super Equos Rustemi & Alex*"*andri.* Num. 5; *Hos Characteres (sive sint antiqua Gavrorum* "*Scriptura, sive Telesmatica quædam,) nullibi nisi apud Persepolim* "*inveniri: hosque esse Partem earum Linearum quæ in albo quodam* "*Marmore Sculptæ cernuntur, eósque à Nemine Persarum hodie in*"*telligi. Aliquem tamen Missionariorum affirmâsse, eos sciri & in* "*usu esse in Ægypto. Hæc autem videntur scripta à Dextrâ ad Si*"*nistram, cum Ægyptia potiùs scribantur & legantur deorsum.* "Num. 6; *Hos Characteres insculptos esse Persepoli, ejusdem Antiqui*"*tatis cum aliquibus præcedentium. Illos videri Affines eis Arabum* "*& Persarum, & Missionariorum aliquos prætendisse se eos intelligere* "*posse.* Hactenus ex Chartis D. *Flower*.

At ad ejus Num. 1, 2, regero; Oculatum quendam Teſtem me certiorem feciſſe, hoſce Characteres non eſſe inſcriptos in Equorum Pectore, ſed in Syrmate veſtis Inſeſſorum juxta Pectus dependente; quod meliùs conſonat Inſcriptionis Contento & Senſui ex *Græcâ* Interpretatione collecto. Ad ejus Num. 1 & 4 dico; Hos Characteres non poſſe eſſe *Perſicos veteres*, qui toto Cœlo ab his diſtincti cernuntur in vetuſtis eorum Libris quos ipſe poſſideo. Præterea, impoſſibile eſt ut duæ illæ Lineæ Num. 4, ritè ſculpantur etiam ſuper Equum *Ruſtemi*, cum contineant tantùm Titulum ſolius *Alexandri*, non autem *Ruſtemi*; ideóque Sculptor neceſſariò erraverit, utrique Equo eadem Verba inſcribendo. Ad Num. 3; Ille verè dicit hos eſſe *modernos Arabum* Characteres: nam ex adſcriptâ *Hegjræ* Ærâ, planè conſtat eos eſſe citra *Mohammedem*. Imò iſta Scriptura eſt citra *Ibn Mokl*, ejuſdem Scripturæ Inventorem, qui vixit circa A. D. 900; de quo videas Clariſſimi *Pocockii* Notas ad *Specimen Hiſt. Arabum*. Et præter illam *Epocham* citra *Hegjram*, & illos Characteres citra *Ibn Mokl*, ibi cernuntur adſcriptæ quædam Vocales & aliæ Notæ orthographicæ quæ Recentiam redolent. Hæc autem Inſcriptio fuit malè ſculpta in Marmore & peſſimè exſcripta, in quâ tantùm hæc pauca ſunt legibilia,

القهار ——————— الملك —	— *Rex* ——————— *victorioſus*,
—— بتاريخ شوال سنة سعمن	*Ærâ menſis Shawâl Anno* 60 ——

Vacantes iſti Ductuli ſupplent Locum eorum quæ legi non poſſunt. Ad ejus Num. 6, dico; Quòd ea Inſcriptio, ex *aliquibus* Characteribus, & *quibuſdam* Vocibus, videatur eſſe *Arabica*; ſed omnia ita malè exarata ſunt, ut videantur quaſi *mixta* ex *Arabicis* & *Latinis*, vel aliis *Europæis*: & prout ibi exhibentur, reverà non pertinent ad ullam Linguam, cum ſint tantùm *confuſanea* quædem & *fortuita* Scriptula, nullâ certâ Intentione exarata. [a] Integra autem iſta Inſcriptio ibi in

a Quam tamen Opinionem noſtram jam corrigendam volumus; rectius docendo, quòd ex accuratiore Examine & ſtrictiore Collatione planè comperimus hæc etiam eſſe *Punica*, ſed diverſi Scriptoris, ſeu Sculptoris Manu (quaſi *Curſivâ Scripturâ*) in Marmore exarata, & malè formata, ſeu multum deformata. Hoc itaque comperto, pro VIII ejuſdem Lineis quas ſupra promiſeramus, jam (ex Chartis quas olim ad me miſit Vir ampliſſimus *D. Chardin*) damus illam Inſcriptionem totam & integram XIV Lineis conſtantem (quæ duplex Inſcriptio videtur) ut Lectori eam cum aliis melius conferre liceat. Notandum vero eſt, quòd *Perſepolitana* ſunt inſcripta *Punicè*, cum Interpretatione *Græcâ*, *Palmyrena* verò conſcripta ſunt *Græcè*, cum Interpretatione

Marmore eisdem Characteribus extans, constat XIII aut XIV lineis, quarum Apographum habeo à singulari Amico *D. Chardin*, unde eas *recto* Ordine dabo, Loco earum quæ in dictâ *Transactione* dantur *inverso* Ordine; ubi Sculptor, suopte Ingenio, *sex* Lineas breviores in *duas* longiores transposuit, & commiscuit, atque confudit, incipiendo à Sinistrâ, more *Europæo*, & totius lectionis ordinem invertendo, ubi (ut præsumendum est) *ἄζυγα conjunxit*, *σύζυγα diremit*, *εὔζυγα* malè *disjunxit* & *ἀσύστατα fecit*: ideóque, tali in casu, nihil Sculptorum Conductui relinquendum fuerat. Exceptis verò vocum Transpositionibus, simplices Characteres exactè congruunt cum eis *D. Chardin*, & cum eis qui cernuntur in *les Beautez de la Perse*. Nos itaque sub eodem Num. 6, pro ejus II Lineis, meliore Ordine dedimus VIII Lineas loco τῶν XIII; omittendo V Lineas postremas, cum in Laminâ Æneâ non relinqueretur tantum Spatium quod integram XIII Linearum Inscriptionem capere posset.

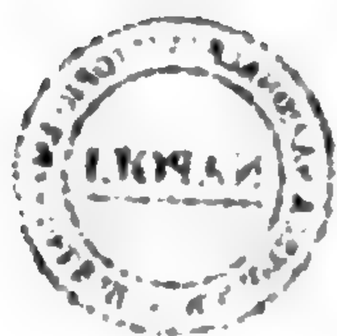
In nostrâ de his Dissertatione, primò (quia paucis id fieri potest,) expediam Inscriptiones Græcas quæ, Interpretationum loco, juxta alias Exoticas apponuntur. Et sanè in his constat, Sculptorem valdè ignarum fuisse, dicta Græca falsè & imperitè in Marmore sculpendo. Quamvis verò tam malè id fecerit, quid tamen voluerit, hariolari liceat: nam pro corruptâ Pronuntiatione ΑΡΖΑΝΔΡΟΥ, seu ΑΑΖΑΝΔΡΟΥ, proculdubiò voluit ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ea itaque quæ ad Num. 2 corrupta cernuntur, secundum Sculptoris primam Intentionem restituenda & rectiùs legenda censeo sequente modo; viz. ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟϹѠΠΟΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΑϹΙΛΕѠϹ ΒΑϹΙΛΕѠΝ ΑϹΙΑΝѠΝ ΑΓΑϹΘΕΝѠΝ ΥΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΒΑϹΙΛΕѠϹ: nisi pro ΑΓΑϹΘΕΝѠΝ legeris ΑΠΑΝΤѠΝ. Et quoad alteram Inscriptionem *Græcam* quæ, Interpretationis loco, supponitur esse super Equos *Alexandri* & *Rustemi*, in harum neutrâ (quantum scimus) exprimitur *Rustemi* nomen, sed tantùm *Alexandri*: sic autem restituenda videtur Pars *Græca* secundum mentem Sculptoris, ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΠΡΟϹѠΠΟΝ ΔΙΟϹ ΘΕΟΥ, adulando *Alexandrum* sub nomine *Jovis*, plus quam Sacerdotes *Ammonii*, qui eum tantùm *Filii* Nomine compellârunt; unde ille se *Jovis Filium* reputans, ad ejusdem Æmulationem, *Arietina* Cornua in ejus Icone semper cerni voluit.

pretatione *Punicâ*. Et quidem *Palmyræ*, tam *Punica*, quam *Græca*, videntur scripta 200 aut 300 post *Christum* Annis.

Perse-

Perſepolitanæ Inſcriptiones ſunt peſſimè exaratæ; adeò ut, qui eas cælaverit Sculptor, illas eâdem operâ celâſſe dicatur. Et, quod adhuc deterius eſt, ab *Autographo malo* impoſſibile eſt quin factum fuerit *Apographum pejus* ab eis qui illas Linguas non calluerunt: nam in *Apographis*, ex illis lineolis, ſeu ductibus, qui literarum abſentium loca ſupplent, planè videmus, aliquot integras Literas, Temporis diuturnitate, in Marmore totaliter obliteratas eſſe & deletas, & novâ quâdam ſulcatione, in molliore Marmoris venâ, aliarum Literarum aliquot Ductulos eſſe extritos, & alios adventitios Scriptulos ſuperfluos eſſe ſuperinductos & intritos, ex Aëris Corroſione, atque fortuitâ Exeſione; adeò ut, dum ipſe Aër & ipſum tempus vetera deleant & exedant, & nova ſcribant exarentque, talis, inquam, veteris veræ Scripturæ Deletio, & novæ Exaratio, in ignari Lectoris detrimentum cedunt, & quemvis Exſcriptorem confundunt & ſeducunt, dum is tale malum, atque, eo modo, depravatum Exemplar præcisè imitari coactus ſit: adeò ut, Sculptorum Imperitia, & Temporis Injuria, maximè hiſce Rebus officiant & obſtent. Hæc, inquam, ſunt incommoda, quæ (quantum fieri poſſit) evitari debent: nam omnes Sculptores non ſunt æquè periti, & (ut dictum) Tempus arat Marmora & ſulcat Saxa duriſſima.

Et facto jam hoc judicio de *Arabicis* & *Græcis*, properamus ad diſquirendum qualia ſint altera illa tam *exotica* & *barbara*, quæ, ex haud obſcuris Indiciis, etiam conſtant eſſe peſſimè exarata ab imperito Sculptore. Nam per magis nota *Græca* & *Arabica* jam dicta, procedimus judicare de minùs notis iſtis Exoticis; ſcil. ex Sculptoris Imperitiâ in eis quæ novimus, judicium faciendum cenſemus de eis quæ non novimus. Ut itaque de his ignotis Diſquiſitionem noſtram ritè ordiamur, quovis moto lapide; præmittimus, omnibus notum eſſe, quòd in *Perſiam* aliquando penetrârunt *Gothi*, & *Vandali*, & *Hunni*; unde aliquis conjiceret dictam Scripturam ab aliquâ harum Gentium profectam fuiſſe. Sed ea *Gothorum* & *Vandalorum* plane non convenit: & quoad *Hunnos*, *Procopius de Bello Perſico* cum eis, dicit *Hunnos (qui Maſſagetæ) nullas habuiſſe Literas, ne quidem ad ſcribendum Epiſtolam, nec Filios ſuos in Literarum Lectione unquam educâſſe, ſed prorſus Literarum rudes reliquiſſe, nec eos unquam de Literis audiviſſe.* Sunt qui (propter *Tatarorum* viciniam, & in *Perſiam* Irruptiones,) probabile exiſtimant hanc Scripturam eſſe *Tataricam.* Sed cùm ab eodem Sculptore adjuncta ſit Interpretatio *Græca*, quis *Tatarorum* potuerit ſcribere *Græcè?* Prætereà cùm iſtæ Inſcriptiones ſint in laudem *Alexandri*, impoſſibile

Reverendo Viro IOHANNI LAUGTON *Coll. S.S.* Trin. Socio *et* Biblioth. publicæ Cant. Custodi, *necnon* Eccl. Cathed. Wigorn. Præbendario, *hanc* Mogulensium Tatarorum *qui Chinam repunt scripturam, Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.*

M Burg. sculp.

Reverendo Viro THOMÆ BURNET S.T.D.ri Cartusiæ Lond.(vulgo la Char=treuse) Magistro, hanc Mendæorum seu Nabatæorum in Chaldeâ scripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq; D.D.D. Autor T.H.

M. Burg. sculp.

impossibile est ut *Tatari* aliquid in ejus laudem scripserint, quasi is fuerit illis *Amicus*, aut *notus*; cum certè nec eis *Amicus* fuit, nec *notus*; nisi fortè olim ante MM Annos, ipso Tempore quo vim illis intulit, quare illius Memoriam (si tam diu retentam) potiùs exosam habuerint. De istâ itaque Scripturâ facilius est dicere *negativè quid non sit*, potiùs quàm *positivè quid sit*. Quia verò aliqui suspicantur esse *Tataricam*, apposui aliquot Exemplaria, seu Specimina *Tataricæ* & vicinarum Linguarum, ad instituendum Collationem, ut inde fiat Conjectura. At quidem non proponam Collationem cum Scripturis *Indicis* (qualis est veterum *Brachmanorum*, in Linguâ *Sanscroot* la *Naugeri*, & *Malabar*, & *Selàn*, & *Tulinga*, & *Pegu*, & *Siam*, &c.) quia hæ Gentes sunt à *Persepoli* prorsus remotæ, nec unquam *Persiam* invadunt, quod quotidiè faciunt *Tatari*, & omnibus ævis fecerunt. *Indi* enim rarò extra Patriam vagantur: sed *Mogulenses* & alii *Tatari* aliquando usque ad *Europæ* fines penetrârunt. Horum itaque Scripturas, inquam, apposui, causâ vel conferendi, vel contrarium demonstrandi. Et, eâdem de Causâ, apposui etiam Scripturam *Mendæorum*, qui sæpe fuerunt sub *Persis*, & sæpe in *Persiâ* versati: atque adjunxi Scripturam *Armenorum*, & *Georgianorum* seu *Iberorum*, qui sunt *Persis* proximi, ut mox infrà dicetur.

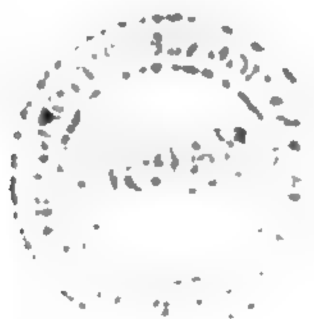
Ut itaque satisfiat Curiositati & Dubio eorum qui suspicantur esse Scripturæ *Tataricæ* aliquod genus, heic apponuntur omnia scribendi genera apud eos usitata: & quidem primò, *Scriptura Tatarorum Mogulensium* (seu ut *Chinenses* vocant *Mo-co Ta-ta*) ultra Montem *Imaum* supra *Chinam*, qui & *Chinam* hodie regunt. Hi *non habent Alphabetum*, sed, more *Chinensium* & *Japanensium*, pro singulis vocibus, distinctos habent Characteres deorsum legendos: non autem (ut *Chinenses*) à dextrâ Columnâ incipiunt, sed à sinistrâ, suo more *Tatarico*. In hacce Linguâ possideo integrum Libellum, *Sinicè* & *Tataricè* columnatim impressum, ex dono Amici mei *Chinensis* D. *Michaelis Shin-Fo-çungh Nankinensis*, qui hodie in urbe *Nankin* superstes, ut à nostratibus audio. Specimen autem quod dedi, non est ex dicto Libello; sed ex aliâ Chartâ MS, ubi liberiores erant ductus Literarum, quæ in dicto Libro, ex Spatii penuriâ, coarctatæ. Penicillo scribunt, *Chinensium* more, ut & *Boutanenses*; cum tenuis eorum Charta non ferat Calamum arundineum, nec Pennam anserinam.

2. Secundò damus *Scripturam Tatarorum de Boutan* (al. *Boutunt*) citra *Imaum*, supra *Indiam*. Hujus Lectio est à dextrâ: & hocce ejusdem elegantissimum Specimen est, id quod vulgò sonat, *un Passport*,

port, ſeu *Salviconductûs Literæ*, à Principe Urbis & Provinciæ de *Boutan* datæ, nuperis annis, *Chogja Ouanni* (i. e. *Domino Joanni*) Mercatori *Armeno* ibidem negotianti: & dictus Princeps Nomen ſuum (ut vides) *Sigilli* Loco & Formâ majuſculis & implicatis Characteribus infrà appoſuit. Talis Sigilli Impreſſio *Arabibus* dicitur توقيع *Taukîa*, *Perſis* & *Turcis* طغرا *Togrâ*: unde, apud eos, talis Majuſculorum Characterum Scriptor, aut talis Sigilli Factor, vel Appoſitor ſeu Principis Subſignator, vocatur *Togräî*. Has duas Chartas amiciſſimè nobiſcum communicavit ſingularis Amicus D. *Joh. Evans* S. T. D. nuperis Annis ex *Indiâ* redux. Vel de iſtis, vel de ſequentibus intelligendus videtur *Haytho*, qui dicit, *Cathayni* valde pulchras habent Literas, quæ *Latinis* Literis in Pulchritudine, quodam modo, ſimiles ſunt.

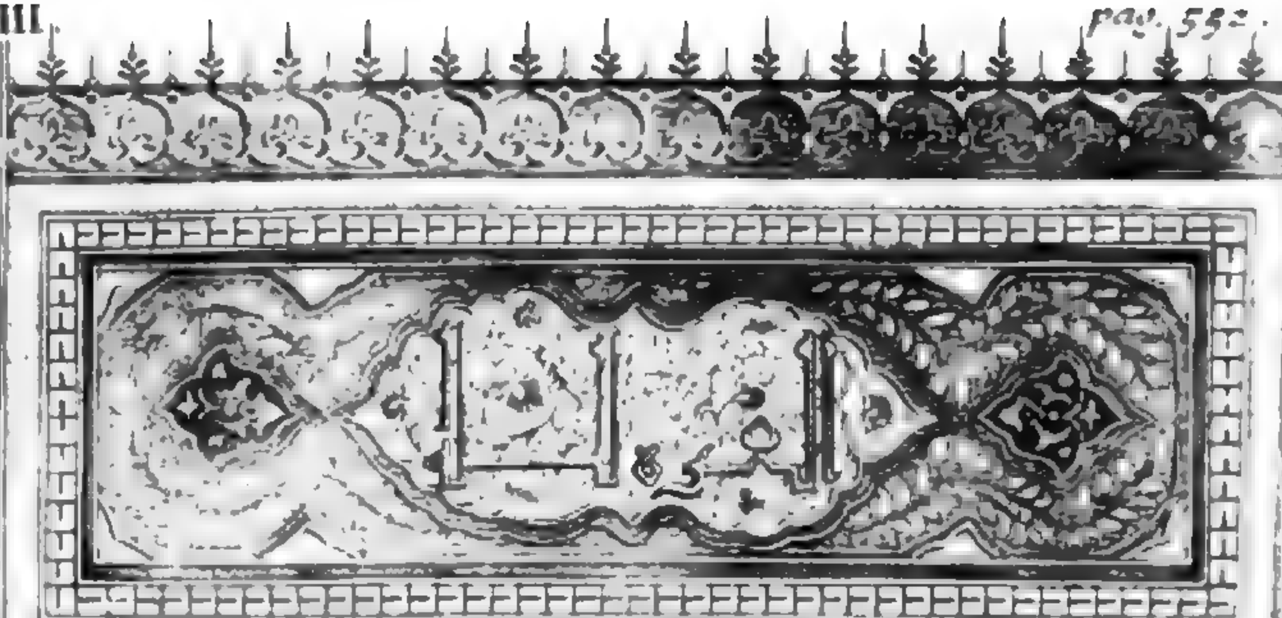
3. Tertiò damus *Tatarorum Scripturam dictam* دلبرجين *Delbergjîn*, quæ uſurpatur in *Oigbûr* (vulgò *Jougour*) citra *Imaum*, ſupra *Perſiam* ad Borrapelioten, atque (dicente *Arabſhabide*) in *Chitâ*, viz. in *Chataia* illâ quæ in Globis: non autem in *Chinâ*, quæ CD abhinc Annis etiam dicta eſt *Chatâ*, ſeu *Katâ*. Iſti *Tatari Chataienſes*, ſeu *Kytæi* (inquit *Johannes de Plano Carpini*, D abhinc Annis ad eos Legatus,) erant *Neſtoriani*, & nullas habebant Literas, donec tandem, circa CDL abhinc Annis, Victor evadens ille Monarcha *Gjenkiz-chân*, (qui quartæ Gentis *Mogolicæ* يكا مغول *Yeka Mogûl*, ſeu *Magnorum Mogulenſium* Dominus,) ſuos Characteres *Mogulenſes* eis obtruſit. Et poſteà circa CCC abhinc Annis (ut ex *Arabſhabide* colligi poſſe videtur,) commodiores nacti ſunt Literas, quas heic vides. Præſens iſtius Scripturæ (à dextrâ etiam legendæ) Specimen eſt prima Pagina MS Libri *Tatarici*, inter Codices *Huntingtonianos*, elegantiſſimè & nitidiſſimè conſcripti, qui (ex *Rubricis*, quas ſuperiùs lineolis notavimus) videtur eſſe *Leges* dicti Imperatoris eorum *Gjenkiz-chân*. Iſte Liber ab aliquo *Arabe*, qui eum legere non potuit, in Oriente, inſcriptus eſt, in exteriore foliorum Limbo, كتاب لا يقرا خطه *Liber cujus Scriptura non legitur*, ſeu *non poteſt legi*. Et quia unà cum aliquot *Mendæis* libris coëmptus, à noſtratibus pro *Mendæo* habitus eſt: mero autem caſu ſolitarius extra Patriam vagatus eſt, quod aliàs nunquam factum, ideo ut rarum quid habendum eſt. Ejus Charta, ſatis ſolida & bona, eſt vel *Cotonea*, vel *Arundinea*. *In iſto Charactere* (inquit *Arabſhabides* ante CCC Annos *Arabicè* ſcribens,) *Tatari-Kytæi ſcribunt omnes Libros & Hiſtorias ſuas, & Itineraria, & Poemata, & Diplomata ſua, & omnia Syngrapha ſua, & Proceſſus Divanenſes ſeu Forenſes, &* Leges

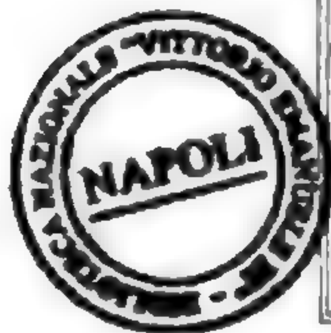
TAB. XV

Adrodium R

Reverendo Viro THOMÆ HARRISON *Coll.* Sidneyensis *Cant.* Socio *hanc* Tatarorum Katæorum *scripturam Gratitudinis ergô lubens meritóq.* D.D.D. *Autor* T.H.

Leges Gjenkiz-chanenſes, & Regiſtra ſua, & omnia cujuſcunque generis Scripta ſua. Hæc itaque eſt Scriptura quâ utuntur orientales *Turcæ* (partim *Chriſtiani*, & *Mohammedani*, & partim *Idololatræ*) in *Tatariâ*, unde orti ſunt noſtri *Turcæ Europæi.* Sed tam de *Turcis Europæis* & *Mohammedanis*, quàm de *Perſis Mohammedanis*, pariter dicendum eſt, quòd utrique, Religionis Cauſâ, deſeruerunt ſuam Scripturam avitam, eandem commutando pro *Arabicâ*, quâ uſus eſt eorum Propheta *Mohammed*; ſpernentes omnes Characteres, ut pollutos, qui in alienâ & falſâ Religione uſurpantur. Eâdem de Cauſâ, ſpernunt omnem *Judæorum* Scripturam, & eorum Characteres, & Libros, quippe quos nullus *Muſlimanorum* legere dignabitur: hinc eſt quòd apud *Turcas* quorumlibet Librorum Scriptio, aut Impreſſio, ſit licita in *Judaicis*, aut alienis Characteribus, at non item in *Arabicis.* Et Libros *Arabicos*, aut *Perſicos*, quamvis orthodoxos, aut quidvis aliud, in *Arabicis* Characteribus, Chriſtianorum more, imprimere eſt capitale. Cæterum quoad *Tatarorum* Literas, addo quòd in جغتاي *Gjágatai*, & *Tatariâ citeriore* utuntur fere eiſdem Literis cum *Delbergjîn*, qui in *Tatariâ ulteriore*; at paucioribus, (viz. XIV pro XLI aut LX,) quæ in *Gjágatai*, ſeu citeriore Parte, vocantur Literæ اويغور *Oigbûr*, ſeu ulterioris Partis, ut tradit dictus *Arabſhabides. Petrus Vattier* ex eo malè legit *Avigûr*, verum *Tatarici* Nominis ſonum non aſſequendo. In his pauciorem Numerum efficit, quòd Aſpiratæ Literæ & eæ craſſioris ſoni omittantur, & quòd plures Gutturales, & aliæ ſimilis ſoni, uno eodemque Charactere exprimantur: quicunque autem hæc *Tatarica* novit ſcribere, dives erit, cum rarum ſit. Scribunt (ut ex æquali Literarum ductu videtur) bene aptato Calamo, ſeu Arundine Scriptoriâ, in Chartâ mediocriter craſſâ & bonâ, & Atramento, quale eſt *Perſicum*, quod madente digito facilè eſt delebile. Et hoc modo puto me recenſuiſſe totius *Tatariæ majoris* Characteres, ab unâ Extremitate ad aliam. Nam quatenus à *Moſcovitis* audio, Septentrionale *Tatariæ* Latus, per quod eſt Iter à *Moſcoua* ad *Chinam*, per totam ejus Longitudinem raro utitur Literis; nam ibi illiteratâ & agreſti Vitâ in Cavernis & Sylvis vivitur. Et hinc eſt quòd ita varientur eorum *Septentrionalium* Linguæ, quia ſc. Scripturâ & Literis non reſtringuntur. Nam (dicente *Moſcovitarum* ad *Sinas* Legato,) *inter Moſcouam & Chinam ſunt ſaltem L Tatarorum Gentes, diverſis Linguis utentes:* vel ſaltem *diverſis Dialectis*, ut fit in *Americâ*, ubi etiam Literarum uſu deſtituuntur.

4. Quartò, dedimus *Scripturam Mendæorum seu Nabathæorum in Chaldæâ*, quæ ibi est Literarum & Linguæ *Chaldæorum* & *Assyriorum* Corruptela, seu Reliquiæ corruptæ; dum eorum Lingua in Pagis *Assyriæ* jam hodie manet incorrupta. Specimen heic datum, est prima Pagina Libri *Mendæi* (qui est eorum *Chûdra*, seu *Liturgia*,) inter Codices *Huntingtonianos* in *Bibliothecâ Bodleianâ*: & hi à dextrâ legunt ut *Judæi*, & Calamo scribunt in Chartâ crassâ bombycinâ, ut *Syri*. Dictæ *Chudræ* Specimen olim dedit *Thevenotus* in suis Collectaneis, ubi etiam eorum *Alphabetum* apposuit. Isti *Mendæi* alias vocantur *Christiani Sancti Joannis*, qui habent statam Liturgiam, seu *Totius Anni Cyclum*, ut est *Judæorum* מחזור *Máchazor*, eodem significatu.

5. Quintò, in hacce variorum Characterum Collatione, (propter viciniam *Persidi*) non omisi dare *Armenicos*, atque *Ibericos* seu *Georgianos* (qui *Colchici* & *Gurienses*) valdè miros & peculiares, ex *Maggii Syntagmate Linguarum orientalium*: hocque, ut non omittatur Collatio cum quibusvis Characteribus ullius Gentis quæ in viciniâ *Persidis* sita est. Et sanè horum Characterum, quos hactenus vidimus, nulli ad *Persepolitanos* accedunt. Hæ dictæ Linguæ, *Europæorum* more, à finistrâ ad dextram leguntur. Cum his etiam dedi Alphabetum قلم طبيعي *Scripturæ Naturalis*, ut vocatur, & exhibetur in Calce Codicis MS *Arabici*. Dedi etiam Alphabetum Scripturæ *Scientiarum Occultarum*, seu *Magicarum*, ex MS *Persico* penes me servato. Hujusmodi Characteres visuntur in MS *Arabicis* de Rebus *Magicis* agentibus, atque apud *Theseum Ambrosium* in *Grammaticâ Chaldaïcâ*, sub Nomine *Scripturæ Diaboli*. Hæc dedi, Collationis ergò, ut Scripturam *Persepolitanam* hujusmodi non esse compareat.

6. Sextò, cum Quæstio sit de Scripturâ *Persepolitanâ*, & (propter aliorum satisfactionem) monstraverim qualis ea *non sit*; ideò, ut non semper acquiescam in negativis, jam proximè conabor monstrare qualis reverà sit *affirmativè*, vel saltem ut detur Fundamentum pro conjecturâ probabili. Et quidem, Re altè perpensâ, ad Scripturam *Persepolitanam* proximè accedit sola *Palmyrena*; quam itaque in eâdem Laminâ dedimus. Ea enim propior accedit quàm reliquæ; tam prope, inquam, ut multæ ejus Literæ sint prorsus eædem cum *Persepolitanis*, & utriusque Lectio videtur esse à dextrâ. Cæterarum dissimilitudo potest esse in Diversitate Manûs Scriptoris, ut in nostris Scriptis quotidiè videmus; ut ⊓· est in altera Inscriptione II. Et aliquæ

quæ earum, ob diverſum ſitum, diſſimiles videntur, cùm alio differente ſitu ſint conciliabiles; ut ⅃ deverſum, ſit ɯ erectum, cum ejuſmodi aliis. Et præter Characterum Similitudinem, in utriſque (ſcil. tam in Inſcriptione *Perſepolitanâ* quàm in *Palmyrenâ*) concurrit idem mos adjiciendi Interpretationem *Græcam*, idemque ſcribendi cum ω & ι, loco Ω & Ε: adeò ut Sculptor aliquis *Palmyrenus* videatur *Perſepolitanam* Scripturam exarâſſe, quia, *Palmyrenorum* more, *Punicè* ſcripſit, & *Græcè* explicavit. Et in harum Collatione (cùm idem Scriba utramque non ſcripſerit,) notandum eſt, quòd præter Scribarum Differentiam, quæ aliquam Diſſimilitudinem induxerit, aliquot Literarum Ductuli, qui in hac diſtincti ſunt, ut duæ diverſæ Literæ, in alterâ fortè conjuncti, unam tantùm faciant Literam. Hoc videmus in *Palmyrenis*, & in *Perſepolitanis*, conferendo *duo prima Verba Inſcriptionis primæ* cum *duobus primis Verbis Inſcriptionis ad Num.* 4; quæ inter ſe differunt, quamvis (ut ex appoſitâ Interpretatione *Græcâ* apparet,) debuerant eſſe eadem: ſed planè non ſunt, ut conferenti liquebit. Talia certiſſimè arguunt Sculptoris Incuriam & Ignorantiam, cum ſibi ipſi non conſtet. Malè itaque exarata fuiſſe audacter pronuntiabimus. Accedit quoque (quod in *Græcis* etiam videmus,) aliqua, Temporis Diuturnitate, eſſe obliterata & deleta, & alia, eodem Temporis Eſu, eſſe ſuperaddita, & de novo ſulcata & exarata, dum Tempus edax Rerum primò in molliores Marmoris Partes operatur. At ſi *Perſepolitana* cum *Palmyrenis* conveniunt, jam poſt hæc omnia recurrit Quæſtio; *Quâ Linguâ ſunt Inſcriptiones Palmyrenæ?* Cui Quæſtioni reſpondendum videtur, *Quòd cùm Palmyra non ſit procul extra Phœniciæ Oras, videantur eſſe in Linguâ Phœnicia:* ſunt nempe *Punica*, *Græcè* ſimul interpretata. Si objicitur, *quòd in his viſantur diverſæ Literæ plures quàm quæ reperiuntur in Phœnicum Alphabeto*; talis, inquam, Exceſſus oriri potuerit ex prædictâ Cauſâ, ſc. quòd Literarum Ductuli, alicubi diſtincti, duas Literas faciant, &, alicubi conjuncti, in unam Literam coaleſcant, & unicam Literulam conſtituant. Hoc eſt (unà cum Sculptoris Ignorantiâ & Sculpturæ Depravatione,) quod impedit quò minùs hæ Inſcriptiones ab aliquo hodiè legantur. Inſcriptiones itaque *Perſepolitanæ*, quæ *Punicæ* eſſe habentur, debent fuiſſe citra Tempus *Alexandri*, cum ejus Nomen contineant: & non videntur exaratæ Juſſu Superiorum, qui proculdubiò curâſſent meliùs fieri; ſed potiùs otiantium Luſu factæ, Diverſionis Gratiâ. Quin & omnes illæ verborum Inſcriptiones fuerunt miſeræ aliquæ Scriptitationes, fortuitò factæ, fortè per aliquos imperitos

ritos Milites ibi aliquando otiantes, ſcil. otioſorum quorundam Scripturientium & Sculpturientium luſus, ut ſolent noſtrates, in Ædificiorum ſummitates aut altas Turres aſcendendo, aliquid ibi in plumbo ſcriptum relinquere, Memoriæ cauſâ, quòd ipſi aliquando ibi fuerunt. Hæc itaque novitatem redolentia, non habent multum Antiquitatis, & nihil Autoritatis præ ſe ferunt. Proh Deum! quòd tales Nugæ, Curioſorum animos vexaturæ, & Criticos irritaturæ, per omne ævum in Marmore perennentur.

Sed ut abſolvamus Reſponſum ad D. *Floweri* Obſervationem in ſupradictâ *Tranſactione*, ad ejus Num. 5. De duabus illis Lineis Ductuum, ſeu Scriptulorum pyramidalium, quæ ibi dantur è Chartis D. *Flower*, reſpondeo, illas Lineas nec eſſe *Gavrorum* Scripturam, nec *Teleſmatica* quædam, nec uſurpari in *Ægypto*. Iſtiuſmodi enim Ductuli *Pyramidales*, ſeu *Cuneiformes*, non veniunt in *Gavrorum* Literis, nec in *Teleſmaticis*, nec in *Hieroglyphicis Ægypti*; ſed tales Ductus (tam inter ſe invicem juxta poſiti, quàm per ſe invicem tranſmiſſi) ſunt peculiares *Perſepoli*, nec alibi terrarum cernuntur: nec repræſentant Ignem, quippe cujus Pyramidalis Figura ſemper ſurſum, & nunquam deorſum tendit. At quas *Flowerus* dicit extare in *albo* Marmore, *Gallicus* quidam Autor ait eſſe in Marmore *nigro*. Neque ea eſt Literarum aut Characterum aliqua Scriptura legenda, ſed tantùm Sculptura ornamenti cauſâ. D. *Herbertus* in *Itinerario* ait, *Perſepoli* extare tales lineas XX in Pariete marmoreo, & (ſi rectè memini,) harum linearum ſingulas eſſe III Pedes latas. Si hoc ſit verum, eſt ſanè prodigioſum; nam (cum juſtis inter ſingulas interſtitiis,) tales XX lineæ implebunt Aream ſeu Tabulam, cujus Quadratura eſt LXXX Pedum, quod ſuperat fidem. Hac Ratione, ſinguli Ductuli, ſeu Pyramides, debent habere Longitudinem tot Gladiolorum ſeu Pugionum. Aliàs, ſi quævis linea in latitudine haberet tantùm unum Pedem, totus Complexus impleret Aream ſeu Quadraturam XXX Pedum, quæ magni alicujus Collegii unum Latus æquaret. Hæc Sculptura (qualiſcunque ſit) videtur *valde antiqua*, cum ipſo Palatio coæva: nam tam ampla in Pariete Tabula marmorea, cum tam copioſâ Sculpturâ, non potuit eſſe fortuita Opera alicujus otiantis Sculptoris, uno aut altero Die, ſicuti ſunt reliquæ Inſcriptiones; ſed neceſſariò fuerit laborioſum aſſidui Operarii Opus per aliquot menſes, idque in primâ Palatii Extructione. Quicquid ſit, iſtud *Floweri* Ectypum eſt magis accuratum quàm quod hactenus vidimus: is enim (quod peculiare eſt, & notatu digniſſimum,) exactè notavit Interpunctionem ab aliis omiſſam,

ſam, quæ tamen ad Rem meliùs intelligendum multùm juvat. Tres lineæ, quas dedit *Herbertus* & *Thevenotus*, dicta Interpunctione carent, unde ſunt nullius Momenti. In ſupradictâ *Regalis Societatis Tranſactione* dantur tantùm II Lineæ: ſed plures ejuſmodi Lineæ erant in originalibus *Floweri* Chartis, jam proh dolor! amiſſis.

Sunt qui putant, neceſſe eſſe ut hiſce Pyramidalibus Figuris exprimantur Literæ, ex quibus aliquæ Voces conflatæ. Me autem judice, non ſunt Literæ, nec pro Literis intendebantur: ſed fuerunt ſolius Ornatûs cauſâ, in primâ Palatii Extructione, merus luſus primi Architecti, qui ludendo tentavit, quot Figurationes, à ſe invicem diverſæ, à vario talium Ductulorum ſeu Scriptulorum ſitu, & diverſâ eorundem Poſitione & Compoſitione, oriri poſſent, ita ut, ne duæ harum inter ſe convenirent: quæ quidem Figurationes inter ſe invicem diſtinguuntur, & ſigillatim dignoſcuntur, per dictam Interpunctionem, ſine quâ ſciri non poſſent. Architectus itaque, ejuſve Sculptor, propoſuit Figuram Cunei, ſeu Gladioli, tentando quotupliciter diverſo ſitu variari potuit, ſcil. ex vario eorum ſitu, & diverſâ eorundem poſiturâ, quotuplices Figurationes exurgerent, quáſve exhibere poſſet, pro Phantaſiæ ſuæ Exercitio. Hi enim Ductuli Scriptulive diſpeſcuntur in tot Figurationes, inter ſe diſcrepantes & diſtinctas, ubi omnis Figuratio (ſive uno Scriptulo, ſive plurium Scriptulorum complexu conſtet,) Interpunctione ab aliâ diſtinguitur; quæ quidem inter ſingulas Configurationes Interpunctio indicat eas non poſſe eſſe Literas, eáſque à Vocum Compoſitione abſolvit. Nec ſunt ſimplices Vocum Characteres, quippe qui Mos in Linguâ *Perſicâ* nunquam obtinuit: Non itaque ſunt Literæ Vocem componentes, nec ſimplices integrarum Vocum Characteres; nam ſive hoc, ſive illo modo, accipiantur, certè vel eadem Litera, vel idem Character, in hiſce Lineis aliquoties recurreret & repeteretur: quod non fit. Lector itaque diligenter perpendat, an eadem Figuratio, aut idem Character, bis occurrat, necne: aliàs enim noſtrum Augurium nil valet. Ponendo autem ſingulas Figurationes eſſe tot diſtinctas Literas ex quibus Voces conflentur, tum ſequeretur ut inter ſingulas Vocum Literas eſſet Interpunctio, quod planè abſurdum, cum ex eis illo modo Vox componi non poſſet. Omnes itaque Voces *Perſicæ* componuntur ex pluribus Literis quæ Interpunctionem non admittunt. Fateor quidem, hunc eſſe *Veteris Linguæ Perſicæ* morem, ut ſingulæ integræ Voces à ſe invicem diſtinguantur ſimplicibus Punctis: unde ſi fingeretur dari integrarum Vocum ſimplices Characteres, ſeu Monogrammata, ut fit in Linguâ *Sinicâ*,

Sinicâ, tum possibile esset ut tales Figurationes, seu Monogrammata, non essent ad *Ornatum*, sed Lectioni inservirent. Sed cùm talis Mos in Linguâ *Persicâ* nunquam obtinuit, cessandum est à tali Conjecturâ. Si autem talia Monogrammata acciperentur ut tot simplices Characteres ex quibus componerentur Voces, certè, hoc modo, nullius *Persici* Regis Nomen in his contineretur: tum enim ad unius Nomen conflandum accersendi essent totius integræ Lineæ Characteres; cum nullius Regis Nomen uno Charactere, aut unâ Litera, constet, (ut fit Lingua *Sinicâ*, *Japanicâ*, & *Mogolicâ*,) sed omnia eorum Nomina sunt polysyllabica. Cum itaque in Linguâ *Persicâ* non sint aliqui simplices Vocum Characteres, & dictæ Figurationes non sint tales quæ Vocem aliquam componant, ergò hi Characteres, seu Figurationes, non possunt esse Voces, nec Literæ legendæ, nec tali usui serviunt; sed tantùm Ornatûs & Lusûs Gratiâ adhibentur. At post omnia (quod palmarium est) ex punctorum situ, constat harum Figurationum, seu horum Monogrammatum, Ordinem esse à Sinistrâ ad Dextram, contra Ordinem Linguæ & Lectionis *Persicæ*: ad quam itaque non pertinet dicta Inscriptio.

XI.

Pag: 330. Notus ille Autor *Georgius* المكين *ElMakînus* (qui fuit *Christianus*, aliter dictus العميد *Al Omeid*,) ex solo *Tábari* optimè contexuit à *Mohammedis* Tempore Historiæ Compendium, quod est *Elmacini* Pars secunda, quam *Arabico-Latine* edidit *Erpenius*. Et idem *Elmacinus*, in priore sui Chronici Parte ab *Adamo* ineditâ, satis benè recitat ea quæ ex S. Bibliis desumpsit. Sed quam cum eis miscet profanæ Historiæ Partem, ex aliis Autoribus corrasam, miserè tractat, Mendaciis & Nugis scatens: miror ubi (omissis tot melioribus Historicis,) invenerit tot tantosque Nugatores, quibus in suo Chronico uteretur, eósque potiùs quàm meliores ex Delectu sequeretur. Ideóque, ut prior Pars est hactenus inedita, sic nec ullo unquam Tempore edi merebitur. Ibi enim, de Rebus *Persicis*, ubique citat quendam زربهار *Zurbabâr*, nullius Autoritatis Autorem, qui post *Darium Hystaspem* adducit *Smerdin*, quem ponit regnâsse XIII Annos; quamvis (*Elmacino* fatente) omnes alii Historici, præter *Zurbabâr*, ei dent tantum unum Annum. Iste itaque Chronologus (*Elmacinus*) in Vitâ *Smerdis*

dis egregium & apertum de *Zeradusbto* admiſcet Mendacium, contra Fidem omnium bonorum Autorum qui Res ejus unquam tractârunt. Ideóque nolui talia in noſtri Operis Corpus inſerere, ſed in hunc Locum rejeci, ut nullius Autoritatis Hiſtoriolam ſeu Fabulam; quæ talis eſt. Ibi, inquam, de زرادشت الفارس *Zerâduſbt Perſâ* ſic refert; عمل كتاب يعرف بالاستنشاه مكتوب في اثني عشر الف جلد ثور مخطط بالذهب شرح فيه مذاهب المجوس وعلومهم واتخذ بيوت النيران وعمل مخاريق ووافقه اهل فارس بسحره وفي السنة الثانية عشر من ملك سمردوش قال زرادشت لطلبه وتابعيه اذا امتزجتم بي وامتزجت بكم حصلت الشريعة للنجاة قالوا كيف نمتزج بك وتمتزج بنا قال بان تاكلوا لحمي وتشربوا دمي في الوقت الذي اعرفكم به فخافوا ان يرجع عن هذا الراي ثم سلقوه في خلقين كبير الى ان تهري لحمه عن عظمه وشربوا منه بالجمجاوات حتى امتزجوا به كما قال لهم ، واستمدت دعوته بما ينيف عن الف وخمسماية سنة ومات سمردوش لتمام خمسة الف واربعون سنة ونصف للعالم *Fecit Librum vocatum Iſtinſbâb,* 1200 *Coriis Taurinis ſcriptum & Auro ſtriatum, in quo Magorum Sectas & eorum Scientias expoſuit. Ille paravit Ædes pro Ignibus: & finxit Mendacia, adeò ut Perſidis Incolæ eſſent prorſus addicti Faſcinationibus ejus. Et Anno XII Regni Smerdis, Zerâduſbt Clientibus & Aſſeclis ſuis dixit; Quando fueritis commixti mecum, & ego commixtus fuero vobiſcum, obtinebitur* [ſeu *extabit*] *Lex pro Liberatione. Reſponderunt; Quomodo commiſcebimur tecum, & tu commiſceberis nobiſcum? Dixit; Eò quòd edetis Carnem meam & bibetis Sanguinem meum Tempore quod vobis indicaturus ſum. Illi itaque metuentes ne ab hac ſuâ Sententiâ recederet, elixârunt eum in Abeno maximo donec ab Oſſibus decideret Caro ejus, & ex eo biberunt in Scyphis, ut cum eo commiſcerentur, prout dixerat. Et* [à Tempore Elmacini] *Prætenſio ejus diſtabat prope* 1500 *Annos. Et obiit Smerdes Anno Mundi* 5040 *cum dimidio.* Hæc Phraſis *edendi Carnem* & *bibendi Sanguinem* ejus, videtur ſumpta à Verbis *Chriſti*, longè poſt *Zoroaſtris* Tempora. Hoc itaque eſt Mendacium non ſat benè fictum: quin etiam errat in Nomine Libri, ponendo *Iſtinſbâb* pro *Abeſtâk*. Et

Et prætereà planè ſtultum eſt imaginari illum ſcripſiſſe de variis eorum Sectis, qui voluit omnes eſſe ejuſdem Sectæ, i. e. Religionis ſuæ. Sed certè mira & inaudita eſt incondita illa Mixtionis Hiſtoriola, quam ergò multò meliùs tacuiſſet *Elmacinus*. Prætereà, malè collocat *Zerduſhtum* Tempore *Smerdis*. Ejuſdem Farinæ ſpuria ſunt Μαγικὰ Λόγια, quæ cum Scholiis *Plethonis* edidit *Obſopæus*; & Ζωροάστρε Λόγια, quæ cum Scholiis *Pſelli* edidit *Patritius*.

XII.

Pag. 373 & 380. De tribus Magorum Generibus & eorum Regulis agit H. *Lordius*, p. 29. &c. Quorum primum Genus ſtatuit *Bebdín* ſeu *Laïcos*; qui tamen *reverà* Magi non ſunt. Ille ergò pro *Sacerdotibus*, *Præſulibus*, & *Archipræſulibus*, ponit *Bebdin* ſeu *Laïcos*, & *Hyrbood* ſeu *Sacerdotes*, & *Diſtoor* ſeu *Præſules*, prorſus omiſſis *Archipræſulibus*, quia fortè in *Suràt*, aut *Núſſari*, talis non aderat, ideóque *Hujus* Regulæ ſeu Præcepta ibi non dantur. Dictus *Lordius* ſequentia habuit à Sacerdote *Perſico* in Urbe *Suràt*, qui tanquam ex Libro *Zundavaſtaw* talia retulit; ſc. Τοῖς *Bebdín* ſeu *Laïcis*, *Deus (perpenſis eorum Avocationibus,) dedit tantùm V Præcepta ſeu Regulas*; viz. I, *Semper ſecum habere Pudorem*, ſeu *Modeſtiam: quia ſi habent Pudorem, nunquam oppriment Inferiores, nec aliquid furabuntur, nec falſum Teſtimonium dabunt, nec inebriabuntur. Sed Pudore ſepoſito, hæc omnia perpetrabunt.* II, *Semper ſecum habere Timorem, ut, inter precandum, quovis Oculi Nictu timeant ne ad Cœlum non perventuri ſint, & timeant à Perpetratione Peccati; quia Deus perpendit quales ſunt qui Oculos ad eum elevant.* III, *Ut in omnibus Actionibus ſuis perpendant quid ſit permiſſum, aut vetitum, in Libro Zundavaſtaw; ut ſi vetitum ſit, non faciant; aut ſi permiſſum ſit, illud proſequantur.* IV, *Ut quamcunque Creaturarum Dei primò Mane viderint, inde ſumatur Occaſio Gratias agendi Deo, qui talia & tam bona in hominum uſum creavit.* V, *Ut, inter precandum, interdiu Faciem obvertant Soli, & Noctu Lunæ; cùm hi ſint duo magni Teſtes Dei, contrarii Diabolo, Tenebras plus quam Lucem amanti.*

Hæc Præcepta, *Laicis* data, ſunt etiam obſervanda à *Dâroo* ſeu *Herwood*, qui eſt communis Sacerdos, unà cum XI Præceptis aliis; quæ ſunt I, *Callere Ritus religioſos in Libro Zundavaſtaw præſcriptos;* *quia*

quia Deo meliùs arrident Ritus in ſuo Libro præſcripti. II, *Continere oculos à Cupiditate rei alienæ, quia Deus cuique dedit quantum ei viſum eſt neceſſarium: quia concupiſcere rem alienam, eſt non tantùm Deo negare Poteſtatem collocandi Beneficia ſua in quos velit, ſed & à Deo poſtulare illud quo iſtum videt eſſe indignum.* III, *Curare ſemper ut Veritatem loquantur; nam cùm omnis Veritas ſit à Deo, ea ab illo cum hominibus communicatur, ut eandem in Verbis & Actionibus ſuis exerceant: Falſitatis enim Autor eſt Diabolus, & quicunque eâ utitur; inde conſtat Spiritum illum malignum apud eum multùm pollere. Ideóque Herbood debet ſe ipſum oſtendere ei contrarium, loquendo Veritatem, quia omnes tenentur Fidem adhibere Verbis ipſius.* IV, *Verſari in proprio Negotio, non autem in Rebus mundanis; cùm ad eum tantùm ſpectet homines Dei voluntatem docere. Ideóque Laïci curabunt ut ei interim nihil deſit, ſed neceſſaria ei ſuppeditabunt; &, vice verſâ, ille nihil ſuperfluum quæritabit.* V, *Librum Zundavaſtaw memoriter addiſcet, ut promptus ſit eundem docendo Laïcos, ubicunque eos invenerit: ab eo enim Populus ſuam de Deo Scientiam derivabunt.* VI, *Servare ſe purum & incontaminatum à Rebus pollutis, uti, à Cadaveribus & à Cibis immundis: cùm enim Deus ſit purus, expectat Servos ſuos eſſe puros, abhorrentes à Viſu Rerum impurarum; quas quando videt, contineat Halitum ſuum, ne Äërem corruptum attrahendo Impuritatem contrahat.* VII, *Condonare omnes Injurias, commonſtrando ſe ipſum Manſuetudinis Exemplar, ut judicetur eſſe talis qui à Deo venit: quamvis enim Deum quotidie offendimus, ille tamen omnia Bona nobis dat, cùm potiùs mereamur ut reddat Malum pro Malo.* VIII, *Docere Populum orare, & cum eis orare pro quovis Bono quod appetunt: & ad Oratorium perveniendo, junctim cum eis in eundem Scopum orare.* IX, *Licentias dare pro Nuptiis, & Virum cum Fæminâ Matrimonio jungere: & curare ut non nubentur abſque Conſenſu & Approbatione Sacerdotis.* X, *Maximam ſui Temporis Partem tranſigere in Templo, ut ibi ſit in Promptu ad informandum omnes qui illuc veniunt: nam, eum in Finem, Deus illum ibi conſtituit, & eidem Negotio ſe addicere debet.* XI, *Ut ſub Pænâ Damnationis non credat aliam Legem præter eam quam attulit Zertooſt; ut nihil ei addat, & nihil ab eâ demat: ea enim adeò miraculoſè fuit tradita, & talia Dona in Zertooſt collata, ut ea crederetur à Deo profecta.*

Illorum *Diſtoor* (qui in *Indiâ* eſt tantùm unus, cui omnes alii Sacerdotes parent,) ficut eſt Dignitate ſuperior, ſic & Sanctitate reliquos ſuperare tenetur: ideóque, non tantùm omnia dicta aliorum Præcepta implere, ſed & *tredecim* alia *Præcepta*, ſibi peculiaria, inſuper ob-

servare tenetur. Quæ sunt I, *Ut si tetigerit aliquem ex alienâ Religione, vel aliquem Laïcum ex suâ Religione, teneatur se ipsum lavando lustrare, quia Deus sibi illum sanctum esse voluit, ideoque, non debet Deo, inter precandum, appropinquare aliorum Impuritate tactus.* II, *Ut omnia Opera sibi necessaria peragat propriâ Manu, tam ad suam Humilitatem testandum, quàm ad se ipsum in Puritate servandum. Nempe debet in suo Horto Herbas plantare, & Agrorum suorum Grana seminare, & proprium Cibum coquere; nisi fortè habuerit Uxorem quæ ei ministret, quod tamen non est usitatum.* III, *Ut à Laïcis accipiat Decimas, tanquam Dei Oblationes; quas, in quemcunque usum voluerit, erogabit; cùm Deus eum Oeconomum suum & Eleemosynarum Dispensatorem fecerit.* IV, *Ut non ostentet Pompam, ex Bonorum Superfluitate; adeò ut, ex Reditibus suis annuis, perquam magnis, nihil in fine anni relinquatur superfluum, nisi quod in Charitatis usum Pauperibus, aut in reparandis Templis, erogetur.* V, *Ut juxta Templum habitet, ibique se contineat, perseverando in Precatione & Abstinentiâ; nec ostentando se publicè, sed privatim ut à Mundo reclusus vivens, tanquam soli Deo dedicatus.* VI, *Eum obligari ad majorem Puritatem quàm alii Homines, idque, tam in frequentibus Lustrationibus seu Lotionibus, quam in Cibo, edendo Cibos secundùm Legem puriores habitos; atque separando se ab Uxore, Tempore Pollutionum menstrualium.* VII, *Ut cùm Herbood versandus sit in solâ Lege, seu Libro dicto Zertoost, oportet ut Distoor sit versatus etiam in totâ illâ Doctrinâ quæ in Libro Zundavastaw, (sc. tam in eâ Parte quæ agit de Judiciariâ Astrologiâ Sophis commissâ, quàm in alterâ Parte ad Medicos spectante, & præcipuè in Libro Legis;) cùm Lex expectanda sit ab Ore ejus, qui debet omnes alios in eâ informare.* VIII, *Ut non edat aut bibat ad excessum; cùm talia sint Impedimenta sublimioribus illis Speculationibus, in quibus versari oporteat Summum Sacerdotem.* IX, *Ut neminem timeat præter Deum, nec metuat ab aliquâ Re nisi à Peccato: illius enim est ita in Deo confidere, ut non metuat quid ei facturus sit Diabolus.* X, *Ut cùm Deus eum præfecerit omnibus Rebus ad Animam spectantibus, ergò ille debeat quemvis Peccatorem (quamvis Magnatem) monere, qui etiam ei obedire tenetur, utpote qui non in Causâ suâ, sed in Causâ Dei loquatur.* XI, *Ut secundùm Sapientiam à Deo ei datam, valeat discernere quomodo Deus, & quomodo Diabolus, se revelare soleant, adeòque inter Veritatem & Falsitatem discernere.* XII, *Ut cùm Deus se ei revelabit in Visionibus Nocturnis, eique monstrabit quo modo fecerit Opera*

sua

ſtia Creationis, is non divulget Dei Secreta, ſed, ea ſecum retinendo, illius Potentiam miretur: quia Deus non revelat ſe cuivis ſicut Summo Sacerdoti. XIII, *Ut alat Ignem perpetuum, qui, ab Igne cæleſti quem attulit Zertooſt accenſus, duret ad omnia Secula.* Heic adduntur à D. *Lordio* falſa quædam, [ſc. *donec venturus ſit Ignis pro Conflagratione Mundi: & ut Preces ſuas recitet ſupra eum, prout in Libro Legis ſtatutum eſt.*] Illi autem non credunt *Conflagrationem Mundi*, nec poteſt aliquis precari ſupra Ignem, quod eorum Lege expreſſè vetitum eſt. *Lordius* itaque hæc ex ſuo ingenio addidit. Et præterea, haud pauci ſunt alii Errores, quibus ſcatet ipſius Libellus.

XIII.

Pag. 373. De *Paſargadarum*, tam Situ, quàm Nomine, inter Doctos diſcordatur. In *Ptolemæo impreſſo* legitur Πασαργάδαι; in Cod. *Pal.* Πασαράχα, in MS *Seld.* Πασάῤῥαχα. Apud *Curtium* legitur *Perſagadum* bis, & ſemel *Paſargadæ*. Sed *Paſargadarum* Caſtellum & *Paſargadarum* Urbs fortè ſint diverſa, ut infràdicetur. *Curtio*; *Perſagadum, quam Urbem Cyrus ſtruxit, in Memoriam ibi victi Aſtyagis.* Hæc Urbs videtur eſſe *Plinii Cyropolis*, ex hiſce Verbis; *Sinus Perſicus: Regio ibi maritima Cyropolis. Ptolemæus* quoque haud procul ab *Hormûz*, in Caramaniæ Promontorio, *Paſargadas* conſtituit. Et ſic *Martianus Heracleota* ponit XC *Stadia à Carpellis*, quæ juxta *Sinum Perſicum*, Πασαργάδαι Καρμανῶν ὄντες ἐγγύς. Sic rectè legitur abſque *Voſſianâ* Emendatione γένος. Apud *Ptolemæum* videtur dari alia *Cyropolis* in Auſtrali Orâ Maris *Caſpii*, aliquot milliaribus orientaliter à Flumine کر *Cùr*, ſeu *Coro*, ſive *Cyro*. Et apud *Stephanum* eſt adhuc alia *Cyropolis*, dicta *Kyra*, ſeu *Kyreſchata*, quæ in orientali Extremitate *Perſidis* verſus *Indiam*, q. d. Κῦρα Εσχατα. Sed quoad *Paſargadi* Situm, D. *Voſſius* in *Notis ad Melam*, ſpretâ *Ptolemæi* & *Martiani* Autoritate, nimis temerè pronuntiat, *Ptolemæum non intellexiſſe verum Situm:* & deinde addit, *quòd Veteres, qui Res Alexandri prodidêre, Paſargadas Oppidum & Gentem circa Perſepolin ad Orientem deſcribunt.* Videtur autem D. *Voſſius* falli de *Oppido & Gente:* hæc enim ex ſupradictis Autoritatibus ſunt prope *Sinum Perſicum:* nam *Plinius*, poſtquam dixit, *Sinus Perſicus: Regio ibi maritima Cyropolis*, mox, inquam, poſt pauca addit; *Inde ad Orientem Magi obtinent Caſtellum,*

in quo Cyri Sepulchrum eſt, ſuper quo Turris haud magna. Adeò ut *Paſargadum*, ubi *Cyri* victoria contra *Aſtyagem*, & *Paſargadum*, ubi *Cyri* Sepulchrum, videantur fuiſſe in diverſis locis; & quòd fruſtrà, contrà *Ptolemæi* Autoritatem, contenderit *Voſſius* pro aliâ *Cyropoli*, quæ apud *Stephanum Cyreſchata*, quæ ad Finem *Perſidis*, in alterâ Extremitate verſus *Indiam*, toto Cœlo totâque Terrâ diſtans à loco quem *Voſſius* indigitare vellet, ſi *Ptolemæo* Fides. Præterea fallitur duplice *Araxi:* ille enim contendit pro *Araxi*, quæ memorari ſolet cum *Coro*, ſeu *Cùr*, cùm potiùs debuerat contendere pro alterâ *Araxi*, quæ hodie eſt *Bendamîr*, prope *Perſepolim*. Has enim *Araxes* confundit, eas non diſtinguendo. Illud autem *Paſargadum*, pro quo D. *Voſſius* contendit, *Ptolemæo* dicitur Πασακάρτη *Paſacarta*, quæ ſitu convenit cum D. *Voſſii* Deſcriptione, ad Orientem & Boream *Perſæpoleως*. Hæc nempe eſt *Parthiæ* Urbs, quæ hodiè in Libris ſcribitur بسا *Baſâ*, ſeu فسا *Phaſâ*, vel *Paſâ*; quæ, additâ uſitatâ Terminatione *ghard*, ſeu *gherd*, fit بساگرد *Paſâghard*, ſeu *Paſâgherd*. Nam *Paſargadi* nomen videtur malè tractatum à *Græcis* & planè corruptum: cùm ſyllaba *gad* vix poſſit eſſe aliqua vocis Terminatio *Perſica*, ſed potiùs *gard*, ſeu κάρτη, adeò ut, pro *Paſargad*, dicatur potiùs *Paſagard*. Nam *Spâhi-zâdeh* in *Lexico Geographico* legit; بسا *Baſâ*, *dicta Arabicè* فسا *Phaſâ*, *eſt maxima Urbs Provinciæ* دارابجرد *Darâb-gjerd*, *Magnitudine ferè accedens ad Shirâz. Pleraque Ligna, ex quibus extructa eſt, ſunt Cypreſſina. Forma denominativa ab Arabico eſt* فساوي *Phaſâvi, & à Perſico* بساسيري *Baſâſiri.* Et (quod ad Rem ſit) *Bâſâſir* eſt *Locus Boreâ ſatur*, eâdem Ratione, quâ *Ghermſir* eſt *Regio Calore ſatura*, & *Serdîr* eſt *Regio Frigore ſatura:* & ab his Denominativa ſeu Adjectiva Forma non erit *Ghermi* & *Serdi*, ſed *Ghermſiri* & *Serdſiri*. Eſt itaque *Paſâgard*, Πασακάρτα, Urbs in *Darábgard*, ſeu *Nomo Darii*, X Paraſangis à *Perſepoli* ad Borrapelioten in *Parthiâ*, in Confiniis borealibus *Caramaniæ deſertæ*. Et quidem in Significatione Nominis eſt Indicatio ſitûs: nam بسا *Baſâ*, ex vi vocis (dicente D. *Golio*) eſt *Boreas*; ideóque *Baſâ-gard* eſt *Borealis Urbs*, ſeu *Nomus*; qui ſitus, in calidis illis Regionibus, gratus. Iſtam Terminationem *gard* *Perſæ* videntur olim habuiſſe à *Pænis*, quibus קרתא Καρτα eſt *Urbs*, ſeu *Certa*, ut in *Tigranocerta*. Ad ſupradictam Diſquiſitionem pertinet ſcire, annon *Cyropolis* fuerit multiplex, ſc. plures *Cyropoles*, & annon

annon ex eis fuerit *Shirâz*, ut vult D. *Vossius*, & ut nos olim sensimus in Notis ad *Ulugh-Beighi* Astronomica.

In *Pasargadarum* Templo *Veneris* coronatus dicitur *Artaxerxes Mnemon*, qui *Veneris* Templa & Cultum primus instituit [a]. Dicta itaque ejus Coronatio, in *Pyréo* facta, in *Veneris* Templo fuisse à *Plutarcho* narratur prolepticè: nempe coronatus fuit in illo *Pyréo*, quod ab eo, posteà statim, Cultui *Venereo* dedicatum est.

XIV.

Pag. 390. D. *Tavernier* dicit, " *Nullos in toto Orbe tam parços* " *& scrupulosos esse in Religionem suam revelando ac sunt Gavri: se* " *itaque necessarium habuisse eorum consortium frequentare sæpiùs,* " *antequàm posset addiscere ea quæ heic dicturus est.*"

" *Antequam Mohammedani inceperant Persecutionem exercere in* " *Gavros, multos ex eis fugisse ad* Suràt *quæ in* Guzerát. *Et jam* " *esse plures quàm* 10,000 *in* Kirmân. *Horum, eos qui degunt in* " *Indiâ, esse Artifices præsertim Tornatores Eboris: eos qui in Kir-* " *mân, esse Mercatores Lanæ. A* Kirmân *IV milliaribus distare præ-* " *cipuum eorum Templum, ubi residet eorum Archipræsul: & illuc,* " *semel in Vitâ, Peregrinationem instituere teneri omnes. Aliquos ho-* " *rum degere prope* Ispahân. *Eos affirmare Prophetæ sui Patrem* " *fuisse Natione Francum, nomine* Azer, *Professione Sculptorem.* " *Eum reliquisse Patriam suam (quæ tunc fuit* Babylonia*) ut de-* " *geret in Patriâ eorum, eumque ibi accepisse Uxorem nomine* Dogh- " dou, *quæ, aliquâ Nocte, somniavit Deum per Angelum à Paradiso* " *ad se misisse egregias Vestes, quas illa haud citiùs induerat quàm* " *cælestis Lux operuerit suam Faciem, quam, ad instar Solis, reddidit* " *formosam, seque evigilantem comperisse se ipsam prægnantem, &* " *gravidam Puero qui fuit Propheta* Ebrahim-Zer-Ateucht. *Illius* " *Temporis Astrologos, per Scientiam Stellarum, prænovisse Nativita-* " *tem dicti Pueri à Deo missi ad gubernandum homines & ad regnan-* " *dum in Cordibus eorum. Istos Astrologos adeuntes Regem, ei decla-* " *râsse nasciturum Infantem qui aliquando eum Coronâ suâ privaret.* " *Deinde Regem (dictum* Nembrout*) omnes in Regno suo Fœminas*

a Confer cum Pag. 95.

" *gravidas interfici jussisse: sed, per Miraculum, ejus Graviditatem " non apparuisse; unde evasit.—Contra Morem aliorum Infantum, " qui recenter nati plorant, istum Infantem risisse: ipsum enim in eo- " rum Cordibus triumphaturum, præmonstrâsse Gaudium, eorum Feli- " citatem anticipando. His Regi significatis, eum convocâsse Astrolo- " gos ad inquirendum quid rei esset, & quid de isto Infante faciendum " esset. Astrologos autem non potuisse Rem indicare, ideòque Regem " voluisse propriâ Manu ipsum Gladio interficere: Deum autem ejus " Brachium arefecisse. Cùmque hoc non posset, eum iratum jussisse ac- " cendi Ignem; eum autem, per Dei Potentiam, factum fuisse Cubile " rosaceum. Hujus Ignis Partem ad hoc usque Tempus reservatam " fuisse. Regem nolentem desistere, nova pro Infante Tormenta exco- " gitâsse: Deum autem ad eum castigandum misisse Culicum Agmina, " qui Aculeis suis Mortem intulerunt omnibus qui non adorârunt istum " Prophetam, ejus Pedes osculando in Pænitentiæ Testimonium. Re- " gem autem, non pænitentem, pessimâ Morte periisse ex ictu Culicis in " Aure ipsius.*"

" *Hujus Regis Successorem fuisse* Cha-Glochten, *qui Initio regni " sui Persecutionem moliebatur contra istum Infantem, Annis & Vir- " tute Adolescentem. Regem quidem eum incarcerâsse: attonitum au- " tem fuisse, audiendo Equum (quo vectus in Pugnâ semper vincebat,) " suos IV pedes amisisse: ideòque Prophetam è Carcere evocâsse, & " Veniam petiisse, eùmque rogâsse ut Equum suum restituere vellet. " Prophetam annuentem, ad Deum quater orâsse, & singulis orandi " Vicibus unum Equo Pedem restituisse. Regem, viso hoc Miraculo, " semiconversum fuisse: sed ulterioris Certitudinis cupidum, petiisse à " Prophetâ ut se conjiceret in Fornacem liquati Argenti, è quo si e- " vaderet salvus & illæsus, se eum recepturum ut aliquem à Deo mis- " sum, ejúsque omnibus Præceptis parere velle. Prophetam promptè " suscepisse Opus, & se ipsum conjecisse in Fornacem, unde illæsus exi- " vit. His factis, Regem eum ad se vocâsse, & cum Populo suo ut " Prophetam coluisse, eique indidisse Nomen* Zer-Ateucht, *seu* Argen- " to lotum. *Prophetam, observantem omnes se veneraturos, se ipsum " subducentem noluisse videri. Gavrisque nescientibus quid ei evenisset, " credidisse eum cum Animâ & Corpore assumptum fuisse in Paradi- " sum: alios dixisse eum invenientem Sandapilam ferream in Viâ pro- " pe* Babylonem, *se in eam conjecisse, & ab Angelis asportatum fuisse " in Paradisum.*

" *Eos*

" *Eos Prophetæ ſuo aſſignâſſe tres Filios, qui tunc* [ſc. ante 2500 " Annos] *non venerant in Mundum, quamvis eorum Nomina tunc* " *indita eſſent & prænoſcerentur. Iſto autem Prophetâ* Ebrahim *ſuper* " *Aquam ſine Cymbâ ambulante, ab eo in ipſam cecidiſſe tres Seminis* " *genitalis guttas, ibidem deinde ſervatas. Deum poſteà ſuper eundem* " *fluvium miſiſſe Virginem à ſe adamatam, quæ, primæ Guttæ Recep-* " *tione, tunc evaſura eſſet gravida primo Infante, quem in anteceſſum* " *vocabant* Oſhîder. *Illum deinde in Mundum cum Autoritate veni-* " *entem, Patris ſui Legem confirmaturum & ut reciperetur facturum;* " *idque, non tantùm per Prædicationem ſuam, ſed & per multa Mi-* " *racula. Secundum, dictum* Oſhîderma, *eodem Modo concipiendum,* " *Fratri ſuo Opem laturum, ſiſtendo per X Annos curſum Solis, do-* " *nec totum Mundum de Doctrinæ ſuæ Veritate convinceret. Ter-* " *tium, ab eâdem Matre concipiendum, (cui Nomen Senoiet Hotius*[1]*)* " *venturum cum majore Autoritate quàm duo Fratres priores, omnes* " *perfectè ad Prophetæ ſui Religionem adducturum. Deinde poſteà* " *futuram eſſe univerſalem omnium Reſurrectionem; & eo Tempore* " *omnes Animas quæ tunc, vel in Paradiſo, vel in Gehennâ, ad* " *Corporum ſuorum Poſſeſſionem reverſuras. Tunc æquandos fore om-* " *nes Montes, & quaſvis Mineras liquandas, ad implendum Inferni* " *Abyſſum, ut omnes Diabolorum Manſiones perderentur. Deinde to-* " *tam Terram faciendam æquabilem ad inhabitandum, & unumquem-* " *que habiturum Manſionem aptatam Bonitati quam in Vitâ fecerat;* " *præcipuas autem eorum Delicias fore in Intuitione Dei &* Ebrahim " *Prophetæ ſui. Ante Reſurrectionem, eos, qui in Paradiſo, non in-* " *tuituros Faciem Dei, nec Angelorum, excepto uno, qui ſemper adeſt* " *ad famulandum eis, uti nec ipſos Angelos Deum viſuros, excepto* " *uno, qui ſemper ei adeſt ad recipiendum Mandata ejus. Deum* " *tandem velle miſereri damnatorum, qui etiam poſteà ituri ſunt in* " *Paradiſum, jam tum ſatis paſſi pro Peccatis ſuis.*"

" Ebrahim Zer-Ateucht *in Paradiſum fuiſſe receptum, cujus Ope* " *acceperunt VII Libros Legum, quos Deus, ex Benignitate ſuâ, mi-* " *ſit ad inſtruendum eos in Viâ Salutis. Eos quoque recepiſſe VII*

1 Sed ſciendum eſt *Tavernierum*, ad inſtar Plagiarii, hocce de *Gavris* Paragraphum (& forte multa alia) deſumpſiſſe ex alio Itinerario *Gallico* Ed. *Lyons* 1671 in 8vo, cujus Autor eſt P. G. D. C. i. e. *Pere Gabriel de Chinon*, qui XXX Annos in *Perſiâ* tranſegit. Hoc de *Gavris* Extractum pro me fecit amiciſſimus & ingenioſiſſimus *D. Jo. Marſhal Londinas.* Is ſui Libri p. 429 legit *Doden* pro *Doden*. Notandum autem quòd pro *Tavernieri Senoiet-Hotius*, iſte Autor rectius legat *Staous-bons.*

" *alios*

" *alios Libros de Interpretatione Somniorum: & tandem VII alios de* " *omnibus Arcanis Medicinæ. Libros autem de Somniis & de Medicinâ* " *fuisse deperditos, quippe quos, tanquam inæstimabilem Thesaurum, secum* " *asportaverit* Alexander: *VII autem de Religione Libros (cum scribe-* " *rentur in Linguâ à Nemine nisi ab Angelis intellectâ,) iratum* Alex- " andrum *combussisse: Deum autem, ejus Temeritatem puniendo, Ægri-* " *tudinem in eum misisse, de quâ obiit. Aliquos Doctos Sacerdotes, qui ab* " *ejus Crudelitate in Montes aufugerant, eo mortuo, rursus convenisse, &* " *ex Vi Memoriæ aliquem Librum composuisse. Sacerdotes in eo legentes* " *vix intellexisse quid legerent: eos autem habuisse alios Libros Contenta* " *ejus exponentes*; [viz. Sad-der.] *In illo Libro legentes, aut precantes,* " *Pannum linteum super Ora sua ligare, &c.*"

" *Gavros non uti Circumcisione, sed apud Infantum Nativitatem ha-* " *bere aliquid simile Baptismo Christianorum. Eos enim, aliquot Diebus* " *post Nativitatem, Infantem lavare Aquâ, in quâ cocti fuerunt certi* " *quidam Flores: & dum immergitur Infans, Sacerdotem aliquot preces* " *perorare. Puerum, sine illâ Lotione morientem, credunt ad Paradisum* " *iturum; sed Parentes pro Neglectu suo responsuros, quia talis Lotio* " *auxisset merita.*"

" *Quoad Nuptias, Gavros cuivis permittere habere V Uxores, si pos-* " *sit: sed non possunt in Uxores ducere Consanguineas suas, Nuptiis intra* " *tertium Gradum prohibitis: nec laudabile esse aliquam repudiare, nisi* " *ob Adulterium manifestum, aut si Religionem mutaverit; præterea* " *oportere Maritum per integrum Annum expectare an resipiscet necne.* " *Fæminæ autem, suum Crimen confitenti, Sacerdotem præscribere trium* " *Annorum Pænitentiam ab eâ subeundam: & posteà, ipso illos renu-* " *bente, ambos habendos esse pro Nuptis ut anteà. In Nuptiis, Sacerdo-* " *tem Virum & Fæminam ad se venientes coram Testibus interrogare de* " *mutuo Consensu; & tum precando sumere pauxillum Aquæ, & ambo-* " *rum Frontes lavando Rem absolvere. Eos non posse Matrimonio jungi* " *intra tertium Gradum, nec posse obtinere Dispensationem. Quamvis* " *verò permittatur habere V Uxores, attamen tantùm harum unam posse* " *censeri nuptam, cum quâ ergò obligatur pernoctare saltem duabus Noc-* " *tibus quovis Septendio, (putà Nocte Saturni & Veneris;) eámque sem-* " *per cæteris præcedere. Si autem illa non habuerit Liberos intra VII* " *Annos, Viro permissum esse superinducere aliam: priorem autem non* " *repudiare, sed alere.*"

"*Mulieres menstruatas statim secedere in Campos, ut, durantibus*
"*Mensibus, maneant in Tugurio cui appensus Pannus est pro ostio;*
"*dum interim Cibus & Potus eis afferatur: & revalescentes, ad Sa-*
"*cerdotem, pro Oblatione, missuras Hædum, aut Gallinam, aut Colum-*
"*bam; & posteà ad Balneum euntes, invitaturas ad Refectionem*
"*aliquas Amicas suas.*"

"*Gavros, tam Viros quàm Fæminas, bibere Vinum & edere Porci-*
"*nam, si modo (aliter quam antea) in distincto aliquo loco, aliâ Diætâ*
"*pasti fuerunt Porci per integrum Annum prius quam mactentur:*
"*nam sine istis Circumstantiis Porcina est eis vetita. Eos non liben-*
"*ter præscindere Ungues nec Crines: quòd si necesse sit, tenentur illa*
"*Præsegmina portare ad aliquem Locum extra Urbem, præsertim ad*
"*Sepulchretum. Eos V Diebus in Anno abstinere à Carne, Pisce,*
"*Butyro, & Ovis; & tribus aliis Diebus jejunare ad Vesperam.*
"*Illos habere XXX Dies Festos in Honorem Angelorum, in quibus*
"*Nemo operari audet. Diem Nativitatis Prophetæ sui celebrari so-*
"*lere Pompâ maximâ & Eleemosynis amplis. Aliquem esse Diem quo*
"*omnes exeunt ad necandum Ranas, idque mandato Prophetæ sui.*
"*Sacerdotes habere Libros cum Picturis pallidis, seu aquei Coloris,*
"*Hominum futura Supplicia repræsentantibus, præsertim pro Pædi-*
"*catione quam abominantur.*"

"*Quoad Funera, ægrotantes Gavros accersere Sacerdotes, quibus*
"*quodammodo sua confitentur Peccata, & propterea eis injungi Elee-*
"*mosynas & bona Opera ad obtinendum Peccatorum Veniam. Eos*
"*suos mortuos non cremare nec sepelire; Cadavera autem extra Ur-*
"*bem exportare ad Locum Muro cinctum, juxta quem sunt multi Sti-*
"*pites, VII aut VIII pedes alti, quibus solent alligare Cadavera, Fa-*
"*ciebus versus Orientem. Omnes funus comitantes ad commodam Dis-*
"*tantiam orare, donec veniant Cornices, quas illa loca attrahunt.*
"*Si Cornix primò involaverit in defuncti Oculum dextrum, eos (cre-*
"*dendo defunctum esse felicem,) dare Eleemosynas majores; si autem*
"*in Oculum sinistrum, id esse malum Omen: nullas ergò Eleemosynas*
"*dantes, redire domum silentes, non edentes nec bibentes.*"

"*Gavros nolle ut æstimentur honorare Ignem per Modum Adora-*
"*tionis, cùm nollent reputari Idololatræ, dum agnoscunt tantùm unum*
"*verum Deum, Cæli & Terræ Creatorem, quem solum adorant: Ig-*
"*nem autem eos servare & honorare, in Memoriam Miraculi, quo eo-*
"*rum Propheta* Ebrahim *à Flammis fuit liberatus. Autorem, ali-*
"*quando dum esset apud* Kirmân, *petiisse ut videret sacrum Ignem;*

" *id autem ei negatum fuisse, cùm aliquando* Chân, *seu Gubernator Urbis*
" Kirmân, *idem expeteret, cui non potuerunt id denegare. Illum autem*
" *expectantem videre extraordinarium quendam Splendorem, fefellisse*
" *Spem: cúmque non videret alium Ignem quàm quem videre potuerit in*
" *Culinâ, mox iratum jurâsse & fremuisse, & in sacrum Ignem inspuisse.*
" *Sacrum verò Ignem, hoc modo profanatum, avolâsse in Formâ albæ Co-*
" *lumbæ, donec Sacerdotes per Eleemosynas & Preces eundem revocarent:*
" *ideóque eos Nemini eum ostendere velle. Eos, quosvis Juramento adi-*
" *gendos coram sacro Igne sistere, ut coram Teste, minando magna Sup-*
" *plicia pro Perjurio, & sacrum Ignem avolaturum esse."*

" *Eos interrogatos quid de isto Igne sentirent, respondisse, sicut Sol*
" *inter Sydera, & Rex inter Subjectos, talem esse hunc Ignem Respectu*
" *aliorum Ignium sublunarium: quamvis vero aleretur Lignis, quâ in*
" *Re non differebat ab aliis Ignibus, eum tamen miraculosè sustentari*
" *posse absque Pabulo. Sacerdotes, singulis Mensibus, hujus Ignis Partem*
" *distribuere Laïcis, pro quo Favore satis carè solvunt. Ad Ædes vero*
" *suas portant, credendo inde esse Causam Abundantiæ omnium Rerum in*
" *Familiis suis: & coram eo collocant ægrotos suos, qui aliquando reva-*
" *lescunt: si non, id Infidelitati tribuitur."*

" *Eorum Linguam esse diversam ab eâ reliquorum Persarum, uti etiam*
" *sunt eorum Characteres. Eos amare Epulas, & valde profusos esse de*
" *suo potu* Erác. *Eos nunquam edere Lepores propter Menstrua; nec*
" *Mora, utpote quæ credantur ex Mulierum & Leporum Menstruis pro-*
" *cedere. Si pectinando Caput, unus Pilus ceciderit in Vestes, illos tene-*
" *ri istas Vestes lavare in Urinâ Vaccæ, propter earundem Purificationem:*
" *idem quoque faciendum si stercus aut sordes tetigerint: & Sacerdotem,*
" *obviàm factum Funeri quod videt, ad idem teneri: id etiam aliquos ex*
" *Indis credere. Eos interrogatos unde talem Urinæ Virtutem intellige-*
" *rent, respondisse, aliquem Adamo coævum, habentem Brachium contu-*
" *sum usque ad nigrorem, jacuisse in campo dormientem; & dum juxta*
" *eum mingeret Vacca, aliquam Urinæ guttam, in Brachium ejus caden-*
" *tem, eam quam tetigit Partem sanâsse: Hominem ergò secutum Vac-*
" *cam donec ea rursus Urinam mitteret, perfectè sanatum fuisse."*

" *Eos talem conservare cum aliâ quâdam Aquâ mixtam, quam post*
" *Peccatorum Confessionem, Confitentibus propinant. Hanc vocari* Aquam
" Cazi, *seu Judicis, sive Sacerdotis, quæ XL diebus debet servari, cum*
" *Infusione Corticis salignei & aliquot Herbarum. Confitentes autem ali-*
" *quod grande Peccatum, teneri X diebus manere in domo Sacerdotis, nec*
" *aliquid edere aut bibere nisi quod ille dederit. Et in Ordine ad Abso-*
" *lutionem,*

"*lutionem, Sacerdotem eum sistere nudum, dextri Pedis Pollici alli-*
"*gando Caniculam, quam ergò secum circumducit in domo, aliquando*
"*per integrum Diem aut diutiùs. Eo modo se habentem, petere à Sa-*
"*cerdote absolutionem, de suâ Parte credendo se ipsum esse purum.*
"*Deinde Sacerdotem ei respondere, Se non posse, sed Canem esse qui*
"*eum purificet. Posthac, Sacerdotem dictam Aquam compositam super*
"*Caput ejus septies fundere, & unum ejusdem Haustum ei propinare,*
"*& hoc modo eum absolvi. Hanc Pænitentiam esse caram, quia pos-*
"*teà tenetur Amicos tractare apud Domum Sacerdotis. Autore in-*
"*terrogante, An Sacerdos hoc modo faceret Fœminis? responsum est,*
"*Sacerdotis Uxorem, aut Ancillam, id facere Fœminis. Eos ad quem-*
"*vis moribundum adducere Caniculam, quam super ejus Pectus collo-*
"*cant; & dum ultimum Halitum expiraturus est, eos morientis Ori*
"*applicare Os Caniculæ, interim efficientes ut eo modo se habens la-*
"*tret bis, ita ut moribundi Anima intret in Canem, qui eam tradat*
"*in Manum Angeli eandem accepturi. Eos quemvis mortuum Canem*
"*extra Urbem portare, & pro eo Cadavere Deum precari, quasi*
"*Bestia, per illorum Preces, Beneficium acciperet post Mortem.*"

"*Dari multas Bestias quas amant, & alias quas odio habent, ut-*
"*pote non à Deo creatas, sed ortas ex Corpore Diaboli, cujus Natu-*
"*ram retinent. Eos cum Admiratione amare Vaccas, & Boves, &*
"*Canes. Vetitum esse mactare tam Bovem castratum, quàm Taurum,*
"*propter Laborem suum in colendo Terram. Eos etiam de Vaccis*
"*esse valdè cautos: earum tamen Lac comedunt, & annosas mac-*
"*tant & edunt. Hoc autem Animal præcipuè æstimatur, quia ab eo*
"*habetur Materia ad Purificationem & Peccatorum Expiationem.*
"*Eos odio habere Colubros, Serpentes, Lacertas, Rubeta, Ranas,*
"*Cancros-pisces, Sorices, Mures, & (supra omnes) Feles, quas di-*
"*cunt referre Diabolum dantem eis tantam Fortitudinem ut difficile*
"*sit eas occidere; seque velle Soricum & Murium Incommodum ferre*
"*potiùs quàm Felium. Quoad Animalia noxia, Gavros ægrotantes*
"*conducere aliquos qui exeuntes ea trucident, quod Morientium Bonis*
"*Operibus est accensendum. Eos autem talia habere exosa, quia cre-*
"*dunt illa esse Instrumenta quibus Diabolus Tormenta infligit damna-*
"*tis; ideóque illud esse Bonum Opus: eosque talia perdere, ut ita,*
"*Diabolo Instrumentis destituto, Animarum, quæ in Gehennâ sunt,*
"*Tormenta mitigari possint.*"

"*Eos reputare se pollui posse variis Modis, quorum aliquos decen-*
"*ter memorare non possum. Præcipuè autem miror quòd Capitis &*

" *Barbæ Pili, quos quotidiè gestant, reputentur immundi, & resectos* " *foràs è Domibus suis exportent: Sacerdotes autem nunquam rese-* " *care suos. Et si pectinando Caput, aut Barbam, aliquis Pilus ca-* " *dendo in Vestes, ibi manserit per plusquam dimidium Diem, tales* " *Vestes Urinâ vaccinâ lustrandæ sunt. Et si talis Immunditiei ali-* " *quid in Terram ceciderit, talis Terræ Superficies, diligenter derasa,* " *exportanda est ad locum ejusmodi Rebus peculiarem. E Naso quoque,* " *& quâvis aliâ Corporis Parte, fluens Sanguis, censetur inducere* " *Pollutionem Urinâ vaccinâ lustrandam; quæ tamen aliâ quâvis Aquâ* " *posteà lavetur. Et, quâvis harum leviorum Pollutionum Occasione,* " *tenentur fætidam suam Aquam lustralem adhibere, quamvis posteà* " *(ut dictum) Aquâ mundâ se lavare possint. Istum Urinâ lustrandi* " *Morem non esse solis Persis peculiarem, sed usurpari etiam apud In-* " *dos. Hunc tamen Morem non fuisse ab eorum Prophetâ institutum,* " *sed Originem habuisse ab aliquo Homine Tempore Adami,*" &c. ut supra dictum est. [Ad hunc Locum Curiosus quidam Observator addidit; " *In Lusitanorum Nosocomiis jam Morem esse post Febres* " *diu bibere Urinam vaccinam, sicut Naturæ restaurativum quiddam,* " *eodem Modo, quo in Angliâ bibitur Decoctum amarum: & hancce* " *Indicæ Medicinæ Praxin nuper etiam in Londino obtinuisse.*] Pos- " teà sequitur; *Ad dictum lustrandi Morem teneri nubendos, (tam* " *Virum quàm Fæminam) qui id faciunt in Domo Sacerdotis. Quan-* " *tum æstiment Canem, hinc constare, quia Moribundis afferunt Ca-* " *niculam quæ ultimum Halitum excipiat, quod vocant* Animam ex- " cipere, *imaginando Caniculam (utpote puriorem) eam Angelo tra-* " *dituram.* Sic etiam in Expiatione, seu Absolutione, Caniculam " puriorem reputant. *Eos abhorrere à Felibus, propter Mohamme-* " *dem quem odio habent, affirmantes illum maledictum habuisse felinam* " *Faciem & Caudam, ut & habuit Alexander; istúmque genitum fu-* " *isse à Diabolo, qui ipsum suis Proprietatibus donavit, ita ut difficile* " *esset eum occidere: ideóque Nemo Felem alit in Domo suâ. Eos* " *necare Ranas, &c. quia polluunt Aquas; & Formicas, quia fu-* " *rantur plus Granorum quàm eis sufficiat ad vivendum. Eos mortuis* " *suis detrahere Vestes meliores, & induere deteriores.* [Orientales " enim in Lecto dormiunt cum Induculâ & Subligaculis, &c.] " *Persas esse robustos & salubres: & affectare Vestes saturi Coloris* " *lutei, quales etiam sunt Pallæ Muliebres. Pudet eos fateri suam, de* " *Mortuorum Statu, Hariolationem à Volucribus Cadavera invaden-* " *tibus: eos autem talia potiùs observare, ad sciendum an Corpus citò*

" *reducere-*

" *reduceretur ad Sceleton, quia, diu manere incorruptum esset malum* " *Omen. Proximo post Funera Die, Consanguinei parant, tam De-* " *functi, quàm Uxoris & Liberorum Imagines, quibus apponunt Con-* " *vivium triduanum; quod posteà ab Amicis comeditur, & reliquum* " *Pauperibus datur. Interrogati cur talia facerent, respondebant,* " *Animas hisce Rebus refici, sæpè talibus Conviviis adesse, & pios sæ-* " *penumerò cum eis conversatos fuisse. Posteà, interficientes invisa A-* " *nimalia, Eleemosynas erogant pro Animabus defunctorum, quæ ad* " *Infernum ituræ, si Meritis præponderant Peccata, vel ad Paradi-* " *sum, si Peccatis præponderant Merita: vel si ambo adeò æqualia* " *sunt ut Differentia discerni nequeat, tum eunt ad medium aliquem* " *Locum dictum Estemagoon. Alia dari Loca parata mortuis Infan-* " *tibus, qui nec Merita nec Peccata habuerunt: & peculiaria parari* " *Loca pro undecim generibus Hominum, inter quos numerant desti-* " *tutos Liberis, per quos aliquid mererentur, eos educando in Timore* " *Dei. Pontem Judicii desinere in arctâ Angustiâ, adeò ut, ibi euntes* " *inde cadant in Gehennam inferiùs. Exportato Cadavere, tanquam* " *pollutam abradunt & exportant Superficiem Terræ in quâ jacebat,* " *aut moriebatur. Tantùm Viri, & Pueri ex Ephebis excessi, possunt* " *mactare Cibum quem comesturi sunt: & Sacerdotes non debent edere* " *nisi id quod ipsi mactaverint & eorum Uxores coxerint. Quando e-* " *dunt (si non adsit aliquis Peregrinus) retrorsùm jactant Capita, ut* " *cibus, sine Tactu Labiorum, in Ora cadat: & eodem Modo elevan-* " *tes Poculum, in Ora sua effundunt Potum: affirmantes hoc esse ad* " *Imitationem Avium & aliorum aliquot Animalium retrorsum jactan-* " *tium Capita; nam quasi Deo essent gratabundi pro Beneficiis, sur-* " *sum aspiciunt, ad docendum nos, hâc Corporis Positurâ, Deo quoque* " *gratos esse pro omnibus suis Beneficiis in nos collatis. Habent in* " *Anno IV Festa solennia; scil. Primum, in Æquinoctio Verno per* " *XV dies. Secundum, dictum* Camse Kadîm *per V dies, quod tran-* " *sigitur Precibus & Eleemosynis pro Mortuis. Tertium vocatur* " Geshim Kadîm, *in quo se invicem mutuis Conviviis tractant.* " *Quartum vocatur* Mesegom, *in Honorum XXV Angelorum qui* " *Throno Dei propinquiores sunt, & in ejus Ministerio & Mandatis* " *occupantur; qui tamen Divinam Præsentiam non aspiciunt. Alia* " *etiam dari Festa: & Mensis etiam Diem XII atque XXI insuper,* " *per eorum Legem, Sacros haberi: quod tamen non est in hodiernâ* " *eorum Praxi; fortè propter Paupertatem, cùm à quotidianis Ope-* " *ribus tamdiu abesse non liceat. Jejunia sunt per V dies in Anno,*

" in

"*in quorum tribus, nihil omninò comedunt; & in duobus, semel "tantùm sub Nocte: ajunt autem Laïcos non teneri ad hoc, quod "ergò Sacerdotibus observandum relinquitur. Inter notabiliores Mo-"narchiæ suæ Periodos, observant Victoriam Alexandri Magni; "quem tamen nolunt in suorum Heroum Numerum inserere, ne, hoc modo, "horum Magnanimitatem minuere videantur: ajunt autem eum à Dia-"bolo genitum fuisse, sequente Modo;* viz. *Pater Matris Alexandri "fuit Princeps tributarius τῷ Darâb, seu Dario, qui, multis auditis "de ejus Filiæ Pulchritudine, eam in Uxorem expetivit ab eo, qui libens "eam missurus erat. Interim verò Diabolus, ejusdem Virginis Amorem "expetens, se ipsum transformavit in nigrum Turbinem, quo involvebat "Virginem, quæ exinde evasit nigerrima, & tumefacto Ventre defor-"mata: hocque horribili Statu adducta fuit coram Darâb, qui tali "Spectro terrefactus, eam remisit ad suum Patrem, cui peperit Mon-"strum quoddam Infernale, Aspectu terribile, præsertim cum Auribus "asininis; sub quâ Formâ totam Asiam vastavit, cum Potentiâ irresisti-"bili, quia plus quàm humanâ. Post Alexandri Mortem, aliquis ex ejus "Ducibus, cui nomen* Ardeoun, *qui Gavrorum Regioni præfuit, exac-"tus fuit per* Shâh Ardeshîr, *qui restituit Monarchiam & Religionem, "quæ duravit usque ad Tempora τοῦ* Omar, *Successoris Mohammedis, qui "istam Regionem subegit."* [Ardeoun est اردوان *Ardavân*, scil. *Artabân.*]

Horum saniores potiùs credunt, talium Bestiarum Formâ, dari Diabolos, qui hominibus Pœnas infernales irrogabunt. Atque Canicula, tam in alicujus Pœnitentiâ, quàm in Obitu, non est ad tradendum Angelo Animam, sed ad, tam Pœnitentis, quàm Defuncti, Peccata asportanda, ut apud *Judæos* erat *Hircus emissarius*. Cum multis aliis quæ Animadversione indigent. Quod autem Canis tam venerabilis habeatur, videtur primò fundatum in Opinione *Sagacitatis* ex *Odoratu*, quo stultè imaginantur eum Animæ Puritatem, vel Impuritatem, discernere posse; unde etiam hujus Animalis Puritatem colligunt & concludunt. Et gradatim transeundo ab uno Errore ad alium, factum est, ut credant Animas *impuras* (quibus Peccata maxima) à Canibus recusari; atqui *puriores* ab eis exceptum iri; quarum Peccata leviora, asportare Canes, & tales Animas in Angelorum Manus tradere præsumuntur. Sed *Indo-Persæ* non sunt in omnibus Rebus Orthodoxi (ut supra notavimus) & aliqui eorum, Tractu Temporis, Rituum suorum Originis obliti, hodie tales Ritus diversimodè exponunt, ut etiam ab *Ægyptiis*, & *Græcis*, & *aliis Gentibus*, factum est.

Quòd

Quòd *Canis* (ut *Hircus*) asportaret Peccata, tale sit Symbolicum, ut videatur dignum quod fortè institutum fuerit à *Zoroastre*, cui nota erant *Veteris Testamenti* Biblia. At quòd Canis Animarum Statum suboleret, & haberet Commercium cum Angelis, eosque consuleret, est Dictu & Cogitatu absurdum; contra reliqua *Persarum* Principia; & quod hujus Religionis Institutori fortè nunquam in Mentem venerit, sed potiùs ex *Posterorum Ignorantia* & *Superstitione* ortum. At fortassis ex *Astrologica Vanitate* processerit, quòd *Sertân*, & *Asad*, & reliqua *Signa Cælestia*, ut hujus Mundi Rectores habeantur, ut ex *Lordio* notatum.[1]

Quoad superiora Nomina, *Tavernieri Senoiet-botius*, est mera Corruptela pro altero, apud *Pere Chinon*, *Seaousbons*, quod Persicè rescribendum سياوشان *Siâousbân*, i. e. *Fratres*, sc. *Fratrum* Tertius, eodem modo concipiendus.

Estemegoon, vulgari sono, *Persicè* videtur esse ستمگان *Stemaghân*, seu استمگان *Istemaghân*, i. e. *Vim passi:* sc. compulsi & Vi conclusi in Loco, q. d. *incarcerati*. Eo itaque Nomine videtur intelligi *Vim passorum* Locus: nam Voces *Persicæ* incipientes à Vocali *Kesre*, pro scribentium Libitu, admittunt Prosthesin Literæ *Eliph*, ut شكم *Shikèm*, vel اشكم *Ishkèm*, cum multis aliis.

Apud *Pere Chinon*, *Dodon* Erratum est pro دوغدو *Dòdou*.

Coutshac est *Persicè* كوچك *Coutchàc*, i. e. *Parvus*, sc. *Minor* Frater, in eorum Religione.

Chamsi seu *Solares*, Arabicè sunt شمسى *Shémsi*, vel *Shámsi*. Et خمسة قديم *Cámse Kadîm* Arabicè est *Pentas antiqua*. Et *Geshim Kadîm* Persicè est pro جشن قديم *Gjeshn Kadîm*, i. e. *Festum antiquum*.

Et *Mesegom* fortè sit Persicè pro ميزدگان *Mîsedeghân*, i. e. *Epulæ*: cùm *â* vulgò sonet ut *oo*. Nam minùs accuratis Auribus talia accipere solent Viatores *Europæi*, rarò in hisce Linguis satis versati, vel plerumque colloquentes per Interpretes, qui aliàs sunt Homines ignari, cum vulgo loquentes & pronunciantes, & colloquentium Mentem haud semper sat accuratè assequentes.

1 Vid. posteà pag. 576.

XV.

XV.

Pag. 425. Magna *Mediæ* Urbs τὰ ΕΚΒΑΤΑΝΑ, ſeu ΑΓΒΑΤΑΝΑ (apud *Æſchylum* in *Perſis*, *Agabatarum*,) ſynonymam habet in *Syriâ* Urbeculam, *Arabicè* dictam بطانه *Battâna*; *Stephano* αἱ Βατανίαι; *Judithæ* I. 9, Βετάνη; cujus Civis eſt البتاني *Al Battâni*; unde Celebris Aſtronomus *Al Bategnius*. Et hinc conſtat quòd ΕΚΒΑΤΑΝΑ, ſeu ΑΓΒΑΤΑΝΑ, ſit corruptela pro ΕΛΒΑΤΑΝΑ, ſeu ΑΛΒΑΤΑΝΑ.

At prorſus diverſum quid eſt ejuſdem Nominis Urbs in *Mediâ*, in cujus Linguæ genuinis Vocibus, dictus Articulus *Al* nunquam uſurpatur. Vernaculè igitur اابادان *Aabâdân*, ſeu آبادان *âbadân*, (ſive ut ſonari poſſit, *Aabatân*, ſeu *âbatân*,) eſt *Locus valdè habitatus*, *Incolarum Frequentiâ gaudens*, q. d. *Habitatio frequentata & ſelecta*. Et cùm *Ptolemæus* ponat ΑΚΒΑΤΑΝΑ in *Tropatenâ*, ſeu *Atropatiâ*, præcipua ibi Urbs eſt تبريز *Tabrîz*, ſeu *Tavrîz* (vulgò *Tauris*,) quæ, propter editiorem & frigidiorem Situm, haud immeritò, pro Regum *Æſtivario* electa fuerit & hodie eligitur, &, valdè probabiliter, pro Veterum *Ecbatanis* habita eſt. Adeò ut ΑΚΒΑΤΑΝ, cum Κ epenthetico plenioris Soni Cauſâ, ſit pro ΑΑΒΑΤΑΝ, ſeu ΑΒΑΤΑΝ. Et poſtquam à *Zoroaſtre* ibi primò ordinata eſſet Cuſtodia τῦ *Adur* ſeu *Ignis*, illa ipſa Urbs *Tabrîz*, tam olim, quàm hodiè, dicta eſt آذر آبادگان *Adur Abâdaghân*. In iſtis *Ecbatanis*, *Daniel* Propheta olim Βᾶριν ſeu *Turrim* ædificâſſe dicitur. *Græci* autem videntur cum *Ecbatanis*, ſibi notis, in *Syriâ*, conformâſſe Nomen *Ecbatana* in *Mediâ*, quamvis ægrè ad eundem Sonum adduceretur.

XVI.

Ex D. Henrico Lordio Notata, & in eum Animadverſa.

Lordius, in Epiſtola Dedicatoria, narrat, " *Perſarum Superſtitionem* " *(ut apparet ex Socratis Eccleſ. Hiſt. Lib.* 7, *cap.* 8,*) à Marûtha* " *Meſopo-*

"*Mesopotamiæ Episcopo multùm debilitatam fuisse in Opinione Jezde-*
"*gerdi, Persicorum Regum ultimi, qui vacillante Fide*, &c." Fallitur autem *Lordius* in *Yezdegerdi* Personâ: fuerunt enim ejusdem Nominis Reges Tres, & is, cum quo, *Marûtha (Episcopus Miyaphârekein* in Confiniis *Mesopotamiæ)* de *Christianitate* tractavit, erat eorum *Penultimus*, viz. *Yezdegerd Filius Sapor*; non autem *Ultimus*, qui *Yezdegerd Filius Shahriyâr*. Iste verò *Marûtha* missus fuit Legatus in Persiam à *Theodosio Juniore* Imperatore, de quo videas *Abulpharagium*.

Lordius p. 8, quasi tot Custodes huic Mundo Præfectos, (*quinam* sint nominando, sed *quales* sint tacendo,) enumerat *Signa Cœlestia*, eaque Ordine inverso: nam pro I, حمل *Hamal*, i. e. *Aries*; II, ثور *Sor*, seu *Saur*, i. e. *Taurus*; III, جوزا *Jozâ*, seu *Gjauzâ*, i. e. *Gemini*; IV, سرطان *Sertân*, i. e. *Cancer*; V, اسد *Asad*, i. e. *Leo*; VI, سنبله *Súmbola*, i. e. *Spica*, seu *Virgo*; VII, ميزان *Mizân*, i. e. *Libra*; VIII, عقرب *Acrab*, i. e. *Scorpio*; IX, قوس *Caus*, i. e. *Arcus*, seu *Sagittarius*; X, جدي *Jedy*, i. e. *Capricornus*; XI, دلو *Daloo*, i. e. *Situla*, seu *Aquarius*; XII, حوت *Hoot*, i. e. *Piscis*: pro his, inquam, (unum omittendo) ille ponit *Hamul* Præfectum Cœlis, & *Acrob* Angelis, *Joder* Soli & Lunæ & Stellis, *Soreb* Terræ, *Josab* Aquis, *Súmbolab* Bestiis, *Daloo* Piscibus, *Rocan* Arboribus, *Cooz* Viris & Fœminis, *Sertan & Asud* Diabolo & Malis Spiritibus, ne Creaturas lædant.

Pag. 11, 12, &c. ad 23, ea quæ de *Zertoosto* narrat, ab aliis paulò aliter narrantur: sed cùm sint fabulosa, parum refert. Quod autem dicit *Canem esse Persis exosum*, est *planè falsum*; cùm *Canem* multùm æstiment: at cujusvis Animalis *Cadaver* & *Ossa Mortua* Odio habent, ut res immundas.

Pag. 27. Triplex Scriptorum *Zoroastris* Divisio fere convenit cum eis quæ tradit *Tavernier*. Ea itaque conferantur.

Pag. 41, 42. Incautè loquitur, quasi totiùs Anni Festa essent tantùm VI: sed hoc intelligendum est de VI Festis Creationis. Post hæc singula Festa ponit totidem *Jejunia*, ut vocat: sed jejunando intelligendum est *parum edere*, sc. *semel* tantùm in Die, & non *pluries*. Aliàs enim, *pura* & *stricta* Jejunia *non habent*. Ciborum suorum Partem, ut Oblationem pro Sacerdotibus, portant ad Templum dictum *Eggaree*; quod fortè sit vel الجامع *Eggjâmi*, vel *Lusitanicum Igresia*.

Pag. 44. Inter alios accendendi Modos, tradit Ignem facrum accendi poſſe ex *ordinario Igne* Culinario, vel ex Igne quo Indi Cadavera comburunt: ſed hæc ſunt *planè falſa*.

Pag. 47. Quando aliquis Puer poſt Baptiſmum confirmatur, & Tunicâ & Cingulo è Pilis camelinis donatus, in Religionem admittitur, Sacerdos orat, "*Ut omnibus diebus Vitæ ſuæ Deus efficiat eum verum Aſſeclam Religionis Perſicæ, cujus Signum eſt talis Tunica, & Cingulum: & ut nunquam aliam aliquam Legem ſequatur præter illam Zertooſti: & ut Ignem ſacrum bonorare perſeveret: utque de nullius Cibo edat, nec ex ullius Poculo bibat, ſed ſemper de ſuo proprio: & ut ſemper Perſarum Ritus & Cæremonias obſervare pergat.*" Et ibidem de eorum Nuptiis agens, eas quinquefariàm dividit in V genera: quorum Primum eſt *Shauſan*; quod eſt inter alicujus Filium & alterius Filiam Tempore Pueritiæ (illis inſciis) contractum, ſolo Conſenſu Parentum: hocce Nuptiarum genus multùm æſtimatur & Cœlum mereri putatur, quia tam maturè providetur. II. Secundum genus vocatur *Chockerſon*; quod eſt Perſonæ viduatæ, ſcil. ſecundæ Nuptiæ. III. Tertium genus eſt *Codeſhcrábaſan*; quando Fœmina exquirit ſibi Maritum. IV. Quartum eſt *Eckſan*; ſcil. quòd, quando aliqua Perſona moritur innupta, procuratur aliqua alia Perſona, quæ defunctæ Perſonæ Matrimonio jungatur; cùm reputent Matrimonii ſtatum eſſe tam beatum ut æternam Felicitatem tandem mereatur. Iſte nubendi Mos præcipuè obtinet apud ditiores, qui pretio tales Nuptias procurare ſolent. V. Quintum vocatur *Ceterſon*; quando Pater aliquis, Filiis deſtitutus, Filiæ ſuæ Filios pro ſuis adoptat ut in Nuptiis dentur: eum enim reputant *Infelicem* qui deſtituitur Liberis in Matrimonium collocandis.

Quoad Nuptiarum Cæremonias, Vir & Fœmina, circa mediam Noctem convenientes in Domo, (Nuptiæ enim non celebrantur in Eccleſiis,) collocantur ſuper Lecto, aſtantibus duobus Sacerdotibus, quorum unus eſt ex Parte Viri, alter ex Parte Fœminæ, qui (unà cum utriuſque Conſanguineis, à Sacerdote aſſignandis,) in Signum Fertilitatis, Manibus tenent *Oryzam*, in Nupturientes ſpargendam, eis apprecando Fœcunditatem in Generatione ſuâ. Deinde ille Sacerdos qui eſt ex Parte Viri, imponendo Digitum in Frontem Fœminæ, ab eâ quærit, *An habebit iſtum Virum in Maritum ſuum?* Et illâ aſſentiente, alter Sacerdos qui ex Parte Fœminæ (imponendo Digitum ſuper Frontem Viri,) *eandem Quæſtionem* ei movet. Hoc Modo, habito utriuſque Conſenſu, jungendo Manus, mutuò ſibi invicem promittunt; ſc. Vir, ut eam ſibi obliget, promittit ſe daturum tot Aureos

reos *Dinâros* (valoris *Sesquilibræ Anglicanæ*;) quo quidem Promisso ille insuper obligatur omnia ei necessaria, durante Vitâ, administrare & suppeditare. Et Fœmina, ex suâ Parte, promittit omnia sua Bona illius esse. His utrinque factis, dicti duo Sacerdotes spargunt super Nuptos dictam *Oryzam*, precando ut Deus eos multis Liberis fœcundos reddat; ut sint sicut Semen in Spicis Tempore Messis, & ut cum Unanimitate in Matrimonii Statu diu vivant. Hoc Modo peractis Cæremoniis, Fœminæ Parentes Dotem solvunt: Viri enim non dant. Et posteà Festum Nuptiale per Octiduum celebratur.

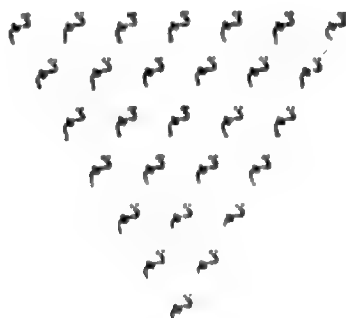
Quoad Sepulturas, eorum Sepulchretum constituunt duo Ædificia rotunda & satis capacia, à se invicem aliquantùm distantia, quorum Tectum declive est versus Centrum, in quo est Foramen ad excipiendum Cadaverum Saniem, dum juxta ejusdem Tecti Latera jacent Cadavera, Aëri & Volucribus exposita. Horum Ædificiorum alterum *album* est, pro iis quorum Vita & Conversatio fuit laudabilis: alterum verò *nigrum*, pro iis qui aliquo Vitio fuerunt infames, de quorum itaque Salute dubitatur. Quoad Sepulturæ Cæremonias, quando aliquis est moribundus, accersunt Sacerdotem, qui in ejus Aurem hoc modo orat; "*O Domine, præcepisti ut non offenderemus, sed iste homo offen-" dit: ut faceremus Bonum, sed iste homo fecit Malum: ut te adore-" mus, sed iste homo neglexit te adorare. O Domine, ei condonato omnia " ejus Peccata, omnia ejus Malefacta, omnes ejus Neglectus.*" Eo autem defuncto, Sacerdos non ei appropinquat, sed ad X Pedum distantiam dictat quinam debent esse Vespillones, qui eum exportent super *Feretro ferreo*; cùm Lignum non sit Morticinio polluendum, quia est Pabulum Ignis quem reputant sacrum. Et Funus comitantibus interdicitur Sermonis usus, quia Sepulchrum est Quietis & Silentii Locus. Et Vespillones, ad Conditorium venientes, Cadaver ibi deponunt; dum Sacerdos, ad commodam Distantiam stando, Sepulturæ Officium hoc modo recitat; "*Iste Frater noster, dum in vivis, constabat ex IV Ele-" mentis: & cùm jam mortuus sit, quodvis Elementum suam Partem " capiat; terrea Pars abeat in Terram, aërea Pars in Aërem, aquea " Pars in Aquam, & ignea Pars in Ignem. His factis, supplicant ad " Sertân & Asud (qui Diabolo & Malis Spiritibus præficiuntur,) ut " istum Fratrem ab eorum Læsione tutum conservare velint, dum, Lustra-" tionis causâ, ad sacrum Ignem se recepturus sit.*" Supponunt enim Animam post decessum, circa Corpus super Terram volitare per Triduum; quo toto Tridui Spatio Diabolus ei Molestiam inferre satagit; quam itaque ut evitare possit, ad sacrum Ignem fugiens, Asylum ibi

 quærit:

quærit: hoc autem Triduo abſoluto, finalem Gaudii aut Supplicii Sententiam recipit. Et propter hanc ſuam Opinionem, durante iſto Triduo, omnes Amici (quantum eis vacaverit,) frequentant Conditorii Locum, *Mane*, *Meridie*, & *Veſperi*, fundendo Preces, ut Deus defuncti miſereri & omnia malè actæ Vitæ Peccata ei condonare velit. Iſto autem Triduo elapſo, & definitivâ Sententiâ [in meliorem, ut ſperant, Partem] datâ, *Die quarto* Convivium celebrantes, Luctum ſuum concludunt. Ex hacce *Lordii* Relatione videtur, quòd ſuperior Formula, quâ cuique Elemento ſuam Partem tribuunt, haud multùm abludat à noſtrâ, *Terra ad Terram, Cinis ad Cinerem, & Pulvis ad Pulverem abeat.*

Anno ab *Inthronizatione Yezdegerd* 1043, *Chriſti* 1633, *Veterum Perſarum* quidam in *Indiâ Sacerdos*, dictus *Hurmuz-yâr*, Cognomento *Sungjâna*, in Libri *Sad-der* à ſe deſcripti Calce, peracto Opere, hoc ſequens adjecit *Epiphonema ſuum*, quod & Ego etiam nunc *meum* eſſe volo;

دوشتة بمادن سياه بر سفيد	*Nigrum ſuper Albo ſcriptum manebit:*
دويسندۀ را ديست فردا اميد	*Scriptori verò cras nulla Spes erit.*
دوشته من ندادم تا كه خوادن	*Scriptum ego neſcio quis ſit lecturus:*
الر ميرم به بيشك اهى بمادن	*At etiamſi moriar, Hoc indubitanter manebit.*

1	一 yĕ semel (1)	二 ul bis (2)	三 san ter (3)	四 su quater (4)	五 u quinquies (5)	六 lo sexies (6)	七 ci septies (7)	八 pa octies (8)	九 kieu novies (9)	十 she decies (10)	百 pe centies (100)	千 cien millies (1000)	萬 van decem millies (10000)
2	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias	萬 van myrias
3	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero	貫 quon numero

Nummus

1	半 pon dimidia (½)	一 yĕ una (1)	二 ul duæ (2)	三 san tres (3)	四 su quatuor (4)	五 u quinque (5)	六 lo sex (6)	七 ci septem (7)	八 pa octo (8)	九 kieu novem (9)
2	文 ven pars	文 ven pars	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes	文 ven partes
3	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi	錢 çien nummi

et sic deinceps pergendo ad 10000

Chorda

1	一 yĕ una (1)	二 ul duæ (2)	三 san tres (3)	四 su quatuor (4)	五 u quinque (5)	六 lo sex (6)	七 çie septem (7)	八 pa octo (8)	九 kieu novem (9)
2	索 so chorda	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ	索 so chordæ
3	子 çu ipsa	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ	子 çu ipsæ

et sic deinceps pergendo ad 10000

